

Holy Bible

Aionian **Edition®**

Ut-Ma'in Bible

Fakia Bible

Holy Bible Aionian Edition ®

Ut-Ma'in Bible

Fakia Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/1/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

SIL Nigeria, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language

Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Ut-Ma'in at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Ur-Takun 1
Esta 44
Yunana 51

NEW TESTAMENT

Matiyu 55
Pama-u 82
Roma-ne 113
Garatiya-ne 127
Afisa-ne 132
Firipi-ne 137
1 Timoti 141
2 Timoti 145
Hyan-u 148

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Da-ŭ Yawe u-Rŭ buzē Adamu ē Hawa dugu mē tak-ŭ Idin, sē wa wu' ēkēn a-tōmū wa i na
foḡe keroḡbin ūr-'e ūr-kot u-van nē yū o m-rē sha-mū u-ra m-bakūt nē, ū gas-ŭ u-dōm ē nom
ūr-'e ū fun-yū cwadū be-dū te-yū ūr-fat.*

Ūr-Takun 3:24

Ur-Takun

1 Ur-takun, Ru-ü nomug dom u-ru, u-dak-ne. **2** U da-u o dak-ü zatte uka ut-senusse da, tumsu o zatte okon da, cwum-ü takuste shu-ü radu m-bu, tumsu Yar-u u-Ru o ut-riig u-dom m-bu. **3** Se Ru-ü zu, “Yage ü zun-mu rwuun.” Se zun-mu mok. **4** Se Ru-ü hog ur-zwar ü zun-mu mok-te. Se wa ké m-zun dugu u-cwum. **5** Ru-ü fog m-zun “U-ho.” Tumsu wa fog u-cwum “M-gyup.” U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun. De o ho-du ur-takun. **6** Se Ru-ü zu, “Yage huk-du shu'ut du do'e ü ke-du bu-mu o dom ü bu-mu o ta u-dak-ne, tumsu yage de ké m-bu u-yur.” **7** Ru-ü nom ur-huk de keet-ut m-bu mu ooge dom-ü huk-du u-ru ü bu-mu ooge u-ta ur-huk ne. Tumsu iya o nomte uka Ru-ü zutte. **8** Ru-ü fog huk-ur re, “Huk-du dom u-ru.” U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun, de o ho-du u-yurumse. **9** Se Ru-ü zu, “Yage bu-mu ooge ta-ü huk-du dom u-ru mo karug ur-be ur-gan, tumsu yage ü dak-u u-gagun rwuun.” Tumsu iya o nomte uka Ru-ü zutte. **10** Ru-ü fog gas-u ooge u-gagun “u-dak.” Tumsu bu-mu karge ur-be ur-gan wa fog mo “M-sa.” Se Ru-ü hyen nom-ü wa nome nong ü so-o. **11** Se Ru-ü zu, “Yage dak-ü apun go-tu ut-kuwut us-te ne su mute ut-ya ü go ne u-me to. Koyuhe uka du wa go-de.” Tumsu iya o nomte uka Ru-ü zutte. **12** Iya o hen dak-ü apun go-tu ut-kuwut tu mat-du go koyuhe uka go-ur wa otte ü us-te ne su mute ut-ya ü go ne me. Se Ru-ü hyen nom-ü wa nome nong ü so-o. **13** U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun, de o u ho-du u-tuturse. **14** Se Ru-ü zu, “Yage zun-mu shu'ut ü huk-du dom u-ru ü ké u-ho ü m-gyup ne, tumsu yage to shu'ut us-nap su kose-du u-da, ut-ho ne, tumsu us-hak ne. **15** Tumsu yage to shu'ut uka m-zun ü huk-du dom u-ru ü ya' m-zun u-dom u-dak.” Tumsu iya o nomte uka Ru-ü zutte. **16** Ru-ü nong zun-m yat-mo m-yur, zun-m yat-mo mo nom faruk-du u-ho tumsu zunun-m rek-mo nom faruk-du m-gyup. Tumsu wa nom reger. **17** Ru-ü sak ur-ho, u-pyaat ü reger ne u-dom u-ru, remu e ye'et m-zun u-dak, **18** remu e nom-ut faruk-du u-ho m-gyup ne, tumsu ü ké m-zun dugu u-cwum. Se Ru-ü hyen nom-ü wa nome nong ü so-o. **19** U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun, de ooge ho-du u-nasurse. **20** Se Ru-ü zu,

“Yage ü bu-mu rwuutun nom ur-fat ü shi m-bu, tumsu ü no ne ü yune ut-kap ü dom huk-du u-ru.” **21** Iya o Ru-ü nomte nom-ü ur-fat i-yate m-sa, tumsu koyuhe nom ur-fat ne tu ooge m-yu ü me m-bu, kowan ü du wa go-de, tumsu ü koyuhe no yu ut-kap ne kowan ü du wa gode. Se Ru-ü hyen nom-ü wa nome o ü so-o. **22** Se Ru-ü wa'-u to nu-u so-o wa zu, “Deen no mat yaag no sur u-tat no shi m-sa, tumsu yage no e sur u-tat e shi u-dak.” **23** U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun, de o ho-du u-tanurse. **24** Ru-ü zu, “Yage dak-ü rwutun ko-uyan go-du nom-tu ur-fat tu ooge ut-kurup kowan udu wa go-de, bisa-tu u-bu ü nom ur-fat ne ü i ooge ut-kurup ne u-dom u-dak ü bisa-tu ur-dog ne ü ko-uyan nom-ü ur-fat ne.” Iya o nomte uka Ru-ü zutte. **25** Iya o Ru-ü nomte bisa-tu u-dak ut-beet ko-uyan nom ur-fat beet koyuhe uka du wa go-de. Wa nomug bisa-tu u-bu ü nom ur-fat ne ü i ut-kurup beet u-dak koyuhe udu ya go-de. Se Ru-ü hyen nom-ü wa nome nong ü so-o. **26** Se Ru-ü zu, “Yage it nom net wu otte u-ryun ü sha-m in. Yage e nom ur-faruk ü dom-ü jan m-bu, ü dom-ü no ne, tumsu ü dom-ü bisa-tu u-bu ne, tumsu dak u-beet ne, tumsu nom-ü ur-fat ne beet i o ut-kurup ü u-dak u-beet.” **27** I ya-o Ru-ü nom-te net u-me sha-m wa, u-me sha-mu Ru-ü o, Ru-ü nom-te net, campa ü neta Ru-ü nom e. **28** Se Ru-ü wa'-u un nu-u so-o wa zu, “Deen no mat yaag, yage e nom u-tat, e shi u-dak u-beet tumsu e nom faruk-du o. E nom faruk-du jan-ü me m-sa, tumsu ü dom-ü no ne i dom-ü u-ru, tumsu ü dom-ü ko-uyan nom-ü ur-fat ü o u-dom u-dak.” **29** Se Ru-ü zu, “Um yaag no ko-uyan go-du ku-u o u-beet ü mute yaag u-dak u-beet tumsu ü ko-uyan go-yu u-te yu otte ut-ya ü go ne u-me ya. To shu'ut nom-tu ut-re no. **30** Um yaag ut-ran ut-gwa ne ut-beet to ü shu'ut nom ut-re udu ko-uyan bisa-o ü o u-dak, ko-uyan no-ya u-dom u-ru, tumsu koyuhe nom-yu ur-fat ya yu o ut-kurup u-dak, ü nom-ü o ur-fat ne u-beet.” Tumsu iya o nomte uka Ru-ü zutte. **31** Se Ru-ü hyen nom-ü wa nome u-beet, o nomug ü so-o sok. Se na kum ur-wun tumsu na kum m-rim, de o ho-du ut-shishin.

2 Iya-o Ru-ü taaste nom-du dom u-ru u-dak-ne, ü nom-tu o me ne ut-beet. **2** Kanda ho-du ur-ta'er u, Ru-ü taaste nom-du ank-mu wa ooge ut-nom u-beet; se wa hure dugu ank-m wa u ho-du ur-ta'er. **3** Se Ru-ü wa'-u ho-du ur-

ta'er nu-u so-o, wa muut de ho-du u-hen. Ru-u nong iya remu zu u ho-ur re wa hure dugu ank-mu wa nome m-beet. 4 Tun-to to ooge ogur-tu dom u-ru u u-dak-ne da na tase nom-du to. Da Yawe u-Ru nome u-dak u dom u-ru ne, 5 tumsu gwa-tu zaar tu apne u-dak da. Tumsu kuw-ut tu zaar tu rwune u-dak da, remu zu Yawe Ru-u wa'ag yu-u rob da uro, tumsu net zaar wu de u kuw ur-tom ne u-dak da. 6 Sedi rap-ut u rwuun dugu u-dak, o must u-dak u-beet. 7 Se Yawe u-Ru nom net u rwab-tu u-dak. Wa fur mya-mu ur-fat u swa-du net, se net kum ur-fat. 8 Yawe u-Ru zongte u-tak, u dekun be-de du na foge Idin, gas-u ho-du rwutun. Kuna wa cinte net-u wa nome. 9 Yawe u-Ru wa'ag ko-uyan go-du u-te ya u apun kun, te-su o zwaru m-hyan ne tumsu u zwaru ut-re ne. Te-yu ur-fat oro tek-u tak-u o. U te-yu wadu net-ne u nap-mu nom-u so-o u nom-u yo-o ne. 10 Gi-yu yu'e u-tak m-bu ya jagun dugu Idin, dugu kun ya mot m-te us-gi us-nas. 11 Dim-du gi-yu ur-takun na zu ya Pison. Gi-u ya gupe m-nar gas-u dak-u Havira u-beet, be-du otte kwam-tu shik tu bu-mu ut-ro. 12 Kwam-tu shik tu dak-u Havira to zatte ur-waak u okon nom-o ne u de naasu o da. Tumsu un otte dap-mu wus u-hakun, u ta'ar-ut rim-to ne tu shik sok. 13 Dim-du gi-yu u-yurumse na zu ya Gihon, gi-u ya gup m-nar u gas-u dak-u Kus u-beet. 14 Dim-du gi-yu u-tuturse Tigris, ja-mu gi-u ya gup u gas-u u-dom u gur-u Asur. Dim-du gi-yu u-nasurse na zu ya Yupireti. 15 Yawe u-Ru wu net u-me u-tak u Idin, remu net-u nom-ut tom-du o tumsu wa gwat o. 16 Se Yawe u-Ru nomu net-u wa ut-him, "Bo keru re-du yaa-tu us-te us-beet su o u-tak, 17 sedi A-bo re yaa-tu te-yu nap-mu nom-ut so-to u tu yo-to ne da, remu zu ho-du bo re yaa-tu te-u ya bo de m-mar za u-sakna." 18 Se Yawe u-Ru zu, "Nong ur-zwar u net u shu'ut wa u-gan da. Yage um nomu wa, wa-ur-sege wu o hon-hon u wun ne." 19 Dugu u-dak Yawe u-Ru nomte ko-uyan go-du ut-bisa u no ne. Wa hatun e udu net wa te'e e ut-dim, tumsu ko-uyan dim-de wa fogte bisa-ut to u no ne, de shu'ute dim-ur wa. 20 Adamu te'e bisa-ut to u no ne u bisa-tu ur-dog ut-beet ut-dim. Ko ba shu'ute iya Adamu zatte wa-ur-sege hon-hon u wa ne da. 21 Se Yawe u-Ru wu roog-m yat-mo ship net-u wa. Da-u wa o tek m-roog, Ru-u for shar-yu u-gas u-gan yu net-u wa, se wa zwape be-ur re du wa forte shar-yu u-gas u ap-mu u-

war. 22 Iya o Yawe u-Ru kubte shar-yu u-gas yu wa fare dugu-du net-u wa, wa nom neta. Se wa haatun neta-u ya udu net-u wa. 23 Se net-u wa zu, "M-vaste! Sham-m ri ya, shar-ya yu rwune dugu shar-ut ri, Tumsu ap-m wa dugu ap-m ri. Na de fag-du wa 'Neta,' remu zu, Ru-o rwutun neta dugu war-u net." 24 Remu iya, campa de yagu uso-u wa u ino-u wa ne, wa dap neta wa, e shu'ute u-war u-gan. 25 Net-u wa e neta wa ne beet e o ut-so, sedi e hok m-'e da.

3 Fa-yu zek ko-uyan bisa-tu Yawe u-Ru nome us-ver. Se fa-yu zu neta, "iKo Ru-u zuug A no re u tek-u yaa-tu ko-uyan te ya yu o me tak-u Idin da?" 2 Se neta zu u-fa, "Ru-u zuug it u kere re-du yaatu us-te su ooge u-tak, 3 Sedi Ru-u zuug, 'A no jarun no re yaa-tu te-u ya yu ooge u-tek u-tak da, tumsu A no tam ya da, taas no mar da.'" 4 Tumsu fa-yu zu neta, "Iya o da, no za m-mar da. 5 Ru-u zuug iya remu zu wa nak uzu a no reye is-u no de ut-upus, no shu'ut uka u-Ru, no nap nom-ut so-to u tu yo-to ne." 6 Da-u neta-yu hyane uzu yaatu u-te o so-to udu ut-re, tumsu otte zwaru m-hyan, ut-nom ur-zwar remu ya-du m-nap; se wa ku wa re. Wa yaase tokon udu campa wa, wu ooge ur-kot u wa ne, se wa re. 7 Za rem se is-u un beet u-pus un nup uzu so-to un oye. Se e saan ran-tu u-te yu mute ut-ya yu na foge te-yu u-rumba. 8 Da-u rim-mu tore se e hog ram-us Yawe u-Ru u-tak. Net-u wa e neta wa e puk te-su u-tak, taas u Ru-u hyan e da. 9 Se Yawe u-Ru fog net-u wa uzu, "iHe bo otte?" 10 Se wa zu, "Um hok ram-us ro u-tak, sedi um hok u-gyer, remu zu so-de um oye, se um puk." 11 Yawe u-Ru zu, "iWana waru bo uzu so-de bo oye? iKo bo re m-re yaatu u-te tu um zu a-bo re da?" 12 Se net-u wa zu, "Neta wa wu bo ya me wa ya' me yaatu te-u ya, tumsu um re." 13 Se u-Ru Yawe zu neta-u ya, "iYan-o bo nome inya?" Se neta-u ya zu, "Fa-ya engusse me se um re." 14 Se Yawe u-Ru zu u-fa, Remu zu bo engusse neta, Um wa'agu bo nu-u yo-o bo o do'e ut-dor u war ro u-me bisa-tu u-bu u bisa-tu ur-dog ne ut-beet. Bo de ut-fuk ut-men tumsu huug-mo de shu'utu nom ut-re ro u yuur-ur ro ur-beet. 15 Me wa'-u yu-ur yo-de u tek-u ko-ur ro u du neta-u ya ne, ko-ur neta tumsu u ko-ur ro ne, Wa jangu hi-ur ro tumsu hen bo de ket-du dukunte-ut e. 16 Se Ru-u zu neta, "Me swuru bo swadu ur-kob udu ur-mat, u tek-u swadu ur-kob de bo dote mat-

dü yaag-ü ró, Cwan-üt ró dö'e üt-shü'üt remü campa ró, sēdi wa dē üt-shü'üt yu-Yat-ya ró.”

17 Wa zü Adamu, “Remü bö erte cwar-yü neta ró, bö re yaatu te-u ya, ‘yü um zü bö a-bö re da,’ “Üm wa'agu u-dak nu-u yō-o remü ró, se bö nong m-ank sok mü swadu ür-köb kanda bö kum nom üt-re ü bö dē üt-re, ü yu-ür ró ür-beet. 18 Dak-ü dö'e apün-dü üs-hir m-baat ne remü ró, ü same üs-gwa ne sü na-sü üt-küwüt. 19 Üs-hund se bö dote re-dü nom üt-re, M-te hö-dü bö dö'e m-mar tumsü bö dē mü-dü u-dak, remü zü dügu me u-dak o bö rwüne. Bö rwab-to tumsü bö dē üt-barum üt-rwab.” 20 Net-ü wa fog dim-dü neta wa Hawa, remü zü wa oye ino-ü üt-net üt-beet tü o ür-fat. 21 Se Yawe u-Rü nomü Adamu e neta wa üt-kus ü ka-tü üt-bisa tumsü wa takus so-üt ün. 22 Se Yawe u-Rü zü hi-ür wa, “Gwat ü da-o net shü'üte üs-gan ü in ne, wa otte nap-mü nom-ü so-o ü yō-o ne. Na zaaru yage wun u jakus u-kom ü wa ka yaatu te-yü ür-fat, taas wa re, ü wa nom ür-yü m-mommo da.” 23 Remü iya Yawe u-Rü wa yanug Adamu e Hawa dügu tak-ü Idin, remü zü Adamu nom-üt ür-töm ü dak-ü Rü-ü nom-tü wa. 24 Da-ü Yawe u-Rü buze Adamu e Hawa dügu me tak-ü Idin, se wa wu' eken a-tömu wa i na foge keröbin ür-'e ür-kot u-van ne yü o m-re sha-mü u-ra m-baküt ne, ü gas-ü u-dom e nom ür-'e ü fun-yü cwadu be-dü te-yü ür-fat.

4 Adamu roogte ü neta wa ne Hawa, wa nom üt-men, wa müť Kayinu. Hawa zü, “Üm kwumug ya-dü ür-campa, remü sege-ür Yawe.”

2 Hawa müť tumsü hūno-u wa, wa te'e wa ür-dim Habira. Habira shü'üt wa-gwat-dü ban-dü üt-bisa, Kayinu shü'üt wa-ür-töm. 3 Ü tek-u da-u o Kayinu haatün nya-ü nom-tü ür-tömu wa ü dü Yawe. 4 Tumsü Habira haatün mat-tü ür-takün ü tek-ü ban-dü bisa-üt wa tü seme, Yawe küb nya-u Habira, Habira kum hyü-m pus-mo ü nya-ü wa haatün. 5 Sēdi Yawe onkte Kayinu ü nya-u wa nome ne da, se Kayinu hog üs-ryab sok, wa naas u-shü. 6 Kuna Yawe zütte Kayinu, “¿Yan-o wa'e jab-u ró nüüt? ¿Yan-o wa'e bö naaste u-shü? 7 Me kabü nya-u ró, a-bö nome nom-tü u-hön-hön. Ba'as-tü ya ür-e' ü böndü is, a-bö gugme nom-dü nom-tü u-hön-hön; to o üt-sa to ship bö. Se bö zek beb-dü to.” 8 Ü tek-u da-u o Kayinu zü dü-fade wa Habira, “Haane in cwa ür-dog.” Da-ü e o ür-dog, Kayinu küt dü-fade wa Habira se wa ho wa. 9 Da-ü waase,

Yawe zü Kayinu, “¿Dü-fade ró Habira yu?” Wa shus wa zü, “Üm nak da! ¿Me wa o wa-gwat-dü dü-fade ri?” 10 Yawe zü, “¿Yan o bö nome inya? Hyü-mü dü-fade ró nong üs-kan dügu u-dak ü haan üdü ri! 11 Ü da-o, bö o nu-u yō-o ne tumsü um dē büz-dü bö dügu u-dak, ü upse u-nu o so hyü-mü dü-fade ró dügu kom-üt ró. 12 Da-ü bö nome ür-töm bö za kwum-dü nom-tü ür-töm da, bö dē üt-shü'üt wa-za ür-hure wa riig-tü m-zan u-dak.” 13 Se Kayinu zü Yawe, “kwüp-dü üs-rem ri, zek beb-ür ri. 14 Bö yanug me dügu u-dak, tumsü dügu shü ró, tumsü um dē üt-shü'üt wa-za ür-hure ü riig-tü m-zan u-dak. Tumsü kowana hyane me wa dē hö-dü me.” 15 Tumsü Yawe zü wun, “Iya-o da! Kowana hö bö, um dē top-ü bö ür-mag u-üso u-ta'er.” Se Yawe wa'-ü Kayinu üs-nap sü üt-him remü üzü kowana hyanü wa, wa za hö wa da. 16 Kayinu yüne wa aruk dügu-dü Yawe, wa dö'e wa shü'üt ü dak-ü Nöd, u-dom ü Idin ne. 17 Kayinu roog ü neta wa ne, wa nom üt-men se wa müť Enök. Ü da-u o Kayinu o ma-dü okon bö-o, se wa te'e bö-u o dim-dü zwar-ü wa Enök. 18 Enök otte zwar wü na foge Irad, tumsü Irad wa mate Mehujayer, tumsü Mehujayer wa mate Metushayer, tumsü Metushayer wa mate Ramek. 19 Ramek gaag neta-ne yur, wa ür-takün na zü wa Ada, wa-u-yurumse na zü wa Zira. 20 Ada wa mate Jabar, wuna o net ür-takün wü heese gwat-dü üt-bisa tumsü wa yi üt-rimpa. 21 Dim-dü ör-ü wun wa na züye Jubar, wuna o takün-dü a os-dü u-moro ür-tukkurma ne. 22 Zira wü oye neta u-yurumse, wa mate Tubar-Kayinu wa shü'üte wü tak-ne m-ank ü kwam-tü bü-mü u-dak tü shik tü nom-dü tokon nom-to ne. Hūno-ü wa-neta Tubar-Kayinu dim-ür wa Naama. 23 Dekün hö-dē Ramek zü neta-üt wa, “Ada e Zira, ganün üt-to üdü-ri, neta-üt Ramek, hogon nom-ü um dē warü nō. Üm hoog wa'-ü zwar, Remü zü wa zwargun me tumsü wa honse me. 24 A mune üzü na ya'u wü hoye Kayinu ür-köb u-so u-ta'er, kowana hö me, wa dē swadu ür-köb u-so üt-shik üt-tüt ü op-ü ta'er.” 25 Adamu roog ü neta wa ne tumsü. Hawa nom üt-men, wa sur m-mat ya-dü ür-campa. Hawa te'e wa ür-dim Set. Wa zü, “Rü-ü yaag me dekün ya-dü ür-campa dē ü swas-m Habira wü Kayinu hoye.” 26 Da-ü Set rogme wa kum zwar wü na züye Enosh. Ü da-u o net-tü heese nomü dim-ür Yawe üt-huuk.

5 Tun-to o dim-tu ya'ag-u ko-ur Adamu. Da-u Ru-u nome net, wa nom wa uka sha-m wa. **2** Wa nomug campa u neta-ne, se wa wa'-u e nu-u so-o. Da-u wa nomu un, wa foge "ut-net." **3** Da-u Adamu nome ur-yu us-hak u-kok u-gan ur-shik u op, wa kum zwar wu otte sha-m wa, u-me ryun-u wa u sha-m wa; tumsu wa te'e wa ur-dim Set. **4** Ba Adamu mate Set, Adamu nom ur-yu us-hak ut-kok ut-nas u tek-u hak-su ut-kok ut-nas wa kum eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **5** Adamu nong ur-yu us-hak ut-kok ut-jwuur ur-shik u op se wa murus. **6** Da-u Set nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tan us-tan, wa mut Enosh. **7** Tumsu ba wa mate Enosh, Set sur m-nom ur-yu us-hak ut-kok ut-eer us-ta'er u tek-u hak-su ut-kok ut-nas us-ta'er wa sur m-mat eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **8** Hak-su Set nome se o us-hak ut-kok ut-jwuur u op us-yur, se wa murus. **9** Da-u Enosh nome ur-yu us-hak ut-shik ut-nas u op, wa mut zwar wu na zuye Kenan. **10** Tumsu ba wa mate Kenan, Enosh sur m-nom us-hak ut-kok ut-eer u op ut-tan u tek-u hak-su ut-kok us-nas u op us-tan wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **11** Hak-us Enosh su wa nome us-beet se o us-hak ut-kok ut-nas u op us-tan, wa murus. **12** Da-u Kenan nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tut u op wa mut Mahararer. **13** Ba wa mate Mahararer, Kenan sur m-nom us-hak ut-kok ut-eer u ut-shik ut-yur, u tek-u hak-su ut-kok ut-nas ut-shik ut-yur wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **14** Hak-su Kenan nome se o ut-kok ut-jwuur u us-op se wa murus. **15** Da-u Mahararer nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tut us-tan wa mut Jared. **16** Ba Mahararer mate Jared, wa sur m-nom us-hak ut-kok ut-eer ur-shik-u op u tek-u hak-su ut-kok ut-nas u ur-shik-u op wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **17** Hak-su Mahararer nome se o ut-kok ut-eer u ut-shik ut-nas u op us-tan, se wa murus. **18** Da-u Jared nome ur-yu us-hak u-kok u-gan ut-shik ut-tut us-yur, wa mut Enok. **19** Tumsu ba Jared mate Enok, wa sur m-nom us-hak ut-kok ut-eer u tek-u hak-su ut-nas wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **20** Hak-us Jared su wa nome se o ut-kok ut-jwuur ut-shik ut-tut us-yur, se wa murus. **21** Da-u Enok nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tut us-tan wa mut Metusera. **22** Tumsu ba wa mate Metusera, Enok nom us-hak ut-kok ut-tut, wa nong m-ha ur-kot u-Ru-ne, tumsu wa sur m-mat eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **23** Hak-su Enok nome se o ut-kok ut-tut ut-shik ut-tut us-tan. **24** Enok nong m-ha ur-kot u-Ru-ne, se Ru-u kub wun, wa umus wun m-da u-Ru. **25** Da-u Metusera nome ur-yu us-hak u-kok u-gan ut-shik ut-nas us-ta'er, se wa mut Ramek. **26** Tumsu ba wa mate Ramek, Metusera sur m-nom us-hak ut-kok ut-ta'er ut-shik ut-nas ut-yur, u tek-u hak-su ut-kok ut-ta'er ut-shik ut-nas ut-yur wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **27** Hak-su Metusera nome us-beet se o us-hak ut-kok ut-jwuur ut-shik ut-tut us-jwuur, se wa murus. **28** Da-u Ramek nome us-hak u-kok u-gan ut-shik ut-nas us-yur, se wa mut ya-du ur-campa. **29** Ramek te'e wa ur-dim Nuhu, wa zu, "Yage unwa hatun it rus-du jab dugu pama-u swadu ur-kob-u it u remu ank-mu ut-kom mu it ne u dak-u Yawe wa'e nu-u yo-o." **30** Ba Ramek mate Nuhu, Ramek nom us-hak ut-kok ut-tan ut-shik ut-nas u op us-tan, u tek-u hak-su ut-kok ut-tan ut-shik ut-nas u op us-tan wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. **31** Hak-su Ramek nome us-beet se o us-hak ut-kok ut-ta'er ut-shik ut-tut u op-us ta'er, se wa murus. **32** Ba Nuhu nome us-hak ut-kok ut-tan, se wa mut Shem, Ham, u Japet ne.

6 Se net-ne heese ut-nom u-tat u-dak, tumsu na matu un ya-ut-gwup. **2** Se tokon yar-tu m-mya tu dom u-ru hyen ya-ut-gwup ut-net o so-ye sok, tumsu un gaan ya-ut-gwup i he un u jab. **3** Yawe zu, "Yar-u ri zaru ut-shu'ut u-me net m-mommo da, remu zu war-tu m-mar to un otte. Sedi u ane u-shu, hak-us wa zaar ut-zeg u-kok u-gan ur-shik." **4** U da-u o, tumsu da tase, tokon net-to oro beb-ne i na zuye "Nepirim." E o ur-yu u-dak, da-u tokon yar-tu m-mya tu dom u-ru rooge u ya'at ut-gwup u net-ne, se e matu e yaag. E shu'ute campa-ne tumsu beb-ne i na o m-hog u e ne i da-u dim. **5** Se Yawe hyen jab-u yo-o net nong u-tat u-dak, dorog-su jab-u wa us-beet okon zarra se nom-ut yo-to u-da u-beet. **6** Yawe nom namu jab sok u wa nomte net u-dak, tumsu wa shi u remu jab. **7** Se Yawe zu, "Me hastu ut-net ut-beet tu um nome, dugu me u-dak, net-ne, ut-bisa ne u nom-tu ooge ut-kurup ne, u no ne e o ut-riig u-dom u-ru, remu jab naag me um nom-tu e." **8** Sedi Nuhu kwumug hyu-m pusmo udu Yawe. **9** Tun-to ooge ogor-tu ko-ur Nuhu. Nuhu net-u gyer u-Ru wa, wa zatte ur-pyap u net-tu da-u wa da.

Tumsu wa nong m-ha ur-kot u-Ru-ne. 10 Nuhu mak-ut ya'ag-u campa-ne tut: Shem u Ham u Japet ne. 11 Sedi Ru-u hyen uzu net-tu u-dak u naag tumsu o shug u yunus-du jab ne. 12 Ru-u hyen uka dak-u nuute, net-tu u-dak ut-beet e naag u yuur e. 13 Ru-u zu Nuhu, "Um nong us-dorog uzu me horussu ut-net ut-beet, remu zu un shuuste u-dak u jab-us yo-se ne. Iya o hen, um de horussu un beet u-dak-ne! 14 De'e bo nomu hi-ur ro u-hat u ut-bak tu te-yu u-jarin. Bo nom ut-kur tumsu bo rake o dap-mu u-te, u-do ne. 15 Ka bo dote u nom-du hat-u ya: wur-mu hat-u ya do'e ut-shu'ut us-na ut-kok ut-nas ut-shik ut-yur op, bo nom m-huk us-na ut-shik ut-tut u op us-tan, tumsu ja-mu shu'ut us-na ut-shik ut-yur u us-tan. 16 Bo nomu hat-u ya ur-byam, bo yage u-na u-gan ur-mot dugu dom. Se bo nom u-is u-me gas-yu u-hat. Bo nom ya ut-kur ut-tut ko-u-he dom-u oru wa. 17 Gwat! Um do'e tage du u-dak u bu-mu do'e re-du u-dak, mu do'e horusse nom-tu ur-fat ut-beet tu us-vu'e. Ko-uyan u-dak o do'e ut-mar. 18 Sedi um de estedu us-rem ri u bo ne, tumsu bo de cwadu u-hat, bo u ya'ag-u ro ne u neta ro ne u neta-tu ya'ag-u ro ne ur-kot u bo ne. 19 Tumsu um o ut-sa um guu koyuhe go-tu nom-tu na nome ut-beet. Remu iya se bo haatun yur u-me nom-tu ur-fat ut-beet, u-so u u-gob ne u nomu ooge ut-kurup ne u-dak, u-me u-hat ur-kot u bo ne, ko e ut-kwus ur-fat. 20 Kab yur u tek-u go-tu koyuhe bisa ya m-cwa u-me u-hat u-so u u-gob ne tumsu koyuhe no ya ne, ko e ut-kwus ur-fat. 21 Bo do'e u kab-du go-du nom-tu ut-re u do'e koru bo ut-beet u net-tu u-bu ro ne u nom-tu ur-fat ne ut-beet." 22 Nuhu nom ko-uyan uka Ru-u zutte wa nom u-beet.

7 Se Yawe zu Nuhu, "Cwa u-hat, bo u bu-u ro ne beet, remu zu um hyanug bo wa jab-u so o wa u-me net-tu uno da-o. 2 Bisa-tu u-hen ut-beet, kab kag ta'er u so ne ta'er dugu koduhe go-de. Bisa-tu za u-hen ut-beet, kab u-kag u-gan u so ne u-gan dugu koduhe go-de. 3 Go-tu no ut-beet, kab kag ta'er u rob ne ta'er, u remu go-ut e reet u-shu ur-yu ne da-u bu-mu re-du u-dak arke. 4 Kwukus m-roog ut-ta'er dugu da-o, um do'e kasnu u-yu u re-du u-dak ut-ho ut-shik ut-yur m-gyep ne ut-ho ut-shik ut-yur, har se um haste nom-tu ur-fat tu um nome u-dak u-beet." 5 Se Nuhu nom ko-uyan uka Yawe zutte wa nom. 6 U da-u o Nuhu oog

us-hak ut-kok ut-shishin da-u bu-mu takse u-dak. 7 Tumsu Nuhu, u ya'ag-u wane, u neta wa ne, u neta-tu ya'ag-u wa ne, e to u-hat remu e poste bu-mu do'e re-du u-dak. 8 U dame ya-ubu Nuhu ne, bisa-tu to u-me u-hat: ut-bisa ut-go ut-go tu u-hen u tu za u-hen ne, u go-tu no ne u nomu hog ne i o ut-riig u-dak. E to u-hat u-so u u-gob ne yur yur ka Ru-u zutte Nuhu. 10 Da-u roog-mu ut-ta'er nome, se bu-mu re-du u-dak haan mo takus u-dak. 11 Da-u Nuhu o us-hak ut-kok ut-shishin, u ho-du op ut-ta'er u pyaat-yu u-yur, bu-mu ta u-dak mo bokon dugu me u-dak, na nom yu-u ut-turum sok dugu dom u-ru. 12 Yu-u re u-shu ur-rob ne m-te ut-ho ut-shik ut-yur u m-gyup ne. 13 U gandi ho-ur re de Nuhu to u-hat, ur-kot u ya'ag-u wa ne Shem, Ham, u Japet ne, ur-kot u neta wa ne u neta-tu ya'ag-u wa ne tut. 14 Un to u-hat u ko-uyan go-du ut-bisa tu u-bu, u ko-uyan bisa-tu ur-dog ne tu o ut-riig u-dak kowan u du wa gode, u ko-uyan bisa-tu ut-kurup ne ur-kot, u no ne ut-go ut-go. 15 Nom ur-fat i ko-uyan go-de e haan udu Nuhu u-kag u-so ne e to u-hat. 16 Campa u neta-ne u go-tu ut-bisa ne ut-beet e to u-hat uka Ru-u zutte Nuhu. Se Yawe tage u-is yu u-hat u-dim. 17 M-roog ut-shik ut-yur na o u rob-du u-yu u-dak, bu-mu hu swurun, mo hu jak-su u-hat dugu u-dak m-da u-ru. 18 Se bu-mu sur m-nom u-tat mo nom m-ja sok dugu u-dak, hat-yu hu ut-riig u-dom m-bu. 19 M-vaste bu-mu takus m-ha ror-tu zuge m-ja ut-beet u-dak. 20 Bu-mu nom m-ja mo pus ja-mu ut-ror m-te us-na ur-shik, tumsu mo takus ut-ror ut-beet. 21 Nom-tu ur-fat ut-beet tu ooge u-dak to murus. E murumuste beet: u no ne, u bisa-tu u-bu ne, u bisa-tu ur-dog ne, u nom-tu ur-fat tu rek-to u i ooge ut-riig u-dak, u net-ne ut-beet. 22 Nom-tu ur-fat ut-beet, e murmusse, tu nome us-vu'e i ooge ut-riig u dak-u gagun. 23 Ru-u hast nom-tu ooge u-dak ut-beet, net-ne ut-bisa ne u nom ur-fat ne i o ut-riig u-dak u no dom u-ru ne beet na hast e dugu me u-dak. Nuhu wa Ru-u yage u i o ur-kot u wa ne u-hat. 24 Bu-mu re-du u-dak mo rees u-dak m-te m-roog u-kok u-gan u roog-mu ur-shik ut-yur u op.

8 Sedi Ru-u bakuste Nuhu u bisa-tu ur-dog ne ut-beet u bisa-tu u-bu ne, tu ooge ur-kot u wa ne u-hat. Se wa yagne m-mya u-dak, tumsu bu-mu hub. 2 Se Ru-u wu bu-mu u-dak yage ur-rwun, tumsu wa wu bu-mu dom u-ru yage

ur-rob. 3 Se bu-mu heese ut-hab u-dak cashi cashi, da-u roog-mu ut-shik ut-ta'er u op arke, se bu-mu hub m-cum. 4 Tumsu u ho-du op ut-ta'er u pyat-yu u-ta'er se hat-yu ees u dom-u ror-tu Ararat. 5 Bu-mu re u-shu m-hab m-te takun-du pyat-yu u-op, u takun-du pyat-u ya, dos-tu ut-ror rwuun u-do. 6 Da-u tokun ho-to ut-shik ut-yur arke, Nuhu upus pyam-yu wa nome u-hat. 7 Se wa tom u-ryag, se ya hu ut-riig ya hu pam-du ut-kap u-dim u-shu ne se da bu-mu hose dugu u-dak. 8 Tumsu wa tom ur-gorop u de hyan uzu bu-mu hab-ug ko de hyanu gagan u-dak. 9 Sedi gorop-du kwumug be-du ur-juz da remu zu bu-mu takuste u-dak, se de barmun u-hat. Tumsu se Nuhu nub u-kom wa maas de wa muut de u men-tu u-hat. 10 Wa sur m-este m-roog ut-ta'er se wa sur m-tom ur-gorop dugu u-hat. 11 Da-u gorop-du muune udu wun m-rim, se wa muun u ran-u yar-o ne u te-yu zetun u-nu! Se Nuhu nup uzu bu-mu habug dugu u-dak. 12 Wa sur m-este tokon ho-to ut-ta'er, se wa sur m-tom ur-gorop, sedi u da-u o de swurug m-muun udu wun da. 13 U ho-du ut-takun du u-pyaat, da-u Nuhu nome us-hak ut-kok ut-shishin u-gan, se bu-mu tuus dugu u-dak. Se Nuhu hast is-yu u-hat se wa hyen dak-u guuste. 14 M-vaste da-u pyat-yu rooge ur-shik ut-ta'er u pyaat-yu u-yur dak-u guus u-beet. 15 Se Ru-u zu Nuhu, 16 "Rwuune dugu me u-hat, no beet u neta ro ne, u ya'ag-u ro ne, u neta-ut un ne. 17 Rwutun go-tu nom-tu ur-fat ut-beet tu ooge ur-kot u bo ne: u no ne, u bisa-tu u-bu ne, u nom-tu na nome ne ut-beet tu ooge ur-da u-dak. Nom iya ko e ut-nom ur-kes u-dak e nom u-tat u-dak." 18 Nuhu rwuun u-do, ur-kot u neta wa ne, u yaag-u wa ne, u neta-tu yaag-u wa ne. 19 Ut-bisa ut-beet u nom-tu ur-fat ne ut-beet tu ooge ut-riig u-dak u no ne beet, u ko-uyan u ooge ur-nok u-dak rwuun dugu u-hat, koyuhe u du wa go-de. 20 Se Nuhu ma-u Yawe ur-sak. Se wa kub tokun bisa-tu u-hen to ut-beet u no ne i u-hen, wa yu' ur-toog u-dom ur-sak. 21 Yawe hog wus u-hakun se wa zu u-me jab-u wa: "Um zamun ut-sur wa'-u u-dak nu-u yo-o remu net da, ko ba shu'ute uzu dorog-us wa dugu ur-ya nom-ut yo-to to. Um zamun ut-sur horussete nom-tu ur-fat da, ka um nomte. 22 "Abite dak u-beet oro: na nomu da-u kuw u da-u ket ne, da-u m-tor u da-u hund ne, da-u u-gos u da-u u-zwuun ne, u-ho m-gyup ne, to zamun ut-yage da."

9 Se Ru-u wa'-u Nuhu u ya'ag-u campa-ne wa nu-u so-o. Tumsu wa waru e, Matun yaag tumsu no nom u-tat, no shuus u-dak. 2 Bisa-tu u-dak ut-beet, u no dom u-ru ne beet, bisa-m rek-mo m-beet i o ut-riig u-dak, tumsu u jan ne me m-bu, e do'e hog-du gyer-u no. Um wa'ag to ut-beet u ta-u beb-ur no. 3 Nom-u ooge ur-fat tumsu ut-riig um yaag no to shu'ut nom ut-re no ut-beet. Uka um yete no hyu ut-ran ne, um yaag no ko-uyan u da-o u-beet. 4 A no jarun no tu ap-mu bisa-yu za na pan da. 5 Kowana kabe fat-du net, na nomu wa kwup-du us-rem. A bisa-yu ur-dog u hoye net, na ho ya. Tumsu kowana ho or-u wa net kowana ho wa. 6 "Kowana azge hyu-mu or-u wa net, net wa do'e u ho-du wa, Remu uzu sha-mu u-Ru mo na nomte net. 7 "U da-o matun yaag no nom u-tat, tumsu no sur m-shus u-dak." 8 Se Ru-u waru Nuhu u ya'ag-u campa wa ne tumsu wa zu, 9 "U da-o um nong estedu us-rem u bo ne u yaag-u ro ne i do'e haan, 10 tumsu ut-bisa ne tu ooge u-hat u bo ne u no ne, u bisa-tu u-bu ne, tumsu u bisa-tu ur-dog ne, u nom-tu na nome ne tu ooge u-dak. 11 Um nong estedu us-rem ri u no ne: Um zamun tumsu ho-du nom-u ur-fat u beet u bu-mu re-du u-dak da, um zamun tumsu nom-du bu-mu re-du u-dak mu de ho-du u-dak da." 12 Se Ru-u zu, "Um o kose no sha-mu estedu remu-us ri tumsu u nom-tu ut-fat ne ut-beet, estedu us-rem u net-tu da-u do'e u haan ne ut-beet. 13 Um wa'ag u-rokoromb ut-ku'ut. Ya o kose-du sha-mu estedu us-remu ri u no ne tumsu u-dak-ne u-beet. 14 Da-u um haatun ut-ku'ut u-dom u-ru, rokoromb-yu do'e ut-rwun ut-ku'ut, 15 tumsu me baksu estedu us-remu ri u no ne tumsu u nom-tu ur-fat ne ut-beet. Um zamun u ho-du ut-fat u bu-mu re-du u-dak da. 16 Da-u um hyane u-rokoromb ut-ku'ut, me baksu estedu us-rem su m-mommo su um nome u nom ur-fat ne u-dak." 17 Ru-u zu Nuhu "Inya ya o ut-kose sha-mu estedu us-rem su um nome u mot-tu nom-tu um nome tu u-dak u-beet." 18 Yaag-u campa-ne Nuhu i rwuune dugu me u-hat u uso-u e ne na zu e: Shem, Ham u Japet (Ham wa mate Kan'ana). 19 Un tut e o yaag-u Nuhu, dugu-du e de na kume net-tu burgussete u-dak. 20 Da-u bu-mu arke, Nuhu heese ur-tom u-dak, tumsu wa ooge net wu tak-ne kau-du u-tak u inabi. 21 Da-u wa swaye ke, se ke ho wa. Wa rut ur-so u rimpa-ur wa. 22 Ham (uso u Kan'ana) wa hyen uzu uso-u wa o ur-so, wa aruk m-rwu

u-dō wa waru or-ut wa ne. **23** Sedi Shem ne e Japet e kub u-kus e hobog o u zag ut-kap-u e. E hu m-ha m-targadim e dō'e e takus so-du uso-u e. Se e hast shuut e u kit taas e hyan so-du uso-u e da. **24** Da-u Nuhu yune dugu hodu ke, wa nup nomu vaste-ur wa nomu wa. **25** Se wa wa'-u Kan'ana nu-u yo-o, "Yage u Kan'ana shu'ut u nu-u yo-o ne! Yage tumsu wa shu'ut tok u tek-u or-ut wa ne." **26** Tumsu wa zu, "Yage Yawe, Ru-u Shem, wa wa'-u Shem nu-u so-o, tumsu Kan'ana dō'e shu'ut tok-u Shem. **27** Yage Ru-u sur tat-u kwum-ut Japet, yage Japet nom ur-yu rimpa-ut Shem, tumsu u Kan'ana shu'ut tok-u Japet." **28** Da-u bu-mu re-du u-dak arke, Nuhu sur m-nom seken hak-se ut-kok ut-tut u ut-shik ut-yur u op. **29** Nuhu nong us-hak ut-kok ut-jwur ur-shik ut-yur u op, se wa murus.

10 Tun-to o ogor-tu ya'ag-u Nuhu: Shem, Ham, u Japet. Na mak-ut ya'ag-u campane e da-u bu-mu re-du u-dak arke. **2** Yaag-u campane Japet e oye: Gomar, Magog, Midiya, Jaban, Tubar, Meshek, u Tiras. **3** Yaag-u campane Gomar e oye: Asukenaz, Ripat, u Togarma. **4** Yaag-u campane Jaban e oye: Erisha, Tarshish, Kittim, u Rodanin. **5** Ine ya'ag-u net-ut to ne, e rwune dugu ko-ur Jaban i o ur-yu u-kit msa. Yaag-u e shu'ut ut-ko, kowan udu e rem-de, u dak-u e ne. **6** Yaag-u campane Ham e oye: Kush, Masar, Put, u Kan'ana. **7** Yaag-u campane Kush e oye: Seba, Havira, Sabata, Raama, u Sabateka. Yaag-u campane Raama e oye: Sheba u Dedan. **8** Kush wa mate Nimro, wa oye net ur-takun wu shu'ute u-keg udu m-gag u-dak. **9** Wa oye yu-shu a u-sa ne u-shu Yawe; "Q wa e na zut Nimro, wa o yu-shu a u-sa ne u-shu Yawe." **10** Bo-tu wun taktun ur-faruk to ooge Babira, u Ereĳ, Akat u Karne ne. Bo-ut to ut-nas ut-beet to o me dak-u Shinar. **11** Dugu dak-u o wa aruk m-ha Asur, se wa mu bo-tu Neneba, Rehobot-Ir, Kara-ne, **12** tumsu Resen, u ooge utek u Neneba u Kara-ne; o oye bo-u yat-o. **13** Masar wa mate: Ruda-ne, Anama-ne, Rehabitane, u Naputa-ne, **14** Patarus-ne, Kasaruhi-ne (kuna Firistiya-ne rwutun), u Kapator-ne. **15** Kan'ana wa mate: Sidon, Sidon mat-du ur-takun wa, tumsu u Het-ne, **16** u Jebusi-ne, u Amoriya-ne, u Giragashi-ne, **17** u Hiwi-ne, u Araki-ne, u Sinite-ne, **18** u Awadi-ne, u Zemara-ne, u Hamati-ne. Da-u tase ko-ur Kan'ana, se e burug kohene. **19** Tumsu bor-su Kan'ana teeg dugu

Sidon m-ha gas-u Gerar m-te Gaza, tumsu m-te bo-tu Sodom, u Gomora, u Adma, u Zeboyim ne (ut-mor u Rasha ne). **20** Tunto oye ko-tu ya'ag-u campane ko-ur Ham, koduhe ko-de u du wa rem-de, tumsu dak-u wa ne. **21** Na mak-tu Shem ya'ag-u campane, wu ooge yu-wuya Japet. Tumsu Shem wa ooge uso-u ko-ur Eber ur-beet. **22** Yaag-u campane Shem e oye: Eram, Ashur, Arpazad, Rud, u Aram. **23** Yaag-u Aram e oye: Uz, Hur, Geta, u Mash. **24** Arpazad wa mate Shera, Shera wa mate Eber. **25** Eber wa mate ya'ag-u campane yur, Wa gan na zu wa Pereg, remu u da-u o dak-u mote, du-dim-u wa na zu wa Jokta. **26** Jokta wa mate: Armodad, Sherep, Hazaramavet, Jera, **27** Hadoram, Uzar, Dikara, **28** Qbar, Abimayer, Sheba, **29** Opir, Havira u Jobab. Ayan-ne oye ya'ag-u ko-ur Jokta beet. **30** Gas-u dak-u un shu'ute o yunge dugu Mesha m-ha Separ m-ha gas-u ror-tu u-dom. **31** Tunto ooge ko-tu ya'ag-u Shem uka ko-ut e u rem-ut e ne, be-tu ur-shu'ut-u e u dak-ut e ne. **32** Armo ne oye ko-du ya'ag-u Nuhu, dugu takun-ur e. Dugu-du e de rem-tu burge u-dak u-beet, da-u bu-mu re-du u-dak arke.

11 U da-u takun-du u-dak rem-de ur-gan du net-tu nomte us-rem. **2** Da-u net-tu rwune dugu u-dom, e kum dak-u ooge nurugse u-me dak-u Shinar e shu'ut ukun. **3** E zu or-ut e ne, "Haanun in nom ut-kunku in zom-to sok." Un nom ut-kunku to shu'ut uka ut-taar, tumsu rwab-tu shu'ut uka m-kwarta. **4** E zu, "Haanun, in nomu hi-du war in u-bo, u ma-u m-wur u dō'e te-du dom u-ru in nomon hi-du war in ur-dim taas in burugse u-dak da." **5** Tumsu Yawe cuzun u remu wa got bo-u ma-u m-wur u ya'ag-u ut-net o ut-ma. **6** Yawe zu, "A-muune zu net-tu o same-du ut-hi ne tumsu e wur ur-rem ur-gan e takun nom-du go-du uno nom-o, okon zaar u e dō'e ut-zong ut-nom u dō'e zeg-du beb-ur e da. **7** Haane, in ciz u-dak, in wagusse rem-ur in, uka un zatte ut-nap rem-du or-ut un ne o ut-war da." **8** Iya-o Yawe burgusse un kohene u-dak u-beet, se un yage ma-du u-bo. **9** Remu iya na fogte be-ur re Babira, remu zu kuna Yawe engusse ut-rem tu u-dak u-beet, u kuna Yawe burgusse ut-net u-dak u-beet. **10** Tun-to ooge ogor-tu ya'ag-u ko-ur Shem. Da-u hak-su us-yur arke ba na tase bu-mu re-du u-dak, Shem wa mute Arpazad. Da-u Shem o us-hak ut-shik ut-tan. **11** Ba wa mate Arpazad,

Shem sur m-nom us-hak ut-kok ut-tan, u tek-
u hak-su ut-kok ut-tan wa mut eken ya'ag-u
campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 12 Da-u Arpazad
nome ur-yu us-hak ur-shik u op us-tan, se wa
mut Shera. 13 Ba wa mate Shera, Arpazad sur
m-nom ur-yu us-hak ut-kok ut-nas us-tut, u
tek-u hak-su ut-kok ut-nas u op us-tut wa mut
eken ya'ag-uampa-ne u yaat ut-gwup-ne. 14
Da-u Shera nome ur-yu us-hak ur-shik-u op, wa
mut Eber. 15 Ba wa mate Eber, Shera sur m-nom
us-hak ut-kok ut-nas us-tut, u tek-u hak-su ut-
kok ut-nas us-tut wa mut eken ya'ag-uampa-
ne u yaat ut-gwup-ne. 16 Da-u Eber nome ur-yu
us-hak ur-shik us-op us-nas, wa mut Pereg. 17
Ba wa mate Pereg, Eber sur m-nom us-hak ut-
kok ut-nas ur-shik u op, u tek-u hak-su ut-kok
ut-nas u op wa mut eken ya'ag-uampa-ne u
yaat ut-gwup-ne. 18 Da-u Pereg nome ur-yu us-
hak ur-shik u op, se wa mut Rewi. 19 Tumsu ba
wa mate Rewi, Pereg sur m-nom us-hak ut-kok
ut-yur u hak-su us-jwur, u tek-u hak-su ut-kok
ut-yur u op wa mut eken ya'ag-uampa-ne u
yaat ut-gwup-ne. 20 Da-u Rewi nome ur-yu us-
hak ur-shik u op us-yur, se wa mut Shurug. 21
Ba wa mate Shurug, Rewi sur m-nom us-hak
ut-kok ut-yur us-ta'er, u tek-u hak-su ut-kok
ut-yur us-ta'er wa mut eken ya'ag-uampa-ne
u yaat ut-gwup-ne. 22 Da-u Shurug nome ur-yu
us-hak ur-shik us-op, se wa mut Nahor. 23 Ba
wa mate Nahor, Shurug sur m-nom us-hak ut-
kok ut-yur, u tek-u hak-su ut-kok ut-yur wa mut
eken ya'ag-uampa-ne u yaat ut-gwup-ne. 24
Da-u Nahor nome ur-yu us-hak ur-shik us-jwur,
se wa mut Tera. 25 Ba wa mate Tera, Nahor sur
m-nom us-hak ut-shik ut-tan u op us-jwur, u
tek-u hak-su ut-shik ut-tan u op us-jwur wa
mut eken ya'ag-uampa-ne u yaat ut-gwup-ne.
26 Ba Tera nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tut u
op, se wa mut Ibram, Nahor u Haran. 27 Tun-
to o ogur-tu ko-ur ya'ag-u Tera. Tera wa mate
Ibram, u Nahor u Haran. Tumsu Haran wa mate
Rot. 28 Da-u uso-u wun Tera ooge ur-fat, Haran
murus u bo-u Ur u dak-u Kardiya-ne, be-du ur-
mat u wa. 29 Ibram nomug ur-gu, tumsu Nahor
nom ur-gu. Dim-du neta Ibram wa na zuye Sera,
neta Nahor wana zuye Mirka. Mirka u huno-u
wa Iska e oye yaat ut-gwup u Haran. 30 Sera o
u-makut wa zatte yaag da. 31 Tera kagub wa'-u
wa Ibram, u Rot ne zwaru wa'-u wa Haran, u
Sera ne kumuwa wu o neta wa'-u wa Ibram. E
aruk ur-kot dugu bo-u Ur dak-u Kardiya-ne m-

ha u dak-u Kan'ana. Tumsu da-u e tene bo-u
Haran, e shu'ut ukun. 32 Tera nomug us-hak ut-
kok ut-yur us-tan, se wa murus u Haran.

12 Yawe zu Ibram, “Yune, bo yage dak-u ró,
u net-ut ró ne, u bu-u uso-u ró ne, bo do'e
u dak-u um de kosu bo. 2 “Me ya'u bo ya'ag,
tumsu ko-ur ro ut-shu'ut dak-u yat-o, me wa'-
u bo nu-u so-o; Me ut-wa bo nom ur-dim sok,
remu bo shu'ute fun-yu kwum-du nu-u so-o
udu eken. 3 Me wa'-u nu-u so-o, udu i wa'-u bo
nu-u so-o. Tumsu kowana wa'-u bo nu-u yo-o
me wa'-u wa nu-u yo-o, Ko-tu u-dak ut-beet
e kwum-u nu-u so-o dugu-du ró.” 4 Se Ibram
aruk, uka Yawe war-tu wa, se Rot dor wa. Da-u
wa arke dugu bo-u Haran, Ibram o us-hak ut-
shik ut-tut u op us-tan. 5 Ibram kub neta wa
Sera, u Rot wa'-u yu-wuya wa, u nom-tu wa otte
ne ut-beet, u ca wa u na u wa u gwar-u wa u
tok-ne i u-bu wa ne beet tu wa kargusse u dak-
u Haran, wa aruk m-ha u dak-u Kan'ana. Un te
kun. 6 Ibram u net-tu bu-u wa yune e aruk m-
ha men-tu bo-u Shekem. Wa de wa cust-u kug-
du yakun te-yu Ok yu na foge More. U da-u o,
net-tu Kan'ana to ooge u shu'ut ukun. 7 Yawe
kose hi-ur wa udu Ibram wa zu, “Me ya'u bo
uno dak-o udu ko-ur ró.” Se Ibram ma'e Yawe
ur-sak, wu kose hi-ur wa udu ró. 8 Dugu kuna
wa arke m-ha u gas-u ror-tu u-dom u Beter ne.
Wa nom rimpa-ur wa ukun, u tek-u Beter u gas-
u u-ta tumsu Ai u gas-u u-dom. Wa mu ur-sak
du nom-du toog ukun wa nomu Yawe ut-huuk.
9 Ibram yune wa re u-shu m-haane m-sa gas-
u Negiv. 10 U da-u o na nong us-mer u dak-u
Kan'ana sok, wa'ag Ibram u cwadu dak-u Masar.
Wa shu'ut ukun uka ham-ut u-da cashi. 11 Da-u
e nome ut-mor u cwadu Masar ne, Ibram zu
neta wa Sera, “Um nak uzu bo neta so-wa wa bo
ooge. 12 Da-u net-tu dak-u Masar u hyane bo,
e do'e ut-zu, ‘Neta wunu ya.’ E do'e ho-du me
sedi e yagu bo ur-fat. 13 Zu un bo huno-u ri o,
remu zu a-bo waru un iya, unu yagu me ur-fat.
Un za ho-du me da u remu ró.” 14 Da-u Ibram
tene Masar, net-tu Masar hyen uzu Sera o so-ya
sok. 15 Da-u tu-yat-to pyu-u faruk hyane wun,
se e nom-u wun ut-vam u-shu Faruk-u Masar,
na kub wa m-cwa u pyu-u faruk. 16 Remu iya
Faruk-u Masar nom-u Ibram u-nya u-tat u remu
Sera: ban-du ca, u gwar-ne, u na-ne, u so-u
janka ne, u gob-u janka ne, u tok-ne neta-ne, u
tok-ne camp-ne, u rakum-ne. 17 Tumsu Yawe

haatun gom-us yasse, u bu-u Faruk-u Masar u-beet u remu Sera, wu ooge neta Ibram. 18 Se Faruk-u Masar fog Ibram, wa zu, “¿Yan o bo nomu me iya? ¿Remu yan-o wa-e bo wargu me uzu neta ró wa da? 19 ¿Remu yan-o bo nomtu me, us-bi uzu huno-u ró wa? Bo za nom-ut iya da! U da-o kab neta ró, bo yage be-ur rinde bo aruk.” 20 Se Faruk-u Masar wu eken tok-ne wa u e shu'e Ibram u net-ut wa ne. Se un kub Ibram tumsu un tok wa, wa aruk, u neta wa ne u nomu wa otte ne u-beet.

13 Ibram e neta wa e yage Masar, e kub nomtu e otte ut-beet, tumsu Rot dor un m-nok m-cwa dog-du Negiv 2 Ibram shu'ute wa ut-kwum sok, ut-bisa ne, u kwam-tu shik ne tu bu-mu ut-ro u tu pus-to ne. 3 Ibram ne hu ut-riig dugu Negiv m-te bo-u Beter m-ha dekun be-de u tek-u bo-u Beter u bo-u Ai ne, e tamug ut-cust e nom rimpa-ut e u be-ur re. 4 Tumsu be-du Ibram maate Yawe ur-sak. Kuna Ibram nomte Yawe ut-huuk ukun. 5 Rot, wu nome m-ha e Ibram, kowa wa otte ban-tu ca, u ban-tu gwaar ne, u ban-tu na ne, ut-rimpa ne u-tát. 6 Sedi e otte ut-bisa u-tát, tu do'e hosu un ur-shu'ut ur-be ur-gan. Dog-du gwat-du ut-bisa nom un cashi u bu-mu us-swa ne, u nom-tu ut-re tu ut-bisa ne. 7 Se har u to u tek-u a-gwat-du bisa-ut Rot ne u a-gwat-du bisa-ut Ibram ne. Tumsu net-tu Kan'ana u net-tu Periziya-ne o shu'ut ukun u da-u o. 8 Ibram zu Rot, “Remu uzu in huub-tu ur-mat to na ooge, nong ur-zwar na hog in u-har da, ko tek-u a-gwat-du ut-bisa ró u a-gwat-du ut-bisa ri ne da. 9 ¿Dak-u u-no u-beet o za u-shu ró da? Duste gas-u cite bo u bo ooge ussa, u yu-u mot. Abite Gas-u kom ur-beer o bo ooge ussa, se um kab Gas-u kom ut-cwa. Abite uzu kom ut-cwa o bo ooge ussa, se um kab Gas-u kom ur-beer.” 10 Rot jakus is-u wa wa hyen gas-u fug-yu Jodan u-beet, m-te Zowar, otte m-bu kohene. Gas-u o u-beet, be-to so-to uka tak-u Yawe tumsu uka dak-u Masar. (Na nong iya kanda Yawe horusse Sodom u Gomora ne.) 11 Se Rot dustu hi-du war-wa gas-u gote fug-yu Jodan m-sa gas-u u-dom. Wa aruk u gas-u o u bisa-ut wa ne u tok-ne wa ne beet, tumsu e burgusse e Ibram. 12 Ibram aruk u gas-u dak-u Kan'ana, Rot shu'ut u gas-u bo-tu gi-yu Jodan se wa ku ut-rimpa u dapus Sodom. 13 Net-tu bo-u Sodom net-ut yo-to to tumsu e o yu-du ut-ba'as sok udu Yawe. 14 U-dim da-u Ibram mote

u Rot ne, Yawe zu Ibram, “Bir bo gwat be-du bo otte ur-beet. Gwat gas-u kom ur-beer gas-u kom ut-cwa ne, u-dom u-ta ne. 15 Me ya'u bo dak-u u-no u-beet, bo u ya'ag-u ró ne m-mommo. 16 Me ut-wa ko-ur ró nom u-tát uka tat-u m-herereg! Wu kere ogru herereg-mu u-gi wa keru ogru u ko-ut ró. 17 Yune bo nar dak-u o u-beet kohene, um o yasú bo o.” 18 Se Ibram hast rimpa-ut wa, wa aruk, wa shu'ut u dapus seken te-us yat-se su Ok u Mamre u bo-u Hebron. U be-ur re, wa maate Yawe ur-sak du toog.

14 U da-u o gag-mu yunne u gas-u o. U da-u Amraper faruk-u Shinar, u Ariyo faruk-u u Erasar, u Kedoramar faruk-u Eram, u Tidar faruk-u Goyim, 2 e ru u remu e nom-ut m-gag u Bera ne faruk-u Sodom ne, Birha faruk-u Gomora, Shinab faruk-u Adma, u Shimeba faruk-u Zeboyim, u faruk-u Bera ne Tumsu net-tu fog bo-u Bera “Zowar.” 3 Tun-to faruk-to ut-tan e same net-tu m-gagu e fug-yu Sidim “yu na foge Sa-mu ut-ma.” 4 Us-hak op us-yur e o dorru Kedoramar faruk-u Eram, sedi u hak-yu op u-tuturse un nom gug-mu us-rem u wa ne. 5 U hak-yu op us-nas, se Kedoramar faruk-u Eram u farkina-ne i ooge ur-kot u wa ne, e do'e e re net-tu bo-u Refatis m-gag u bo-u Asterot Karayin ne, u net-tu Zuzi-ne u bo-u Ham, tumsu net-tu Emim-ne ne u bo-u Sheve u Kiriyaatim ne, 6 u net-tu Hori ne u dom-u ror-du Seyir, m-sa gas-u Er-paran-ne u dapus ur-dog. 7 Se un mun u-dim un do'e u bo-u Mispas (du na foge u da-u o Kades). Un re gas-u net-tu Amerek otte u shu'ut m-gag, tumsu ur-kot u Amoriya-ne i o shu'ut bo-u Hazazon Tamar. 8 Se farku Sodom u farku Gomora ne, u faruk-u Adma ne, u faruk-u Zeboyim ne u faruk-u Bera (tumsu u na zuye Zowar) e do'e e nom zong-su m-gag fug-yu Sidim. 9 E ru e nom m-gag u Kedoramar ne faruk-u Eram, u Tidar ne faruk-u Goyim, u Amraper ne faruk-u Shinar, ur-kot u Ariyo ne faruk-u Erasar. Ut-faruk ut-nas to nom m-gag u faruk-tu ut-tan ne. 10 Fug-yu Sidim otte ut-kub u u-rwabur ne. Tumsu da-u faruk-u Sodom u faruk-u Gomora ne kusme, tokon net-to heemse u-rwabur tumsu eken som m-da dom ut-ror. 11 Faruk-tu ut-nas e kub cwu-tu net-tu Sodom u Gomora ne u nom-tu ut-re e ne ut-beet, se e yune e aruk. 12 Tumsu un maas Rot wa'-u yuwuya Ibram. Rot o u shu'ut u Sodom, tumsu un kub nom-tu wa otte ne

ut-beet. **13** Sedi wa-gan u tek-u net-ut Rot wa kusum wa do'e wa waru Ibram nomu un nome u-beet u net-ut Eber-ne. Da-u o Ibram o shu'ut u dapus te-us yat-se su Mamre, netu Amoriya-ne. Ibram nong estedu us-rem u Mamre u or-ut wa ne yur Eskor u Aner ne, e same ut-hi u Ibram ne. **14** Da-u Ibram hoge uzu na mastu wa'-u yu-wuya wa Rot, wa kargusse net-tu na iise m-gag net-tu me bu-u wa ut-kok ut-tut u op-u eer. E yune e buz karma-ne Kedoramar m-ha u Dan. **15** Da-u gyup-mu nome, Ibram mot net-ut wa ut-kir ut-kir. E heese karma-ne un m-gag koyuhe gas-ya un re e m-gag. Un buz un m-te Hoba, u ooge u m-erug mu kom ur-beer u bo-u Dimaskus ne. **16** Ibram onkun nom-tu na kabe ut-beet. Wa onkun Rot wa'-u yuwuya wa u nom-tu Rot otte ne ut-beet u neta wa ne u tokun net-to ne. **17** Ba Ibram muune da wa tase re-du net-tu Kedoramar u net-ut wa ne m-gag, faruk-u Sodom do'e wa bit Ibram u fug-yu Sheve (yu na zuye Fug-yu Faruk). **18** Merkizedek faruk-u Sarem wa rwutun ur-beredi u ke ne. Wa ooge wa-toog yu u-Ru wu Zuge ur-Beb. **19** Se wa wa'-u Ibram nu-u so-o, wa zu, "Yage u-Ru wu Zege ur-Beb, wu nome dom u-ru u-dak-ne, u wa wa'-u bo nu-u so-o. **20** Yage na nomu u-Ru wu zege ut-vam, wu ya'u bo re-du ur-korro dom-u huub-ut yo-to ro." Se Ibram yase Merkizedek ur-kwis ur-gan u tek ut-op u-me nom-tu wa onkon u kom-ut un ut-beet. **21** Se faruk-u Sodom zu Ibram, "Mutun me net-ut ri tu na mase. Sedi cinu hi-du war ro cwu-tu bo onkun ut-beet." **22** Se Ibram zu faruk-u Sodom, "Um nongu Yawe estedu us-rem, u-Ru wu Zuge ur-Beb, wu nome dom u-ru u-dak-ne. **23** Um zuug um zaar u kab-du okon nom-o dugu-du ro da, ko u-randi u-gan, ko na-u u-kaat u-gan, remu zu taas bo zu, 'Me wa wa'e Ibram kum-ut nom ut-kom.' **24** Me onk-u nomu ya'ag-u beb-ne ri i m-gag tase ut-rees u war-o. Tumsu um o u kon-us ro bo ya' huub-ut ri Aner, Eskor, u Mamre og-du cwu-tu e onkun m-gag."

15 Ba da-u arke, Yawe nom us-rem u Ibram ne u bo' uzu, "Ibram, a-bo hog u-gyer da, remu uzu me ut-e' bo, og-ur ro ut-nom u-tat." **2** Ibram zu, "Yawe, Uso-u u-bu ri, jremu remer-mu yan-o bo dote ya'u me tun-to nom-to me ya um zatte wa' da? Bo yaag me ya'ag da, lko Eriyazer dugu Dimaskus, tok u-bu ri wa do'e u re-du nom ut-kom-u ri? **3** Bo yaag me ya'ag da,

tok-u u-bu ri de shu'utu wa re-du nom-u ut-kom ri." **4** Se Yawe nom us-rem, "Iya-o da, tok u ro zaar ut-shu'ut wu do'e u re-du og-du u-bu ro da. Bo do'e u kwum-du ya-du ur-campa du hi-ur ro wa do'e u re-du nom-u ut-kom tu u-bu ro." **5** Wa-ko-uyan rwutun wun u-do wa zu wun, "Jakse is bo gwat dom u-Ru bo ogor reger abite bo ut-ker. Iya-o ko-ur ro dote ut-shu'ut." **6** Se Ibram ye jab udu Yawe, tumsu Yawe got wun wa nom-du nom-ut so-to u remu yadu jab-u wun udu u-Ru. **7** Se wa zu wun, "Me wa Yawe wu rwutun bo dugu Ur dak-u Kardiya-ne remu um ye'et bo uno dak-o, o shu'ut u ro." **8** Se Ibram shus wa zu, "Uso-u u-bu ri Yawe jre-o um dote ut-nap uzu dak-u uno ut-shu'ut u ri?" **9** Yawe zu wun, "Haatun me so-yu u-na yu us-hak us-tut, u so-yu u-gwaar ne yu us-hak us-tut, u kag-yu u-ca ne yu us-hak us-tut, ur-gorop ne, ur-tuntubur ne." **10** Ibram haatun nom-ut to ut-beet udu u-Ru. Se wa kwupurse bisa-ut to wa mot to u-yur hon-hon wa cin to kowan m-gwat or-u wa. Sedi wa kwupurte no e da. **11** Da-u sagra heene u-dak e tu'ut ap-mu nom-ut to, Ibram buz e. **12** Da-u ho-du do'e m-he, roog-mu ho Ibram, se cwum-yu ya-du u-gyer takus wun. **13** Se Yawe zu Ibram, "Nap uzu ko-ur ro ut-shu'ut uka ut-hamut u dak-u zaare dak-u e da. Na do'e wadu e m-tok tumsu e do'e swadu ur-kob us-hak ut-kok ut-nas. **14** Sedi me ut-ya dak-u un nome m-tok ur-kob, da tase um do'e ut-wa un ru dugu dak-u o u nom-u ut-kwum ne u-tat. **15** Bo tumsu, bo ut-ha udu uso-ut ro m-yar tumsu na do'e u jwak-du bo u teku wuur so-de. **16** Ba tek-u cara-u u-nasurse ko-ur ro do'e ut-muun u ane, tumsu e kab dak-u un o u e re net-tu Amoriya-ne m-gag remu zu ba'as-tu net-ut to shuug u-ro ne da u na dote ya-du e ur-kob da." **17** Da-u ho-du heye dak-u nongon u-cwum, se Ibram hyen rem-du u-ra u rwudu m-fu'ut u u-ra ne u o m-tok de rwuun, de haan de o m-da u tek-u ap-mu Ibram keme. **18** U ho-ur re, Yawe nom estedu us-rem u Ibram ne wa zu, "Me ya'u ya'ag-u ro uno dak-o, dugu gi-yu Masar m-ha u gi-u yat-ya yu Yupireti ne. **19** Me ut-ya bo dak-u Keni-ne, u Kenizi-ne, u Kadmona-ne, **20** u net-tu Het-ne, u Periziya-ne, u Rifatis-ne, **21** u Amoriya-ne, u Kan'ana-ne, u Giragashi-ne, u Jebusi-ne."

16 Sera neta Ibram, wa mak-tu wa yaag da, sedi wa otte tok-u neta wu ooge netu dak-

u Masar wu na zuye Hajara. 2 Sera zu Ibram, “Yawe hooste me ur-mat, cwa bo roog u tok-u ri ne, jiya me ut-kwum yaag dugu-du wa.” Ibram ees u nomu Sera waru wa ne. 3 Da-u Ibram nome us-hak us-op u shu'ut dak-u Kan'ana, Sera, neta wa, kub Hajara wu Masar wa yas u Ibram u wa shu'ut neta wa. 4 Ibram roog u Hajara ne, wa nom men-tu ub. Da-u Hajara hyane uzu wa ut-men ne, wa hu u jurmu ino-u u-bu wa. 5 Sera zu Ibram, “Bo wa wa-e uno nom o u-beet. Um ya'aste bo Hajara, da-u wa hyane wa kwumug men-tu ub wa hu u jurmu me. Yage Yawe nomu in kwub-du us-rem u nom-u uno u bo nomu me.” 6 Ibram shasu Sera, “Tok-u ro wa, nomu wun uka cittu bo.” Se Sera hu kosu wun m-tok, se Hajara som dugu-du wa. 7 Wa-tom-u Yawe hyen Hajara u kit-u per-mu m-bu ur-dog, u dapus fun-yu ha-mu bo-u Shur. 8 Wa zu, “Hajara tok-u Sera idugu hene o bo oone, tumsu he bo otte m-ha?” Wa zu, “Um somgon dugu-du ino-u u-bu ri Sera.” 9 Wa-tom Yawe zu wun, “Barme udu ino-u u-bu ro, bo yase hi-ur ro udu wa.” 10 Wa-tom Yawe sur m-zu wun, “Me ut-wa ya'ag-u ro nom u-tat, na za kerru ogru e da.” 11 Wa-tom Yawe zu wun, “Bo ya men-tu ub ne, bo do'e u mat-du ya-du ur-campa. Bo te'e wa'-u wa ur-dim Ismaru, remu zu Yawe hok kan-us ro su swadu ur-kob ro ne. 12 Wa do'e ut-shu'ut uka janka-yu ur-dog yu net, Tumsu wa do'e u nom-du shu'ut-ur yo-de u kowan ne, kowan do'e u nom-du shu'ut-ur yo-de u wun ne. Wa do'e ut-shu'ut m-ra u or-ut wa ne.” 13 Dugu kun, Hajara fog Yawe u dekun dimde, wu nome us-rem u wane, wa zu, “Bo wa u-Ru u hyene me.” Wa sur m-zu, “iNip-to uzu um hyanug wu hyene me?” 14 Remu iya-o wute na fog-ut du-ur re Beer-Rahai Roi, wata “Ru-u ur-fat wu hyene me.” De o ukun u tek-u bo-tu Kades u Bered ne. 15 Hajara matu Ibram ya-du ur-campa, Ibram te'e wa ur-dim Ismaru. 16 Ibram oog us-hak ut-shik ut-nas us-shishin da-u Hajara matu wa Ismaru.

17 Da-u Ibram nome us-hak ut-shik ut-nas u op us-jwuur, Yawe haan udu wun wa zu wun, “Me wa Yawe u-Ru wu otte beb-du ko-uyan, nomu me m-tok u-me jab-u so-o tumsu bo shu'ut za ur-pyap. 2 Me ut-nom estedu us-rem u bo ne, me ut-wa ko-ur ro e nom u-tat sok.” 3 Se Ibram kakus hi-ur wa u-dak, tumsu Ru-u zu wa, 4 “Estedu us-rem-u ri ya u bo ne,

net-tu ut-dak u-tat to do'e ut-shu'ut ko-ut ro. 5 Na zamun u fag-du bo Ibram da, dim-ur ro do'e ut-shu'ut Ibrahi, rem uzu um wa'ag bo shu'ut uso u ut-dak u-tat. 6 Me ut-wa bo mat yaag u-tat, ya'ag-u ro do'e ut-shu'ut ut-dak u-tat, dugu-du ro de faruk-tu dote u rwuun. 7 Me ut-nom estedu us-rem su m-mommo u bo ne tumsu u ya'ag-u ro ne u ko-ur ro du do'e u haan ne. Um shu'ut Ru-u ro u Ru-u ko-ut ro ne tu do'e u haan u dim-u ro. 8 Dak-u Kan'ana u-beet, u bo ooge shu'ut-du ur-hamut o, me ya'u bo dak-u o u o shu'ut u ro m-mommo u ya'ag-u ro ne i do'e haan u dim-u ro, me ut-shu'ut Ru-u e.” 9 Ru-u zu Ibrahi, “Sedi bo um ut-sa bo ship estedu us-rem-u ri, bo u ko-ut ro ne beet i do'e u haan u dim-u ro remu dak-tu de haan. 10 Estedu us-rem u ri ya su um ooge ut-nom u bo ne u ya'ag-u ro ne, ya-du ur-campa ur-beet se na nongu de ur-pes. 11 Se na nongu no ur-pes, ut-kose uzu um nong estedu us-rem u no ne. 12 Dugu u-cara m-te okon cara-o, ya-du ur-campa ur-beet se na nongu de ur-pes u ho-du roog-mu ut-eer ur-mat ne. Za ya-ubu ro ne war-e da tumsu u tok-ne i na mate bu-u ro tumsu u tok-ne i bo one u shik dugu do i mate. 13 Se na nongu e beet ur-pes, ko i na mate bu-ut no ko i na one u shik, war-ut no do'e kose-du sha-mu estedu rem-us ri su m-mommo. 14 Campa u-beet wu na nome ur-pes da, na ruutu wa dugu or-ut wa remu zu wa pakus estedu us-rem.” 15 Se Ru-u sur m-nom us-rem u Ibrahi ne, “Neta ro Sera na za ut-swur m-fag wa Sera da, dim-ur wa do'e ut-shu'ut 'Saratu.’ 16 Me wa'-u wun nu-u so-o, me ut-wa wun matu bo ya-du ur-campa. Me wa'-u Saratu nu-u so-o, tumsu net-tu ut-dak u-tat to shu'ut ko-ut ro, faruk-tu do'e u rwuun dugu-du ko-ur Saratu.” 17 Ibrahi kakus hi-ur wa u-dak. Wa nom ut-numus wa o us-dorog jab-u wa, wa zu, “iUt-nome nengen-yu us-hak ut-shik ut-tan nazu wa shu'ute uso u wa'? iUt-nome Saratu ut-shik ut-nas u op na zu wa makut ur-ya?” 18 Ibrahi zu u-Ru, “Yage Ismaru u kum nu-u so-o udu ro!” 19 Sedi Ru-u zu, “E, neta ro Saratu wa matu bo ya-du ur-campa. Bo te'e wa u wa ur-dim Ishaku. Me shusu estedu us-rem su um nome u bo ne udu ko-ur wa. Estedu us-rem se ut-shu'ut m-mommo udu wa u ko-ur wa ne. 20 Sedi kon-us ro mottu Ismaru ne, um hok kon-us ro. Me wa'-u wun nu-u so-o tumsu me ya'u wun yaag u-tat. Me ut-wa ya'ag-u wun e nom u-tat. Wa

ut-shu'ut uso ut-faruk op u ut-yur. Me ut-ya wun ut-ko u-tat wu do'e ut-shu'ut dak-u yat-o. **21** Sedi estedu us-rem-u ri u Ishaku ne. Hak-yu oone, Saratu do'e matu bo Ishaku." **22** Da-u Ru-u tase us-rem u Ibrahi ne, se wa aruk. **23** U gandi ho-ur de, Ibrahi kub wa'-u wa Ismaru, u yaag-u campa-ne beet i ooge bu-u wa, ur-kot i na mate ne bu-u wa, tumsu u i wa oone-ne. Se wa nomu e ur-pes beet, ka Ru-u zutte wa nom. **24** Da-u na nomu Ibrahi ur-pes, wa oog ushak ut-shik ut-tan za u-gan. **25** Da-u o wa'-u wa Ismaru o us-hak us-op us-tut da-u na nomu wa ur-pes. **26** U gandi ho-du ur-ganu de, na nomu Ibrahi ne e Ismaru ur-pes. **27** Campa-ne beet i ooge me bu-u Ibrahi, u i na oone ne u shik dugu do, na nomu e ur-pes u wa ne.

18 Da-u Ibrahi ooge u shu'ut u is-yu cwadu rimpa-ur wa u da-u ho-yu dunge sok, Yawe haan udu Ibrahi u dapus seken te-us yat-se su Ok su Mamre. **2** Se Ibrahi jakus is u-ru wa hyen net-ne tut u ees u dapus wa. Da-u wa hyane un, se wa kusum m-som dugu is-yu rimpa-ur wa m-ha udu un. Wa he ut-kwukut u-dak u yadu m-zeg. **3** Ibrahi zu, "Uso-u u-bu ri, a um kume hyu-m pismo udu ro, a-bo aruk bu-u ri da. **4** Yagun na haatun no m-bu, u no jaas na-us no, u no hure u kug-du te-u inya. **5** Yage um haatun no nom ut-re u no re, ko no kumu beb-du ur-nok. Bashute no haagun u bu-u tok-u no, yagun um nom iya." Un zu, "Nonge, nom uka cittu bo." **6** Ibrahi aruk m-mu m-som u rimpa-ur wa. Wa zu Saratu, "Nom m-hor, bo kab kok-tu m-hyu ut-tut, bo kwuut to, bo nom ut-kak." **7** Se Ibrahi do'e udu ban-du bisa-ut wa, wa dug gob-du u-na du o so-de wa yasu tok-u wa, se tok-u wa do'e wa ho tumsu wa mang ya m-hor m-hor. **8** Da-u na tase nom-du nom ut-re, Ibrahi kub nomtu m-bengu m-me ne u ap-mu na mange mo ne, wa huutu hamut-ut wa. Da-u un o tek-u re-du nom ut-re, Ibrahi ees u kit-u un u dapus yakun te-ya. **9** Da-u un tase re-du nom ut-re, un shit wa, "iNeta ro Saratu yu?" Wa zu un, "Wa o men-tu ur-rimpa." **10** Wa-gan u tek-u net-ut to wa zu, "Hak-yu one badane, um o u muun udu ro, Saratu neta ro wa ut-kab ur-ya." Saratu o u erru wun u ur-rimpa. **11** U da-u o Saratu ne e Ibrahi e wumte, Saratu yakke hyan-du u-pyaat. **12** Saratu nom ut-numus u war-wa uzu, "Ur-wu ba me ne, tumsu uso u-bu ri wa wumte kowa. iUm zamtun m-hog zwaru m-roog u

campa-ne um dote ur-mat da?" **13** Se Yawe zu Ibrahi, "iYan o wa'e Saratu ut-numus? iRemu yan-o wa zutte, 'Ur-mang ba me ne ut-kab ur-ya?" **14** iOkon oro u zege beb-ur Yawe? Me ut-muun m-moon u go-du da-u uno, Saratu ut-kab ur-ya du ur-campa." **15** Saratu hog u-gyer, wa nom m-se mu nomu wa ware. Wa zu, "Um numuste da." Sedi Yawe zu wun, "Bo nong ut-numus." **16** Da-u net-ne tut-u e yune ur-aruk, Ibrahi shu'u un. Da-u un o tek-u ur-nok u fun-u un, un teen dekun be-de. E gwatun u-dak u-fug, e hyen bo-u Sodom. **17** Se Yawe zu hi-ur wa, "Nong ur-zwar uzu um yase Ibrahi nom-u um zonge ut-nom da. **18** Ko-ur Ibrahi ut-shu'ut dak-u yat-o tumsu ur-beb ne sok, tumsu dak-tu u-dak u-beet ut-kwum nu-u so-o dugu-du wa. **19** Um dak Ibrahi remu zu wa wartu ya'ag-u wa u a bu-u wa ne i do'e u haan u dim-u wa e ship fun-u Yawe, u remu nom-du nom-tu o tu so-to ur-zwar ne. U da-u o um do'e nomu Ibrahi nom-u um nomte estedu us-rem." **20** Se Yawe waru Ibrahi, "Um hok us-rem u-tat su nom-ut yo-to u mottu Sodom u Gomora ne, remu zu ba'as-ut e nong u-tat. **21** Um do'e ut-cuzun um hyan ko uzu ko yur un nong u yo-de uka um hokte re, um ut-sa um nap." **22** Se net-ut to aruk dugu kun m-ha Sodom, sedi Yawe kus u ees u-shu Ibrahi. **23** Ibrahi hikne u kit-u wun. Wa zu, "iBo horrusse a-jab-us so-se ne u a-za-jab-us yo-se ne? **24** A-na kume net-ne a-jab-us so-se ne ut-shik ut-yur u op u-bo, iBo horusse un beet bo za yage e u remu net-ne ut-shik ut-yur u op a-jab-us so-se? **25** Um nupuste bo zaar u nom-du go nom-u o da, bo horusse a-jab-us so-se ne ur-kot u i yo-ye ne. iRemu yan-o bo dote u horusse i yo-ye us-gan u i so-ye ne? Za u-sakna bo zaar u nom-du go-o nom-o iya da. Bo de nomu u-dak u-beet kwup-du us-rem, tumsu bo nomu nom-u ooge hon-hon." **26** Yawe shus wa zu, "A mune uzu um kwumug net-ne ut-shik ut-yur u op u bo-u Sodom a-jab-us so-se ne, me yage bo-u o u-beet u remu a-jab-us so-se ne." **27** Ibrahi sur m-shas wa zu, "Remu uzu um kerge nom-du us-rem za u-gyer udu Uso-u u-bu ri, ko uzu a wakun wa um ooge da sedi m-huug m-cwa ne, **28** a mune uzu na kwumug net-ne ut-shik ut-yur u tan a-jab-us so-se ne, iBo ut-ho u-bo u-beet u remu kob-du tan?" Yawe zu, "Um za horusse o da a mune zu um kwumug net ne ut-shik ut-yur u tan net-tu o ukun." **29** Ibrahi sur m-zu, "iM-ha iya ne bo

horusse bo-u Sodom, a mune uzu na kwumug net-ne a-jab-us so-se ne ut-shik ut-yur?" Yawe zu, "Um za horusse un da u remu net-ne jab-us so-se ne ut-shik yur." 30 Ibrahi zu, "Uso-u u-bu ri, a jab-u ró na u remu ri da, yage um nom us-rem. ¿Bo horusse bo-u Sodom, a mune uzu shik-de na kume u op a-jab-us so-se ne?" Se wa zu wun, "Um za ho-du un da, a mune zu um kwumug net-ne ur-shik u op ukun a-jab-us so-se ne." 31 Ibrahi zu, "U da-o remu zu um kwumug beb-du us-rem u Uso-u u-bu ri ne, a mune uzu shik-de na kume warre ukun ne." Wa zu, "U remu kwaz-ur re, um zaar u horussu bo-u o da." 32 Ibrahi zu, "Uso-u u-bu ri, a jab-u ró na da, yage um sur m-nom us-rem u-so u-gan. ¿A mune uzu net-ne op e na kume a-jab-us so-se ne?" Yawe zu wun, "A um kume net-ne op a-jab-us so-se ne, um zaar u horusse bo-u o da." 33 Da-u Yawe tase us-rem u Ibrahi ne, wa aruk wa, se Ibrahi aruk m-mu u rimpa-ur wa.

19 A-tom u-Ru ne yur e haan u Sodom m-rim, tumsu Rot o u shu'ut u is-yu cwadu u-bo. Da-u wa hyane un, wa yune, wa bit un, wa kwukut ut-jwun u-dak wa kakus shu-u wa u-dak. 2 Wa zu un, "Haanun u bu-u tok-u no, u no jaas naas no tumsu no roog u ane a is-u gase ur-wun tep tep se no aruk m-mu." Sedi un zu wa, "O'o, yage it roog u ane kat-du u-bo." 3 Se Rot ekse un, da tase un aruk m-mu unu e ne u bu-u wa. Rot zonge un morog-du re-du nom ut-re, wa nomu un ur-beredi du za m-yis, se un re. 4 Kandi un toot m-roog, campa-ne i ooge bo-u Sodom u-beet, u yaag-u beb-ne ut-nengen ne gunus bu-u un otte. 5 Se un fog Rot, un zu, "¿Net-ut to yu tu haane udu ró m-gyup? Rwutun un u ane udu it, it roog u e ne!" 6 Se Rot aruk m-rwu u-do wa tage u-is u dim-u wa, wa do'e unu e ne nom us-rem. 7 Wa zu un, "Gagun jab, or-ut ri, a no jarun no nom go nom-u yo-o uno da. 8 Gwatun, um o yaat ut-gwup-ne yur i tame nap-du campa da. Yagun um rwutun no e udu no, u no nom nom-u citu no u e ne. Sedi a no nomu net-ut tun-to okon da, ham-tu ut-ri to u bu-u ri." 9 Sedi un zu wa, "Ya it ur-bel" Tumsu un zu hi-ur un, "Unwa net wa ham-ut wa, sedi wa o ussa wa shu'ut wa kwupu in us-rem. U da-o it u nomu bo m-zeg nomu it ooge ussa u un ne." Se un hu ekse Rot sok. Un o ut-sa un vukus is-yu u-bu. 10 Sedi hamut-ut to nabun u-kom e nuk Rot m-cwa u-bu. Se e

tage is-yu u-bu. 11 Se un muut net-ut to po-ne beet, u ya'ag-u campa-ne, ut-nengen ne, i ooge u ees u is-yu u-bu, taas e hyan is-yu cwadu u-bu da. 12 Se net-ne yur-u e zu Rot, "¿Ko bo otte wakun u ane, ko maan-ut ró, ya'ag-u campa-ne ko yaat ut-gwup, ko wakun u-me bo-u uno wu ooge wu ró? Rwutun e dugu ane, 13 remu uzu it do'e u horussu bo-u uno u-beet. Yawe hok uzu nom-ut yo-to net-ut tunto nong u-tát o wa'e wa tomtón it horusse bo-u uno." 14 Se Rot aruk m-rwu wa do'e wa nom us-rem u maan-ut wa ne, e sa'e gutu ya-ut-gwup-u wa. Wa zu e, "Zongun no aruk m-rwu dugu ane, remu zu Yawe o mottu horussu bo-u uno!" Sedi maan-ut wa kub uzu horo wa otte. 15 Da-u is ut-sa ut-gas, se a-tom u-Ru ne waru Rot uzu, "Nom m-hor, bo kab neta ró u ya-ut-gwup-u ró ne yur i ooge ane, taas na haan na horussu bo-u uno ur-kot u no ne remu ba'as-ut un da." 16 Da-u Rot gugme nom-du m-hor, se net-ut to shipus wa u-kom, u neta wa ne, u yaat ut-gwupu wa ne yur, e ruut un m-yar dugu bo-u o, remu zu Yawe o hog-du on-ur un. 17 Da-u na ruute un m-yar dugu bo-u o, wa-tom u-Ru wa-gan zu un, "Somtun fat-ut no! A no gwat u-dim da ko no ees u bedu o nurugse da. Dusun u dom-u ur-ror, taas na horussu no da." 18 Sedi Rot zu un, "O'o, Uso-tu u-bu ri. 19 Um kwumug hyu-m pusmo dugu-du no, no gu fat-ur ri u nomu so-o u no nomu me. Um zaar u kerru te-du dom-u ur-ror kanda bo horusse Sodom da. Unu nom-u yo-o u masu me, tumsu me ut-mar. 20 Gwat, okon bo-u rek-o oro u kit-u kun. Yage um do'e ukun, no hyang o rek-o, u da-u o fat-ur ri ut-kusum." 21 Wa-tom u-Ru shus wa zu wun, "Um hok kon-us ró, um zaar u ho-du bo-u rek-o o da. 22 Zonge m-hor-m-hor bo som m-ha ukun, um zaar u nom-du okon da se bo teeg kun." (O wa-e na fog-ut bo-u o Zowar, wata be-ur rek-de). 23 Da-u ho-du ooge u rwuun, Rot u bu-u wa ne te u-bo u na foge Zowar. 24 Se Yawe hu u dasun eng-tu u-ra dugu dom u-ru u bo-tu Sodom u Gomora ne. 25 Wa horussete bo-ut to u net-tu ooge ur-yu ne u-me to, u bo-tu o nurugse ne ut-beet, ut-ran ne ut-beet. 26 Sedi neta Rot bir u-dim da-u wa ooge u dorru dim-u wa, se wa barum kirru ut-ma. 27 Da-u is gase ur-wun tep tep, Ibrahi barum m-mu u-dim u be-du wa tamte ur-ees u-shu Yawe. 28 Se wa gwatun u-dak u gas-u Sodom u Gomora ne, u be-du o nurugse ne ur-beet, wa hyun fu'ut-u yat-o u

rwuun dugu me bo-ut to sha-mu m-fu'ut dugu ra-u yat-o. 29 Sedi Ru-u hok kon-us Ibrahi, wa yage Rot ur-fat. Wa ruut Rot dugu swadu ur-kob du heene bo-ut to. 30 Da-u tase Rot yage bo-u Zowar remu zu wa o gyer-u net-tu ooge ukun. Wa do'e wa shu'ut u dom-u ur-ror u-so' u ya-ut-gwup-u wa ne yur. 31 Dekun ho-de yu-wuya zu huno-u wa, "Campa-ne zamun u gas-u uno da. In zaar u kwum-du campu wu do'e ga-du in uka na nomte da. Za m-tumb uso in do'e nom-du ur-wu' za yaag. 32 Haane, yage yu-u ya' wun ke wun swa, se yu-u roog u wun ne, ko in u cinu go dugu-du uso-u in." 33 Da-u gyp-mu nome, un yu' wa ke e ho wa, se yu-wuya to wa roog u wun ne. Wun nak da-u gwup-u wun rute da ko da-u wa yune da. 34 Da-u is gase yu-wuya zu huno-u wa, "Gyup-ne, um roogte u uso ri ne, yage u in sur m-ya wun ke u da-o m-gyep. Se bo cwa u no wa ne roog u wun ne ko in u cinu yaag dugu-du uso-u in." 35 Se un wu' uso-u un wa swa ke e ho wa u gyup-m mo. Se du-dim to wa roog u wa ne. Wun nak da-u gwup-u wun rute da ko da-u wa yune da. 36 U remu iyane, ya-ut-gwup-u Rot beet un nom men-tu uub dugu-du uso-u un. 37 Yu-wuya mut ya-du ur-campa, wa te'e de ur-dim Mowab, ya'ag-u Mowab e na fuge da-o Mowab-ne. 38 Du-dim sur m-mat ya-du ur-campa, wa te'e wa ur-dim Amona. Wa na foge ya-du net-ut ri, ya'ag-u Amona e na fuge Amona-ne u haan da-u uno.

20 Ibrahi u net-ut wa ne e yune un aruk, se da-u e teye gas-u dog-du Negiv. E do'e e shu'ut u tek-u bo-tu Kades u Shur ne u-da cashi. Se wa shu'ut sha-mu ham-ut bo-u Gerar. 2 Ukun Ibrahi ware ut-net uzu Saratu, "Huno-u ri wa." Se Abimerek, faruk-u Gerar, tom na fagun Saratu wa kub wa. 3 M-gyup Ru-u haan udu Abimerek u bo' wa zu wa, "Bo u wu mare ganse u remu neta wu bo kabne, neta wakun wa." 4 Sedi Abimerek Haag u kit-u wun da, se wa zu, "Uso-u u-bu ri, ho horussete net-tu za ut-ba'as? 5 Ibrahi wa zu me huno-u wa o, tumsu Saratu u hi-ur wa zuug me iya, 'Oru ri wa.' Um to u sa'u wa jab gan, kom-ut ri zatte ut-ba'as da." 6 Se Ru-u zu wun, "E, um nak uzu bo saag wa jab gan. O wa'e um hooste bo nom-du ut-ba'as udu ri, tumsu o wa'e um hooste bo tamdu wun. 7 U da-o muute campu-u ya neta wa, wa nomu bo us-toog. Wa-warru rem-su u Ru wa, u da-u o bo ut-nom ur-fat. Sedi a-bo

gugme muutu neta-u ya udu campu wa, bo nap uzu bo u net-tu u-bu-u ro ne ut-beet no ut-mar." 8 Da-u is gase ur-wun te tep Abimerek fog morog-du tok-ne wa beet. Da-u o wa waru e nomu na nome, un hog u-gyer un beet. 9 Se Abimerek fog Ibrahi wa zu, "iYan-o bo nomu it inya? iYan ba'as-to um nomu bo? Bo haatun me tun-to nom-ut yo-to yatto tunto u dak-u ri u net-ut ri ne ut-beet. Bo nongu me nomtu kame da." 10 Abimerek shit Ibrahi, "iRemu yan-o bo nomte go-du uno nom-o?" 11 Ibrahi zu, "Um nomug us-dorog uzu, 'Gyer u-Ru zaar udu net-tu dinde be-de da, e keru ho-du me e kab neta ri.' 12 Ut-nip huno ri wa. Uso-u it u wa ne o u-gan, sedi kowan o u ino-u wa, sedi um gu wa. 13 Da-u Ru-u fagu me um yage bu-u uso-u ri, um zu Saratu, 'Ka bo dettte u kosu me ut-cwanu ya, be-du yu-u huute ur-beet, bo zu me huno-u ro wa um ooge.'" 14 Se Abimerek kub eken u tek-u ban-tu ca wa u gwaar ne u na ne, tumsu u tok-ne neta-ne u campu-ne, wa yasu Ibrahi e, tumsu wa mutun Saratu neta wa. 15 Abimerek zu Ibrahi, "Dak-u ri ya ukun udu ro, shu'ute u be-du citu bo." 16 Se Abimerek zu Saratu, "Um yaag campu ro kwam-ut pus-to tu shik ut-kok ut-op, remu zu u shu'ut us-nap u net-tu bo ooge u to ne ut-beet uzu bo nomug okon u za so-o da." 17 Ibrahi nom us-kon udu u-Ru, Ru-u yu Abimerek m-yar, u net-ut wa ne u tok-u wa ne, neta-ne, ko e kumu mat-du yaag tumsu, 18 remu zu Yawe wa'ag neta-ne beet i ooge u bu-u Abimerek, uzu e za ur-mat da remu zu Abimerek kab-ug neta Ibrahi Saratu.

21 Yawe este us-rem tumsu wa nomu Saratu nomu wa zu wa ut-nom. 2 Nong hon-hon u da-u Ru-u waru Ibrahi, Saratu kub men-tu ub, se wa matu Ibrahi ya-du ur-campa u da-u wu-ur wa. 3 Ibrahi te'e ya-du ur-campa wa ur-dim Ishaku. 4 Da-u Ishaku nome m-roog ut-eer, Ibrahi nomu wa ur-pes uka Ru-u zutte wa nom. 5 Ibrahi nong us-hak ut-shik ut-tan da-u wa mate Ishaku. 6 Saratu zu, "Ru-u wa'ag me ut-numus; kowana hoge wa segu me nom-du ut-numus. 7 iWana tame ut-zu Ibrahi uzu Saratu u wurgu wa? M-ha iyane um mak-tu Ibrahi ya-du ur-campa u da-u wu-ur wa." 8 Da-u Ishaku rogme na o u mottu kasdu wa ur-de, Ibrahi bun morog-ur yat-de du ur-so. 9 Dekun ho-de, Ismaru wa'-u Hajara wa dak-u Masar o hor e Ishaku, Saratu hyen Ismaru u

nomu Ishaku numus-tu us-jurum. 10 Se Saratu zu Ibrahi, “Buz tok-u neta unwa e wa'-u wa ne, wa za re-du nom-u ut-kom ri ur-kot u Ishaku wa'-u ri ne da!” 11 Rem-us se tum jab-u Ibrahi sok remu zu Ismaru wa'-u ro wa. 12 Se Ru-u zu Ibrahi, “A jab-u ro na u remu buz-du tok-u neta unwa Hajara e wa'-u wa ne da. Nom nom-u Saratu zu bo nom, remu zu dugu-du Ishaku de na dote fag-du ko-ur ro. 13 Sedi me ut-nom dak-u yat-o dugu-du wa'-u tok-u neta ro wa shu'ut u-dak, remu zu wa'-u ro wa ooge kowa.” 14 Se Ibrahi yune ur-wun tep tep, wa kub nom ut-re u kub-du m-bu ne, wa yasu Hajara. Ibrahi subgu Hajara to ut-kap, wa yasu Hajara wa zu wa aruk u wa'-u e ne. Se Hajara aruk, wa hu ut-riig ur-dog du o dapus bo-u Bersheba. 15 Da-u bu-mu ur-kub tuse, se Hajara rust ur-ya u kug-du m-yara u yakun te-ya ur-dog. 16 Se wa aruk, wa do'e m-ra wa shu'ut uka ra-mu ta-u u-ta, wa dorog u jab-u wa uzu, “Um za ussa um hyan mar-mu wa'-u ri da.” Se wa hu us-kan. 17 Sedi da-u Ru-u hoge kan-su ur-ya, wa-tom u-Ru fog Hajara. Wa zu, “Hajara, zyan-o nome? A-bo hog u-gyer da, Ru-u hok kan-su ur-ya u be-du de otte m-rut. 18 De'e, bo yunus wa'-u wa, u bo par wa, remu zu dugu ko-ur wa de, um dote kadu dak-u yat-o.” 19 Se Ru-u upus is-u Hajara, wa hyen du-du m-bu. Wa do'e wa shuus kub-du m-bu wa yu ya-ur wa, wa so. 20 Ru-u o ur-kot u wa'-u wa ne, wa nen. Wa nom ur-yu u-me ur-dog wa shu'ut wa nap-mu ta-u u-ta. 21 Da-u wa ooge shu'ut dog-du Paran, ino-u ro kwumnu wun neta dugu dak-u Masar. 22 U tek-u da-u o, Abimerek e Pikor yu-Yat-ya karma-ne e do'e udu Ibrahi. E zu wa, “Ru-u o ur-kot u bo ne u tek-u nom-u bo ooge ut-nom u-beet. 23 Remu iyane, ton-de u-Ru ne uzu bo zaru re ra-u ri da, u ya'ag-u ri ne, ko a ko-ur ri ne. Nomu me nom-ut so-to, u dak-u ri ne u bo otte shu'ut mu ur-hamut uka um nomte bo.” 24 Ibrahi zu, “Um tondte.” 25 Ibrahi haatun Abimerek us-kan u mottu du-du m-bu du tok-ne Abimerek rumse ur-beb dugu-du tok-ne Ibrahi. 26 Abimerek zu, “Um nak wu nome unq nom-o da. Bo wargu me da, takun-du m-hog-u ri ya u ya-o.” 27 Se Ibrahi yu Abimerek ban-du ca u gwaar ne u na ne, se e yur e nom estedu us-rem. 28 Ibrahi dugur ya'ag-u ca ta'er dugu me ban-du ca wa. 29 Abimerek zu Ibrahi, “Rem-u yan-o bo dugurte ine yaag-u ca-ye u war-e?” 30 Wa zu, “Kab ca e, e shu'ut us-nap uzu me wa kawu du-ur re.” 31 Remu

iya na fug dim-du be-ur re Bersheba, remu zu kuna e nomte us-tond. 32 Da-u e taase nom-du us-tond u be-du na zuye “Du-du us-tond,” se Abimerek e Pikor yu-Yat-ya karma-ne, e yune e aruk m-mu u dak-u Firistiya-ne. 33 Ibrahi ser u-te go-du te-yu m-yara u Bersheba kuna wa fukte u tek-u dim-ur Yawe, u-Ru u za ur-ma. 34 Se Ibrahi shu'ut wa dak-u Firistiya-ne.

22 Da-u na nome us-hak u-tat, se Ru-u reg ya-du jab-u Ibrahi, se Ru-u fug wun wa zu, “Ibrahi!” Ibrahi zu, “Me ya.” 2 Se Ru-u zu, “Kab wa'-u ro, ya-du ur-gan u ro Ishaku, wu bo zege ut-cwan, bo aruk m-ha u dak-u na zuye Moriya. Bo yasu wun ukun sha-mu ya-du toog u dom-u dekun ror-de du um do'e kosu bo.” 3 Ibrahi yune ur-wun tep tep. Wa zong janka-u wa, wa zu tok-ne yur u dor wa, u wa'-u wa ne Ishaku. Da-u wa bukre ut-te tu nom-du toog, se e heese m-ha u be-du Ru-u waru wun. 4 Da-u e nome m-roog ut-tut, Ibrahi jakus is wa hyan be-ur re dugu m-ra. 5 Ibrahi zu tok-ne wa, “Estun it u ane u-janka ne, it u Ishaku do'e m-ha u ane jit, it nomon ut-huuk, it do'e ut-muun udu no.” 6 Ibrahi toksu Ishaku ut-te tu nom-du toog, wa kub u-ra u-van ne, e wane aruk m-nok ur-kot. 7 Ishaku bir wa got Ibrahi, wa zu, “Uso-u ri.” Ibrahi zu, “Wa'-u ri, me ya.” Ishaku shit wa zu, “Um hyanug u-ra, ut-te ne, sedi um hyanug ca-yu na dote nom-du toog da.” 8 Ibrahi shus wa zu, “Wa'-u ri, Ru-u de haatun ca-yu toog.” Se un re shu m-ha ne un yur. 9 Da-u un teye be-du Ru-u waru wun, Ibrahi nom ur-sak wa suk ut-te u-dom. Wa gugrusse wa'-u wa Ishaku, wa suk wa u-dom ur-sak, u-dom ut-te. 10 Se Ibrahi kabun u-van, u remu wa punut wa'-u wa. 11 U da-u o wa-tom Yawe fog wun dugu dom u-ru, wa zu, “Ibrahi! Ibrahi!” Wa shus, “Me ya.” 12 Wa zu wun, “A-bo ho wa'-u ro da, u da-o um nak uzu bo wa u-gyer u-Ru wa bo oye, remu zu bo hooste me wa'-u ro da, ya-du ur-gan u ro.” 13 Se Ibrahi jakus ur-hi, wa hyun kag-yu u-ca kar-us wa surgusse us-hir, se Ibrahi do'e wa maas ca-u ya, wa do'e wa nom toog u ya u swas-mu wa'-u wa. 14 Ibrahi te'e be-ur re ur-dim, “Yawe de'e ut-ya.” Iya o na fugte u haan u da-o, “U dom-u ur-ror de Yawe dote ut-ya.” 15 Se wa-tom Yawe sur m-fag Ibrahi dugu dom u-ru, u-yurumse. 16 Se wa Yawe zu, “Remu zu bo hok rem-us ri bo hoostu me wa'-u ro da, ya-du ur-gan-u ro, um nong us-tond u hi-du

war ri ne, me wa'-u bo nu-u so-o tumsu ko-ur ro do'e ut-nom u-tat. 17 Me wa'-u bo nu-u so-o, um wa ko-ur ro de shu'ut u-tat uka reger i dom u-ru, de shu'ut tumsu uka hereg-mu u-gi, ya'ag-u ro de re-du dak-tu huub-ut yo-to ro m-gag. 18 Dugu-du ya'ag-u ro de net-tu u-dak ut-beet to dote u kwum-du kom-u u-Ru remu zu bo dorog rem-us ri." 19 Se Ibrahi e Ishaku muun u be-du tok-ne wa otte estu un, unu e ne aruk m-mu u Bersheba. Kuna Ibrahi retu u-shu ur-yu ne u bo-u u Bersheba. 20 Da-u sure m-waas, na waru Ibrahi uzu, "Mirka mak-tu Nahor huno-u ro ya'ag-u campa-ne eer." 21 Wa ur-takun na zu wa Uz, huno-u wa na zu wa Buz, u Kemuwer (Kemuwer wa o uso-u Aram), 22 Kesed, Hazo, Pirdas, Jidrab u Betuwer ne. 23 Betuwer wa matu Rebeka, Mirka wa matu huno-u Ibrahi Nahor ya'ag-u campa-ne eer. 24 Nahor mut yaag nas dugu neta wu do, wu na zuye Rema, dim-tu ya'ag-u e na zu: Teba, u Gaham, u Tahas, u Maaka ne.

23 Saratu nomug us-hak u-kok u-gan ur-shik us-ta'er. 2 Wa marug u bo-u Kiriya Arba (be-du na fuge u da-o Hebron) dak-u Kan'ana. Ibrahi nom us-kan sok, wa nom ut-bomos u remu mar-m Saratu. 3 Se Ibrahi yage u-du neta wa, wa de'e wa nom us-rem u net-tu Het-ne. Wa zu un, 4 "Me ham-ut wa um ooge udu no, babun me ur-kengi, u de shu'ut be-du u-dok-u ri ko me jwak-u neta ri." 5 Net-tu Het e shasu Ibrahi, e zu, 6 "Uso u-bu it, er rem-us it, bo net-u yat-o wa bo oye it. Dag be-ur so-de du bo ut-sa, bo jwak neta ro ukun. Wakun zaar u tek-u it wu do'e ut-zu wa gugum ya-du bo be-du jwak-du neta ro da." 7 Se Ibrahi he ut-jwun u-shu net-tu dak-u Het. 8 Wa zu un, "Remu zu no o ussa no nomu me ur-sege, um o ussa no konu me Eparon wa'-u Zohar. 9 Wa babu me u-pukus u jwak-du ut-net u Mapera u ooge u-ta u madu tak-u wa, shutun me wun wa babu me be-ur re me ut-top nom-u wa zu um top. Um ut-sa kengi-ur re uka de dote shu'ut kengi-ur ri du mommo du jwak-du me u net-tu bu-u ri." 10 Eparon og u shu'ut ukun ur-kot u net-tu Het-ne. Wa zu Ibrahi u hog-mu net-tu Het ut-beet i haane ukun u is-yu u-bo. 11 Se wa zu Ibrahi, "Uso u-bu ri, iya-o da, er rem-us ri. Me ya bo ur-kengi u-pukus ne, u ane u shu net-ut ri ut-beet, bo jwak u-du neta ro." 12 Ibrahi kwukut ut-jwun u shu net-tu dak-u o. 13 Se

wa nom rem-su nom-ut to udu Eparon u hog-mu net-tu o ukun ut-beet, "Um konog no, a no eese, me top-u shik-u be-ur re ur-beet remu um kum-ut be-du um dote u ha jwak-du net-ut ri a e mare ukun." 14 Eparon shasu Ibrahi wa zu, 15 "Uso u-bu ri, er me, be-ur re teeg kwam-ut pus-to tu shik ut-kok ut-nas, uka shu'ut-ur yu-u shik-u e okon nom-o o da, do'e bu jwak neta ro." 16 Ibrahi hog rem-us Eparon, wa top wa nomu wa zuye wa top kwam-ut pus-to tu shik ut-kok ut-nas iya na bube u-turru. Wa nong nom-ut to ut-beet u-shu nengen-tu Het. 17 Iya-o tak-u Eparon u o u Mapera u dapus Mamre, u ur-dame u-pukus ne, us-te ne us-beet su o bor-yu u-tak, shu'ut u Ibrahi u-beet. 18 Se be-ur re shu'ut be-ur Ibrahi du m-mommo u shu nengen-tu Het u is u-bo. 19 Se Ibrahi dok neta wa Saratu ukun u men-tu Kan'ana, pukus u Mapera u dapus Mamre (u na foge Hebron) 20 Iya-o tak-u o u-pukus ne u o net-tu Het babu Ibrahi o shu'ut be-ur wa du u-dok.

24 Ibrahi wu'umte tumsu hak-us wa nong u-tat, tumsu Yawe wa'-u wun nu-u so-o u-me nom-u wa o ut-nom u-beet. 2 Dekun ho-de Ibrahi zu tok-u wa wu zege m-tumb, wu shu'ute wa-gwat-du bu-u wa, Ibrahi zu, "Kab tond bo wa kom-ut ro u-ta kut-ut ri. 3 Um o ut-sa bo ton-de Yawe ne wu nome dom-u u-ru u-dak-ne uzu bo za yage wa'-u ri unwa ga neta-tu dak-u Kan'ana tun-to da. 4 Sedi bo ha u dak-u ri u tek-u ko-ur ri bo kwumnu wa'-u ri Ishaku neta ur-gu." 5 Se tok-u wa zu wun, "A mune uzu gwup cwanug wa doron it u muun u dak-u uno da, um shu'e wa'-u ro m-mu u dak-u bo rwutun?" 6 Ibrahi zu wun, "Gwat sok taas bo jarun bo kab wa'-u ri m-mu be-du um rwutun da! 7 Yawe, Ru-u dom u-ru, wu rwutun me dugu dak-u uso-u ri u ko-ur ri ne, wa nong estedu us-rem us-tond ne uzu wa ya' dak-u uno udu ya'ag-u ri. Wa de tomnu wa-tomu-u wa u-shu ro wa de ut-wa bo kwumnu wa'-u ri neta ukun. 8 Abite uzu wa zaar ussa wa doron bo u muun da, bo rwuug dugu tond-su um nome bo ne. Sedi ko re o nomte a-bo jarun bo muut wa'-u ri ukun da." 9 Se tok-u wa kub tond-us se wa wu komut wa kut-u uso u-bu wa Ibrahi. Wa nom estedu us-rem uzu wa dor nom-u wa zu wa ut-nom. 10 Se tok-u wa kub rakum Ibrahi op tumsu wa saku e cwu-tu shik tu u-nya ut-go ut-go dugu uso-u u-bu wa. Se wa dor u-fun

m-ha dak-u Aram, m-te bo-u Nahor. 11 Se wa wu rakum e he ut-jwun u dapus du-du net-tu soye u-do u-bo, rim-mu nomug u da-u o neta-ne o haan u yubdu bu-mu ut-swa u du-ur re. 12 Se wa nom us-toog, "Yawe, Ru-u uso u u-bu ri Ibrahi, ya me re u-shu bo kose cwan-ut ro udu uso u-bu ri Ibrahi. 13 Me ya ees u is-u ur-du, ya-ut-gwup i bo-u uno de haan u du-ur rinde u yubdu m-bu. 14 Sin-se se o kon-us ri, me ut-shut wa-gan, 'Ya me m-bu mu ut-swa dugu kub-du m-bu wa,' a wa zuye me, 'Swa m-bu tumsu me ut-ya rakum-u ro e swa' — yage wa shu'ut neta wu bo duste Ishaku. Iya o um dote ut-nap uzu bo koske cwan-ut ro udu uso u-bu ri." 15 Kanda wun taaste us-toog, Rebeka rwun u shar-du m-bu wa ne m-sak ut-kap, wa o wa'-u gwup-u Betuwer wu o wa'-u zwaru Mirka wu ooge neta huno-u Ibrahi Nahor. 16 Rebeka gwup-u so-wa wa sok wa maag ha-mu ur-gu, sedi wa nak campa da. Wa aruk m-he u be-du yubdu m-bu, wa shusun shar-du m-bu wa rwun. 17 Tok-u wa nom m-hor wa bit wun, wa zu wa, "Um o u kon-us ro, ya me m-bu mu shar-ur ro cashi um swa." 18 Gwup-u wa zu wun, "Uso u-bu ri, onko bo swa." Se wa nom m-hor wa cust sharru m-bu wa dugu zagu ut-kap-u wa, wa yasu wun, wun swa. 19 Da-u wa ya'e wun bu-mu ut-swa, wa zu, "Me ut-ya rakum-u ro ko e m-bu e swa u koru e." 20 Wa nom m-hor wa daas bu-mu ur-sharu wa u-kora u ya-du ut-bisa m-bu wa barum udu ur-du u yubundu m-bu wa yu'ut rakum-u wa beet. 21 Tok-u wa ho'us us-ram wa o gwat-du wun. Wa o us-dorog uzu ko Yawe yaag wun re-du u-shu udu sa-u Ishaku neta. 22 Da-u rakum tase swadu m-bu, se tok-u wa kub kwat-yu ur-swa u us-kwa ne su ut-kom su kwam-tu bu-mu ut-ro su shik sok wa yasu Rebeka. 23 Se wa shit Rebeka uzu, "iGwup-u wan wa bo oye? Gyer jab waru me, iko uso-u ro otte kur-tu it dote m-roog u gyup-mu ya-o?" 24 Wa shus wa zu, "Uso-u ri wa na zuye Betuwer, tumsu uso-u ro u ino-u ro ne e na zuye Nahor e Mirka." 25 Wa sur m-zu wun, "It otte ut-zan u nom-tu ut-re ne tu rakum, u kur-tu m-roog ne tu ut-hamut ne." 26 Se tok-u wa kug wa nom Yawe ut-huuk. 27 Wa zu, "Ut-vam udu Yawe, Ru-u uso-u ri Ibrahi, Yawe koske cwan-ut wa nip-ut wa ne jab-u so-o wa ne udu uso-u u-bu ri, remu uzu wa dor-ut te me m-ha udu ko-du uso-u u-bu ri." 28 Wawu aruk m-mu m-som wa waru a-u-bu ne nom-u nome u-beet. 29 Rebeka otte yu-wuya

wuna zuye Raban, wa kusum m-som u haan u be-du net-u wa otte u-kit ur-du. 30 Da-u wa hyane kwat-yu ur-swa ya udu Rebeka, u kwasu ut-kom ne su o m-wa u kom-ut wa, tumsu wa hok nom-u Rebeka ware u-beet nom-u net-u wa zuye, wa ru m-ha u du-du m-bu de, be-du net-u wa otte ees u-kit u-rakum. 31 Raban zu wun, "Bo yu Yawe wa'e nu-u so-o. Haane bo shu'ut u it ne. iRem yan-o bo otte u shu'ut u ane u-dim u-bo? Me ya um mangte bo ut-kur u be-du cun-du rakum-u ro ne." 32 Se net-u wa aruk m-ha bu-u Raban. Raban cust-u rakum cwu-tu e otte u-do m-sak, wa yu' e ut-zan tu e do'e ut-roog ut-tu. Se wa hatun net-u wa m-bu u remu i o nak-du rakum ne e jaaste na-us e beet. 33 Wa haatun wa nom ut-re, se tok-u wa zu wun, "Um za re-du nom ut-re uno da se um wargu bo nom-u hatun me." Raban zu wun, "Waru me nom-u hatun bo." 34 Se wa zu wun, "Me tok-u Ibrahi wa um oye. 35 Yawe wa'agu uso u-bu ri kom-u u-Ru, wa shu'ute net wu otte nom-u ut-kom. Ru-u yaag wun ban-tu ca, u ban-tu gwaar ne, u ban-du na ne, u kwam-ut pus-to u tu bu-mu ut-ro ne tu shik, u tok-ne u-tat (campa-ne u neta-ne) u janka ne, u rakum ne. 36 Da-u Saratu neta uso-u u-bu ri wuume sok, se wa mut ya-du ur-campa, uso u-bu ri yase wun nom ut-kom-u wa u-beet. 37 Uso u-bu ri tonduste me uzu, 'A-bo yage u wa'-u ri wa ga neta-tu dak-u Kan'ana da i um ooge u shu'ut dak-u e. 38 Sedi bo do'e bu-u uso-u ri, dugu me ko-du uso-u ri bo kwumnu wa'-u ri neta.' 39 "Um zu uso u-bu ri, 'iA mune uzu um kwumug wa'-u gwup wu zu wa dornu me da?' 40 "Wa zu me, 'Yawe, wu um o ut-dor, wa tomnu Wa-tom-u wa ur-kot u bo ne. Wa do'e ut-wa bo kum re-u u-shu u nomu bo ut-nom ne. Ka ut-nom zarra se bo kwumgun wa'-u ri neta dugu ko-du uso-u ri, udu me net-tu bu-u uso-u ri. 41 Da-u bo do'e udu uso-ut ri, bo rwuug dugu us-tond ko da zu e gugumte yanu bo neta bo rwuug dugu sese tond se.' 42 "Da-u um haane be-du du-du m-bu u ya-o, se um nom us-toog uzu, 'Yawe, Ru-u uso u-bu ri Ibrahi nome ut-huuk, ya me re-u u-shu u ha-m m-mo. 43 Gwat, me ya ees u-kit-u du-du m-bu dinde, toog-us se uzu, da-u wa'-u gwup-u haane u nak-du m-bu, um do'e zu du wa, 'Ya me m-bu um swa dugu sharru m-bu ro.' 44 Sedi wa zu me, 'Swa, me ut-ya rakum-u ro m-bu koya,' yage wa shu'ut neta wu Yawe dage wa'-u uso-u u-bu ri.' 45 "Kanda

um taaste us-toog jab-u ri, Rebeka rwuun ur-shar ne m-sak u dos u wa, wa aruk m-sa ur-du wa yubun m-bu, se um zu wa, 'Ya me m-bu m-swa.' 46 "Wa nom m-hor m-hor wa cust sharu m-bu dugu zagu zag-ut-kap wa zu, 'Swa, me ut-ya rakum-u ro ko e,' se um so, wa yu rakum ko'e e so. 47 "Se um shit wa, 'Gwup-u wan wa bo oye?' "Wa zu me, 'Gwup-u Betuwer yu wa'-u Nahor, wu Mirka matu wa.' "Da-u o um wa'-u wun u-kwaat ur-swa u kwa-yu ut-kom ne. 48 Se um he ut-jwun um nome Yawe ut-huuk, tumsu um nomu Yawe ut-vam, Ru-u uso u-bu ri Ibrahi, remu zu wa dor-ut te me fun-yu ut-nip m-ha udu ko-du uso-u wa remu um kwumtun wa'-u wa neta. 49 U da-o, abite uzu bo ut-re u-shu u kosu jab-u so-o udu uso-u u-bu ri, waru me, abite bo zaar ut-kose da waru me, ko me ut-nap fun-yu um do'e ut-dor." 50 Kuna Raban ne e Betuwer zu, "Yawe hattun bo u ane, okon nom-o zaar u it do'e ut-zu da. 51 Rebeka ya u-shu ro, kab wa bo aruk, yage wa shu'ut neta wa'-u uso-u u-bu ro uka Yawe zutte." 52 Da-u tok-u Ibrahi hoge shas-u un, wa he u-dak ut-jwun wa nome Yawe ut-huuk. 53 Se tok-u wa rwutun kwam-ut pus-to u kwam-tu bu-mu ut-ro ne us-regez ne su shik sok u cwu-tu m-wa ne tu so-to wa yase Rebeka, se tumsu wa yu u-nya u nom-tu shik udu yu-wuya wa u ino-u wa ne. 54 Se tok-u Ibrahi u campa-ne o ur-kot u wa ne, re e so tumsu e roog ukun. Se e yune ur-wun, wa zu, "Yagun it aruk m-mu udu uso-u u-bu ri." 55 Sedi yu-wuya Rebeka u ino-u ro ne shus e zu, "It ut-sa u Rebeka shu'ut u it ne m-ha m-roog ut-op, kanda no aruk." 56 Se wa zu un, "A no naas it u-da u ane da, Yawe yaag me re u-shu u ha-m ri, yagun it aruk, it mu udu uso-u u-bu ri." 57 Se un zu, "Yage it fagun gwup it shit wa u mot-ut to ne it hog." 58 Se un fagun Rebeka un shit wa, "Bo doru net-u wa m-mu?" Wa shus wa zu, "Me ut-dor wun." 59 Se un yage u Rebeka u neta warug wa ne, u tok-u Ibrahi ne u huub-tu m-ha wa ne e aruk. 60 Se un wa'-u Rebeka nu-u so-o kanda wa aruk, un zu wa, "Huno-u it, u bo shu'ut ino u yaag ut-zongu u-dom ut-zongu Yage ya'ag-u ro e re ur-korro u e onk bo-tu huub-ut yo-to e ne." 61 Se Rebeka u tok-ut wa ne, e duus u-dom u-rakum e dor net-u wa. Se tok-u Ibrahi kub Rebeka e aruk m-mu. 62 U da-u o Ishaku mugun dugu Beer-Rahai Roi wa o shu'ut dog-du Negiv. 63 Dekun ho-de Ishaku rwugun m-rim wa o m-

da tumsu wa o us-dorog, se wa jakus ur-hi, wa hyen rakum u daan. 64 Da-u Rebeka jakse is wa hyan Ishaku, wa nom m-hor wa cuzun dugu urakum yu wa otte m-sak. 65 Rebeka zu tok-u Ibrahi, "Zwana unwa jit wu o haan udu ine?" Tok-u wa zu, "Uso u-bu ri Ishaku wa." Rebeka kub u-gere wa takus shu-u wa. 66 Se tok-u wa waru Ishaku nom-u wa nome u-beet. 67 Ishaku kub Rebeka wa huut wa u be-du rimpa-du ino-u wa Saratu, se wa gu Rebeka. Wa shu'ut neta wa, wa cwanug wa sok; iya o hen Ishaku kumte rus-du jab ba ino-u wa mare.

25 Ibrahi gu yakun neta ya dim-ur wa Ketura. 2 Ketura mut ya'ag-u campa-ne shishin e na foge Zimran, Jokshan, Medan, Midiya, Ishbak, u Suya ne. 3 Jokshan wa mate Sheba u Dedan. Yaag-u Dedan e na zuye Assur-ne, u Retushi-ne, u Remin-ne. 4 Yaag-u campa-ne Midiya e oye: Epa ne, u Eper ne, u Hanok ne, u Abida ne, u Erdak ne. Ine beet e ooge kor Ibrahi dugu gasu Ketura. 5 Ibrahi yas u nom-u ut-komu wa u-beet udu Ishaku. 6 Kanda Ibrahi mur-ut, wa nomu ya'ag-u neta-tu us-kit-u wa u-nya wa tom e beet m-ha dak-u u-dom, m-ra u Ishaku ne. 7 Ibrahi nong us-hak ut-shik ut-eer u op us-tan 8 Ibrahi marug u tek-u us-hak su so-se, nengen-yu us-hak u-tat, wa dor uso-tu uso-ut wa. 9 Yaag-u wun Ishaku ne e Ismaru, e dok wun u pukus u Mapera, u dapus Mamre u-me tak-u Eparon wa'-u Zohar net-u Het-ne. 10 Tak-u o Ibrahi oye dugu-du Het-ne kuna wa dokte Saratu neta wa. 11 Da-u Ibrahi mare, Ru-u wa'-u Ishaku nu-u so-o, wu shu'ute dap-us bo-u na foge Beer-Rahai. 12 Uno o ogur-tu ya'ag-u Ismaru wa'-u Ibrahi. Hajara net-u dak-u Masar tok-u Saratu, wa matu Ismaru. 13 Dim-tu ya'ag-u campa-ne Ismaru ya, na pang to uka mat-ur e: Nebayot wa ooge mat-du ur-takun Ismaru, u Kedar, u Adbeer, u Misam, 14 u Mishma, u Duma, u Masa, 15 u Hada, u Tema, u Jetur, u Napuhish, u Kedema ne. 16 Ine o ya'ag-u Ismaru, tumsu tun-to to o dim-tu faruk-tu ut-ko e kowan u be-du ur-shu'ut-u wa ne. 17 Ismaru nomug us-hak ut-shik ut-shishin u op-u ta'er, se myrus wa dor uso-tu uso-ut wa. 18 Yaag-u wa e shu'ut u gas-u bo-u Havira, m-ha Shur ne. U dapus bor-yu Masar, a-bo ooge m-ha u bo-u Asur. Tumsu e nom shu'ut-ur yo-de u huno-tu ur-mat-u e ne ut-beet. 19 Uno o ogor-tu ya'ag-u Ishaku wa'-u Ibrahi. Ibrahi wa matu

Ishaku. 20 Da-u Ishaku ooge us-hak ut-shik ut-yur, wa gu Rebeka gwup-u Betuwer, net-u bo-u Aram dugu Padan-aram huno Raban net-u Aram-ne. 21 Ishaku nom us-toog udu Yawe u remu neta wa, remu zu wa matuk yaag da. Ru-u onk toog-us Ishaku, se Rebeka kub men-tu ya'ag-u yur. 22 Se ya'ag-u e hu ut-noos u men-tu ut-men. Se Rebeka do'e wa shit Yawe, wa zu "¿Yan-o wa e uno nom o otte ut-nom ne?" 23 Se Yawe zu wun, "Net-ne yur e oye u men-ut ró damra tu ut-dak to ut-yur. Dugu ur-takun, dak-tu ut-yur u to do'e ut-mot dugu me ut-men. Wa-gan do'e zeg-du wa-gan ur-beb, ya'ag-u e wu do'e rwuun ur-takun wa do'e nomu wu m-vaste m-tok." 24 Da-u ho-tu ur-mat nome, Rebeka nup uzu ya'ag-u yur e wa otte mun-ut wa. 25 Wu rwune ur-takun wa o jaz-ya, war-u wa o us-can ne sha-mu can-tu u-gwaar, na wa'-u wa ur-dim Isuwa. Iya-o na fogte dim-ur re u rem-du Ibra-ne. "Wa us-can." 26 Se wu rwune u-yurumse na mak-ut wa m-shup-u dukunte-ur Isuwa ne, dim-ur wa de Yakubu. U rem-du Ibra-ne iya-o na fogte dim-ur re "Ur-dukunte," Da-u na mate ya'ag-u yur, Ishaku o us-hak ut-shik ut-tut. 27 Da-u ya'ag-u campa-ne e nene, Isuwa shu'ut wa sa-u ur-dog, wa o uka net ur-dog. Sedi Yakubu wa zatte us-rem da, wa zek-u cwan-tu shu'ut-du ut-rimpa. 28 Ishaku zek-u cwan-ut Isuwa remu zu wa zek-u cwan-tu ap-mu ur-dog, sedi Rebeka zek-u cwan-ut Yakubu. 29 Dekun ho-de Yakubu o u nom-du cwa-su m-rerem, Isuwa muun dugu ur-dog wa pogun wa-o u hog-du us-mer. 30 Wa zu Yakubu, "Gyer jab, um o hog-du us-mer, ya me cwa-us jasse su m-rerem-u ró se um re!" (Iya o Isuwa kumte dim-ur re, du na zuye Edom tumsu na zu de "jas-de.") 31 Yakubu shus wa zu, "Me ya bo, sedi um o ussa bo babu me og-du mat-du u-shu ró." 32 Isuwa zu, "Me ya um o m-mar us-mer, ¿yan-o shu'ut-ur ri mat-du u-shu nomu me u da-o?" 33 Yakubu zu, "U da-o um o ussa bo ton-de uzu bo yasu me og-du mat-du u-shu." Da-u o Isuwa ton-de, wa bupsu Yakubu du-dim-u wa og-du mat-du u-shu wa. 34 Da-u o Yakubu ya'e Isuwa ut-beredi u cwa-su yaar ne, Isuwa re nom ut-re, wa yune wa aruk. Iya o Isuwa jurumte og-du mat-du u-shu wa.

26 U da-u o na nong seken mer-us yasse u-dak, uka na nomte da-u Ibrahi. Ishaku aruk m-ha udu Abimerek faruk-u Firistiya-ne bo-u

Gerar. 2 Yawe haan udu Ishaku wa zu wa, "A-bo o m-ha dak-u Masar da, sedi bo nom ka um zutte bo. 3 Shu'ute ane sha-mu ham-ut u-dak, me ut-nom ur-kot u bo ne. Tumsu me wa'-u bo nu-u so-o, me ya'u bo u ko-ur ró ne uno dak-o. Um shuus tond-us ri su um nome u uso-u ró ne Ibrahi. 4 Me ut-wa ya'ag-u ró e shu'ut u-tát uka reger i dom u-ru, tumsu me yasu e uno dak-o. Tumsu dugu-du ya'ag-u ró de net-tu dak-u uno u-beet e dote kwum-du kom-u so-o u u-Ru. 5 Me nomu uno nom-o remu zu Ibrahi hok rem-us ri tumsu wa nomug nom-tu um zuye wa nom, wa dorog rem-us ri, u bor-ut ri ne ut-beet." 6 Ishaku shu'ut Gerar. 7 Da-u net-tu o shu'ut ukun e shite Ishaku mottu neta wa, wa zu un, "Huno-u ri wa." Rem uzu wa o u hog-du u-gyer wa zu, "Neta ri wa." Wa nong us-dorog uzu, "Taas u net-ut tun-to ho me u remu Rebeka, remu zu wa so-ya sok." 8 Da-u Ishaku tumble ukun, Abimerek faruk-u Firistiya-ne wa wukse dugu pyam-yu u-kur wa hyun Ishaku o tamgu war-u neta wa Rebeka. 9 Za naas u-da, Abimerek fog Ishaku. Wa zu, "Za okon sakna o neta rò wa! ¿Remu yan-o bo zutte, 'Huno-u ri wa?'" Ishaku shus wa zu, "Um o hog-du u-gyer uzu na ho me na kab neta ri." 10 Abimerek zu, "¿Yan-o wa'e bo nomtu it go-du uno nom-o? Wakun u tek-u net-ut ri wa kere m-roog u wa ne, a-za shu'ute iya bo za wa'ag it nom-du baas-ut ut-yatto!" 11 Se Abimerek nom ur-donse, wa nuk net-ne ut-to. Wa zu e, "Kowan wu tame net unwa ko neta wa na ho wa." 12 Da-u Ishaku kawé nom-tu u-gos u hak-u ya, wa kum nom-tu ur-tom u-so u-kok u-gan m-zeg nomu wa kawé, Yawe wa'agu wa kom-u so-o. 13 Wa shu'ut wa-ut-kwum sok, nom ut-kom-u wa re u-shu m-swur-ne. 14 Wa kum ban-tu ca u ban-tu gwaar ne, u ban-tu na ne, u tok-ne u-bu ne u-tát, Firistiya-ne hu shub-ur wa. 15 Firistiya-ne e shuus du-tu m-bu tu tok-ne uso-u wa Ibrahi kawé m-huug. 16 Abimerek zu Ishaku, "Yune bo yage bo-u it, remu zu bo beb-ur it." 17 Se Ishaku yune wa muus u gas-u fug-yu Gerar, kuna wa kuute ur-rimpa, wa shu'ut ukun. 18 Ishaku sur m-kaw du-tu uso-u wa kawé, du-tu Firistiya-ne takse da-u Ibrahi mare, wa muut dim-tu na ooge na wa'agu du-ut to wa wa'-u go-du dim-du Ibrahi te'e to. 19 Tok-ne Ishaku e kuw dekun du-de u men-tu fug-u ya e kum bu-m so-mo. 20 Sedi net-tu Gerar haan e hu kadu gwuz-u a-gwat-du ut-bisa ne Ishaku e zu, "Du-

du m-bu e de!" Se Ishaku te'e du-ur re ur-dim Esek nom-u na zuye kadu "u-gwuz." 21 Se net-ut Ishaku sur m-kaw dekun du-de tumsu na sur m-ka gwuz-u de ne. Se Ishaku sur m-te'e du-ur re ur-dim, "Ut-gugum." 22 Wa yune be-ur re wa sur m-kaw dekun du-de, sedi e swurug m-ka gwuz-u de ne da. Se wa fog du-ur re ur-dim Rehobot, du na foge, Be-du na upse remu zu wa zuug, "Yawe upuste ur-kengi u-tat du it dote ut-shu'ut m-yang ne u-dak." 23 Dugu kun Ishaku aruk m-ha Bersheba. 24 U gyup-m mo Yawe haan udu ro wa zu, "Me wa o u-Ru u uso-u ro Ibrahi. Wa zu wun a-bo hog u-gyer da um o ur-kot u bo ne tumsu me wa'-u bo nu-u so-o. Me ut-wa ya'ag-u ro nom u-tat, e do'e ut-shu'ut damra u-dak. Me ut-nom iya remu estedu us-rem su it u Ibrahi tok-u ri nome." 25 Ishaku mu ur-sak du nom-du toog ukun wa nomu Yawe ut-huuk. Wa nom rimpaur wa ukun, se tok-ne wa e sur m-kaw dekun du-de. 26 Da-u arke Abimerek tamge haan dugu Gerar, u Ahuzza wa ya-du wa us-rem, u Pikor ne yu-Yat-ya karma wa ne. 27 Ishaku zu un "iRem u-yan o no haatun u ane? No gugumte me sok, no yanug me dugu dak-u no!" 28 E shus, e zu, "It hyanug u is-u it uzu Yawe o ur-kot u bo ne. Remu iya it o ussa it nom us-tond su same-du ut-hi u bo ne, yage in nomon estedu us-rem u bo ne. 29 It o ussa uzu bo ton-de bo za nomu it nom-ut yo-to da, uka it nom-tu bo da. U-da u-beet it o nomu bo nom-ut so-to, it buz bo dugu dak-u it m-yar, u da-o it gwak-ut uka Yawe watu bo kom-u so-o." 30 Se Ishaku nomu un morog-du estedu us-rem, un re nom ut-re u nom-ut ut-swa ne. 31 Tun ur-wun, un nom us-tond su m-yar u or-ut un ne, se Ishaku tok un m-mu, un aruk un yage wa m-yar. 32 U ho-ur re tok-ne Ishaku haan e waru wa mottu du-ur po-de du e kawe, e zu, "It kwung m-bul!" 33 Se Ishaku fog dim-du be-ur re Shiba, du na foge du-du us-tond ur-ma u haan u uno da-o, iya-o na fogte be-ur re Bersheba du na foge Bersheba. 34 Da-u Isuwa ooge ut-shik ut-yur, wa gu Judit gwup-u Beeri net-u Het-ne, tumsu u Basemat ne gwup-u Eron net-u Het-ne. 35 Sedi neta-ut to naknu Ishaku namu jab-u Rebeka.

27 Dekun ho-de da-u Ishaku wuume tumsu wa heeste m-po, se wa fog Isuwa, mat-du u-shu wa, wa zu, "Wa'-u ri." Wa shus wa zu, "Me ya." 2 Ishaku zu, "U da-o um wuumte um

nak ho-du m-mar u ri da. 3 U da-o kab ta-u ro u-por ne us-er ne, bo cwa ur-dog bo hoonu me ap-mu ur-dog. 4 Bo nomu me nom ut-re m-rerem u um zege ut-cwan, bo hatun me um re, da-u o me wa'-u bo nu-u so-o u ooge u mat-du u-shu kanda um mar." 5 Sedi Rebeka o u hog-du nom-u Ishaku ooge waru wa'-u wa Isuwa. Da-u Isuwa arke m-cwa ur-dog u sa-u ap-mu ur-dog, 6 Rebeka zu Yakubu, "Um hok nomu uso-u ro ooge waru or-u ro Isuwa. 7 Wa zu wa, 'Hoonu me ap-mu ur-dog, bo ryusu me nom ut-re u m-rerem da-u o um wa'-u bo nu-u so-o Yawe m-hog kanda um mar.' 8 U da-o wa'-u ri hog nom um do'e waru bo u-beet: 9 De'e bo cwa men-tu ban-du gwaar bo haatun ya'ag-u gwaar yur. Um do'e ryusu uso-u ro nom ut-re m-rerem u wa ooge ut-cwan. 10 Da-u o bo do'e u kabdu nom ut-re o bo huutu uso-u ro wa re, wa wa'-u bo nu-u so-o kanda wa mar." 11 Se Yakubu zu Rebeka, "Yu-wuya ri Isuwa otte war ut-can, me um zatte da. 12 iA mune uzu uso-u ri tamug war-u ri? Wa do'e ut-gwat uzu um o ussa um nomu wa us-ver, wa do'e wa'-u me nu-u yo-o m-zeg nu-u so-o." 13 Sedi ino-u ro zu wun, "Yage nu-u yo-o muunu me wa'-u ri. Bo di nom nom-u um zu bo, do'e bo masun gwaar bo hatun me." 14 Se Yakubu do'e wa masun gwaar yur, wa hatun ino-u wa. Rebeka kub e wa do'e wa ryusun nom ut-re m-rerem, uka Ishaku otte ut-cwan ne. 15 Rebeka kabun cwu-ut so-to tu Isuwa wa'-u ur-takun wa, tu ooge ukun u-bu, wa kabun to wa wa'-u Yakubu du-fade Isuwa. 16 Se wa kub can-tu u-gwaar wa wa'-u Yakubu, ut-kom u geksu wa ne be-tu ooge za ut-can. 17 Se wa kub nom ut-re u wus u-hakun wa yasu Yakubu ur-beredi ne du wa nome. 18 Yakubu kub nom ut-re o wa yasu uso-u wa, wa zu "Uso-u ri." Wa shus wa zu, "Wa'-u ri." Ishaku shus wa zu, "iBo na zu wane?" 19 Yakubu shus wa zu, "Me wa Isuwa wa'-u ur-takun u ro. Um nomug uka bo zutte um nom, ap-mu ur-dog-u mo ya. Yune ur-shu'ut bo re ko bo wa'-u me nu-u so-o." 20 Ishaku zu, "Wa'-u ri iRe o bo kwumtun iya m-hor m-hor?" Yakubu shus wa zu, "Yawe Ru-u ro wa nomu me ur-sege um kwumtun." 21 Ishaku zu Yakubu, "Hane u kit-u ri um tam bo, um nuput uzu ko bo wa Isuwa." 22 Se Yakubu do'e u kit-u uso-u wa. Ishaku tum wun, wa zu, "Cwar-u Yakubu ya, sedi ut-kom tu Isuwa to." 23 Sedi wa kerge ut-map uzu Yakubu wa da, remu kom-ut Yakubu o ut-can ne sha-m

Isuwa. Se Ishaku zong wa wa'-u wun nu-u so-o. 24 Wa shit wun, "¿Bo wa ut-nip wa'-u ri Isuwa?" Yakubu zu, "Me wa." 25 Ishaku zu, "Hatun me ap-mu ur-dog um tu da-u o se um wa'-u bo nu-u so-o." Se Yakubu kub nom ut-re o wa huutu uso-u wa, Ishaku re nom ut-re o, wa so ke i Yakubu hatun wa. 26 Se Ishaku zu Yakubu "Wa'-u ri, gag jab haane kit-u ri bo ham-ut me." 27 Yakubu do'e wa ham-ut wun. Da-u Ishaku hoge wus-u kus-tu war-u wun, da-u o wa heese wa'-u ri nu-u so-o, wa zu, "Wus-u kus-tu wa'-u ri to o sha-mu wus-u ur-dog ne, wu Yawe wa'e nu-u so-o. 28 Yage Ru-u ya bo ut-raput tu dom u-ru, u nom ut-kom ne u-dak, yage Ru-u ya bo nom-tu ur-tom u-tat, tumsu m-mudi ne. 29 Yage net-tu u-dak u nom-u bo m-tok tumsu e kwuktu bo ut-jwun. Bo shu'ut yu-Yat-ya or-ut ro ne, yage ya'ag-u ino ro e kwuktu bo ut-jwun. Kowana wa'-u bo nu-u yo-o yage u nu-u yo-o mu udu wa, tumsu kowana wa'-u bo nu-u so-o u nu-u so-o mu udu wa." 30 Da-u Ishaku tase wa'-u Yakubu nu-u so-o, ba Yakubu o yage u-kur dugu-du uso-u wa, se Isuwa muun dugu u-sa. 31 Isuwa ryusun nom ut-re m-rerem wa haatun uso-u wa. Se wa zu, "Uso-u ri, yune, bo-tu ap-mu ur-dog remu bo watu me nu-u so-o ro." 32 Ishaku shit wun, "¿Bo wa na zu wa ne?" Isuwa shus wa zu, "Wa'-u ro wa, mat-du u-shu ro, Isuwa." 33 Ishaku heese zap-mu namu jab sok, wa zu, "¿Wana haatun me ap-mu ur-dog? Um taaste ut-re, tumsu um wa'agu wa nu-u so-o kanda bo muun, tumsu za okon sakna o wa shu'ute wa nu-u so-o?" 34 Da-u Isuwa hoge nomu uso wa zuye, se wa kaus u-jar yu us-kan m-yat. Wa nom us-kon wa zu uso-u wa, "Uso ri, ¿re-o me homo? Wa-u me nu-u so-o kome!" 35 Ishaku shus wa zu, "Huno-u ro haagun u ane, wa nomu me us-ver, wa onkte nu-u so-o ro u-beet." 36 Isuwa zu, "Rekkun hon-hon uka dim-ur ro Yakubu, 'Wa re-u u-ra.' Remu zu wa engusse ver-us ri u-so u-yur. Ur-takun, wa kabug og-du mat-du u-shu ri, tumsu wa kub nu-u so-o ri." Se wa shit, "¿Bo zatte nu-u so-o u bo kwusu me da?" 37 Ishaku shus wa zu Isuwa, "Wa'-u ri, um wa'ag Yakubu wa shu'ut yu-Yat-ya ro. Tumsu um zuug or-ut wa ne beet e do'e ut-shu'ut tok-u wa ne, u nom-tu ur-tom tu u-tak u wa ne, u ke ne. U da-o zyan-o um do'e nom-u bo?" 38 Isuwa zu uso wa, "¿Bo zamun u nu-u so-o ko u-gan da? Uso ri, wa'-u me kome nu-u so-o!" Isuwa kust gut-du us-kan. 39 M-

vaste uso-u ro Ishaku zu wun, "Bu-u ro do'e ut-shu'ut m-ra u kwum-tu u-dak-ne, tumsu o do'e ut-shu'ut m-ra u raput ne dugu dom-u u-ru ne. 40 Van-yu m-wur ro ya bo dote ur-yu, tumsu bo do'e nomu huno ro m-tok. Sedi a-bo ooge ussa u bo ru dugu m-tok, bo keru cust-u nom-mo dugu geksu ro." 41 Dugu da-u o Isuwa gugum huno-u wa Yakubu, remu zu uso wa ya'aste Yakubu nu-u so-o. Isuwa heese us-dorog uzu, "Da-u uso-u ri mare, it taas namu jab, da-u o um de ho-du Yakubu!" 42 Sedi Rebeka hok nom-u Isuwa ut-sa ut-nom, se wa-tom na fagnu wa Yakubu wa waru wa, wa zu, "Er me, Isuwa wa'agu jab-u wa, wa nong us-dorog wa de ho-du bo. 43 Wa'-u ri, um o ussa bo er me sok. Som za naas u-da m-ha udu yu-wuya ri campu wu na zuye Raban u bo-u Haran. 44 De'e bo shu'ut ukun u wun ne, se da-u jab-u huno ro rute. 45 Da-u jab-u wa rute uzu kaag wa ut-to u nom-u bo nomu wa ne, me ut-tomon bo muun. ¿Remu yan-o um dote ut-taag u no ne beet ur-ho ur-gan?" 46 Rebeka zu Ishaku, "Me ha um zatte m-yar da remu neta-tu Het tun-to ne. Ut-zeg mukuk uzu mar-to um mare u Yakubu guut u tek-u neta-ut tun-to."

28 Se Ishaku fog Yakubu, se wa wa'-u wa nu-u so-o, wa zu, "A-bo jarun bo o m-ga u tek-u neta-tu dak-u Kan'ana tun-to da. 2 De'e u dak-u Padan-aram u bu-u Betuwer, uso ino-u ro. Bo ga wakun u tek-u ya-ut-gwup Raban, yu-wuya ino-u ro. 3 Yage u-Ru wu otte beb-du ko-uyan beet, wa wa'-u bo kom-u so-o tumsu bo mat ya'agu e tumsu yage Ru-u wa bo shu'ut uso u ut-dak u-tat. 4 Yage Ru-u wa'-u bo u ya'ag-u ro ne nu-u so-o uka wa watu Ibrahi, remu bo reet dak-u unq u bo otte shu'ut uka ham-ut, dak-u Ru-u ya-e Ibrahi." 5 Ishaku tok Yakubu wa aruk, se wa aruk m-ha u Padan-Aram, udu Raban wa'-u Betuwer net-u Aram, yu-wuya Rebeka, wu ooge ino Yakubu e Isuwa. 6 Se Isuwa nup uzu uso-u wa Ishaku wa'agu Yakubu nu-u so-o, wa tom wa m-ha u Padan-Aram u wa gatun neta ukun, tumsu Ishaku nong-u Yakubu ut-him uzu, "A-bo jarun bo o m-ga neta neta-tu Kan'ana da." 7 Wa nup tumsu uzu Yakubu kabug him-tu i matu wa, Yakubu aruk m-ha Padan-Aram. 8 Isuwa nup uzu uso-u wa Ishaku zaru cwan-tu neta-tu Kan'ana da. 9 Se Isuwa do'e udu Ismaru wa gaan Maharat, Maharat wa o huno-u Nebayot u gwup-u Ismaru ne wa'-u Ibrahi, ur-dame neta-

tū wa ba-e m-gaan ūr-takun ne. 10 Yakubu yage bō-ū Bersheba wa dō'e Haran. 11 Da-ū wa teye dekun be-de, wa ees remu zū gyup-mu nomug hō-du heeg. Se wa kub ūr-ta'ar, wa peg ūr-hi wa rut ū wa roogte. 12 M-gyup wa o ū tek m-roog, se wa hyun u-kan dugu u-dak m-da ū dom u-ru, se wa hyen a-tom u-Ru e o ūr-da ū-cuzun ū-dom u-kan. 13 Se wa hyen Yawe ū ees ū-dom u-kan, se wa zū, "Me wa Yawe, Ru-ū uso-ū uso nō Ibrahi, tumsu Ru-ū uso-u nō Ishaku. Dak-ū nō otte m-rut o, um o ya-du o ūdu rō ū ya'ag-ū rō ne. 14 Yaag-ū rō dō'e ūt-shu'ut u-tāt ba huug-mu u-dak, nō dō'e ūt-burug u-dom u-ta ne, tumsu nō dō'e ūt-burug kom-ū ūt-cwa ū kom ūr-beer ne. Tumsu dugu-du rō ū ya'ag-ū rō de u-dak u-beet e dote kwum-du kom-u sō-o. 15 Ūm o ūr-kot ū bō ne me ūt-gwat bō kohene o bō otte m-ha. Tumsu me muutun bō ū unō dak-o. Ūm da yaag-ū bō da se ūm taaste ya-du bō ūt-nom ūt-beet tū ūm nomu bō estedu ūs-rem sū ūm nomu bō." 16 Da-ū Yakubu yune dugu m-roog, wa zū, "Nip-to Yawe oro ū be-ur rin-de, sedi ūm nak da." 17 Sedi wa o ū hog-du u-gyer, wa zū, "Be-ur rin-de o u-gyer ne, za u-sakna be-ur rin-de bu-ū u-Ru o, is-yu cwa-du dom u-Ru." 18 Tun ūr-wun Yakubu kub ta'ar-du wa pegte ūr-hi, wa yunus de m-kim ūka ta'ar-du ūt-huktin wa da'as m-noog ū dom-ū de. 19 Wa fog dim-du be-ur re Beter (du na foge "bu-ū u-Ru") na oog m-fag be-ur re bō-ū Ruz. 20 Se Yakubu nom ūs-tonḏ, wa zū, "Abite ūzu Ru-ū o ūr-kot ne, tumsu wa ūt-gwat me ū ha-mu ūm otte, tumsu wa ya' me nom ūt-re ū cwu-tu m-wa ne, 21 A ūm mune m-yar ū bu-ū uso-u ri, Yawe ūt-shu'ut Ru-ū ri. 22 Tumsu din-de ta'ar-de du ūm yunse m-kim be-ur re ūt-shu'ut be-du ūt-huuk, me ūt-ya u-Ru ūt-ho op nom-ū wa ya' me u-beet."

29 Yakubu re u-shu ū ha-m wa ne wa te dak-ū net-tu u-dom. 2 Wa hyun ūr-du du m-bu dugu m-ra, ū ban-tu ca ū gwaar ne ūt-tut e o rukusse ū dapus ūr-du, e o ūr-e' na ya' e m-bu e swa, sedi damra u-ta'ar o na zwapte nu-ū du-ur re. 3 Da-ū ca karge beet ūkun, a-gwat-du ca ne karug beet da-u o e haste ūr-ta'ar dugu nu-ū ūr-du e yu ban-tu ca e m-bu e so, da-u o tumsu e karge e muut ta'ar-ur re ū nu-ū ūr-du e tage. 4 Yakubu dō'e ūdu a-gwat-du ca ne wa shit, "Huub-ut ri, ūdugu he nō rwune?" E zū wun, "It rwugun dugu Haran." 5 Wa zū e, "ŪNō

nak wakun wuna zuye Raban, wa'-ū Betuwer, wa'-ū Nahor?" Ūn zū wa, "It nak wa." 6 Yakubu zū ūn, "ŪWa o m-yar?" Se ūn zū wa, "Wa o m-yar, gwup-ū wa Rahira ya jit ū daan ū ban-du ca ne." 7 Yakubu zū, "Hō-du omōn teeg da-ū kargusse ban-tu ca da. Ya ca m-bu bō muut e ūdu ūt-reeg." 8 Se ūn zū wa, "It zaar ūt-kere da se ban-tu ca karugte ūt-beet na hast ūr-ta'ar dugu nu-ū ūr-du. Da-u o it dō'e ū ya-du ca m-bu." 9 Yakubu o tek-ū nomu ūn ūs-rem se Rahira teen ū ban-du ca du uso-u wa ne, wuna gote ca e. 10 Da-ū Yakubu hyane Rahira gwup-ū Raban, yu-wuya ino-u wa, ū ban-du ca Raban ne wa dō'e wa hast ūr-ta'ar dugu nu-ū ūr-du wa yu' ca yu-wuya ino-u wa m-bu. 11 Se Yakubu ham-ut Rahira, wa kust gut-du ūs-kan sū ūr-sō. 12 Yakubu tamug waru Rahira ūzu, "Me dugu kō-du uso-u rō de, Rebeka wa matu me." Se wa kusum m-som wa waru uso-u wa. 13 Da-ū Raban hoge ūzu Yakubu, wa'-ū du-dim-ū wa tegen, wa kusum m-som wa bit wa. Se wa shipis wa, wa ham-ut wun tumsu wa muutun wa u-bu. Se Yakubu waru wun nomu nome u-beet. 14 Raban zū wun, "Nip-to, war-u ri bō ooge ū hyu-m ri ne." Yakubu shu'ut ūkun u-pyat u-gan. 15 Raban zū Yakubu, "Remu zū bō wa kō-ur ri wa bō oye, bō za nomu me m-tok za u-top da. Waru me nomu ūm dō'e top-du bō." 16 Raban otte ya-ut-gwup yur, yu wuya na zū wa Riya, yu dim tumsu na zū wa Rahira. 17 Riya zatte is-ut sō-to sok da, sedi Rahira otte shu-ū sō-o ū war-u sō-o ne. 18 Yakubu o ūt-cwan e Rahira, wa waru uso wa, ūzu, "Abite bō ya'ū me Rahira, gwup-ū rek-wa rō wa shu'ut neta ri, me nom-ū bō m-tok ūs-hak ūs-ta'er." 19 Raban zū, "Ūm eeste, ūm yasū bō Rahira du ūm ya'aste wakun Rahira. Bō shu'ut ū ane ū me ne." 20 Yakubu nom gorom ūs-hak ūs-ta'er remu wa guut Rahira. Sedi hak-us se wa hyen se cashi remu cwan-tu wa otte Rahira. 21 Se Yakubu zū Raban, "Ya me neta ri, remu zū hak-su gormu ri taag, ūm o ussa ūm ga Rahira ū da-o." 22 Raban kargusse a-us-bor-ū wa ne, wa bun morog-du gag-du ūrgu du re-du nom ūt-re. 23 Sedi da-ū gyup-mu nome Raban kub Riya wa huutu Yakubu, wa roog ū wa ne. 24 (Raban yase gwup-ū wa-m-tok-ū wa Zirpa ūdu gwup-ū wa Riya wa shu'ut wa-m-tok-ū wa.) 25 Sedi da-ū Yakubu yune ūr-wun se wa hyen Riya! Wa zū Raban, "ŪYan-o bō nomu me inya? ŪM nong m-tok ū remu Rahira, kō iya o da? ŪRem-u yan-o bō nom-tu

me us-bi?" 26 Raban zu, "Ur-ma it hon-hon o da, u du-dim-u gwup wa ba yu-wuya m-ha ur-gu da. 27 Yage ho-tu ut-ta'er tu po-mu ur-gu u aruk, it do'e ya'u bo Rahira tumsu, sedi se bo swurug m-nom us-hak us-ta'er su gorom." 28 Yakubu ees wa sur sekun hak-se us-ta'er. Da-u roog-mu ut-ta'er mu e nomte ur-gu e Riya arke, Raban yasu wun Rahira tumsu. 29 (Raban yase gwup-u wa m-tok-u wa Biruha udu gwup-u wa Rahira wa shu'ut wa-m-tok-u wa.) 30 Yakubu roog tumsu u Rahira ne. Wa cwanug Rahira m-zeg Riya. Sedi wa sur m-nomu Raban m-tok us-hak us-ta'er. 31 Da-u Yawe hyane Yakubu cwanug Rahira m-zeg Riya, se wa yu' wa mat-du yaag, sedi Rahira kwung ur-mat da. 32 Se Riya nom ut-men wa mut ya-du ur-campa. Se wa te'e wa ur-dim Ruben, nomu na zuye dim-ur re u rem-du ut-lbra-ne, gwat, ur-ya. Riya zuug, "Remu uzu Yawe gwak-ut swadu ur-kob-u ri. Za u-sakna campa ri ut-cwan me u da-o." 33 Wa sur m-nom ut-men tumsu wa kum dekun ya-du ur-campa de, wa te'e wa ur-dim Simiyon, uka na fogte dim-ur re na zu, "Yawe hokos." Se wa zu, "Yawe hok uzu na cwanug me sok da se wa sur m-ya me dekun ya-du ur-campa de." 34 Se wa sur m-nom ut-men, da-u wa mate ya-du ur-campa, wa zu, "U da-o um nak uzu campa ri u dapurse me, remu um maktu wa ya'ag-u campa-ne tut." Se wa te'e wa ur-dim Rewi uka na fogte dim-ur re u rem-du ut-lbra-ne na zu, "ut-same ur-be ur-gan." 35 Tumsu Riya sur m-nom men-tu ub wa mut dekun ya-du ur-campa de. Wa wa'u wa ur-dim Yahuda, haka na fukte dim-ur re na zu de "Ut-vam." Wun zu, "U da-o me nome Yawe ut-vam." Se Riya te'e wun ur-dim Yahuda. Se Riya yage mat-du yaag.

30 Da-u Rahira hyane wa maktu Yakubu ya'ag da, wa hu shub-du yu-wuya wa. Wa kon Yakubu wa zu, "Ya me yaag ko um mar!" 2 Yakubu hog us-ryab, wa zu Rahira, "iMe wa u-Ru, wu hose bo ur-mat-du yaag?" 3 Rahira zu, "Kab Biruha tok-u ri, no wa ne roog ko wa matu me yaag kome ut-kwum yaag dugu-du wa." 4 Se wa yasu wa Biruha tok-u wa u wa shu'ut neta wa, Yakubu roog u wa ne. 5 Biruha nom men-tu ub wa matu Yakubu ya-du ur-campa. 6 Rahira zu, "Ru-u nongu me kwup-du us-rem su so-se wa hok kan-us ri wa ye me ur-ya du ur-campa." Se wa te'e wa ur-dim Dan, nom-u na zuye dim-ur re u rem-du ut-lbra-ne na zu "kwup-du us-

rem hon-hon." 7 Rahira tok-u Biruha nom ut-men u-yurumse wa matu Yakubu ya-du ur-campa. 8 Se Rahira zu, "Um nong ut-noos sok u yu-wuya ri ne, um reeg m-gag." Se wa te'e ya-ur re ur-dim Napari uka na fogte dim-ur re u rem-du ut-lbra-ne na zu "ut-noos." 9 Da-u Riya hyane wa yakke ur-mat, wa kub tok-u wa Zirpa, wa yasu Yakubu wa shu'ut neta wa. 10 Riya tok-u Zirpa matu Yakubu ya-du ur-campa. 11 Se Riya te'e wa ur-dim Gad, dim-ur re na zuye "Re ur-korro," remu zu wa zuug, "Um reeg ur-korro!" 12 Riya tok-u Zirpa matu Yakubu ya-du ur-campa du u-yurumse. 13 Se Riya zu, "Me wa ur-so wa m-oge, neta-ne do'e fag-du me ur-so." Wa te'e wa ur-dim Ashur, nomu na zuye Ashur "Ur-so." 14 Da-u gos-mu fat nome, se Ruben to ur-dog wa kwumun us-baat su kab-du ut-men su cwuune wa getun se wa mutun ino-u wa Riya. Se Rahira kon Riya wa zu, "Gag jab, ya me baat-su kab-du ut-men su zwaru ro getnu bo." 15 Sedi Riya zu wun, "iNom-u bo nomu me u-beet u bo onkte me campa o korge bo da? iU da-o tumsu bo ut-sa bo onk baat-su zwaru ri mutun me tumsu?" Rahira zu, "U gyup-mu ya-o me zu campa ri u roog u bo ne abite uzu bo ya me baat-su kab-du ut-men su zwaru ro saannu bo." 16 U ho-ur re m-rim, da-u Yakubu ooge muun dugu u-tak, se Riya do'e wa bit wa. Riya zu Yakubu, "Se bo roogte me ne u ya-o m-gyup, um ooste bo u baat-su kab-du ut-men su zwaru ri sanu me." Se u gyup-m mo wa roog u Riya ne. 17 Ru-u onk toog-us Riya, wa nom men-tu ub. Wa matu Yakubu ya-du ur-campa du ur-tanurse. 18 Se Riya zu, "Ru-u yaag me og-ur so-de remu um ya'aste campa ri gwup m-tok-u ri." Se wa te'e wa ur-dim Issakar, nom-u na fuge dim-ur re u rem-du ut-lbra-ne "u-top." 19 Riya sur m-nom men-tu ub wa matu Yakubu ya-du ur-campa du u-shishin. 20 Riya zu, "Ru-u nongu me nya-u so-o, un o da-o campa ri ya'u me m-zeg, remu zu um maktu wa ya'ag-u campa-ne shishin." Wa te'e wa ur-dim Zeburun. Nom-u na zu Zeburun o "m-zeg." 21 Da-u wa sure m-mat ya-du ur-gwup wa te'e de ur-dim Dinatu. 22 Se Ru-u bakus u Rahira ne, wa er kon-us wa se wa yu wa ur-mat. 23 Wa nom ut-men wa mut ya-du ur-campa. Wa zu, "Ru-u hase me m-e." 24 Se Rahira te'e wa ur-dim Yusuhu, nom-u na zu dim-ur re m-swur, remu zu wun zuug, "Yawe swuru wun dekun ya-de bu-u ri." 25 Da-u Rahira mate Yusuhu, Yakubu zu Raban, "Um o

ussa bō yagu iya um ut-sa um mu u dak-u ri iya. 26 Ya me ya'ag-u ri u neta-ut ri ne, i um nom-tu bō m-tok, um ut-sa um mu, bō nak tat-u m-ank mu um nom-u bō.” 27 Raban zu wun, “A um kume hyu-m pusmo udu ró, gag jab er me, um shu'ute wa nom ut-kom sok, um nak dugu u-gwat uzu Yawe wa'agu me kom-u so-o u rem-u ró. 28 Waru me nom-u bō doru me, me top-u bō.” 29 Yakubu zu wun, “Bō nak uzu um nong-u bō m-tok, bō nak uka bisa-ut ró surte u kom-ut ri. 30 Bisa-ut ró oog cashi kanda um haan, sedi nom ut-kom-u ró swurug u-tát sok. Yawe wa'agu bō kom-u so-o u ko-uyan um nome u-beet. ¿Sedi u da-o, rene o me? ¿Mune o um do'e heese cun-du okon remu ya'ag-u ri?” 31 Raban shit Yakubu, “¿Yan-o um do'e ya-du bō?” Yakubu shus wa zu, “A-bō ya me okon nom-o da. Sedi abite uzu bō nom-u me u-nom u-gan, me ut-re u-shu u gwat-du ban-tu ca ró: 32 Yage um cwa ban-tu ut-bisa ró u ya-o, um hast ca u gwaar ne i otte dakur-ut rim-to, u same u ya-tu kag-u ca ne tu ooge rim-to ut-beet. Bō ya me to ut-beet e shu'ut og-du m-ank-u ri. 33 U ane u-shu, a-bō gwatē bisa-tu bō ya'u me to shu'ut og-ur ri, bō ut-kere ut-nap uzu me wa-ut-nip wa. Abite uzu bō hyanug gwaar i zatte ut-dakur da kō kag-u ca i za rim-e da, bō nak uzu hiw-to um hiwe dugu-du ró.” 34 Raban zu, “Yage u shu'ut uka bō zutte.” 35 U gandi ho-ur re Raban hast gob-u gwaar e otte us-ker ut-dakur ne, u so-u gwaar ne beet i otte ut-dakur kō dakur-ut pus-to ne, u kag-u ca rim-e ne beet, wa yasū ya'ag-u wa e ha ut-gwat. 36 Se Raban kub ut-bisa wa nom ha-mu m-roog ut-tut, rem uzu wa o ussa wa nom m-ra u Yakubu ne, Yakubu re u-shu u gwat-du ban-du ut-bisa Raban tu kuse. 37 Se Yakubu getun fe-su tesu popra u te-yu armom ne u te-yu peren ne, wa nyuuk kwuk-tu dom, wa yage mer-du u-te u pus-de. 38 Wa kub fe-su us-te se wa guns be-du ban-du bisa-ut sote m-bu, remu zu kuna e nom-tu us-naar da-u e haane u swadu m-bu. 39 Da-u e nome us-naar u-shu fe-su us-te su pusse se, e mut yaag i otte us-ker ut-dakur ne u war-ut e. 40 Yakubu hast kag-u ca e dugu ban-du ca Raban, da-u e o us-naar se wa muut e m-gwat bisa-ut Raban tu ooge u dakur-ut rim-to ne. Iya-o wa nomte ut-bisa wa reet u-shu, wa kungusse bisa-ut wa dugu-du bisa-ut Raban. 41 Da-u bisa-tu zege m-yar o us-naar, se Yakubu rust fe-su te-us se su wa kuna u-shu ban-du bisa-ut to. Remu

e nom-ut us-naar u-shu fe-su te-us se. 42 Sedi wa nom-ut iya u i ooge za m-yar da. Ban-du ut-bisa tu zatte ur-beb sok da e muus udu Raban, i ooge ur-beb e muus udu Yakubu. 43 Iya-o hen, Yakubu kumte re-u u-shu sok, wa kum ban-du ut-bisa u gwaar ne u-tát, u tok-ne campa-ne u tok-ne neta-ne, u rakum ne u janka ne.

31 Yakubu hok ya'ag-u campa-ne Raban us-rem uzu, “Yakubu kooste nomu uso-u in otte u-beet tumsu wa kwumug nom ut-kom uno u-beet dugu nom-tu ooge tu uso-u in.” 2 Yakubu hyen uzu jab-u Raban zamun u wa ne uka otte da. 3 Se Yawe zu Yakubu, “Barme m-mu u dak-u uso-u ró u bu-u wa ne, me ut-nom ur-kot u bō ne.” 4 Se Yakubu fog Riya e Rahira e haan ur-dog u be-du wa otte u gwat-du ban-du bisa-ut wa. 5 Wa zu e, “Um hyanug jab-u uso-u no o zamun uka it u wa ne otte da, sedi Ru-u uso-u ri o ur-kot u-me ne. 6 No nak uka um nomte uso-u no m-tok u beb-du war-u ri ne ur-beet. 7 Sedi wa nongu me nom-u yo-o, wa swaske og-ur ri uso u-op. Sedi Ru-u yaag wun fun-yu wa dote u hon-su me da. 8 A wa zuye, ‘Gwaar i ut-kaap e ooge i ri,’ se gwaar beet e ha mat-du yaag ut-kaap ne. Tumsu a wa swase jab-u wa uzu, ‘Gwaar i us-ker us-ker e ooge og-ur rò,’ se ban-du gwaar beet e ha mat-du yaag us-ker us-ker. 9 Iya o Ru-u nomte, wa kub bisa-tu uso-u no, wa yasū me. 10 “Da-u kab-du ut-men u ban-du ut-bisa nome, um nomug bo'. Um hyen gob-u gwaar e o us-naar u so-yu u-gwaar ne e o us-ker us-ker, kō ut-dakur, kō ut-kaap ne. 11 Se bo' um nome, Watom u-Ru zu me, ‘Yakubu!’ se um zu wa ‘Me ya.’ 12 Watom u-Ru zu me, ‘Gwat, bō hyan gob-u gwaar i ooge us-naar ban-du ut-bisa i o us-ker us-ker, kō ut-dakur, kō ut-kaap ne, remu zu um hyanug nom-u Raban ooge nom-u bō u-beet. 13 Me ooge u-Ru u Beter, be-du na watu bō yunuste ut-ta'ar m-kim uka ta'ar-du ut-huktin tumsu be-du bō nomte us-tond u-me ne. U da-o yage dak-u uno za naas u-da bō mu u dak-u ur-mat-u ró.” 14 Rahira e Riya e shus, e zu, “Nong it ur-zwar sok, it zamun u re-du nom-tu ut-kom tu uso-u it. 15 Wa muute it uka ham-ut ne. Wa babug it, tumsu wa horusse shik-u bō tope remu it beet. 16 Nom-u ut-kom u Ru-u ya bō dugu-du uso-u it, og-ur it de u ya'ag-u it ne, u remu iya nomon nom-u Ru-u zu bō nom.” 17 Se Yakubu suk neta-ut wa u ya'ag-u wa ne u-

dom rakum. 18 Se wa yun bisa-ut wa ut-beet u shu wa, wa kargusse u nom-tu wa kume ne ut-beet u Padan-aram se wa aruk m-mu u dak-u Kan'ana, u Gas-u uso-u wa Ishaku otte u shu'ut. 19 Kanda Yakubu u neta-ut wa, u ya'ag-u wa ne aruk, Raban o m-ra remu wa or-ut can-tu ca. Rahira hiwis ru-tu u-bu tu na maye tu e'-du bu-u tu ooge tu Raban. Tumsu wa aruk u to ne. 20 wa Yakubu engusse ver-us Raban net-u Aram, u wa gugumte waru wa uzu wa do'e u aruk. 21 Yakubu aruk u nom-tu wa otte ne ut-beet. Wa pus gi-yu Yufiretis, wa aruk m-da u-domu ror-tu dak-u Giriyaad. 22 Da-u rooge ut-tut, na waru Raban uzu Yakubu somog. 23 Se wa kargusse net-tu bu-u wa ut-beet ur-kot u wa ne e aruk m-som m-dor Yakubu m-roog ut-ta'er. Wa o dorru dim-u wa ut-mor u wa ne m-te ror-tu dak-u Giriyaad. 24 Se Ru-u haan udu Raban net-u Aram u bo' m-gyup da-u wa ooge m-roog, wa zu wa, "A-bo o jarun bo zu Yakubu okon nom-o da, ko u so-o ko u yo-o da." 25 Raban bit wun da-u is gasu u be-du wa nomte ur-rimpa u dom-u ror-du dak-u Giriyaad, Raban u net-ut wa ne e nom du e rimpa-de ut-mor u Yakubu ne. 26 Raban zu Yakubu, "iYan-o bo nomu me iya? Bo engusse me us-ver, tumsu bo kub ya-ut-gwup-u ri m-nok sha-mu tok-ne i m-gag. 27 iRem-u yan-o bo somte m-yasa bo engusse me us-ver? iRemu yan-o bo gugumte waru me, se um yage bo aruk m-yar u-tek ur-so, ut-sep ne, u gongu tu ur-so ne, us-moro ne? 28 iYan-o hose bo yage um ham-ut ya-ut-gwup-u ri u ya'ag-u ya'ag-u ri ne um waru e uzu se ur-ho? Bo nomug nom-tu m-rag. 29 Um o ur-beb ne, du um dote u hon-su bo, sedi gyup-ne m-gyup Ru-u uso-u ro hyumug me uzu, a um o jarun um zu bo okon, ko u so-o ko u yo-o da. 30 U da-o bo arukte remu zu bo ekuste m-tumb ne uzu bo mu u bu-u uso ro. iSedi remu yan-o wa-e bo hiwiste me ut-ru?" 31 Yakubu shus, wa zu Raban, "Um o hog-du u-gyer, um kabug u jab-u ri uzu bo kab ya-ut-gwup-u ro dugu-du ri ur-beb. 32 Sedi a-bo hyane wakun u ru-u ro ne, wa za ut-shu'ut ur-fat da. U shu net-tu ko-ur ro beet, gwat u hi-du warró ko abite zu okon oro u it kabne dugu-du ro u ane udu ri. A-bo hyane, se bo kab." Yakubu nak hyen uzu Rahira hiwistun cun-du e'-du u-bu Raban da. 33 Raban to rimpa-ur Yakubu ukun, wa to me rimpa-ur Riya wa got, wa to tumsu be-du rimpa-du tok-ne neta-ut ro ut-yur sedi wa hyanug okon da.

M-vaste wa to rimpa-ur Rahira. 34 Sedi, Rahira kabgun ru-tu u-bu tu na maye tu e'-du bu-u tu ooge tu Raban wa guns u nom-du ur-shu'ut u dom-u u-rakum wa shu'ut u dom-u de. Raban gotusse kohene wa hyanug okun da. 35 Rahira zu uso-u wa, "Uso u-bu ri, a jab-u ro na u-me ne da. Um da kerre ur-yune u-shu ro da, remu zu um o hyu-mu u-pyaat yu neta-ne." Se wa gotusse wa hyanug ru-u e'-du u-bu wa da. 36 Jab-u Yakubu nu sok wa shit Raban uzu, "iYan-o um nome u yo-o? iYan ba'as-to um nomu bo, tu bo otte u gotu me? 37 Bo cwagusse cwu-ut ri ut-beet tu um otte. U da-o kosu me okon oro u bo hyane u ooge u ró! Cin o u ane u-shu it, u-shu net-ut in, u kowan u hyan. Yage e nomu in kwup-du us-rem! 38 "Um shu'ute u bo ne us-hak ur-shik. Mangu ca ro u so-u gwar-u ro ne e tamug naas-du ut-men da. Um tamug tu-du ko u-ca u-gan ban-du ca ro da. 39 Um tamug mutun bo u-du u-bisa u nom-yu ur-dog hoye da, bo wu me um top nom-u enke u-beet. Tumsu bo zu um top bo i na hiwe ko u-ho ko m-gyup. 40 Um swaag ur-kob u nom-u bo m-ank u-ho, m-tor ne, um kum-ut m-roog m-gyup da. 41 Iya-o hak-us ri ur-shik um o nom-u bo m-tok u bu-u ró! Um nong us-hak op us-nas u remu bo ye'et me ya-ut-gwup-u ró, tumsu us-hak us-shishin u remu ban-du bisa-ut ró. Bo swase me nom-u ooge og-ur ri u-so u-op. 42 Uzu u-Ru u uso-ut ri, Ru-u Ibrahi tumsu u Ru-u uso-u ri Ishaku wu wa nome m-zap u gyer-u wa ne, uzu wa o ur-kot u-me ne da, bo za yanug me ut-kom zan. Sedi Ru-u hyanug pama-u ri tumsu uka um nomte m-ank sok, o wa'e wa nomte bo ut-him gyup-ne m-gyep uzu a-bo jarun bo zu me okon da." 43 Raban zu Yakubu, "Neta-ut ró ya'ag-u ri e, ya'ag-u e ya'ag-u ri e, ban-du bisa-ut ró tun-to tu ri to, nom-u bo hyane u-beet u ri o, bo o m-ha ne iYan-o um do'e ut-nom u da-o u mottu ya'ag-u ri ne, ko u ya'ag-u e, mate ne? 44 Haane u da-o, u yo-u nom estedu us-rem, yage u shu'ut us-nap udu yo-u." 45 Yakubu kabun ur-ta'ar wa ser de u-dak m-kim uka ta'ar-du ut-huktin, u shu'ut us-nap. 46 Se Yakubu zu net-ut wa, "Kargussun ut-ta'ar." Se e kabun ut-ta'ar e kargusse to ur-kir, e re nom ut-re u kit-u kir-ru ut-ta'aru de. 47 Raban te'e be-ur re ur-dim Jegar-sahaduta, nom-u na zu iya (ur-kir du ut-bakus) tumsu Yakubu fog be-ur re Gareed, nom-u na zuye iya tumsu u rem-du Ibraniyawa "ur-kir du ut-bakus." 48 Raban zu Yakubu, "Dinde

kir-du ut-ta'ar de du us-nap de udu ró ne u ya-
o.” O wute na fog-ut de Gareed. **49** Na fog be-
ur re tumsu Mizupa, (nom-u na zuye iya be-du
wadu ur-is), remu zu Raban zuug, “Yage Yawe
wa ur-is u dom-u yo, yo-u ship estedu us-remu
din-de, da-u wakun zare u hyan-du oru wa da.
50 A mune uzu bo nongu ya'ag-u ri nom-u yo-
o ko bo sur m-ga tokon neta to, ko ba shu'ute
uzu wakun zaaru kit-u yo-u da, bakse uzu Ru-u
gwat-du yo.” **51** Raban zu Yakubu, “Kir-du ut-
ta'ar u dinde, tumsu u ta'ar ur-dinde du um
sere u tek-u me yo. **52** Dinde kir-de de o us-nap,
tumsu damra du ur-ta'ar dinde de de'e bak-su
yo-u, uzu um zaaru pas-du ta'ar-du rinde rem
um nom-tu bo nom-u yo-o da, tumsu bo zaaru
pas-du de rem bo nom-tu me nomu yo-o da.
53 Yage Ru-u Ibrahi u Ru-u Nahor ne, u Ru-u
uso-u e ne, u wa nom-u yo-u kwup-du us-rem.”
Yakubu nom us-tond u dim-du u-Ru u ya-du u-
gyer u uso-u wa Ishaku. **54** Yakubu yaag ur-toog
udu u-Ru ukun u-dom ur-ror wa bun ko-ur wun
e haan u be-du re-du nom ut-re. Da-u e tase re-
du nom ut-re, kuna e roogte u gyup-m mo. **55**
Da-u is gase ur-wun tep tep, Raban ham-ut ya-
ut ut-gwup u wa u ya'ag-u ya'ag-u wa ne wa
wa'-u e nu-u so-o. Wa yune wa aruk m-mu.

32 Yakubu tumsu wa re u-shu u ha-m wa ne,
a-tom u-Ru haan e bit wun dom-u u-fun.
2 Da-u Yakubu hyane un, wa zu, “Din-de be-
de, be-du u-Ru de.” Wa wa'-u be-ur re ur-dim
Mahanayim. Nomu na zuye Mahanayim “ut-
rimpa ut-yur.” **3** Yakubu tom a-tomu wa ne u-
shu wa m-ha udu yu-wuya wa Isuwa u gas-u
Seyir, dak-u Edom. **4** Wa zu un, “Nom-u no de
zu Isuwa uso u-bu ri or-u ri ya, ‘Nom-u tok-u ró
Yakubu zuye ya, um shu'ute udu Raban tumsu
kuna um otte m-te un o da-o. **5** Um otte ban-du
na, u ca ne, u janka ne, u gwaar ne, u tok-ne
neta-ne u campa-ne. U da-o um o tomtun sin-
se rem-se udu uso u-bu ri, uzu kome kwumu
hyu-m pum o udu ró.” **6** Da-u a-tom ne muune
udu Yakubu, e zu, “It Haag udu or-u ró Isuwa,
wa oon u campa-ne ut-kok ut-nas, u no wa ne
gotun.” **7** Yakubu hog u-gyer sok u nom-u na
waru wa ne, se wa mot net-tu ooge ur-kot u wa,
u ban-tu ca ne u gwaar ne u rakum ne, ut-ban
ut-yur. **8** Wa nong us-dorog uzu, “Ko da Isuwa
kwukup ban-du ur-gan, jiya ban-du ur-gan ut-
kusum.” **9** Se Yakubu nom us-toog, “Ru-u uso-u
ri Ibrahi, Ru-u uso-u ri Ishaku, Yawe, bo zu me,

‘Arke m-mu u dak-u ró u ko-ur ró ne, tumsu
me ut-wa bo re u-shu.’ **10** Me um korge na zu
bo kosku me cwan-ut ró tumsu nip-ut ró ne tu
bo kosu me da, me yu ooge tok-u ró. Da-u um
yage u-bu tumsu um pus gi-yu Jodan, um zatte
okon da se kom-yu m-ha, me ya u da-o bu-u ri
shu'ute u yat-o ut-ban ut-yur. **11** Yawe, me ya
um o us-toog udu ró, bo gu me dugu kom-tu
or-u ri Isuwa. Um o hog-du u-gyer uzu wa oon
u zwarnu it m-dum, u ya'ag-u ri ne u neta-ut ri
ne. **12** Bakse uzu bo nongu me estedu us-rem,
bo ut-wa um re u-shu tumsu bo ut-wa u ya'ag-u
ri shu'ut u-tát ba m-herereg mu m-sa, mu zaare
ut-ogre da.” **13** Yakubu roog ukun be-du wa
otte m-gyup m-gan, se wa dugur cwu-tu u-nya
dugu nom-tu ut-kom-u wa, wa tom-ut to udu
yu-wuya wa Isuwa: **14** Mangu gwaar ne ut-kok
ut-yur, gob-u gwaar ur-shik, mangu ca ne ut-
kok ut-yur, tumsu kag-u ca ur-shik, **15** u rakum
ne ur-shik u op, u mangu na ne ut-shik ut-yur,
gob-u na op, mangu janka ur-shik, tumsu gob-u
janka op. **16** Wa wu tok-ne wa e gwat bisa-ut to,
ut-ban ut-ban, wa zu tok-ne wa, “Arkun u shu
ri, u no ya' ur-ker u koduhe ban-du ut-bisa de.”
17 Wa zu ban-du ooge u shu, “Da-u or-u ri Isuwa
haane udu no wa shit no, ‘iNo net wan to no
ooge? iTumsu hene o no otte m-ha? iWana
tumsu otte tun-to bisa to tu no otte ut-beet?’
18 Se no zu wa, ‘Bisa-tu tok-u ró Yakubu to. Sedi
tu u-nya to tu wa zu na yase uso u-bu ri Isuwa.
Wa oon u dim-u it.’” **19** Wa sur m-nomu ban-du
u-yurumse ut-him, udu u-tuturse ne u i ooge u
gwat-du ban-tu ut-bisa ne ut-beet: “No beet no
do'e zu Isuwa nom-u u-gan uka um zutte or-ut
no ne. **20** Sedi no do'e zudu wun, ‘Gwat tok-u ró
Yakubu oon u dim-u it.’” Yakubu nong us-dorog
uzu “Um o ussa um swaan hi-ur rò u remu nya-
u um tomtu u-shu ri, da-u um hyane wun, jiya
wunu kabu me ut-kom ut-yur.” **21** Se cwu-tu
u-nya tu Yakubu aruk u-shu wa, sedi Yakubu
roog u-dim m-gyup ur-rimpa. **22** Da-u gyup-
mu nome Yakubu yune wa kub neta-ut wa ut-
yur, u tok-u neta-ut wa ne, u ya'ag-u campa-ne
wa ne op u-gan wa pus gi-yu Jabok u e ne. **23**
Da-u wa pase u un ne u din-de jit gwug-du u-
koor de, wa pust nom-tu wa otte ut-beet. **24**
Yakubu wa kuse u war-wa ukun, yakun campa-
ya haan wa nom ut-noos u wun ne se ur-gas is.
25 Da-u netu wa hyane wa kerge wun da, se wa
tum sharru u-kut u Yakubu de shate da-u wa
ooge ut-noos u campa-u ya ne. **26** Se netu wa

zu, “Yage me um aruk, is Haag m-gas.” Yakubu shus wa zu, “Um da yagu bo da se bo wage me nu-u so-o.” 27 Netu wa shit wa zu, “iDim-ur ro de na zu wane?” Wa shus wa zu, “Dim-ur ri de na zuye Yakubu.” 28 Se netu wa zu wun, “Na zamun ut-swur m-fag bo Yakubu da, sedi Isra, rem uzu bo nong ut-noos u-Ru ne ut-net ne tumsu bo re ur-korro.” 29 Yakubu shit wun, wa zu, “Gag jab waru me dim-ur ro.” Wun zu wa, “iRemu u-yan o bo otte ussa bo nap dim-ur ri?” Se wa wa'-u Yakubu nu-u so-o ukun. 30 Se Yakubu fog dim-du be-ur re Peniyer du na zuye, “Shu-u u-Ru remu zu um hyanug u-Ru u-shu u-shu ne, m-ha iya ne um marug da.” 31 Da-u ho-du o rwuun se Yakubu yage Peniyer, wa o m-da us-teger remu sharru u-kut-u wa shakte. 32 De wute Isra-ne tu-ut ap-mu u-kut da, u haan u da-o, remu zu kut-o na tumte Yakubu.

33 Se Yakubu jakus is wa hyen Isuwa, u daan u campa-ne wa ne ut-kok ut-nas, se wa mot ya'ag-u wa u tek-u Riya, Rahira, u tok-ne neta-ut wa ne ut-yur. 2 Se wa wu tok-ne neta-ut wa u ya'ag-u e ne u-shu, Riya doron e u ya'ag-u wa ne, tumsu Rahira ne e Yusuhi m-vaste. 3 Yakubu aruk u nu-du. Da-u wa nome mottu te-du be-du Isuwa otte, wa do'e wa he ut-jwun u shu wa u-dak uso u-ta'er. 4 Sedi Isuwa nom m-som wa bit wun wa ham-ut wun, se wa haatun hi-ur wun u zag ut-kap-u wa, kowan su gut-du or-u wa. Un beet kowan hu us-kan. 5 Isuwa got ut-neta u yaag ne. Wa shit, “iNet-ut tun-to tu ooge ur-kot u bo ne wanne e?” Yakubu zu, “Yaag-u u-Ru ya'u tok-u ro e.” 6 Se tok-ne neta-ut ro, da-u e o mottu be-du wun otte e hikne e haan e he ut-jwun shu-u e u-dak u ya'ag-u e ne. 7 Riya haan u i wa yaag-e ne, e sokot u-dak u shu wun. M-vaste Rahira haan e Yusuhi e he ut-jwun u shu wun. 8 Isuwa shit, “iYan-o dorog-us ro, um hyanug ban-tu ut-bisa tun-to, ca, u gwaar ne, u na ne tu um goone u to ne u-fun?” Wa zu wun, “Uso u-bu ri, um ut-sa um kum hyu-m pismo udu ro.” 9 Sedi Isuwa zu, “Um otte nom-tu koru me, shipse nom-ut ro hi-du war ro.” 10 Yakubu zu, “O'o, gag jab, abite um kwumug hyu-m pismo udu ro, kab nya-u ri, remu uzu hyan-du shu-u ro o sha-mu hyan-du shu-u u-Ru, bo ya u da-o bo kabug me u tek ur-so. 11 Gag jab onke nya-u um haatun bo, remu zu u-Ru o ur-kot u-me ne um otte nom-u um o ussa u-beet.” Yakubu ekse wun, wun

kab nom-tu wa tomtun wun, Isuwa onk to ut-beet. 12 Isuwa zu, “To, zonge yo-u nok, me kosu bo u-fun.” 13 Sedi Yakubu zu, “Uso u-bu ri, bo hyanug ya'ag-u ri eken omon u rek-e, tumsu ban-tu ut-bisa eken otte ya-ut rekto ko'e, a it buze e m-som, e ut-murmusse beet. 14 Uso u-bu ri, gag jab, arke u-shu tok-u ro, it nokon cashi cashi, uka bisa-tu dote u kerru ur-nok u ya-ut e ne, me bitu bo u Seyir.” 15 Isuwa zu, “Yage um yage tokon net-ut ri to udu ro.” Sedi Yakubu zu wun, “Uso u-bu ri, a se bo nong iya da! Nom-u um ooge ussa bo hog remer-m ri.” 16 U gandi ho-ur re Isuwa aruk m-mu u dak-u Seyir. 17 Yakubu aruk m-mu u dak-u Sukot, kuna wa muute ur-be remu a-u-bu wa ne nom-ut ur-yu ukun. Tumsu wa nome bisa-ut wa u-shingi, o wa-e wa fog-ut be-ur re Sukot, nom-u na zuye Sukot be-du ur-hure. 18 M-vaste, da-u Yakubu haane dugu Padan-Aram, wa teeg bo-u Shekem m-yar, dak-u Kan'ana, wa nom ur-rimpa ut-mor u-bo ne. 19 Yakubu oog ur-kengi du u-tak be-du wa nomte ur-shum u kwam-ut pus-to tu u-kok u-gan. Dugu-du a-u-bu Hamor, uso-u Shekem, wa babe Yakubu kengi-ur re. 20 Kuna wa mate ur-sak wa wa'-u de ur-dim Er Erohi Isra, dim-ur re na zuye, Ru-u Isra-ne.

34 Dekun ho-de Dinatu, gwup-u Yakubu ne e Riya, wa do'e u wa hatu eken ya-ut-gwup ut-riig i ooge u shu'ut u dak-u o. 2 Sedi da-u zwar-u Hamor net-u Hiwi, faruk-u dak-u Shekem hyan Dina, wa kub wa, wa nom-u wa ur-ryapuk ur-beb. 3 Jab-u wa to udu Dinatu gwup-u Yakubu. Wa o cwan-tu gwup-u wa sok, wa nom us-rem uka wa dote u nak-du jab-u Dinatu u gom-ut wa. 4 Se Shekem zu uso wa Hamor, “Um o ut-sa bo kwumnu me gwup unwa, u wa shu'ut neta ri.” 5 Yakubu hog uzu Shekem naaste gwup-u wa Dinatu. Ba shu'ute uzu ya'ag-u campa-ne wa zaar u-bu da e o ur-dog u be-du gwat-du ut-bisa, wa zuug okon da se da-u e mune. 6 Hamor, uso Shekem, wa haan udu Yakubu wa nom us-rem u wa ne. 7 Da-u e o tek us-rem, ya'ag-u campa-ne Yakubu muun dugu ur-dog. Da-u e hoge nom-u nome, jab-u e nu sok, remu zu Shekem nomug nom-tu m-e u tek-u net-tu Isra du wa roogte u gwup-u Yakubu ne, nom-u kame da. 8 Hamor nom us-rem u Yakubu u ya'ag-u wa ne. Wa zu, “Zwaru ri Shekem o u cwan-tu gwup-u no, um o us-kon, no ya' wa'-u-gwup-u no, Dina shu'ut neta

wa. 9 Um o ussa u in nom ut-gu u tek-u in, u no ya' ya-ut-gwup-u no udu ya'ag-u campa-ne it, tumsu it ut-ya no ya-ut-gwup-u it udu ya'ag-u campa-ne no. 10 No ut-kere ur-shu'ut it, dak-u it u ya udu no. Shu'utun uno nom u-cerpa u it ne, a no kume u-tak u no ooge ussa, no ut-kere ut-o.” 11 Shekem nom us-rem u uso-u Dinatu ne u tu-wuto wa ne. Wa zu, “Yagun um kum hyu-m pusmo udu no, me ya'u no nom-u no zuye u-beet. 12 Kwupun me shik-u gorom u cwu-tu ur-gu ne u-tat uka no otte ussa, me ut-top nomu no ussa u-beet. Nom-u um ooge ussa u war-o ya me, wa-gwup ko wa ut-shu'ut neta ri.” 13 Remu zu Shekem naaste Dinatu, ya'ag-u campa-ne Yakubu poot Shekem e uso-u wa Hamor. 14 E zu un, “It zaar u keru ut-nom iya da. It za ya-du gwup-u it udu i zatte ur-pes da, ut-shu'ut nom-tu m-e udu it. 15 Fun-yu ut-doru ya, yu it dote ut-ees, abite zu no ut-ees na no nomu no ur-pes uka it otte. 16 Da-u o it do'e ya'u no ya-ut-gwup-u it, it ut-kab ya-ut-gwup-u no, it-u ut-shu'ut u-me no, in shu'utun us-gan. 17 Sedi a no gugme ut-ees u na nom-u no ur-pes, it-u kabu huno it Dinatu, it aruk u su it.” 18 Hamor e wa'-u wa Shekem e ees u nomu un waru e ne. 19 Shekem naaste u-da u nom-du kon-us sin-se da, remu wa o u cwan-tu gwup-u Yakubu sok. Shekem wa na zege m-ya m-zeg a-u-bu wa ne. 20 Hamor ne e Shekem e aruk, e huut rem-us se udu nengen-tu u-bo u is-yu u-bo. 21 E zu un, “Net-ut tun-to huub-ut in to, in yagun un shu'ut in u ane jab gan. Dak-u uno o u-tat o korge cundu un. Se in gaan ya-ut-gwup-u un tumsu in yasun un ya-ut-gwup-u in e ga. 22 Sedi un ut-shu'ut u in ne u ane in shu'ut us-gan u un ne a shu'ute uzu inu campa-ne in ut-nom ur-pes, uka un otte. 23 Sedi a in nome iya, bisa-ut un u nom-tu un otte ne to ut-shu'ut tu in, yagun in ees u rem-us un ne, un shu'ut u in ne.” 24 Net-tu haane ut-beet u be-du ur-morog du u-bo e ees e kub Hamor ne e Shekem. Na nomu campa-ne beet i o u-bo ur-pes. 25 Ba rooge ut-tut, ba shu'ute un qmon u hog-du mre mu ur-pes, ya'ag-u Yakubu yur, Simiyon e Rewi, tu-wuto Dinatu, e yune e kub us-van, e do'e e heese u-bo za nap-ur e, e horusse ya'ag-u campa-ne beet, 26 m-ha Hamor ne e wa'-u wa Shekem. Un horusse e u van-su m-wur u un, se un kabun Dinatu dugu bu-u Shekem m-mu rimpa-ur e. 27 Se ya'ag-u campa-ne Yakubu, i kuse, e haan u be-du u-tu net-ne tut otte, u-bo

e koos nom-tu e otte ut-beet, remu zu e naaste huno-u e. 28 E haan e koos ban-du na un, u ca ne, u janka ne, u nom-tu un otte ut-beet u-bo tumsu u-do ne ut-kengi. 29 E kub nom-tu ut-kom-u un ne u ya'ag-u un ne u neta-ut un ne, u nom-tu un otte bu-ut un ne ut-beet. 30 Yakubu zu Simiyon e Rewi, “No hattun me swa-u ur-kob. No wa'ag um shu'ute nom ut-gugum udu net-tu Kan'ana u net-tu Periziya-ne, net-tu o u shu'ut u dak-u uno. In za u-tat da, a un same net-ut un, un heese me m-dum, unu ho me u bu-u ri ne.” 31 Se un shus un zu, “It zaar u yage un nomu du-dim-u it iya da. Dina a gwup wa wu kowan do'e m-roog u wa ne da.”

35 Ru-u zu Yakubu, “Yune bo zong bo aruk m-mu Beter bo shu'ut ukun. Bo ma-u u Ru be-du toog wu haane udu ro da-u bo some dugu-du huno-u ro Isuwa.” 2 Yakubu zu net-tu u-bu wa u net-tu o ur-kot u wa ne, “U kowan u rust ham-ut tu ut-ru tu za ur-fat tu wa o u to ne, tumsu muutun hi-ur no u-hen ne tumsu no swase cwu-tu u-war u no. 3 Yunun in nokon m-ha u Beter, be-du um dote ma-u u-Ru ur-sak du toog, wu onke kon-us ri da-u um ooge u swadu ur-kob wu ooge ur-kot ne kohene o um huute.” 4 Se un yasu Yakubu ham-ut tu ut-ru tu un otte u nom-tu ut-to un ne. Yakubu kub nom-ut to wa takus u-dak u kug-du yakun teyu u-kwuk ya u bo-u Shekem. 5 Da-u un zonge un aruk, se gyer-u haan dugu-du u-Ru maas net-tu bo-tu kit-su bo-u o u-beet wakun kerge nom-du m-dum u Yakubu ne da. 6 Yakubu u net-tu ooge ur-kot u wa ne haan u bo-u Ruz (u na zuye Beter) u dak-u Kan'ana. 7 Yakubu mu be-du toog, ukun wa te'e de ur-dim Er-Beter, (nom-u na zuye, u-Ru u Beter) remu zu kuna Ru-u hatun udu wun ukun da-u wa ooge u som-mu or-u wa Isuwa. 8 Da-u Debora wu wurge Rebeka mare, se na dok wa u kug-du te-yu u-kwuk u-ta u Beter ne. Se na fog dim-du be-ur re Aron-bekot (na zu “te-yu u-kwuk yu us-kan”). 9 Da-u Yakubu mune dugu Padan-Aram, Ru-u sur m-haan udu wun, wa wa'-u wun nu-u so-o. 10 Ru-u zu wun, “Dim-ur ro de na zuye Yakubu sedi na zamun ut-swur m-fag bo Yakubu da. Dugu da-o dim-ur ro do'e ut-shu'ut Isra.” Ru-u te'e wun ur-dim Isra. 11 Ru-u zu, “Me wa Ru-u otte ur-beb du ko-uyan. Nom ur-mat u bo kum yaag u-tat, ut-dak u-tat to de rwuun, faruk-tu do'e u rwuun dugu ya'ag-u ro. 12 Tumsu me ya'u bo dak-u um tame ya-

du Ibrahi ne e Ishaku. Me ya'u bo dak-u o udu ya'ag-u ró l do'e haan u dim-u ró." 13 Ru-u aruk wa yagu wun ukun u be-du wa nomte us-rem u wun ne. 14 Yakubu ser taar-ur yadde uka ta'ar-du ut-huktin wa yunus de m-kim be-du Ru-u nomte us-rem u wa ne, se wa aguz ke u-dom sha-mu ya-du toog u nom-tu ut-swa ne u-dom, wa daas m-noog u-dom tumsu. 15 Yakubu fug be-du Ru-u nomte us-rem u wa ne Beter. 16 Se un aruk un yage Beter. Tun un o m-ra u bo-u Eparat ne, Rahira heese remu ut-men tu ur-mat wa so ur-kob sok. 17 Da-u wa swa ur-kob udu ur-mat, neta wu gwat-du wun udu ur-mat zu wun, "A-bo hog u-gyer da, u da-o bo swurug m-kwum ya-du ur-campa de." 18 Da-u Rahira ooge u mottu m-mar, sedi u vu'e su m-vaste wa, wa fug dim-du ya-du ur-campa wa Benomi (nom-u na zuye iya, "Wa'-u swadu ur-kob"). Uso ur-ya fug ur-ya Banyamin (na zu "Wa'-u kom ut-cwa u ri"). 19 Rahira murus na dok wa u fun-yu ha-mu Eparat (na zu Betarami). 20 Yakubu ser ur-ta'ar du ut-bakus u saag-u Rahira, had da-o ta'ar-ur re omon ukun. 21 Isra sur m-hikne wa do'e wa ser ur-rimpa u Migdar Edar. 22 Da-u Isra ooge u shu'ut ukun, Ruben roog u Biruha ne, neta ur-kit u uso wa. Yakubu hog rem-us se za naas u-da. Yakubu otte ya'ag-u campane op u yur. 23 Yaag-u campane Riya: Ruben (mat-du u-shu Yakubu), u Simiyon, u Rewi, u Yahuda, u Issakar, u Zeburun. 24 Yaag-u campane Rahira o: Yusuhu u Banyamin. 25 Yaag-u campane Biruha, tok-u Rahira o: Dan u Napari. 26 Yaag-u campane Zirpa, tok-u Riya o: Gad u Ashur. Tun-to to ooge dim-tu ya'ag-u campane Yakubu e na matu wa u Padan-Aram. 27 Yakubu haan u-bu udu uso wa Ishaku u Mamre, u dapus Kiriyat Arba (u na zuye Hebron), be-du Ibrahi ne e Ishaku shu'ute. 28 Ishaku nong us-hak ut-shik ut-jwur. 29 Ishaku nom vu'e su m-vaste wa, wa murus wa bit uso-tu uso-ut wa. Wa nong us-hak u-tat, ya'ag-u campane wa Isuwa ne e Yakubu dok wa.

36 Unto to ooge ogur-tu ko-ur Isuwa (Tumsu wa na fuge Edom). 2 Isuwa gaan ya-ut-gwup yur dugu Kan'ana: Ada, gwup-u Eron ya-Het-ne, u Ohoribama, gwup-u A-na tumsu wa'-u wa'-u Zibeyon wa-Hiwi-ne. 3 Isuwa sur m-ga neta u-tuturse wu na foge Basemat. Basemat wa ooge gwup-u Ismaru tumsu du-dim-u Nebayot. 4 Ada matu Isuwa Eripa, Basemat mut Rewer.

5 Tumsu Ohoribama mut ya'ag-u campane, Jewus, Jaram, u Kora ne. Yaag-u campane e beet na mak-tu Isuwa e dak-u Kan'ana. 6 Isuwa kub neta-ut wa, u ya'ag-u wa ne u nom-tu u-bu wa ne ut-beet bisa-ut wa ne, u nom-tu ut-kom-u wa kume u dak-u Kan'ana ut-beet, wa hate m-ra dugu-du huno wa Yakubu. 7 Remu tat-u bisa-ut un, za ut-nome un shu'ut ur-be ur-gan da, be-du un otte u shu'ut de zaar u koru un beet da. 8 Isuwa (wu na zuye Edom) shu'ut u gas-u ror-tu dak-u Seyir. 9 Unto ooge ogur-tu ya'ag-u Isuwa, net-u Edom, wu ooge u shu'ut u gas-u ror-tu dak-u Seyir. 10 Dim-tu ya'ag-u campane Isuwa ya: Eripaz (wa'-u Ada neta Isuwa) u Rewer (wa'-u Basemat neta Isuwa). 11 Yaag-u campane Eripaz: Teman, u Omar, u Zepaho, u Gatama, u Kenaz. 12 Eripaz otte neta ur-kit wu na foge Timna. Wa mate Amarek wu ooge neta us-kit Eripaz. E ooge ya'ag-u ya'ag-u campane i neta Isuwa Ada. 13 Yaag-u campane Rewer: Nahat, u Zera, u Shamma, u Miza. Ine e o ya'ag-u ya'ag-u neta Isuwa Basemat. 14 Yaag-u campane neta Isuwa Ohoribama gwup-u Ana tumsu wa'-u wa'-u Zibeyon, e wa mate Isuwa: Jewus, u Jaram, u Kora ne. 15 Ine e ooge ut-faruk u tek-u ya'ag-u Isuwa wu shu'ute yu-Yat-ya ut-ko u-tat. Yaag-u campane Eripaz mat-du u-shu Isuwa, Wa shu'ute yu-Yat-ya ko-ur Teman, Omar, Zepaho, Kenaz, 16 u Kora, u Gatama, u Amarek ne. Ine e ooge i-yate ur-ko dak-u Edom wu rwune dugu Eripaz. Ine beet e ooge ya'ag-u ya'ag-u Ada. 17 Yaag-u campane wa'-u Isuwa Rewer: Nahat, u Zera, u Shamma, u Miza ne. Ine i-yate kodu rwune dugu Rewer Edom; e ooge ko-du ya'ag-u neta Isuwa Basemat. 18 Yaag-u campane neta Isuwa Ohoribama: Yu-Yat-ya Jewus, u Jaram, u Kora ne. E ooge i-yate i rwune dugu neta Isuwa Ohoribama gwup-u Ana. 19 Ine o ya'ag-u campane Isuwa (wu na zu Edom), tumsu tunt o faruk-ut e. 20 Tunt o dim-tu ut-ko tu ya'ag-u campane i rwune dugu-du Seyir ya-Hori-ne, e o u shu'ut u dak-u Edom: Rotan, Shobar Zibeyon, Ana, 21 Dishon, Ezer, u Dishan. Ine o i-yate ko-du ya'ag-u campane Hori, ya'ag-u Seyir, e o shu'ut u dak-u Edom. 22 Yaag-u campane Rotan e o: Hori u Heman, huno-u ya-i neta Rotan wa na zuye Timna. 23 Yaag-u campane Shobar: Arban, Manahat, Ebar, Shepaho, u Onam ne. 24 Yaag-u campane Zibeyon e o: Aya u Ana. A-na wu hyane fug-su m-per yu bu-mu m-dung ur-dog da-u wa

ooge u gwat-du janka uso wa. **25** Ana otte yaag yur: Ya-du ur-campa na zu wa Dishon tumsu ya-du ur-gwup na zu wa Qhoribama. **26** Yaag-u campa-ne Dishon e o: Hemadan, Eshaban, Itaran, u Keran. **27** Yaag-u campa-ne Ezer e o: Birhan, Zaaban, u Akan ne. **28** Yaag-u campa-ne Dishan e o: Uz u Aran ne. **29** Ine e o i-yate ko-du Hori: Rotan, Shobar, Zibeyon, Ana, **30** Dishon, Ezer, u Dishan. Na panug dim-tu ko-ur Hori u dim-tu i-yate ne, e o u shu'ut u dak-u Seyir. **31** Tunto o dim-tu ut-faruk tu ooge ur-faruk u dak-u Edom kanda wakun faruk wa nom ur-faruk dak-u Isra: **32** Bera (zwaru Beyor), wa shu'ut faruk-du Edom. Dim-du bo-u na zuye Dinahaba. **33** Da-u Bera mare, Jobab zwaru Zera dugu Bozara, wa shu'ut ur-faruk. **34** Da-u Jobab mare, Husan dugu dak-u Tema-ne wa duus ur-faruk. **35** Da-u Husan mare, Hadad zwaru Bedad wu re bo-u Midiya dak-u Mowab, wa re ur-faruk. Dim-du bo-u wa o na zuye Afit. **36** Da-u Hadad mare, Samara wu rwune dugu bo-u Masareka wa shu'ut faruk. **37** Da-u Samara mare, Shawuru wu rwune dugu bo-u Rehobot u Gas-u gi-yu Yufiretis wa shu'ut faruk. **38** Da-u Shawuru mare, Baar-hanan (zwaru Akubor) wa duus ur-faruk. **39** Ba Baar-hanan zwaru Akubor mare, Hadar shu'ut faruk, dim-du bo-u wa na zuye Pawa. Dim-du neta wun de na zuye Mehetaber gwup-u Matad, gwup-u Mezahab. **40** Tun-to to o dim-tu i-yate i rwune dugu-du Isuwa, i ooge u shu'ut ut-be e te'e uka ko-ut e: Timna, Arba, Jetet, **41** Ohoribama, Era, Pinon, **42** Kenaz, Teman, Mibazar, **43** Magadiyer u Iram ne. E ooge i-yate Edom, u e otte u shu'ut u dak-u e otte. Isuwa ooge uso u Edom-ne.

37 Yakubu shu'ut u dak-u Kan'ana, be-du uso wa tamte shu'ut-du ur-hamut. **2** Ogor-tu ya'ag-u Yakubu ya: Da-u Yusuhi ooge us-hak op us-ta'er, wa o u gwat-du ban-du ut-bisa u tu-wuto wa ne, ya'ag-u campa-ne Biruha u ya'ag-u campa-ne Zirpa, neta-tu uso-u wa, se wa haatun uso e rem-su za so-se u mottu nomu tu-wuto wa ooge ut-nom. **3** Isra cwanug Yusuhi m-zeg ya'ag-u campa-ne wa beet, remu zu wa matuk wa' u da-u nengen-ur wa. Isra nomu Yusuhi toggo-u so-ya. **4** Da-u tu-wuto wa hyane uzu uso-u e zek-u cwan-ut wun, e gugum wun. E nomtu wun rem-us so-se da. **5** Yusuhi nom bo' da-u wa ware tu-wuto wa ne bo'u wa nome, e sur m-gugum wa. **6** Wa zu un "Hogon bo'u um

nome. **7** Da-u in ooge u gugur-du gug-tu fat u-tak se du ri gug-de yune ur-ees m-kim, da-u o tu no gug-to haane to gunus du ri gug-de to kwukut u-dak." **8** Tu-wuto wun zu wun, "iBo ut-sa bo shu'ut faruk u-domu it? iBo ut-gwat uzu bo ut-shu'ut faruk-u it?" Se e sur m-gugum wun remu bo'u wa nome u nom-u wa waru e ne. **9** Da tase sur m-nom okon bo' o. Wa waru tu-wuto bo'-u o, wa zu, "Hogon, um swurug m-nom okon bo' o, sedi u uno da-o, ur-ho, u pyaat ne, u reger ne op-u yur e he ut-jwun u shu ri." **10** Uno da-o wun wargu uso ro bo'-u o uka wa wartu or-ut wa ne, se uso wun hagusse wun. Wa zu wun, "iBo m-hyan uzu ino ro u-me ne u tu-wuto ro ne it-u ut-haan it he ut-jwun u-dak u-shu ro?" **11** Sedi tu-wuto Yusuhi o ur-shub, uso wun hu us-dorog uzu, yan-o bo'u no ooge ut-zu. **12** Dekun ho-de or-ut wun o u gwat-du ban-du ut-bisa tu uso e u Shekem. **13** Isra zu Yusuhi, "Uka bo nupte, tu-wuto ro o u gwat-du ut-bisa u dapus Shekem. Zonge um tom bo udu e." Wa zu wun, "Um zongte." **14** Se uso un zu wun, "De'e, bo hyan tu-wuto ro ne u ban-du ut-bisa ne uka e otte, se bo mun bo waru me uka e otte." Yakubu tom Yusuhi dugu fug-yu Hebron m-ha Gas-u Shekem. Da-u Yusuhi teye bo-u Shekem, **15** wakun net wa hyen wun ut-riig ur-dog wa shit wun, wa zu wun, "iYan-o bo ooge ut-goot?" **16** Yusuhi zu, "Um o gotu tu-wuto ri ne. Gag jab, iko bo waru me be-du e otte u gwat-du ut-bisa?" **17** Se net-u wa zu wun, "U, un yunge dugu ane, sedi um hok un o ut-zu, "Yage in de'e u gas-u Dotan." Se Yusuhi dor or-ut wa ne m-ha Dotan, wa bit un ukun u Dotan. **18** Da-u or-ut Yusuhi hyanne wa u daan, e nup wa dugu m-ra. Da-u wa nomne ut-mor u un ne, un gug nu-ut un uzu un ho Yusuhi. **19** Un zu or-ut un ne, "Wa-bo'-u wa ya jit u one. **20** Haanun, yagun in hoon wun na guns wun u men-tu ur-gan u-me du-ut tun-to se na zu nom-yu ur-dog hooste wun. Na hyan ma-du bo'-u wun uka o dote ut-nom!" **21** Da-u Ruben hoge nom-u un o ut-sa ut-nom, wa su wa ruut wun dugu kom-ut un, Ruben zu un, "Ana ho wun da. **22** Ana aguz m-hyu da. Gunsun wun u men-tu ut-ur ur-du u ane u-me ur-dog, sedi taas u wakun o m-tam wun da." Ruben zuug iya remu uzu wa ruut te wun m-yasa dugu-du e u wa muut wun udu uso wun. **23** Da-u Yusuhi teene be-du or-ut wa ne otte, se e kemusse toggo-u so-ya yu wun otte m-wa e host ya. **24** Se un kub

wa, un guns wa u men-tu ur-dù du zatte m-bu da, bu-mu zaar de da. 25 Un o u shu'ut u re-du nom ut-re, se un jakus is un hyan ban-du Isma'iru-ne a-u-cerpa-ne, e oon dugu Giriyaad. E gakkun rakum-u e cwu-tu wus u-hakun ne ut-go ut-go, u noog-mu mur ne, e o dom-u u-fun u huutu to u Masar ut-bab. 26 Yahuda zu huno-ut wa, “¿Yan swurmō in do'e ut-kwum a in hoon or-u in tumsu in takus hyu-m wa? 27 Haanun, in bupus wun udu net-u Isma'iru-ne. A in o m-tam wun da, ba shu'ute or-u in wa u oye. War-u in o u hyu-m in ne.” Or-ut wun ees u nomu wun waru e ne. 28 Da-u netu u-cerpa tu Midiya-ne ne haane, tu-wuto Yusuhu rwutun wa dugu ut-u ur-dù. E bupus wa udu net-ut to kwam-ut pus-to shik ur-shik, na kub wa m-cwa u Masar. 29 Da-u Ruben barme u be-du du-ur re wa hyanug Yusuhu da, se wa kemusse cwu-tu u-war u wa u remu namu jab. 30 Wa aruk m-mu udu or-ut wa ne wa zu e, “Wa'-u wa zamun ukun da, u da-o ¿re-o um dote ut-nom?” 31 Se or-ut Yusuho ho gobor-du u-gwaar, e guns toggo-u Yusuho hyu-mu u-gwaru mo. 32 Un kub toggo-u so-ya ya un muutu uso un tumsu un zu, “It kwumug toggo-u inya. Gwat bo hyan ko toggo-yu zwaru ro ya re.” 33 Wa nup ya. Wa zu, “Toggo-yu zwaru ri ya, yakun nom-yu ur-dog tuuste wa, za u-sakna na tuuste Yusuho.” 34 Yakubu kemusse toggo-yu u-waru wa. Wa wu cwu-tu kose-du namu jab wa nom m-roog utat wa o dorog-us Yusuho. 35 Yaag-u wa beet e haan e rustu wa jab, sedi e kerse rustu jab-u wa da. Wa zu, “U tek-u namu jab se, um heeg usag u be-du zwaru ri otte.” Se wa nom us-kan u remu Yusuho. (Sheol h7585) 36 Da tase, net-tu Midiya-ne e bupse Yusuho udu Potipa wu ooge u tek-u i-yate Faruk-u Masar, Potipa wa ooge yu-Yat-ya e'-du pyu.

38 U da-u o, Yahuda yage tu-wuto wa u tudimu wa ne. Wa do'e wa shu'ut udu wakun campa wa wu bo-u Aduram na zu wa Hira. 2 Kuna Yahuda hyente gwup net-u Kan'ana wa'-u Shuwa. Yahuda gu wa wa roog u wa ne. 3 Wa nom ut-men wa mut ya-du ur-campa, na te'e wa ur-dim Er. 4 Wa sur m-nom ut-men wa mut ya-du ur-campa na te'e wa ur-dim Onan. 5 Wa mut tumsu ya-du ur-campa wa te'e de ur-dim Shera. U da-u Yahuda o Kezib da-u o wa matu Shera. 6 Yahuda nongu mat-du u-shu wa Er ur-gu, na zu neta wa Tamar. 7 Sedi Er, mat-

du u-shu Yahuda, net-u yo-wa wa udu Yawe; se Yawe ho wa. 8 Se Yahuda zu Onan, “Rooge u neta yu-wuya ro ne, yu-wuya ro marug za wa'. Remu iya ga bomsu wa bo roog u wa ne ko bo kwumu yu-wuya ro yaag i do'e re-du og-ur wa rem uzu iya-o kim-us in zutte bo nom.” 9 Sedi Onan nup uzu ya'ag-u e za shu'utu ya'ag-u wa da; da-u wa ooge m-roog u neta yu-wuya wa ne, se wa daas ut-bas u-dak u taas wa matu yu-wuya wa yaag da. 10 Sedi nom-u wa nome shu'ute nom-u yo-o udu Yawe; se wa kub fat-ur ro. 11 Yahuda zu Tamar kumu wa, “Shu'ute uka bom-us u bu-u uso-u ro, se Shera zwaru ri rogomte.” Wa nong iya remu zu wa nong us-dorog uzu, “Wa kere ut-mar kowa, uka tu-wuto wa.” Se Tamar aruk m-mu wa shu'ut u bu-u uso wa. 12 Da-u hak-su nome u-tat neta Yahuda, gwup-u Shuwa, marug. Da-u Yahuda tase namu jab, wa do'e u Timna, udu net-tu ooge orru can-tu ca wa, u huub-u wun ne Hira netu Aduram wa do'e u wun ne. 13 Da-u na waru Tamar, “Uzu uso-u campa ro u fun-yu hamu Timna u remu wa or-ut ca wa.” 14 Tamar nak uzu Shera rogomte, sedi okon nomo zaar u na nome uzu u wa haan wa ga wa da. Remu iya wa host cwu-tu ut-bomos wa hobogse hi-ur wa u-gere remu wa engusse hi-ur wa. Se Tamar shu'ut u kit u-fun yu na tote me bo-u rek-o u na zuye Enayim, yu ooge dom-u fun-yu ha-mu Timna. 15 Da-u Yahuda hyane wun, wa kub uzu wa u-as wa, remu uzu wa hogopte shu-u wa u-gere. 16 Wa nak uzu kumu wa da, wa do'e udu wa u kit-u fun. Wa zu, “Haane um roogu u bo ne.” Se Tamar zu, “¿Yan o bo de ya'u me u bo roogte u-me ne?” 17 Se wa zu, “Me ya'u bo ya-u gwaar ban-du gwaar-u ri.” Tamar zu, “¿Okon oro u bo do'e ya'u me u do'e ut-shu'ut us-nap kanda bo tomtun me u-gwaar?” 18 Wa zu, “¿Yan go-du us-nap se bo ut-sa?” Tamar zu wun, “Hatun me kom-yu m-ha ro, u-regez yu geke ne u kwat-yu u-kom u ro ne yu otte dim-ur ro ne.” Se wa yase to udu wun. Se Yahuda roog u wun ne, se Tamar nom ut-men dugu-du wun. 19 Da un tase, Tamar yune m-mu, wa hast gerre-yu wa hopse, se wa wu cwu-tu ut-bomos wa. 20 Da tase Yahuda tom huub-u wa Hira netu Aduram u ya-u gwaar ne, u remu wa kabtun nom-tu wa yase neta-u ya, sedi Hira hyanug Tamar da. 21 Se wa shit campa-ne i ooge ukun, wa zu, “¿Hene o kaar-yu be-du m-gir yu ooge u ana otte, kaar-yu nome ut-huuk u Enayim u kit

u-fun?" E zu wun, "Yakun kaar ya yu be-du m-gir zaar u shu'ut u ane da." 22 Se wa mu udu Yahuda, wa zu, "Um hyanug wun da. Net-tu o ukun e zuug, 'E tamug nap-du u-kaar o ukun u be-du m-gir da." 23 Yahuda zu, "Yage wa shipus nom-tu wa otte, taas in shu'ut nomtu ut-numus da. Me ya um tom-ut te wun ya-u gwaar yu o yunne, sedi bo hyanug wun da." 24 Da pyaat-su us-tut arke, na waru Yahuda, "Kumu ro Tamar cwaag u fun-yu m-kaar, u remu iya wa o ut-men ne." Yahuda zu, "Rwutun wun u dim-u u-bo, no doos wun u-ra se wa marug." 25 Da-u na rwutun Tamar u remu na hoot wa, se wa nom tom udu kumuwa uzu, "Se wa zu um o ut-men ne dugu-du net wu otte tun-to nom-to. Gwatun to no hyan ko wana otte to. Kom-yu m-ha wa ya u kwat-yu u-kom u wa ne u regez yu gekus wa ne." 26 Se Yahuda bakus nom-ut to. Wa zu iya o "Wun zek me ur-mot, remu zu um yaag wun wa'-u ri SHERA wa ga wun da. Um nom-ug nomu so-o da." Wa swurug m-roog u wun ne tumsu da. 27 Da da-u ur-mat nome, se Tamar mut ya-ut-zwar yur. 28 Da-u wa ooge ur-mat, wa-gan rwutun kom-u wa u-do; Se wu ooge u mastu wun wa kub u-randi wa gagu wa ur-kwaz-du u-kom. Wa zu, "Unwa wa ba-e m-rwuun." 29 Sedi da-u wa haste komu wa, oru wa bu m-rwuun. Wa mastu wun zu, "Gwat uka bo mortun m-yat iya!" Se wa te'e wa ur-dim Perez. 30 Du-dim rwuun u randi-u jaz-ya ne m-gag u kom-u wa, na zu wa Zera.

39 Da tase, ko-du Isma'iru-ne e kub Yusuhu m-ha u Masar. Kuna Potipa oot-un Yusuhu dugu-du un. Potipa net-u Masar wa wu ooge u tek-u i-yate Faruk tumsu yu-Yat-ya yu ur-e' wu nome e'-du faruk. 2 Yawe o ur-kot u Yusuhu ne. Da-u wa ooge u shu'ut u bu-u yu-Yat-ya wa netu Masar, wa shu'ut wa re-du ur-korro u nom-u wa o ut-nom u-beet. 3 Potipa hyanug uzu Yawe u-Ru o ur-koto u Yusuhu ne, remu zu wa yaag Yusuhu re-du ur-korro u nom-u wa o ut-nom u-beet. 4 Yusuhu kum hyu-m pus-mo udu Potipa wa nom ur-so u wa ne. Wa wu Yusuhu shu'ut wa-gwat-du bu-u wa u nomu wa otte ne u-beet. 5 Dugu da-u o Potipa wu Yusuhu wa shu'ut yu-Yat-ya bu-u wa u nomu wa otte ne u-beet, Yawe wa'agu bu-u net-u Masar Potipa nu-u so-o u rem-u Yusuhu. Nom-tu u-bu wun ut-beet to hu m-da hon-hon, u nom-tu ur-tomu wun ne, u bisa-tu u-bu ne to hu u re-u u-shu. 6 Potipa

yasu gwat-du nom-tu wa otte ut-beet, ko-uyan shu'ut u kom-ut Yusuhu. Potipa ruus-u fun-u ko-uyan u-beet. Ga-du ut-re de Potipa dotu e nom-du us-dorog u warre. Yusuhu otte u-ma u-war u so-o u zwaru m-hyan u zwaru u-shu ne. 7 Remu iya, da okun da-o nome neta Potipa got war-u Yusuhu wa heese cwan-ut Yusuhu. Dekun ho-de wa zu wa, "Haane bo roog u-me ne!" 8 Yusuhu gugum, wa zu neta yu-Yat-ya wa, "Gwat! Uso u-bu ri, za wadu jab-u okon u bu-u unu da. Nom-u wa otte u-beet wa ya'aste ko-uyan u kom-ut ri um ha gwat-du to. 9 U-bu ane wakun zaar wu zege me da. Yu-Yat-ya ri hooste me okon u ana da se bo, u remu zu bo neta wa bo oye. Re-o um dotu e nom-du nom-ut yo-to ut-ba'as ne u shu u-Ru?" 10 Neta-u ya re u-shu nomu Yusuhu us-rem ko-uyan ho-de, Yusuhu gugum wa roog u wun ne, ko wa dapurse wun. 11 Dekun ho-de Yusuhu cwaag u-bu remu wa nom-ut ank-mu u-bu, u tek-u tok-ne wakun zaar u-bu da. 12 Se neta-u ya shipis toggo-u Yusuhu. Wa zu, "Rooge u-me ne!" Yusuhu ru m-som u-do, sedi wa yage toggo-u wa u kom-ut wun. 13 Da-u wun hyane Yusuhu somog, wa yage kus-tu m-wa u wa udu wun wa aruk m-som m-rwu u-do, 14 se neta-u ya fog tok-ne u-bu wa. Wa zu un, "Gwatun! Campa ri haatun tok netu Ibra-ne u ane wa muute na ragne! Wa cwagun u kur-u ri u remu wa nomtu me ur-ryapuk, um nom ut-jar m-yat. 15 Da-u wa hoge um nong ut-jar, se wa ru u-bu m-som, wa yage toggo-yu do u wa udu ri." 16 Wa cin toggo-yu u-war u Yusuhu se da-u yu-Yat-ya wa muune. 17 Se wun ware campa ro nomu nome, uzu, "Tok-u wa wu bo kabne in dugu Ibra-ne, wa cwagun u-me kur-u ri wa o ussa wa nomu me ur-ryapuk. 18 Tumsu da um nome ut-jar, wa aruk m-som. Wa yage toggo-yu do wa u kom-ut ri, wa som m-rwu u-do." 19 Da-u yu-Yat-ya Yusuhu hoge nomu neta wa ware, uzu iya o tok-u wa nomte neta wa, se Potipa nom jab sok. 20 Se yu-Yat-ya Yusuhu huut wa u bu m-tok be-du faruk cinte i nome wa ut-ba'as, wa shu'ut ur-kot u tok-ne. 21 Yawe o ur-kot u Yusuhu ne u bu-u m-tok, wa kose wa ut-cwan, wa kum hyu-m pusmo udu wa e'-du bo-u m-tok. 22 Yu-Yat-ya a e'-du bu-u m-tok yasu Yusuhu gwadu a-bu-u m-tok, ko-uyan o na o ut-nom Yusuhu wa o yu-Yat-ya. 23 Yu-Yat-ya a-bu-u m-tok yage ko-uyan u kom-ut Yusuhu. Yawe o ur-kot u Yusuhu ne, wa yaag wa re-du ur-korro u bu-u m-tok.

40 Da-u okon da-o arke, se tok-ne Faruk-u Masar yur nom nom-u nase faruk jab. Yu-Yat-ya ya-du faruk nomtu ut-swa u yu-Yat-ya zwa-u wa ur-beredi ne e beet e nomu yu-Yat-ya e nom-u na-su Faruk-u Masar jab. 2 Se Faruk-u Masar naas jab sok u remu i-yate wa ne yur, yu-Yat-ya ya-du faruk nomtu ut-swa u yu-Yat-ya zwa-u wa ur-beredi ne. 3 Wa tage e u bu-u yu-Yat-ya a-gwat-du bu-u m-tok ne u be-du Yusuhu otte tage. 4 Yu-Yat-ya a-gwat-du bu-u m-tok wu' Yusuhu wa shu'ut wa-gwat-du un. Da-u un ooge me bu-u m-tok u-da u-tat. 5 M-gyup m-gan, yu-Yat-ya ya-du faruk nomtu ut-swa u yu-Yat-ya zwa-u wa ur-beredi ne e nom bo' u-da u-gan bu-u m-tok, bo' un beet kowan o mu wa sha-mo. 6 Da-u Yusuhu haane udu un ur-wun, wa hyen uzu un o namu jab. 7 Yusuhu shit i-yate i o m-tok udu Faruk-u Masar, i oye ur-kot u wa ne u bu-u m-tok-u yu-Yat-ya wa. Wa zu e, "¿Yan-o no otte u na-su shuut no inya?" 8 E zu wun, "It nong bo' it yur. Wakun zaar hen wu de waru it zun-mu bo'-us o da." Se Yusuhu zu un, "Ru-o yu'e zun-mu ko-uyan, warun me bo'-su no nome." 9 Yu-Yat-ya ya-du faruk nom-tu ut-swa waru Yusuhu bo'-u wa nome, wa zu, "U-me bo' um hyang te-yu inabi u-shu ri. 10 Te-yu inabi ya o us-fe ne us-tut. A wa tak-ne nom-du ut-ran, se pyak-ut tu rwuun, za wa'as ya'ag-u inabi rwuun. 11 Me hen um o m-shup u kok-u m-bu faruk ne u kom-u ri, se um kub yaag-u inabi um vins e kok-du m-bu tumsu um yasuh Faruk-u Masar de u kom-u wa." 12 Yusuhu zu wun, "Zun-mu bo'-u ro ya. Fe-us se us-tut roog-mo ut-tut. 13 Ba roog-mu ut-tut ar-ke, Faruk-u Masar do'e rwutun bo dugu bu-u m-tok, wa de mutu bo u og-ur ro. Tumsu bo shu'ut wa ya-du faruk nom-tu ut-swa uka bo otte m-nom ur-takun. 14 Bakse me a nomu um waru bo shiye. Nomu me ur-sege bo nomu Faruk-u Masar us-rem u remu ri, u remu na rwutun me dugu bu-u m-tok uno. 15 Me na kabun me ur-beb dugu dak-u Ibra-ne, u haan u Masar. Um nong okon u kore uzu na hatun me u ana bu-u m-tok da." 16 Da-u wu zwa-u Faruk ut-beredi hoge zun-m somo mu na ya'e wa ya-du faruk nomtu ut-swa u bo'-u wa, se wa zu Yusuhu, "Ko me um nomug bo' um o koor-tu ut-beredi ne ut-tut u-domu hi-ur ri. 17 U-dom koor-du shuug u nom ut-re so-to ne ut-go ut-go u na nome remu Faruk-u Masar, tumsu no o re-du o dugu koor-du o hi-ur ri." 18 Yusuhu

zu, "Zun-mu bo' ro ya, koor-ut to ut-tut roog-mo ut-tut. 19 Nom-u bo' o ya-du m-zunu ya. U tek-u roog-mu ut-tut, Faruk-u Masar de kupsu hi-ur ro, dugu war-u ro. No ur-dog do'e tu-du war-u ro." 20 U ho-du ur-tuturse, de oye ho-du bakus-du mat-ur Faruk-u Masar ne, wa zongte i-yate wa ur-morog. Se wa rwuutun wa yu-Yat-ya ya-du faruk-u nom-tu ut-swa, u yu-Yat-ya zwa-u faruk ur-beredi ne, wa haatun e u shu nengen-ut wa. 21 Se wa muut yu-Yat-ya ya-du faruk nom-tu ut-swa u og-du wa otte, kowa ut-re u-shu u ya-du Faruk-u Masar m-bu u kom-u wa. 22 Tumsu Faruk-u Masar tur yu-Yat-ya a zwa-du ut-beredi u-ho u-dom u-te uka Yusuhu wartu un da-u wa ooge ya-du un m-zun. 23 M-ha iya ne yu-Yat-ya ya-du faruk nom-tu ut-swa bakuste u Yusuhu ne da, wa kuus ut-to wa ne.

41 Da-u shu-du hak-su us-yur arke, Faruk-u Masar nom bo', uzu wa o ees u kit-u gi-yu Niru. 2 Da-u na' ta'er, i oye m-yar ne, ut-birig ne, rwuun dugu gi-yu Niru. E heese tudu gwa-tu oye u-kit u-gi. 3 Se eken na'-e ya ta'er za ut-birig, m-ga ne za so-ye, e rwuun tumsu dugu gi-yu Niru. E ees u dim-u na' ta'er i otte ut-birig ne dap-us u-gi. 4 Se na' i m-ga i za so-ye toromse na' ut-birig. Da-u o Faruk-u Masar zute. 5 Tumsu roog-mu kos wa. Wa sur m-nom bo' u-yurumse, rop-tu hyu ut-ta'er, tu so-to sok tu shuuse yaag sok, to cwun u-domu kamb-yu u-hyu u-gan. 6 U dim-u un, seken kamb-su hyu se us-ta'er se apun, su za ut-birig. Da-u mya-mu udom furne, se rop-tu hyu to ryamusse, to guus. 7 Rop-tu hyu to tu za ut-birig to toromse rop-tu hyu ut-ta'er tu m-yar, tu shuse yaag. Se Faruk-u Masar zute; wa hyen uzu bo' o. 8 Se ur-wun, jab-u Faruk-u Masar nuus. Se wa tom na fagnu wa a-u-gwat-ne u a-m-nap-ne i dak-u Masar beet. Se wa waru e bo'-us wa. Na kwumug wu waru wa nu-du bo'-us se da. 9 Da-u o yu-Yat-ya ya-du Faruk-u Masar nom-tu ut-swa zuye, "U ya-o, um bakuste u baas-ut ri ne. 10 Faruk-u Masar hog us-ryap u tok-u wa ne, tumsu Faruk-u Masar huut me u wa zwa-u faruk ur-beredi ne u bu-u yu-Yat-ya a-gwat-du bu-u m-tok ne. 11 It nomug us-bo' it beet m-gyup m-gan, kohene bo' o otte mu wa zun-mo. 12 Wakun zwar-wa oro ukun ur-kot u it ne, net-u Ibra-ne, tok-u yu-Yat-ya a-gwat-du bu-u m-tok ne. It waru wa bo'-us it, se wa waru it zun-mu bo'-us it. Wa waru kowan

zūn-mū bo'-u wa nōmē. 13 Kō-uyan nom hōn-
hōn ūka wa zūtte. Na mutun mē u og-ur ri ūka
wa zūtte wū ya-dū faruk nōm-tū ut-swa. Wa
zwa-u faruk ur-berēdi na ho wa.” 14 Da-u faruk
hoge iya, wa tom tok-ne, na fagun Yusuhu. E
do'e e fagun Yusuhu, dugu bu-u m-tok. Da-u
Yusuhu tase u-or se wa wū tokon kus-to, wa
aruk m-cwa wa ees u-shū Faruk-u Masar. 15
Faruk-u Masar zū Yusuhu, “Um nomug bo'. Um
kwumug wakun wū waru mē zūn-mū bo'-u o
da. Tumsu um hok uzū bō ye'e zūn-mū bo'.” 16
Yusuhu zū Faruk-u Masar, “Mē wa ye'e zūn-mū
bo' da, sēdi Ru-o ya'u Faruk-u Masar zūn-mū
wa ooge ussa.” 17 Se Faruk-u Masar zū Yusuhu,
“U bo'-u ri, um o ees u kit-u gi-yū Niru. 18 Se
na' ta'er rwūun m-yar ne, ut-birig ne, dugu mē
u-gi yū Niru, se e heese tū-dū gwa-tū o u kit-
u u-gi. 19 Tumsu eken na'-e rwūun u dim-u e
za ut-birig, za so-ye. Um tamug hyan-dū go-
dū e u dak-u Masar da. 20 Se na' ta'er, i za ut-
birig i za so-ye, toromse na' ta'er i ut-birig. 21
Tumsu da un toromse e, wakun zaar ut-nap uzū
un cwarug okon da, remu zū e omōn m-ga ne
uka ur-takun. Da-u o um yūne. 22 “Se roog-mū
sur m-kab mē, tumsu um nom okon bo' o, um
hyanug rop-tū hyū ut-ta'er, to shūuse yaag sok
tū so-to, to cwugun u-dom u-kamb u-gan. 23 U
dim-u e, tokon rop-tū hyū to ut-ta'er to cwūun
to zatte yaag da. Da-u mya-mū udom furne, se
rop-tū tū hyū to ryamusse, to guus. 24 Se rop-
tū ryaamse toros rop-tū hyū ut-ta'er tū so-to
to. Um wargu a-u gwat-ne sēdi wakun kerge
waru mē bo'-u ri da.” 25 Yusuhu zū Faruk-u
Masar, “Bo'-us ró o us-gan. Ru-u wargu Faruk-u
Masar nom-u wa ooge ussa ut-nom. 26 Na'-u
so-ye ta'er hak-se us-ta'er, rop-tū hyū to ut-
ta'er hak-se us-ta'er, nom-o u-gan tumsu bo'-
se us-gan. 27 Na' ta'er i otte m-ga za ut-birig, i
rwūune u-dim tumsu hak-se us-ta'er. Tumsu
rop-tū hyū to ut-ta'er za yaag i mya-mū u-dom
furne e ryamusse: to ooge hak-sū us-ta'er sū us-
mer. 28 “Iya otte ūka um zūtte Faruk-u Masar,
Ru-u koksū Fir'una nomu wa do'e ut-nom. 29
Na do'e u nom-dū us-hak us-ta'er sū nom-ut-re
sok dak-u Masar u-beet. 30 Sēdi hak-sū us-mer
us-ta'er do'e u dornū dim. U da-u o na do'e u
kū'us ut-to u nom ut-re u na nōmē ne u-beet
u dak-u Masar. Tumsu mer-sū do'e u nom-dū
u-tāt u-dak u-beet. 31 Mer-sū do'e ut-shū'ut
uka zū na tamug nom-dū nom ut-re u Masar
da, u remu tat-u us-mer sū na do'e ut-nom. 32

Nomu wa-e bo' hatun us-fun us-yur udu Faruk-
u Masar na o ussa wa nap nomu do'e ut-nom
uzū Ru-o nōmē dorog-sū nom-dū o nom-o u
hi-dū war-wa, tumsu Ru-u do'e u nom-dū o za
m-tumb. 33 “Remu iya, yage Faruk-u Masar sa
net wa-m-nap u net wū otte dorog-us so-se ne,
wa shū'ut yū-Yat-ya u gwat-dū dak-u Masar. 34
Yage Faruk-u Masar wa i-yate u-dak u Masar. E
kargusse u-gan ut-tan u tek-u nom-tū ur-tom
tū na do'e ut-kwum hak-sū us-ta'er sū na dote
nom-dū nom ut-re sok. 35 E do'e u kargusse
nom-tū ut-re tū hak-us so-se sū nom ut-re sū
one u tek-u beb-ur Faruk-u Masar, na cin to ut-
bō u na kum-ut nom ut-re. 36 Nom ut-re o do'e
ut-shū'ut ur-cun u remu u-dak, u na kum-ut
nom ut-re u hak-sū us-ta'er sū us-mer sū do'e u
haan dak-u Masar, taas u net-tū u-dak u mar
us-mer da.” 37 Rem-us se nom Faruk-u Masar
ur-zwar u tū-yat-to wa ne. 38 Faruk-u Masar
zū tū-yat-to, “Inu kwumu net go-dū wa wū
otte Yar u-Ru?” 39 Faruk-u Masar zū Yusuhu,
“Remu zū Ru-u koksū bō tun-to nom-to, wakun
zaar wa dorog-us so-se wa-m-nap ūka bō da. 40
Bō shū'ut yū-Yat-ya u pada-u ri. Tumsu net-
ut ri ut-beet e do'e yasū hi-dū war-e udu ró, e
ya bō m-zeg. U-domu pora-dū ur-faruk de um
dote u zeg-dū bō u warre.” 41 Faruk-u Masar zū
Yusuhu, “Gwat, u da-o um wa'ag bō shū'ut ur-
faruk dak-u Masar u-beet.” 42 Se Faruk-u Masar
host kwaan-yū ut-komu wa, wa wa'-u Yusuhu
ya u-jo-u, tumsu wa wa'-u Yusuhu cwu-ut so-
to. Tumsu faruk wa'-u wun regez shik yū u-
kwam yū bu-mū ut-ro u geksu da. 43 Faruk-u
Masar zonge Yusuhu wa sak u-domu keke-yū u-
jwaak ka wa ur-sege wa, remu wa shū'ut wa
ur-sege faruk. Se net-tū yūne ut-jar uzū, “Ya
un ur-bel!” Na wa'ag Yusuhu wa shū'ut yū-Yat-
ya dak-u Masar u-beet. 44 Se Faruk-u Masar zū
Yusuhu, “Mē o Faruk-u Masar, tumsu da ees-ut
ró ne da, wakun zaar Masar wū do'e u nom-dū
okon nomo da.” 45 Faruk-u Masar wa'-u Yusuhu
dim-ur po-de na zū Zapena-Paneya. Se wa yū
Yusuhu Asenat gwup-u Potipara ur-gu wa-toog
bō-u On. Yusuhu aruk m-cwa dak-u Masar u-
beet, u wa shū'ut neta wa. 46 U da-u o Yusuhu o
us-hak ur-shik-u op, da-u wa cwaye u nomu
Faruk-u Masar m-ank. Remu wa nom-ut ank-
m wa, wa yage u-pada u faruk m-caw dak-u
Masar. 47 Da u hak-sū us-ta'er nōmē sū nom-ut-
re nom ut-re nom u-tāt u-dak u-beet. 48 Yusuhu
kargusse nom ut-re u hak-sū us-ta'er sū nom-

ut-re u dak-u Masar. Tumsu wa cin nom ut-re ut-bo. Ko-u-he bo-o wa wu na kargusse nom ut-re u na gwaye u tak-tu us-kit ut-beet. 49 Yusuhu kargusse nom ut-re u-tat, uka hereg-mu u-gi. Se wa yage ut-ogor remu zu wakun zaar u keru ut-ogor da. 50 Kanda hak-su us-mer u teen, Asenat gwup-u Potipara wa-toog-u bo-u On, neta Yusuhu wa matu Yusuhu yaag-u campa-ne yur. 51 Yusuhu te'e mat-du ur-takun ur-dim Manase. Wa zu, "Ru-u wa'ag um kuuste ut-to u tok-m ri ne u net-tu bu-u uso ri ne." 52 Ya-du ur-zwar du u-yurumse Yusuhu zu wa Ifaramu. Wa zu, "Remu zu Ru-u yaag me yaag u dak-u um nomte m-tok." 53 Hak-su us-ta'er su nom ut-re u-tat teeg ur-ma u dak-u Masar. 54 Se hak-su us-ta'er su us-mer takun, uka Yusuhu zutte. Se mer-su haan u dak-tu o m-gan u Masar ut-beet. Sedi Masar nom ut-re oró. 55 Da-u mer-su heese Masar, net-tu do'e udu Faruk-u Masar e nomu wa us-kan uzu nom ut-re zarra. Se wa zu un "Deen udu Yusuhu, nom-u wa zu no u-beet, se no nom." 56 Da-u mer-su goone kohene u-dak u-beet, Yusuhu tukus be-tu nom ut-re otte. Wa babu un remu zu mer-su nomug u-tat Masar. 57 Tumsu net-tu haan dugu dak-tu us-kit u Masar e oot nom ut-re udu Yusuhu, remu zu mer-su nong u-tat u-dak u-beet.

42 Da-u Yakubu nape uzu nom ut-re oro u dak-u Masar, wa zu ya-ut-zwaru wa, "¿Remu-u yan o no otte u shu'ut u gwat-du hi-du war-no? 2 Um hok uzu nom ut-re oro u Masar, deen no oonu in nom ut-re ko in ut-nom ur-fat, u taas in mar da." 3 Se tu-wuto Yusuhu net-ne op e aruk m-ha u Masar, u remu e ootun nom ut-re. 4 Sedi Yakubu tomog Banyamin huno-u Yusuhu da, wa o ut-ger taas okon nom-u yo-o kum wa da. 5 Ya-ut-zwaru Isra yune dugu Kan'ana m-ha u Masar e ootun nom ut-re, remu zu mer-su oró Kan'ana sok. 6 Yusuhu wa oye wa-u-dak u Masar. Wa o wa bab-du hyu udu net-tu haane u dak-u Masar u-beet. Se or-ut Yusuhu haan, e he u shu wa ut-jwun, e kakus ut-hi u-dak. 7 Da-u Yusuhu hyane or-ut wa ne, wa nup uzu huno-ut wa to. Se wa nom uka ham-ut wa wa oye wa nomu un us-rem u namu jab ne. Wa zu, "¿Dugu hene no rwune?" E zu, "It rwugun dugu dak-u Kan'ana, it haagun it o nom ut-re." 8 Yusuhu nak or-ut wa, sedi e bakuste uzu net wu ooge ees u-shu e Yusuhu wa da. 9 Yusuhu bakus bo'-u wa nome. Wa zu

un, "No haan m-haan, remu no gwat uka dak-u it otte. A-gwat-du u-dak-ne e no oye." 10 E zu wa, "O'o uso u-bu ri, tok-ne ró hagun remu e o nom ut-re. 11 It ya'ag-u wa-gan ne it oye beet. It net-tu ut-nip to tok-ne ró e. A-gwat-du u-dak-ne e da." 12 Yusuhu zu un, "O'o, no haan m-haan remu no hyen-ut uka beb-du dak-u it otte." 13 Se e zu wun, "It rwugun u-bu u-gan, it ya'ag-u wa-gan ne, it o op u yur campa-ne. It haagun dugu dak-u Kan'ana. Vaste-ur it o ur-kot u uso-u it ne, wa-gan it wa zamun ur-fat da." 14 Yusuhu zu un, "Uka um zutte ne, no a-gwat-du u-dak-ne e. 15 Ka um dote nom-du reg-mu rem-us no iya. Um nom-ug este du us-rem um zaar u mu-du u-dim u nomu um ware ne da inde uzu Faruk-u Masar o ur-beb ne: No zaar yage Masar da se no haagun u du-dim-u no ne u ane. 16 Tomon wa-gan no, wa do'e wa kabun du-fade no. Na do'e u tagu i kuse u bu-u m-tok, ko me nomu no reg-mu rem-us no uzu no nip-to ne re. Abite nip-to da, um tondte u fat-du faruk ne, no a-gwat-du u-dak-ne e." 17 Se Yusuhu wu un u bu-u m-tok m-roog ut-tut. 18 U ho-du u-tuturse, Yusuhu zu un, "Me net-u u-gyer u-Ru wa. A no nome nom-u um zu no nom, no ut-nom ur-fat. 19 A mune uzu no a-ut-nip-ne e, yagun wakun wa shu'ut u bu-u m-tok, se i kuse e mutu a-u-bu us-mer no nom ut-re. 20 Remu iya se no hatun du-dim-u no udu ri, ko na gwat-u rem-us no taas u no mar da." E ees e nom iya. 21 Se e zu hi-du war-e, "Za u-sakna na o yadu in ur-kob u remu nomu in nome huno-u in. In hyanug ka jab-u wun nyute da-u wa ooge u kon-du in u remu fat-ur rò, sedi in gugum ut-er, o wa'e din-de swadu ur-kob de haatun in." 22 Ruben zu, "¿Um wargu no uzu a no nomu wa'-u wa okon da? No gugum hog-du me. Tumsu top-u nom-u in nomu wa na o nomu in." 23 Un nak uzu Yusuhu o hogu un da, u remu zu a wa o us-rem u un ne wakun o ut-bargusse ut-war. 24 Se Yusuhu hast shu-u wa u-kit, wa hu us-kan. Tumsu se wa byurun udu un wa nomu un us-rem. Wa umus Simiyon dugu me un wa wu' na gukus wa u hyan-mu is-u un. Na huut wa u bu-u m-tok. 25 Yusuhu ye u-nu uzu na shuus ba-tu tu-wuto wa ne u hyu, tumsu na muutu kowan konko shik-u wa u ba-ur wa. Wa zu na ya un nom ut-re un de ut-re u-fun. Iya o na nom-tu un. 26 Se un gagu janka un ba-tu hyu, se un aruk, un dor u-fun m-mu. 27 Be-du un eeste remu un roogte m-gyup, wa-gan

upus ba-ur wa u remu wa ye'et u-janka nom ut-re, Se wa bit konko shik-u wa dom-u ba-ur wa. 28 Wa zu or-ut wa, "Na muttun me shik-u ri. E ya ba-ur ri." Se jab-u un mor un hog u-gyer kowan bir wa got or-u wa, wa zu, "iYan-o iya u Ru-u nome ine?" 29 Da-u un muye udu uso-u un Yakubu u dak-u Kan'ana, un waru wa nom-u nome u-beet. 30 E zu wun, "Net wu ooge wa-u-dak u Masar wa nongu it us-rem u namu jab ne. Wa kagub it a-gwat-du u-dak-ne. 31 Tumsu it zu wa, 'It net-tu ut-nip to, za a-gwat-du u-dak-ne e da. 32 It net-ne op u yur, it ya'ag-u camp-a-ne uso u u-gan ne. Wa-gan marug, du-fade it o ur-kot u uso-u it ne u Kan'ana.' 33 "Net wu ooge, wa-u-dak zu it, 'Ka um dote ut-nap uzu no net-tu ut-nip to, yagun wa-gan u ana no muut-u a-u-bu no ne i ooge us-mer nom ut-re. 34 Se no hattun du-dim-u no udu ri. O do'e ut-wa um nap uzu no a-wuksu u-dak-ne e da, sedi a-ut-nip-ne e. Da-u o um do'e yasu no du-dim-u no, u da-u o no ut-nom u-cerpa dak-u uno.'" 35 Da-u un o dasu hyu dugu ba-ut un, se kowan hyen shik-u wa ba-ur wa. Da-u un u uso un ne hyane put-tu shik, un hog u-gyer. 36 Uso un Yakubu zu un, "No wa'ag um taag u yaag yur, Yusuhu zarra tumsu Simiyon zarra, u da-o tumsu no ut-sa no kab Banyamin. Me o wa swadu ur-kob u nomu o m-da ne u-beet." 37 Ruben zu uso-u e, "Me ya bo ya-ut-zwaru ri yur ri yur bo ho, a um mutun Banyamin udu ro da. Me gwat-u wa, tumsu me mutun bo wa." 38 Tumsu Yakubu zu, "Banyamin za m-ha u no ne da, remu zu Yusuhu marug tumsu wa kuse u war-wa. A okun nomu yo-o kume wa u dom-u u-fun, no ut-wa me nengen-yu hi-ur pus-de, m-mar u remu namu jab." (Sheol h7585)

43 Mer-su reg u-shu u nom-du u-tat u dak-u Kan'ana. 2 M-vaste, Yakubu u ya-u-bu wa ne tase re-du nom ut-re u un kabne dugu dak-u Masar, Yakubu zu un, "Barmun u Masar no sur m-oon in nom ut-re." 3 Sedi Yahuda zu wun, "Net wu babne it nom ut-re nongu it us-rem ur-beb ne uzu, 'A no haane u du-dim-u no ne da, no za hyanu shu-u ri da.' 4 A mune uzu bo yaag it do'e udu du-fade it ne, it u ut-ha it oonu bo nom ut-re. 5 Tumsu a-bo zuye it do'e u du-dim-u it ne da, it zaar m-ha da. Um zuug iya remu zu net-u wa zuug it, 'No za hyanu shu-u ri da, se no hagun u du-dim-u no ne.'" 6 Isra shit wa zu un, "iYa wa'e no nomtu me nomtu za so-

to? iYan-o wa'e no wartu net-u wa uzu no otte du-dim?" 7 E shus e zu wun, "Net-u wa nomgu it ur-shut du yu-du u-bu it. Wa shit it, 'iUso-u no omon ur-fat? iNo omon u du-dim-u no ne?" Da-u o it onke shut-du wa nome it, zit nak uzu wa do'e ut-zu, 'Kabnun du-dim-u no u haan u ana?'" 8 Yahuda zu Isra uso-u wa, "Yage it ha udu du-dim-u it ne, remu it do'e it kwumun nom ut-re, remu zu tass in mar u ya'ag-u in ne da. 9 Me hi-du war ri me muutun wun m-yar. Gwat wun u kom-ut ri, a mune uzu um muutun wun u-shu ro da, yage hyu-m ro u shu'ut u hi-ur ri m-mommo. 10 Abite uzu in naaste u-da da, in za Haag u-yur u Masar kanda uno da-o." 11 Se uso-u un Isra zu un, "A mune uzu yakun fun-ya zaar da, se no kab nom-ut so-to tu u-dak no wa ut-ba. No hutu wun u-nya. Nom-tu wus u-hakun ne, u bu-mu so ne, u po'og-tu fistashiyo ne u po'og-tu arman ne. 12 Kabun shik i zege i no kabe u-so u-yur, no kab shik i na wa'-u no ut-ba, remu jiya uzu swas-mo na nome. 13 Kabun du-dim-u no Banyamin tumsu, u no aruk m-mu udu net-u wa za rem. 14 Me ut-kon u-Ru wa-ur-beb du ko-uyan, u wa wa' netu wa hog on-ur no uka wa dote yagu no muun ur-kot u Simiyon ne u du-dim-u no Banyamin ne. Sedi me a mune uzu me ut-taag u ya'ag-u ri ne, yage u shu'ut iya." 15 Se net-ut to kub nya-u uso-u un zuye un kab, u shik ne i zege i ur-takun u-so u-yur, se e kub Banyamin. E aruk m-hor m-hor m-ha u Masar, e ees shu Yusuhu. 16 Da-u Yusuhu hyane Banyamin u un ne, wa zu wawat-du bu-u wa, "Kab net-ut to m-ha u bu-u ri. Bo ho-u e u-bisa bo nomu un nom ut-re u-ho. Un de re-du nom ut-re ur-ho tek u me ne ur-koto." 17 Net-u wa nom uka Yusuhu zutte wa nom, wa toot e u bu-u Yusuhu. 18 E hog u-gyer sok remu zu na kagub e m-ha u bu-u Yusuhu. E nom us-dorog uzu, "Remu zu na wa'ag-u in shik-u ba-ut in o wa'e na kubit in m-ha u-bu, wa ut-sa wa maas in ut-baas ne, u remu wa muut in tok-ne tumsu wa onk janka in." 19 Da-u un teene is-u bu-u Yusuhu, un nomu wa-gwat-du bu-u Yusuhu us-rem. 20 Un zu wa, "Gag jab, uso u-bu ri, it hagun u ana ur-takun remu it oot nom ut-re. 21 Da-u it teye be-du it dote u-cus m-gyep, it u-pus ba-ut it, it bit shik i kowan u ba-ur wa. It mutun e hon-hon uka na ya'aste it. Rem iya it muutun e. 22 It haagun u eken shike ne remu it oot okon nom ut-re o. It nak kowana wa'e it shik ut-ba da." 23 Wa zu un, "Nonge, a

no hog u-gyer da. Ru-u no, oye Ru-u uso-u no, wa wa'-u no shik-u ba-ut no, um onkte shik no tope.” Se wa rwutun Simiyon u be-du un otte. **24** Wa-gwat-du bu-u Yusuhu kub un m-ha bu-u Yusuhu. Wa ye un m-bu un jaas us-na u-bu, se wa ye janka un nom ut-re. **25** Un zong nomu Yusuhu u-nya a wa mune u-ho, remu zu un hok uzu un u e ne do'e nom-du u-re ur-kot. **26** Da-u Yusuhu mune u-bu, se un kabnu wa nya-u un haane u one u-bu, un he u-dak u-shu wa. **27** Wa shit uka un otte, se wa zu, “iRe-o u-nengen uso no wu no waru me? iWa omom ur-fat?” **28** Un shus un zu, “U, tok-u ro uso-u it o m-yar.” Se un host ut-ka'at un kakus hi-ut un u-dak un yu wa m-zeg. **29** Da-u Yusuhu gwate se wa hyen du-dim-u wa Banyamin, (wu na mate e wane u-ino u-gan), wa zu, “iUnwa o du-dim-u no, wu no ware me?” Wa zu Banyamin, “Ru-u nom ur-kot u bo ne, wa wa'-u bo u-kom, wa'-u zwar.” **30** Se gut-du us-kan haan Yusuhu u shu or-ut wa ne, se wa aruk m-cwa u-kur u-me, wa nom us-kan ukun. **31** Da-u wa tase us-kan, wa sa'ap u-shu wa muun udu un. Wa garug hi-ur wa, wa zu na mot nom ut-re. **32** Na yu Yusuhu u-wa nom ut-re o, na ye tu-wuto Yusuhu u e nom ut-re o, na yu net-u Masar u e nom ut-re o. E nong iya remu zu net-tu Masar reet ur-kot u Ibra-ne da remu zu nom-tu m-e to udu net-tu Masar e nom u-re net-tu Ibra-ne. **33** Na shugusse or-ut Yusuhu u-shu wa, kowan uka hak-su ur-mat-u wa, dugu yu-wuya u-haan u du-dim, un got or-ut un kowan hu murimmu. **34** Yusuhu wu na ya un nom ut-re u na haatun u shu wa. Tumsu na yu Banyamin og-ur yadde m-zeg du kowan uso u-tan, se un re un so jab gan.

44 Yusuhu yu wa-gwat-du bu-u wa tun-to bor-to, “Shuuse ba-ut un u hyu uka un dote ut-kere ut-kab m-mu, tumsu bo wa'u shik-u kowan u ba-ur wa.” **2** Yusuhu zu wa-gwat-du bu wa, “Wa kok-du swadu m-bu ri du m-bakut, ba-du du-dim-u un, ur-kot u shik-u hyu wun ne.” Wa nom uka Yusuhu zutte wa nom. **3** Da-u is gase, na tom net-ut to e aruk m-mu u janka un ne. **4** Da-u un arke un teeg m-ra u-bo ne sok da, Yusuhu tom wa-gwat-du bu-u wa, “Abo bite un bo zu un, ‘It nomgu no nom-ut so-to, iRemu u-yan o wa'e no top-ut nom-u so-o u yo-o? **5** iDinde a kok-du m-bu du uso u-bu ri da du wa gotte nomu do'e ut-nom u-shu? Uno nomu yo-o o no nome.’” **6** Da-u wa bite un, se wa waru un

nomu Yusuhu zu wa u-beet. **7** E shus e zu wa, “iYan o wa'e uso u-bu ri bo ut-zu inya? It tok-ne ro e, it tamug nom-du okon go-du uno da. **8** It muutun shik-u it bite u ba-ut it da-u it muye Kan'ana. iRemu yan-o it dote hiw-du kwam-tu shik tu bu-mu ut-ro u tu pus-to ne dugu-du uso-u bu-u ro? **9** A-bo hyane wakun u kok-du m-bu de ne it, ho wa. Tumsu it i kuse beet e shuut tok-ne ro.” **10** Net-u wa zu, “Nonge, me nomu nom-u no zuye. Sedi wu na hyane u kok-du m-bu ne wa do'e ut-shu'ut tok-u ri, no i kuse no aruk m-mu u-bu.” **11** Se un beet kowan custun ba-ur wa dugu janka un, tumsu e upus to. **12** Wa-gwat-du bu-u Yusuhu heese ut-goot, dugu-du yu-wuya u haan udu du-dim. Se na hyen kok-du m-bu de ba-ur Banyamin. **13** Remu iya, se e keemse kus-ut e. Tumsu e gagu janka ut-cwu, e bir m-mu u-bo. **14** Da-u Yahuda u or-ut wa ne mune u-dim, se e to bu-u Yusuhu. Yusuhu omom u shu'ut, wa-gwat-du Yusuhu wa waru wa nomu nome u-beet. Tu-wuto Yusuhu ne beet e he u-dak u-shu wa. **15** Yusuhu zu un, “iYan-o no nome inya? iNo nak uzu net ba me u napu nomu wakun nape da?” **16** Yahuda shus, wa zu, “Uso u-bu ri, iYan remse it de ut-nome? iRe-o it dote kosu kob-du ut-ba'as u it? Ru-o nomu it top-u nomu it nome. Remu iya it beet it-u ut-shu'ut tok-ne u wu na bite u kok-du m-bu ba-ur wa.” **17** Yusuhu zu, “Um za kere nom-du okon uka no zutte da, u Ru-u mang. Wu hiwe kok-du m-bu wa do'e ut-shu'ut tok-u ri. No kuse se no aruk m-mu u bu-u uso-u no u jab-u pus-o.” **18** Yahuda haan udu Yusuhu wa zu, “Uso u-bu ri, gag jab, yage tok-u ro nom us-rem u bo ne. A-bo nom us-ryab u tok-u ro da, ko ba shu'ute uzu bo o ur-beb ne uka Faruk-u Masar. **19** Uso u-bu ri shukut tok-u wa, ‘iNo omom u uso ne ko tu dim-u no ur-fat?’ **20** It zu uso u-bu ri, ‘Wa omom ur-fat sedi wa wuunte. Sedi wa otte ur-vaste du wa mate da-u wa wuume. Yu-wuya wa marug, huno-u wa kuse u-gan udu ino-u wa, uso-u e o cwan-ut wa sok.’ **21** “Bo zu tok-ne ro haatun wa udu ro, bo hyan wa u hi-du war ro. **22** It wargu uso u-bu ri uzu, ‘Wa'-u wa yakte uso-u wa da, u-rem uzu awa yage wa, uso wa ut-mar.’ **23** Bo zu it tok-u ne ro, ‘A du-dim-u no haane ur-kot u no ne da, um da yage no sur m-hyan shu-u ri da.’ **24** Da it muye udu uso-u it, it waru wa nomu uso u-bu ri zuye. **25** “Uso-u it zu, it muun it sur m-on nom ut-re. **26** Tumsu it zu wa, ‘It zaaru muun

da, se du-dim-u it nok ur-kot u it ne u da-u o it do'e ur-mun. A du-dim-u it do'e ur-kot u it ne da, it zaar ut-sur m-hyan shu-u net-u wa da.' 27 "Tok-u ró uso-u it zu, 'Uka nò nupte, neta ri otte ya'ag-u campa-ne yur, i wa mate udu ri. 28 Wa-gan arukte dugu-du ri, sedi um zu, "Na kemusse wun ut-kik ut-kik." Dugu da-u o, um hyanug wa da. 29 A nò kabé unwa, tumsu okon nom-o kume wa, nò wa'-u hi-ur pus-de ri de ha udu i mare ne u remu namu jab.' (Sheol h7585) 30 "U-da o, um za kere ur-mu udu uso-u it za wa'-u wa da. Remu zu jab-u uso-u it o m-sak u fat-du wa'-u wa ne. 31 A mune uzu uso-u it hyanug me za wa'-u wa, wa ut-mar. It tok-ne ró it ut-wa u hi-ur pus-de uso-u it he u-sag remu namu jab. (Sheol h7585) 32 Um nomug es-du us-rem udu uso-u ri, uzu me mutun wun u-bu m-yar. Um zu wa, 'A mune uzu um muutun wun udu ró da, me kabu nomu do'e kwum-du wun mommo amuune uzu um muutun wun u du ró da.' 33 "U da-o, gag jab, yage u wa-m-ank-u ró shu'ut tok-u uso u-bu ri u swas-mu wa'-u wa. Yage wa'-u wa aruk m-mu e tu-wuto wa ne. 34 Ze-o um dote ur-mu udu uso-u ri, a mune uzu wa zaar ur-kot u me ne da? A-bo yage um swa ur-kob du do'e u haan u uso ri da."

45 Yusuhu kerge ho-du us-ram uka wa otte ut-hog da. Wa zu u tok-ne wa beet e aruk m-rwu u-do u cwar-yu ur-beb. E yage wa u-kur u tu-wuto wa ne. Da-u o wa waru un uzu, "Me wa oye Yusuhu!" 2 Wa jakus cwar-yu us-kan m-yat! Se net-tu Masar tu ooge u-do hog wun, tumsu u net-tu pyu-u Faruk-u Masar ne e hog wun. 3 Yusuhu zu or-ut wa ne, "Me o Yusuhu. Zuso-u ri omøn ur-fat?" E kerge zudu wun okon da, remu zu gyer-yu shukup e sok. 4 Se Yusuhu zu or-ut wa, "Hiknun ut-mor u-me ne." Da un hikne, wa zu un, "Me wa du-dim-u nò wu na zuye Yusuhu, wu nò babe tok-u Masar." 5 A nò naas jab da kò nò hyan na-m wakun da. Um zuug iya remu zu Ru-o ba m-haatun me u ana remu um guut fat-ut nò. 6 Na nong us-hak us-yur us-mer u da-o, kwukus us-hak us-tan, su na za ur-tom da, na za tumsu ket da. 7 Ru-o tomnu me um haan u-shu nò, remu zu na kus ut-net u-me kò-ur nò, iya o fun-yu Ru-u zongte gwudu nò. 8 "Remu iya a nò haatun me u ana da, Ru-o haatun me u ana! Wa wa'ag um shu'ut sha-mu uso udu Faruk-u Masar. Um o uso u-bu u kò-uyan u-me bu wa tumsu um o wa-ur-faruk u

Masar u-beet." 9 U-da o nomon m-hor nò waru uso u-bu ri uzu nomu wa'-u wa Yusuhu zuye ya, "Ru-u muutu me uso ubu u Masar u-beet. Haane udu ri za naas u-da. 10 Bo ut-ker shu'ut ut-mor ne u Gas-u Gosen, bo, u ya'ag-u ró ne, u ya'ag-u ya'ag-u ró ne, u-ban-tu ca u ban-tu gwaar ne, u ban-tu na-u ró ne, u kò-uyan u oye u ró. 11 Me gwat-u bo u hak-su us-tan su us-mer su oone. Me nomu ka um dote ut-nom u-beet um ya bo nom ut-re. A-bo haane u ana da nò u a-u-bu ró ne u tok-ne ró beet bo ut-hog us-mer." 12 Yusuhu zu un, "U da-o nò hyanug hi-du war-no, or-u ri Banyamin hyanug uzu me wa oye Yusuhu, me oye us-remu u nò ne. 13 Deen, nò waru uso-u ri uzu na ya me og-ur yat-de u dak-u Masar. Deen, nò waru wun nom-u nò hyane nò hatun wun u ana za naas u-da." 14 Wa ham-ut Banyamin, wa hu us-kan su ur-so. Banyamin ham-ut wa tumsu wa hu us-kan. 15 Yusuhu ham-ut tu-wuto wa ne beet wa hu us-kan. Da wa tase se, e heese us-rem u wa ne. 16 Da wakun huute us-rem udu pyu-u Faruk-u Masar uzu or-ut Yusuhu hagun, faruk-u net-ut wa ne nom ur-so sok. 17 Faruk-u Masar zu Yusuhu, "Waru tu-wuto ró nomu um ut-sa nò nom-u ya: Sakun bisa-ut nò hyu nò aruk m-mu u dak-u Kan'ana. 18 De'e bo waru uso-u ró u net-tu u-bu ró ne e muun udu ri. Me ya bo dak-u zege ur-zwar, dak-u Masar, bo re kwum-tu u-dak." 19 "Tumsu waru un uzu, 'Nomu um ut-sa nò nom-u ya, Kabun keke-yu u-jwaak dugu Masar, remu nò kabtun ya'ag-u rek-e u neta-ut nò ne, nò haan u uso-u nò ne u ana u dak-u Masar. 20 A nò naas jab-u kwum-ut nò ne da, remu zu nom-ut so-to tu Masar to do'e ut-shu'ut tu nò. Rem iya, a se nò kabgun ut-nom dugu Kan'ana da." 21 Yaag-u campa-ne Isra nom iya uka faruk zutte e. Yusuhu yu' un keke-su jwaak uka Faruk-u Masar zutte. Tumsu wa yu' un nom ut-re un do'e ut-re u-domu fun. 22 Yusuhu yaag un beet kus-ut po-to, tumsu udu Banyamin wa yase konko shik ut-kok ut-tut, u kus-ut po-to ne uso u-tan. 23 Tumsu nom-tu wa tomtun uso-u wa ya, nom-ut so-to tu Masar wa wu' to dom-u gob-u janka op. Wa yu' wun hyu u ur-beredi ne u remu ha-m wun u Masar tumsu wa wu' to dom-u mangu janka op. 24 Tumsu da un ooge u mottu ur-aruk wa zu un, "A nò nom u-har u dom u-fun da!" Se wa tok or-ut wa ne un aruk. 25 E yage Masar, e aruk m-mu udu uso-u e Yakubu u dak-u Kan'ana. 26

Un zu uso-u un, “Yusuhu om̃on ur-fat! Faruk-u Masar wa'ag wun damra net Masar.” Se jab-u Yakubu yune wa ker̃ge us-rem da. 27 Da-u un waru wa nom-u Yusuhu zũye u-beet, da-u wa hyane keke-su u-jwaak su wa tomtun na kabun wun u haan u Masar, se jab-u uso un Yakubu tor. 28 Tumsu Isra zu, “Um eeste u da-o uzu wa'-u ri Yusuhu om̃on ur-fat. Me ut-do'e um hyan wa kanda um mar.”

46 Se Isra kub ko-uyan u wa otte wa aruk m-ha u dak-u Masar. Da-u wa teene bo-u Bersheba, wa nom ya-du toog udu Ru-u uso-u wa Ishaku. 2 M-gyup Isra nom u-hyan Ru-u nom us-rem u wa ne. Wa zu, “Yakubu! Yakubu!” Wa shus wa zu, “Me ya ana!” 3 Se wa zu, “Me ooge u-Ru u uso-u ro. A-bo hog u-gyer da do'e u Masar. Remu zu u kuna, um dote ut-wa u ko-ur ro nom u-tat ukun. 4 Me ut-ha u no ne u dak-u Masar, me muuttun no tumsu u dak-u Kan'ana. Bo ut-mar u dak-u Masar, wa'-u ro Yusuhu wa do'e jwak-du bo.” 5 Da-u Yakubu yage bo-u Bersheba, ya'ag-u campa-ne wun kub wun m-ha u Masar. E kub Isra, u yaag ne, u neta-ut e ne, u keke-su u-jwaak yu Faruk-u Masar yase na kabun un. 6 E kub na e u bisa-tu u-bu ne tu e kume u dak-u Kan'ana, tumsu Yakubu u ko-ur wa ne ur-beet e aruk m-ha u dak-u Masar. 7 Yakubu aruk m-ha u Masar u ya'ag-u wa ne beet, u ya'ag-u ya'ag-u wa ne, ya'ag-u campa-ne, u ya'ag-u neta-ne, u ko-ur wa ne ur-beet. 8 Unto to oye dim-tu ya'ag-u campa-ne Isra (Yakubu u ko-ur wa ne) e do'e u dak-u Masar: Ruben wa oye mat-du u-shu Yakubu. 9 Yaag-u campa-ne, i na mate Ruben dim-ut e na zũye: Hanok, Paru, Hezon, Hazron u Karami ne. 10 Yaag-u campa-ne Simiyon e oye: Jemiyer, Jamin, Ohad, Jakin, Zohar, u Shawuru (wa'-u neta yu Kan'ana). 11 Yaag-u campa-ne Rewi e na zũye: Gason, Kohat, u Mirari. 12 Yaag-u campa-ne Yahuda e na zũye: Er, u Onan, u Shera, Perez, u Zera. (Tumsu Er u Onan marug u dak-u Kan'ana). Yaag-u Perez e oye: Hezon u Hamur. 13 Yaag-u campa-ne Issakar e oye: Tora, u Fowa, u Yashub, u Shimaron. 14 Yaag-u campa-ne Zeburun e oye: Sere, Eron, u Yareyer. 15 Ine e oye ya'ag-u campa-ne Riya i wa mate Yakubu u dak-u Padan-aram, ur-kot u gwup-u e ne Dinatu. Tat-u ya'ag-u Yakubu (ya'ag-u neta-ne ya'ag-u campa-ne) i wa kume dugu-du Riya ur-shik ur-gan u op-u tut. 16 Yaag-u campa-

ne Gad e oye: Zifiyon, Hagai, Shuni, Ezbon, Eri, Arodi, u Areri. 17 Yaag-u Ashur campa-ne e oye: Imna, Isba, Isbi, u Beriya u huno e ne Sera. Yaag-u campa-ne Beriya e oye: Heba u Markiyer ne. 18 Ine e oye ya'ag-u Zirpa matu Yakubu, i Raban yasu gwup-u wa Riya e o op u shishin. 19 Yaag-u campa-ne Rahira neta Yakubu, yaag-e yur: Yusuhu ne e Banyamin. 20 U dak-u Masar, o na mat-tu Yusuhu Manase ne e Ifaramu. Dim-du ino un na zũye Asenat, gwup-u Potipera watog-u bo-u On. 21 Yaag-u campa-ne Banyamin e oye: Bera, Bekar, Asaber, Gera, Na'aman, Ehi, Rosh, Muppim, Huppim, u Arada. 22 Ine oye ya'ag-u campa-ne Rahira i wa matu Yakubu, yaage op-u nas. 23 Ya-du ur-campa Dan wa na zũye: Husim. 24 Yaag-u campa-ne Napari e na zũye: Jahazir, Guni, Jezar, u Shirem. 25 Ine e oye ya'ag-u campa-ne Biruha i wa matu Yakubu, wu Raban ya'e gwup-u wa Rahira da-u wa ooge hamu ur-gu, ya'ag-u wa o ta'er. 26 Net-tu haye u Masar u Yakubu ne, i oye dugu ko-ur wa, za ur-kot u neta-tu ya'ag-u wa da, net-to ut-shik ut-tut u net-tu ut-shin. 27 Yusuhu otte ya'ag-u campa-ne yur i na wa matu wa u Masar. Net-tu bu-u Yakubu i haane Masar, net-to ut-shik ut-tut u op i ooge shu'ut Masar. 28 Yakubu tomog Yahuda, wa do'e udu Yusuhu u remu zu, wa kosnu wa fun-yu do'e wa ut-dor m-ha u Gas-u Gosen. Da-u e teene Gas-u Gosen dak-u Masar. 29 Yusuhu zong keke-yu jwaak-u wa, wa yune wa aruk m-ha u Gosen wa bit uso wa Isra. Za naas u-da da wa te shu wun, wa ham-ut uso wa, wa tumb us-kan. 30 Isra zu Yusuhu, “Yage um m-mar u da-o, remu zu um hyanug u hi-du war ri uzu bo om̃on ur-fat.” 31 Se Yusuhu zu or-ut wa ne u net-tu u bu-u uso-u wa ne, “Me ut-do'e um nom us-rem u Faruk-u Masar ne. Um de zu wa, ‘Tu-wuto ri ne u net-tu bu-u uso-u ri ne, i ooge u shu'ut u dak-u Kan'ana, e haagun udu ri. 32 Net-ut to net-tu gwat-du ut-bisa to u gwaar ne, tumsu e haagun u ban-tu ca e ne u ban-tu na ne, u nomu e otte ne u-beet.’ 33 Da-u Faruk-u Masar fagu no, wa shit, ‘iYan-o o ank-m no?’ 34 No de zu wa, ‘It a-gwat-du ban-tu ut-bisa ne e, dugu da-u it ooge ya'ag-u rek-e. It a-gwat-du ut-bisa ne e, uka uso-u it nomte.’ Da-u o wa yagu no u no ne shu'ut u gas-u Gosen, remu zu net-tu Masar e gugumte a-gwat-du ut-bisa ne nom-tu m-'e to udu e.”

47 Yusuhu kagub or-ut wa ne net-ne tan, wa do'e u-shu Faruk-u Masar. Wa waru wa, "Uso ri u or-ut ri ne e haagun dugu Kan'ana u ban-tu ca ne u ban-tu gwar-u e ne, u ban-tu na u e ne, u nom-tu e otte ne ut-beet. E o da-o u Gas-u Gosen." Se wa kose or-ut wa u-shu Faruk. 3 Faruk-u Masar shit un uzu, "iYan o oye ank-m no?" E shus e zu, "It a-gwat-du ut-bisa ne e, uka uso-tu uso-ut it." 4 Tumsu e zu Faruk-u Masar, "It haagun it shu'ut u-da cashi, remu zu mer-su nong u-tat u Kan'ana. Tumsu be-du u-reeg du ut-bisa zaar da. It o us-kon bo yage tok-ne ro it shu'ut u Gas-u Gosen." 5 Faruk-u Masar zu Yusuhu, "Uso ro u tu-wuto ro ne e haagun udu ro. 6 E ut-kere ur-shu'ut kohene dak-u Masar u-beet. Ya uso-u ro u or-ut ro ne dak-u zege ur-zwar. E kere ur-shu'ut Gosen. Tumsu abite uzu wakun oro un wu nape gwat-du ut-bisa sok, bo kere wadu wa u gwat-du bisa-ut ri." 7 Se Yusuhu haatun uso-u wa Yakubu, wa huut wa u-shu Faruk-u Masar. Tumsu Yakubu wa'-u Faruk-u Masar nu-u so-o. 8 Faruk-u Masar shit Yakubu, "iHak-us ro se us-nu?" 9 Yakubu shus wa zu Faruk-u Masar, "Um nomug us-hak ut-shik ut-shishin u op. Sedi hak-us ri o cashi ana gwat hak-su uso-ut ri tu mare." 10 Yakubu wa'-u Faruk-u Masar nu-u so-o, se wa aruk m-rwu dugu-du wa. 11 Yusuhu shugusse uso-u wa u or-ut wa ne u dak-u Masar. Wa yas u dak-u zege ur-zwar u Masar, u na zuye Ramase, uka Faruk-u Masar zutte. 12 Yusuhu hatun uso-u wa u tu-wuto wa u net-tu bu-u wa ne ut-beet nom ut-re, uka tat-u e, u ya'ag-u e ne. 13 U-dak u-beet nom ut-re zaar da rem zu mer-su nong u-tat; net-tu o swadu us-mer sok u dak-ut to Masar u Kan'ana-ne. 14 Yusuhu onk shik beet i na kume Masar u Kan'ana-ne i net-tu ote hyu, wa huut shik-u e u pyu-u Faruk-u Masar. 15 Da-u net-tu Masar u net-tu Kan'ana tase hosu shik-u e otte beet u remu o-du hyu, net-tu Masar ne beet e haan udu Yusuhu. E zu, "Ya it nom ut-re. iRe-o it dote ut-mar bo gwat-du it? Shik-u it tuuste beet." 16 Yusuhu shus wa zu, "Hatun me bisa-ut no, me ya' no nom ut-re remu zu shik-u no tuuste." 17 Dugu da-u o, un hatun ut-bisa udu Yusuhu, wa yu un nom-ut re u swas-mu bisa-ut un: jwaak ne, ban-tu ca, u gwaar ne, u na ne, u janka ne. Tumsu u hak-u ya wa yu un nom ut-re u swasmu bisa-tu u-bu un. 18 Da-u hak-yu arke, yakun hak-ya byurun un haan udu wa, un zu, "Uso u-bu it, it zaar u yas bo ut-nip da. It zamuttun shik da e tuuste beet, tumsu bisa-ut it ut-beet to muug tu ro. Okon zamun u it do'e u haatun bo da war-ut it to kuse u tak-ut it ne. 19 iRene o it dote m-mar bo gwat-du it u is-u ro? Ya it nom-ut re u swas-mu tak-ut it, it ya'aste Faruk-u Masar tak-ut it u hi-du war it ne udu Faruk-u Masar it shu'ut tok-ne. Bo di ya' it nom ut-re taas it mar da, tumsu taas u dak-u shu'ut za net sha-mu ur-dog da." 20 Yusuhu ogu Faruk-u Masar dak-u Masar ut-beet. Net-tu Masar ut-beet e bupus tak-ut e remu zu mer-su nong u-tat sok, tak-tu shu'ut tu Faruk-u Masar ut-beet. 21 Remu iya Yusuhu muut net-tu Masar ut-beet, net-tu shu'ut tok-ne faruk beet. 22 Ko ba shu'ute iya, Yusuhu oog tak-tu a-toog-ne da. Remu uzu a-toog-ne onk nom ut-re e dugu-du Faruk-u Masar. Remu iya e zatte mottu bab-du tak-ut e da. 23 Yusuhu zu un, "Remu uzu u da-o um oog no u tak-ut no ne udu Faruk-u Masar. Go hyu ya onkon no do'e no kaw ut-tak. 24 Da-u no tase ket, no de yase ur-ho ur-gan u tek ut-ho ut-tan, udu Faruk-u Masar. Ho-tu ut-nas tu kuse to shu'ut go i no do'e ut-kaw u tak-ut no, tumsu nom ut-re udu tak-ut no, u net-tu u-bu no ne beet." 25 E shus, e zu, "Bo gwuug fat-ut it, yage it kum hyu-m pusmo udu uso u-bu ri; it shu'ut tok-ne Faruk-u Masar." 26 Yusuhu nom ut-bor u dak-u Masar tu omne m-ank u haan u da-o, uzu ur-ho ur-gan u-me ut-tan du nom-tu ur-tom u dak-u Masar du Faruk de. Sedi tak-tu a-toog-ne to zare tu Faruk-u Masar da. 27 Se Isra-ne e shu'ut u Masar u gas-u Gosen, e nom ut-kwum u-tat. E mut yaag u-tat, tumsu e nom ur-ban sok. 28 Yakubu shu'ute u Masar us-hak op us-ta'er, hak-us Yakubu su wa nome, hak-se u-kok u-gan u hak-su ut-shik ut-yur u hak-su us-ta'er. 29 Da-u Isra nape uzu da-u mar-m wa nong ut-mor, se wa fog wa'-u wa Yusuhu. Wa zu wa, "A um kume hyu-m pusmo udu ro, wa kom-u ro u-ta kut-u ri, bo kose me ut-nip u yadu jab ne uzu a um mare bo za jwak-u me u ana u dak-u Masar. 30 Tumsu da-u um mare, kabun war-u ri dugu Masar m-ha u be-du na dokte uso-tu tu uso-ut ri." Yusuhu zu, "Me nomu bo uka bo zutte." 31 Yakubu zu, "Tonde uzu bo ut-nom iya." Yusuhu ton-de wun. Da-u o Isra kakse hi-ur wa u-domu yun-u wa, wa nome u-Ru ut-huuk.

48 Da-u wase ca, na waru Yusuhu uzu, uso-u wa o za m-yar. Yusuhu kub ya'ag-u campa-

ne wa yur, Manase u Ifaramu u wane, e do'e, e hyan uso-u wa. 2 Da-u na ware Yakubu uzu, "Wa'-u ró Yusuhu haagun, wa hyan bo." Se Isra sur ur-beb tumsu wa shu'ut u-dom u-yun. 3 Yakubu zu Yusuhu, "Ru-u u-beet haagun udu ri u Ruz u dak-u Kan'ana, tumsu wa wa'-u me nu-u so-o u kun. 4 Wa zu me, 'Me ya'u bo yaag, tumsu me ut-wa bo nom u-tat. Me ut-wa u bo shu'ut wa ut-ko u-tat, me ya'u bo uno dak-o Kan'ana, tumsu me ya'u bo uno dak-o u shu'ut u ko-ut ró u de haan dim-u ró m-mommó." 5 Yakubu zu wun, "Yaag-u campa-ne yur i na mate bo u dak-u Masar, Ifaramu u Manase kanda um haan u ana, e do'e ut-shu'ut ya'ag-u ri uka Ruben u Simiyon. 6 Tumsu da-u ko-ur no ur-beet e muune u Kan'ana, ya'ag-u ri kowan do'e kwum-du ur-og dak-u o. Sedi eken yaage i bo de ut-kwum u dim-u un e do'e kwum-du og-du u-dak dugu oru e Ifaramu ko Manase. 7 Us-hak u-tat su arke, da um ooge muun dugu Padan-Aram, Rahira murus dak-u Kan'ana. It o u tek m-ha u dom u-fun, m-ra ne dugu bo-u Eparat (U na fuge Betarami). U tek-u namu jab se um dok wa u kit-u fun-yu ha-mu Eparat." 8 Da-u Isra hyanne ya'ag-u campa-ne Yusuhu yur, se wa shit, "¿Wa zu wanne e ine?" 9 Yusuhu shus wa zu, "E oye yaag campa-ne i Ru-u ya'u me u ana, da-u um ooge u Masar." Yakubu zu, "Haatun un udu ri um wa'-u un nu-u so-o." 10 Is-u Isra nong u-cum u remu ur-wu, wa hyen-ut sok da. Yusuhu haatun ya'ag-u campa-ne wa yur udu Yakubu. Yakubu ham-ut e tumsu wa su gut-ut e. 11 Isra zu Yusuhu, "Um nong us-dorog uzu me hyanu bo da. Sedi u da-o Ru-u yakku me um hyan ya'ag-u ró tumsu." 12 Se Yusuhu hast ya'ag-u wa dugu-du jwun-ut Yakubu, se Yusuhu he u-dak ut-jwun wa kakus hi-ur wa u-dak. 13 Yusuhu kagub un yur beet, Ifaramu u kom-ut ut-cwa u Yusuhu m-gwat kom ur-beer u Isra, tumsu Manase u kom ur-beer Yusuhu m-gwat kom ut-cwa u Isra. Wa haatun e ut-mor u Yakubu ne. 14 Tumsu Isra nomug nomu Yusuhu ut-sa wa nom da. Sedi wa dor kom us-cwa u hi-ur Ifaramu, ko ba shu'ute uzu wa oye du-fade, kom ur-beer u dom-u hi-ur Manase wu o mat-du u-shu. 15 Se wa wa'-u Yusuhu nu-u so-o, wa zu, "Yage u-Ru wu uso-u uso-ut ri Ibrahi u uso ri Ishaku ne e nonge u-Ru m-ank. Ru-u duute me tumsu wa got me uka wa-gwat-du ut-bisa gotte ca wa. Ru-u nong iya u fat-ur ri ur-beet u teen din-de ho-de. 16 Wa-tom u-

Ru wu guu me dugu nom-ut yo-to, um nong us-toog uzu, wa wa'-u yaag ine nu-u so-o. Um nong us-toog uzu na do'e ha fag-du un u dim-ur ri, tumsu u dim-ur Ibrahi u Ishaku ne remu nomu Ru-u nomu un. Um nong us-toog uzu un kum ut-ko u-tat i do'e ur-yu u-dak u-beet." 17 Da-u Yusuhu hyane uso-u wa u wadu kom ut-cwa u wa u hi-ur Ifaramu, se jab-u wa nu. Se wa kub kom ut-cwa u uso-u wa, dugu hi-ur Ifaramu, wa muut o u hi-ur Manase. 18 Yusuhu zu uso-u wa, "Iya-o da, uso-u ri, unwa wa ooge mat-du u-shu, wa kom us-cwa ró u hi-ur wa." 19 Tumsu uso-u wa gugum. Wa zu, "Um nak wa'-u ri, um-nak, Manase do'e ut-shu'ut ko-ur yat-de, tumsu Ifaramu du-dim-u Manasse ut-shu'ut ko-ur yadde m-zeg du yu-wuya wa, ko-ur wa ut-shu'ut dak-u yat-o." 20 Remu iya Yakubu wa'-u un yur nu-u so-o ur-ho ur-gan wa zu, "Dugu-du dim-ur ro de net-tu Isra-ne dote wa'-u ut-net nu-u so-o, e do'e ut-zu, 'Yage Ru-u wa'-u no nu-u so-o uka Ifaramu ne e Manase." Remu iya Yakubu wu Ifaramu u-shu Manase. 21 Da-u o Isra zu Yusuhu, "Bo hyanug um ut-sa m-mar, tumsu Ru-o ut-nom ur-kot u bo ne, tumsu wa do'e u muutu bo dak-u uso-tu uso-ut in. 22 Tumsu bo, me ya bo m-zeg nom-u um ya tu-wuto ró. Me ya'u bo tak-u zege ur-beb u gas-u Shechem. Um onkte dak-u o dugu net-tu Amoriya-ne, da-u um nome m-dum u e ne van-yu m-wur ri u ta-u ri ne."

49 Se Yakubu fog ya'ag-u campa-ne wa tumsu wa zu: "Kargun udu ri, um waru no nom-u do'e kwum-du no u da-u de'e u haan." 2 "Kargun no er, Yaag-u ri Yakubu; Eren Isra uso-u no." 3 Ruben, bo oye mat-du u-shu ri. Bo wa um mate da-u um ooge u fa-ur ri, u da-u um ooge u hog-mu ur-beb. Bo wa o yu-shu tumsu wu zege ur-beb. 4 Ko ba shu'ute zu bo wa-kob-du shup-du ur-hi wa uka bu-mu ur-beb. U da-o bo za kwum-du re-u u-shu da, remu zu bo daag u yun-u ri bo naas o. Bo roogte u tok-ne, wu shu'ute wa-gan u tek-u neta-ut ri. Bo wa'ag me uso-u ró u hog-du m'-e. 5 Simiyon e Rewi jab-us e o us-gan, van-su m-wur un nom-tu yunus-du jab-su ut-net se. 6 Um zaar u cwadu morog-ur un da, Um za tumsu same ut-hi u nom-du nom-ut yo-to un ne da. Un hoorte ut-net remu ryab-us un. Tumsu e kwuprusse turug-su na, remu hog-du ur-zwaru un. 7 Nu-u yo-o udu ryab-us un, remu zu ryab-us un nong u-tat. Me burugse

un dugu ko-ur Yakubu, um burugse un dugu me Isra-ne. 8 “Yahuda, or-ut ró ne do'e nomu bo ut-vam. Bo do'e u shup-du gekustu huub-ut yo-to ró. Yaag-u uso-u ró do'e ut-he ut-jwun u shu ró. 9 Yahuda wa'-u ri, ya-du u-zur de wa ooge, wu tase tudu ap-mu ur-dog mu wa mase, Wa rut wa nukus m-kim da-u wa tase re-du nom ut-re. Bo o sha-mu ya-du uzur, wakun zaar wu de yunsu bo da. 10 Bo Yahuda, kom-yu ur-faruk za ut-rwu dugu-du ró da. Kom-yu ur-faruk zaar ut-mot u net-ut ró ne da. Se teeg udu wu kame wa re. Ut-dak ut-beet to ya'u bo m-zeg. 11 Bo gagu janka-u ró u te-yu inabi, jwaak-u wun ut-nom ut-reeg us-nag-nag su cite e, Wa yasu kus-ut wa u bu-mu inabi, no ut-nom m-jaas u bu-mu inabi mu o u jaz-mo uka m-hyu. 12 Is-u ró ut-nom us-rim m-zeg bu-mu ke, tumsu ni-nu wun ut-nom ur-myak m-zeg m-me. 13 “Zeburun ut-shu'ut u kit-yu m-sa. U shu'ut be-du ees-du hat-su m-bu, Ma-du u-bor wa ut-te bo-u Sidon. 14 “Issakar, janka-yu ur-beb ya. Wa o m-rut u tek-u kapu-tu gag-du ut-cwu ut-yur. 15 Wa ut-hyan uzu be-du ur-hure wa o so-de, tumsu wa ut-hog uka remer-mu u-dak otte. Wa yasu shin-u wa remu kab-du cwu-tu m-no, wa yase hi-ur wa u nom-du m-tok mu ur-beb. 16 Dan, do'e ut-shu'ut wa kwup-du us-rem u-me net-ut wa, uka tokun ko-to u-me Isra-ne. 17 Dan wa do'e ut-shu'ut u-fa u kit-u u-fun, fa-yu m-rab u kit u-fun, Yu epe dukunte du jwaak, remu i o m-sak e he'e u-dim. 18 Yawe, um o wadu is u ukur-u ró. 19 “Gad, hyuw-ne kwup-du us-fun ne do'e u haan u bo, sedi bo doru dim-u un wa top ur-mag. 20 “Ashur, bo nomu nom ut-re tu m-rerem u-tat tu farkina-ne. Tumsu i nome nom-tu ut-re tu m-remur tu faruk. 21 “Napari, bo do'e ut-shu'ut uka u-num, wa do'e mat-du yaag-u soye. 22 “Yusuhu, bo matu yaag u-tat, bo o sha-mu te-yu inabi yu ooge kit-u u-gi yu mure ut-ya, yu fek-us wa rogme m-pas ja-mu ur-bongo. 23 Huub-ut yo-to un do'e heese un m-dum za ur-on, huub-ut yo-to un do'e tadu wun us-ta ut-er ne. 24 Sedi ta-u wun ut-shu'ut u gori-gori, tumsu kom-ut wun ut-shu'ut ur-beb ne, U-remu kom-u wa ur-beb wu Yakubu, tumsu u remu wa-gwat-du na, ta'ar-du Isra-ne. 25 U-Ru, wu um nome ut-huuk, wa nome ko-ur ró ur-sege. Ru-u ko-uyan wa wa'-u un kom-u so-o, u tomton un m-bu dugu dom u-ru, tumsu wa ya'u un bu-mu ta u-dak, m-ra u ta u-dak-ne. Wa ya'u un na u-tat u yaag ne. 26 Yage nu-u so-o tu

uso-u ró, to zek nu-u so-o tu ror-tu da-u tu arke m-tumb ne, m-te jamu ror-tu mommo. Yusuhu, um nong us-kon uzu na ya'u bo to haan udu ró, bo yu shu'ute yu-shu or-ut ró ne. 27 “Banyamin bo oye u-go yu ur-dog yu ooge hog-du us-mer, ur-wun bo ho huub-ut ut-yo-to ró, tumsu m-rim bo de mot-du kwum-tu bo onke dugu-du huub-ut yo-to ró.” 28 Tun-to to oye ko-tu Isra-ne op-ut yur, tumsu nomu uso-u un zuye un u ya da-u wa ooge wa'-u un nu-u so-o. Wa wa'-u kowan nu-u so-o u kame wa. 29 Yakubu yu un tunto bor-to: “Um o ut-mor m-mar ne um byutun uso-ut ri. Jwakun me u uso-ut ri ne upukus u-tak u Eparon net-u Het-ne. 30 Pukus u ooge tak-u Mapera, u dapus Mamre Kan'ana, u Ibrahi oye uka be-du u-dok udu Eparon net-u Het-ne, ur-same u-tak ne. 31 Kuna na dokte Ibrahi e neta wa Saratu. Kuna na dokte Ishaku e neta wa Rebeka. Kuna tumsu na dokte Riya. 32 Ibrahi oog u-tak u pukus ne dugu-du net-tu Het.” 33 Da-u Yakubu tase waru ya'ag-u wa us-rem, se wa rut u-dom u-yun. Wa nom vu'e su m-vaste, wa dor uso-ut wa, wa murus.

50 Yusuhu he u war-u uso-u wa, wa nom us-kan, wa ham-ut wa. 2 Se Yusuhu zu a-gwat-du yar-mu uso-u wa ne, e wa'-u war-u uso-u wa Isra us-baat su de hoosu wa ut-zum. Se a-gwat-du war-u wa wa'-u wa baat-su hoos-du ut-zum. 3 E nom m-roog ut-shik ut-yur, to oye roog-mu kame na nom u tamu us-baat su hoos-du ur-u ut-zum. Net-tu Masar nom m-roog ut-shik ut-tut u op e o namu jab-u rem-u wun. 4 Da-u ruttu namu jab arke, se Yusuhu nom us-rem u nengen-tu bu-u Faruk-u Masar ne. Wa zu, “A mune me kwumu hyu-m pusmo udu no, konon me Faruk-u Masar u no nomu wa us-rem. 5 ‘Da-u uso-u ri ooge ut-sa m-mar, wa wa'ag um nom us-tond uzu, “Um o mottu m-mar, jwakun me u sag-u um kawu u hi-ur ri u dak-u Kan'ana.” Yage um do'e um jwakun uso-u ri, a um tase jwak-du wa me ut-mun za naas u-da.” 6 Se Faruk-u Masar shus wa zu, “De'e bo jwakun uso-u ró uka bo tondte uzu bo ut-nom.” 7 Se Yusuhu aruk m-ha u jwak-du uso-u wa. Tuyat-to Faruk-u Masar shu-u wun beet u i-yate kur-tu kwup-du us-rem u i-yate dak-u Masar ne beet. 8 Yusuhu kub net-tu bu-u wa ut-beet, u or-ut wa ne u net-tu ooge ya bu-u uso wun ne beet. Sedi e yage ya'ag-u e u ban-tu bisa-ut e u gwaar ne u ca ne u na ne u gas-u Gosen. 9 Keke-

su jwaak u ya-sak-mu jwaak ne tumsu e dor
 Yusuhu m-nok. Net-to u-tat tu doru Yusuhu m-
 ha. 10 Da-u un teenge be-du ut-sogor du Atad,
 u-dom u gi-yu Jodan, e nom namu jab us-kan
 ne m-yat sok. Tumsu kuna Yusuhu nomte m-
 roog ut-ta'er u namu jab-u remu uso-u wa. 11
 Da-u Kan'ana-ne i oye u shu'ut ukun e hyane
 un iya u be-du na nomte ur-vu du Atad, e zu,
 "Din-de be-de be-du namu jab de sok du net-tu
 Masar!" Se un te'e be-ur re ur-dim u dapus gi-
 yu Jodan "Aber-mizrayim," Aber-mizrayim o
 na zuye, "Be-du namu jab mu net-tu Masar."
 12 Inya-o ya'ag-u campa-ne Yakubu nomte wa
 uka wa zutte e nom. 13 E kub wa m-ha u dak-
 u Kan'ana. E dok wa u pukus tak-u Mapera,
 u dapus Mamre, u tak-u Ibrahi oye be-du u-
 dok dugu Eparon net-u Het-ne, u dame u-tak
 ne. 14 Da-u na tase jwak-du Yakubu, Yusuhu
 arkun u muun u Masar u or-ut wa ne u i shu'e
 wa ne u ha-mu jwak-du uso-u wa. 15 Da-u tu-
 wuto Yusuhu ne hyane uzu uso-u e marug, se
 e zu, "A mune uzu Yusuhu o m-shup u in ne
 u-jab wa top nom-ut yo-to tu in nomu wa?"
 16 U remu iya un nom tom udu Yusuhu uzu,
 "Kandi uso-u in u mar wa yakke tun-to bor-to:
 17 Warun Yusuhu, 'Bo nomu tu-wuto ro ne ho-
 du ba'as-ut e, nom-ut yo-to tu e nomu bo, uka e
 yute bo ur-kob.' Remu iya it o us-kon bo nomu
 un ur-ho, it tok-ne i Ru-u uso-u ro." Da-u se
 rem-se tene du wun, Yusuhu nom us-kan. 18
 Tu-wuto wa ne haan e he u-shu wa ut-jwun, e
 zu, "It tu ya toku ne ro e." 19 Tumsu Yusuhu zu
 un, "A no hog u-gyer da! Me wa u-Ru um dote
 ya-du no ur-kob? 20 No zongte no nomu me
 nom-ut yo-to, sedi Ru-u zongte to nom-ut so-to
 rem wa shuuste nom-u na nome da-o, u rem wa
 guut fat-tu ut-net u-tat. 21 Remu iya a no hog
 u-gyer da! Me ya'u no nom ut-re u de koru no u
 ya'ag-u no ne. Iya-o wa nomte wa ruste jab-us
 un ur-be ur-gan." 22 Yusuhu shu'ute u Masar, u
 yu-du u-bu uso-u wa ne. Wa shu'ute us-hak ut-
 shik ut-tan u op. 23 Yusuhu nong ur-yu us-hak
 u-tat wa hyen ya'ag-u ya'ag-u Makir, wu ooge
 zwaru Manase, i wa mate kandi Yusuhu mar,
 tumsu Yusuhu kub ya'ag-u e, e shu'ut ya'ag-u
 wa. 24 Se Yusuhu zu tu-wuto wa ne, "Da-u um
 do'e m-mar nongon ut-mor. Za okun sakna o
 Ru-u ut-haan udu no u wa ruut no dugu dak-u
 Masar m-ha dak-u estedu us-rem su wa nomu
 Ibrahi, Ishaku, u Yakubu ne." 25 Se Yusuhu wu
 ya'ag-u Isra e nom us-tond, wa zu, "Ru-o ut-

Esta

1 Nom-tu nōme ya da-u Zarakes oye ur-faruk, ut-dak ut-shik ut-shishin u ta'er dugu Indiya m-ha u Kus. **2** U da-u o Faruk Zarakes oye pora-du ur-faruk du bo-u yat-o u sar m-ja ur-beb ne sok u Susha. **3** U hak-yu u-tuturse yu ur-faruk, se wa bun morog-du re-du nom-u ut-re tu-yat-to wa u tok-ne wa ne. Wa bun karma-ne u i-yate dak-u Pasiya u Midiya, u i-yate gas-u o ne e o ukun beet. **4** Morog-du tumb m-te m-roog ut-shik ut-jwuur 180 wa kose tat-u kwum-ut wa tu ur-faruk, u ogur yat-de wa ne, u fuubse-ut wa ne. **5** Da-u ho-ut to arke, se faruk Zarakes zong morog-du u-re u ut-net ut-beet, u bo-u Susha u otte sar m-ja ur-beb ne sok, dugu i-yate m-ha net-ut rek-to ne, na tumb m-te m-roog ut ta'er u-me be-du na serte us-te u-do u pyu-u faruk. **6** Na nomug kat-du u-bu Faruk ut-uk tu kus-ut pus-to u tu bu-mu ut-ran ne, tumsu na gug to u ho-us pus-se su so-se, u kwat-yu m-bakut ne yu na subge ur-bongo tumsu pora-tu oró u kwam-tu shik ne tu bu-mu ut-ro u tu pus-to ne, na cin to u kat-du u-bu faruk. Un dam-ut kat-du u-bu faruk ut-taar tu m-bakut ut-go ut-go tu shik sok. **7** Na mok-te ut-net ke u-me kok-tu m-bu tu ut-kwam tu shik-u tu kwam-tu shikne tu bu-mu ut-ro, tumsu na haatun ke ur-faruk u-tát, uka kwum-tu faruk. **8** Remu bor-ut faruk na yu' kowan wa swa uka wa otte ut-sa, remu uzu faruk yaag ut-bor udu a nomu wa pama e ya kowan uka wa otte ut-sa. **9** U tek-u da-u o, U-ren Vasti zongte neta-ne morog-du re-du nom ut-re u pyu-u Faruk Zarakes. **10** U ho-du ut-ta'er, u da-u Faruk Zarakes ooge u ho-du ke ne, se wa nōme a-tōmu wa man ne ut-net ut-ta'er ut-bor tu nomu wa us-pama, Mehuman, u Bizta, u Harbona, u Bigta, Abagta, u Zetar, u Karkas ne, **11** wa zu e hatun U-ren Vasti, udu wa m-wa u top-du ur-faruk-u wa ne u hi-ur wa, remu wa koste zwaru u-shu wa udu tu-yat-to, remu wa neta so-wa wa sok. **12** Da-u a-tōmu faruk huute ut-bor wa, U-ren Vasti gugum ur-haan. Se faruk naas jab sok us-ryab ne. **13** Za naas u-da, se faruk nom us-rem u ya-m-nap i yadu wa us-rem ne, i nape bor-tu net-tu Pasiya, remu uzu ko-uyan da wun nom us-remu u a-nap-mu ut-bor ne. **14** Dim-tu i-yate faruk to oye Karshena, Shetar, Admata, Tarshis, Meres, Marsena, u Memukan, ayan-ne oye tu-

yat-to net-tu Pasiya u Midiya-ne. U na shu'ute faruk ne u-da u-beet un o tumsu m-shup u og-ut yat-to ne u-me u-dak. **15** Se faruk shit wa uzu “¿Remu ut-bor yan o na do'e nomu U-ren Vasti? Wa dorog ut-bor yu yu-Yat-ya a-tōmu Faruk Zarakes ya'e wa da.” **16** Memukan shus u shu faruk tumsu u shu tu-yat-to, “U-ren Vasti nong nomu za kame da, za udu faruk de u war-wa da m-ha tu-yat-to ne ut-beet, tumsu udu ut-net ut-beet u i o me faruk-ur Faruk Zarakes ur-beet. **17** Remu uzu nom-u u-ren nōme ut-shu'ut us-nap udu ko neta he, e shu'ut a-za yadu m-zeg udu camp-a-ut e ne, ‘Faruk Zarakes zu na haatun U-ren Vasti u-shu wa, wa zu, “Um za u haan udu wa da.” Remu iya, a se in nomug nomu camp-a-ut in ware in da.’ **18** U kanda ho-ur rinde aruk, neta-tu tu-yat-to faruk-u tu-yat-to Pasiya u Midiya-ne a e hoge nomu u-ren nōme, tumsu e do'e nomu camp-a-ut e rem-su us-jurum uka wa nomte. Tumsu do'e haatun us-jurum u kob-du shu'ut-du m-yar ne. **19** “Remu iya, a mune uzu nongu faruk ur-zwar, yage wa nom ut-bor tu ur-faruk tumsu yage na nom us-pan u bor-tu Pasiya u Midiya-ne, tu na za ut-pas da, tumsu uzu U-ren Vasti zamun u cwadu shu faruk Zarakes da, tumsu yage faruk-u yase wakun og-du ur-faruk udu wakun wu zege wun. **20** Da-u kowan hoge donse-du faruk nōme u-me gas-u wa otte ur-faruk u-beet, tumsu neta-ne do'e yadu m-zeg udu camp-a-ut e dugu neta yat-o u m-ha wu rek-wa ne.” **21** Se faruk u tu-yat-to wa ne e hog ur-zwar du rem-us se sok, se faruk nom uka Memukan zutte wa nom. **22** Se wa tomot us-pan m-ha koyuhe gas-ya u dak-u ur-faruk-u wa u-beet, koyuhe gas-ya u suwa pan-se tumsu kotuhe net-to u rem-ur e, uzu ko camp-a he nom ur-faruk u bu-u wa.

2 Da-u jab-u Faruk Zarakes tore, se wa bakus Vasti u nom-u wa nōme ne tumsu u bor-tu na nōme u mot-ut wa ne. **2** Se eken u tek-u a nomu faruk m-tok i oye ut-mor u wa ne e zu, “Yage na kwumu faruk ya-ut-gwup i so-ye i nape camp-a da. **3** Yage faruk wa i-yate dugu ko-u-he gas-o u-me u-dak, u remu e haatun ya-ut-gwup i o so-ye i nape camp-a-ne da, u-bu u na nomte ur-cun du ya-ut-gwup faruk u bo-u Susha u otte sar m-ja ur-beb ne sok. Yage na wa Hegai wa shu'ut man faruk, wu shu'ute wa-gwat-du ya-ut-gwup faruk i nape camp-a-ne da, u shu'ut uzu wa wa'ag un nom

us-mang u noog-mu mangu u-war uka wa otte ut-sa. 4 Se gwup wu cite faruk wa kabu wa wa shu'ut u-ren ba Vasti." Se rem-us se nome faruk ur-zwar, wa dor se. 5 Wakun oro ukun net-u Yahuda wa o m-yu u bo-u Susha u otte sar u m-ja ur-beb ne sok. Wa oon dugu ko-ur Banyamin. Na zu wa Modekai. Wa'-u Jir, Jir og wa'-u Shimi, Shimi wa'-u Kis. 6 Us-hak u-tat su arke wa o teku net-tu Faruk Nebukanezar kabne dugu Urusharima m-ha Babira, i na kabne ko-ur Jekoniya ne faruk-u Yahuda. 7 Modekai otte dim-u wa'-u huno uso-u wa ya-du ur-gwup de o so-de sok na zu wa, Hadassa, tumsu na zu Esta. Da-u i mate wa mare, Modekai kub wa u bu-u wa wa shu'ut uka wa'-u wa. 8 Da-u na nome donse-du bor-ut faruk, na haatun ya-ut-gwup u-tat u bo-u Susha u otte sar u m-ja ur-beb ne sok na zu u Hagai u ha gwat-du e. Tumsu Esta o teku i na kabne m-ha u pyu-u faruk, Hegai wa shu'ut wa gwat-du e. 9 Esta cite Hagai sok wa kwumug hyu-m pus-mo udu wa. Za naas uda wun kwumnu wa nom ut-re u noog-mu mang u u-war ne. U na zonge u remu Esta na yu' wa ya'ag ut-gwup ta-er dugu pyu-u Faruk se na kub wa na toot wa u be-du zege ur-zwar u be-du na cinte ya-ut-gwup-u faruk. 10 Esta warug uzu wa-Yahuda wa ooge da tumsu bu-u wan o wa rwutun da remu uzu Modekai hoste wa waru wakun. 11 Ko mune Modekai hu u-shu u dim ne u dapus kat-du u-bu be-du na cinte ya-ut-gwup remu wa hyan uka Esta otte tumsu wa hyan nomu do'e kwum-du wa. 12 Kowuhe gwupwa wu nape campa da na yu' wa m-gyup m-gan u wa shu'ut u faruk ne. Kanda na kab gwup m-ha u yun-u Faruk Zarakes, se wa nong us-pyat us-op us-yur u mangu u-war, us-pyat us-shishin na o tamu wa m-noog, tumsu us-pyat us-shishin na o tamu wa m-noog mu wus u-hakun. 13 Da da-u teye u wa dote u cwadu pyu-u faruk, na yu wa ur-ker wa dust nomu wa ooge ussa u-beet dugu bu-u na cinte neta-ne m-cwa udu Faruk. 14 M-rim wa do'e m-ha u-kun, ur-wun wa muyn u okon gas-o u be-du na cinte ya-ut-gwup i Faruk, i ooge u kom-ut Shaasgaz, wu ooge man faruk wu gote neta-tu us-kit i faruk rooge u e ne. Wun zaar ut-muyn da se bit-uk uzu cikte faruk wa fagu wun u dim-ur ro. 15 Da da-u Esta byur-ne (wu Modekai kabne wa shu'ut wa'-u wa, gwup-u huno-u uso wa Abiher) u wa dote cwadu du faruk, Esta shuk-ut okon da se nomu Hagai man faruk wa gwat-du bu-u

na cinte ya-ut-gwup i Faruk waru wa. Tumsu wa kum hyu-m pusmo udu kowan wu hyane wa. 16 Na kub Esta m-ha udu Faruk Zarakes u pyu-u wa u pyat-yu na foge Tibet (pyat-yu u-op yu Yahuda-ne), u hak-yu u-ta'er yu faruk-ur wa. 17 Faruk o cwan-ut Esta m-zeg kowuhe gwup wa. Wa o cwan-ut wa sok tumsu wa kum hyu-m pusmo udu wa m-zeg ya-ut-gwup beet. Remu iya wa wa'-u Esta top-du ur-faruk wa zu wa o u-ren uka Vasti. 18 Se faruk nom morog-du re-du nom-u ut-re, u ya-du Esta m-zeg. Wa bun i-yate pyu-u wa u tok-ne wa ne beet tumsu wa yu' ur-hure us-gas us-beet tumsu wa nomu ut-net u-nya u-tat uka kwum-tu faruk-ur wa. 19 Da-u na oye u kargusse ya-ut-gwup-u da-u yurum-se, Modekai o shu'ut u is-u bu-u faruk. 20 Esta wargu wakun uzu wa-Yahuda wa ooge da tumsu u bu-u wa ko dugu ko-ur wande wa rwutun da, uka Modekai zutte wa nom. Wa re u-shu dorru nom-u Modekai waru wa da-u wa o rek-de. 21 Da-u Modekai o u shu'ut u is-u bu-u faruk, se tokon net-to i-yate faruk i o e'-du is-u bu-u faruk, Bigtan u Teres e nong us-ryab u Faruk Zarakes ne, har e zongte e ut-sa e ho wa. 22 Modekai hog nom-ut yo-to tu un zonge ut-nom, wa ware U-ren Esta. Se Esta waru faruk uzu Modekai wa hoge nomu un zonge ut-nom. 23 Da-u na gwate se na nup uzu rem-us Modekai nip-to se na tur ut-net ut-yur u-kan. Faruk yaag ut-bor uzu na nom us-pan su rem-us se u-me ut-ran tu cun-du us-rem u-shu faruk.

3 Da da-u arke, Faruk Zarakes yu' Haman wa'-u Hamedata m-zeg, net-u Agagite, wa yuns wa m-pas tu-yat-to faruk beet. 2 Tok-ne faruk beet e do'e ut-he ut-jwun u shu Haman e ya' wa m-zeg, remu uzu faruk zuug na nom-u wa iya da-u wa o aruk. Sedi Modekai gugum ya-du wa m-zeg. 3 Se tok-ne faruk i oye u ees u is-u faruk e shit Modekai, uzu "¿Yan-o wa'e bo yaag faruk m-zeg u bor-tu wa ya'e da?" 4 E nom us-rem u wa ne koduhe ho-de, sedi wa hen wa gugum ut-er. Se un waru Haman nomu nome remu un hyan nom-u wa do'e nomu Modekai, ko wun u hogu on-ur wa ko ba shu'ut uzu wa zuug net-u Yahuda wa oye. 5 Da-u Haman hyane uzu Modekai heeg ut-jwun wa yu' wa m-zeg da, se wa nom jab sok. 6 Da-u Haman nape uzu Modekai net-u Yahuda wa, se wa zu Modekai korge na ho wa u war-wa da, wa zu na ho Yahuda-ne beet i oye u faruk-ur Zarakes.

7 U tek-u hak-su op us-yur su Faruk Zarakes, u pyat-yu na foge Nisan wato pyat-yu u-nas (pyat-yu ur-takun yu Yahuda-ne) un nom u-gwembi u shu Haman na dug ur-ho u u-pyat ne. Se duk-tu heen u pyat-yu na foge Adar wato pyat-yu u-ta'er (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne). 8 Se Haman zu Faruk Zarakes, "Tokon net-to orò u burgusse u tek-u net-ut rò u tek-u dak ur-faruk-u rò kò u-yan u e o m-sha ur-kob u-me net-ut rò e yaag m-sek u bor-ut faruk da. Remu iya kamug u faruk hog on-ur un da. 9 A mune uzu nong faruk ur-zwar, yage u bor-tu rwun uzu na horusse un, tumsu um do'e wadu kwam-ut pus-to tu otte no-mu ut-kwano ut-zongu ut-kok ut-tut u ut-zongu tu kwaz-tu ut-yur u op u-me cun-du faruk remu campa-ne i kabe nom-du mo ank-mo." 10 Se faruk kub kwat-yu oye m-wa u jow wa. Kwat-yu otte nap-su ur-faruk u dom-u ya. Wa yase ya udu Haman. Haman wa ooge wa'-u Hamedata, net-u Agagite, huub-u yo-o Yahuda-ne. 11 Faruk zu Haman, "Cin shik tumsu bo nome net-ut to uka bo tonte." 12 Se u ho-du op ut-tut u pyat-yu na foge Nisan (pyat-yu ur-takun yu Yahuda-ne) se na fog a-us-gen u faruk ne, e nom us-gen m-ha me koduhe ko-de tumsu m-ha udu Wa-u-dak ko-u-he gas-o u-me ut-net ut-beet uka Haman yute ut-bor udu tok-ne faruk yu-Yat-ya ut-net ne. Na nom us-gen u dim-ur Faruk Zarakes u hi-ur wa u wa-du kom-u wa ne. 13 Na yase ran-tu us-gen udu tok-ne faruk-u e yase u dak-u wa u-beet, nomu na zuye u-me us-pan ya u ho-du op ut-tut u pyat-yu op u-yur, wata u ho-du ut-ta'er u pyat-yu u-tut yu na foge Adar, na do'e hodu Yahuda-ne i rek-e ut-neta ne beet, u campa-ne, u ya-ut-gwup, u ya-ut-zwar ne na ho e beet na onk nom-tu e otte ut-beet. 14 Nomu oye m-pan u-me u-ran na wa'u o shu'ut ut-bor kohene, na nom ur-donse udu ut-net ut-beet u-me u-dak rem uzu kowan shu'ut us-zong ne u ho-ur re. 15 Uka faruk yute ut-bor, se net-tu ooge m-sak dom-u jwaak e kub ran-tu us-pan m-ho m-hor m-cwa u-me bo-u Susha u otte sar m-ja ur-beb ne sok. Faruk e Haman da-u e shu'ute e o swadu ke, sedi net-tu bo-u Susha u-beet e o tek u-gwuz.

4 Da-u Modekai kume zun-mu nomu nome u-beet, se wa kees ut-kus tu u-war, u remu namu jab. Se wa wu' cwu-tu namu jab m-cwa-ne, se wa aruk m-cwa u-bo wa o us-kan m-yat sok. 2 Sedi da-u wa tene is u-bu u faruk, na yaag

wa aruk m-cwa u-me u-bu da rem uzu wakun zaar wu do'e cwadu bu-u faruk-u kus-tu namu jab ne da. 3 Kohene u dak-ut faruk u-beet u be-du bor-ut wa teye u-beet, se Yahuda-ne nom us-kan m-yat sok u namu jab ne tumsu u-swaat ne, ut-net u-tat u-me un e wu kus-tu namu jab e ret u-me m-cwa. 4 Da-u ya-ut-gwup ur-shu-e i oye nomu U-ren Esta m-tok e haan e waru wa mot-ut Modekai, se Esta nom namu jab sok. Se Esta tomtu ut-kus u Modekai swase kus-tu namu jab, sedi Modekai onkte da. 5 Se Esta otte tok wu na zuye Hatak, wu faruk ya'u wa. Se Esta fog wa, Esta zu, "Do'e bo hyan uzu yan-o kume Modekai tumsu bo shiit wun uzu yan-o kume wa tumsu uzu yan-o wa otte u namu jab." 6 Se Hatak do'e udu Modekai u be-du m-zun u-do u-bo u-shu is-yu cwadu pyu-u faruk. 7 Modekai waru wun nomu nome u-beet. Wa waru Hatak shik-u Haman nom-te es-du us-rem uzu wa ut-huut be-du ur-cunu faruk, a mune uzu na hog Yahuda-ne beet. 8 Modekai yas u Hatak bor-tu na pane u Susha tu zuye na ho Yahuda-ne beet. Modekai kon Hatak uzu wa kose Esta ran-tu bor-u to wa waru wa uzu wa do'e udu Faruk wa kon wa, wa nom us-kon u remu net-ut wa. 9 Se Hatak mu udu Esta wa waru wa nom-u Modekai zuye. 10 Se Esta waru Hatak uzu wa mu wa waru Modekai uzu, 11 "Bor-tu oro tu ha-mu hyan-du faruk, tumsu i-yate wa u net-ut wa ne ut-beet e nak u mot-tu bor-u ya ne. Kowana ur-cwa udu faruk za faruk-u fag wa na ho wa. Fun-ya u-gan u war-ya yu net dete ut-kusum a mune faruk nabug kom-yu m-bakut yu ur-faruk-u wa udu net. U ya-o teeg m-roog ur-shik u op u faruk fugte me u pyu-u wa." 12 Da-u na waru Modekai nom-u Esta zuye, 13 Modekai mutu Esta u-nu wa zu, "A-bo gwat uzu bo ut-kusum rem uzu bo o shu'ut u-me bu-u faruk da. A mune uzu na hog Yahuda-ne beet na da yagu bo da. 14 Remu uzu a bo hose us-ram gwudu Yahuda-ne do'e rwun u yakun fun-ya, tumsu bo u bu-u no ne u-beet na do'e hodu no beet. ¿Wana nape ko jiya remu go-du unò da-o wa'e na dug-ut bo u-ren?" 15 Esta nom tom udu Modekai, uzu, 16 "De'e bo kargusse Yahuda-ne i oye u Susha, e nom u-swa'at u remu ri. A no re ko no swa da m-roog ut-tut m-gyup u-ho ne. Me u ya-ut-gwup-u ri ne it ut-nom uka no nomte. Da-u na tase, me ut-ha udu faruk, ko ba shu'ute uzu pas-du ut-bor de. A shu'ute uzu m-mar, sedi

m-mar.” 17 Modekai aruk wa nom nom-u Esta zuye wa nom.

5 U hog-du tuturse Esta wu' ut-kus tu u-ren. Wa to u kur-u me m-gwat pyu, Faruk o u shu'ut u pora-du ur-faruk, du oye m-gwat is-yu ur-cwa. 2 Da-u faruk hyane U-ren Esta u ees u-shu pyu-u faruk nom ur-so sok, se wa nub kom-yu m-bak-ut yu bu-mu ut-ro yu ur-faruk yu oye u kom-ut wa. Tumsu Esta haan se wa tum kom-yu ur-faruk. 3 Se faruk shit, “iYan-o, U-ren Esta? iYan-o bo ut-sa? Ko uzu uk ur-faruk o bo ut-sa, me ya'u bo o.” 4 Esta zu, “A mune uzu nonge faruk ur-zwar yage faruk-u haan ya-o ur-kot u Haman ne, ur-morog du re-du nom ut-re um zonge bo.” 5 Se faruk zu, “Na haatun Haman u ana za wa'as remu it nomot nom-u Esta zuye.” Se faruk e Haman do'e udu morog-du Esta zonge. 6 Da-u e oye swa-u ke, faruk shit Esta, “iU da-o yan-o bo ut-sa? Na ya'u bo o. iU da-o yan-o ooge kon-us ro? Ko da uk ur-faruk-u ri o, na ya'u bo.” 7 Esta onk wa zu, “Kon-us ri u nom-u um ut-sa ne ya: 8 A mune uzu nong faruk ur-zwar tumsu a mune uzu um kwumug hyu-m pusmo udu faruk wa onk kon-us ri tumsu wa nomu me nom-u um ut-sa, yage faruk-u Haman u haan u-sot udu ur-morog du um zonge no. Da-u o um do'e onku shut-ur ur-faruk.” 9 Haman aruk m-rwu ur-so da-u wa yage be-du ur-morog! Sedi da-u wa hyane Modekai u shu'ut u is-yu pyu-u faruk, wa yunge wa kose hog-du u-gyer u-shu wa da, se Haman nom jab sok. 10 M-ha iyan, Haman aruk m-mu u u-bu wa rest jab-u wa. Se wa-tomu-u huub-ut wa u neta wa Zeres, uzu e haan. 11 Haman nomug hi-ut yat-to udu un remu tat-u kwum-ut wa u tat-u ya'ag-u wa ne, us-fun us-beet su faruk yute wun m-zeg, tumsu uka na yute wa m-sek m-zeg ut-net ut-beet u tu-yat-to faruk ne. 12 Se Haman sur m-zu, “Me wa u-gan wu U-ren Esta bane m-haan u faruk ne udu ur-morog du wa bane. Tumsu wa banug me u faruk ne u-sot.” 13 Se Haman zu, “To nom-to ut-beet to zaar okon nomo udu ri da, a mune um o hyan-du net-u Yahuda-ne Modekai u shu'ut u is-yu pyu-u faruk.” 14 Neta wa Zeres u huub-ut wa ne ut-beet, e zu wa, “Yage na yunus u-kan yu tarru ut-net yu wurum ya teye daag-su m-ha ut-shik ut-yur u op. U-sot ur-wun bo nom us-rem u faruk ne uzu na tar Modekai u-kan. Se no faruk ha u morog-du re-du nom-ut-re u tek-

u hog-du ur-zwar.” Se Haman hog ur-zwar sok se wa zu na yunus u-kan yu tarru ut-net.

6 U gyup-m mo faruk kerge m-roog da. Se wa wu' na hatun ran-tu cun-du us-rem tu ogor-tu faruk-ur wa, u na karunte u-shu wa. 2 Se na bit m-pan ukun uzu Modekai upuste nom-u Bigtan ne e Teres ooge ut-sa e nom, tu-yat-to Faruk i ooge e-du is-yu u-bu. I zongte remu e ho-ut Faruk Zarakes. 3 Faruk shit, “iYan go-du ur-og de ko m-sek mo na do'e ya-du Modekai?” Nom-u i ooge ur-kot u wun ne shase, “Na nongu wun okun da.” 4 Faruk zu, “iWana ooge kun u-do u-me kat-du u-bu?” U da-u o Haman cwaag u-me kat-du u-bu u ooge u-do u pyu-u faruk. Wa o ut-sa wa nom us-rem u faruk ne uka na dete surgusse Modekai u dom-u u-kan yu wa zonge u remu wa. 5 Net-tu ooge wun ne zu, “Haman o ees u-me kur-u kwup-du us-rem.” Faruk shus wa zu, “Cwatun wun u-me.” 6 Da-u Haman cwaye u-me, faruk shit wa, “iYan-o na do'e nomu net wu faruk ooge ur-so uzu wa ya' wa m-sek?” Se Haman nom us-dorog u hi-ur wa, “iWana ooge u-kun wu faruk do'e yadu m-sek m-pas me?” 7 Se Haman zu faruk, “In di uzu wakun oro wu bo do'e yadu m-sek, 8 yage na hatun toggo-yu ur-faruk yu faruk tame ut-wa, u-jwaak ne yu faruk tamte m-sak, yu otte ut-uk go-du tu ur-faruk u dom-u hi-ur ya. 9 Yage na yase wakun u tek-u i-yate faruk wu zuge m-sek. Yage e wa-u wu faruk ooge ut-sa wa ya' wa m-sek. Tumsu wa sak u-jwaak na kab wa m-cwa u-me fun-su me u-bo, na war u-shu net-u wa uzu, ‘Gwat nom-u na nome net wu faruk ooge ut-sa wa ya' wa m-sek!’” 10 Faruk zu Haman, “Do'e bo nom m-hor m-hor! Bu kab toggo-u ri u jwaak-u ri ne, tumsu bo nom nom-u bo zuye na nom! Bo nomu Modekai iya, net-u Yahuda, wu ooge u shu'ut u is-yu cwadu pyu. Tass okun nomo ka bo ut-to u tek-u nom-u bo zuye da.” 11 Se Haman kabun u-toggo u-jwaak ne. Wa wa'u Modekai, wa kub wa m-cwa u-me fun-su u-bo, wa ut-war u-shu wa, “Gwatun nom-u na nome wu faruk ooge ut-sa wa ya' wa m-sek!” 12 Da tase Modekai aruk m-mu u fun-yu bu-u faruk, se Haman aruk m-mu m-som u men-ut rim-to ne. Wa hog m-e sok. 13 Se Haman waru Zeres neta wa u huub-ut wa ne nomu na nome wa u-beet u ho-ur re. Se neta wa u huub-ut wa ne, e zu wa, “Modekai, net wu wa'e bo hog-du m-e, net-u Yahuda wa. Bo zaaru keru re-du Modekai

m-gag da. Wa re bo m-gag!” 14 Da-u un o tek-u nomu wa us-rem, se tek-u tu-yat-to faruk haan e kub Haman m-ha u be-du re-du nom ut-re u Esta zonge.

7 Se faruk ne e Haman aruk m-ha u be-du re-du nom ut-re U-ren Esta bane. 2 Da-u un o tek-u swadu ke, faruk sur m-shu'ut, “U-ren Esta, zyan-o ooge kon-us ro? Na ya'u bo o. zYan-o ooge kon-us ro? Me ya'u bo ko da uk ur-faruk-u ri o, me ya'u bo o.” 3 U-ren Esta zu, “A mune uzu um kwumug hyu-m pusmo udu faruk, tumsu a mune uzu nong faruk ur-zwar wa ya' me kon-us ri. Um us-kon uzu fat-ur ri u fat-tu net-ut ri ne kum ut-pos. 4 Remu uzu me u net-ut ri ne na bupuste it udu i do'e hodu it, ut-pan, u na hast it. A-za mune uzu na bupuste it sha-mu tok-ne, um da zut okon da, rem uzu da shu'ute nom-u yat-o u do'e ekse Faruk da.” 5 Faruk Zarakes shit U-ren Esta, “zWana do'e nom-du go-du o nom-o? zWana net-u wa wu do'e ut-jarun wa tam bo?” 6 Esta zu, “Net wu ooge huub-u yo-wa it u ya Haman net-u yo-wa!” Haman hog u-gyer sok da-u wa ooge ees u-shu faruk e U-ren Esta. 7 Se faruk yune u tek-u namu jab. Wa yage ke wa aruk m-cwa me be-du na serte us-te u pyu-u faruk. Sedi Haman, wa ees wa o kon-du U-ren Esta wa guu fat-ur wa, remu uzu wa nak nom-u yo-o u faruk do'e nomu wa. 8 Da-u Faruk mune be-du na serte us-te du pyu-u Faruk wa o m-cwa u-me pyu, Haman heeg u-domu ur-wundi u Esta otte m-rut. Se faruk nom ut-jar m-yat, wa zu, “zWa o ussa wa nomu U-ren Esta ur-ryapuk u ana u-me u-pada, u hyan-mu is-u ri?” Za naas u-da faruk nom us-rem, net-tu ooge ur-kot u wun ne e takus shu-u Haman. 9 Se Harbona, wagan u tek-u a nomu faruk m-ank, wa shys zu, “Haman shirge u-kan yu nome m-ja mu daag-su m-ha ut-shik ut-yur u op u-me bu-u wa. Wa zongte ya u remu wa turut Modekai, wu guu fat-du faruk.” Faruk shys wa zu, “Surgussun Haman u kan-u ya.” 10 Se un surgusse Haman u-domu u-kan yu wa zonge u remu Modekai. Se namu jab faruk ciz.

8 U gandi ho-ur re Faruk Zarakes yase U-ren Esta nom-u ut-kom-u Haman u-beet, huub-u yo-wa Yahuda-ne. Modekai haan u-shu faruk, rem uzu Esta warug uka wa otte ut-mor u wa ne. 2 Se faruk host kwat-yu ger-u wa, yu wa

onke dugu-du Haman, wa yase Modekai. Tumsu Esta wu' wa gwat-u wa nom-tu Haman otte ut-beet. 3 Esta sur m-nom us-kon udu faruk, wa he u-dak u na-us wa. Esta nom us-kon mis ne u wa hast nom-ut yo-to tu Haman wa Agagite shire m-ha udu Yahuda-ne. 4 Tumsu faruk nub kom-yu m-bak-ut wa udu Esta: se wa yune wa ees u-shu faruk. 5 Esta zu, “A mune uzu nomug faruk ur-zwar, tumsu a um kume hyu-m pusmo udu wa, tumsu a wa hyane uzu nong ur-zwar, tumsu a wa hoge zwar-ur ri. Yage wa nom ut-bor tu do'e bargusse bor-ut Haman wa'-u Hamedata, net-u ko-du Agagite, tu wa nome uzu na horusse net-tu Yahuda-ne u-me dak-tu ur-faruk-u ro. 6 zRene o um dete kere du ur-ees um hyan nom-u yo-o u heen udu net-ut ri? zRene o um dete kere du hyan-du mar-mu net-tu u-bu ri?” 7 Faruk Zarakes zu U-ren Esta ne e Modekai net-u Yahuda, “Rem uzu Haman hesete Yahuda-ne, um yaste nom-u ut-kom-u Haman udu Esta, tumsu na surgusse wun u-kan. 8 U da-o sur m-pan tokun bor-to u dim-du faruk-u ees-mu Yahuda-ne uka cittu bo. Tumsu bo rake ran-ut to u kwat-yu faruk, remu uzu nom-u na pane u-beet u dim-du faruk tumsu na rake to u kwat-yu faruk wakun zaar wu do'e swase o da.” 9 Za naas u-da se na fog ya-us-panu faruk ne. Na nong iya u ho-du ur-shik ut-tut u pyat-yu na foge Sivan (pyat-yu u-tut yu Yahuda-ne). Un pun bor-ut Modekai m-ha du Yahuda-ne, tumsu m-ha tu-yat-to ne, u faruk-ut yat-to ne tumsu u i na o m-hog-u e ne ut-gas ut-kwaz ut-shishin ut-ta'er dugu Indiya m-ha Kus ne. Na pun ran-ut to tumsu u-me u pan-us e tumsu u rem-tu net-tu gas-u o ut-beet, u dame us-pan ne u rem-du Yahuda-ne. 10 Modekai nom us-pan u dim-du Faruk Zarakes, se na rake ran-tu na pane to u kwat-yu faruk. Na yase a-us-tom-u Faruk ne, e suk u jwaak i zege m-som i ooge go-ur yat-de i na dage u remu tom-su faruk. 11 Faruk yu' Yahuda-ne i ko bo-u hene ur-ker e same hi-ut e, remu e guut fat-ut e. Na yu' e ur-ker e ho, e pan, tumsu e horusse ko i he karma-ne i m-gag dugu ko-yu-he gas-ya i do'e heese un m-dum ko ya'ag-u un u neta-ut un ne. Tumsu e onk cwu-tu huub-tu m-gag u un ne. 12 Ho-du na este uzu net-tu Yahuda-ne nom iya u-me gas-su Faruk Zarakes otte ur-faruk de o ho-du op ut-tut u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne). 13 Ran-tu na pane na rake to na tomot to uka

ut-bor us-gas ut-beet. Tumsu na karunte to u-shu net ne, u remu Yahuda-ne e zong e top nom-u huub-ut yo-to e nomu un u ho-ur re. 14 Faruk yu' net-tu huute ran-ut to u-me us-gas ur-ker e da m-hor-m-hor u dom-u jwaak-u i m-som faruk. Tumsu ran-tu na pane to na tom-ut to u na karunte to u-me bo-u yat-o u otte sar m-ja ur-beb ne sok u Susha. 15 Se Modekai yage shu faruk, m-wa u cwu-tu ur-faruk ne tu otte sha-mu bumu ut-ran u mu pus-mo ne, na wa'u wa ur-top du yat-de du ur-faruk du na nome u kwam-tu shik tu bu-mu ut-ro u hi-ur wa. Tumsu na wa'u wa toggo yat-ya yu us-keer yu bu-m jaz-mo. Tumsu bo-u Susha u-beet o kub jar-tu ur-so. 16 Yahuda-ne i o men-tu Susha e nom ur-so, tumsu e yu' un m-sek. 17 U-me koyuhe gas-ya tumsu u ko-u-he bo-o, be-du bor-tu Faruk tote ur-beet, net-tu Yahuda-ne nom ur-so. Tumsu e bun ur-morog du re-du nom ut-re ur-so ne tumsu ho-du ur-hure ne. Tumsu net-tu u-dak u-tat e barum Yahuda-ne u hi-ur e, rem uzu e o hog-du gyer-u nom-u Yahuda-ne do'e nomu un.

9 U ho-du op ut-tut u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) bor-tu faruk wa'e ho-du teeg uzu na nom nom-u faruk zuye. U gandi ho-du ur-gan de huub-ut yo-to Isra-ne e o ut-gwat e re Yahuda-ne m-gag, Sedi nom-tu bargusse, Isra-ne e muye e re huub-ut yo-to e tu gugme e m-gag. 2 Yahuda-ne kargusse hi-ut e u-me bo-u e u-me gas-su Faruk Zarakes otte ur-faruk us-beet u remu e hesete wu ooge ussa wa honse e u-beet. Sedi wakun kerge ut-zu wa nom ees-ur yo-de u e ne da, rem uzu kowan o u hog-du u-gyer u heese un m-dum. 3 Tumsu net-ut yat-to tu us-gas us-beet u tu-yat-to faruk ne u net-tu na ooge hog-du e ne beet u-me us-gas us-beet e sege Yahuda-ne, remu uzu e o hog-du gyer-u Modekai. 4 Modekai shu'ute net-u yat-wa u-me pyu-u faruk; na hog dim-ur wa u-me us-gas us-beet. Wa shu'ut net wa-ur-beb sok. 5 Se Yahuda-ne re u-shu u gandi ho-du ur-gan tumsu e heese keturru huub-ut yo-to e u van-us e. E nom nom-u e ut-sa u-beet u huub-ut yo-to e ne, e horusse tumsu e hast huub-ut yo-to e ut-beet. 6 U-me Susha bo-u yat-o u otte sar m-ja ur-beb ne sok, Yahuda-ne ho ut-net ut-kok ut-tan. 7 U tek-u net-tu e hoye u dame u yaag-u Haman ne. Dim-ut e ooge Parasadata, Dafon, Asapata, 8 Porata,

Adariya, Aridata, 9 Paramasata, Arisayi, Aridayi, u Bayizata, 10 yaag op i Haman wa'-u Hamedata, huub-u yo-o Yahuda-ne. Sedi e kabug cwu-ut un da. 11 Se na waru faruk tat-u net-tu na hoye u-me bo-u Susha u otte sar u m-ja ur-beb ne sok u gandi ho-ur re. 12 Se faruk zu U-ren Esta, "Yahuda-ne hoog ut-net ut-kok ut-tan u-me bo-u Susha u otte sar u m-ja ur-beb ne sok u war-o, u dame yaag-u Haman ne op. U da-o du un nomte iya u ane war-o, i-re-o dete ut-shu'ut u gas-su kuse ne? Sedi da-o, i Yan-o kuse u bo ut-sa? Yan-o kon-us ro tumsu me nomu bo o." 13 Esta shus wa zu, "A mune zu nomug faruk ur-zwar, ya' Yahuda-ne i ooge u-me Susha ur-ker u-sot tumsu e nom nom-u bo zu na nom. Bo ya' ur-ker uzu birig-tu ya'ag-u Haman op na surgusse to u-kan." 14 Se faruk ees, na wu' ur-donse u-me Susha. Se un surgusse biruk-tu ya'ag-u Haman op. 15 Se Yahuda-ne i me Susha e karug ur-be ur-gan u ho-du op ut-nas u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) tumsu e sur m-ho net-ne ut-kok ut-tut, tumsu e kabug kwum-ut un da. 16 Da tase tumsu, Yahuda-ne i kuse u gas-u faruk otte tumsu e karug u remu e guut hi-ur e u remu e kum-ut ur-hure dugu-du huub-ut yo-to e. Un ho net-ne ut-zongu ut-shik ut-tut u op ut-tan, sedi un tamug nom-tu ut-kom-u un da. 17 Na nomug iya u gas-u o u-beet tumsu u ho-du op ut-tut u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) tumsu ho-du op ut-nas se un hure un muude ho-du re-du nom ut-re u ho-du ur-so ne. 18 Yahuda-ne i ooge u-me Susha, iya tumsu, e karug u ho-du op ut-tut u ho-du ut-op ut-nas ne, tumsu iya u ho-du op ut-tan un hure se un muut ho-ur re ho-du ur-so u re-du nom-ut-re ne. 19 O wa'e Yahuda-ne i ooge shu'ut u-me bo-tu ur-dog e ship-ut ho-du op ut-nas u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) de shu'ut ho-du ur-so u ho-du re-du nom ut-re ne, tumsu de shu'ut ho-du u-nya udu oru-ut un ne. 20 Modekai pun nom-ut to wa tomot ut-ran udu Yahuda-ne i ooge m-ra ut-mor ne, u-me gas-u Faruk Zarakes otte ur-faruk u-beet. 21 Wa waru un uzu e nom ur-so u ho-du op ut-nas u ho-du op ut-tan ne u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op ut-yur yu Yahuda-ne) koyuhe hak-ya. 22 Wa waru Yahuda-ne uzu e nom so-du ho-ut to u re-du nom ut-re ne ur-so ne tumsu u nomu or-ut e ne u-nya u nom ut-re ne tumsu e nomu i o u-me ur-kob u-nya.

Din-de de ooge morog-du ur-so da-u Yahuda-
 ne kume ur-hure dugu-du huub-ut yo-to e. **23** Faruk-tu Midiya u Pasiya ne nome. **3** Modekai
 Se Yahuda-ne ees uzu e do'e re-du u-shu ut-
 nom iya koyuhe hak-ya uka e taktun, u nom-
 du nom-u Modekai panu e ne. **24** Haman wa'-u
 Hamedata net-u Agagite, huub-u yo-o Yahuda-
 ne, wa nong dorog-su nomu yo-o udu Yahuda-
 ne uzu na horusse e. Tumsu na hast e u ho-du e
 cine uzu na horusse Yahuda-ne u fun-yu gwun-
 du u-gwembi (yu na foge Purim). **25** Sedi da-u
 Esta haane u shu faruk, se faruk pun ut-ran uzu
 nomu yo-o Haman dorge nomu Yahuda-ne u o
 mu u-domu hi-ur wa. Se Haman u ya'ag-u wa
 ne na surgusse e u-dom u-kan. **26** Rem iya o
 wute na fog-ut ho-tu ur-so to Purim. Yahuda-ne
 fak ho-ut to Furim, rem uzu Fur de o gom-du
 gwun-du u-gwembi. U remu nom-u un hyane
 ne tumsu u nom-u kume un ne. **27** Se Yahuda-
 ne i ooge u-me dak-u o beet un ees uzu un kab
 ho-ut to to shu'ut u-kim udu un m-ha ya'ag-
 u un ne u dame i barme Yahuda-ne. Un kub
 uzu un zaaru yagu nom-du so-du ho-tu ut-yur
 u to koyuhe hak-ya da, uka na iiste e ne. **28**
 Tunto ho-to na do'e baksu to tumsu na shipto
 dugu uno cara-o m-ha okun cara-o tumsu ko-
 u-he bo-o, tumsu u koyuhe gas-ya m-ha bo-ut
 yat-to ne. Tunto ho-tu Purim to na zaar u yagu
 nom-du so-du ho-ut to udu Yahuda-ne da, ko
 uzu u ho-ut to ka ut-to u-me ko-ut un. **29** U-
 ren Esta, gwup-u Abiher, u dame Modekai ne
 net-u Yahuda, e pun u-ran u otte ur-beb sok u
 remu na egusse ran u-yurumse u mottu morog-
 du Purim ne. **30** Se Modekai tomot ut-ran m-
 ha udu Yahuda-ne u-me gas-su Faruk Zarakes
 otte ur-faruk u-kok u-gan u kwaz-tu ut-yur us-
 ta'er u-me ran-ut to na waru Yahuda-ne gom-
 tu rus-du jab-u shu'ut-du m-yar ne. **31** Remu na
 egusse ho-tu Purim u da-u kame, uka Modekai
 net-u Yahuda u U-ren Esta yaste un ut-bor, uka
 tumsu un egusse hi-du war-e u ko-ut un ne uzu
 un ship ho-tu u-swaat u ho-tu namu jab ne. **32**
 Se bor-tu Esta pane u mottu so-du Purim ne,
 tumsu na cin to u-me ran-u ur-cun.

10 Faruk Zarakes wu' na top shik-u tar u-
 me gas-su wa otte u-beet, tumsu m-ha i o
 shu'ut u dak-tu ooge u-tek m-sa e top shik-u
 tar ko'e. **2** A-us-gen Faruk panug nom-ut yat-to
 tu Faruk nome u da-u wa ooge ur-faruk. Tumsu
 e pun tat-u re u-shu Modekai uka wa shu'ute
 remu zu Faruk yaag wa m-sek. A-us-gen ne pun

Yunana

1 Rem-us Yawe haagun udu Yunana wa'-u Amitai. **2** “Yune bō dō'e u Neneba bō-u yat-o, bō waru un rem-us ri, remu nom-ut yō-tō un teegun udu ri.” **3** Sēdi Yunana gugum. Wa som u irig m-ha bō-u yat-o u na fōge Jopa tumsu wa top shik, sē wa irig u-mē hat-u yat-ya m-ha bō-u Tarshis. Wa aruk remu uzu wa oōg ussa wa som dugu-du Yawe. **4** Un o tēk ur-nōk, Yawe tokon mya-mu ur-bēb u-mē m-sa, hat-yu ut-sa ut-ukus. **5** A-nak-du hat-u yat-ya hog u-gyer sok. Kowan hu kon-du ru-u wa. Un guns cwu-ut un u-mē m-sa remu hab-du m-no hat-u yat-ya. Sēdi Yunana o u-mē dak-u hat-u yat-ya wa roog-mu hoog wa. **6** Da-u o yu-Yat-ya yu hat-u yat-ya haan udu Yunana wa zu, “Remu yan-o bō otte m-roog? Yune! Bō kon ru-u rō, ko wa hogu on-ur in, wa ukur in dugu m-mar.” **7** Kuna a-nak-du hat-u yat-ya nē zutte, “Haanun, in gunun u-gwembi remu na nuput wa-ut-ba'as.” U da-u o un nom u-gwembi, un nup uzu Yunana wa, wa-ut-ba'as. **8** Un zu wun, “U da-o waru it. Yan-o bō nōmē na otte swadu ur-kōb? Yan-o o ank-m rō? Henē bō rwutun nē? Yan-o dim-du bō-u bō rwutun? Yan kō-dē bō rwutun?” **9** Yunana zu un, “Mē net-u Isra wa, tumsu mē wa doru Yawe wa, Ru-u dom u-ru, wu nōmē m-sa u-dak nē.” **10** Tumsu wa waru un, uzu wa o u som-du Yawe. Da-u o gyer-u ship net-ut tō, un zu wun, “Remu yan-o bō nomtē iya?” **11** Yu-u m-mya u-mē m-sa sur ur-bēb sok, un zu wun, “Yan-o it dō'e nomu bō u-yu u m-mya yakte nomu in u-gwuz?” **12** Yunana zu un, “Um nak yu-u m-mya haagun u-domu nō u remu ba'as-ut ri. Kabun mē nō guns mē u-mē m-sa kō-uyan o ut-res.” **13** Sēdi un wastē u rem-us Yunana nē da. A-nak-du hat-u yat-ya nē hu mat-du us-hund ē teet kit m-sa, remu bēb-du m-mya re u-shu m-swur un kerge da. **14** Un nom us-kan udu Yawe, un zu, “Yawe u-Ru, it konog bō, a-bō yage it mar remu kab-du fat-du net unwa da. Yawe u-Ru, a-bō ship it a-ut-ba'as remu kab-du fat-du wa-za-ut-ba'as unwa da. Sēdi nom nom-u citu bō.” **15** Un kyb Yunana, un guns wa u-mē m-sa. Da-u un gunse Yunana, yu-u m-mya res tēk. **16** Da-u o, net-tu hog gyer-u Yawe sok. Un nom estēdu us-rem udu Yawe, tumsu un nom ur-toog udu wa. **17** Da-u un gunse Yunana m-

sa, Yawe tōmon jan-u yat-ya, ya toros Yunana. Yunana shu'ut u-mē mēn-tu u-jan ut-hō ut-tut.

2 Da-u wa ooge u-mē mēn-tu u-jan, Yunana nong us-toog udu Yawe u-Ru. **2** Wa zu, “Um fak Yawe u tēk-u swadu ur-kōb u ri, tumsu wa shus toog-us ri. U-mē be-du ur-shu'ut du marimari nē, tumsu bō hog kon-us ri. (Sheol h7585) **3** Bō gwunug mē u-mē m-bu mu ur-ra, u tēk-u dak-u m-sa. Um o u-mē m-bu, tumsu jwak m-bu, reeg bēb-ur ri. **4** Um zuug, ‘Kō bō hastu mē dugu-du rō, ko ba shu'ute iya, mē ut-sur m-hyan pyu-u u-hēn u rō.’ **5** Bu-mu reeg mē ur-hi, bu-mu m-sa takustē mē u-bēet. Gwa-su mē m-sa takustē hi-ur ri. **6** Um yi'iste u-ta m-sa m-te u be-du ut-ta'ar. Um o u-mē be-du marimari nē. Yawe, u-Ru u ri, bō wa ruutu mē u-mē u-kub. **7** “Yawe, da-u um hoge fat-ur ri o m-rwu; tumsu um nom us-toog udu rō, Tumsu bō hog kon-us ri u-mē be-du u-hēn u rō. **8** “Net-tu ooge nom-du ut-huuk m-gir, ē gugumtē on-du u cwan-tu u-Ru nē. **9** Sēdi mē, u nu-u ut-vam. Um dē nom-du toog udu rō. Mē shusu estēdu us-rem u ri, remu ukur u oon dugu Yawe.” **10** Sē Yawe wu' jan-yu gwa'un Yunana u-kit m-sa.

3 Rem-us Yawe sur m-haan udu Yunana u-yurumse. Wa zu, **2** “Yune bō ha u Neneba bō-u yat-o, bō waru net-tu o ukun rem-su um waru bō.” **3** Yunana er rem-us Yawe, sē wa yune wa hu u Neneba. Bō-u Neneba oog u yat-o o sok, sē net nong m-roog ut-tut kanda wa hyan bō-u o u-bēet. **4** Hō-du Yunana cwaye u-mē bō-u Neneba, wa nom ur-hoot ur-gan. Sē wa heese nom-du ur-dōnse uzu, “Kwukus m-roog ut-shik ut-yur u na haatun u hō-du bō-u Neneba.” **5** Net-tu Neneba hog rem-us u-Ru, ē dor sē. E nom ur-dōnse kowan u nom u-swaat, iya o hen u net-ut wuto u ya'ag-u rek-e, kowan nom u-swaat, tumsu ē wu cwu-tu kōse-du namu jab remu ba'as-ut un. **6** Da-u faruk-u Neneba hoge rem-su Yunana ware, wa yune dugu pora-du ur-faruk-u wa. Wa wu' cwu-tu kōse namu jab. Wa shu'ut u-dak u dom m-cwa remu kōstē uzu wa yakke ut-ba'as. **7** U da-u o, faruk wu' na nom ur-dōnse u-mē bō-u wa u-bēet uzu: Dugu nu-u faruk-u i-yatē wa nē. “Ana yage net kō u-bisa o rak nom ut-rē da, a wakun u re nom ut-rē kō wa swa m-bu da. **8** Yage net, ut-bisa nē u wa' kus-tu kōse namu jab. Tumsu yage kowan u fag u-Ru m-hor-m-hor. Kowan byurun dugu fun-us yō-sē wa, u yunus-du jab-su ut-net nē. **9** Jiya Ru-o ut-

hog ur-on, wa toros jab-u wa remu ba'as-ut in, wa yage mottu ho-du in.” 10 Da-u Ru-u hyane uzu un yakke ut-ba'as u remu yage-du nom-du nom-ut yo-to un, se wa hog on-ur un. Wa yage mottu ho-du un tu wa ooge wa zongte.

4 Yunana hog us-ryab sok, remu on-du Ru-u hoge u dom-u net-tu Neneba. 2 Yunana nom us-toog udu Yawe wa zu, “¿Yawe, inya o um zutte da-u um ooge u bo-u ri? De wute um somot m-hor m-hor m-ha u Tarshis. Ko ba um nape uzu bo wa-u nya wa tumsu Ru-u ur-on, tumsu wa za hor-mu us-ryab, bo o ut-cwan ne tu barumte da, tumsu ko mune bo o zongi zongi bo hast jab-u ro dugu hatun swadu ur-kob. 3 Yawe, kab fat-ur ri da-o, rem uzu zek ur-zwar um mar.” 4 Yawe zu, “¿Nong ur-zwar bo nom us-ryab u mot-ut tun-to?” 5 Yunana aruk m-rwu dugu me u-bo wa do'e wa shu'ut u dekun be-de u-dom u-bo ne. Wa nom dekun rimpa-de remu wa kum-ut m-yara. Wa shu'ut u me, wa hyen-ut nom-tu Ru-u de nomu bo-u Neneba. 6 Da-u wa ooge u-me ur-rimpa, Yawe u-Ru wu' yakun kuwut-du ut-ran apun remu ya habte wun dung-mu ur-hi, ya rogom ya nomu wun m-yara. Yunana nom ur-so sok remu kuwut-du ut-ran ya. 7 Da-u is gase ur-wun tep tep, Ru-u tomon ut-zwa, tu tu'se kuwut-du ut-ran ya, ya guus. 8 Da-u ho-du rwune, Ru-u tomon mya-m yat-mo dugu u-dom. Ho-yu gup Yunana ur-hi har wa oog ussa ut-byuz, wa o ut-sa m-mar. Se wa zu, “Zek ur-zwar um m-mar uzu um fot ne.” 9 Ru-u zu Yunana, “¿Nomug bo ur-zwar bo nom us-ryab u remu mar-mu kuwut-du ut-ran de?” Yunana zu, “Kamug um nom us-ryab, ryab-su te m-mar.” 10 Yawe zu, “¿Kamug bo hog on-du kuwut-du ut-ran yu o zu bo kawe ya da? Bo wa'e tumsu ya nen-ut da. Ya apkun u gyup-mu m-gan ya mur u mokon gyup-mo. 11 ¿Kamug um hog on-du Neneba bo-u yat-o da? Bo-u otte ya'ag i zege ut-zongu u-kok u kwaz-du ur-gan i nape nom-u so-o u yo-o ne da. Tumsu bisa-tu oro u-tat u-me bo-u o. ¿Kumge um hog on-du bo-u o da?”

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matiyu

1 Tun-to to dim-tu uso-tu uso-ut Yeso Kiristi, wu rwune dugu ko-ur Dawuda u Ibrahi ne. **2** Ibrahi wa oye uso-u Ishaku. Ishaku uso-u Yakubu. Yakubu uso-u Yahuda, u huub-tu ur-matu wa ne. **3** Yahuda uso-u Peres u Zera (ino-u e wa oye Tamar). Peres uso-u Hezuron. Hezuron uso-u Ram. **4** Ram uso-u Aminadab. Aminadab uso-u Nashon. Nashon uso-u Sarumon. **5** Sarumon uso-u Boaz (wu ino-u e wa oye Rahab). Boaz uso-u Obida (ino-u e wa oye Rutu). Obida uso-u Jesse. **6** Jesse uso-u Dawuda Faruk. Dawuda uso-u Suremanu (wu ino-u wa ooge neta Yuriya). **7** Suremanu uso-u Rehobowam. Rehobowam uso-u Abija. Abija uso-u Asa. **8** Asa uso-u Jehoshapat. Jehoshapat uso-u Yoram. Yoram uso-u Uziya. **9** Uziya uso-u Jotam. Jotam uso-u Ahaz. Ahaz uso-u Hezekiya. **10** Hezekiya uso-u Manase. Manase uso-u Emos. Emos uso-u Josiya. **11** Tumsu Josiya uso-u Jekoniya u huub-tu ur-matu wa ne, u da-u karma-ne i Babira kabe net-tu Isra m-ha udu m-tok u dak-u Babira. **12** Da-u na kabu e m-ha udu m-tok Babira, Jekoniya wa o uso-u Sheyartiyer. Sheyartiyer uso-u Zerubaber. **13** Zerubaber uso-u Abihuda. Abihuda uso-u Eriyakim. Eriyakim uso-u Azor. **14** Azor uso-u Zadok. Zadok uso-u Akim. Akim uso-u Eriyuda. **15** Eriyuda uso-u Eriyaza. Eriyaza uso-u Matana. Matana uso-u Yakubu. **16** Tumsu Yakubu wa oye uso-u Yusuhu, campa Meri. Meri mate Yeso wu na foge Kiristi. **17** Dugu da-u Ibrahi u do'e da-u Dawuda sara-to op ut-nas, dugu-du Dawuda u do'e da-u na kabe Isra-ne m-tok u Babira, sara-to op ut-nas, dugu kun u do'e da-u Yeso Kiristi sara-to op ut-nas. **18** Inya o na mutte Yeso Kiristi. Da-u a ur-matu Meri eese yadu gu-ur Meri udu Yusuhu, sedi kanda na ga-gu un ur-gu na bit Meri ut-men ne dugu-du Yar-u u-Ru. **19** Ko ba oye uzu Yusuhu net ur-ka wa, wa za ussa wa ya' Meri m-'e u tek ut-net da, se wa dorog u jab-u wa, wa yagu wun m-yasa. **20** Wa o u tek-u dorog-us se, se wa-tom Wa-ko-uyan haan udu ro u bo', wa zu, "Yusuhu wa'-u Dawuda, a-bo hog u-gyer u kab-du Meri wa shu'ut neta ro da, remu zu nomu o u men-ut wa dugu Yar-u u-Ru o. **21** Wa de mat-du ya-du ur-campa, na do'e te'u wa ur-dim Yeso, remu zu wa de ukur net-ut wa dugu ba'as-ut e." **22** Tun-

to nom-to ut-beet na nomug to remu nom-tu Ru-u ware Wa-warru rem-su u-Ru Ishaya uzu, **23** "Gwup-u nape campa da de nom-du ut-men, wa de mat-du yadu ur-campa na do'e te wa ur-dim Imanuwer" nomu dim-ur re oye, "U-Ru ur-kot u na ne." **24** Da-u Yusuhu yune dugu m-roog, se wa nom nomu wa-tom u-Ru zuye wa nom, wa kub Meri m-mu u-bu, wa shu'ut neta wa. **25** Sedi wa tamug m-roog u wa ne da se da-u wa mate yadu ur-campa. Yusuhu te'e wa ur-dim Yeso.

2 Ba Mari mate Yeso u bo-u Betarami u dak-u Yahudiya, da-u Here ooge ur-faruk, a-nap-mu reger-ne dugu u-dom e rwun dugu u-dom e do'e u Urusharima. **2** E shit ut-net uzu, "iHene wuna mate, Faruk-u Yahuda-ne? It hyanug reger-u wa dugu u-dom, it haagun it nomu wa ut-huuk." **3** Da-u Here Faruk hoge iya se jab-u wa yune, u jab-u net-tu Urusharima ne ko'e. **4** Se wa fog i-Yate a-Toog-ne beet u a-kwup-du u-bor ne, wa shit un, "iHene na dote mat-du Kiristi?" **5** E zu wun, "U Betarami u dak-u Yahudiya, uka wa-warru rem-su u-Ru punte: **6** "No net-tu Bo-u Betarami, u dak-u Yahuda, bo-u no o m-sek ne sok, Remu zu dugu bo-u no na dote kwum-du faruk wu de dor-tu net-ut ri Isra-ne." **7** Here fog a-nap-mu reger-ne m-yasa, wa nuput ko-uyan da-o reger-yu hene. **8** Se wa tom un u Betarami uzu, "De'en no goot sok ur-zwar ne be-du na mutte wa'-u wa. A no hyanu wa se no nom m-hor no haan no waru me, kome um do'e um nomu wun ut-huuk." **9** Da-u un hoge nomu faruk ware un hu m-ha usu un. E o tek m-ha, e hyen reger-yu un hyane dugu u-dom. Da-u e hyane ya, e hu murimmo, e hu ur-so sok, ya hu m-da u shu un, se be-du ya eeste u be-du yadu otte. **11** Da-u e cwaye u-me u-bu, e hyen ur-ya e ino-u wa Meri. Se e kug e nomu wa ut-huuk. Se e upus ba-ut e, e nomu wun u-nya' ut-nom u-tat u ta'ar-tu mbakut ne u nom mu wus u-hakun ne, mu na foge "farakanse," m-dap ne mu wus u-hakun mu na foge "mur." **12** Remu zu Ru-u baag u nongu un ut-him u bo' uzu a un mu udu Here da, se un dor yakun fun-ya m-mu bo-u un. **13** Da-u a-nap-mu reger-ne arke, wa-tom Wa-ko-uyan haan udu Yusuhu u bo'. Wa zu, "Yune, bo kab wa' e ino-u wa bo som m-ha dak-u Masar. Bo shu'ut ukun se da-u um waru bo, remu zu Here o gotu ya-ur re wa hoot wa." **14** Se wa

yūne, wa kūb ūr-ya ē ino-u wa nē m-gyūp ē dō'e ū Masar. 15 Kūna ūn shū'ute sē da-u Here mare. Rū-u zuug na nōmug nōm-ūt tō da-u wa warē wa-warrū rem-sū u-Rū Hosiya ūzu: "Dugu dak-u Masar mē fagu Wa'-u ri." 16 Da-u Here nape ūzū ver-sē a-nap-mū reger-nē nōmū wa, sē wa hog m-kūwūt. Sē wa wū na hōorse ya'ag-ū campa-nē beēt i o ū-mē bō-u Bētarami ū kit-sū bō-u o nē, dugu ūs-hak ūs-yūr ū saan u-dak, wa regnūsse hōn-hōn ū da-u a-nap-mū reger nē warū ūzū. 17 Irmīya wa-warrū rem-sū u-Rū warug wūn na ūt-nōm iya da-u wa zūye: 18 "Na hōk ūs-kan dugu bō-u Rama, Cwar-yū ūs-kan ū namū jab nē Rahira ogu ūs-kan remū ya'ag-ū wa, na hokūstē parrū wa da, Remū zū ē zamūn da." 19 Da-u Here mare, wa-tōm Wa-ko-uyan rwūn ūdū Yusuhu ū bō'-ū dak-ū Masar. Wa zū, 20 "Yūne, bō kab wa' ē ino-u wa nō dō'e ū dak-ū Isra, remū zū, i ooge ūssa fat-dū wa' ē mūrūstē." 21 Sē wa yūne wa kūb wa' ū ino-u wa nē, wa dō'e ū dak-ū Isra. 22 Da-u wa hogē ūzū Arkirayus wa'-ū Here o ūr-farūk ū gas-ū Yahudiya, sē wa hog u-gyer ū ha-mū kūn. E arūk m-ha ū dak-ū Gariri remū zū Rū-u nōngu wūn ūt-him ū bō'. 23 Sē ē dō'e ē shū'ut ū okōn bō-ū ū na fogē Nazara, remū ū kōstē ūzū nōmū a-warrū rem-sū u-Rū nē warē nip-tō, "Na dē fag-dū wūn wa-Nazara."

3 U tek-ū hō-ut tō, Yohanna Wa-ūt-yūbusse m-bū rwūn wa o ūt-but ū-mē dog-dū Yahudiya. 2 Wa o ūt-zū, "Yagun ūt-ba'as, nō byurnūn ūdū u-Rū remū farūk-dū u-Rū o ūt-mōr." 3 Unwa wa wa-warrū rem-sū u-Rū Ishaya nomtē ūs-rem ūzū, "U-cwar yū o ūs-fag ū-mē ūr-dog ūzū, 'Mangun fun-u Yawe, Yūnsūn u-fun m-kim.'" 4 Toggo-yū Yohanna wa'e yū na nōmē ū ka-u u-rakum tō, tūmsū wa o m-gag ū hap-yū u-ka nē u-byūn. I o nōm ūt-rē rō ū bū-mū sō nē. 5 Net-tū dō'e ūdū wūn dugu bō-u Urusharima ū dak-tū gas-ū Yahudiya-nē ūt-beēt, ū net-tū o gas-ū Gi-yū Yodan nē. 6 Ūn hū warrū ba'as-ūt ūn, sē wa nōmū ūn ūt-yūbusse m-bū, ū Gi-yū Yodan. 7 Da-u Yohanna hyanē Farisa-nē ūtāt ū Saduki-nē ū haan ūdū rō, ū be-dū wa otte nōmū net-nē ūt-yūbusse m-bū, wa zū ūn, "Nō ban-dū ya'ag-ū kōkōs! ĴWana hi-mū nō, nō som ryab-sū u-Rū sū o haane? 8 Ūka te-sū mutte ūt-ya, tō kōsē kō-uyan go-dū u-te ya, remū iya kō nō nōmōn nōm-tū dē kōsē ūt-net ūzū nō yakke nōm-dū ūt-ba'as nō byurgun ūdū u-Rū. 9 A nō

dorog ū jab-ūs nō ūzū Ibrahi wa o ūso-u nō da, ūm o warū nō ūzū Rū-u o ūt-kere wa nōm yaag dugu mē ta'ar-ūt tun-tō tō shū'ut ya'agu Ibrahi. 10 Ūm o warū nō Rū-u dē yadū nō ūr-kōb a nō byūr-nē nō yage yūdū ūt-ba'as da, ūka net wū ka'e ūr-goog ū kug-dū ūs-te. Te-yū matē ya-ūt sō-tō da, wa dē kupsū ya, wa gun u-ra. 11 "Ūm nōngu nō ūt-yūbusse m-bū, remū ū kōstē ūzū nō byurgun ūdū u-Rū nō yakke ūt-ba'as, sēdī ū dim-ū ri wakūn dē haan wū zegu mē m-shin. Kō gōr-sū ka'at-ūt wa ūm kōrge ūm ust sē da. Wa dē nōmū nō ūt-yūbusse ū Yar-u u-Rū tūmsū u-ra nē. 12 Wa o m-shup u-sota nē, wa dē mangu dōr-ū m-der, wa sōtusse sō i o sō-ye wa wa' ūr-bya, wa doos kon ū ra-ū ū na da hōks ūt-ryūm da." 13 Da-u Yēsō haanē dugu Gariri ū Gi-yū Yodan ū Yohanna nōm-tū wa ūt-yūbusse m-bū, 14 Yohanna sa'ag ūt-gugum. Wa zū, "ĴMe hi-dū warri ūm ūt-sa bō nōmū mē ūt-yūbusse m-bū, bō mu bō haan ūdū ri?" 15 Sē Yēsō zū, "Yage na nōm iya ū da-o, remū na nōm-ūt nōm-ū Rū-u ūt-sa na nōm." Sē Yohanna ees. 16 Da-ū Yohanna nōmū Yēsō ūt-yūbusse m-bū, Yēsō rwūn dugu m-bū, za rem dōm u-rū u-pus sē Yēsō hyen Yar u-Rū ū hyeen ūka ūr-gorop ū dōm-ū wūn. 17 Sē Rū-u nōm ūs-rem dugu dōm u-rū wa zū, "Unwa o Wa'-ū ri, wū ūm o ūt-cwan, tūmsū ūm o hog-dū zwar-ūr wa sok."

4 Sē Yar u-Rū dor-ūt Yēsō m-cwa ūt-kanda ū remū farūk-ū nōm ūs-te nōm-tū wa m-reg. 2 Da-ū Yēsō nōmē u-swaat m-roog ūt-shik ūt-yūr ūt-hō nē ūt-shik ūt-yūr, sē wa hog ūs-mēr. 3 Farūk-ū nōm ūs-te haan ūdū ro wa zū, "Abite Wa'-ū u-Rū wa bō oye, zū ta'ar-ūr rinde dē mu nōm ūt-rē." 4 Yēsō shūs wa zū, "Rem-sū u-Rū zuug, a-nōm ūt-rē ū war-o net dōtē ūr-fat da, sē rem-sū rwūnē dugu nu-ū u-Rū." 5 Farūk-ū nōm ūs-te kūb wūn m-ha ū bō-ū Urusharima bō-ū u-hēn, sē wa dūūt wūn ū be-dū m-ja be-dū ūr-shū'ut dū Wa-ko-uyan. 6 Tūmsū wa zū wūn, "Abite Wa'-ū u-Rū wa bō oye, tane tari mak bō hēen u-dak. Remū zū na panug ūzū, "'Rū-ū dē wadū a-tōmū wa, ē 'ē bō, E ē bō ū kom-ūt ē, Taas ū na-u ro ū gap ūr-ta'ar da.'" 7 Yēsō shūs wa zū, "Na panug ūzū, 'A-bō nōmū Wa-ko-uyan Rū-u ro m-reg da.'" 8 Sē farūk-ū nōm ūs-te kūb wūn m-ha rōr-dū zege m-ja, wa kōsē wūn farūk-tū dak-ū uno, ū zwar-ūr wa nē. 9 Sē wa zū, "Mē ya ū bō nōm-ūt tō ūt-beēt, a-bō nōmū mē ūt-huuk." 10 Sē Yēsō zū wūn,

“Faruk-u nom us-te, hate dugu kit-u ri, remu na panug uzu, ‘Bo nomu Wa-ko-uyan Ru-u ró ut-huuk, tumsu wa bo do’e ut-dor, wa u-gan.’” 11 Faruk-u nom us-te yage wun, se a-tom u-Ru haan, e nomu wun ur-sege. 12 Da-u Yeso hoge uzu Here Faruk Antipas wa’ag Yohanna wa-ut-yubusse m-bu u bu-u m-tok, se wa mu u dak-u Gariri. 13 Yeso yage bo-u Nazara wa do’e wa shu’ut u Kapanahum, u dap-su m-sa mu Gariri u-me dak-u Zeberun u Naptari-ne. 14 Nom-u lshaya Wa-warru rem-su u-Ru zu na ut-nom, na nom o. 15 “Dak-u Zeberun u dak-u Naptari-ne, o dom-u fun-yu o dapus sa-mu u gas-u u-dom u gi-yu Yodan, Dak-to u-me dak-u Gariri be-tu i za-Yahuda-ne zegte u-tát da. 16 Net-tu o ur-yu u-me u-cwum, e hyanug zun-m yat-mo. Udu i ooge ur-yu u-me dak-u yara-mu m-mar. Zun-mu rwugun e.” 17 Dugu da-u o Yeso heese ut-but, uzu, “Yagun ut-ba’as no byurun udu u-Ru, remu zu da-u Ru-u de ur-faruk o ut-mor.” 18 Da-u Yeso ooge m-ha u dapus m-sa mu Gariri, se wa hyen net-ne yur, u Simon wuna foge Biturus u or-u wun ne Andarawus, e o gwun-du nom-tu masu jan, u-me m-sa, remu zu un a masu jan ne e. 19 Yeso zu un, “Dornun me, me mutu no a naknu ut-net u haan udu ri.” 20 Za rem, un yage nom-tu masu jan-u un, un dor wa. 21 Da-u wa re shu m-ha ne, se wa hyen eken net-ne yur, u Yakubu e Yohanna ya’ag-u Zabadi. E o u-me u-hat u uso-u un ne Zabadi, e o mangu nom-tu masu jan-u e. Yeso fog un. 22 Za rem un yage u-hat u uso-u un ne, un dor wa. 23 Yeso rigusse dak-u Gariri wa o nomu un ut-kose u-me bu-u ut-kose u Yahuda-ne, wa o nomu un ut-but tu Rem-su m-Remer su Faruk-du u-Ru, tumsu u has-tu net-ne us-gom m-re ne. 24 Rem-su nom-tu Yeso nome nurus dak-u Suriya u-beet, Net-tu hu haatun wun a us-gom u a-kob-du m-yar ne, u a swadu ur-kob ne m-re, u a-nom us-te ne, u i otte gom-su ur-he’e, u a remu swadu net-ne ut-be ne, se wa yu’ e m-yar. 25 Morog-du ut-net dugu Gariri, u Dikaporis, u Urusharima, u Gas-u Yahudiya, tumsu u gas-u gwug-du gi-yu Yodan dor wun.

5 Da-u Yeso hyane ban-du ut-net, se wa duus u dom ur-ror wa shu’ut m-shu’ut. Se a-doru wa op u yur e haan udu wa, 2 Se Yeso heese nomu un ut-kose, wa zu, 3 “Kom u-Ru udu i nape kushin-m e u-me u-Yar, remu faruk-du

u-Ru du e de. 4 Kom u-Ru udu a namu jab-ne, na de yadu e jab m-shiriktin. 5 Kom u-Ru udu i zatte huk-mu ut-hi da, e de kwum-du dak-u uno. 6 Kom u-Ru udu a hog-du us-mer u swa’at m-bu ne, tu nom-ut so-to, na de shuksu e. 7 Kom u-Ru udu a hog-du ur-on ne, remu Ru-u de hogu on-ur e. 8 Kom u-Ru udu i o jab-u so-o ne, remu e de hyan-du u-Ru. 9 Kom u-Ru udu i wu’e ut-net u shu’ut-du jab-u pus-o, na de fag-du e ya’ag u-Ru. 10 Kom u-Ru udu i net-tu o yadu ur-kob u remu nom-ut so-to, remu faruk-du u-Ru du e de. 11 “Kom u-Ru udu no da net-tu o pepru no, e o u yadu no ur-kob, e o ketu no us-rem su nom-ut yo-to u remu ri. 12 Nomon ur-so u no nom jab-u pus-o u remu uzu top-u no o yat-o u dom u-ru, iya o un nomte a-warru rem-su u-Ru ne i ba no m-haan. 13 “No o ma-tu dak-u uno. Sedi a matu taye ur-gag, irene o na dote mangu to? Na za nom-du okon u to da, sedi na agusse u net-tu jangusse us-na. 14 “No oye zun-mu dak-u uno. Bo-u o m-sak u dom ur-ror na za yasu o da. 15 Net za dapus us-hitirra u wa wugub ya u-kok da. Sedi na sak ya u dom naas wa u ya ya’ m-zun udu netu oye u-bu ut-beet. 16 Iya o hen, yagun u zun-m no mok, uka net-tu dote hyan-du ank-m somo no, remu e nom-tu Uso-u no wu o dom u-ru ut-vam. 17 “A no nom us-dorog uzu um haagun um haste rem-su u-Ru su Mosa pane u su a-warru rem-su u-Ru ne da. Um haagun um haste se da sedi um shuuste se. 18 Um o waru no ut-nip kada dom u-ru u-dak ne o enkte, ko u-pan u-rek ya ko u-de u-gan ya za ut-enk u tek-u rem-su u-bor da se na nong ko-uyan. 19 Kowana pase bor-u rek-ya u tek-u bor-us sin-se tumsu wa kose ut-net e pas, na do’e fagu wa yu rek-ya u tek-u faruk-du u-Ru. Wa hene kabe rem-su u-bor sin-se wa kose eken ne na do’e fagu wa yu yat-ya u tek-u faruk-du u-Ru. 20 Um o waru no a no zege Farisa-ne u a-kose-tu rem-su u-bor ne u nom-du nom-ut so-to da, no za cwa-du faruk-du u-Ru da. 21 “No hok na zuug net-tu da-u dim, ‘A e ho net da, ko wa ho net na huutu wa u be-du kwup-du us-rem.’ 22 Sedi um o waru no kowana o us-ryab su or-u wa na de kwupu wa us-rem. Tumsu kowana zuye or-u wa, ‘M-zan,’ morog-du ut-nengen de kwupu wa us-rem. Wu fage or-u wa ‘Rag!’ wa o fun-yu ha-mu bu-u u-ra. (Geenna 91067) 23 “Remu iya, a bo o nom-du u-nya ur-sak u-me be-du ur-shu’ut du Wa-ko-uyan se bo bakus uzu bo nongu wakun nom-u kame da.

24 Yage nôm-tu u-nya' u ró u-shu ur-sak bô d'ê udu wa. Kôn wa wa nôm bô ur-hô remu nôm bô nôm wa. Sê bô haan bô yase nôm-tu nya-u ró udu u-Ru. 25 "A wakun o huutu bô u be-du kwup-du us-rem, sa u-mang nô wa nê za naas u-da. Nômon iya dugu u-fun, a-za iya da wa de huutu bô udu wa kwup-du us-rem, wa kwup-du us-rem de hen u yasû bô udu nôm us-kôm, nôm us-kôm tumsu e huut bô u bu-u m-tok. 26 Um o waru nô ut-nip bô da rwuun ukun da sê bô topok nôm na shut-nê wa u-beet. 27 "Nô hok bor-tu u-Ru uzu, 'A nô nôm m-o da.' 28 Sedi um o waru nô, kowana gwatê neta gwat uzu wa roog u wa nê, wa taaste m-o u wa nê u-me jab-u wa. 29 A is-du kom ut-cwa u ró u o wadu bô u nôm-du ut-ba'as, hostê de bô rest taas bô nôm ut-ba'as. Zek ur-zwar bô taag u og-du ur-gan du war-u ró, uzu na gun bô u-ra u og-tu war-u ró nê ut-beet. (Geenna g1067) 30 A kom ut-cwa ró o wadu bô u nôm-du ut-ba'as, kupse o bô rest. Zek ur-zwar u bô taag u og-du ur-gan du war-u ró uzu na gun bô u-ra u og-tu war-u ró nê ut-beet. (Geenna g1067) 31 "Tumsu na wargu nô uzu, 'Kowana yane neta wa, wa zatte ka ut-nôm da, sê wa yaag wa ran-u ut-yan.' 32 Tumsu um o waru nô uzu, kowana yane neta wa, a-za remu ba'as-tu m-o da, wa wa'ag wa-u-as. Tumsu wu gaye neta-yu na yanne wa nong m-o u wa nê. 33 "Nô hok na wargu net-tu da-u dim a e nôm tond-su us-bi da, 'A nô pas nôm nôm nomte estedu us-rem da, sedi netu nôm nôm-u wa nomte estedu us-rem udu Yawe.' 34 Tumsu nôm um waru nô uzu, a nô nôm us-tond da, kô u dom u-ru, remu uzu be-du ur-shu'ut du u-Ru de du ur-faruk u wa. 35 Tumsu a nô ton-de u-dak nê da, remu uzu kuna Ru-u cinte na-us wa. Tumsu a nô tond u Urusharima nê da, remu uzu bô-u yat-o u Farkina-nê o. 36 A-bô ton-de tumsu u hi-du war ró nê da, remu uzu kô hi-u ró u-gan bô za keru mutu ya u pus-ya kô u rim-ya da. 37 A nô ut-sa nôm-du okon nôm kame nô zu, 'U, mê ut-nôm,' kô 'O'o, um za ut-nôm da.' Nôm-u zege iya du faruk-u nôm us-te de o rwutun. 38 "Nô hok nôm-tu a-kose-tu u-bor nê zuye, uzu bor-ut zuug, 'Wu nase is-du or-u wa, wakun de na-su du wa is-de. Wu tumsu fare nin-yu or-u wa, wakun de far-du yu wa nin-ya.' 39 Tumsu um o waru nô a nô top wakun u nôm-u yo-o remu zu wa nongu nôm-ut yo-to da. A wakun u gapu bô u gar-yu kom us-cwa bir u gar-yu kuse. 40 A wakun ut-sa wa huut bô u be-

du kwup-du us-rem remu uzu wa ongte toggo-u ró, yasû wa toggo-yu dom. 41 A karma-yu wa bô u kabu wa ur-ba u ha-mu u-mer u-gan ur-beb, nôm ha-mu us-mer us-yur u wa nê. 42 A wakun u konu bô u-nôm, ya' wa. Wu haane m-seg udu ró, a-bô hoos wa da. 43 "Nô hok Mosa panug uzu, 'Cwanun or-ut nê nê,' nê gugum i gugmu nê nê. 44 Sedi um o waru nô, cwanun i gugmu nê nê, i o nê u yadu nô ur-kob nômun e us-toog. 45 Nômon iya remu nô shu'ute ya'agu Uso-u nô wu o u dom u-ru. Wa wu' ho-du ya' m-zun udu net-ut so-to udu tu za so-to nê. Wa rob u-yu udu net-ut so-to nê u tu yo-to nê. 46 A nô o cwan-tu i o cwan-ut nê nê, zyan top-o nê de ut-kwum? Kô a-onku shik tar nê iya o e nomte! 47 A nô o vuk-su or-ut nê u war'e, zyan-o u nê nome u nê zekte êken nê? Kô i nape u-Ru da, e nom iya! 48 U remu iya, sê nê shu'ut shuyi-shuyi uka Uso-u nê u dom u-ru otte u-shuyi shuyi.

6 "Yeso re shu u nôm a-doru wa-ut-kose uzu, 'A nô o nôm-du nôm-ut so-to,' a nô nôm o da-u net-tu o madu nê remu e vom-ut nê da. A nô nôm okon remu net-tu vom-ut nê, nô za kwum-du u-top udu Uso-u nê wu o dom u-ru da. 2 "U remu iya a nô o nya-du wakun wa ur-kob u-nôm, a nô nôm ur-donse da, uka a-ha-mu ur-nô nê nomte u-me bu-u ut-kose u Yahuda-nê us-fun nê u remu zu u net-tu vom-ut e. Um o waru nê ut-nip e taaste onk-u top-u e u-beet iya. 3 Tumsu a nô o yadu wakun okon nôm-o, a-bô yage u tokon net-to u nap nôm-u bô ut-nôm da. 4 Iya o nô dote nôm-du u-Nya m-yasa. Tumsu Uso-u nê, wa hyene nôm-tu m-yasa ut-beet, wa nôm bô u-top. 5 "Tumsu a nô o u nôm-du us-toog, a nô nôm uka a-ha-mu ur-nô nê nomte da, e ton e ees u-me bu-u ut-kose u Yahuda-nê us-fun nê remu net-tu hyen-ut e. Um o waru nê ut-nip, e taaste onk-u top-u e u-beet iya. 6 Sedi a-bô o nôm-du us-toog, cwa u-me u-kur bô tage u-is, sê bô nôm us-toog udu Uso-u ró wu na hyente da. Uso-u ró wu hyene nôm-tu m-yasa wa de nôm bô u-top. 7 A nô o nôm-du us-toog, a nô ha u sop-su u-nôm ur-ba da uka i nape nê u-Ru da, i o m-hyan uka zu, a e nôm iya da, ru-u un za hog-du toog-us un da. 8 A nô nôm uka e da, remu Uso-u nê nak nôm-tu nê ut-sa kanda nê kon wa. 9 "Nômon us-toog inya, "Uso-u it, wu o dom u-ru, Um ut-sa u net-tu vam bô u nôm-u e o ut-nôm u-beet.

10 U faruk-ur ró u haan, Nom-tu bo út-sa na nom-to, u-dak uka na nomte u dom u-ru. 11 Bo ya' it nom út-re u ko-uyan ho-de. 12 Bo nomu it ho-du ba'as-ut it, uka it nomte i nomu it út-ba'as ur-ho. 13 A-bo huut it u be-du m-reg da, sedi bo e' it udu faruk-u nom us-te.' 14 A no nomu net-tu nomu no út-ba'as ur-ho, Uso-u no wu o dom u-ru wa de nomu no ho-du ba'as-ut no. 15 Sedi a no nome út-net ho-du ba'as-ut e da, Uso-u no wa za nomu no ho-du ba'as-ut no da. 16 "A no kabe u-swaat, a no naas shuut no uka a-ha-mu ur-no ne nomte da. E naas út-shu u remu e koste út-net uzu e o u-swaat. Um o waru no út-nip, un taaste onk-u top-u un u-beet. 17 Tumsu a-bo o nom-du u-swaat, saape shu-u ró, bo taam m-noog u hi-ur ró, 18 ta'as na nap uzu bo o u-swaat da. Uso-u ró de nomu bo u-top, wuna hyene nom-tu na nome m-yasa. 19 "Ano cin kwum-ut no u-dak un o da, be-du rog m-kaari ne dote út-naas, u be-du hyuw-ne dote ur-cwa e nom u-hiw. 20 Sedi no nom ur-cun u dom u-ru u be-du orog u m-kaari ne zatte út-na'as da, u be-du hyuw-ne tumsu e zatte út-hyuw da. 21 Be-du kwum-ut no otte kuna jab-u ró otte. 22 "Is-de oye zun-mu u-war. A is-ur ró oye m-yar ne, war-u ró u-beet út-shu'ut m-zun ne. 23 Sedi a is-u ró za soye da, war-u ró u-beet o de shu'ut u-cwum ne. Abite zun-mu o me no cwum o, re-o tat-u cwum-u o! 24 "Wakun za nomu tu-shu út-yur m-tok da. Sedi wa gugum wa-gan u wa cwan wa-gan, ko wa nom nom-u wa-gan út-sa wa jurum wa-gan. No za wadu dorru u-Ru u jab tumsu no wa-cwan-tu shik-u jab u-da u-gan da. 25 "U remu iya, um o waru no, a no naas jab-u remu nomu no de út-re ko u no de út-swa, ko kus-tu no de út-wa u war-u no da. Fat-du zek nom út-re, tumsu war-u zek út-kus tu no de út-wa. 26 Gwatun no i dom u-ru. E nom-ut kuw da. E nom-ut ket da. E cin-ut ur-bya da. Napun uzu Uso-u no wu dom u-ru, wa regusse e, wa de ya'u no nom-u no út-sa no nom-ut ur-yu. No zek no u-so u-tát! 27 Wana u tek-u me no u remu namu jab wa de keru swuru hi-ur wa, u-kwam u-gan u tek-u rut-ut wa? 28 "U remu yan o no otte u na-su jab-u remu út-kus tu no de út-wa? Gwatun pyak-ut tu ur-dog uka to hopte u nen. To nom-ut m-tok ko u-te út-kus da. 29 Um o u waru no, ko Suremanu Faruk-u m-sek, wa tamug nom-du út-uk ba pyak-ut du ur-gan da! 30 A shu'ute uzu Ru-u de nomu gwa-su ur-dog út-uk su oye uzu

u ya-o se oye, u-sot u na gun se u-ra, za u-sakna Ru-u de ya'u no cwu-tu m-wa. No a-yadu jab ne cashi! 31 U remu iya, a no naas jab uzu, 'Zyan-o it de út-re?' Ko 'Zyan-o it de út-swa?' Ko 'Zyan-o in do'e út-wa'e?' 32 I nape ne u-Ru da, e út-sa nom-ut to. Uso-u no wu oye u dom u-ru wa nak uzu no út-sa nom-ut to út-beet. 33 Sedi nom-u zege ur-zwar, no sa' faruk-du u-Ru u nom-ut so-to wa ne, nom-ut to út-beet wa ya'u no to. 34 U remu iya, a no naas jab-u remu u-sot da, sot-u de haan u tok-m wa ne. Ko-uyan ho-de tok-m wa korge wa.

7 "A no kwupu wakun us-rem da, tas na kwupu no us-rem da. 2 Remu zu, ka no kwupte út-net us-rem, iya o Ru-u dote u kwupu no. Kok-du no mu'uste út-net, de Ru-u dote musu no. 3 "ZRemu u-yan o bo otte u gwat-du pyar i-te o is-du or-u ró, bo hak bo, bo gwat king-u o u is-ur ró da? 4 Tumsu rene o bo dote zu or-u ró, 'Yage um has-tu bo pyar i-te u is-ur ró,' bo ya hen u-king ne u-me u is-ur ró? 5 Bo wa ha-mu ur-no, ba m-has king-u o u-me is-ur ró, da-u o bo de út-hyan ur-zwar ne, bo haste pyar i-te i o is-du or-u ró. 6 "A no nya' o' nom-tu u-hen tu u-Ru da. A no nome iya, e út-byurun e yap no ko honsu no. Tumsu a no gwunu út-arede nom-tu shik da, remu uzu e de jangu to us-na. 7 "Nomon us-kon, na de ya'u no; sa'an no, de út-kwum; koton u-is, na de u up-su no. 8 Remu zu kowana kone na ya'u wa; kowana de út-sa wa út-kwum; tumsu kowana koote u-is na up-su wa. 9 "ZWana u tek-u me no, wu wa'-u wa de kon-du wa ur-beredi, se wa ya' wa ur-ta'ar re? 10 ZKo a wa'-u wa u kon wa u-jan wa ya' wa u-fa? 11 No oye net-ut yo-to, no nak yadu nom-ut so-to udu ya'ag-u no. Rene o dote út-shu'ut, Uso-u no wu o dom u-ru, wa de yadu nom-ut so-to udu i o kon-du wa! 12 Nom-tu no o út-sa u net-tu nomu no, nomun e iya, iya o Mosa u a-warru rem-su u-Ru punte m-tumb ne. 13 "Cwaan u is-u rek-ya. Um zuug iya remu uzu is-yu huye u be-ur yo-de ya o m-huk ne. Tumsu fun-u ya otte m-kuk mu út-dor, i oye ur-cwa u fun-u ya e o u-tát. Is-u ya huut út-net u-me bu-u u-ra. 14 Tumsu is-yu ha-mu be-du ur-fat, ya o rek-ya. Fun-u ya tumsu na so ur-kob u dorru ya. I o u dorru ya e za u u-tát da. 15 "Nomon ga' u a-warru rem-su u-Ru ne i us-bi ne, i de haan udu no uka ca u hyan-mu u-shu, sedi u men-tu me, e o uka go'. 16 No napu un remu nom-tu

un o ut-nom. ¿Net-tu ka ya-tu inabi u war-u u-hir, kō ya-tu u-bab u war-u te-yu tuntur? 17 Iya hen te-u so-ya, ya mut ya'at so-to, te-yu za so-ya da ya mut ya-tu za so-to. 18 Te-u so-ya ya za mat-du ya'at so-to da, iya o tumsu te-u yo-ya, ya za kerru mat-du ya'at so-to da. 19 Kō-uyan te-ya yu mate ya'at so-to da, na de kup-su ya, na guns ya u-ra. 20 Iya o hen, nō napu a-warru rem-su us-bi remu nom-tu un o ut-nom. 21 “Za kōwana de fag-du me, ‘Wa-ko-uyan, Wa-ko-uyan,’ wa de cwa-du faruk-du u-Ru da. Se wu nōme nom-tu Uso-u ri wu oye u dom u-ru o ut-cwan. 22 U hō-du kwup-du us-rem, eken dō'e ut-zu, ‘Wa-ko-uyan! Wa-ko-uyan! It nomug ut-but u tek-u dim-ur rō, it yun nom us-te u tek-u dim-ur rō tumsu it nom nom-tu m-shin tu-yat-to u tek-u dim-ur rō’ 23 U da-u o um de zu un, ‘Um nak nō da. Hatun dugu kit-u ri nō a nom-du nom-ut yo-to ne!’ 24 “U remu iya, kōwana hōge rem-us ri, wa dor se, wa o ba wa us-veru wa, wu maye bu-u wa u dom-u pok u-ta'ar. 25 Da-u yu-u kasne, gi-su shi m-bu, mya-mu yunne mō gup u-bu tumsu o heeg da. Remu uzu na maag o u dom-u pok u-ta'ar. 26 Kōwana hōge rem-us ri wa kagub se da, wa o ba ragu net-tu wa, wu maye bu-u wa u dom m-herag. 27 Da-u yu-u kasne, se gi-su shi m-bu, mya-mu yunne mō gup u-bu, se bu-u o he, he-ur yo-de.” 28 Da-u Yeso tase warru nom-ut to, se bandu ut-net hu murimmo u remu kose-ut wa, 29 remu zu wa kōkse u tek-u m-shin, za ba a-kōse-tu rem-su u-bor ne da.

8 17 Da-u Yeso cuzne dugu ur-ror, bandu ut-net u-tat dor wa. 2 Se yakun campaya kim, wa haan wa he ut-jwun u shu Yeso wa zu, “Uso-u u-bu ri, a-bō cwanē, bō ut-kere bō haste me m-kim.” 3 Yeso jakus kom-u wa wa tum wun, wa zu, “Um cwanug, bō kum m-yar!” Za rem, se kim-mu yagu wun. 4 Se Yeso zu wun, “Gwat, a-bō waru wakun da, sedi bō dō'e bō kose hi-du war rō udu yu-Yat-ya a-toog-ne, tumsu bō nom u-nya ūka bor-ut Mosa kōste u-me rem-su u-bor, uzu bō nom iya u kōste uzu bō kwumug m-yar.” 5 Da-u Yeso cwaane u Kapanahum se yu-shu karma-ne yu Roma, wa haan wa kon wun uzu, 6 “Wa-m-nap, tok-u ri wa o m-rut u-bu wa kerte us-zoog da, wa o swadu ur-kob.” 7 Yeso zu, “Me ut-haan Um ya wun m-yar.” 8 Se karma-yu zu wun, “Wa-m-nap, um korge bō haan u bu-u ri da. Sedi bō nom us-rem dugu

ana, tok-u ri wa ut-kwum m-yar. 9 Um zuug iya, remu zu um o tek ur-faruk du hi-du war ri, tumsu um otte karma-ne u ta'u ri a um zuye warmō, ‘Nok,’ se wa nok, um zu warmō ‘Haane,’ wa ut-haan, um zu tok-u ri wa ‘Nom inya,’ wa ut-nom.” 10 Da-u Yeso hōge iya se wa nom murimmo, wa zu net-tu o dorru wa, “Um o waru nō ut-nip, kō tek-u Isra-ne um tamug hyan-du wa yadu jab ba campaya inya da. 11 Um o waru nō, u tek-u a-yadu jab ne u me e de ut-haan dugu u-ta u-dom ne, e ut-shu'ut e re nom ut-re ur-kot e Ibrahi u Ishaku u Yakubu ne u teku Faruk-du dom u-ru. 12 Nō net-tu Isra-ne, Ru-u de gwun-du nō u-me u-cwum, u be-du us-kan sok u ep-mu nin ne.” 13 Se Yeso zu yu-shu karma-yu Roma, “Nok, na nongu bō ka bō otte ussa remu yadu jab-u rō.” Za rem tok-u wa kum m-yar. 14 Da-u Yeso cwaye u bu-u Biturus se wa hen ino-u neta Biturus m-rut u-yun hyam-u otte wa. 15 Se Yeso tum kom-u wun, se hyam-u yage wun. Se wa yune wa nomu un nom-ut re. 16 Da-u rim-mu tore, se net-tu hatun Yeso i nom us-te shipse wa buz nom us-te u rem-su nu-u wa. Tumsu wa hast ut-net ut-beet us-gom. 17 Wa nomug iya u remu na shuuste nomu wawarru rem-su u-Ru Ishaya zuye, “Wa kubuste gom-us in, wa hast kob-du m-yaru in.” 18 Da-u Yeso hyane bandu ut-net gunuste wa, se wa zu, “Yagun in pasun u din-de jit gwug-du m-sa de.” 19 Se wa kose-tu rem-su u-bor haan wa zu wun, “Wa-ut-kose, me doru bō kohene bō otte m-ha.” 20 Se Yeso zu wun, “O' ur-dog otte us-hu su m-roog, nō dom u-ru otte ut-tukus tu m-roog, sedi Wa'-u Net zatte be-du res-du hi-ur wa da.” 21 Wakun u tek-u a-doru Yeso ne wa zu wun, “Wa-m-nap, yage um dō'e um jwakun uso-u ri u-ro.” 22 Se Yeso zu wun, “Dornu me, yage i mare, e jwak orut e marimari ne.” 23 Da-u Yeso cwaye u-hat, a-doru wa dor wun. 24 Se mya-mu yunne ur-beb ne u-me m-sa se bu-mu hu m-cwa u-hat. Tumsu Yeso o m-roog. 25 Se un dō'e, un yuns wa, un zu, “Wa-m-nap, ukru in! In dō'e ut-is m-bu!” 26 Se wa zu un, “¿Remu yan-o nō otte u hog-du u-gyer, nō a-yadu jab ne cashi?” Se wa yunne wa hagusse m-mya u jwak m-bu ne se mō ho us-ram tek. 27 Se net-tu hu u murimmo e zu, “¿Yan net wa unwa wu mya-mu hōge rem-us wa u jwak m-bu ne?” 28 Da-u wa teene u dak-u Gadari, se eken campaya ne yur i nom-us us-te shipe rwuun u be-du ut-sag e bit wun. E nong u yo-ye sok, e yuut u net-tu dor

fün-u ya da. 29 Za rem e heese üt-jar e zu, “¿Bu-m ró yu u it ne Wa'-u u-Ru? ¿Bo Haagun bo ya it ür-kob kanda da-u nome?” 30 Nukustun sok ukun ne da, ban-du üt-arede o üt-reeg. 31 Se nom us-te kon Yeso e zu, “A-bo ruut it da, yage it cwa u-me ban-du üt-arede.” 32 Se wa zu, “Nokon no cwa u-me üt-arede.” Se ban-du üt-arede üt-beet to ru m-som to irig dugu u-pingse m-he u-me m-sa bu-mu rees to. 33 Se agwat-du üt-arede ne, e som m-mu u-bo e wur nom-tu kume i otte nom us-te. 34 Se net-tu u-bo üt-beet e rwuun u remu e hyen-üt Yeso. Da-u un hyane wa, un kon wa yage dak-u un.

9 Yeso cwaag u-me u-hat, wa pus m-ha u Kapanahum u bo-u wa. 2 Net-tu hatun wun wa gom-su m-ryam m-rit ür-wundi. Da-u Yeso hyane yadu jab-u un, se Yeso zu wu otte us-gom, “Wa zwar, a-bo naas jab da, na haste bo ba'as-üt ró.” 3 Da-u a-kose-tu u-bor ne hoge iya, se e zu, “Net unwa o warru rem-su üt-ba'as! ¿Wa o m-hyan uka zu wa o u-Ru?” 4 Yeso nak nom-u o jab-us un, se wa zu un, “¿Remu u-yan o no otte dorog-us yo-se u jab-us no? 5 ¿Yan-o zege m-kuke na zu net, ‘Na haste wa üt-ba'as,’ ko na zu, ‘Yune bo ha m-ha’? 6 Um üt-sa no nap uzu, Wa'-u Net otte m-shin mu hastu ba'as-tu net-u dak-u uno.” Se wa zu wa gom-su m-ryam, “Yune bo kab wundi-ür ró bo mu u-bu.” 7 Campa-u ya yune wa aruk m-mu u-bu. 8 Da-u ban-du üt-net hyane iya, e hog u-gyer, e nomu u-Ru üt-vam wu ya' üt-net go-du momo shin-mo. 9 Da-u Yeso re u-shu m-ha ne, se wa hyen yakun campaya, wuna foge Matiyu, wa o shu'ut u onk-u shik-u tar. Se Yeso zu wun, “Dornu me.” Se wa yune wa dor Yeso. 10 A sure m-wa'as, Yeso o u-re u bu-u Matiyu, se a-onku shik-u tar u a-üt-ba'as-ne haan e shu'ut e nom u-re u be-du wa otte u a-doru wa ne. 11 Da Farisa-ne hyane iya, se e zu a-doru wa, “¿Remu u-yan o wa-üt-kose no otte u-re u a-onku shik-u tar ne u a-üt-ba'as-ne?” 12 Da-u Yeso hoge iya, se wa zu, “A-m-yar ne za ussa wa us-baat da, sedi a-kob-du m-yar ne. 13 Nokon no iis nap-mu rem-su u-Ru su zuye, ‘Hog-du ür-on de um üt-sa, za toog da.’ Remu zu um Haagun um fag a-jab-us so-se ne da, sedi a-üt-ba'as.” 14 A-doru Yohanna haan udu Yeso e zu, “¿Yan-o wute it u Farisa-ne beet it nom u-swaat, sedi a-doru ró nom-üt da?” 15 Yeso zu un, “Huub-tu zwar ür-gu nom-üt namu jab da-u wa ür-kot u un ne

da. Sedi da-u oon u na dote kab-du wun u teku u-me un, Da-u o un de nom-du u-swaat.” 16 “Wakun zaar wu de kara-du toggo-yu u-ut u kus-u po-o da, remu zu ana jaase toggo-u ya kara-ür re de üt-kees, ke-üt to hen üt-zeg ürtakun m-yo. 17 Wakun zaar wu de dasu ke' po-ye u men-tu üt-ür shar-du u-ka da. A wa nomu iya ke' po-ye de yogusse shar-du ür-üt du u-ka, u bu-mu ke' azug, shar-du u-ka de nuus. Bu-m po-mo mu ke' na da'as mo u shar-ür po-de du u-ka. Bu-mu ke po'ye na daas mo u sharru u-ka du po-de uka mo zatte üt-aguz da.” 18 Yeso o tek-u waru un iya, se tek-u tu-shu bu-u üt-kose u Yahuda-ne haan wa he üt-jwun u shu Yeso wa zu, “Wa'-u ri wa'-u-gwup marug za m-tumb, sedi haane bo tam wun, wa üt-yune.” 19 Yeso yune u a-doru wa ne, e dor campaya. 20 Na o u tek-u se, yakun neta-ya wu nome us-hak op-us yur, wa o pama wudu m-hyu, wa haan wa tum kwak-yu toggo-u Yeso. 21 Neta-yu nong iya remu zu wa cunug u jab-u wa uzu, “A um tame toggo-u Yeso me üt-kwum m-yar.” 22 Da-u Yeso bire wa got wun, se wa zu, “Neta, a-bo naas jab da, yadu jab-u ró yaag bo m-yar.” Za rem neta-yu kum m-yar. 23 Da-u Yeso cwaye bu-u yu-Yat-ya yu Kur-u üt-Kose, wa bit net-ne üt-jar u fuu-du sep-tu m-mar ne. 24 Wa zu, “Yunun u ane, wa'-u-gwup marug da, roog-mo wa otte.” E hu nomu wun numus-tu us-jurum. 25 Da-u net-tu ruye u-do, se wa to, wa ship kom-u wa'-u-gwup, za rem wa yune! 26 Rem-su nom-u o te kohene u-me dak-u o. 27 Yeso o yagu be-ür re, se eken po-ne yur hu fag-us rò uzu, “Wa'-u Dawuda hog on-ür it!” 28 Da-u Yeso cwaye u-me, se po-ne e haan udu rò. Se wa zu un, “¿No yaag jab uzu me keru yan-o m-yar?” E zu wun, “Wa-m-nap, it o yadu jab.” 29 Se wa tum is-u un, wa zu, “U remu yadu jab-u no, na ya'ag no m-yar.” 30 Da-u is-u un upse, Yeso nomu un üt-him uzu, “A no waru wakun da.” 31 Da-u e ruye, e hu warru rem-us se kohene, u-me dak-u o. 32 Da-u e o mottu ür-aruk, se net-tu hattun wakun wu otte nom us-te udu Yeso tumsu wa kerte us-rem da. 33 Da-u na rute nom us-te, se campaya ya heese us-rem. Morog-du üt-net hu murimmo, e zu, “Na tamug hyan-du okon nom-u inya u-me Isra da, se u ya-o.” 34 Se Farisa-ne zu, “U beb-du faruk-u nom us-te de wa otte rutu nom us-te.” 35 Yeso dor üt-bo üt-taas ne üt-beet, wa o nomu net-ne üt-kose, u-me bu-u üt-kose u Yahuda-ne, wa o but-tu Rem-su m-Remer su Faruk-du

u-Ru, wa o tumsu hastu net-ne us-gom su ko-
 uyan re-mo. 36 Da-u wa hyane net-tu morogte
 u-tat, se wa hog on-ur un, remu zu, e o swadu
 ur-kob, za wa ur-sege, uka ca i za wa-ut-got. 37
 Se wa zu a-doru wa ne, “Ket o u-tat, sedi a-ket-
 ne o cashi. 38 Remu iya konon Wa-ko-uyan, wa
 tomton a-ket-ne u tak-u wa.”

10 Yeso fak a-doru wa op u yur. Wa yu' e ur-
 faruk, e ruut nom us-te, tumsu e hast ko-
 uyan gomse u kob-du m-yar ne. 2 Tunto to
 o dim-tu a-tomu Yeso op-u yur: Wa ur-takun
 Simon or-u wuna foge Biturus, u Or-u wa ne
 Andarawus, u Yakubu wa'-u Zabadi u Or-u wa
 Yohanna, u 3 Firibi, u Bataromi, u Tomas, u
 Matiyu ne wa-onku shik-u tar, u Yakubu wa'-u
 Arupayes, u Tadiyus ne, u 4 Simon wa shub-du
 u-dak, Yahudas Iskariyoti ne wu yasu Yeso. 5
 Yeso tomog a-doru wa op-u yur, wa zu e, “A no
 cwa u bu-u a-za Yahuda-ne da, tumsu a no cwa
 u okon bo-o u Samariya-ne da. 6 Sedi no do'e
 udu net-tu Isra i o uka ca i enke. 7 De'en no
 nom ut-but uzu, ‘Faruk-du u-Ru o ut-mor!’ 8
 No hast ut-net us-gom, no yuns i mare ne, no
 hastu net-ne m-kim, tumsu no ruut nom us-te.
 A no o segu ut-net a no onk shik da, remu Ru-
 u onkte shik da-u wa segu no da. 9 A no kab
 shik ko okon nom-o uka shik-u no dote nom-du
 okon u-me ba-ut no da. 10 Tumsu a no kab ba-
 du m-ha, ko yakun toggo-ya da, a no kab seken
 na-su ut-ka'at us-yur da, ko yakun kom-yu m-
 ha da, remu zu wa u-pama u-beet wa kamug
 kwum-du top-u pama-u wa nome u-me ut-net,
 remu iya no kwumu nom ut-re, u tokon nom-
 to ne u-me net-tu no do'e udu e. 11 “Bo-u no
 tote ko u-taas, sa'an net ur-ka, no shu'ut u wa
 ne kanda no yune ur-aruk. 12 Bu-u no tote u-
 beet, no vukus e. 13 Bu-u no tote u-beet, a e
 gu no, nomun un us-toog u Ru-u ya un rus-du
 jab, tumsu bu-u no tote a e kabe hamtu-ur no
 da, Ru-u za yadu un res-du jab da. 14 Wu gu
 no da u-beet, ko wa gugum rem-us no, pamtun
 huug-mu us-na no, no ru u-me bu-u o ko u-bo,
 ut-shu'ut ut-him udu un uzu Ru-u de ya-du un
 ur-kob ba un gugme erru rem-us no. 15 Um o
 waru no ut-nip, Ru-o ut-zeg m-hog on-du net-
 tu dak-u Saduma u Gomora ne, m-zeg net-tu
 bo-o o u ho-du kwup-du us-rem. 16 “Um o tom-
 du no, uka ca u-me go', remu iya shu'utun a-us-
 ver-ne uka fa, tumsu m-yar ne uka ur-gorop. 17
 Nomon ga', ut-net ne, remu zu e de hutu no u

bu-tu kwup-du us-rem, tumsu e nomu no us-
 ryap u bu-u ut-kose u Yahuda-ne. 18 Remu zu
 no yaag jab udu ri, un de huutu no udu a-u-
 dak-ne u farkina-ne u remu e kwup-tu no us-
 rem tumsu e ya' no ur-kob. Yagun u shu'ut ur-
 ker udu no, remu no war-tu farkina-ne u a-za
 Yahuda-ne Rem-su m-Remer. 19 Da-u e yasu
 no, a no ha us-dorog u remu nom-u no de ut-
 war da, remu Yar u-Ru o dor-tu no u nomu no
 de ut-war. 20 Um zuug iya remu zu, a no o us-
 rem da, Yar-u Uso-u no o us-rem u-me no. 21
 “Net-tu de yasu or-ut e na hoot, uso u de yasu
 wa'-u wa na hoot, ya'ag de zwarnu i matu e ne,
 e wa na hoot e. 22 Net-ne beet, e de gugmu
 no remu dorog me. Sedi wu gagu jab m-ha m-
 vaste, wa ut-kwum u-ukur. 23 A e o yadu no ur-
 kob u-me okon bo-o, somon m-ha okon bo-o.
 Um o waru no ut-nip, no za utte taas padu bo-
 tu Isra ut-beet da, Wa'-u Net de muun. 24 “Wa-
 u-iis zaru zegu wa-ut-kose wa da, tumsu tok
 zek uso-u bu-u wa da. 25 Wa-u-iis ut-kere ut-
 shu'ut ba wa-ut-kose wa tumsu tok ut-kere ut-
 shu'ut ba uso-u bu-u wa. Ana fage uso u u-bu
 faruku nom us-te, un de fag-du a-u-bu wa ne
 ko'e m-zeg iya! 26 “A no hog gyer-u ut-net da,
 remu zu okon za u o ur-tage u na za ut-upus da,
 tumsu okon za m-yasa u na za ut-rwutun m-
 zun da. 27 Nom-u um o waru no u-cwum warun
 o m-zun; tumsu nom-u um waru no m-yasa,
 nomon donse-du o. 28 A no hog gyer-u i de ho-
 du u-war da, sedi e za kerru ho-du yar-u net da.
 Hogen gyer-u wu de ho-du yar-u net u war-u
 wa ne tumsu wa gun to u-me bu-u u-ra. (Geenna
 g1067) 29 Na bub no yur u konko shik u-gan. Ko
 u-gan u tek-u me un ya za ut-he u-dak za nap-
 du Uso-u no wu o dom-u u-ru da. 30 Wa o ur-
 kot u no ne, ko hi-su hi-ur no wa nak nuse no
 otte 31 Remu iya, a no hog u-gyer da. No zek no
 uso u-tat. 32 “Wu kose uzu wa, wu ri wa, u tek-
 u me ut-net, ko me, me ut-kose wa wu ri wa u
 udu Uso-u ri wu o dom-u u-ru. 33 Tumsu wu
 nome se-m ri, udu ut-net, ko me, me nomu se-
 m wa udu Uso-u ri wu o me dom-u u-ru. 34 “A
 no kab uzu rus-du jab de um hatun u-me u-dak
 da. Um hatun res-du jab da, sedi van-u m-wur.
 35 “Um hagun remu um samte. “U-uso e wa'-u
 wa, wa'-u gwup tumsu e ino-u wa, U-kumro, e
 kumu wa. 36 Huub-ut yo-to ro de ut-shu'ut u-
 me net-tu bu-u ro.” 37 Se Yeso zu, “Net beet
 wu zege m-cwan uso-u wa ko ino-u wa, m-zeg
 me, wa korge wa shu'ut wa doru ri da. Tumsu

wu cwane wa'-u wa m-zeg me, wa korge wa shu'ut wu ri da. 38 Wu kabe kan-u wa, wa dor me da, wa korge wa shu'ut netu ri da. 39 Wu cwane fat-ur wa, wa de ut-taag u de. Tumsu wu taage u fat-ur wa, u remu ri, wa de kwum-du de. 40 “Wu kabe no, wa kagub me, tumsu wu kabu me, wa kagub wu tomnu me. 41 Wu kabe wa-warru rem-su u-Ru remu zu wa o wa-warru rem-su u-Ru, wa de kwum-du top-u wa-warru rem-su u-Ru dugu-du u-Ru. Tumsu wu kabe wa jab-u so-o remu wa o wa jab-u so-o, wa de kwum-du top-u wa jab-u so-o. 42 Wu ya'e kok-du bu-mu m-tor, wa yu' u tek-u i-rek-e ine, remu zu e o a-doru ri, um o waru no ut-nip, wa za hen ut-taag u top-u wa da.”

11 Da-u Yeso tase nomu a-doru wa ne op u yur ut-him, se wa yune wa do'e wa o ut-kose ut-but ne u-me bo-tu Gariri. 2 Da-u Yohanna wa-ut-yubusse m-bu, ooge u tage u bu-u m-tok. Da-u wa hoge nom-tu Yeso Kiristi o ut-nom, se wa tom a-doru wa udu Yeso, 3 e shit wun, “iBo wa wu de haana, ko it wa ur-is u wakun?” 4 Yeso shus wa zu, “Muun no waru Yohanna nomu no o ut-hyan tumsu nomu no o ut-hog. 5 Po-ne o kwum-du m-hyan, a-za-us-na ne e o m-ha, kim-ne kwung m-yar, a-za m-hog, e hog us-rem, na o yunsu i mare ne, tumsu a-ur-kob-ne o hog-du Rem-su m-Remer. 6 Ru-u de wa u kowan u-kom wu nome u-sakna u yadu jab udu ri da.” 7 Da-u a-doru Yohanna arke, Yeso heese nomu morog-du ut-net us-rem u Yohanna wa zu, “iYan-o no de ut-hyan ut-kanda? iKo no do'e hyan-du tampur u mya-mu ruste? 8 iYan go net-wa no de ukun ut-hyane? iNo de m-do'e ukun no hyan net wu wa'e kus-tu shik? O'o! Net-tu wu'e kus-tu shik o bu-tu ut-faruk. 9 iTo yan-o no de ut-hyane? iKo wa-warru rem-su u-Ru wa? U, um o waru no hen wa zek wa-warru rem-su u-Ru.” 10 Yohanna wa rem-su u-Ru nomte us-rem uzu, “Um de tomnu wa-tomu-u ri, kanda Kiristi hatun, wu de mangu jab-su ut-net kanda wa haatun.” 11 Um o waru no ut-nip, na tamug mat-du wakun mat-du neta wu teye Yohanna wa-ut-yubusse m-sek da. Sedi wu o wu rek-ya u-me faruk-du u-Ru zek wun. 12 Dugu da-u Yohanna wa-ut-yubusse m-bu, u haan u uno da-o faruk-du u-Ru o swadu ur-kob, tumsu i o yadu o ur-kob e ut-sa e rum o ur-beb. 13 Kose-tu Mosa nome, u ran-tu a-warru rem-su u-Ru ne, to nomug rem-

su faruk-ur re kanda haan-ur Yohanna. 14 A no eese rem-su um o ut-war, Yohanna wa na nomte us-rem uzu wuna o Iriya. Wuna a-warru rem-su u-Ru ne zu wa de muun. 15 Yage wa to-tu m-hog, wa hog.” 16 Se Yeso zu, “Me waru no ko yan net-to no oye, net-tu uno cara-o. No uka yaag i o shu'ut u-me u-turru, e o fag-du huub-tu hor un uzu, 17 “It furug u-kar, no gugum us-hew; It fu sep-tu m-mar, no gugum us-kan.’ 18 Da-u Yohanna haane wa o u-swaat, wa soot m-mudi da, e zu, ‘Wa otte nom us-te.’ 19 Da-u Wa'-u Net haane, wa o u-re, wa o ut-swa e zu, ‘Hyanun! Wa tat u-re u u-swa ne, tumsu huub-u a-onku shik-u tar u a-ut-ba'as-ne!’ Sedi nap-mu u-Ru na nup mo dugu ank-m wa.” 20 Yeso heese nomu net-tu bo-tu wa nomte nom-tu m-shin us-rem uzu e nomug nom-tu kame da, remu zu e gugumte yage-du ba'as-ut e. 21 “Nom-tu ur-on, udu net-tu bo-u Corazin! Nom-tu ur-on, udu net-tu bo-u Basayada ko e! Abite nom-tu m-shin tu na nome u tek-u me no na nomug u bo-u Taya u bo-u Sidon ne, e za yakke ut-ba'as m-tumb ne e wo kus-tu ut-kemi, e shu'ut, e asu hi-ut e m-cwa remu e koste uzu e yakke ut-ba'as. 22 Um o di waru no, u ho-du kwup-du us-rem, Ru-o ut-zeg m-hog on-du net-tu Taya u Sidon ne m-zeg no. 23 Tumsu no net-tu bo-u Kapanahum, a no kab uka zu Ru-u de sekmussu no cwa u dom-u u-ru da, no da. Ru-u de di gwun-du no u kub-u za ur-ma. Uzu net-tu dak-u Saduma hyanug nom-tu m-shin tu na nome u ane, e za yakke ut-ba'as u bo-u e tumsu na za dooste bo-u o da. (Hadēs g86) 24 Sedi um o waru no, u ho-du kwup-du us-rem, Ru-o ut-zeg m-hog on-du net-tu dak-u Saduma u no ne.” 25 U da-u o Yeso zu, “U-uso Wa-ko-uyan wu nome u-ru u-dak ne, um nongu bo ut-vam, remu zu bo yaske nom-ut tun-to udu a-us-ver, u a-m-nap ne, bo kose-to udu ya'ag-u reke. 26 Iya o, Uso-u ri, iya o nomte bo ur-zwar bo nom iya. 27 “Uso-u ri ya'aste me ko-uyan. Tumsu wakun zaar wu nape Wa' da se u-Uso, tumsu wakun nak u-Uso da se Wa' tumsu wu Wa' cwane se wa kose wa. 28 “Haanun udu ri, no beet i po'e, i o swadu ur-kob u cwu-tu m-no, me ya' no ur-hure. 29 Kabun kan-u ri no iis dugu-du ri, remu zu um zatte huk-mu ur-hi da, net m-yar wa um oye, no ut-kwum ur-hure u jab-us no. 30 Kan-u ri zatte ut-po da, tumsu cwu-ut ri zatte m-no da.”

12 Da-u Ho-du ur-Hure Yahuda-ne nome, Yeso dor u-me tak-tu arkama. A-doru wa o hog-du us-mer, e heese getmu rop-tu arkama e hu ut-hekem m-tu m-tu. **2** Da-u Farisa-ne hyane iya, se e zu wun, “Hyan, a-doru ro e o nom-du nom-u bor-tu hose ut-nom u Ho-du ur-Hure.” **3** Yeso shus wa zu un, “iNo karunte nom-u Dawuda nome, da-u wa u huub-ut wa ne hoge us-mer da? **4** Uka wa tote u-me bu-u u-Ru, wa u huub-ut wa ne, e re nom ut-re ur-sak, u otte ger u kame wa ko huub-tu m-ha wa ne e re da, sedi a-toog-ne. **5** No karunte u-me bor-tu Ru-u yase Mosa, uka a-toog-ne hopte pas-du bor-tu Ho-du ur-Hure u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, u wa nomte m-ank u ho-ur re, tumsu shu'ute ut-ba'as da. **6** Um o waru no, wu zege be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan u ya u ane. **7** Uzu no nak zun-mu rem-us sin-se, ‘On-de um ut-sa, za toog da,’ no za kabug a-za ut-ba'as uka a-ut-ba'as-ne da. **8** Um zuug iya remu zu Wa'-u net otte ur-faruk u o Ho-du ur-Hure.” **9** Yeso yage be-du wa otte, wa to u-me bu-u ut-kose u Yahuda-ne. **10** Yakun campa-ya o ukun wu kom-u sose. E ut-sa e kum nomu e ketu wun, se e shit wun uzu, “iBor-tu zuug u net u hast us-gom u Ho-du ur-Hure?” **11** Wa zu un, “iA wakun u tek-u no otte u-ca, se ya he u-me ur-du u Ho-du ur-Hure, wa za rwutun ya da? **12** Net zek u-ca m-sek sok. Remu iya, bor-ut it hooste it segu wakun u Ho-du ur-Hure da.” **13** Tumsu wa zu campa-u ya wu kom-u so-se, “Nabne kom-u ro!” Wa nup u-kom hen, za rem kom-u kum m-ya uka kom u-gan. **14** Farisa-ne ru e zong uka e dote hodu Yeso. **15** Da-u Yeso nape nom-u e zonge, se wa yage be-ur re. Ut-net u-tat e dor wun, tumsu e kwung m-yar beet. **16** Wa nomu un ut-him, uzu a un waru wakun mot-ut ro da. **17** Tunto ut-beet na nong to remu na shuuste nomu wa-warru rem-su u-Ru Ishaya ware. **18** “Gwat Tok-u ri ya, wu um dage, tumsu wu um o ut-cwan, wu um o hog-du zwar-ur wa sok. Um do'e wa'-u wun Yar-u ri, tumsu wa do'e u ut-but uzu Ru-u de nomu a-za Yahuda-ne kwup-du us-rem uka kumte. **19** Wa za nom-du inan, ko rem-su u-har da, wakun za hog-du cwar-u wa us-fun da. **20** Wa za get-du tampur u ut-sa ut-get da, Hitirra yu ut-sa ut-murus wun za ryum-du ya da. Se wa wa'ag nip-tu re ur-korro. **21** I za-Yahuda-ne da, e de wadu jab-us e u-me dim-ur Yeso.” **22** Un hatun wun wakun wu otte nom us-te, wa zatte is da tumsu wa kerte us-rem da. Yeso ye' wa m-yar, campa-u ya nom us-rem tumsu wa hyen. **23** Net-tu nom murimmo sok e zu, “iA net unwa oye Mesaya da, wu rwune dugu ko-ur Dawuda, wu in wote jab?” **24** Da-u Farisa-ne hoge iya, e zu, “Beb-ur Beyerzebu, faruk-u nom us-te de, wa otte rutu nom us-te.” **25** Ba Yeso nape nomu o dorog-us un, se wa zu un, “Faruk-du mote u-yur, kowan o shu'ut-ur yo-de e or-u wa ne, de-de faruk de za ut-ees da. Tumsu u-bo, ko bu-u net-tu u-bu za shu'ut-ur so-de da, bu-u o za ut-es da. **26** A nom us-te dugu-du faruk-du faruk-u nom us-te mote, shu'ute faruk-u nom us-te o m-dum u hi-ur wa ne, i re faruk-ur wa dote ut eese? **27** Abite Beyerzebu beb-du faruk-u nom us-te de um otte rutu nom us-te, iA-doru no beb-ur wan do'e rutte? A-doru no, de kwupu no sin-se rem-se. **28** Abite me hen beb-du Yar-u u-Ru o um otte rutu nom us-te, shu'ute uzu faruk-du u-Ru hagin u me no. **29** “Wakun zaar wu de cwa-du bu-u wa-ur-beb wa koos cwu-ut wa da, se da wa gugrusse wa u-ro, kanda wa kerte koosu cwu-tu bu-u wa. **30** “Wu za ur-kot u me ne da, wa o shu'ut-ur yo-de u me ne; tumsu wu segu me ut-kargusse da, burgusse to wa otte. **31** Iya o hen, um o waru no, na de nomu net-ne ur-ho du ko-uyan ba'as-to, us-jurum ne su e nome u-Ru, sedi wu nome rem-su us-jurum udu Yar u-Ru na za nomu wa hastu ba'as-tu da. **32** Wu pyape Wa'-u Net na nomu wa ur-ho, sedi wu pyape Yar-u u-Ru, na za nomu wa ur-ho da, u uno da-o ko da-u oone. (aiōn g165) **33** “Te-yu o so-ya, ya mut ya-tu o so-to. Te-yu za so-ya ya mut ya-ut yo-to, na nup u-te dugu ya-ut wa. **34** No fa' u yo-ye, i re no dote keru warru nom-tu o so-to ba shu'ute uzu no net-ut yo-to to? Nomu o me jab o rwune u-nu. **35** Net-u so-wa wur nomu o so-o, dugu me jab-u wa u so-o, tumsu net-u yo-o rwutun nom-ut yo-to tu o jab-u yo-o wa. **36** Sedi um o waru no, u ho-du kwup-du us-rem, kowan de shu'ut na kwupu wa us-rem uka kumte, ko remu rem-su m-zan su ware. **37** Remu rem-su bo ware, se na dote kwupu bo us-rem, ko se ruut bo, ko tumsu se ru bo.” **38** Eken u tek-u a-kose-tu u-bor ne, u Farisa-ne e zu, “Wa-m-nap, it ut-sa bo nom nom-tu m-shin uka dote kose it uzu Ru-o tomnu bo.” **39** Se wa shus wa zu, “Net-tu uno da-o no nong u yoye, tumsu no zatte gyer-u u-Ru da. E ut-sa e hyan us-nap, sedi na za kosu e seken napse da, sedi go-du su wa-warru rem-su u-Ru Yunana.

40 Uka Yunana nomte m-roog ut-tut m-gyup u-ho ne u-me men-tu jan-u yat-ya, iya o hen Wa'-u Net dote nom-du m-roog ut-tut, m-gyup u-ho ne u men-tu u-dak. 41 U ho-du kwup-du us-rem, net-tu Neneba de rwuun u kur-u kwup-du us-rem. E waru u-Ru uzu net-tu uno da-o nomug ut-ba'as tumsu kamug na ya un ur-kob. Un de ut-zu iya, remu zu e hok Yunana ut-but, un yage nom-du ut-ba'as. Wakun wu zege Yunana ya u ane, no gugum yage-du ut-ba'as. 42 U ho-du kwup-du us-rem, u-Ren wu Sheba, wa de rwuun u-me kur u kwup-du us-remu wa waru u-Ru uzu net-tu uno da-o nomug ut-ba'as tumsu kamug na ya un ur-kob. Um zuug iya remu wa hagun dugu dak-u m-ra remu um hog-ut ver-us Suremanu. U da-o wu zege Suremanu ya u ane, sedi no gugmu ut-er. 43 "A nom-yu us-te ru war-u net, wa ru wa nom ut-riig ut-be tu za m-bu, remu wa kum-ut be-du ur-hure. Sedi a wa kume da, 44 se wa zu, 'Me ut-mu u be-du um rwutun' A wa mune wa bit wakun zarra, tumsu na oposite bu-u o, na mangte o. 45 Wa ut-mu wa kabun nom us-te ta'er i zegu wun m-yo, tumsu u e cwa u me netu wa e shu'ut. M-vaste yudu netu wa ut-zeg ur-takun m-yo. Iya o hen dote ut-shu'ut u net-tu uno da-o." 46 Yeso o tek-u nomu morog-du ut-net us-rem. Ino-u wa u huub-tu ur-matu wa ne e o ees u-do, e ut-sa e nom us-rem u wa ne. 47 Se na zu wun, "Ino-u ro u huub-tu ur-matu ro ne e o ees u-do, e ut-sa e nom us-rem u bo ne." 48 Yeso shus wa zu, "¿Wana o ino-u ri tumsu wana o huub-tu ur-matu ri?" 49 Se wa og a-doru wa u-jou wa zu, "Ino-u ri ya, huno-ut ri ya u ane. 50 Net beet wu nome nomu Uso-u ri wu o dom-u u-ru ut-sa, wa o huub-u ur-matu ri u ino-u ri ne."

13 U tek-u ho-ur re, Yeso ru dugu u-bu, wa shu'ut u-kit m-sa. 2 Ban-du ut-net u-tat e haan e guns wun, m-te da-u wa cwa u-me u-hat wa shu'ut, net-tu morog u-kit m-sa e hog-ut wun. 3 Yeso waru un ut-nom u-tat u tek-u sha-mu us-rem, wa zu, "Wakun wa-ur-tom wa haag u-tak remu wa nom-ut kuw. 4 Wa o tek-u as-du go', se eken go'e he u dom u-fun, no haan u dugrusse e. 5 Eken tumsu he u be-du ut-ta'ar, be-du zatte m-huug sok da. E apun za rem, remu zu huug-mo u-dom ut-ta'ar u-ta. 6 Sedi da-u ho-yu nome m-dung, se e barusse e guus, remu zu e zatte us-gur sok da. 7 Tumsu eken go'e he u be-du us-hir, hir-su rogom se

hoos e ut-rogom. 8 Eken he u be-ur so-de, e nom so, eken u-kok u-gan, eken ut-shik ut-tut, tumsu eken ur-shik u op. 9 Yage wa to-tu ut-hog, wa hog." 10 A-doru Yeso haan e shit wun uzu, "¿Remu u-yan o bo otte nomu net-tu tun-to sha-mu us-rem?" 11 Wa shus wa zu, "Ru-u yaag no nap-mu nom-tu m-yasa tu Faruk-du u-Ru, sedi un na yaag un da. 12 Net wu otte u-nom wa na de ut-swure u-tat. Tumsu wu zatte da, ko nom-u wa otte na de ut-onk dugu-du wa. 13 De wute um otte nomu un sha-mu us-rem: "Remu zu ko un gwak-ut un za ut-hyan da, ko un ereg un za ut-nap da. 14 Nomu wa-warru rem-su u-Ru Ishaya ware m-tumb ne o shuug u hi-ur un, uzu: 'No de hog-du nom-u um o ut-war, sedi no za ut-nap da; No de ut-gwat, sedi no za ut-hyan da. 15 Remu zu jab-su net-ut tun-to rindusse, to-ut un za ut-hog da, tumsu un ryubukte is-u un, un za ut-hyan da. Uzu iya da, un za hyanug u is-u un nom-u um o ut-nom, un za hok nom-u um o waru un, tumsu un za nak nom-u um o waru un, Un za yakke yudu ut-ba'as un byurun udu ri, tumsu um za nongu un u-ukur.' 16 "No kwung kom u-Ru remu zu no hyanug nom-tu m-shin tu um o ut-nom, tumsu no nak nom-tu um o waru no. 17 Um o waru no ut-nip, a-warru rem-su u-Ru ne u-tat, u net-tu jab-us so-se ne, e cwanug e hyan nom-u no hyane tumsu no hog, e kerge da. 18 "Hogon nap-mu sha-mu us-rem su wa-kuw: 19 Go i he u-dom u-fun e o uka net wu hoge rem-su Faruk-du u-Ru, wa gwa'ag ur-nu da, faruk-u nom us-te haan u kos nom-u na kawé u-me jab-u wa. 20 Net-u hoge us-rem za rem wa kub se ur-so ne, wa o uka go i he'e u-me be-du ut-ta'ar. 21 Ba shu'ute uzu wa zatte us-gur da wa tumbte sok da. Da da-u swadu ur-kob haane wa yage dorru u-Ru. 22 Tumsu go i he be-du us-hir, e o uka net wu hoge rem-su u-Ru wa kub, sedi da-u nom-tu namu jab haane u enk-tu kwum-tu dak-u uno, se soos wun, se hoos ya mat-du ut-ya. (aion g165) 23 Sedi go i he'e u be-ur so-de e o uka net wu hoge rem-su u-Ru, wa nup se. Wa mut ut-ya ut-kok u-gan ko ut-shik ut-tut ko ur-shik u op u nom-u wa kawé." 24 Yeso nomu un sha-mu us-rem tumsu wa zu, "Faruk-du u-Ru o uka wa-ur-tom wu kawé go so-ye u-me tak-u wa, se wa aruk. 25 U tek m-gyup da kowan o m-roog, huub-u yo-o ro haan wa-kuw go za so-ye u-me tak-u ro, se wa aruk. 26 Da da-u go so-ye o ut-rogom e nom yaag, iya o hen

go za so-ye rogom ko e. 27 “Tok-ne bu-u wa-u tak haan wa waru wun uzu, ‘Wa-u-bu, be-du bo nomte kuw arkama, um byuk-ut bambara u-me. ¿Hene bambara rwutun?’ 28 “Wa zu, ‘Huub-u yo-o nome se.’ “Tok-ne shit wun uzu, ‘¿Bo ut-sa it do’e it hast bambara?’ 29 “Se wa zu un, ‘A no hast bambara da, taas udu ut-has no same u arkama ne. 30 Yagun e rogom ur-kot m-te da-u ket. U da-u o um de waru a-ket ne, e hast uro bambara un gag ut-gug ut-gug e gun u-ra. Sedi na gun arkama u-me ur-bya.” 31 Tumsu Yeso nomu un sha-mu us-rem uzu, “Faruk-du u-ru o uka ya-yu mastad yu na kawu u-tak. 32 Ya zege us-rek u tek-u go nom, sedi ya nene ya nom te-u yat-ya u-me u-tak, no cust u-dom e nom ut-tukus u dom us-fe.” 33 Yeso sur m-ya un sha-mu us-rem uzu, “Faruk-du u-Ru de o uka m-yis mu net-a wake u-me hyu-m yat-mo kanda hyum-mo hok-ut m-yis.” 34 Yeso warug sha-mu rem-us se us-beet u-me morog-du ut-net. Wa warug okon u-me un za wa nomu un sha-mu us-rem da. 35 Sin-se us-beet u remu na shuuste nomu warru rem-su u-Ru Ishaya ware uzu, Sha-mu us-rem mo um dote us-rem. Me ut-wa u net-tu nap nom-tu o m-yasa, tu dugu da-u ur-takun du dak-u uno. 36 Yeso yage morog-du ut-net wa to u-me u-bu. A-doru wa haan e zu wun, “Waru it hi-du sha-mu us-rem su go za so-ye u-tak.” 37 Se wa shus wa zu, “Wu kawu go so-ye wa o Wa'-u Net. 38 U-tak hen dak-u uno o, go so-ye hen e o ut-net i o nomu u-Ru ut-huuk. Go za so-ye e o ya'ag-u faruk-u nom us-te. 39 Tumsu huub-u yo-o kawu go za so-ye wa o faruk-u nom us-te. Ket hen, o madu uno da-o, a-ket-ne a-tom u-Ru. (aiōn g165) 40 “Uka net-tu kargusse go za so-ye na doos e u-ra, iya o Ru-u dote ut-shu'ut ma-du dak-u uno. (aiōn g165) 41 Wa'-u Net de tomnu a-tom u-Ru, e de kargussu a wadu net-ne nom-du ut-ba'as, tumsu u a nom-du nom-ut yo-to ne, e ruut e u-me faruk-ur wa. 42 A-tom u-Ru de gwun-du e u-me u-ra u m-dung sok. U be-ur re kuna e dote us-kan u ep-mu nin ne. 43 U da-u o hen a-jab-us so-se de nom-du m-zun uka ur-ho u-me faruk-du Uso-u un. Wu otte to-tu m-hog yage wa hog. 44 “Faruk-du u-Ru de o uka ut-kwum tu o m-yasa. Da-u net-u kume o, wa mang ut-yase. U remu ur-so wa de bab nom-tu wa otte wa o tak-u o. 45 “Tumsu Faruk-du u-Ru de o uka wa-u-turru wu o sa-u taar-tu shik sok. 46 Da-u wa kume ta'ar-ur re du shik, wa de m-ha wa bab nom-tu wa otte ut-beet remu wa

oot ta'ar-ur re. 47 “Tumsu Faruk-du u-Ru o uka ren-tu masu jan, tu na gune u-me m-sa to maas jan ko-uyan gode. 48 Da-u ren-tu shiye, a masu jan ne nakun u rwuun, e shu'ut e dugur jan-u so-ye e wo u me ur-koor, na azug jan i za so-ye. 49 Iya o dote ut-shu'ut u ho-du ur-vaste. Watom u-Ru de ut-haan wa mot a-jab-us yo-se ne u a-jab-us so-se ne, (aiōn g165) 50 wa gun e u-me u-ra u m-dung sok, be-du e dote us-kan u ep-mu nin ne.” 51 Yeso shit un uzu, “¿No gwa'ag ur-nu a?” Un shus un zu, “U.” 52 Se Yeso zu un, “Ko-uyan wa-ut-kose tu u-bor wu na iise mottu Faruk-du u-Ru, wa o uka wa-u-bu wu gasne kwum-ut po-to ut-ut ne dugu be-du ur-cunu wa.” 53 Da-u Yeso tase nomu un sha-mu us-rem, wa yage be-ur re. 54 Yeso haagun u-me bo-u wa, wa hu nomu net-ne ut-kose u-me bu-u ut-kose u Yahuda-ne. Un hu murimmo uzu, “¿Hene net uno kumte mummo nap-mo inya, u shin-mu nom-du nom-tu m-shin tun-to ne ut-beet? 55 ¿Unwa a wa'-u kahinta-u yaya da? ¿A ino-u ro na zu Meri da? ¿A or-ut ro ne oye Yakubu, u Yusuho u Simon u Yahudas ne da? 56 ¿Za or-ut ro ne ya-ut-gwup i o ur-kot u in ne da? ¿Hene wa kwumtun shin-mu nom-du nom-tu m-shin tun-to?” 57 Remu iya e gugum wun. Yeso zu un, “Net-tu ye' wa-warru rem-su u-Ru m-sek, sedi net-tu bo-u ro u net-tu bu-u ro ne, e nomte da.” 58 Tumsu wa nong nom-tu m-shin u-tat ukun sok da remu kob-du yadu jab-u un.

14 U da-u o, Here Antipas Faruk hoge uzu Yeso o nom-du nom-tu m-shin. 2 Se wa zu tok-ne bu-u wa, “Unwa o Yohanna wa-ut-yubusse m-bu wa yune dugu marimari-ne de wute wa kerte nom-du nom-tu m-shin tun-to.” 3 Nom-u wute Here nom-ut dorog-us se: Here gaag Herodiya neta huub ur-matu wa Firibi, u Firibus ne ur-fat. De wute Yohanna ogu waru wun uzu, “Nom-u bo nome bo gu neta humo-u ro u wane ur-fat, bo pakus bor-tu u-Ru.” Remu Here mangte jab-u Herodiya, wa waru karma-ne e maas Yohanna, e gag wa u ho-su kwam, e gun wa u-me bu-u m-tok. 5 Here cwang wa ho Yohanna, sedi wa o u-gyer ut-net remu zu e kabug wun wa-warru rem-su u-Ru. 6 U ho-du bak-su ho-du ur-matu Here, wa'-u Herodiya nongu un us-hew sok har Here hok ur-zwar. 7 Here nom estedu us-rem us-tond ne uzu wa ya' wun ko-uyan u wa ut-sa. 8 Ino-u ro yu wun us-rem u nom-u u do'e ut-kon uzu, “Um ut-sa hi-

ur Yohanna wa yubusse m-bu u-me u-kok.” 9 Faruk hok ur-zwar da, sedi ba shu'ute uzu wa nong estedu us-rem us-tonde ne, tumsu remu ham-ut tu o ukun ne, se wa zu karma-ne e yasu nomu wa kone. 10 Wa tom m-ha bu-u m-tok uzu na kwupun hi-ur Yohanna. 11 Na hatun hi-ur Yohanna u-me u-kok na yasu wa'-u-gwup, wa kub m-ha udu ino-u wa. 12 A-doru Yohanna haan e kub birig-du u-war e dok. E do'e e waru Yeso. 13 Da-u Yeso hoge uzu Here wa'ag karma e hogoo Yohanna, se wa to u-hat m-ha u dekun be-de du za ut-net remu wa shu'ut wa u-gan ukun. Da-u net-tu hoge iya, e rwun dugu ut-bo, e dor wun us-na. 14 Da-u Yeso ruye u-me u-hat, se wa hyen ut-net to morogte u-tat. Wa hog ur-on wa hast a-kob-du m-yar ne us-gom i o ukun. 15 Da-u rim-mu tore, a-doru Yeso e zu wun, “In o u-me be-du zatte ut-net da, yage ut-net e cwa u-me ut-tas e kum-ut nom ut-re e o.” 16 Yeso zu un, “Kamug uzu se un haag u akun da. No ya' un nom ut-re un re.” 17 Se e zu wun, “It zatte okon u ane da, beredi-to ut-tan u jan ne ut-yur.” 18 Yeso zu un, “Hatun to u ane.” 19 Se wa zu un zuun net-tu shu'ut u dom us-gwa. Wa kub beredi-ut to ut-tan u jan yur, wa jakus ur-hi u dom u-ru, wa nomu u-Ru ut-vam. Wa mot beredi-ut to wa yasu a-doru, tumsu a-dor wa motu ban-du ut-net. 20 Kowan re, wa shig, a-doru wa kargusse nom ut-re kuse koor-ut yatto op-ut yur. 21 Tat-u net-tu re nom ut-re o, net-to campa-ne ut-zongu ut-tan, a-dor ogorte neta-ne u ya'ag ne i re nom ut-re o da. 22 Da-u un tase Yeso zu a-dor e cwa u-me u-hat, e do'e u din-de jit gwug-de. Wa hen wa ees kanda net-tu aruk. 23 Da-u wa yunse ut-net, wa du dom ur-ror remu wa nom-ut us-toog. Rim-mu tor wun ukun wun u-gan. 24 U da-u o hen hat-yu o tek m-sa, ya ragun u-dak ne, tumsu jwak m-bu o gab-du m-mya tumsu mya-mu nong u-tat. 25 Uka us-kwam us-tut su ur-wun, Yeso yune wa o jang m-bu u-me m-sa m-ha udu a-doru wa. 26 Da-u a-dor hyanu wun m-ha u-me m-sa, e hog u-gyer, e zu, “Nom-tu m-bu to!” E nom ut-jar u remu u-gyer. 27 Za rem Yeso zu un, “Nomon beb-du jab, tumsu a no hog u-gyer da, me wa Yeso.” 28 Biturus zu, “Wa-m-nap, abite bo wa, zu me um jangun u haan udu ro u dom m-bu.” 29 Yeso zu, “Jangun.” Biturus ru dugu me u-hat, wa hu m-ha u dom m-bu m-ha udu Yeso. 30 Da-u wa hyane m-mya, wa hog u-gyer wa heese ut-iis, se wa nom ut-jar, “Wa-m-nap! Gu me!” 31 Za

rem Yeso nub u-kom wa ship wun. Wa zu, “Bo wa yadu jab cashi, zremu yan-o bo nom-te u-sakna?” 32 Da-u Yeso e Biturus cwa u-me u-hat, mya-mu ho us-ram tek. 33 Net-tu o u-me u-hat e nomu Yeso ut-huuk, e zu, “Nip-to bo Wa'-u u-Ru wal!” 34 Da-u e pase m-sa, e ciz u dak-u Janisarata. 35 Da-u net-tu bo-u o nape uzu Yeso wa, e tom na waru kowan wu otte wa-kob-du m-yar u-me dak-u o e haan u Yeso ya un m-yar. 36 E kon Yeso uzu, wa yage a-kob-du m-yar ne e tam ko nu-du toggo-u ro. Tumsu net-ne beet i tame wun e kwung m-yar.

15 Farisa-ne u a-kose-tu u-bor ne haan udu Yeso dugu Urusharima. E zu, 2 “ZRemu u-yan o a-doru ro otte pas-du ur-ma'in du nengen-ut in? Remu zu e saapte ut-kom kanda e re nom-u ut-re dal!” 3 Yeso shus wa zu, “ZNo remu yan-o no otte pas-du bor-tu u-Ru remu nom-tu nengen-ut no is-u no? 4 Ru-u zuug, ‘Ya' uso-u ro u ino-u ro ne m-zeg,’ tumsu ‘Net wu pyape uso-u wa ko ino-u wa na do'e ho-du wa.’ 5 No nomu net-ne ut-kose uzu, bo keru zu uso-u ro ko ino-u ro: ‘Nom-u um otte u-beet u kame um nya’ no, um nomug estedu us-rem uzu um de yasu o udu u-Ru.’ 6 Tumsu a no nome iya, no dorog uzu okon zaar u no de yadu i mate no da. Iya o hen, no o nomu net-ne kose-tu ur-ma no, no yage bor-tu u-Ru. 7 No a-ha-mu ur-no ne, nomu Ishaya ware u no nip-to, u wa nomte ur-donse remu no uzu, 8 “‘Net-ut tun-to nomu me m-sek u gop-tu u-nu. Sedi jab-us un za ur-kot u-me da. 9 E nomu me huuk-tu m-zan; Kose-ut un kose-tu ut-net to.’” 10 Yeso fog ut-net wa zu un, “Hogon no nap. 11 Za nom-u o m-cwa u nu-u net o mutu wa, wa-za-u-hen udu u-Ru da, sedi nom-u o rwuun u nu-u wa.” 12 A-dor haan udu ro, e zu wun, “Farisa-ne hok zwaru rem-us se da, da-u e hogu se.” 13 Yeso zu, “Kuw beet u Uso-u ri wu o dom u-ru kawo da, na de musu o us-gur ne. 14 Yagun net-tu Farisa, e uka po-ne e, a-nak-du or-ut e po-ne. A po o nak-du or-u wa po, e beet e de hedu u-kub.” 15 Biturus zu wun, “Gwa-su it nu-du sha-mu us-rem sin-se.” 16 Yeso zu, “ZNo gwa'ag ur-nu uro da? 17 No hyang, nom-u netu re u-beet ur-takun o de ut-cwa u nu-u wa, o fang ut-men, m-vaste o de rwuun m-ha u zan. 18 Nom-u o rwun dugu u-nu, dugu jab o, o rwune. O hen u de mutu net wa-za-u-hen udu u-Ru u net-ne. 19 Um zuug iya remu zu dugu jab o dorog-su nom-ut yo-to

rwutun, wato, ho-du net, m-o, m-o ne, u-hiw, ket-du us-bi, u na-su dim-ur eken ne. 20 Tunto to nom-to wute net u shu'ut wa-kob-du u-hen udu u-Ru, sedi re-du nom ut-re za saap ut-kom wa'ag net u shu'ut wa-za-u-hen udu u-Ru da." 21 Da-u Yeso yage kun, se wa do'e u-dak, u be-du bo-tu Taya u Sidon ne otte. 22 Yakun neta ya wa-za Yahuda, wu o u dak-u o, wa jakus u-cwar wa zu, "Wa-m-nap! Wa'-u Dawuda, hog on-ur ri! Yakun nom-yu us-te ya o yadu wa'-u ri wa-gwup ur-kob." 23 Yeso shakus okon nom-o da. Se a-doru wa haan e kon wun e uzu, "Buz neta-u inya remu zu wa o dorru in wa o ekse in!" 24 Se Yeso shus wa zu, "Ru-u tomgun me udu ca Isra-ne i enke u war-e." 25 Neta-u ya haan wa he ut-jwun wa nomu Yeso ut-huuk, wa zu. "Wa-m-nap, segu me!" 26 Yeso zu, "Nong ur-zwar na kab nom ut-re yaag na yasu o' da." 27 Neta-u ya zu, "Wa-m-nap, o' re ko tek-u nom ut-re u wa u-bu u he u-dak." 28 Se Yeso zu, "Neta yadu jab-u ro o u-tat, na kabug kon-us ro," Za rem wa'-u ro kum m-yar. 29 Dugu kun Yeso dor kit m-sa yu Gariri, wa duus u-dom ur-ror wa shu'ut. 30 Ut-net u-tat e haan udu ro, e hatun ryam-ne, u po-ne u a-za-us-na ne, u a-za hog-du us-rem ne ut-net ne u-tat, na haatun un na rust u shu Yeso, tumsu wa yu un m-yar. 31 Net-tu hu murimmo da-u e hyane a-za us-rem ne, u a-za-us-na kwung m-yar, ryam-ne o m-ha, po-ne kwung m-hyan, e beet e nomu u-Ru u Isra-ne ut-vam. 32 Se Yeso fog a-doru wa, wa zu, "Um o hog-du on-du net-ut tun-to, remu zu u ya-o e otte m-roog ut-tut e o ane u me ne, tumsu e zatte nom ut-re da. Um za ussa um tok un us-mer da, remu zu eken ut-byuz u dom u-fun." 33 Se a-doru ro zu wun, "iHene o na dote kwum-du nom ut-re u de regussu ban-du ut-net u-me dog-ur din-de?" 34 Yeso shit un, "iBeredi-to ut-nu tu no otte?" E zu, "It otte ut-beredi ut-ta'er, u jan ne cashi." 35 Wa zu ban-du ut-net e shu'ut u-dak. 36 Wa kub ut-beredi ut-ta'er u jan ne cashi. Da-u wa nome ut-vam, wa bosor wa yasu a-doru wa, e hen e motu ut-net. 37 E re, e shig. Da-u e tase a-dor kargusse tu kuse m-te ut-koor ut-shuyi ut-ta'er. 38 Tat-u campa-ne re nom ut-re o, campa-ne ut-zongu ut-nas, na ogorte neta-ne u ya'ag ne da. 39 Da-u net-tu burge, se Yeso to u-me u-hat m-ha u dak-u Magadan.

16 Farisa-ne u Saduki-ne haan udu Yeso remu e reg-ut wun. E kon wun wa kosu un nap-

su nom-tu m-shin dugu dom u-ru, remu u koste uzu Ru-o tomnu wun. 2 Yeso shus wa zu un, "A dom u-ru zane, no zu, 'Na de nom-du m-ya.' 3 Tumsu a dom u-ru rime ut-kuut, no zu, 'U ya-o na ut-nom u-yu.' No kere senusse uka da-u otte u dom u-ru, sedi no muute jab-us no no nap nom-tu Ru-u o ut-nom da. 4 Net-ut yo-to a-za gyer-u u-Ru ne, no ut-sa us-nap su nom-tu m-shin, tokon nom-tu m-shin zaar hen da se tu Yunana." Yeso yage un wa aruk. 5 Da-u a-dor pase u dekun gwugde du m-sa, e bakuste kab-du ut-beredi da. 6 Yeso zu un, "Nomon ga' u go-du yis-mu Farisa-ne u Saduki-ne." 7 E heese us-rem m-e m-e uzu, "Jiya kob-du ur-haan ut-beredi ne o wute wun u rem-us sin-se." 8 Da-u Yeso nape nom-u e otte us-rem se wa zu, "No a-yadu jab-u ne cashi, i remu u-yan o no otte us-rem u tek-u no ut-zu no zatte ut-beredi da? 9 iNo gwa'ag ur-nu uro da? iKaag no ut-to uka um regusse net-ne ut-zongu ut-tan ut-beredi ut-tan da? iTumsu koor-ut yatto ut-nu to kuse? 10 iNo bakuste net-ne ut-zongu ut-nas i um regusse ut-beredi ut-ta'er da? iTumsu koor-ut yat-to ut-nu to kuse? 11 Kamug no nap uzu, za ma-tu beredi-du otte m-yis de um otte us-rem da. Sedi nomon ga' u yis-mu Farisa-ne u Saduki-ne." 12 A-doru Yeso nup uzu Yeso za u rem-su u mottu yis-mu na wuye ut-beredi da, sedi wa o us-rem o uzu e nom ga' u go-du kose-ut Farisa-ne u Saduki-ne. 13 Da-u Yeso haane u dak-u Kasariya Firibi, wa shit a-doru wa uzu, "iWana net-tu zu Wa'-u Net oye?" 14 Se e zu, "Eken zu Yohanna wa-ut-yubusse m-bu, eken zu Iriya wa, tumsu eken zu Irimiya, ko wakun u tek-u a-warru rem-su u-Ru ne." 15 Yeso zu un, "iNo wa no o ut-zu wa um oye?" 16 Simon Biturus shus wa zu, "Bo wa Kiristi Wa'-u u-Ru ur-fat." 17 Yeso shus wa zu, "Bo o kom u-Ru ne Simon wa'-u Yunana! Um zuug iya remu zu a net wa waru bo sin-se rem-se da, sedi Uso-u ri wu o dom u-ru. 18 Um o hen u waru bo, bo wa o Biturus (wu foge ur-taar), u dom-u taar-ur rinde de um dete ma-du a-doru Yeso ne, tumsu beb-du m-mar de za kwum-du ur-beb u dom-u o da. (Hadēs g86) 19 Um de yadu bo gor-yu Faruk-du u-ru, nom-u no hoose u-me u-dak, Ru-u de hoosu o dom u-ru, tumsu nom-u bo ya beb-du ut-nom u-me u-dak, Ru-u de yadu be-du ut-nom u dom u-ru." 20 Se wa nuk a-doru wa ut-to uzu a e waru wakun uzu wa o Kiristi da. 21 Dugu da-u o Yeso heese waru a-

dorū wa uzū, zatte ka ut-nom da, se wa dege u Urusharima wa swa ur-kob ut-go ut-go u kom-tu ut-nengen, u i-Yate a-Toog-ne, u a-kose-tu u-bor ne, tumsu e ho wa, u ho-du u-tuturse wa yune dugu marimari-ne. 22 Biturus nuk wun u kit wa nomu wun ut-him uzū, “U Ru-u hast, Wa-m-nap, sese zarū kwum-du bo da!” 23 Yeso bir wa zu Biturus, “Hate u be-du um otte, bo faruk-u nom us-te! Bo yu ut-sa wadu me ur-he'e, remu zu dorog-us ro su net se, za uka u-Ru da.” 24 Yeso zu a-doru wa, “Wu ut-sa doru me se wa gugumte hi-ur wa, wa kab kan-u wa, wa dor me. 25 Wu o ukru fat-ur wa, wa de ut-taag u de. Tumsu wu taage fat-ur wa remu ri, wa de kwum-du de. 26 Zan-o net de ut-kwume, da-u wa kume kwum-tu dak-u uno wa taag u fat-ur wa? Zo yan-o net de ut-ya uka m-swasa remu fat-ur wa? 27 Wa'-u net de haan u a-tom u-Ru ne u-me fu'ubse-ut Uso-u wa, wa top kowan top-u nomu wa nome. 28 Um o waru no ut-nip, eken oro u ees u ane i za m-mar da, se e hyanug haan-du Wa'-u Net u-me faruk-ur wa.”

17 Da-u roog-mu shishin arke Yeso kub Biturus, u Yakubu, u Yohanna ne huub ur-matu wane Yakubu, wa huut un u dekun ror-de du m-wur, u war un. 2 Un o ukun se sha-m Yeso barum. Shu-u wa nom m-zun uka zun-mu ur-ho, tumsu kus-tu wa wa'e to nom u pus-to uka m-zun. 3 Za rem, se Iriya wa-warru rem-su u-Ru u Mosa ne rwun udu un, e o us-rem u Yeso ne. 4 Biturus zu Yeso, “Wa-m-nap, nong ur-zwar u na otte u ane. A-bo ese um de kadu ut-rimpa ut-tut, du ro ur-gan, ur-gan du Mosa ur-gan tumsu du Iriya wa-warru rem-su u-Ru.” 5 Wa o tek-u us-rem, se dekun ku'ut-de du m-zun gurus un beet, tumsu e hog u-cwar u-me ur-ku'ut ya o ut-zu, “Unwa o Wa'-u ri, wu um o ut-cwan, tumsu um hog zwar-ur ro sok, eren wun.” 6 Da-u a-dor hoge iya gyer-u ship un sok har e he m-hobog. 7 Yeso haan wa tum un wa zu, “Yunun, a no hog u-gyer da!” 8 Da-u e jakse ut-hi, e hyang wakun da, se Yeso u war-wa. 9 Da-u e o cuzun dugu dom ur-ror, Yeso nomu un ut-him, wa zu, “A no waru wakun nomu no hyane da, se Wa'-u Net yunge dugu marimari-ne.” 10 A-dor shit wun e zu, “Zan-o wute a-kose-tu u-bor ne ut-zu, se wa-warru rem-su u-Ru Iriya baag m-haane?” 11 Yeso shus wa zu, “Iya o Iriya de haan wa mang ko-uyan. 12 Sedi um o waru no, Iriya baag u hagu, e nak wun da, har e nomu wun

nomu cwane u jab-us e. Iya hen Wa'-u Net de swadu ur-kob u kom-ut un.” 13 A-dor nup uzū, rem-us Yohanna wa-ut-yubusse m-by se wa o nomu un. 14 Da-u e cwaye be-du morog-du ut-net otte, yakun camp-ya haan udu Yeso wa he ut-jwun u shu Yeso. 15 “Wa-m-nap, hog on-du wa zwar-u ri. Wa otte gom-su ur-he'e, tumsu wa o swadu ur-kob sok. Okon da-o wa he u-me u-ra, okon da-o u-me m-by. 16 Um huute wun udu a-doru ro, e hen e kerge has-tu gom-us se da.” 17 Yeso zu, “No net-tu uno da-o, a-kob-du yadu jab, a-jab-us yo-se! Zan da-o um de ut-kere ur-shu'ut u no ne? Hatun wa'-u ro u ane.” 18 Yeso hagusse nom-yu us-te, nom-yu us-te ru, wa zwar kum m-yar. 19 A-doru Yeso haan udu Yeso da-u wakun zare ukun da, e shit Yeso uzū, “ZRemu yan o wute it kerge rutu nom-yu us-te ya da?” 20 Yeso zu un, “No kerge buz-du nom-yu us-te ya da, remu zu yadu jab-u no o cashi. Um o waru no ut-nip, a no otte yadu jab uka ya-yu mastad, ya-yu zege us-rek u tek-u go ut-nom, no keru zu ror-ur din-de, ‘Mu'us m-ha u ana' jit, tumsu de mu'us. Okon zaar u zege beb-ur no da.” 22 Da-u a-dor morge u dak-u Gariri, se Yeso zu un, “Eken de yasū Wa'-u Net u kom-tu ut-net. 23 Tumsu e do'e ho-du wun. U ho-du u-tuturse na de yunsu wa dugu marimari-ne.” Nomu o zusu a-dor-ne sok. 24 Da-u Yeso u a-doru wa ne te bo-u Kapanahum, a-onku shik-u tar haan udu Biturus u mottu ta'ar-ur be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan e zu, “Warun it ko wa-ut-kose no top-ut shik-u tar.” 25 Biturus zu, “U, wa top.” Da-u Biturus mune u-bu, se Yeso heese nomu wun us-rem uzū, “Zan o bo hyane u mottu shut-ur re? ZNo o m-hyan faruk-tu onk shik-u tar udu net-tu bo-u e? ZKo no o m-hyan faruk-tu onk shik-u tar udu net-tu na re m-gag?” 26 Biturus zu, “Udu eken.” Yeso zu, “Shu'ute uzū un top-ut da. 27 Ko ba shu'ute iya, taas u net-ut tun-to hog ryab-us in da, do'e bo gun kwenhi-yu masu jan, bo upus nu-u jan-yu bo heese ut-mas bo ut-hyan shik u-me. Kab e bo top shik-u tar i ro u i ri ne.”

18 U tek-u da-u o, a-dor haan udu Yeso e shit wun uzū, “ZWana o yu-shu u-me faruk-du u-Ru?” 2 Yeso kabun ya-ur rek-de, wa egusse wa u-me un. 3 Yeso zu, “Um o waru no ut-nip, a net u muute hi-ur wa uka ya-ur rek-de wa za tamu cwadu Faruk-du u-ru da. 4 Remu iya wu mute hi-ur wa uka ya-ur rek-de wa de shu'utu

yu-Yat-ya u-me faruk-du u-ru. 5 “Tumsu i kabe ya-ur rek-de din-de remu zu e o cwan-ut ri, me wa e kabe. 6 Kowana wa'e wa-gan u tek-u i-rek-e ine i ya' jab udu ri u nom-du ut-ba'as, ut-zeg ur-zwar na gagu wa ta'ar-du ur-na u geksu wa, na gun wa u-me m-sa. 7 “Nom-tu ur-on udu dak-u uno u remu nom-tu wadu net u nom-du ut-ba'as de haan. Nom-tu wadu net ut-ba'as to haan, Sedi u shu'utu nom-tu ur-on u wu de wadu wakun u nom-du ut-ba'as. 8 A kom-u ro ko na-u ro o wadu bo u nom-du ut-ba'as, kupse bo jure. Ut-zeg bo cwa u fat-du za ur-ma u-kom ne u-gan ko u-na u-gan ko ryan, u na gunt bo u men-tu u-ra u za ut-mar da, u kom-ut ro ne ut-yur ko us-na us-yur. (aiōnios g166) 9 A mune is-ur ro u wa bo u nom-du ut-ba'as, se bo hast bo rest. Ut-zeg bo cwa u fat-du za ur-ma ur-is ne ur-gan una gun bo u bu-u ra-u za ut-mar da u is-ne yur. (Geenna g1067) 10 “Gwatun a no jurum wakun u tek-u ine yaage da. Remu um o waru no a-tom u-Ru un ne, o ur-yu udu Uso-u ri wu o dom u-ru, e de waru u-Ru a no nomu yaag nom-ut so-to da. 12 I Yan o no o m-hyang? A wawat-du ca ut-shik ut-tan, u-gan u tek-u e ya enk, Iwa da yagu ca ut-shik ut-tan za u-gan wa do'e go-tu yu enke da? 13 A mune zu wa hyanug ya, um o waru no ut-nip, so-du wa de ut-nom remu yu enke ya, ut-zeg ut-kok ut-tan za u-gan i o za enk. 14 Iya o hen, cwan-tu Uso-u no to da wu o dom u-ru u wa-gan u enk u tek-u me yaag ine. 15 “A or-u ro nomu bo ut-ba'as do'e bo kosu wa uzu wa nongu bo ut-ba'as, no wa ne yur. A netu wa eru bo, bo muttun wa u-dom u-fun. 16 Sedi a wa eru bo da, se bo mang m-ha u net gan ne ko net-ne yur, remu ko-uyan rem-se na kub remu war-mu net-ne yur ko net-ne tut. 17 A or-u ro gugme erru un, se bo waru a-doru Yeso ne, a wa gugme erru a-dor-ne, muute wa uka wu nape u-Ru da, ko wa-onku shik-u tar. 18 “Um o waru no ut-nip, nom-u no hoose u-me u-dak, Ru-u de hoosu o dom u-ru, tumsu nom-u bo ya beb-du ut-nom u-me u-dak, Ru-u de yadu beb-du nom-du o u dom u-ru. 19 “Um o hen u waru no, a net-ne yur u ane u-dak, e eese e kon okon nom-o, Uso-u ri wu o dom u-ru wa nomu un. 20 Um zuug iya remu zu be-du net-ne yur ko tut morogte remu zu e yaag jab udu ri, um o ur-kot u e ne.” 21 Na o ukun Biturus haan wa zu Yeso, “Wa-m-nap, Iso-o u-nu or-u ri de nomu me ut-ba'as, um nomu wa ur-ho? I U-so u-ta'er?” 22 Yeso zu wun, “Za u-so u-ta'er

da, sedi u-so ut-shik ut-tut u op u-so u-ta'er za ur-ma. 23 “Remu iya, faruk-du u-Ru o uka wakun faruk wa wu ut-sa wa ogor kwum-ut wa tu o kom-tu tok-ne wa. 24 Da-u faruk tak-ne ut-ogor, se na haatun wa wakun net wa, wu faruk dore ur-mag, shik u-tat i net za ut-kere ut-top u yu-ur wa ur-beet da. 25 Ba wa kusun ut-top se faruk wu na bub wa u neta wa ne u ya'ag-u wa ne, u nom-u wa otte ne u-beet wa top ur-mag. 26 “Se tok-u wa he ut-jwun u shu faruk wa o us-kon wa zu, ‘Hog on-ur ri, me top-u ko-uyan!’ 27 Se faruk hog on-du toku wa, wa yagu wun wa aruk, wa zu a wa top mag-ur re da. 28 “Sedi tok-u wa da-u wa ruye se wa bit huub m-ank wa, wu wa dore ur-mag shik cashi, wa soos wun u-cwar, wa zu, ‘Top me nom-u um dore bo!’ 29 “Se huub m-ank-u ro he ut-jwun u shu ro, wa kon wun wa zu, ‘Nomu me ur-ho, me top-u bo!’ 30 “Sedi toku wa gugum, wa huut wun u bu-u m-tok, wa zu se wa topok mag-ur re. 31 Da-u huub-tu m-ank-u ro hoge nomu nome, e hok ur-zwar da. Se e do'e e waru faruk nomu nome u-beet. 32 “Faruk fog toku wa wa zu, ‘Bo tok yo-o wa. Um nongu ho-du mag-du um doru bo remu zu bo konog me. 33 I Kamug uzu bo hog on-du huub m-ank-u ro, uka um hogte on-ur ro da?’ 34 Faruk hog m-kuwut sok, se wa wu na ya' wun ur-kob wa top nom-u wa doru wa u-beet. 35 “Iya o hen Uso-u ri wu dom u-ru dote nomu wu gugme nomu or-u wa ur-ho jab gan.”

19 Da-u Yeso tase warru rem-us se, wa yage Gariri, wa do'e u dak-u Yahudiya u gwug-du u-dom du Gi-yu Yodan. 2 Ban-du ut-net dor wun ukun, tumsu wa hastu net-ne gom-us e. 3 Eken Farisa-ne haan e reg-ut wun u din-de shut-de uzu, “I Bor-ut in tu Yahuda-ne yaag net beb-du yan-du neta wa u remu ko-uyan rem o?” 4 Yeso zu un, “No karunte rem-su u-Ru, kamug no nap uzu da-u Ru-u nome net dugu ur-takun, ‘Ru-u nomug campa gan wa nom neta gan remu e shu'ute neta e campa.’ 5 Koske nom-u Ru-u ware uzu, ‘Net de yagu Uso-u wa u ino-u wa ne wa dap neta wa, e yur hen e shu'ut net gan.’ 6 Remu iya e zamun net-ne yur da sedi net gan. Remu iya hen, nomu Ru-u same a wakun u mot da.” 7 E shit uzu, “I Remu yan-o Mosa wurte bor-tu yan-du neta, uzu wu o yan-du neta wa, wa pan ran-u ut-yane?” 8 Yeso zu un, “Remu hok-tu ut-to no o wute Mosa yagte u net u yan neta wa. Sedi da Ru-o nome camp

e neta, wa cung uzu e mot da. 9 Um o hen u waru no, wu yane neta wa, wa gu wakun, a-za remu m-o da, as-o wa otte.” 10 A-doru Yeso zu wun, “Abite iya o, zek ur-zwar u net u shu'ut za ur-gu.” 11 Yeso zu un, “Ru-u segu tokon net-to e kab kose-ut tun-to. E war-e de kere ur-yu za nom-du ur-gu. 12 Eken oro i na mate makut-ne, eken hen net-tu muute e iya, tumsu eken oro i zu e za ur-gu da remu Faruk-du u-Ru. Yage wa ut-kab wa kab rem-us sin-se.” 13 Dekun hode na hatun Yeso yaag remu wa dor-tu e ut-kom tumsu wa nom-tu e us-toog. A-doru Yeso hagusse a ya'ag ne uzu e o ekse Yeso. 14 Yeso zu, “Yagin u yaag u haan udu ri! A no buz un da, remu zu Faruk-du u-Ru o dom-u i o uka yaag ine.” 15 Wa doru un u-kom wa wa'-u un nu-u so-o kanda wa yagte kun. 16 Wakun haan udu Yeso wa zu, “Wa-m-nap, zyan nom-u so-o um de ut-nom um kum-ut fat-du za ur-ma?” (aiōnios g166) 17 Yeso zu wun, “Remu u-yan o bo shit-tu mot-tu nom-u so-o? Ru-o o so-o war-wa. A-bo ut-sa bo kum fat-du za ur-ma, se bo dorog bor-ut wa hon-hon.” 18 Campa-u ya zu, “Zyan bor-to?” Yeso shus wa zu, “A-bo ho net da, a-bo nom m-o da, a-bo nom u-hiw da, a-bo ketu wakun us-rem da. 19 Ya uso-u ro m-zeg u ino-u ro ne, tumsu bo cwan wa-boru ro uka bo otte cwan-tu hi-du war ro.” 20 Wa-u beb zu, “Um dorog bor-ut to ut-beet. Zyan-o kuse um de ut-nome?” 21 Yeso zu wun, “A-bo ut-sa bo shu'ut u-shuyi shuyi, do'e bo bab nom-tu bo otte ut-beet, bo motu a-ur-kob-ne shik-u e. Bo de nom-du ut-kwum u dom u-ru, se bo haan bo dor me.” 22 Da-u wa-u beb hoge iya, se wa aruk jab nayi-nayi, remu zu wa otte ut-kwum sok. 23 Yeso zu a-doru wa, “Um o waru no ut-nip, ut-shu'ut ut-po ne u wa-ut-kwum u to-ut u Faruk-du u-ru. 24 Um o tumsu waru no, ut-zeg m-kuk u rakum-yu cwa u-me hu-yu u-ber, u wa-ut-kwum u to-ut u Faruk-du u-Ru.” 25 Da-u a-dor hoge iya e hu murimmo, e zu, “ZAbite iya o wana de kwum-du u-ukur?” 26 Yeso got un wa zu, “Udu net za ut-nome da sedi udu u-Ru ko-uyan su ut-nome se.” 27 Biturus zu, “Gwat, it yakke ko-uyan remu it dor-ut bo, zsedu yan-o it de ut-kwum?” 28 Yeso zu un, “Um o waru no ut-nip, da-u o haan, da-u Wa'-u Net do'e ut-shu'ut u pora-du ur-faruk du ut-fu'ubse wa. No doru me, no do'e ut-shu'ut u pora-tu ur-faruk tu ut-rem op-ut yur, no kwupu rem-tu op u ut-yur tu Isra-ne us-rem. 29 Tumsu wu yage ut-bu,

ko huno-ut wa ne neta-ne ko campa-ne, ko uso-u wa u ino-u wa ne ko yaag, ko ut-tak, remu wa o dorru me, wa de ut-kwum u-so u-tat, tumsu wa de kwum-du fat-du za ur-ma. (aiōnios g166) 30 Tumsu net-ne u-tat i o ur-takun, e de ut-mu a ur-vaste, a ur-vaste e de ut-shu'ut a ur-takun.”

20 Yeso re shu ut-zu, “Faruk-du u-ru o uka wa-u-bu, wu ruye ur-wun ur-wun u sa-u i de nomu wa-m-ank-u tak-u inabi. 2 Da-u e hongusse u nomu wa do'e ut-top shik ur-hoot, se wa tok un u tak-u inabi. 3 “Us-kwam kob-du u-gan su ur-wun se wa ru u kat-du u-turru, wa hyen eken u shu'ut-du m-zan. 4 Se wa zu un, ‘Haanun no do'e u tak-u inabi ri, me top-u no nom-u kame.’ 5 E yune e do'e. “Se wa do'e. Wa ru u tek u-ho, tumsu us-kwam us-tut su m-rim wa sur m-kab a-m-ank ne. 6 Uka us-kwam us-tan su m-rim, wa ru, wa bit eken u ees, e za nom-du okon da. Se wa zu un, ‘Remu yan-o wute no nomug m-ank u ho-du ya-o da?’ 7 “E zu wun, ‘Wakun yaag it nomu ut-nom da.’ “Se wa zu un, ‘Nokon konu m-ha u tak-u inabi ri.’ 8 “Da-u rim-mu tore, se wa tak-u inabi wa zu wu o segu wa ank-mu u-tak, wa fag i o nomu wa-m-ank ne, wa top e, tumsu wa heese dugu a m-vaste m-ha a ur-takun ne. 9 “Net-tu haye uka us-kwam us-tan su m-rim, kowan na top wa shik uka kumte u top-u ur-hoot. 10 Net-tu haane ur-takun cung uzu na de top-du e shik m-zeg or-ut e ne i haane m-rim, ko ba shu'ute iya kowan kwung nomu kame na top wa ur-hoot. 11 Da-u e onke, se e hu nomu wa-u-tak m-kwe remu zu wa topok e hon-hon. 12 E zu wun, ‘Net-tu haane u-dim, ank-mu u-da cashi mo e nome’ top-u it u ene us-gan, it u nome m-ank, u dung-mu u-ho ne. 13 “Se wa zu wakun u tek-u me un, ‘Huub-u ri, um reeg ra-u ro da. Um zuug iya remu zu yo cung uzu me top-u bo shik nomu na tope ur-hoot. 14 Kab nom-u o u ro bo nok. Me keere u jab-u ri um top or-ut ro ne i haane u dim-u ro nom-u um top-u bo. 15 Me keru nom-du nom-u um keere u jab-u ri, u nom-u o u ri, zshub-de bo otte u remu nom-u so-o um nome?” 16 “Iya o hen, a m-vaste de ut-shu'ut a ur-takun, a ur-takun hen e shu'ut a m-vaste.” 17 Da-u Yeso u a-doru wa ne o m-ha u Urusharima, se wa nuk a-dor-ne u-kit. Wa zu un, 18 “Hogon in do'e ur-cwa u Urusharima. Na de yasu Wa'-u Net u kom-tu i-Yate a-Toog-ne u a-kose-tu u-bor ne. Tumsu e ut-kwup uzu na ho

wun. 19 Tumsu e yasü wun udu i za-Yahuda-ne da, e nomu wun rem-su us-jurum, e nomu wun us-ryap, e tar wun u-kan, tumsu e ho wun u ho-du u-tuturse wa de ur-yune.” 20 Se ino-u Yakubu e Yohanna ya'ag-u Zabadi e haan udu Yeso. Wa he ut-jwun u shu Yeso wa kon wun okon nom-o. 21 Yeso zu wun, “¿Yan-o bo ut-sa?” Wa zu, “Um o kon-us ró, yage yaag-u ri ine yur u shu'ut u ane u be-du m-sek-u ró ur-kot u bo ne, wa-gan u kom ut-cwa tumsu wa-gan u kom ur-beer.” 22 Yeso zu Yakubu e Yohanna, “No nak nom-u no o ut-kon da, ¿no keru swadu kob-du um de ut-swa?” E zu, “It ut-kere.” 23 Yeso zu un, “No de swadu ur-kob uka um dote swadu ur-kob, sedi mot-tu ur-shu'ut u kom us-cwa ri ko kom ur-beer, Uso-u ri wu o dom u-ru wa ooge wa ut-ya. Wuna de ya-du be-ut to udu wu wa cwane ut-ya.” 24 Da-u a-dor op i kuse hoge uzu Yakubu e Yohanna nong ur-shut iya, e hog ryab-us un sok. 25 Yeso fak in beet wa zu, “No nak net-tu o ur-faruk i za-Yahuda-ne da, e hog zwaru kosu e uzu e o ur-beb ne. Tu-shu hog zwaru kose ur-beb udu i e otte ur-faruk. 26 A no nom uka un da. Remu iya hen wu ut-sa wa shu'ut yu-Yat-ya u-me no, se wa shu'ute tok udu or-ut wa ne. 27 Tumsu wu ut-sa wa shu'ut yu-shu u-me no, wa shu'ute tok. 28 Wa'-u Net hagun remu na nom-tu wa-m-ank da, sedi remu zu wa nom-ut m-ank, wa yase fat-ur wa remu ukru ut-net u-tat.” 29 Da-u Yeso u a-doru wa ne de yagu bo-u Yeriko, ban-du ut-net dor un. 30 Da-u e ooge ur-nok, eken po-ne yur o shu'ut u kit u-fun. Da-u e hoge Yeso o aruk, se e yuns us-cwar e zu, “Wa-m-nap, Wa'-u Dawuda! Hog on-ur it!” 31 Net-tu hagusse un, uzu un hoon us-ram, E sur m-jakus us-cwar e zu, “Wa-m-nap, Wa'-u Dawuda! Hog on-ur it!” 32 Yeso ees, wa zu un, “¿Yan-o no ut-sa um nomu no?” 33 E zu wun, “Wa-m-nap, it ut-sa it kum m-hyan.” 34 Remu ur-on, Yeso tum is-u un. Za rem, e kum m-hyan, e dor wun.

21 Da-u Yeso u a-doru wa ne ha m-te Urusharima, u bo-u Bafaji u dapus Ror-du Te-su Zetun, Yeso tom a-doru wa yur. 2 Wa zu un, “Cwaan u taas-u o u shu no, no ut-hyan u-janka m-gag ukun u ya-ur wa ne, ustun e no hatun me. 3 A wakun u shitu nom-u no ut-nom, warun wa uzu, ‘Wa-m-nap wa ut-sa e,’ tumsu wa de yasü no e za na-su u-da.” 4 Na nong sin-se us-beet remu na shuuste nomu wa-warru

rem-su u-Ru ware uzu, 5 “Waru net-tu bo-u Urusharima, ‘Gwatun faruk-u no o haan udu no, wa zatte huk-mu ur-hi da. Wa o ur-nok u dom u-janka, Wa muute hi-ur wa za okon, ya-du u-janka wa nokte.” 6 A-doru Yeso yur nom uka Yeso war-tu e. 7 E hatun ya-du ur-janka u-janka ne udu rò, e suk kus-ut e u dom-u u-janka u ya-ur wa ne, wa duus u dom wa shu'ut u dom-u ya-du u-janka. 8 Ut-net u-tat e hu nurgusse kus-ut e u dom-u u-fun, tumsu eken getmun fesü us-te e nurgusse u dom-u u-fun. 9 Ban-du ut-net oró u-shu Yeso tumsu ban-du ut-net i o dim-u rò beet. E jakus us-cwar, e zu, “Ut-vam udu Wa'-u Dawuda! Nu-u so-o udu wu haane u shin-m Yawe, ut-vam udu u-Ru wu ooge dom u-ru u zuge kohene!” 10 Da-u Yeso cwaye u Urusharima, gwuz yune uzu, “¿Wana unwa?” 11 Net-tu o dorru Yeso e zu, “Unwa o wa-warru rem-su u-Ru Yeso dugu Nazara u Gariri.” 12 Yeso to u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan wa buz a ut-o u a bab-du ut-bisa ne u-me, wa jurgusse cumus-tu a swasa-mu shikne, u nom-tu ur-shu'ut-u a bab-du ut-gorop. 13 Yeso zu un, “Rem-su u-Ru zuug, ‘Bu-u ri de shu'utu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan,’ sedi no mutte o be-du pak-du hyuw-ne!” 14 Kuna po-ne u ryam-ne hatun udu rò u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, tumsu wa yu un m-yar. 15 I-Yate a-Toog-ne, u a-kose-tu bor-ut Mosa ne, hog us-ryab da-u e hyane nom-tu m-shin tu Yeso nome, u yaag ne beet e o ut-jar u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan e o ut-zu, “Ut-vam udu Wa'-u Dawuda” se e hog us-ryab. 16 E zu wun, “¿Bo hok nom-u ya'ag-u ine o ut-zu?” Yeso shus wa zu, “U, no karunte nom-u rem-su u-Ru ware uzu, ‘Bo iiste ut-ya' u ya'ag-u reke ne uka e dote vam-ut ró uka kumte.” 17 Dugu kun se wa yagu un, wa ru u bo-u o. Wa do'e u Bataniya, wa roog ukun. 18 Da-u is gase ur-wun, wa o u muun u-me u-bo, se wa hog us-mer. 19 Da wa hyane yakun te-ya u kit u-fun, se wa do'e u kug-du te-u ya, wa kwung okon da se ut-ran. Wa zu te-u ya, “Bo za ur-mat da m-mommo.” Za rem te-yu guus. (aion g165) 20 Da-u a-doru Yeso hyane iya, e hu murimmo u-tat. E zu, “¿Re o te-yu guuste za rem inya?” 21 Yeso shus wa zu, “Um o waru no ut-nip, a no o u yadu jab ne tumsu no nong u-sakna da ko cashi, no ut-nom nom-tu zege nomu um nomu te-u inya. Tumsu no zu ror-ur yat-de din-de, ‘Yune bo he u-me msa,’ ut-shu'ut iya. 22 A no nome yadu jab, nom-

u nō kone u-Ru u-beet u tek-u us-toog, nō ut-kwum.” 23 Da-u Yeso cwaye u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, wa o tek-u ut-kose, se i-Yate a-Toog-ne u ut-nengen ne, e haan udu rò. E zu, “¿Shin-m wan mo bo otte nom-du nom-ut tun-to? ¿Tumsu wana ya shin-m mo?” 24 Se Yeso shus wa zu, “Ko me, me nomu nō ur-shut. A nō shase shut-ur ri, me ware nō ko shin-m wan mo um otte nom-du nom-ut tun-to. 25 ¿Wana ya'e Yohanna beb-du ut-yubusse m-bu? ¿Ru-o ya'u wun ko net-u ya'u wun?” Un hu pama inan u tek-u un uzu, “A in zuye ‘Dugu-du u-Ru de,’ wa zu, ‘¿Remu u-yan o nō ya'ag jab-u wun da?’ 26 Tumsu a in zuye, ‘Dugu-du ut-net de,’ in o hog-du gyer-u nom-u net-tu de nomu na, remu zu net-tu kabug Yohanna wa-warru rem-su u-Ru wa.” 27 Se e zu Yeso, “It nak da.” Yeso zu un, “Um za waru nō ko shin-m wan mo um otte nom-du nom-ut tun-to da.” 28 Yeso zu tu-shu a-toog u tu-shu ut-net ne, “¿Yan-o nō hyane? Na nong yakun campa-ya wu otte yaag-u campa-ne yur. Wa do'e udu wu ur-takun wa zu, ‘Wa'-u ri, yune bo do'e u tak-u inabi u ya-o.’ 29 “Wa'-u rò zu, ‘Um za m-ha da,’ a sure m-wa'as wa sur m-dorog, wa hu. 30 “Se uso u do'e udu wu u-yurumse, wa waru wun nom-u wa ware yu wuya. Se wa'-u wa zu, ‘To, u-uso, me ut-ha,’ se wa gugum m-ha. 31 “U tek-u ya'ag-u e yur ¿wana nome nomu uso u ut-sa?” E zu, “Wa ur-takun wa.” Yeso zu un, “Um o waru nō ut-nip, a-onku shik-u tar ne u a-u-as ne, e ba-u nō m-cwa u faruk-du u-Ru. 32 Um zuug iya remu zu Yohanna wa-ut-yubusse m-bu haagun wa o kosu nō fun-u so-ya, nō yaag jab da. Sedi a-onku shik-u tar u a-u-as ne e yaag ut-nip. Ko ba nō hyane iya, nō byurgun nō yage ut-ba'as nō yu' jab udu rò da. 33 “Seken sha-mu rem-su ya. Yakun campa-ya wa nong tak-u inabi, wa gunus o u-dunni, tumsu wa nom be-du nom-du m-mudi mu yaa-tu inabi, tumsu wa nom kur-u wa-ur-e' u dom. Se wa yu' a-ur-tom-ne seg-mu tak-u inabi o, wa aruk m-ha u okon dak-o. 34 Da da-u re-du tesse teye, se wa-tom wakun u tek-u tok-ne rò, wa do'e udu i wa ya'e seg-mu u-tak, e okon ogur wa du nom-tu u-tak. 35 “I na ya ne seg-mu u-tak, e maas tok-ne wa, e gapur wa-gan, e ho wa-gan, e jurug wa-gan ut-ta'ar. 36 Se wa sur m-tom eken tok-ne m-zeg ur-takun, na nomu e uka na nom-tu a ur-takun. 37 Da tase wa u-tak tom wa'-u wa udu un. Wa zu, ‘Um nak uzu u da-o un ut-ya wa m-zeg.’ 38

“Da-u i na ya seg-mu u-tak hyane wa'-u wa-u-tak, se e zu orut e, ‘Nonge! Wu de re-du kwum-tu u-tak u ya. Yagun in ho wun, u tak-u shu'ut u in.’ 39 Se e maas wun, e gun wun u-do u tak-u inabi, e ho wun. 40 “U da-o, ¿a wa-u-tak mune yan-o wa de nomu i wa sege tak-u inabi?” 41 E zu wun, “Wa de ho-du net-ut yo-to to. Wa ya' eken tak-u o, i de ha yadu wun du rò ogde du nom-tu tak-u inabi.” 42 Yeso zu un, “¿No karunte nom-u rem-su u-Ru ware da: “‘Ta'ar-du a u-ma ne gugme, de shu'ute ta'ar-du zege ur-zwar du u-ma. Ru-o nome sin-se, tumsu nom-tu m-shin to u na hyan’? 43 “Remu iya, um o waru nō, na de kab-du faruk-du u-Ru dugu-du nō, na yasu tokon net-to tu de nom-du nom-tu kame tu faruk-du u-Ru. 44 Kowana he u dom-u ta'ar-ur re, de cakmu wa, tumsu wa ta'ar-ur re he u dom-u wa de namu wa uka m-hyu.” 45 Da-u i-Yate a-Toog-ne u Farisa-ne hoge sha-mu us-rem su Yeso ware, e nup uzu unu wa otte us-rem. 46 Un haan un maas wun, sedi un o hog-du u-gyer, remu zu net-tu kabug wun wa-warru rem-su u-Ru wa.

22 Yeso sur m-nom sha-mu us-rem uzu, 2 “Na hyanu sha-mu faruk-du u-Ru uka wakun faruk wu zonge nomu wa'-u wa morog-du ur-gu. 3 Wa tom tok-ne rò e fagun net-tu na bane u morog-du ur-gu, sedi net-tu na bane haagun da. 4 “Wa sur m-tom eken tok-ne wa zu, ‘Warun net-tu na bane uzu, um zongte nom ut-re, na punumte na i m-sem. Na taaste zongu ko-uyan, haan u udu ur-morog.’ 5 “Sedi e ereg da. E aruk u su e, wakun aruk u tak-u wa, wakun aruk u-turru. 6 Tumsu eken maas tok-ne e, e pepur e, na ho e. 7 Faruk hog us-ryab sok. Wa tom karma-ne wa horrusse i ho tok-ne e, e doos bo u un u-ra. 8 “U da-u o wa zu tok-ne wa, ‘Na taaste zongu ur-morog, sedi i na bane e kamug da. 9 Remu iya, doron us-fun, nō waru i nō hyane beet e haan u morog-du ur-gu.’ 10 Tok-ne e dor us-fun e kargussun net-tu e kume, net-tu ur-ka u i za ur-ka ne, be-du ur-morog haan de shi ut-net sok. 11 “Da faruk cwane wa hyan net-tu haane, se wa hyen wakun, wa wagun toogo-yu morog-du ur-gu da. 12 Se wa zu netu wa, ‘Hubu ri, ¿re o bo nomte bo cwatun u ane za bo wa toogo-yu morog-du ur-gu?’ Netu wa taag u nom-u wa de ut-war. 13 “Faruk zu i o nomu wa-m-ank, ‘Guksun naas-us rò, ut-kom ne, nō gun wun u-do u-me u-cwum, kuna wa dote us-

kan u ep-mu jo-u ne.” 14 Yeso zu, “Ru-u fak ut net u-tat, sedi net-to cashi i wa dage.” 15 Da-u Yeso zuye iya, Farisa-ne do’e e dorog uka e dote nomu wun ur-ren u remu nomu wa ware. 16 Se e tomon a-doru un ur-kot u net-ut Here ne. E zu, “Wa-ut-kose, it nak bo o m-shup ut-nip ne, tumsu bo o nomu na kose-tu fun-yu u-Ru tek-u ut-nip. It zuug iya remu zu net-to us-gan udu ro, tumsu bo koste m-kuuk da. 17 Waru it uzu, iYan-o bo zuye, nong ur-zwar na top shik-u tar udu Kaisar Faruk, ko ana top da?” 18 Ba shu’ute uzu Yeso nak nom-u un ut-sa, se wa zu un, “No a-ha-mu ur-no ne! iRemu u-yan o no otte nomu me m-rege? 19 Kosun me shik i na topte tar.” Se e haatun wun konko shik. 20 Se wa zu un, “iRyün-u wan o? Tumsu idim-ur wande u ane?” 21 E shus e zu, “Kaisar wa.” Se Yeso zu, “Na ya’ Sisar nom-u o u wa, tumsu no ya’ u-Ru nom-u o u-Ru.” 22 Da-u e hoge iya, e ship ut-nu e hu murimmö. E yagu wun, e aruk. 23 U ho-ur re hen, eken Saduki-ne haan udu Yeso. Una zuye yune-du marimari ne zarra. E shit wun. 24 E zu, “Wa-ut-kose, Mosa zuug, ‘A netu mare wa kwumug wa’ da, ka ut-nom zarra, se huno-u wa gaag neta-u ya u remu wa kwum-tu wa yaag.’ 25 Eken oro u tek-u it, campa-ne ta’er ya’ag-u wa-gan. Wa ur-takun nong ur-gu wa haan wa mur za wa’, wa yaksu huno-u wa neta. 26 Ganse tumsu u wu u-yurumse, u u-tuturse ne m-te wa u-ta’er. 27 Da-u e murme beet, neta-u ya mur kowa. 28 U da-o, u ho-du yune-du marimari ne, i neta wana wa de ut-shu’ut remu zu net-ne ta’er gaag wa?” 29 Yeso shus wa zu, “Dorog-us no za hon-hon da, remu zu no nak rem-su u-Ru su o m-pan da, tumsu no nak shin-mu o u se da. 30 Da-u yune-du marimari ne, net-tu za re-du shu nom-du ur-gu u-me dak-u uno da, tumsu neta-ne za ha-mu ur-gu da, net-tu de ut-shu’ut uka a-us-tom u-Ru ne. 31 Tumsu u mot-tu yune-du marimari ne, i no karunte nom-u Ru-u waru no da? Na panug uzu, 32 ‘Me wa o Ru-u Ibrahi, Ru-u Ishaku tumsu Ru-u Yakubu.’ Wun Ru-u a ur-fat ne o za marimari ne da.” 33 Da-u net-tu hoge iya, e hu murimmö u remu kose-ut Yeso. 34 Da Farisa-ne hoge uzu Saduki-ne taagte u nom-u e de shasu Yeso, se Farisa-ne morog ur-be ur-gan. 35 Wakun wa kose-tu bor-ut Mosa u tek-u me un, wa nom ur-shut remu wa reg-ut Yeso. 36 Wa zu, “Wa-ut-kose, iyan bor-ya zege u tek-u me bor-ut Mosa?” 37 Yeso shus wa zu, “Cwan u-Ru Yawe u jab-u ro

ne beet, u fat-ur ro ne beet, u dorog-us ro ne beet.’ 38 Inya ya ooge bor-u yat-ya tumsu yu zege ur-zwar. 39 Bor-yu u-yurumse yu zege ur-zwar ya o us-gan u yu ur-takun ne, ‘Bo cwan wa-boru ro uka bo otte cwan-tu hi-ur ro.’ 40 Kose-ut Mosa ut-beet u a-warru rem-su u-Ru ne, to rwugun u-me bor-ut tun-to ut-yur.” 41 Da Farisa-ne morge ur-be ur-gan, se Yeso shit un, 42 wa zu, “iYan-o dorog-us no u mot-ut Kiristi? iWa’-u wana?” E zu wun, “Wa’-u Dawuda.” 43 Yeso zu un, “iRe-o Dawuda u tek-u Yar u-Ru fogte wun Wa-ko-uyan ri? Um zuug iya remu zu Dawuda zuug, 44 “Yawe zuug Wa-ko-uyan ri, Shu’ute u ane u be-du m-sek du kom ut-cwa ri, Se um reeg ur-korro du huub-ut yo-to ro u ta us-na ro.” 45 “A Dawuda zu Kiristi ‘Wa-ko-uyan’ iRe o Kiristi shu’ute wa’-u ro?” 46 Wakun kerge shas-du Yeso da. Dugu ho-ur re wakun swurug m-kwum beb-du nomu wun dekun shut-de da.

23 Da-u net-tu morge u-tat u a-doru wa ne, se Yeso zu un, 2 “A-kose-tu bor-ut Mosa u Farisa-ne e na ya’e beb-du nom-du kose-ut Mosa. 3 Remu iya, nomun beet nom-u un o is-u no. A no nom uka un otte ut-nom da, remu zu un nom-ut nom-tu un o ut-war da. 4 E suk cwu-tu m-no, tu zatte kuk-mu ut-kab da, e saku net-ne to ut-kap, sedi un u hi-du war un, un za keru wadu ko u-jow un nom ur-sege da. 5 “Un nom pama-us un us-beet remu net-ne vom-ut un. Hi-du rem-us se ya: un o gag-du fe-us yat-se su rem-su u-Ru u pong-ut un uka ur-dupur. Un o wadu bar-su m-randi u toggo-us un. 6 E ton na ya’ un be-ut so-to tu be-tu ur-morog u be-tu m-sek ne u-me bu-u ut-kose u Yahuda-ne. 7 Tumsu e ton na ha vuk-su un u-me u-turru, na ha fag-du un, ‘Wa-m-nap.’ 8 “No hen, ana zu no ‘Wa-m-nap da’ remu wa-m-nap-u no wa-gan wa, no hen ganse no oye uka ut-huno, campa-ne u neta-ne. 9 A no zu wakun ‘u-uso’ u dak-u uno da, remu zu Uso-u no o u-gan, wu o dom u-ru. 10 Tumsu ana fag no ‘Yu-shu da’ remu zu yu-shu ya u-gan no otte, wato Kiristi. 11 Net beet wu ut-sa u Ru-u nya wa ur-og, yage wa shu’ut wa nomu no m-tok. 12 Wu kabu hi-ur wa okon, na de mutu wa m-zan. Tumsu wu mutu hi-ur wa m-zan, wa de kwum-du m-sek. 13 “Sedi nom-tu ur-on to, udu a-kose-tu bor-ut Mosa, u Farisa-ne! No a-ha-mu ur-no ne! No beeste u-is yu cwa-du faruk-du dom u-ru, tumsu no cwaag da, tumsu no o ho-su a cwan-

tu ur-cwa ne ur-cwa. **14** Nòm-tu ur-on udu a-kose-tu bor-ut Mosa, u Farisa-ne u a-ha-mu ur-no ne! Nò o re-du cwu-tu bomos-ne, tumsu nò o toog-su m-wur u remu na hyan nò. Remu iya hen nò de swadu ur-kob u-tát. **15** “Nòm-tu ur-on udu a-kose-tu bor-ut Mosa, u Farisa-ne. Nò a-ha-mu ur-no ne! Nò pus m-sa, nò te bo-tu m-ra remu sa-u wa-gan wu de dorru kose-ut nò. A nò kume wa, se nò muut wa, wa bu-u u-ra m-zeg nò u-so u-yur. (Geenna g1067) **16** “Nòm-tu ur-on udu nò, nò o uka po-ne i ut-sa dor-tu net-ne u-fun! Nò zu, ‘Okon zarra a net-u ton-de u be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan u-Ru, sedi wu ton-de u ta'ar-tu m-bakut ne tu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, se wa nong nom-u wa ton-de uzu wa ut-nom.’ **17** Nò rag-ne, nò o uka po-ne! Ta'ar-tu m-bakut tu o u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan to o so-to, sedi be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan zek ur-zwar, remu zu u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan o cinte ta'ar-tu m-bak-ut tu to u-kit remu ank-mu u-Ru. **18** Nò zu, ‘Wu ton-de u be-du toog-ne, okon zarra, sedi wu ton-de u be-du ya-du toog ne, se wa nomug nom-u wa zu wa ut-nom.’ **19** Nò o uka po-ne! Toog-du na nomte toog de so-de, sedi sak-du na nomte toog de zek ur-zwar, remu zu u dom-u ur-sak de na nomte toog, remu ank-mu u-Ru. **20** Remu iya, wu ton-de ur-sak ne, wa tondute u de ne, tumsu wa tondute u ko-uyan ne u o dom ur-sak. **21** Tumsu wu ton-de u be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan ne, wa tondute u o ne, tumsu u-Ru ne wu o u shu'ut u-me o. **22** Wu ton-de u dom u-ru ne, wa tondute u pora-du faruk-du u-Ru ne, tumsu u wu o shu'ut u dom-u pora re. **23** “Nòm-tu ur-on udu a-kose-tu bor-ut Mosa, u Farisa-ne! Nò a-ha-mu ur-no ne! Nò haatun og-du u-Ru u tek-u op u nom-tu us-cwa, uka, zangarri, ran-tu u-zwun ne, ut-ryumb ne, sedi nò yakke nom-tu zege ur-zwar u tek-u me ut-bor, to o: nom-du nom-ut so-to udu ut-net, ur-on, u yadu jab ne. Tun-to kame uzu nò nom, a nò yage tokon nom-to da. **24** Nò o uka po-ne i ut-sa dor-tu net-ne u-fun, nò pust nom-i ur-fat u-me m-bu taas nò cwar-ya da, sedi nò tor urakum. **25** “Nòm-tu ur-on udu a-kose-tu bor-ut Mosa, u Farisa-ne! Nò a-ha-mu ur-no ne! Nò jaas dim u-kok, sedi u men-tu me, o shuug u cwan-tu m-jigin ne, u kob-du e-du ur-hi ne. **26** Nò po Farisa-ne, jaasun men-tu me u-kok u-ro, uka do dote ut-shu'ut u so-o ko o. **27** “Nòm-tu ur-on udu a-kose-tu bor-ut Mosa, u Farisa-ne!

Nò a-ha-mu ur-no ne! Nò shu'ute uka sag-tu na wa'e rwab-u pus-o, u zwaru m-hyan u-do, sedi me, se shar-tu net-tu mare m-jigin ne ut-go ut-go. **28** Iya o hen nò otte, u-do net-tu hen nò uka net-tu jab-us so-se, sedi u men-tu me, se ha-mu ur-no, u nom-ut yo-to ne. **29** “Nòm-tu ur-on udu a-kose-tu bor-ut Mosa, u Farisa-ne! Nò a-ha-mu ur-no ne! Nò mu sag-ut so-to u remu a-warru rem-su u-Ru ne, tumsu nò nomu sag-tu net-tu jab-us so-se ut-uk. **30** Nò zu, ‘Uzu it oog u da-u i mate uso-ut it, it za segu un ho-du a-warru rem-su u-Ru ne da.’ **31** Iya o nò koste uzu nò o ya'ag-u i ho a-warru rem-su u-Ru ne. **32** Nò shu'ute uka i zonge ho-du ut-net, uka i mate uso-ut nò otte. **33** “Nò fa, Nò yagu kokos! Re nò dote kus-mu kwup-du us-rem su cwa-du bu-u u-ra? (Geenna g1067) **34** Remu iya, um de tomtun nò a-warru rem-su u-Ru ne, u a-m-nap ne, u a-kose-tu ne. Nò de ho-du eken, nò tar eken u-kan, tumsu nò nomu eken us-ryap u-me bu-u ut-kose u Yahuda-ne, nò o dorru un ut-bo ut-bo. **35** Ru-u de yadu nò ur-kob, remu zu nò hoog net-tu jab-us so-se ne beet u-me dak-u unò. Nom-u nò nome o ut-muun u hi-ur nò, i mare ne dugu da-u Habira wa jab-u so-o m-ha u Zakariya wa'-u Berekiya, wu nò hoye u tek-u be-du u-hen ur-sak ne. **36** Um o waru nò ut-nip, sin-se us-beet na nomu se u-me net-tu unò da-o. **37** “Kus! Urusharima, nò a ho-du a-warru rem-su u-Ru ne, a jurgu i na tomnè ne udu nò. Um saag um kargusse nò uka kuut-yu kargusse ya'at wa u kap-ut wa, sedi nò gugumte. **38** U da o hen na yakuste nò bo-u nò za wakun. **39** Um o waru nò, nò za tumsu hyan-du me da, se ho-du nò zuye, ‘Kom-u u-Ru udu wu haane u-tek dim-ur Yawe.”

24 Yeso ru dugu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. Wa o tek-u ur-nok, se a-dor waru wa, zwaru ma-ut to u-tát tu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. **2** Se wa shit un wa zu, “Nò hyang tun-to ma-to, um o waru nò ut-nip, na za yage ur-ta'ar u dom-u ur-ta'ar da. To ut-he ut-beet.” **3** Yeso o shu'ut u dom-u Ror-du Te-su Zetun, se a-doru wa haan e war'e. E zu, “Waru it, imune o na de nom-du nom-ut tun-to? i Tumsu re o nap-su haan-ur ró, u ma-du u-da ne?” (aiōn g165) **4** Yeso shus wa zu: “Nomon ga', a wakun u engusse nò u remu nomu de ut-nom da. **5** Remu net-tu de rwuun u-tát e zu um yaag e shin-m ri, e de ut-zu, ‘Me o Kiristi.’ E de engusse net-

ne u-tát. 6 No de hog-du rem-su m-gag, u u-na kuna sag-ra morogte. 29 “Za naas u-da, da-u ho-
zu ne u m-gag. A no hog u-gyer da, remu zu tu swa-u ur-kobu to arke, “Ho-du de nom-du u-
okon za ut-hoos da, sedi vaste-mu nong da u- cwum, pyat-yu za nom-du m-zun da, Reger de
ro. 7 Dak-u de yunsu m-gag m-ha okon dak-o, hemun dugu u-ru, tumsu na de rum-su faruk-
tumsu faruk-du yuns m-gag m-ha dekun faruk tu dom u-ru.’ 30 “U da-u o nap-su Wa'-u Net de
de. Na de nom-du us-mer u rumus-du u-dak ut-kose u dom u-ru. Net-tu u-dak u-beet e de
ne tokon dak-to ut-go ut-go. 8 Sedi se us-beet us-kan u remu u-gyer. E de hyan-du Wa'-u Net
takun-du swa-u ur-kob de. 9 “Na de yasu no u haan u-me ur-kuut, m-shin ne u m-sek ne u-
udu swadu ur-kob, tumsu na ho no. Net-tu ut- tát. 31 Wa de tomnu a-tomu wa dugu dom u-ru,
dak u-beet e de gug-mu no remu zu no o a-doru e fur u-kar yu ut-wan sok. E de kargusse net-tu
ri. 10 Tumsu ut-net u-tát e de yage yadu jab- na dage dugu u-dom u u-ta ne u m-ereg ne u
e udu ri. E yasu or-ut e, tumsu e gugum or- kom ut-cwa u kom ur-beer ne, dugu din-de ma-
ut e. 11 A-warru rem-su u-Ru ne i us-bi ne e du u-dak ne m-ha dekun ma-du u-dak de. 32
de rwun u-tát, e engusse ut-net u-tát. 12 Remu “Isun okon dugu sin-se sha-mu us-rem su te-
tat-u nom-ut yo-to, cwan-ut eken o nomu or- yu u-baab: Da-u fe-us wa heese ut-barum, se o
ut e de ut-hab. 13 Sedi wu eese ur-beb ne m- rwutun ran-ut po-to, napun uzu gos-u teegun.
te ur-ma, wa de kwum-du u-ukur. 14 Tumsu 33 Iya o hen, a no hyane nom-ut tun-to ut-beet
na de donse-du Rem-us sin-se su m-Remer su tu um waru no, napun uzu da-u nong, u bondu
faruk-du u-ru remu us-nap u-me u-dak u-beet, u-is. 34 Um o waru no ut-nip, net-tu uno da-o
kanda vaste-mu nom. 15 “Sedi kanda vaste-mu za m-mar da, se nom-ut tun-to ut-beet to nong.
nom, da-u nom-tu m-'e tu de naasu be-du ur- 35 Dom u-ru u-dak ne to ut-ta, sedi rem-us ri za
shu'ut du Wa-ko-uyan to ut-wa ut-net e yage ut-ta ko cashi. 36 “Sedi wakun nak ur-ho ko u-
o, to u ees u-me Bu-u us-toog. Wa-warru rem- da, da-u nom-ut to de ut-nom da, ko a-tom u-
su u-Ru Daniyer warug tumsu wa pun se m- Ru i o dom u-ru, ko Wa sedi u-Uso wa u-gan.
tumb ne. Yage wa-m-karunte wa nap. 16 Net- 37 Uka na nomte u ho-ut Nuhu, iya o dote ut-
tu o gwug-du Yahudiya, e de som-mu rutu ur- shu'ut u ho-tu haan-du Wa'-u Net. 38 Uka na
hi m-ha ut-ror. 17 Wu o dom-u gont-du u-kur, nomte u da-u o, kanda yu-u u-hat, na o u-re, na
a wa zu, ‘Yage um cuzun um kab okon u-bu o ut-swa, campa-ne o ut-gu, tumsu na o hutu
kanda m-som da.’ 18 Wu o u-tak, a wa mu uzu neta-ne ut-gu, m-te da-u Nuhu cwa u-me u-
wa kabun kus-u ut-hopos wa da. 19 Nom-tu ur- hat. 39 Kanda e nuput nom-u o u tek, yu-u yat-
on udu neta-ne otte ut-men, u i o ur-wurug ne o hagin u koos-tu en beet. Iya o muun-du Wa'-
u da-u o. 20 Nomon us-toog taas somu-m mo u Net dote ut-shu'ut. 40 U da-u o, net-ne yur, e
shu'ut u da-u u-gos ko u ho-du ur-hure da. 21 U o u-tak na de kab-du wa-gan na yage wa-gan.
da u o, na de nom-du dekun swa-u ur-kob de, 41 Neta-ne yur e o ur-na ur-kot, Ru-u de kab-du
du na tame ut-nom da, dugu takun-du dak-u wa-gan wa yage wa-gan. 42 “Remu iya, shu'utun
uno u haan u da-o, tumsu na za ut-swur m-nom us-zong ne, remu no nak ho-du Wa-ko-uyan de
go-du o da. 22 Uzu na habug ut-rut da, wakun muun da. 43 Sedi napun, uzu wa u-bu do'e nap-
zaar wu de kwun-du u-ukur da. Sedi remu net- du ho-du hyuw de haan m-gyup, wa za roogte
tu na dage Ru-u de hab-du ut-ho. 23 U da-u o, da, tumsu wa za ut-yage na cwa wa u-bu da.
ko wana zu no, ‘Gwat Kiristi ya’ ko ‘Wa ya’ jit’ a 44 Remu iya, shu'utun us-zong ne, remu da-u
no ya' jab da. 24 Remu zu, eken de yune e zu no wa wa' jab da, da-u o Wa'-u Net de haan. 45
e haagun u shin-m Kiristi, u a-warru rem-su “Tok-u ur-ka tumsu wa us-ver, wa o wu wa-u-
u-Ru ne i us-bi, e nom nom-tu m-shin u-tát u bu wa ya'u wa gwa-tu wa u-bu, wa o hen u yadu
remu e engusse ut-net, a mune ut-nome, ko i tok-ne kuse nom ut-re u da-u kame. 46 Nom-tu
Ru-u dage na engusse e. 25 Me hen um o waru ur-so to udu tok wu wa u-bu haane wa bit wa u
no kanda da-u nom. 26 “Remu iya, ana zu no, nom-du nomu na wute wa. 47 Um o waru no ut-
‘Gwat, Kiristi ya jit ur-dog,’ A no rwun da. Ana nip, wa de wadu toku wa gwa-tu cwu-ut wa ut-
zu no, ‘Wa ya’ jit u yase u-me kur-u me,’ A no beet. 48 Jiya tok-ne yo-o wa, wa de ut-zu, ‘Wa-
ya' jab da. 27 Uka no hyente yak-ut yu nomte u-bu ri tumbtun.’ 49 Se wa heese gapru huub-
m-zun dugu u-dom m-cuz u-ta, iya o haan-du tu m-ank-u wa, wa o u-re u-swa ne ur-kot u a
Wa'-u net dote ut-shu'ut. 28 Be-du u-du otte, u-swa ne. 50 A tok-u wa nome iya, wa-u-bu ro

de muun za napur rò tumsu u ho-du wa nape da. 51 Wa-u-bu de vudu wun sok, tumsu wa de gwun-du wun be-du na gunte a-ha-mu ur-no ne. Kuna wa dote us-kan u ep-mu jo-u ne.

25 “Faruk-du u-ru de o uka ya-ut-gwup op i nape campa-ne da i kabe hitirra-us e. E nok u bu-u gwup ur-gu u e'-du campa ur-gu. 2 Ya-ut-gwup tan u tek-u un, e zatte us-ver da, tan hene e o us-ver ne. 3 Da-u ya-ut-gwup tan i za us-ver kabe hitirra-us e, e kabug m-noog mu ut-swur da. 4 I otte us-ver hen, e kabug mokon noog-mo u-me ur-kub u hitirra-us e ne. 5 Campa ur-gu teegun m-byanne da, e beet e hu degem-tu m-roog, a tase e dekus m-roog. 6 “U tek-u m-gyup sok, na fog uzu na rwuun, ‘Campa ur-gu ya, rwunun na gu wa!’ 7 “Kuna ya-ut-gwup-u e op i nape campa-ne da yunte e mang hitirra-us e. 8 Ya-ut-gwup i za us-ver zu i o us-ver ne, ‘Keren it noog-m no cashi. Hitirra-us it ut-sa m-mar.’ 9 “I otte us-ver zu un, ‘Noog-m mo zaru koru in ur-kot da, sedi nokon u be-du na bubte no oon.’ 10 “Da-u e ruye u remu e ootun m-noog, kanda e muun campa ur-gu teen. Net-tu zonge hen e to u campa ur-gu ne udu ur-gu, se tok u-bu tage u-is. 11 “Da wase, se ya-ut-gwup-u e muun, e zu, ‘Wa-u-bu, Wa-u-bu, up-su it u-is.’ 12 “Se campa ur-gu zu, ‘Um o waru no ut-nip, um nak no dal!’ 13 “Remu iya, shu'utun us-zong ne remu muun-ur ri, remu no nak ur-ho ko u-da da. 14 “Faruk-du u-Ru o uka net wu de nom-du m-ha, se wa fog tok-ne wa, wa mo-tu un shik. 15 Wa yasu wa-gan ba-tu shik ut-tan, wa-gan na yasu wa ba-tu shik ut-yur, tumsu wa-gan ba-du ur-gan, kowan uka wa dote ut-kere. Se wa aruk. 16 Wu na yase ba-tu shik ut-tan, za rem wa do'e wa hu u-cerpa u e, wa kum bu-mu ut-ba ut-tan. 17 Iya o hen wu na yase ba-tu ut-yur kowa wa kum bu-mu ba-tu shik ut-yur. 18 Sedi wu na yase u-gan, wa do'e wa-kuw ur-kub u-dak wa yase ba-du shik u wa-u-bu wa. 19 “Da-u tumbé, se wa-u-bu u tok-ne wa e muun, remu wa got nom-u e kume u shik-u e. 20 Se wu kabe ba-tu shik ut-tan, wa haan wa hatun tokon tan-to wa zu, ‘Wa-u-bu, bo yaste me ba-tu shik ut-tan. E ya um kwung bu-mu tokon ba-to ut-tan.’ 21 “Se wa-u-bu rò zu wun, ‘Nonge, tok-u so-wa, bo nong ur-ka u nom-u rek-o. Um de yasu bo u zege uno, haane bo nom ur-so ur-kot u me ne.’ 22 “Wu kabe ba-tu shik ut-yur, wa haan wa zu, ‘Wa-u-bu, bo

yaste me ba-tu shik ut-yur. E ya um kwumug bu-mu tokon yur-to.’ 23 “Se wa-u-bu zu wun, ‘Nonge tok-u so-wa, bo nong ur-ka u nom-u rek-o. Um de yasu bo u zege. Haane bo nom ur-so ur-kot u me ne.’ 24 “Wu kabe ba-du shik ur-gan, wa haan wa zu, ‘Wa-u-bu, um nak wakun goot nu-ur ró da, bo nom ket u be-du bo kawé da. Bo kargusse u be-du bo us-te go da. 25 De wute um hog-ut u-gyer, um kuw ur-kub u-dak um yase ba-du shik-u de. Onko shik-u ró.’ 26 “Se wa-u-bu rò shys wa zu tok-u wa, ‘Bo net-u yo-o wa bo oye za ur-ka, bo nak uzu um nom ket be-du um kawé da, tumsu um kargusse be-du um a se go da. 27 Uzu bo wagu me shik-u u-me be-du ur-cun, a um mune um onk shik-u ri m-swur ne. 28 “Remu iya onkon ba-du shik-u de udu rò, yasun wa ba-tu shik ut-op. 29 Remu zu wu otte u-nom wa na de ut-swure, u wa kum u-tát. Wu zatte okon da, ko cashi u wa otte na de ut-onk. 30 Kabun tok-u yo-wa unwa, no gun u-do u-me u-cwum. Kuna wa dote us-kan u ep-mu jo-u ne.’ 31 “Da-u Wa'-u Net de haan, u-me sek-m wa ur-kot u a-tomu wa ne beet, da-u o wa de ut-shu'ut u pora-du ur-faruk wa. 32 Na de kargusse net-tu ut-dak ut-beet udu wa. Wa de mot-du e ut-go ut-go uka wa-ut-got motte ca u men-tu gwaar. 33 Wa de cun-du ca u kom us-cwa wa, gwaar hen u kom ur-beer. 34 “Se Faruk de uzu i o kom us-cwa wa, ‘Haanun no i Uso-u ri wa'e nu-u so-o, no cwa faruk-du u-Ru du wa zonge no dugu takun-du u-dak. 35 Um zuug iya remu zu, da-u um o hog-du us-mer, no yaag me nom ut-re. Tumsu u-swaat no yu' me bu-mu ut-swa. Um o ur-hamut no cwatun me. 36 Um zatte cwu-tu ut-wa da, no yu' me to. Um zatte m-yar da, no got me. Um o bu-u m-tok, no haan u hyan-du me.’ 37 “Dugu kun a-jab-us so-se ne de ut-zu, ‘Wa-ko-uyan, imune it hyane bo us-mer it ye' bo nom ut-re? 38 Imune o it hyane bo ur-hamut it cwatun bo, ko bo o za cwu-tu ut-wa it yu' bo? 39 Imune o it hyane bo za m-yar ko u-me bu-u m-tok it haan u hyan-du bo?’ 40 “Faruk de ut-zu, ‘Um o waru no ut-nip, ba shu'ute no nongu wa-gan u tek-u or-ut ri, wu rek-wa, me wa no nome.’ 41 “Da-u o wa de zu i o kom ur-beer, ‘Hatun u ane, no net-tu Ru-u wa'e u-nu. Cwan u-me u-ra u na za ut-kere ut-ryum da m-mommo, u na zonge faruk-u nom us-te u a-tomu wa ne. (aiónios g166) 42 Um zuug iya remu zu, da-u um ooge us-mer, no

yaag me nom ut-re da. Um o hog-du u-swaat no yaag me bu-mu ut-swa da. 43 Um o ur-hamut, no cwatun me da. Um zatte cwu-tu ut-wa da, no yaag me da. Um nong kob-du m-yar, tumsu um o bu-u m-tok, no hagun u hyan-du me da.' 44 "Iya o hen e dote ut-zu, 'Wa-ko-uyan, imune o it hyane bo u hog-du us-mer, ko u-swaat m-bu, ko ur-hamut ko za ut-cwu, ko u kob-du m-yar ko u me bu-u m-tok, it gwak-ut bo da?' 45 "Wa de zu un, 'Um o waru no ut-nip, ba shu'ute no nonge wu rek-wa wa-gan u tek-u no da, me no nome da.' 46 "E de cwa-du swadu ur-kob du za ur-ma, net-tu jab-us so-se cwaan u be-du fat-du za ur-ma." (aiðnios g166)

26 Da-u Yeso tase warru rem-us se us-beet se wa zu a-doru wa ne, 2 "No nak kwukus m-roog ut-yur kanda na heeste Morog-du ur-Pas, na de u yasu Wa'-u Net na tar wa u-kan." 3 Se i-Yate a-Toog-ne, ut-nengen ne, e morog u bu-u yu-Yat-ya a-Toog, wu na foge Kayafa. 4 E ye us-rem, e maas Yeso m-yasa tumsu e ho wun. 5 Sedi e zu, "Za u da-u Morog-du ur-Pas da, tasu net-tu yunsun u-gwuz da." 6 Da-u Yeso ooge u Bataniya, wa do'e u bu-u Simon kim. Wuna Yeso haste gom-su kim u war-u wa. 7 Yakun neta ya haan udu Yeso u dekun bakta-du m-noog ne mu shik sok, noog-mu wus u-hakun. Da-u Yeso o tek-u u-re, wa dasu wu noog-m mo ur-hi. 8 Sedi da-u a-doru Yeso hyane iya, e hog us-ryab. E zu or-ut e ne, "iUno naas o? 9 Uzu wa babug noog-m mummo, na za kwumug shik u-tat, na motu a-ur-kob-ne." 10 Yeso nak nom-u e o ut-war, se wa zu un, "iRemu u-yan o no otte ekse neta-u inya remu nom-u so-o wa nomu me? 11 A-ur-kob-ne o ur-kot u no ne ko mune, sedi me, um za ur-kot u nong ko mune da. 12 Noog-m mummo mu wa dase u war-u ri, wa o m-o zongu me kanda na jwak me. 13 Um o waru no ut-nip, be-du no dote donse-du Rem-su m-Remer sin-se u-me u-dak u-beet, na de ha bak-su nom-u neta inya nome." 14 Wa-gan u tek-u a-doru ro op u yur wu na zuye Yahudas Iskariyoti, wa do'e udu i-Yate a-Toog-ne. 15 Wa zu, "iYan o no de yadu me, a um yasu no wune?" E ye' wun konko shik ur-shik u op. 16 Dugu da-u o, Yahuda hu sa-u fun-su yasus Yeso udu un. 17 U tek-u ho-du ur-takun du Morog-du ur-Beredi du za m-Yis, se a-dor haan udu Yeso e zu, "iHene o bo otte ussa it zongu bo, bo re nom ut-re u Morog-du ur-Pas?" 18 Wa

zu, "Cwaan u-bo udu yakun campa-ya, no zu wa, 'Wa-ut-kose zuug, da-u wa teegun, wa de re-du Morog-du ur-Pas u-me bu-u ro u a-doru wa ne.'" 19 A-dor nom uka Yeso zutte e nom, tumsu e zong nom ut-re u Morog-du ur-Pas. 20 Da-u rim-mu tore, se Yeso shu'ut m-shu'ut remu wa re-u nom ut-re u a-doru wa ne op u yur. 21 Un o tek u-re, Yeso zu un, "Um o waru no ut-nip, u tek-u me no wakun de yasus me." 22 Nom-u o ekse un sok. E heese shut-du wun u-gan u-gan uzu, "iWa-m-nap, me wa?" 23 Se wa shus wa zu, "Wu o re-du nom ut-re ur-kot u me ne, wa de yasus me. 24 Wa'-u Net de m-mar uka na punte u-me rem-su u-Ru u mot-ut wa. Sedi nom-tu ur-on udu wu de yasus Wa'-u Net! Ut-zeg m-kuk uzu na mak-ut netu wa da, u na mutte wa tumsu wa ya'aste Wa'-u Net." 25 Se Yahudas wu yasus wun wa zu, "Wa-m-nap, iko me wa?" Yeso shus wa zu, "Bo warug." 26 Un o tek-u u-re, se Yeso kub ur-beredi, wa nom ut-vam udu u-Ru Wa bos de wa yasus a-doru wa ne. Wa zu, "Kabun no re, uno war-u ri o." 27 Wa kub kok-du bu-mu inabi. Da-u wa nome ut-vam udu u-Ru, se wa yasus un. Wa zu, "Swaan no beet. 28 Hyu-m ri mo mu na nomte estedu us-rem, mu na de ut-azug remu jaas-du ba'as-tu ut-net u-tat. 29 Um o waru no, um za ut-swur m-swa bu-mu inabi mo da, se ho-du um de swa-u bu-mu inabi mu po-mo ur-kot u no ne u faruk-du Uso-u ri." 30 Da-u Yeso u a-doru wa ne fu Sep-u ut-Vam, se e aruk m-rwu m-ha Ror-du Te-su Zetun. 31 Yeso zu un, "No beet no de ut-som no yagu me u ane u gyupu-m mummo, remu nom-u de kwum-du me, remu zu o m-pan uzu: "Um de gap-du wa-ut-got, tumsu ban-du ca de ut-burug,' 32 Sedi a um yune dugu m-mar me ba-u no ha-mu Gariri." 33 Se Biturus zu wun, "Ko net-tu somog remu nom-u de kwum-du bo, me um za m-som da ko ca." 34 Yeso shus wa zu, "Um o waru bo ut-nip, u gyup-mu ya-o, kanda kan-su kuut, bo de nomu se-m ri u-so u-tut." 35 Biturus zu wun, "Ko na ho me, um za nomu se-mu napu-m ro da." Iya o hen a-dor zutte beet. 36 Se Yeso u a-doru wa ne aruk m-ha u dekun be-de du na foge Gesemani. Wa zu a-doru wa ne, "shu'utun u ane, um de m-ha u ane jit um nom us-toog." 37 Se wa kub Biturus u yaag-u Zabadi ne yur, Yakubu u Yohanna. Se wa heese namu jab-u dorog-su jab ne sok. 38 Se wa zu un, "Namu jab mu o jab-u ri o keru ho-du me. Shu'utun u ane no nom ur-e' u me

ne.” 39 Da-u wa hike cashi, se wa rut m-hobog u-dak wa nom us-toog wa zu, “Uso-u ri, abite ut-nome has-tu me din-de kok-du swa-u ur-kob de. Sedi, za nom-u um zuye o na de ut-nom da, se nom-u bo ut-sa.” 40 Wa muun udu a-doru wa ne, wa bite m-roog. Wa zu Biturus, “iNo za keru nom-du ur-e’ u me ne ko u-da u-gan da? 41 Nomun ur-e’, tumsu nomun us-toog taas no he u-me m-reg da. Jab ut-sa sedi war-u zatte ur-beb da.” 42 Se wa sur m-mu wa nom us-toog wa zu, “Uso-u ri, abite din-de swadu ur-kob za ut-yage da, yage na nom nom-u bo ut-sa.” 43 Wa sur m-muun wa bit un m-roog, remu zu is-u un shuug m-roog. 44 Wa yagu un, wa mu ut-turse, wa nom us-toog, wa sur m-nom toog-su wa nome ur-takun. 45 Wa muun udu a-doru wa ne, wa zu un, “iNo o pama m-roog ur-hure ne ko? Da-u nong u na dote yasu Wa’-u Net u kom-tu a-ut-ba’as-ne. 46 Yunun, na nok, wu de yasu me ya wa teegun.” 47 Kanda Yeso tagte unu, Yahudas wa-gan u tek-u a-doru ro u morog-du ut-net teen, e o m-shup us-van ne us-te ne. I-Yate a-Toog-ne u ut-nengen ne e tomnu un. 48 Wu de yasu Yeso baag u wargu un uzu, “Wu no hyane um hamutte wa, masun wa.” 49 Da-u wa tene wa do’e udu Yeso, wa zu wun, “Wa-m- nap, um o hosu bo.” Se Yahuda ham-ut wun. 50 Yeso zu wun, “Huub-u ri, nom nom-u hatun bo.” Kuna net-tu hatun, e maas Yeso, e ship. 51 Da-u e hyane iya, tek-u net-tu o ur-kot u Yeso ne, wa farun van-u wa, wa ket wakun u tek-u tok-u yu-Yat-ya a-toog-ne u-to. 52 Yeso zu wun, “Mute van-u ro u-me ur-pakum, remu zu wu kabe u-van, van-ya de ho-du wa. 53 iNo o m-hyan uzu um zatte ur-beb um kon ur-sege udu Uso-u ri da, tumsu za rem wa tomnu me a-tomu wa ut-zongu u-tat i zege karma no? 54 iRe na dote shusu nom-u rem-su u-Ru su na pane uzu tun-to ut-beet na nomu to?” 55 Da Yeso zu net-ut to, “iNo rwugun us-van ne us-te ne no maaste me uka hyuw a? Ko mune um o ur-kot u none u me be-du ur-shu’ut du Wa-ko- uyan um o nomu no ut-kose no maaste me da. 56 Ko ba shu’ute na nong inya remu na shuuste nomu a-warru rem-su u-Ru ne pane u-me rem-su u-Ru.” Da-u a-dor-ne hoge iya, e som. 57 Se i mase Yeso, e huut wun udu Kayafa, yu-Yat-ya a-toog-ne, kuna a-kose-tu bor-ut Mosa u ut-nengen ne morogte. 58 Se Biturus dor un m-ra m-ra, m-te bu-u yu-Yat-ya a-toog-ne. Wa do’e wa shu’ut udu a-ur-e’-ne u remu wa hyen-ut

uka na dote ut-nom. 59 I-Yate a-Toog-ne, u net-tu Morog-du ut-Nengen ne beet karug, e o go-tu bi-su na de ke-tu Yeso uka na dote kwum-du beb-du ho-du wun. 60 Sedi un kwumug da, ko ba shu’ute eken u-tat e kek-tu wun rem-su us-bi u-tat. A tase net-ne yur rwuun. 61 E zu, “Net unwa zuug, ‘Me keru ru-du be-du ur-shu’ut du Wa-ko-uyan u-Ru, tumsu wa ma o u tek-u m-roog ut-tut.” 62 Yu-Yat-ya a-toog-ne yune wa zu, “iBo zatte nom-u bo de ut-zu da? iRe o mottu nom-u e zu bo nonge?” 63 Yeso ho us-ram. Yu-Yat-ya a-Toog zu wun, “Um samgu bo u-Ru ne wu ur-fat, waru it ko bo wa o Kiristi Wa’ u-Ru!” 64 Yeso zu, “Uka bo wurte. Sedi um o waru no, dugu da-o, no de hyan-du Wa’-u Net u be-du ur-faruk du kom us-cwa u-Ru, wa o haan u-me ur-kuut dugu u-ru.” 65 Se yu-Yat-ya a-toog-ne kemusse toggo-u wa remu us-ryab. Wa zu, “iYan o tumsu na ut-sa na hoge? No hok wa nongu u-Ru ut-ba’as. 66 iYan-o no hyane?” E shus e zu, “Korge na ho wun.” 67 E top-su wun m-ta u-shu, e gapur wun. Eken zoor wun ut-gap, 68 E o ut-zu, “Nom m-hyan, abite bo wa Kiristi, iwar wu gapu bo?” 69 U da-u o hen Biturus o shu’ut u kat-du bu-u o, se eken gwup-e i o m-ank u bu-u o, wa haan udu ro wa zu, “Ko bo, bo o ur-kot u Yeso ne net-u Gariri.” 70 Biturus nom m-se udu un, wa zu, “Me m-nak nom-u bo otte us-rem dal” 71 Da-u wa rwune u pyu, eken gwup-e tumsu wu o m-nak u bu-u o hyen wun wa zu net-tu o u ees ukun, “Net unwa o ur-kot u Yeso wa-Nazara ne.” 72 Biturus sur m-nom m-se’ us-tond ne uzu, “Um nak campau ya dal!” 73 A sure m-waas cashi, net-tu o ees ukun e haan, e zu Biturus, “Nip-to bo o tek-u un. Ka bo otte us-rem koske.” 74 Se Biturus hu us-tond uzu, “U Ru-u ya me ur-kob abite bise um otte, um nak net-u wa da.” Za rem kuut heese us-kan. 75 Biturus bakus rem-us Yeso nomu wa uzu, “Kanda kan-su kuut, bo de nomu se-m ri u-so u-tut.” Biturus ru udu wa nom us-kan sok.

27 Da-u is gase ur-wun, se yu-Yat-ya a-toog-ne, ut-nengen ne e e ye us-rem uzu e ho Yeso. 2 Se e gug wun, e aruk u wun ne m-ha udu Biratus, wa-u-dak yu Roma. 3 Da-u Yahudas wu yase wun na hoot, hyane na kwupku us-rem uzu na ho Yeso, se wa sur m-dorog. Wa muun udu i-Yate a-Toog-ne, ut-nengen ne, wa muutu un konko shik-u un ur-shik u op. 4 Wa zu, “Um

nong ut-ba'as, um ya'aste wa za ut-ba'as na ho.” ne!” 26 Se wa restun un Barabas. Da-u wa wa'e Se e zu wun, “¿Bu-m it mu yu? Sese su ró se.” 5 Se wa gun shik-u u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. Wa aruk m-rwu, wa surgusse hi-ur wa u-ho, wa mur. 6 Kuna i-Yate a-Toog-ne kooste shik-u e, e zu, “Nong ur-zwar na muut shik-u e u cun-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan da, remu zu shik m-hyu e.” 7 E ye us-rem, e o dekun be-de, remu zu e muute be-ur re be-du jwak-du ut-hamut ne a e mare. Na zu be-ur re, be-du wa ma-u ut-tur. 8 Remu iya, na omnu fag-du be-ur re, Be-du m-Hyu. 9 Iya o na shuuste nong-u wa-warru rem-su u-Ru Irimiya ware uzu, “Na kabug konko shik ur-shik u op, shik-u Isra-ne zu na top-u remu rò. 10 Se e o be-du wa ma-u ut-tur u shik-u e, uka rem-su Yawe zutte.” 11 Yeso o ees u shu faruk wa-u-dak, wa shit Yeso uzu, “¿Bo wa o faruk-u Yahuda-ne?” Yeso zu, “Bo warug.” 12 Sedi da i-Yate a-Toog-ne u ut-nengen ne ketu Yeso us-rem, u zuug okon da. 13 Se Biratus zu wun, “¿Bo hok nom-ut tun-to tu na zu bo nomug da?” 14 Yeso shakus ko ur-shut ur-gan da. Remu iya wa-u-dak hu murimmo sok. 15 Wa-u-dak vek-ut u da-u Morog-du ur-Pas u-beet, wa restun wa-gan u tek-u net-tu o tage wu net-tu ut-sa. 16 U da-u hen, wakun oro u tage wu kowan nape wa ut-ba'as wa, na zu wa Barabas. 17 Da-u net-tu morge, se Biratus zu un, “¿Wana no ut-sa na restun no? ¿Barabas wa ko Yeso wu na zu Kiristi?” 18 Biratus zuug iya, remu zu Biratus nak uzu rem ur-shub de na ya'aste Yeso. 19 Da-u Biratus shu'ute u be-du kwup-du us-remu wa, se neta wa tomon na waru wa uzu, “Ruute kom-ut ró u rem-su wa za ut-ba'asu wa, remu iya o um soote ur-kob sok m-gyup u bo'-u mottu netu wa.” 20 Kuna i-Yate a-Toog-ne ut-nengen ne tokte ut-net uzu na restun Barabas, na ho Yeso. 21 Wa-u-dak sur m-zu, “¿Wana um de restun no, u tek-u net-ut tun-to?” E zu, “Barabas wa!” 22 Se Biratus zu un, “¿Yan o um de nomu Yeso wu na zu Kiristi?” E beet kowan zu, “Tar wun u-kan!” 23 Biratus zu, “¿Remu u-yane? ¿Yan o wa nome u yo-o?” Net-tu sur m-yuns us-cwar uzu, “Tar wun u-kan!” 24 Da-u Biratus hyane wa kerge swan-du hi-tu ut-net da, tumsu net-tu o mot-tu yunsu gwuz ukun, se wa yib m-bu wa jaas kom-ut wa u hyan-mu ut-net. Wa zu, “Me bu-m ri zarra, um kabug ra-u wa za ut-ba'asu unwa ne da. No wa.” 25 Se net-ut to ut-beet e yuns us-cwar uzu, “Yage ra-u o u dor it u ya-ag-u it na nomu Yeso us-ryap, se wa yasu wun na tar wa u-kan. 27 Dugu kun karma-ne i wa-u-dak kub Yeso e toot u pada-u wa-u-dak, e kargussun karma-ne u-tat udu Yeso. 28 E horom wun ut-cwu, e wa'-u wun yakun toggo-u jaz-ya go-du yu farkina-ne. 29 E nomu dekun nom-du ur-hi du us-hir de go-du farkina-ne, e wa'-u wun ur-hi, e yasu wun u-kom wa ship u kom us-cwa rò, e sok-ut u kenú rò e nom wun huuk-tu us-bi, e o zu wun, “Ho'o faruk-u Yahuda-ne!” 30 E top-su wun m-ta, e onk kom-yu e yasu wun, e hu gapru wun u ya ur-hi. 31 Da-u e tase nomu wun us-jurum, e for toggo-u jaz-ya ya, e wa-u wun cwu-ut rò. E aruk u wun ne remu na tur-ut wun u-kan. 32 Un o tek-u m-ha, un goone u yakun campa-ya ne net-u bo-u Sayirin, dim-ur Simon. E wu wa u kab-du kan-u Yeso ur-beb. 33 E te dekun be-de du na zuye Gorgota, (na zu de “Kog-du ur-Hi”). 34 E ye' wun bu-mu ke' ur-waak ut-gag ne u remu wa soot. Da-u wa rake, wa gugum ut-swa. 35 Da-u e taru wun u-kan, se e gun u-kwemi e mot toggo-u rò. 36 A tase un shu'ut ukun un o er-ur wun. 37 U dom-u hi-ur rò, un pun ba'as-tu wa nome uzu, “UNWA O YESO FARUK-U YAHUDA-NE.” 38 Tumsu na tur Yeso u eken ne hyuw-ne yur, wa-gan u kom us-cwa wa-gan u kom ur-beer. 39 Net-tu o aruk e hu rum-su ut-hi u nomu wun us-jurum, 40 e o ut-zu, “Bo yu do'e ru-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, tumsu bo ma o u tek-u m-roog ut-tut, gu hi-du war ró! Abite bo Wa'-u u-Ru wa, cuzne u dom u-kan.” 41 Iya o hen, i-Yate a-Toog-ne a-kose-tu bor-ut Mosa ne ut-nengen ne huute nomu wun us-jurum. 42 E o ut-zu, “Wa gwug eken, tumsu wa kerge gwudu hi-ur wa da. Abite wun faruk-u Isra-ne wa, yage wa cuzun u-dom u-kan na hyan, da-u o it de yadu jab-u wun ne! 43 Wa ya'aste jab udu u-Ru. Yage Ru-u gu wun u da-o, a u ut-sa, wa zuug Wa'-u u-Ru wa oye.” 44 Iya o, hyuw-ne e, i na taru e u-kan ur-kot, e nongu wun gom-u rim-o. 45 U tek-u u-ho, cwum-yu tage u-dak u-beet, m-te kwam-su us-tut su m-rim. 46 U tek-u us-kwam us-tut, Yeso jakus u-cwar wa zu, “Eri, Eri, ¿Rama sabaktani?” Wata, “Ru-u ri, Ru-u ri, ¿remu yan o bo yaktu me?” 47 Net-tu ooge ees ukun da-u e hoge iya, e zu, “Net uno o fag-du Iriya.” 48 Dugu kun wakun yune za naas u-da wa kabun soso. Wa mus de u-me bu-mu u-zur, wa suk-de u dom u-te wa naby wun wa soot. 49 Eken zu,

“Yagun wun usü rò, na hyan kò Iriya üt-haan wa gu wun!” 50 Se Yeso sur m-yuns u-cwar ür-beb ne, dugu kun wa kub ür-fat. 51 U da-u o kus-u u-is ü na erge u-me be-du u-hen dü be-du ür-shu'üt dü Wa-ko-uyan o kees üt-kik üt-yur, dugu dom u-ru m-cuz u-dak. Na nom rumus-du u-dak, tumsu tar-tü yo'ok. 52 Sag-tü u-pus, net-tü u-Ru u-tát i mare e yune ür-fat. 53 (Da-u e bite Yeso yunge dugu m-mar, e yage üt-sag. Se e to u bo-u u-hen, üt-net u-tát e hyen ün.) 54 U da-u yakun yu-shu karma Roma u eken karma-ne, i o e-ür Yeso e hyen nomu nome u-beet, e hog u-gyer sok. E zu, “Üt-nip, unwa Wa'-u u-Ru wal!” 55 Tokon neta to oro ukun u-tát tü doru Yeso dugu Gariri e o nomu wun us-pama. E ees m-ra e o madi-du nomu na o üt-nom. 56 U tek-u ün, Meri oro dugu Magadarin, u Meri ino-u Yakubu u Yusuhu, tumsu ino-u yagu Zabadi. 57 Da rim-mu tore, se wakun wa-üt-kwum wa net-u Arimatiya, dim-ür wa Yusuhu, wa haan, kowa wa o tek-u a-doru Yeso. 58 Wa do'e udu Biratus, wa kon uzu na ya wa u-ür Yeso. Biratus hen wa zu na yasü wun ür-u. 59 Se Yusuhu kub u-ür re wa hopos de u kus-u pus-o u so-o. 60 Wa gun u-ür re u-me sag-u po-o wa, u na kawé u-me uttar. Wa kabun ta'ar-ür yat-de wa wugub is-yu u-sag, wa aruk. 61 Meri Magadarin u inya jit Meri ya, e o shu'üt u dapus u-sag. 62 Da-u is gase, ba ho-du üt-zong arke, i-Yate a-Toog-ne u Farisa-ne e morog u shu Biratus. 63 Ün haan udu wa-u-dak ün zu, “It bakuste uzu da-u net unwa wa us-bi ooge ür-fat wa zuug, ‘Üm de üryune dugu m-mar ü ho-du u-tuturse.’ 64 Remu iya na e' sag-u o ür-zwar ne, m-ha u ho-du u-tuturse, u remu zu a taase u a-doru rò haan e hast war-u rò, e zu üt-net wa yunge dugu marimari ne. A shu'ute iya enk-su m-vaste mo üt-zeg ür-takun m-yo.” 65 Biratus zu ün, “Sa'an karma-ne, e do'e e nom ür-e' uka no hyente kamug.” 66 Se e aruk, e wo ger u-domu ta'ar-du o dom-u u-sag taas u wakun u tam da, tumsu e wo karma-ne e'-du sag-u o.

28 Ba Ho-du ür-Hure dü roog-mu üt-ta'er arke, u tek-u ho-du ür-takun dü roog-mu üt-ta'er, ür-is gas, Meri Magadarin u yakun neta-ya wu na foge Meri e yune e do'e udu u-sag. 2 Za rem, na nom dekun rumus-du u-dak de u-tát, se wakun wa-tom Wa-ko-uyan wa haan dugu dom u-ru, wa irgusse ta'ar-u na takuste u-sag, wa shu'üt u dom-u ta'ar-u o. 3 Wa o m-

bakut, tumsu cwu'üt wa u pus-to put uka üt-randi. 4 Da-u a-ür-e'-ne hyane wun, e hog u-gyer sok, e o m-zap, e he u-dak uka marimari ne. 5 Kuna wa-tom u-Ru zutte neta-üt to, “A no hog u-gyer da! Üm nak no o sa-u Yeso wa, wu na tare u-kan. 6 Wa za ane da. Wa yunge uka wa zutte. Haanun no hyan be-du wa otte m-rit. 7 Nomun m-hor no do'e, no waru a-doru wa uzu, ‘Yeso yunge dugu marimari ne. Wa de hen u ba-du no m-te Gariri, kuna no dote hyan-du wun.’ Baksun nom-u um waru no.” 8 Se e yage be-du u-sag, u-gyer ne sok, tumsu ür-so ne sok. E kusum m-som remu e war-tu a-doru Yeso, 9 Yeso u hi-ür wa, wa goong ü ün ne, wa zu ün, “Jab-us pusse udu no!” E hikne e ham-üt na-us rò, e nomu wun üt-huuk. 10 Yeso zu ün, “A no hog u-gyer da! Nokon no waru or-üt ri ne na goone u Gariri, kuna e dote hyan-du me.” 11 Da-u neta-üt to o tek-u m-ha, tek-u net-tü e'-du sag-u o, e to u-bo, e waru i-Yate a-Toog-ne nom-u na nome u-beet. 12 Kuna yu-Yat-ya a-Toog-ne üt-nengen ne gugte üt-hi, e ye' karma ne shik u-tát, 13 E zu, “Warun üt-net uzu, ‘A-doru rò haane m-gyup e hiwis wun da-u no ooge m-roog.’ 14 A rem-su teye udu wa-u-dak, it nomu wa us-rem taas no swa ür-kob da.” 15 Kuna karma-ne onkte shik, e nom uka na zutte e nom. Nom-u o gurus u-me Yahuda-ne u haan u da-o. 16 A-dor op u-gan do'e u Gariri, e do'e u ror-du Yeso zutte e goone. 17 Da-u e hyane wun, e nomu wun üt-huuk, sedi eken nong u-sakna. 18 Se Yeso hikne üt-mor wa zu ün, “Uso-u ri ya'aste me faruk-du dom u-ru u-dak ne u-beet. 19 Remu iya, do'en no nomu net-tü u-dak üt-beet kose-tü rem-us ri, uka e dote shu'utu a-doru ri. No nomu e üt-yubusse m-bu e shu'üt u-me faruk-du Uso-u ri, udu ri ne, Wa'-u wa, tumsu udu Yar-u u-Ru ne. 20 No is-u ün e dor nom-u um zu no nom u-beet. Üm o ür-kot u no ne ko-uyan da m-te ma-du u-da.” (aiōn g165)

Pama-u

1 Tiyaporus, u ran-u ri ur-takun um pangun bo u remu nom-tu Yeso tak-ne ut-nom ut-kose ne, 2 m-te ho-du wa duse u-dom u-ru. Kanda na kub-ut wa m-da u-ru, da-u wa taase nom-du ut-him dugu Yar-u u-hen udu net-tu wa dage uka a-tomu wa ne. 3 Da Yeso yune dugu m-mar, wa koske hi-ur wa udu a-doru wane uzu wa o ur-fat. Ut-Ho ut-shik ut-yur wa o nomu ut-net rem-su Faruk-du u-Ru. 4 Da-u wa ooge u-re u un ne, wa zu un, “A no yagu Urusharima da. No e' estedu us-rem su uso u ri nome uka um wartu no, 5 Yohanna nonge ut-net ut-yubusse m-bu, za m-tumb na do'e nomu no ut-yubusse u Yar-u u-Ru.” 6 A-tomu Yeso morog ur-be ur-gan e nomu wa ur-shut, “¿Wa-ko-uyan, yan da-o bo do'e muutun Isra-ne ur-faruk u kom-ut e, e hure dugu faruk-tu Roma-ne?” 7 Yeso zu un, “Nap-mu u-da u ho-tu u-gos ne u-zwun ne, sese su no se da, uka Uso u este u beb-ur wa.” 8 No do'e kwum-du ur-beb da-u Yar-u u-Ru heene u dom-u no. No do'e ut-shu'ut a-warru rem-us ri u Urusharima m-ha u dak-u Yahudiya ne, u dak-u Samariya-ne, m-te ma-du u-dak. 9 Da-u wa taase zu iya, na kub wun m-da u dom u-ru u-me ur-kuut. Un o tek-u ut-gwat har u enk un m-hyan. 10 Un o tek-u sak-du is u aruk-ur ro u dom u-ru, kuna net-ne yur rwuutun m-wa u cwu-ut pus-to ne e o ees u kenun un. 11 Kuna e zute, “No campa-ne Gariri, zremu u-yan o no otte ees u ana u gwat-du dom u-ru? Yeso wu na kabe m-da u dom u-ru, wa de ut-muun uka no hyente da-ur ro u dom u-ru.” 12 A-Tomu Yeso barum u Urusharima dugu Ror-du Te-su Zetun, ror-du o dapus Urusharima ramu be-ur re o uka ha-mu u-kirometa u-gan. 13 Da-u e cwaye u-me u-bo, e duus u kur-u dom u be-du e otte roog. I o ukun, Biturus, u Yohanna, u Yakubu, u Andarawus, u Firibi, u Tomas, u Bataromi, u Matiyu, u Yakubu (wa'-u Arupayes), u Simon (wu na zuye wa shub-du u-dak), tumsu u Yahudas ne (wa'-u Yakubu). 14 Un beet un same ut-hi us-toog u nom u-gan, ur-koto ut-neta ne u Meri ne ino-u Yeso, u huno-ut ro ne. 15 U ho-ut to na o morog-du a-dor-ne net-tu teeg ut-shik ut-shishin. Biturus yune ur-ees, 16 wa zu, “Qr-ut ri ne, nomu na pane o shuug u rem-su u-Ru su Yar u-Ru ware m-tumb ne u nu-u Dawuda u remu Yahudas, wu kose uka na

do'e masu Yeso.” 17 Wa ogu tek-u me in, tumsu wa otte ur-og u tek-u me in. 18 U top-u u shik-u pama-us yo-se Yahudas o wa ote ur-be, kuna wa heetun m-gwakka ur-hi, men-tu yo'ok, yaag-u men rwuun u-do. 19 Kowan u Urusharima hok nomu nome, har na tege be-ur re ur-dim, “Akardama” wato u rem-ur un na zu, “Be-du m-Hyu.” 20 Biturus zu, “Na panug u Sep-tu ut-Vam uzu, “‘Yage be-du ur-shu'ut ro u shu'ut ur-kanda, Ana yage wakun u shu'ut ukun da.’ Tumsu, ‘Yage wakun u kab og-ur ro.’” 21 Remu iya in dagun wakun u tek-u net-ut tun-to, wu o ur-kot u in ne ko-uyan da, u da-u Wa-ko-uyan Yeso ooge ur-nok u in ne. 22 Netu wa shu'ut wu hyane da-u Yohanna nomu Yeso ut-yubusse m-bu m-ha da-u Ru-u kabe Yeso m-da u dom u-ru. Tumsu wa shu'ut wu o ur-kot u in ne da-u marm Yeso u yune-ur wa ne dugu m-mar.” 23 Un haatun net-ne yur: Yusuhi wu na foge Barsaba (tumsu na zu wa Justus), u Matiyas ne. 24 A-doru Yeso nom us-toog uzu, “Wa-ko-uyan bo nak jab-u kowan. Kosu it wu bo dage u tek-u net-ne yur-u ine, 25 wa kab pama-u Wa-tom-u Yeso u Yahudas yage wa do'e u be-du wa dage.” 26 Se e gun u-gwembi u tek-u me un, Matiyas re, wa shu'ut wa-tom-u tek-u me a-Tomu Yeso op u-gan.

2 Da-u ho-du Pentikos tene, a-dor o beet ur-be ur-gan. 2 Za m-nap na hog dum-du mya-mu ur-beb u-dom u-ru mo shi kur-u un otte u-me. 3 Kuna un hyente ut-net ut-beet tu o ukun u okon nom-o ne uka rem-tu u-ra hi-ur kowan. 4 Un beet un shuug u-Yar u-Ru ne un hu us-rem u tokon rem-to ne ut-go ut-go, uka Yar u-Ru yute un beb-du ut-nom. 5 U da-u o eken oro ukun a-doru fun-yu Yahuda-ne i o ur-shu'ut u Urusharima e haagun dugu be-tu m-ra tu dak-u o. 6 Da-u e hoge ut-net us-rem u tokon rem-to, se morog-du ut-net karug, e hu murimmo, remu zu un hok a-dor o us-rem u rem-du dak-u e. 7 Un hu murimmo sok, un o ut-zu, “¿Net-ut tunto a net-tu Gariri to da? 8 ¿Rene o nomte it o hog-du un us-rem u rem-ur it? 9 It hen net-tu: Dak-u Fartiya to, u Dak-u Madiya ne, u Dak-u Erama ne, Tumsu u Dak-u Mesofotamiya ne, u Dak-u Yahudiya, u Dak-u Kafadokiya ne, u Dak-u Fantus ne, u Dak-u Asiya-ne, u 10 Dak-u Firijiya-ne, u Dak-u Famfiriya-ne, tumsu u Dak-u Masar ne, u Dak-u Ribiya ne dapus bo-u Sayirin, u Net-tu dak-u Roma-ne i haane ut-

riig 11 i na mate Yahuda-ne u i-za-yahuda-ne da i byur-ne e dor fun-u it. Eken u tek-u me it net-tu dak-u Kiritiya to, u dak-u Raraba ne. It o hog-du un us-rem u rem-ur it, it o hog-du un u warru nom-tu m-shin tu Ru-u nome u rem-ur it!" 12 Nom-u ho un u murimmo, un o shut-du hi-ut un uzu, "¿Yan-o inya?" 13 Eken nomu un rem-su us-jurum uzu, "Bu-mu ke mo un swaye." 14 Biturus yune ur-ees ur-kot u a-Tomu Yeso ne op u-gan, wa jakus u-cwar wa zu, "Or-ut ri Yahuda-ne beet i o ur-yu u Urusharima, hogon, tumsu eren ut-to no hog nom-u um de waru no. 15 Net-ut tun-to swaag ke' da, uka no otte m-hyan, wundu omon uro ne. 16 Nom-u wawarru rem-su u-Ru Jower ware o uzu, 17 "Ru-u zu: U ho-tu ur-vaste, um de toknu Yar-u ri udu ut-net. Yaag-u no campa-ne u yaagu neta-ne do'e nom-du but-tu rem-us ri, Yaagu beb-ne de nom-du u-hyan, Nengen-tu de nom-du us-bo'. 18 Ut-nip u da-u o, um de haatun Yar-u ri udu tok-ne ri campa-ne u neta-ne, E do'e nom-du but-tu um waru e. 19 Um de kosu nom-tu m-shin u dom-u u-ru, u nom-tu m-shin ne u-dak, wato m-hyu, u-ra ne, u ut-fu'ut ne tu rim-to. 20 Um de muut ur-ho u-cwum, pyaat-yu de ut-shu'ut uka m-hyu, kanda ho-du Yawe de haan, ho-ur yat-de du m-sek. 21 U da-u o wu nome us-toog u dim-ur Yawe wa do'e kwum-du u-ukur.' 22 "Or-ut ri Isra-ne, hogon rem-us sin-se: Yeso wa-Nazara wa Ru-u yase tumsu wa ees. Ru-u koske tun-to ut-beet remu nom-tu m-shin tu nome, us-nap ne su wa nome u-me Yeso u tek-u me no, uka no nupte ur-zwar ne. 23 Iya o Ru-u zongte wa ya'aste wa udu no, tumsu u nap-du u-Ru de, no turtte wa u-kan, no ho wa u sege-du net-ut yo-to ne. 24 Wa swaag ur-kob sok da-u wa mare, sedi Ru-u ukur wun dugu beb-du m-mar, tumsu wa yuns wun dugu marimari-ne, remu zu za ut-nome u mar-mu ship wun da. 25 Faruk Dawuda nomug us-rem u wun uzu, "Um nak Yawe o ur-kot u me ne ko mune, wa o u daps kom ut-cwa ri, um za hog-du u-gyer da. 26 Remu iya jab-u ri o ur-so, rem-ur ri o fu-du ut-sep tu ur-so, war-u ri ut-shu'ut u tek-u wadu jab. 27 Remu zu wa za yagu fat-ur ri u-me u-sag da. Ko wa yage Wa-u-hen wa zum da. (Hadēs g86) 28 Bo kosku me fun-yu de huutu me udu ur-fat. Bo de wadu me ur-so remu zu, bo o ur-kot u me ne." 29 "Or-ut ri Isra-ne, me keru nomu no us-rem za u-sakna u mottu uso-u uso-ut in Dawuda. Dawuda marug, na dok wa, sag-u wa o

udu in har u da-o. 30 Wun wa-warru rem-su u-Ru wa, tumsu wa nak uzu Ru-u este us-rem us-tond ne, uzu wa de wadu wakun ur-faruk dugu ko-ur ro, uka wa wote Dawuda ur-faruk. 31 Dawuda hyangun iya, se wa nom us-rem u mottu yune-ur Yeso Kiristi dugu m-mar, uzu wa za yagu wun u me u-sag da, tumsu war-u ro za ut-zum da. (Hadēs g86) 32 Ru-u yunuste Yeso dugu m-mar, it beet a-doru wa kowan hyanug tumsu it o ut-war. 33 "Ru-u yaag Yeso m-sek u kom ut-cwa u-Ru, tumsu wa kabug Yar-u u-Ru dugu-du u-Uso, uka wa este us-rem. U da-o hen, wa haatun Yar-u o u dom-u in jab gan. Wa haatun nomu no hyane tumsu no hog. 34 Dawuda tamug da-du u-ru da, sedi wa zuug, "Yawe zuug Wa-ko-uyan u ri: "Shu'ute u kom-ut-cwa ri 35 Um te da um de wa-du huub-ut yo-to ro u ta-u us-na ro." 36 "U remu iya yage net-tu Isra-ne beet e nap sin-se, Yeso u-ya yu no tare u-kan Ru-u mutte wa Wa-ko-uyan tumsu Kiristi." 37 Da-u net-tu hoge iya, nom-u o do un jab sok, se un zu Biturus u a-Tomu Yeso ne i o ukun, "Or-ut it, ¿yan-o it de ut-nom?" 38 Biturus zu, "Yagun ut-ba'as na nomu no ut-yubusse m-bu, u dim-ur Yeso Kiristi remu has-du ut-ba'as. Tumsu no ut-kwum nya-u Yar-u u-Ru dugu-du u-Ru. 39 Estedu us-rem remu no o, u yaagu no ne beet, u eken ne i za-Yahuda-ne da, i Ru-u in Wa-ko-uyan bane u hi-ur wa." 40 Biturus re shu u nomu un ut-but u-tat, tumsu wa nomu un ut-him uzu, "Konon U-Ru taas wa nya no ur-kob da-u wa haane u yadu a nom-du nom-ut yo-to ne ur-kob i gugme Yeso." 41 Net-tu kabe but-tu Biturus nome na nongu e ut-yubusse m-bu. U ho-ur re net-tu swurne u-me a-doru Yeso u remu but-ut to teeg net-ne ut-zongu ut-tut. 42 Un muut jab-us un ur-be ur-gan u kose-tu a-Tomu Yeso otte tumsu u same-du ut-hi ne. Un re shu u re-du nom ut-re ur-pas u Wa-ko-uyan tumsu us-toog ne. 43 Net-tu o u Urusharima e hu shup-du ut-nu remu nom-tu m-shin tu a-Tomu Yeso ne o ut-nom ut-go ut-go. 44 I kabe rem-us se, e same hi-ut un ne tumsu ko-uyan da un morog ur-be ur-gan. Tumsu un mot nom-tu un otte u-beet ur-kot. 45 Un bub nom-tu un otte na ye kowan uka wa otte ussa. 46 Ko mune un hu m-ha u be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. Un re nom ut-re u baksun un war-u Yeso u hyu-m wa ne ur-kot u bu-ut un. Un o u-re u-swa ne u tek-u ur-so jab gan. 47 Uka un zongte ut-nom, un o vam-

tu Wa-ko-uyan. Un otte pong-ur pus-de udu kowan u me Urusharima, da-u nom-ut to o ut-nom, Ru-u o swurun un net-tu o cwan-tu ukur dugu baas-ut un.

3 Dekun ho-de Biturus e Yohanna e o ha-mu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan u da-u us-toog, us-kwam us-tut su u-ho. **2** U is-yu na foge Is-u So-ya, wakun net-wa oro ryam dugu da-u na mate wa. Ko mune na hatun wa u Is-yu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, remu wa nom-ut us-kon su shik udu i o ur-cwa u me. **3** Da-u wa hyane Biturus e Yohanna u mottu cwa-du kat-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, se wa kon un shik. **4** Biturus e Yohanna hu gwat-du wun, Biturus zu, "Gwat it!" **5** Se jab-u ryam mu udu un, wa o m-hyan uzu e ya wun okon. **6** Biturus zu, "Um zatte shik da, sedi nom um otte o um de yadu bo. U tek-u dim-ur Yeso Kiristi wa-Nazara, yune bo nom m-hal!" **7** Se Biturus ship kom us-cwa ro, wa yuns wun. Za rem nasu yune m-kim u is-tu us-na ro ne se nom ur-beb. **8** Wa tu mak wa yune ur-ees, wa heese m-ha. Wa dor Biturus ne m-cwa u-me kat-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, wa o m-ha us-mak ne, wa o vam-du u-Ru. **9** Ut-net ut-beet e hyen wun wa o m-ha, u vam-tu u-Ru ne. **10** Net-tu nup uzu wuna shu'ute u Is-u So-ya yu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan us-kon. E hu murimmo remu nom-u nome u wun. **11** Da-u rya-mu wa ooge m-shup u Biturus ne e Yohanna, net-tu kysmun m-som e haan u dekun be-de du na zuye u pyu-u Suremanu e o murimmo. **12** Da-u Biturus hyane iya, se wa nomu net-ne us-rem wa zu, "No Isra-ne remu yan-o no otte u murimmo? remu yan-o no otte madi-ur ite se bo zu beb-du hi-du war it de, ko na zu wadu jab-u it de u dor u-Ru de wute campa-u inya m-ha? **13** Ru-u Ibrahi, u Ishaku, u Yakubu, Ru-u uso-tu uso-ut in, wa ye' Yeso m-sek. Wuna hen tu-shu no yaase, tumsu no gugum wa u kenu Biratus, ko ba shu'ute Biratus cwanug wa rest wa. **14** Sedi no gugum Wa-u-Hen, wa jab-u so-o, no kon na yage wa ho-du ut-net, **15** No ho wu de keru yadu net fat-du za ur-ma. Tumsu Ru-u yuns wun dugu m-mar, in hyanug wun da-u wa yune dugu marimari-ne, tumsu it o waru no sin-se. **16** U remu yadu jab m-shin ne mu Yeso, net unwa no hyane tumsu no nup o wa kumte m-yar. Remu zu it yaag ut-nip u Yeso o wa'e net unwa otte m-yar. No beet hen no hyanug. **17** "U

da-o or-ut ri, um nak nomu no nomu Yeso u tu-shu no ne, no nomug u remu zu no nak uzu wuna o Kiristi da. **18** Sedi u remu iya o Ru-u shuuste nom-u wa ware u nu-tu a-warru rem-su u-Ru uzu, Ru-u de tomnu Kiristi u remu wa ukurte net-ut wa, tumsu wa de swadu ur-kob. **19** Remu iya yagun ut-ba'as, no byurun udu u-Ru, remu wa jaaste ba'as-ut no. **20** A no nome iya, Wa-Ko-uyan de mutu jab-us no u pose, Wa de tomnu Kiristi udu no tun dugu ur-takun, wato Yeso. **21** Nip-to Yeso wa shu'ute u dom u-ru, har da-u wa de mutu ko-uyan u po-o, uka Ru-u zutte dugu ur-takun u nu-tu a-warru rem-su u-Ru ne i u-hen. (aiññ g165) **22** Mosa zuug, 'Yawe Ru-u no de tomtun no wakun wa-warru rem-su u-Ru u tek-u me no, uka na tomtu me. Kumge hen no hog nom-u wa de waru no. **23** Ut-shu'ut hen wu gugme hog-du wa-warru rem-su u-Ru wa, na de rutu wa tek-u me ut-net.' **24** Iya o hen tek-u a-warru rem-su u-Ru ne beet i nome us-rem, dugu da-u Samaira u haan u i haane u-dim, e nong us-rem u remu ho-ut tun-to. **25** Rem-su u-Ru su a-warru rem-su u-Ru ne nome, remu no o na nomte, tumsu no de re-du estedu us-rem su Ru-u nome u uso-tu uso-ut in ne, u wa zutte Ibrahi, 'U me ko-ur ro de rem-tu dak-u un o u-beet de kwum-du kom-u u-Ru.' **26** Da-u Ru-u yunse tok-u wa, wa tom wa ur-takun m-ha du no u wa wa-u no kom-u so-o u wa muutu no u yage-du fun-us yo-se no."

4 A-toog u yu-shu a e-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan ne u Saduki-ne e haan udu Biturus u Yohanna da-u e ooge us-rem ut-net ne. **2** E hog us-ryab remu zu a-Tomu Yeso o iis-u ut-net uzu, remu shin-m Yeso i mare e de ur-yune ur-fat uka Yeso yunte. **3** Un masté Biturus e Yohanna, un tage e m-ha gas-du is remu zu rim-mu torog u da-u o. **4** Tumsu ut-net u-tat e hog rem-su Biturus ne ware e kub tumsu net-tu kabe e teeg campa-ne ut-zongu ut-tan. **5** Da-u is gase, a-shu ne, ut-nengen ne, u a-kose-tu u-bor ne, e morog u Urusharima. **6** Anas yu yat-ya a-toog, wa o ukun, u Kayafa, u Yohanna, u Arekzanda, u tokon net-to ne tu o bu-u yu yat-ya a-toog-ne. **7** Un wu na haatun Biturus e Yohanna. Un nomu un ur-shut uzu, "Zbeb-ur wande tumsu dim-ur wande no otte nom-du nom-ut tun-to?" **8** Yar-u u-Ru dor-ut Biturus, wa zu un, "No a-shu ut-net ne, u nengen-tu Isra-ne, **9** zu ya-o no o ur-shut remu sege-du

rya-mu wa kume? 7 Tumsu no ut-sa na nap wu ya' wun m-yar? 10 It ut-sa no beet u net-tu Isra-ne ut-beet no nap uzu, u tek-u dim-ur Yeso Kiristi wa-Nazara. Wu no tare u-kan, Ru-u yuns wa dugu m-mar. Yeso yaag wun m-yar u da-o hen no hyanug se. 11 Yeso wa na nomte us-rem u-me rem-su u-Ru uzu, “Ta’ar-du ur-tak du u-ma du a u-ma ne gugme, de shu’ute ta’ar-du zege ur-zwar.” 12 Ru-u tomgun in net gan kyak wu de ukru in dugu ba’as-ut in, tumsu dim-du zaar u-me dak-u no du kore kwum-du u-ukur da se dim-ur Yeso.” 13 Tu-shu hu murimmo remu hyan-du beb-du jab-u Biturus e Yohanna. E haan e nup uzu Biturus u Yohanna e za tek-u net-ut yat-to da tumsu e nong m-karunte da. Dugu da-u o un nup uzu un oog ur-kot u Yeso ne. 14 Da-u tu-shu hyane wu kume m-yar u ees udu Biturus u Yohanna ne, e kerge zu-du okon da. 15 E nom u-shaura u tek-u me un uzu, Biturus ne u Yohanna e yage Morog-du ut-Nengen. 16 E zu, “iYan-o in do’e ut-nom u net-ut tun-to ne? Remu zu kowan u Urusharima nak uzu net-tu hyanug nom-tu m-shin udu net-ut tun-to, fun zaar u na dote ut-zu, ‘Bise da.’ 17 Sedi it o gyer-u rem-us sin-se cwa ko hene, se na nak un ut-to, a un nomu wakun us-rem da, ko un nom ut-kose u dim-ur Yeso da.” 18 Se un fagun a-Tom ne, un nuk un ut-to uzu, a un waru wakun us-rem, ko un nom ut-kose u dim-ur Yeso da. 19 Biturus e Yohanna shus e zu un, “iNo o m-hyan uzu Ru-u ut-sa it hog rem-us no m-zeg su wa? 20 Remu zu it, it za keru ho-du us-ram u waru nom-u it hoge tumsu it hyen da.” 21 Tu-shu ut-nengen sur m-nak un ut-to sok, da tase un rest un. Un taag uka un dote yadu un ur-kob, remu zu ut-net ut-beet to o nomu u-Ru m-sek remu nomu u nome. 22 Net-u wa wu kume m-yar mu m-shin wa zek us-hak ut-shik ut-yur. 23 Da-u na reste Biturus e Yohanna, se e do’e udu or-ut un, un waru un nom-u i-yate a-Toog u ut-nengen ne waru un. 24 Un hen da-u un hoge iya, un jakus cwar-us un udu u-Ru jab gan un zu, “Wa Ko-uyan, Wu nome dom u-ru u-dak ne, m-sa ne, u nom-tu o me to. 25 Bo nomug us-rem m-tumb ne u beb-du Yar-u u-Ru tumsu remu tok-u ro, wato wu mate uso-u it Dawuda: “iRemu yan-o i za-yahuda-ne da nomte us-ryab? iRemu yan-o tumsu net-tu nomte dorog-su m-zan? 26 Farkina-ne i u-dak yune e zong m-gag, tumsu tu-shu ut-net same ur-hi u un ne, un o yur yo-de u Yawe, u Kiristi ne wu Ru-u

dage wa-u-ukur in.’ 27 Remu uzu nip-to, Here Antipas u Biratus samge ut-hi u-me bo-u uno u i za-yahuda-ne da u net-tu Isra-ne. Un nong zongusse remu un ho-ut Yeso, wu bo dage u wa shu’ut tok-u u-hen ro. 28 Remu zu bo o m-shin ne, net-ut to nomug nomu bo zu e nom. Nomu bo zonge ut-nom m-tumb ne o de ut-shu’ut. 29 Wa-ko-uyan, hog uka un otte rem-su mot-tu yadu it ur-kob. Ya tok-ne ro beb-du jab du waru rem-us ro za u-gyer. 30 Nabne kom-u ro bo hatun m-yar u nom-tu wadu net u murimmo u nom-tu m-shin ne, u remu dim-du tok-u ro Yeso, Wa-u-Hen.” 31 Da-u e nome us-toog, be-du e morogte rumus. Se Yar-u u-Ru dor-ut un beet u, un hu waru rem-su u-Ru za u-gyer. 32 Morog-du a-dor e o jab gan, wakun zaar wu de ut-zu, “Nom-u ri ya” da, sedi un mot nom-u un otte. 33 Ur-beb ne sok, a-Tomu Yeso wur uka yune-du Wa-ko-uyan Yeso dugu marimari-ne. Kowan u tek-u me un kum kom-u u-Ru, 34 Tumsu wakun zaar wu tage u okon nom-o u tek-u me un da. Eken a-dor-ne i otte ut-tak ko ut-bu, okon da-o e bub tokon nom-to. Tumsu e hatun shik-u nom-tu e babe. 35 Un haatun shik u-shu a-Tomu Yeso ne, na ye’ kowan uka wa otte ussa. 36 Wakun oro wuna zuye Yusuhi, wu a-Tomu Yeso te’e ur-dim Baraba (wato, Wa’-u wa shiriktin-mu jab). Wa o u tek-u me ko-ur Rewi ne, tumsu wa hagun dugu Gas-u Sayifurus. 37 Baraba bub okon tak-o u wa, wa haatun shik-u kenu a-Tomu Yeso.

5 Tumsu wakun net wa wuna zuye Hananiya u neta wane Safiratu, wa bub okon tak-o u wa otte. 2 U nap-du neta-ne, wa yase u-uk u me shik tak-u un babe, wa hatun u-uk u kenu a-Tomu Yeso. 3 Kuna Biturus zytte, “Hananiya, re-o bo yakte faruk-u nom us-te zeg-ut beb-du jab-u ro, bo nomu Yar-u u-Ru us-bi. Bo yaske eken shike u-me shik-u tak-u bo babe. Bo nomug uka uzu bo hattun it shik beet. 4 Kanda bo babu ro o, ko ba bo babe, bo keru nom-du nomu bo cwane u shik-u e. iRemu yan-o bo wute sin-se dorogse u jab-u ro? Net wa bo nome us-bi da, Ru-o bo nome.” 5 Da-u Hananiya hoge iya, se wa he’e u-dak wa murus. Net-tu hoge ut-beet hen, gyer-u u-tat ship e. 6 Ya’agu beb-ne haan e hopos wun u-kus, e kub wun m-rwu, e dok wun. 7 Da sure m-wa’as uka us-kwam us-tut, neta Hananiya cwan, wa nak nomu na nome da. 8 Biturus zu wun, “iWaru me, taas-du

shik-de ane i no bütte u-tak?" Wa zu, "Ü, tase ukun iya." 9 Biturus zu wun, "¿Remu yan-o no gugte u-nu no reg-ut Yar-u Wa-ko-uyan? Gwat ba-tu us-na i jwake campa ró. E o hen u is, e do'e u kab-du bo e ruut." 10 Za rem wa he'e u-dak, wa murus. Da-u ya'agu beb-ne cwane, e bit wa marug, e kub wun, e ruut, e dok wun u dapus campa ro. 11 Gyer-u ship a-doru Yeso ne beet, u net-ne ut-beet tu hoge rem-us sin-se. 12 A-Tomu Yeso nomog nom-tu m-shin u-tat u me ut-net. Tumsu a-dor-ne beet morog ur-be ur-gan uka e vette u pyu Suremanu, u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. 13 U tek-u ut-net ut-beet i te m-kab Yeso da, e o hog-du gyer ur-cwa udu a-dor, remu zu e nak uzu a e nome nom-ut yo-to Ru-u de rwutun to m-zun tumsu wa ya' un ur-kob. Ko ba shu'ute iya net-tu o yadu un m-zeg. 14 Ko ba shu'ute iya, a-dor-ne hu m-swur u-tat udu Wa-ko-uyan campa-ne u neta-ne. 15 Nom-tu a-Tom o ut-nom, wa'ag ut-net u rwutun a-kob-du m-yar ne u dom us-fun, na o rustu e dom ut-yun ut-wundi ne uka otte a Biturus o aruk wa tam un ko ryan-u wa o tame eken e kum m-yar. 16 Ut-Net u-tat e hu morog dugu bo-tu o dapus Urusharima, e o hatun a-kob-du m-yar ne, u i nom us-te o yadu ur-kob ne, e beet e kum m-yar. 17 Se yu yat-ya a-toog u morog-du net-tu Saduki-ne i o ur-kot u wun ne, e nom ur-shub u-tat remu zu net-tu o kab-du nomu a-Tomu Yeso o ut-war. 18 Un maas a-Tomu Yeso un tage e, u bu-u m-tok u net-ne beet. 19 U tek-u m-gyup Wa-tom-u Wa-ko-uyan rwun wa upus u-is u kur-u m-tok. Wa rwutun un, wa zu, 20 "De'en u be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan no waru net-ne rem-su ur-fat u sin-se." 21 Da-u un hoge iya, un yune un to u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan ur-wun ur-wun, un hu ut-kose. Da-u yu yat-ya a-toog u net-tu o ur-kot u wun ne morge, e fog Morog-du ut-Nengen, u tu-shu ne tu Isra-ne, e tom na hatun a-Tomu Yeso i na wa'e bu-u m-tok. 22 Da-u a-ur-e' teye bu-u m-tok, e hyanug a-tomu Yeso u-me da. E mun e waru un, uzu, 23 "It byuk-ut bu-u m-tok u-gori gori, tumsu a ur-e' e o is u-bu ur-e', sedi da-u it gwate it hyanug wakun u-me da." 24 Da-u yu-shu u got-tu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan u yu-Yat-ya a-toog-ne hoge iya, nom-u ho un u murimmo sok, e o us-dorog uzu yan-o de ut-nom u-shu. 25 Wakun haan wa zu un, "Hogon, net-ut to tu no wa'e u bu-u m-tok, e u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-

uyan u da-o, e o nomu net-ne ut-kose!" 26 Yu-shu a-gwat-du Bu-u u-Ru yune e maas a-Tomu Yeso, sedi za okon gwuz-o, remu zu un o u-gyer taas u net-tu bong un ut-ta'ar. 27 Da-u un hatun a-Tomu Yeso, un egusse un u shu Morog-du ut-Nengen remu yu-Yat-ya a-toog u nom-tu un ur-shut. 28 Wa zu, "It nak no ut-to uzu a no sur m-nom ut-kose u tek-u dim-ur Yeso da. Sedi no reeg shu ut-kose, tumsu kowan u Urusharima wa nak u kose-ut no ne, har no ut-sa no saku it ra-u net unwa u hi-ur it." 29 Se Biturus u a-Tomu Yeso ne shus e zu, "Ka ut-nom zarra zek ur-zwar it dor rem-su u-Ru m-zeg rem-su net-ne! 30 No ho wa tumsu no tur wa u-dom u-kan. Sedi Ru-u uso-tu uso-ut in, wa yunse Yeso dugu marimari-ne. 31 Wuna Ru-u sekmusse u kom us-cwa ro, wa shu'ut yu-Yat-ya tumsu Wa-u ukur. Wa nong iya remu wa upuste Isra-ne fun-yu yage-du ut-ba'as, tumsu na nomu ur-ho du ba'as-ut un. 32 It waru net-ne nom-ut tun-to tu it nape tu kume Yeso, tumsu Yar-u u-Ru, u Ru-u tomtun it a dorru rem-us wa, o koske uzu nom-ut to nip-to." 33 Da-u tu-shu hoge iya, e hog us-ryab sok, har e cwanug e ho a-Tomu Yeso. 34 Se wakun wa Farisa-wa oro wuna zuye Gamariyer. Wa ooge wa kose-tu u-bor, tumsu net-tu ye wun m-zeg sok. Wa yune u-me Morog-du ut-Nengen wa zu, a-ur-e' uzu e ruut net-ut tun-to u-do u-ro. 35 Da-u un ruute a-Tomu Yeso u-do, se Gamariyer zu morog-du ut-net, "Or-ut ri Isra-ne, gwatun nom-u no ut-sa no nomu net-ut tun-to. 36 U hak-su dim, wakun rwugun na zu wa Tudas, wa kub hi-ur wa okon. Wa kwumug net-ne ut-kok ut-nas i doru wa, sedi karma-ne hoog wa, tumsu na burgusse net-tu o ur-nok u wa ne. Un kerge hen nom-du nom-u un zonge ut-nom da. 37 U okon da-o tumsu wakun wu na foge Yahudas, net-u Gariri wa. Da-u na ooge u ogor-tu ut-net, wa wa'ag net-tu dor wa, iya o kowa karma-ne hoog wa tumsu e burgusse net-ut wa. 38 "U da-o, um o waru no ruun u fun-yu net-ut to, no yagun un aruk. Abite uzu nom-u un o ut-nom u net o, o de ut-natusse. 39 Abite uzu pama-u u-Ru o, no za kery hosu net-ut tun-to da. No ut-taas no bit hi-ur no m-gag u-Ru ne." Kuna hen Morog-du ut-Nengen kubte rem-us Gamariyer 40 Un fagun a-Tomu Yeso u-me, un nomu un us-ryap. Tumsu un nuk un ut-to uzu a un sur m-nom ut-kose u dim-ur Yeso da. Se un rest a-Tom e nok m-mu. 41 A-Tomu Yeso yune dugu Morog-du ut-Nengen u tek-u ur-so,

remu zu na hyang un korge swa-u m-'e remu dim-ur Yeso. 42 Tumsu ko mune, u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan ko ut-bu, un yakke nomu net-ne ut-kose u rem-su m-remur uzu, "Yeso wa o Kiristi."

6 U da-u o a-dor u-tat heese ut-swurun. Eken rwugun dugu tokon dak-to, tumsu rem-du ut-Girik do'e warge, sedi eken i shu'ute u dak-u Isra-ne e warug rem-du Yahuda-ne. I warge rem-du ut-Girik heese m-kwe u remu Yahuda-ne i warge rem-du Yahuda-ne. E o ut-zu, "Da-u a-dor i warge rem-du Yahuda-ne o mot-du nom ut-re u shik ne udu bomos-ne ko mune, no ye'et matu u-mot udu bomos-ne i warge rem-du ut-Girik da". 2 Se a-Tomu Yeso op u yur morog, e zu, "Kumge na yage waru rem-su u-Ru, na mu u mottu nom-ut re da. 3 Remu iya or-ut ri, no dag net-ne ta'er u tek-u me no, i otte dim-ur so-de, tumsu i Yar-u u-Ru dorte, us-ver ne. It de yasu e uno pama-u o. 4 It hen it de wadu jab-u nom-du us-toog u waru rem-su u-Ru ne." 5 Net-ne beet hog zwar-ru rem-us se. Se e dug Istifanus. (Net wa wu yadu jab udu u-Ru sok tumsu Yar-u u-Ru o dor-tu wa). Un dug Firibus, u Burokoras, u Nikano, u Timon, u Barminas, u Nikoras dugu Antakiya (net-u wa kabug fun-yu Yahuda-ne, kanda wa ya' ut-nip u Yeso). 6 Net-tu haatun a-Tomu Yeso net-ut to ut-ta'er. Na doru un ut-kom ur-hi na nomu e us-toog. 7 Rem-su u-Ru re shu ur-cwa ko hene. Tumsu tat-u a-doru bo-u Urusharima sur u-tat, a-toog u-tat e kum yadu jab remu rem-us Yeso. 8 Istifanus otte yadu jab u-tat u beb-du u-Yar ne, wa nong ut-nom u-tat tu m-shin u me ut-net. 9 Se tokon net-to zwarun Istifanus. Net-tu Yahuda-ne to, i morge ko-uyan da u Kur-u ut-Kose u net-tu foge "Kur-u i kume ur-rwu dugu m-tok." Net-ut to rwugun dugu bo-tu Sayirin u Arekzandariya tumsu eken rwugun dugu Gas-u bo-tu Kirikiya u Asiya-ne. E heese inan u Istifanus ne. 10 Sedi un kerge u inan u wane da, remu zu wa nom us-rem us-ver ne, tumsu Yar-u u-Ru o dom-u wun. 11 Se e ye' eken re ur-swa remu e ke-tu Istifanus us-rem uzu, "It hok wun waru nom-ut yo-to u remu wa-warru rem-su u-Ru Mosa u u-Ru ne." 12 Iya-o un yunuste jab-su ut-net, u i-yate ne tumsu u a-kose-tu u-bor ne. E yunne wun, e maas wun. E huut wun u-me Morog-du ut-Nengen. 13 Se i shu ut-net hatun rem-su us-bi, har e zu, "Net-u

unwa ko mune wa o rem-su m-zan u mottu be-ur rinde du u-hen tumsu u kose-ut Mosa ne. 14 It hok wun ut-zu Yeso wu Nazara de ru-du be-ur re, tumsu wa bargusse ur-main du wa-warru rem-su u-Ru Mosa yak-su in." 15 I o shu'ut u be-du Morog-du ut-Nengen, e saku wun ur-is, e hyen shu-u ro barumte uka wa-Tom u-Ru.

7 Yu-Yat-ya a-toog-ne shit Istifanus uzu, "iRem-us se nip-to?" 2 Istifanus zu, "Or-ut ri, ganun ut-to no hog me, u-Ru wa ko-uyan koske hi-ur wa udu uso-u in Ibrahi da-u wa ooge u dak-u Mesopotamiya kanda wa shu'ut u Haran. 3 Ru-u zu wun, 'Yune dugu dak-u no, bo yage or-ut ro, bo do'e u dak-u um de kosu bo.' 4 "Ibrahi yune dugu dak-u Kardiya-ne wa do'e wa shu'ut u Haran. "Da-u uso-u ro mare, Ru-u hatun wun u dak-u uno u no otte u da-o. 5 Ko ba shu'ute iya Ru-u yaag Ibrahi kwum-tu dak-u o da ko cashi, sedi wa este us-rem uzu, wa de ut-wa u dak-u o shu'ut u ro, wun u ko-ur ro ne, u da-u o hen Ibrahi zatte wa' da. 6 Tumsu Ru-u zu ko-ur Ibrahi de cwadu bo-u e nape da, tumsu net-tu bo-u o de muutu un tok-ne, e de yadu un ur-kob m-te us-hak ut-kok ut-nas. 7 Ru-u zu, 'Um de yadu net-tu dak-u o ur-kob, tumsu ko-ur Ibrahi e ut-byurun e nomu me ut-huuk u be-ur rinde du um nomte estedu us-rem uzu me ut-ya.' 8 Ru-u ye' Ibrahi estedu us-rem uzu, yadu ur-campa ur-beet u-me bu-u wa, u ko-ur ro ne ur-beet du na mate na nomu de ur-pes. Ut-kose uzu un beet net-tu u-Ru to tumsu unu dorru nom-u wa ware Ibrahi wa nom. De wute da-u Ibrahi mate Ishaku wa nomu wa ur-pes da-u Ishaku nome m-roog ut-eer. Isyaku mut Yakubu tumsu wa nomu wa ur-pes. Tumsu iya o Yakubu mut uso-tu uso-ut in op-ut yur wa nomu e ur-pes. 9 "Uso-tu uso-ut in ba shu'ute uzu e o shub-ur Yusuhu remu zu uso-u e o cwan-ut Yusuhu sok. Remu iya e bub wun udu a serpa-ne, e kub Yusuhu m-ha Masar remu wa nom-ut m-tok. Sedi Ru-u o ur-kot u wun ne, 10 Wa ruut wun dugu swadu ur-kob. Ru-u muut wun wa us-ver, tumsu wa hyu-m pus-mo udu Faruk-u Masar. Faruk wu wun ur-faruk u dak-u Masar u-beet tumsu wa yasu Yusuhu gwat-du nom-tu bu-ut wa ut-beet. 11 "Dekun ho-de mer-su heen u-me dak-tu Masar u Kan'ana-ne, net-tu o swadu ur-kob sok u kob-du nom ut-re. 12 Da-u Yakubu hoge uzu nom ut-re oro u Masar, se wa tom huno-ut Yusuhu, wato uso-tu uso-ut

in m-ha u dak-u Masar, u da-u o un heese m-ha. 13 U ha-mu u-yurumse Yusuhu kose hir-ur wa udu or-ut wa ne, net-tu waru Faruk-u Masar uzu net-ut Yusuhu net-tu Yahuda-ne to. Tumsu net-tu haane dugu Kanan huub-tu ur-matu ro to. 14 Se Yusuhu tom uzu u uso-u ro Yakubu wa haan u a-u-bu un ne beet, un beet un teeg net-ne ut-shik ut-tut u op-u tan. 15 Yakubu do'e u Masar, kuna wa murte, u uso-tu uso-ut in ne. 16 Na kabun u-ur Yakubu u du Yusuhu ne, na mutun u Shekem, na dok Yakubu u sag-u Ibrahi oye, tumsu na dok Yusuhu u be-du Yakubu oye u kom-tu yaag-u Hamor ukun u Shekem. 17 "Da da-u shusu estedu us-rem su Ru-u nome Ibrahi teene, net-tu sur, e nom u-tat sok u dak-u Masar. 18 U da-u o na nom faruk-u powa u Masar, wa nak Yusuhu da. 19 Faruk-u wa nongu net-ut it nom-ut yo-to sok, wa wu na jurug yaag i mat-ur pode, tas e fat da. 20 "U da-u o na mate Mosa, ya-ur sode de sok udu u-Ru. Na wurug wa u bu-u uso-u wa us-pyaat us-tut. 21 Da-u na rwutun wa dugu u-bu na rest, wa'-u Faruk-u Masar yadu ur-gwup kub wun. Wa got wun sok uka wa'-u ro. 22 Se a-ut-kose tu Masar is-u Mosa nap-mu net-tu Masar, tumsu wun net wa wu otte beb-du us-rem, u nomu wa o ut-nom ne u-beet. 23 "Da-u wa teye us-hak ut-shik ut-yur, se wa dorog uzu wa do'e wa hyan or-ut wa Isra-ne. 24 Da-u wa hyane net-u dak-u Masar wa o m-dum u net-u Isra-ne se wa do'e wa segu net-u Isra-ne, se wa gup net-u Masar har wa mur. 25 Wa kabug uzu or-ut ro ne e ut-nap uzu Ru-o segu wun remu wa ukur or-ut wa Isra-ne dugu m-tok, sedi e nak da. 26 Da-u is gase, se wa hyen eken Isra-ne m-dum, wa haan u wa mot un. Wa zu un, 'No net-ut tun-to, no huno to no, remu u-yan o no otte yadu or-ut no ur-kob?' 27 "Netu o hon-su oru wa, se wa tok Mosa u-kit wa zu, 'Wana wa'e bo, u bo shu'ut yu-Yat-ya it, tumsu wa kwup-du us-rem?' 28 Bo ut-sa bo ho me uka bo hote net-u Masar gyup?' 29 Da-u Mosa hoge iya, se wa som wa do'e u dak-u Midiyan remu wa puk-ut. Kuna wa mutte ya'ag-u campa-ne yur. 30 "Da-u hak-su ut-shik ut-yur arke, wa-Tom u-Ru rwuun udu Mosa u-me ur-dog u tek-u rem-du u-ra u dekun cwuk-de, u be-du ur-gagun du m-hyurug u dapus Ror-du Sinai. 31 Da-u Mosa hyane iya, nom-u ho wa u murimmo. Da-u wa hikne ut-mor u wa hyen-ut, se wa hog cwar-u Yawe ya o ut-zu, 32 'Me wa u-Ru u uso-tu uso-

ut ro, Ru-u Ibrahi, u Ishaku, u Yakubu ne.' Kuna war-u Mosa heeste m-zap, wa hog gyer ut-gwat. 33 "Yawe zu, 'Far ka'at-ut ro, remu be-du bo otte ees, be-du u-hen de. 34 Um hyanug kob-du na o yadu net-ut ri tu o Masar, um hok kan-us un tumsu um cuzgun remu um ruut un dugu Masar, u da-o haane, um do'e tom-du bo m-mu Masar.' 35 "Uzu Mosa yu un gugme, e zu, 'Wana wa bo, bo shu'ut yu-Yat-ya it, tumsu wa-kwup-du us-rem?' Wuna Ru-u tomne wa shu'ut yu-Yat-ya tumsu Wa-u-ukur remu segedu wa-Tom u-Ru wu rwune udu ro u-me ur-kengi. 36 Tumsu wuna rwutun un da-u wa nome nom-tu m-shin tumsu us-nap ne u dak-u Masar u m-sa ne yu jaz-ya, tumsu u-me ur-dog us-hak ut-shik ut-yur. 37 "Mosa zuye net-tu Isra-ne, 'Ru-u de tomnu no wakun wa-warru rem-su u-Ru u tek-u me no, uka wa tomtun me.' 38 Mosa wa kargusse yaag-u Isra-ne u me ur-dog. Tumsu wa shu'ut u uso-tu uso-ut in, da-u wa-Tom u-Ru wu nome us-rem u wun ne u dom-u Ror-du Sinai. Tumsu wuna kabne rem-su yadu ur-fat dugu-du u-Ru. 39 "Sedi uso-tu uso-ut in gugum kabdu rem-us se, e gugum rem-us ro, e ton e mu u dak-u Masar. 40 E zu Haruna, 'Nomu it m-gir, u de dor-tu it remu zu Mosa rwutun it dugu dak-u Masar it nak nomu kume wun da.' 41 U da-u o un nom ryun-u yadu u-na, e nomu yadu u-na de toog, e hu ur-so remu nom-u e nome u hi-ur e. 42 Remu iya Ru-u junu un wa yagu un, un nomu reger ut-huuk. Rem-us sin-se nong hon-hon u nomu na pane u ran-u a-warru rem-su u-Ru uzu, "No net-tu Isra, ime wa no pane ut-bisa no nom toog m-te us-hak ut-shik ut-yur u me ur-dog? 43 U-me be-du m-gir du Morek de no otte ut-riig, u reger ne i m-gir i na foge Rifan, wato gir-mu no nome u remu no huutu nomu e ut-huuk. Me hen um de tok-du no m-tok m-ra' u-shu u Babira. 44 "Da-u uso-tu uso-ut in ooge u-me ur-dog, e nongu u-Ru ut-huuk u-me ur-rimpa du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, u kose uzu wa oog ur-kot u un ne. Go-du be-ur re de Ru-u zuye Mosa nom, tumsu un nomug rimpa-ur re uka Ru-u koste Mosa u dom ur-ror. 45 Rimpa-ur re de uso-tu uso-ut in kabne tumsu e hatun u dak-u uno. U da-u Josuwa ooge dor-tu un e haan u dak-u uno. U da-u un onke dak-u o u kom-tu net-tu yi'e m-tumb ne Ru-u buz e. Ur-rimpa du shuut du Wa-ko-uyan re o ukun m-te da-u Dawuda o ur-faruk. 46 Dawuda kwung hyu-m pus-mo udu u-

Ru wa nom us-kon u remu zu wa nom-ut u-ma u bu-u Ru-u Yakubu du m-mommō, kuna wun u net-tu Isra-ne beet dote nomu u-Ru ut-huuk. 47 Suremanu wa maye be-du net-tu dote nomu u-Ru ut-huuk. 48 “Ko ba shu'ute iya, Wa Ko-uyan shu'ute u be-du net maye u kom-ut wa da. Uka wa-warru rem-su u-Ru zutte, 49 “Yawe zu, dom u-ru o be-du ur-shu'ut-u ri, u-dak be-du jang-ut ri. ¿Yan go-du u-bu o no de ma-u me? ¿Yan go-du ur-be de o be-du ur-hure ri? 50 ¿Me wa nome nom-ut tun-to ut-beet da?” 51 “No a huk-mu ur-hi, a jab-su ut-ta'ar, a to-tu ut-shar, ko mune no dor-ut rem-su Yar-u u-Ru da. Uso-tu uso-ut gugumte dorru nom-u Yar-u u-Ru ware tumsu iya o no otte ut-nom. 52 Uso-tu uso-ut no yaag a-warru rem-su u-Ru ne u-tat ur-kob, tumsu e ho i nome donse-du haan-ur Wa-u-Hen u-Ru. No tok wun u kom-tu net-ut yo-to tumsu no ho wa. 53 No onke us-bor udu wa-Tom u-Ru, sedi no dorogse da.” 54 Da-u un hoge iya, e hog us-ryab sok, e epru ut-gop remu us-ryab. 55 Yar-u u-Ru dor-ut Istifanus, wa wu is u dom u-ru se wa hyen sek-mu u-Ru, tumsu wa hyen Yeso u ees u kom ut-cwa u-Ru. 56 Istifanus zu, “Gwatun! Um o hyan-du dom u-ru ur-huk tumsu ‘Wa'-u Net’ o ees u kom ut-cwa u-Ru.” 57 Se un heese ut-jar u-tat, un tage to-ut un, un he wun u-da u-gan. 58 Un tok wun m-rwu u-dim u-bo, un hu bongu wun ut-ta'ar. Net-tu ooge ke-tu wun us-rem, e horom toggo-us yat-se su dom uka e dote keru bongu wun ut-ta'ar, e huut cwa-ut e ur-cun udu okon zwar-o wu na zuye Shawuru. 59 E bongu Istifanus, wa hen se wa nom us-toog wa zu, “Wa-ko-uyan Yeso, kab fat-ur ri.” 60 Se wa he ut-jwun, wa jakus u-cwar wa zu, “Wa-ko-uyan a-bo ship ba'as-ut un da.” Da-u ut-war iya, se wa murus.

8 Shawuru o ukun, tumsu wa yaag ur-beb uzu na ho Istifanus. U tek-u ho-ur re, okon gwuz-o yune za rem u tek-u a-doru Urusharima. Na burgusse o u gas-u Yahudiya u Samariya-ne, a-Tomu Yeso e kuse u war'e ukun. 2 Eken a-dor u-Ru ne haan e dok Istifanus. E kanug sok remu Istifanus. 3 Se Shawuru re shu u yadu a-doru Yeso ur-kob sok. Wa o cwaag ut-bu wa o naknu campa-ne u neta-ne u tagu e, u me kur-u m-tok. 4 Net-tu na burgusse, hu ut-riig u but-tu Rem-su m-Remer su Yeso. 5 Firibus hu u bo-o Samariya u waru net-ne uzu Yeso wa o Kiristi. 6 Da-u net-tu hoge, tumsu e hyen nom-tu m-shin

tu Firibus o ut-nom, e muut jab-us e ur-be ur-gan u nom-u na o ut-war ne. 7 Nom us-te heese ut-jar, e hu m-som dugu war-tu ut-net u-tat, tumsu na ye ut-net u-tat i otte gom-su swa-u net ut-be m-yar, u a-za-us-na ne. 8 U remu iya na nom ur-so sok u bo-u o. 9 Wakun net wa oro wuna zuye Simon, wu nome u-gwat u bo-u o. Tumsu wa ho Samariya-ne u murimmo sok, wa kub hi-ur wa uka net-u yat-wa. 10 Net-tu o ukun beet a-ut-kwum ne u a-za-ut-kwum ne, byurun udu wun. E o ut-zu, “Net unwa otte beb-du u-Ru, tumsu Ru-u wa'ag wa, wa shu'ut netu yat-wa.” 11 Un muut jab-us un udu ro sok, remu zu wa tumbte wa o nom-du nom-tu m-shin u beb-du m-bon. 12 Sedi da-u un ya ut-nip u Firibus wa but-tu Rem-su m-Remer su faruk-du u-Ru u dim-ur Yeso Kiristi ne, na nomu un ut-yubusse m-bu, u dame campa-ne ut-neta ne. 13 Simon yu' jab kowa, da-u na nomu wa ut-yubusse m-bu se wa dup Firibus ur-shu'ut. Da-u wa hyane nom-tu m-shin us-nap ne tu na nome, se wa hu murimmo. 14 Da-u a-Tomu Yeso i o u Urusharima hoge uzu Samariya-ne kabug rem-su u-Ru, se e tok Biturus e Yohanna ukun. 15 Da-u Biturus e Yohanna do'e ukun, un nomu un us-toog, remu e kum-ut Yar-u u-Ru. 16 Biturus e Yohanna nup remu zu Yar-u teegu haan udu un da, sedi na nomgu un ut-yubusse m-bu u dim-du Wa-ko-uyan Yeso. 17 Biturus e Yohanna doru un u-kom e wa'-u un nu-u so-o, e kum-ut Yar-u u-Ru. 18 Da-u Simon hyane uzu Ru-u yaag beb-du Yar-u wa udu ut-net, da-u a-Tomu Yeso doru ut-net ut-kom. Se wa nabu a-Tomu Yeso shik. 19 Wa zu, “Na ya' me kome beb-ur re, remu zu kowana um dore u-kom se wa kum Yar-u u-Ru.” 20 Biturus zu wun, “Bo u shik-u ro ne, ¿no dor m-zan, bo o m-hyan uzu u shike bo dote kwum-du ya' u-Ru? 21 Ru-u wa'ag bo u nom-du okon ur-kot u it ne u pama-u it o ut-nom ne da. Remu zu Ru-u nak uzu dorog-us ro za u so-se da. 22 Se bo byurun bo yage nom-du nom-ut yo-to tun-to, bo kon u-Ru wa has-tu bo nom-tu bo zonge ut-nom u jab-u ro. 23 Um zuug iya remu zu um hyang bo o ur-shub ne sok, tumsu bo o m-wa u-me ut-ba'as.” 24 Se Simon zu, “Konon me Wa-Ko-uyan, taas nom-tu no ware ut-beet to kum me da.” 25 Da-u Biturus e Yohanna ware ut-net nomu e nape u hi-ur e u mot-ut Wa-ko-uyan Yeso tumsu e nom donse-du rem-us Yeso. Da-u e ooge u fun-yu ur-mu u Urusharima e hu warru Rem-su m-

Remer u taas-tu Samariya. 26 Wa-Tom u-Ru zu Firibus, “Yune bo dor m-ereg, bo dor fun-yu rwune dugu Urusharima m-ha u Gaza” wato fun-yu ur-dog. 27 Se wa yune wa do'e. Kuna wa bitte wakun net-u dak-u Itiyofiya tumsu man. Wa otte og-ur yat-de u faruk-ur Kandis u-Ren yu Itiyofiya, wuna wa ur-cun u-ren. Wa hagin u Urusharima remu wa nom-ut ut-huuk. 28 Da-u wa ooge u tek-u ur-nok m-mu u-bu u shu'ut u dom-u keke-yu jwaak, se wa u-pus ran-u wawarru rem-su u-Ru Ishaya wa hu ut-karunte. 29 Se Yar-u u-Ru zu Firibus, “Dapurse be-du keke-yu jwaak-u ya.” 30 Se Firibus nom m-som wa do'e udu ro, wa hog wun u karunte ran-u wawarru rem-su u-Ru Ishaya. Se Firibus shit wun uzu, “ZBo nak nom-u bo ut-karunte?” 31 Se wa shus wa zu, “A'o, se wakun kosku me.” Se wa zu Firibus, “Daane u dom-u Keke-yu u-jwaak yo shu'ut.” 32 U tek-u nom-u wa o ut-karunte o ut-zu, “Na nak wun uka u-ca m-ha udu ut-ho, uka kag-u u-ca hote us-ram udu a wa or-ru wa, iya o hen wa hak nu-u us-rem da. 33 Net-tu nongu wun nom-ut yo-to, tumsu e yaag wun umot da. Wakun zaar wu de keru warru uka ko-ur ro da, Remu zu na kabug fat-ur wa dugu u-dak.” 34 Se man u shit Firibus, “ZWa-warru rem-su u-Ru wana wa otte us-rem? ZRem-su hi-ur wa se wa otte ko wakun?” 35 Se Firibus heese yadu wun m-zun u-me rem-su u-Ru su u karunte. Wa waru wun Rem-su m-Remer su Yeso. 36 Un o tek-u m-ha se un te be-du m-bu. Se campa-u ya man zu, “Gwat bu-mu ya u ane, zyan o de ut-hoos na nomu bo ut-yubusse m-bu?” 38 Se wa zu u na egusse keke-yu jwaak, un yur beet un to u me m-bu, kuna Firibus nom-tu campa-u ya ut-yubusse m-bu. 39 Da-u un rwune dugu m-bu, Yar-u u-Ru kub Firibus. Campa-u ya man swurug hyan-du wun da tumsu, se wa hu m-ha u tek-u ur-so. 40 Firibus bit hi-ur wa u bo-u Azotus. Se wa nur bo-ut to ut-beet, wa oogu warru Rem-su m-Remer har wa te bo-u Kasariya.

9 Shawuru re shu ut-war m-kuwut ne uzu, “Um do'e yadu i ya jab uzu Yeso wa o Wa-ko-uyan ur-kob.” Se e do'e udu yu-Yat-ya a-Toog u Urusharima. 2 Wa konog wun uzu, wa ya' wun u-ran m-ha Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne tu Dimaku remu zu a wa bite a-dor u-Ru ukun campa-ne ko neta-ne se wa maas e wa mutun e u bo-u Urusharima wa tage e. 3 Wa o tek-u

m-ha wa haag m-te Dimaku, za rem zun-mu rwuun dugu dom u-ru mo gunus wun. 4 Se wa he'e u-dak tumsu wa hog yakun cwar-ya yu o zu wun, “Shawuru, Shawuru, zremu u-yan o bo otte yadu me ur-kob?” 5 Se wa zu, “ZWana bo oye yu-Yat-ya?” Cwar-yu shus ya zu, “Me wa Yeso wu bo o yadu ur-kob. 6 Yune bo cwa u me u-bo, kuna na dote waru bo nom-u bo de ut-nom.” 7 Huub-tu m-ha ro kerge nom-du us-rem da remu u-gyer. E o hog-du u-cwar, sedi e hyanug net da. 8 Se Shawuru yune. Da-u wa upse is wa hyen-ut da. Se huub-tu m-ha ro nuk wun u-kom, e haatun wun u Dimaku. 9 Wa nomug m-roog ut-tut wa hyen-ut da, wa reeg okon da, tumsu wa swaag okon da. 10 Yakun campa-ya oro wa-dor u Dimaku, wu na foge Hananiya. Wa-ko-uyan nomu wun us-rem u bo wa zu, “Hananiya!” Se wa shus wa zu, “Me ya Wa-ko-uyan.” 11 Wa-ko-uyan zu wun, “Yune bo dor u-fun yu na zu yu 'm-Kim,' bo do'e u bu-u Yahuda, bo shit ko net-u bo-u Tarsus oro ukun wu na zuye Shawuru. Shawuru o tek-u us-toog ukun. 12 Burus nom u-hyan, wa hyen wakun net-wa wu na zuye Hananiya wa haagun, wa doru wa u-kom remu wa mutun wa m-hyan.” 13 Se Hananiya shus wa zu, “Wa-ko-uyan, um swaag hog-du rem-su campa-u ya udu ut-net ut-tat, u remu nom-ut yo-to tu wa nome a-doru ro u Urusharima. 14 Tumsu a-toog i-yate swurgu wun ur-beb, wa i nome us-toog u dim-ur ro.” 15 Wa-ko-uyan zu, “De'e di remu net wa wu um dage wa nom-ut pama-u ri, tumsu wa nom donse-du dim-ur ri udu i za-yahuda-ne da, u farkina-ne tumsu u Isra-ne. 16 Me hi-du warri, me kosu wun kob-du u do'e ut-swa remu dim-ur ri.” 17 Se Hananiya do'e wa to u bu-u o wa saku Shawuru u-kom ur-hi. Wa zu, “Qru ri Shawuru, Wa-ko-uyan wa tomnu me, wato, Yeso wu kose hi-ur wa udu ro u dom-u u-fun, remu bo kum-ut m-hyan tumsu Yar-u u-Ru dor-ut bo.” 18 Za rem se okon nom-o uka u-ku hyeen dugu Is-u Shawuru, se wa kum m-hyan dugu kun wa yune na nomu wa ut-yubusse m-bu. 19 Wa reeg nom ut-re wa sur m-kwum ur-beb. Tumsu Shawuru shu'ut ukun udu eken a-dor-ne i o u Dimaku. 20 Za m-tumb, Shawuru heese warru rem-us Yeso u Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne tu Yahuda-ne, uzu Yeso wa o Wa'-u u-Ru. 21 Ut-net ut-beet I hoge, e hu murimmo. E zu, “Net unwa hore ut-net, ztumsu wa burgusse ut-net i foge dim-ur Yeso u Urusharima da? Jiya haan de wa haane u wa

maas e, wa huut u kenu a-toog i-yate!” 22 Sedi Ru-u yaag Shawuru beb-du ut-but udu ut-net tumsu wa hu nak-du jab-su Yahuda-ne i o ur-yu u Dimaku. Wa o waru un uzu Yeso o Kiristi, wu Ru-u dage. 23 Da rooge u-tat, Yahuda-ne zong e ho Shawuru. 24 Se Shawuru hog nom-u un zonge ut-nom. U-ho m-gyup ne un o wadu ur-is, u is-tu u-bo uka un dote ho-du wun. 25 M-gyup a-doru Yeso haan e gun wun u-me u-koor e ruut wun u yakun pyam-ya yu na hune sar. 26 Da-u Shawuru haane u Urusharima, se wa nom uka wa cwa u-me a-doru Yeso. Sedi un beet kowan hog gyer-u ro, remu zu un eeste uzu wa o tek-u a-doru Yeso da. 27 Baraba kub wun udu a-Tomu Yeso. Wa waru un uka Shawuru hente Wa-ko-uyan u-fun, u bo-u Dimaku ne uka Ru-u nom-tu wun us-rem, tumsu uka Shawuru wurte rem-us Yeso u Dimaku za u-gyer. 28 Dugu kun Shawuru heese ut-riig u unne u Urusharima. Wa o waru rem-su Wa-ko-uyan za u-gyer. 29 Tumsu wa hu us-rem u Yahuda-ne i hoge rem-ur ut-Girik, wa o inan u un ne, tumsu, e ut-sa e ho wun. 30 Da-u or-ut ro nape iya, se e huut wun u bo-u Kasariya e tok wun u bo-u Tarsus. 31 Dugu kun a-doru Yeso i dak-u Yahudiya, u Gariri ne, u Samariya-ne, e kum shu'ut-du m-yar, remu zu wakun zaar wu o yadu un ur-kob da. Yar-u u-Ru yaag un ur-beb tumsu wa swuru un shiriktin-mu jab. Morog-du a-dor kum ur-beb. Tumsu e sur u-tat remu sege-du Yar-u u-Ru, dak-u e o ur-yu e ye' Wa-ko-uyan m-zeg. 32 Da-u Biturus cwaage gas-u o u-beet, se wa do'e udu a-doru Yeso ne i o ur-shu'ut u bo-u Ridda. 33 Kuna wa bite wakun wu na zuye Iniyas wa otte gom-su swadu net ut-be. Wa o m-rit us-hak kob-du us-yur. 34 Biturus zu wun Iniyas, “Yeso Kiristi yaag bo m-yar. Yune bo hust wundi-ur ro.” Za rem Iniyas yune. 35 Net-tu Ridda ut-beet u tu dak-u Sharon ne, e hyen wuna ya' m-yar, se e byurun udu Wa-ko-uyan. 36 U Jopa yakun neta ya oro, wa-doru Yeso, wu na zuye Tabita. A-bo bargusse u rem-du ut-Girik na zu Dorkas. Neta-u ya ya'aste hi-ur wa u nom-du nom-ut so-to tumsu u nom-du ur-sege ne udu a-ur-kob-ne. 37 U da-u o wa nom kob-du m-yar, har wa murus. Da-u na tase zorru ur-u, e rust ur-u u me kur-u dom. 38 Ridda o ut-mor u Jopa ne, da-u a-dor hoge uzu Biturus o u Ridda, se e tom net-ne yur udu wun, remu e kon-ut wun wa haan udu un m-hor m-hor. 39 Se Biturus yune wa dor un. Da-u wa teye, un

kub wun m-da u kur-u dom. Bomos-ne, e o ees u dapus wun, e o us-kan, e o kosu wun us-toggo u tokon cwu-to ne tu Tabita nomu un da-u wa ooge ur-kot u un ne. 40 Biturus zu un ru u-do, se wa he ut-jwun wa nom us-toog, wa bir udu ur-u wa zu, “Tabita yune!” Se Tabita upus is. Da-u wa hyane Biturus, se wa yune u shu'ut m-shu'ut. 41 Biturus nub u-kom, wa ship wun udu ur-yune se wa fog a-doru bomos-ne wa nabu un wa ur-fat ne. 42 Rem-us se te kohene u Joffa, tumsu ut-net u-tat e ye ut-nip udu Wa-ko-uyan. 43 Biturus shu'ut ut-ho u-tat u Jopa, u bu-u wakun (Wa u-swam ut-ka) dim-ur wa Simon.

10 Wakun net-wa oro u Kasariya na zu wa Koniriyus. U o yu yat-ya a-m-gag ne Roma-ne wa, u morog-du na foge, “Morog-du Itariya.” 2 Wa cwanug u-Ru u jab-u ro ne beet, tumsu oog wu “Nomu u-Ru ut-huuk” net-tu bu-u ro ne ut-beet. Wa o nomu Yahuda-ne ur-sege u-tat, i o ur-kob tumsu wa nom us-toog udu u-Ru ko mune. 3 Dekun ho-de u dapus us-kwan us-tut su m-rim, se wa nom u-hyan. Wa hyen wa-Tom u-Ru, wu cwaane udu ro uzu, “Koniriyus!” 4 Koniriyus hen se wa hu gwat-du wun u-gyer ne, wa zu, “Uso-u u-bu ri, yan-o?” Wa-Tom u-Ru zu wun, “Toog-us ro u sege-ur ro udu a-ur-kob-ne, teeg udu u-Ru tumsu to shu'ute nom-u ut-bakus udu u-Ru. 5 U da-o tom ut-net m-ha u Jopa, na mutun yakun campa-ya wu na zuye Simon wu na foge Biturus. 6 Wa cust-u bu-u Simon wa-swam ut-ka, wu bu-u wa o dapus m-sa” 7 Da-u wa-Tom u-Ru wu nomu us-rem u wun ne arke, Koniriyus fog tok-u wa yur, u wa m-gag wu ya' ur-hi sok udu ro, i nomu wun us-pama ne ko mune. 8 Wa waru un ut-nom ut-beet uka na nomte se wa-Tom un u Jopa. 9 Da-u is gase, u tek-u u-ho, a-tomu Koniriyus tut o tek-u m-ha. E Haag m-te bo-u Jopa, Biturus yune wa duus u kur-u dom wa nom-ut us-toog. 10 Se wa hoog us-mer, wa ut-sa nom ut-re. Da-u na o tek-u nom-du nom-ut re, se wa nom u-hyan. 11 Se wa hyen dom u-ru upuste, okon nom-o cuzun uka kus-u yat-o, o cuzun u-dak nu-ut wane ut-nas. 12 U-me kus-u o ko-uyan go-du bisa ur-dog o oro u-me, i us-na us-nas oro u i za us-na ne, u no ne i ur-dog. 13 Cwar-yu zu wun, “Biturus, yune, bo pan, bo-tu.” 14 Biturus zu, “Wa-ko-uyan, za ut-nome da, um tamug tudu m-ap mu Bor-ut Mosa hose it ut-tu da.” 15 Cwar-yu sur nomu wun us-rem u-yurumse uzu,

“Nom-ū Ru-ū mūtē u-hēn, a-bō zū ō zattē u-hēn da.” 16 Na nom iya ūso u-tūt, za rem na kūb u-kus ū dōm u-rū. 17 Da-ū Biturus ō tēk-ū ūs-dorog ūzū yan go bo' ō iya, sē net-tū Koniriyus tōmē teen bu-u Simōn. E ō ees ū is u-bu. 18 E fog, e shit ūzū ko Simōn wūna foge Biturus cūstē ū anē. 19 Biturus ō tēk-ū ūs-dorog, Yar-ū zū wūn, “Simōn, net-nē tūt ō sa-u ró. 20 Yūnē bō ciz, bō dōr ūn, a-bō nom sakna ū okōn da remū zū mē wa tōmnū ūn.” 21 Biturus ciz ūdū net-ūt tō, sē wa zū ūn, “ĲMē wa nō ūt-sa? ĲYan-ō hatūn nō?” 22 Net-ūt tō zū, “Yū-shū a-m-gagu Roma-nē wa tōmnū it. Wa otte dim-ūr sō-de, tūmsū wū nōmē u-Rū ūt-huuk. Net wa wū net-tū Yahuda-nē nōmē rem-ūs sō-sē ū wa nē. Wa Tōm u-Rū wū u-hēn wa zū wūn wa-tōm bō haan ū bu-u ro, wa hog nom-ū bō dē ūt-war.” 23 Sē Biturus toot ūn ū-mē u-bu, wa yū' ūn be-dē m-roog. Da-ū is gase Biturus nok ū ūn nē, tūmsū ēken a-dorū Yēsō dugu Jopa ē shū'ū wūn. 24 Ū ho-du u-tūtursē ūn tō ū Kasariya. Koniriyus ogū estū ūn, sē wa fagūn or-ūt wa nē ū huūb-tū ūr-shū'ūt ū wanē beēt. 25 Da-ū Biturus cwaye u-bu, Koniriyus bit wūn wa he ūt-jwūn wa nomū wūn sekmysse wūn. 26 Biturus zū wa yūnē, wa zū, “Yūnē ūr-ees, Kōmē net wa ūm oye.” 27 Biturus ō tēk-ū ūs-rem, wa aruk m-cwa ū-mē sē wa bit ūt-net u-tāt. 28 Wa zū ūn, “Nō nak ūzū pas-dū bōr-u Yahuda-nē dē ū wa-yahuda nom-ūt ūr-karug ū wa za-Yahuda-nē. Sēdi Ru-ū kōskū mē ūzū a ūm fag wakūn za u-hēn da kō wa-ūs-gur da. 29 Dē wūtē da na tōmnē ūm haan ūm gugumtē da, ū da-ō hēn ūm ūt-sa ūm nap nom-ū nō fog-tū mē.” 30 Koniriyus shūs wa zū, “Ūt-hō ūt-nas tū arke, hōn-hōn ūs-kwam ūs-tūt sū m-rim, ūm ō tēk-ū ūs-tōog ū bu-u ri, sē ūm hyen wakūn ū ees ū shū ri ū cwū-tū m-bakūt nē sok. 31 Net-ū wa zū mē, ‘Koniriyus Ru-ū hōk tōog-ūs ró, ū sege-dū bō nōmē a-ūr-kōb-nē beēt, Ru-ū bakustē ū bō nē. 32 Tōm ū Jopa na fagūn Simōn, wūna zuyē Biturus, wa cūstē ū bu-u Simōn wa-swam ūt-ka, wū bu-u wa ō dapus m-sa.’ 33 Dē wūtē ūm tom na fagūn bō, tūmsū nong ūr-zwar ū bō hatūn. It mōrogtē ū kenū u-Rū, remū it hog nom-ū wa ūt-sa bō warū it.” 34 Biturus heese nomū ūn ūs-rem ūzū, “Ū da-ō ūm nak ūt-nip ūzū Ru-ū kōstē m-kūuk da. 35 Wa kūb net-tū kō-uyan dak-ō i ō gyer-u ro, tūmsū net-tū ō nom-dū nom-ū Ru-ū ūt-sa. 36 Nō nak tōmū Ru-ū nōmē m-ha ūdū net-tū Isra-nē, warrū Rem-sū m-Rēmēr sū shū'ūt-dū m-yar

sū Yēsō Kiristi, wūna ō Wa-kō-uyan ū kowan. 37 Nō nak nom-ū nōmē ū-mē dak-ū Yahudiya, na takkūn ū Gariri, da Yohanna heese bīt-tū ūt-yūbusse m-bū. 38 Nō nak mōt-ūt Yēsō wa-Nazara. Nō nak Ru-ū shūustē wa ū Yar-u u-Rū, tūmsū ūr-bēb nē. Tūmsū nō nak ūka Yēsō huūtē ūr-cwa, ū nom-dū nom-ūt sō-tō, ū hastū net-nē ūs-gōm. Wa yadū m-yar ūdū net-tū faruk-ū nom ūs-te shipse, remū zū Ru-ū ō ūr-kot ū wūn nē. 39 “In beēt kowan hyanug tūmsū wa wūr nom-ū Yēsō nōmē ū dak-ū Yahuda-nē ū Urusharima nē. Tū-shū tū Urusharima hōog wūn ē tūr wūn ū dōm u-kan. 40 Ru-ū wa'ag wa yūnē ū ho-du u-tūtursē dugu m-mar, tūmsū net-tū hyanug wūn. 41 Net-tō ūt-beet tū hyane wūn da, sēdi in, i Ru-ū dage remū in hyen-ūt tūmsū in warūn ēken nom-tū in hyane. Tūmsū it reg tūmsū it swaag ūr-kot ū wūn nē da-ū wa yūnē dugu-dū m-mar. 42 Wa wargū ūzū na nom ūt-būt ūdū ūt-net, tūmsū na warū ē ūzū wūna Ru-ū dage wa shū'ūt wa kwūp-dū ūs-rem sū i ō tēk-ū ūr-fat ū i mare nē. 43 A-warrū rem-sū u-Rū nē beēt ē warug ūzū wū ya' jab-ū wūn nē wa ūt-kwūm jaas-dū ūt-ba'as ū tēk-ū dim-ūr ro.” 44 Biturus ō tēk-ū warrū rem-ūs sin-sē, Yar-u u-Rū heen ū dōm-ū kowan wū hoge rem-sē. 45 Yahuda-nē a-dor i haane ūr-kot ū Biturus nē ē hū mūrimmō remū zū i za-yahuda-nē da kwūmug Yar-u u-Rū. 46 A-dorū Yahuda-nē hōk nomū Ru-ū nōmē remū zū ūn hōk net-ūt tō ūs-rem ū tōkōn rem-tō ē vom u-Rū. Sē Biturus zū, 47 “ĲWakūn oro wū dē ūt-hoos na nomū net-ūt tun-tō ūt-yūbusse m-bū? E kwūmug Yar-u u-Rū ūka in kumtē.” 48 Sē Biturus zū or-ūt wa nomōn ūn ūt-yūbusse m-bū, ū dim-ūr Yēsō Kiristi. Sē net-tū bu-u Koniriyus kon ūzū Biturus ū shū'ūt ū ūn nē ūt-hō cashi.

11 A-Tōmū Yēsō ū a-dor-nē ū-mē dak-ū Yahudiya u-beēt ē hōk ūzū i za-Yahuda-nē da, ē kabug rem-sū u-Rū. 2 Da-ū Biturus dō'e ū Urusharima ēken i-yatē Yahuda-nē a-dor, i na nōmē ūr-pes, ē nomū wūn u-har. 3 E zū, “ĲRemū u-yan ō bō detē ūdū i nomtē ūr-pes da, har bō rē nom ūt-rē ū ūn nē?” 4 Biturus heese warū ūn ūr-zwar nē. Wa zū, 5 “Ūm ō ū bō-ū Jopa ūm ō ūs-tōog, sē ūm nom u-hyan. Ūm hyen okōn nom-ō ū cūzūn dugu dōm u-rū ūka kus-u yat-ō ū nu-ūt wa nē ūt-naas, har ō teen ū dapus mē. 6 Da-ū ūm gwatē ūr-zwar nē, ūm hyen ūt-bisa i na-sū ūs-nas, ū bisa-tū

ur-dog ne, u i za us-na ne, u no i me ur-dog ne. 7 Tumsu um hog yakun cwar-ya yu zu me, 'Biturus, yune, bo pan, bo tu.' 8 "Se um zu, 'Iya o da! Wa-ko-uyan, um tamug re-du okon nom-o u bor-ut it Yahuda-ne kabe u za u-hen da.' 9 "Um sur m-hog u-cwar u-yurumse dugu u-ru yu zuye, 'Nom-u Ru-u muute u-hen a-bo kab o za u-hen da.' 10 Na nong inya us o u-tut kanda na kub-ut nom-ut to m-mu u dom-u u-ru. 11 "U tek-u da-u o se net-ne tut rwuun, e es u is u-bu u um otte. Na tomgon e dugu Kasariya u haan udu ri. 12 Se Yar-u u-Ru zu me, a um nom dorog-su okon nom-o da, um dor un. Or-ut ri net-ne ine shishin e shu'u me m-ha u Jopa har u me bu-u Kaniriyus. 13 Se wa waru it uka wa hente wa-Tom u-Ru eeste u bu-u ro, wa-Tom u-Ru zu, 'Tom m-ha u Jopa na fagun Simon, wu na zuye Biturus. 14 Wa de haatun bo rem-su bo dote kwum-du u-ukur bo u net-tu bu-u ro ne beet.' 15 "Ba um heese nomu un us-rem, se Yar-u u-Ru heen u dom-u un, uka heten it ur-takun. 16 Se um bakus rem-su Wa-ko-uyan uka se zutte, 'Yohanna nong ut-yubusse m-bu, na de nomu no u Yar-u u-Ru.' 17 Ba shu'ute uzu Ru-u nongu un u-nya hon-hon uka wa yete in, da-u in ya'e ut-nip udu Wa-ko-uyan Yeso Kiristi, tumsu um korge um hoos u-Ru da!" 18 Da Yahuda-ne u a-doru Yeso ne hoge iya, e taag u nom-u e de ut-zu. Se e vom u-Ru, e o ut-zu, "Ko i za-yahuda-ne da Ru-u nongu e fun-yu yage-du ut-ba'as u kwum-du ur-fat ne." 19 Da-u na ho Istifanus, Yahuda-ne hu yadu a-doru Yeso ur-kob. Remu iya a-doru Yeso burug m-ha tokon bo-to. Eken do'e dak-u Finikiya u Sayifurus ne u bo-u Antakiya ne. E o waru rem-su u-Ru udu Yahuda-ne u wa-ur-e'. 20 Sedi eken a-dor-ne oro dugu Sayifurus u Sayirin-ne e do'e u Antakiya e nome i za-yahuda-ne da us-rem, e o waru un Rem-su m-Remer su Wa-ko-uyan Yeso. 21 Beb-du u-Ru o ur-kot u un ne har net-ne u-tat e yage ut-ba'as e byurun udu Wa-ko-uyan. 22 Rem-su nomu na nome u Antakiya teeg udu a-dor i o u Urusharima, ban-du a-doru Yeso tok Baraba m-ha u Antakiya. 23 Da-u wa haane se wa hyen nom-u Ru-u nome un, se wa nom ur-so. Se wa sur m-ya un shiriktin-mu jab uzu, un shu'ut u tek-u yadu jab udu Wa-ko-uyan u-me jab-us un. 24 Baraba net-u ur-ka wa, tumsu Yar-u u-Ru o dor-tu wun, tumsu wa otte yadu jab. Ut-net u-tat e byurun udu Wa-ko-uyan. 25 Dugu kun se Baraba do'e u Tarsus u sa-u Shawuru.

26 Da-u wa bite wun u kun, se wa haatun wun u Antakiya. U-hak u-gan hon-hon, un o u a-doru Yeso ne, e o nomu net-ne u-tat ut-kose. U Antakiya o na heeste fag-du a-dor Kirista-ne. 27 U da-u o eken a-warru rem-su u-Ru haan u Antakiya dugu Urusharima. 28 Wagan u tek-u me un, na zu wa Agabus, wa yune ur-es, wa nom us-rem u tek-u beb-du Yar-u u-Ru. Wa zu na ut-nom us-mer u-dak u-beet. (Na nong se hen u da-u Sisar Kawudikiya ooge ur-faruk.) 29 Se a-dor Yeso dorog u jab-u e uzu e tom-tu or-ut e ne i o Yahudiya ur-sege, kowan kub nom wa de ut-kere ut-ya. 30 Iya o hen e nomte, e yasu Baraba tom e Shawuru sege-ur e m-ha udu tu-shu a-doru Yeso u Urusharima.

12 U tek-u da-u o Here Agarifa Faruk heese yadu eken a a-doru Yeso ne ur-kob. 2 Here wa'ag karma-ne ho Yakubu huno-u Yohanna u-van. 3 Da-u wa hyane uzu Yahuda-ne hok zwaru nom-u wa nome, se wa maas Biturus kowa. Tun-to nom-to ut-beet na nomug to u da-u Morog-du ur-Beredi du za m-Yis. 4 Da-u Here maase Biturus wa wu wun u me bu-u m-tok, wa wu karma-ne op u shishin e e' wun. Wa wa'ag jab uzu ana tase Morog-du za m-Yis, wa de kwupu wun us-rem tumsu wa wun ur-kob u-me ut-net. 5 Da-u Biturus o u me bu-u m-tok ban-du a-doru Yeso hu u nom-du us-toog udu u-Ru u remu wun. 6 U tek-u m-gyup kanda Here woot jab uzu a is-u gase wa de kwupu Biturus us-rem, Biturus o m-gag u ho-su kwam-ne us-yur tumsu wa o m-roog u tek-u me a-m-gag ne yur. Net-tu o e'-du bu-u m-tok e oog u is bu-u m-tok ur-e'. 7 Za rem wa-Tom u-Ru rwuun, zun-mu mok u-kur u-beet. Se wa-tom u-Ru tum Biturus u-kit wa zust wun. Wa zu wun, "Yune!" Se ho-su kwam kusmusse dugu kom-ut Biturus. 8 Wa-Tom u-Ru zu wun, "Wa toggo-u ro, ut-ka'at ne." Se wa wu, wa-Tom u-Ru zu wun, "Hobge borgo-u ro, bo doron me." 9 Se Biturus yune wa dor wun, wa nak uzu nom-u wa-Tom u-Ru o ut-nom nip-to da, wa kabug uzu bo-o wa otte. 10 Da-u un arke a-ur-e'-ne i ur-takun u i u-yurumse ne un te is-yu u-kwam yu cwa-du gas-u u-bo. Is-yu upus u hi-ur wa, se un ru, un teeg be-du fun-yu tuuste, se wa-tom u-Ru yage wun. 11 Da tase Biturus muun u tek-u dorog-us se wa zu, "U da-o um nak Ru-o tomne wa-tom-u wa, wa ukur me dugu kom-ut Here tumsu u nom-ut yo-to ne tu Yahuda-ne

ogu zongte nomu me.” 12 Da-u Biturus hyane iya, se wa hu u bu-u Meri ne ino-u Yohanna wu na zuye Markus. Kuna net-tu morogte e o us-toog. 13 Da-u wa koote is-u pyu u-bu, eken gwup-e, i o m-an-k u bu-u o wuna zuye Roda, wa rwuun wa hyan wu o u-do. 14 Da-u wa nape uzu cwar-u Biturus ya, se wa nom ur-so sok. U remu ur-so wa haag u ups-u is da, se wa jarug m-som m-mu wa waru un uzu Biturus o ees u is u-bu. 15 Se e zu wun, “Bo o u-dak!” Sedi Roda hen wa re shu u waru un uzu Biturus wa, e hen e zu, “Yar-u ro o.” 16 Biturus hu koot u-is. Da-u e upse, e hyen Biturus nom-u ho e murimmo sok. 17 Wa hen wa nomu un u-kom uzu un ho us-ram, u da-u o wa waru un uka Ru-u rwuttun wun u me bu-u m-tok. Tumsu wa zu, “Warun Yakubu u or-ut ri ne beet rem-us sin-se” Dugu kun wa yune wa do'e u dekun be-de. 18 Da-u is gase, gwuz yune u tek-u me a-m-gag ne u remu nomu kume Biturus. 19 Da-u Here wa'e karma-ne goot wun e hyanug Biturus da. Se wa nomu un ur-shut uzu, “Remu u-yan o no yakte Biturus ruut?” E kerge zudu okon da. Se wa zu karma-ne, e kab karma-ne i nome ur-e' e do'e e horrusse e. Dugu kun se Here aruk m-ha Yahudiya tumsu wa nomon ut-ho cashi Kasariya. 20 U tek-u da-u o Here hog us-ryab u net-tu Taya u Sidon ne. Se un dug tokon net-to e haan udu Here. Un baag u kwung ur-beb dugu-du Biratus yu-shu i o m-an-k u-me u-pada uzu wa waru Here uzu un o sa-u shu'ut-du m-yar u wane remu zu du ro de un wute jab-u kwum-du nom ut-re. 21 U tek-u ho-du un dage, Here Faruk wu cwu-tu ur-faruk, wa shu'ut u pora-du ur-faruk wa nomu ut-net us-rem. 22 Da-u ban-du ut-net hoge iya, se e yuns us-cwar un hu ut-zu, “Hogon sin-se, Cwar-yu okon ru-u o, yu net ya da.” 23 Za rem, kuna wa-Tom u-Ru gupte wun, remu zu wa nongu u-Ru m-sek da, se zwatu hu re-du wun har wa murus. 24 Se rem-su u-Ru re u-shu m-cwa ko hene, Net-tu kabe Yeso hu swurun. 25 Da-u e tase pama-u e, se Baraba e Shawuru muun dugu Urusharima. E muun u Yohanna ne wu na zuye Markus.

13 U-me a-doru Yeso u i ooge u Antakiya u dak-u Siriya-ne a-warru rem-su u-Ru u a-ut-kose ne, wato: Baraba e Simiyon wu na zuye, “Net-u rim-o,” U Rushiyos dugu Sayirin, U Manayen wu yune ur-kot e Here Antipas Faruk, Tumsu u Shawuru. 2 Da-u e ooge nomu

u-Ru ut-huuk, u-swaat ne, se Yar-u u-Ru zu, “Kungussun me Baraba e Shawuru remu pama-u um dagu un un nom.” 3 Da-u un tase u-swaat us-toog ne, se un doru Baraba e Shawuru ut-kom un wa-u un nu-u so-o, remu pama-u Ru-u ya e, un zu e, e aruk. 4 Da Yar-u u-Ru tome Baraba e Shawuru, e do'e u bo-u Sarukiya, dugu kun un to u-me u-hat m-ha Sayifurus. 5 Da un teye bo-u Saramis, un wur rem-su u-Ru u Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne tu Yahuda-ne. Yohanna e Markus o ur-kot u un ne, wa o segu un. 6 Da-u un tase narru Sibirin u-beet m-ha da-u un tene bo-u Bafos. Kuna un goton u wakun wa-u-gwat wa ne, wuna foge Wa'-u Joshuwa. Wa-Yahuda wa, wu kose uzu wa-warru rem-su u-Ru wa, sedi wu us-bi wa. 7 Wa o huub-u Wa-u-dak Sarjiyus Burus, Burus net wa-m-nap ne sok. Se wa fog Baraba e Shawuru remu zu wa ut-sa wa hog rem-su u-Ru. 8 Se Arimas wa-u Joshuwa wa-u-gwat wa, wa gugum dorru rem-us un, wa ut-sa wa par Wa-u-dak a wa ya' jab udu Yeso da. 9 Se Shawuru wu na zuye Burus, Yar-u u-Ru dor-ut wa, se wa saku Arimas ur-is. 10 Wa zu, “Bo wa'-u faruk-u nom us-te! Bo tonte nom-u so-o da, bo otte jab-u rak-su ut-net, u jab-u yo-o ne. Yage bargussu nip-ut Wa-ko-uyan us-bi 11 U da-o hen Ru-u de ya bo ur-kob, bo de ut-shu'ut po. Bo de nom-du u-da, bo za hyan-du zun-mu ur-ho da.” Za rem se wa po, uka wu o u-me u-cwum, se wa hu pama ut-vubug remu wa kum-ut wu de shup-du wa u-kom wa nak-du wa. 12 Da-u Wa-u-dak hyane nom-u nome, se wa yu' jab wa o murimmo u kose-tu Wa-ko-uyan Yeso. 13 Se Burus u huub-ut wa ne yune dugu Bafos u me u-hat, e do'e u Ferga u dak-u Famiriya. Yohanna wu na zuye Markus wa som un, wa mu u Urusharima. 14 Un hen un re shu dugu Ferga, un do'e u bo-u Antakiya u dak-u Bisidiya. U Ho-du ur-Hure Yahuda-ne un cwaag u Kur-u ut-Kose un shu'ut. 15 Da-u na tase m-karunte dugu kose-ut Mosa, u ran-tu a-warru rem-su u-Ru ne, se yu-shu bu-u ut-kose tom udu un uzu, “Or-ut it, a no otte nomu no de waru net-ut tun-to no swur-tu e shiriktin-mu jab, warun it.” 16 Se Burus yune ur-es, wa jakus kom-u us-cwa ro uka net-tu dote er-ru wun. Se wa zu, “No or-ut ri Isra-ne, u i za-Yahuda-ne da, i nome u-Ru ut-huuk, hoon us-ram. 17 Ru-u it Isra-ne nome ut-huuk, wa dak uso-tu uso-ut in e shu'ut net-ut wa, tumsu wa wa'ag e sur u-tat, da-u e ooge ur-yu u dak-u Masar. Da-u hak-su arke, Ru-u

sekku un u beb-ur wa. Wa rwutun dugu dak-u o. 18 Wa kere gag-du jab-u un ne m-te us-hak ut-shik ut-yur u me ur-dog. 19 Da-u wa wa'e Isra-ne re ut-rem ut-ta'er m-gag i ooge ur-yu u dak-u Kan'ana, wa ye Isra-ne kwum-tu dak-u o. 20 Tunto nom-to ut-beet, na nong to u tek-u us-hak ut-kok ut-nas ut-shik ut-yur u op. "Da tase Ru-u wa'-u un a-kwup-du us-rem ne, har u haan u da-u wa-warru rem-su u-Ru Samaira. 21 U da-u o u kon u na ya' un faruk wu de shu'utu faruku un. Se Ru-u ye un Shawuru wa'-u Kish, net u ko-ur Banyami, wu nome ur-faruk us-hak ut-shik ut-yur. 22 Da-u Ru-u haste Shawuru, wa ye' un Dawuda wa shu'ut faruk-u un. Ru-u nong us-rem u Dawuda uzu, 'Um byuk-ut Dawuda wa'-u Jesse, net wa wu ut-sa wa nom nom-u um ut-sa. Tumsu wa de nom-du nom-u um ut-sa u-beet.' 23 "Dugu ko-ur net uno Ru-u hattun Isra-ne Wa-u-Ukur, Yeso, uka wa este us-rem. 24 Kanda haan-ur Yeso, Yohanna Wa-ut-yubusse m-bu wargu net-tu Isra-ne ut-beet e yage ut-ba'as tumsu e kon u-Ru wu nome ur-ho, na nomu e ut-yubusse m-bu. 25 Da Yohanna ha taas nom-u wa ut-nom, se wa zu, 'iNo o m-hyan me wa o Kiristi, wu Ru-u nomte estedu us-rem wa ut-tomon? Me wa da. Sedi Kiristi de haan za m-tumb. Um korge um ust gor-su ka'at-ut wa da.' 26 "No or-ut ri, ko-ur Ibrahi, tumsu u i za-yahuda-ne da I nome u-Ru ut-huuk, udu in do'e Ru-u tomtun rem-su u-ukur u sin-se. 27 Remu zu i o shu'ut u Urusharima u i-yate ne beet e nak uzu wuna o Wa-u-Ukur da. Ko-uyan ho-du ur-hure de du Yahuda-ne, un karunte nom-tu Wa-warru rem-su u-Ru pane, un gwa'ag nu-du nom-u wa-warru rem-su u-Ru pane u mottu Yeso Kiristi da. Un nomug nomu shuuste rem-su a-warru rem-su u-Ru ne ware, remu ho-du Yeso du un nome. 28 Ko ba shu'ute uzu na byuk-ut wa ut-ba'as ne tu kore na ho wa da, sedi net-tu kon Biratus uzu na ho Yeso. 29 Un nongu Yeso nom-ut to ut-beet tu A-warru rem-su u-Ru ne pane m-tumb ne uzu net-to nomu wun. Un custun war-u ro dugu dom u-kan un cin u-me u-sag. 30 Sedi Ru-u yuns wun dugu marimari-ne. 31 Ut-ho u-tat u kose hi-ur ro udu i noke u wun ne m-ha dugu Gariri m-ha Urusharima. Un shu'ute uka i hyane tumsu e o war-ru rem-us ro udu ut-net u da-o. 32 "It o waru no Rem-su m-Remer, nom-u Ru-u este us-rem udu uso-tu uso-ut in, 33 tumsu Ru-u shuuste to u remu in yaag-u un, remu yunsu Yeso, uka otte m-pam u

okon sep-o u-me Ran-u Sep-u ut-Vam: "'Bo o wa'-u ri, um o uso-u ro u ya-o.' 34 Ru-u yunste Yeso dugu marimari-ne, se koske uzu hen Yeso za m-mar ko ut-zum da. Ru-u nong nomu wa zu wa ut-nom da-u wa yunse Yeso dugu marimari-ne. Da-u Ru-u zuye, 'Um de hen u segu no net-ut ri uka um nom-tu Dawuda estedu us-rem u nomu um de ut-nom.' 35 U-me Ran-u Sep-tu ut-vam, okon Sep-u ut-vam o zuug, 'Bo za ut-yage u Wa-u-hen u ro u zum da.' 36 "Da-u Dawuda ooge ur-fat, wa nomog nom-u Ru-u wa'e wa ut-nom. Se wa mur, net-tu jwak wa, uka e nomte uso-tu uso-ut wa, tumsu war-u ro zumus. Sin-se koske uzu Dawuda rem-su hi-ur wa se wa otte u-me Sep-u ut-vam uno da. 37 Sedi Yeso wu Ru-u yunse dugu m-mar wa zumug u-me u-sag da. 38 "Remu iya or-ut ri, um ut-sa no nap uzu u-me Yeso inya o it nom-tu no donse-du yage-du ut-ba'as. 39 Um o hen u waru no, u-me Yeso, net beet wu ya' jab udu wun, wa ut-kwum u-ukur dugu ut-ba'as, ukur u wa kume u tek-u me bor-tu Mosa pane da. 40 Gwatun hi-ut no sok tas nomu Ru-u ware u-me ran-tu a-warru rem-su u-Ru u kum no da, uzu, 41 "'Hogon no a u-shiga ne! No nom murimmo, no mar. Um de nom-du okon u tek-u ho-ut no, u no zatte yadu jab da, Ko wakun wargu no.'" 42 Burus e Baraba o m-rwu u-me Kur-u ut-Kose se net-tu kon un, un sur m-nom us-rem. Un zu Burus ne u nom rem-us se u Ho-du ur-Hure du oone. 43 Da-u net-tu burge dugu Kur-u ut-Kose, Yahuda-ne u ut-net ne u-tat u i barme e dor fun-u Yahuda-ne, e dor Burus e Baraba. E hen e ye' un shiriktin-mu jab. Burus bakustun un, un nom ur-yu u nap-mu nya-u u-Ru. 44 Da-u Ho-du ur-Hure byur-ne, uka net-tu bo-u o ut-beet e karugte u remu e hog-ut rem-su Wa-ko-uyan. 45 Da-u eken Yahuda-ne hyane morog-du ut-net nong u-tat, e hu ur-shub, e hu se-mu nomu Burus ware, tumsu e hu pepru wun. 46 Burus e Baraba nom us-rem za u-gyer. E zu, "No Yahuda-ne, kamug it heese nomu no Yahuda-ne but-tu rem-su u-Ru ur-takun. Ba shu'ute no gugumte se, tumsu no koske uzu no kamug kwum-du fat-du za ur-ma da, remu iya hen it de ut-ha udu i za-yahuda-ne da. (aiñnios g166) 47 Remu zu, Wa-ko-uyan baag u wargu it uzu, "'Um wa'ag bo shu'ut m-zun udu i za-yahuda-ne da, Remu bo hattun tom uzu Ru-u de nomu it u-ukur kohene u-me u-dak.'" 48 Da-u i za-yahuda-ne da hoge rem-us se, e hu

ur-so sok. E vom Wa-ko-uyan Yeso remu rem-us wa. I za-yahuda-ne da i Ru-u dage remu kwum-du fat-du za ur-ma'e yu' jab. (aiōnios g166) 49 Rem-us Wa-ko-uyan re shu ur-cwa kohene u dak-u o u-beet. 50 Sedi tokon tu-shu tu Yahuda-ne zungusse tokon neta to tu na o m-hog u e ne u-me u-bo u tokon neta-to ne i za-yahuda-ne da, i nome u-Ru ut-huuk. I za-yahuda-ne da e heese yadu Burus u Baraba ne ur-kob. Remu iya, e buz un dugu bo-u e. 51 Da-u a-Tomu Yeso o mottu ur-aruk, e pamtusse huug-mu naas e remu u shu'ute us-nap udu tu-shu Yahuda-ne uzu Ru-u gugumte un tumsu wa de yadu un ur-kob. E aruk u bo-u Ikoniya. 52 A-doru Yeso i o u bo-u Antakiya e hu ur-so, tumsu Yar-u u-Ru dor-ut e.

14 U Ikoniya Burus e Baraba cwaag uka e vette u Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne uka e vette. E warug rem-su u-Ru u beb-du Yar-u u-Ru, ut-net u-tat Yahuda-ne u i za-Yahuda-ne da e yu' jab. 2 Sedi eken Yahuda-ne gugumte yadu jab. E hu yadu i za-Yahuda-ne da us-rem. M-vaste eken i za-Yahuda-ne da hu hog-du ryab-su a-doru Yeso i o ukun. 3 Ko ba shu'ute iya Burus e Baraba tumbte ukun sok, e waru rem-su u-Ru jab gan u beb-du Wa-ko-uyan. Wa-ko-uyan Yeso yaag un ur-beb du nom-du nom-tu m-shin, us-nap ne ut-kose uzu but-ut un nip-to. 4 Net-tu bo-u o mot u-so u-yur, eken o dorru Yahuda-ne, tumsu eken o dorru a-Tomu Yeso. 5 Se i za-yahuda-ne da u tu-shu Yahuda-ne, e zongte e ya' a-Tom ur-kob, tumsu e bong e ut-ta'ar. 6 Da-u a-tomu Yeso ne hoge iya, e som m-ha u bo-tu Risitira u Darbe ne u ta'as-tu gur-u o u-me dak-u Rikoniya. 7 Kuna un rete shu u waru Rem-su m-Remer. 8 U Risitira yakun campa-ya oro ryam, wa tamug nom-du m-ha da dugu da-u na matu wa. 9 Wa o erru nomu Burus o ut-war. Se Burus saku wun ur-is. Da-u Burus hyane netu wa otte yadu jab-u kore na hastu wa us-gom, 10 se wa yuns u-cwar ur-beb ne. Wa zu, "Yune bo ees u na-us ro!" Da-u campa-u ya hoge iya, se wa tu mak wa yune wa heese m-ha. 11 Da-u morog-du ut-net hyane nomu Burus nome, se e jakus us-cwar u rem-ur Rikoniya-ne. U-da u-gan e zu, "Ut-nip, ru-tu hagun udu in u wartu ut-net!" 12 Se e ye Baraba ur-dim Zeyus, Burus hen e zu wa Hames, remu zu wuna ooge wa hi-du us-rem. 13 Se Wa-us-toog u m-giru Zeyus, wu kur-u m-giru wa o u-do u-bo, wa

hatun na u ut-pyakut ne u is u-bo. Wa-us-toogu m-gir u net-ut wane e ut-sa e nomu Burus ne e Barabas toog. 14 Da-u a-tomu Yeso Baraba e Burus hoge iya, se e keem toggo-us e remu namu jab. Un to u me ban-du ut-net m-som ut-jar un o ut-zu, 15 "Remu u-yan o no otte ut-nom inya? It net-to uka no. It hattun no Rem-su m-Remer, u remu zu no yakte nom-tu m-zan, no byurun udu u-Ru wu ur-fat, wu nome u-dak u dom u-ru ne, m-sa u ko-uyan u nom-tu o me ut-beet. 16 U da-u dim, Ru-u yakke i za-yahuda-ne da e nom ut-huuk udu ru-tu e o ut-cwan. 17 Ko ba shu'ute iya u tamug yage hi-ur wa za us-nap da. Wuna yu'e na m-bu mu u-yu tumsu wa wu nom-tu na kawo to rogom. Wa shukus na u nom ut-re, tumsu wa ye na jab-u pus-o." 18 Ko ba un nome rem-us se, Burus ne e Barabas kerge hosu net-ut to nom-du toog u remu un da. 19 Sedi eken Yahuda-ne haan dugu Antakiya u Ikoniya ne e pur ban-du ut-net, e bong Burus ut-ta'ar. E nuk wun m-ha u u-do u-bo, e rest wun uzu wa marug. 20 Da-u a-doru Yeso kate wun, se wa yune wa to u me u-bo. Da is gase wa do'e u Darbe e Baraba. 21 Da Burus e Baraba ware Rem-su m-Remer u Darbe, e kum a-doru Yeso u-tat. Tumsu e mugun u Risitira, u Ikoniya ne, u Antakiya u dak-u Bisidiya ne. 22 E o swuru a-dor Yeso shiriktin-mu jab, e o yadu un us-rem uzu e re shu u yadu jab. E zu, "Se it swaag ur-kob sok kanda it to-ut u Faruk-du u-Ru." 23 Burus e Baraba dug ut-nengen dugu ko-u-he a-doru Yeso ne beet. E nom us-toog u-swaat ne, e yage un u kom-tu u-Ru wu e ya jab udu wa. 24 E dorog dak-u Bisidiya m-ha u dak-u Famfiriya. 25 E warug rem-su u-Ru u bo-u Ferga, tumsu e do'e u bo-u Atariya. 26 Dugu kun un to u-me u-hat un mu u bo-u Antakiya u gur-u Siriya. Kuna a-dor Yeso ne tomte Burus e Barabas e do'e u tokon be-to e nom ut-but. Antakiya be-de du a-dor-ne konte u-Ru wa segu Burus e Barabas u pama-u e tase u da-o. 27 Da-u un teene, un kargusse a-doru Yeso ne. Un ware un nomu Ru-u ya un beb-du ut-nom, tumsu e waru un uka Ru-u seg-tu net-tu za-Yahuda-ne da uka e yute jab udu Yeso. 28 Un tumbte ukun ur-kot u a-dor-ne.

15 Tokon net-to haan u Antakiya dugu gur-u Yahudiya, e o nomu a-dor ut-kose uzu, "Ana nomu no ur-pes uka bor-ut Mosa zutte da, no za kwum-du u-ukur da." 2 Nom-ut to haatun

mot-du ut-hi udu Burus ne e Baraba e nom inan u un ne. Dugu kun un tok Burus e Baraba u eken a a-doru Yeso ne, e do'e u Urusharima udu a-Tomu Yeso ne u tokon nengen-to ne, remu e nom-ut rem-us se. 3 Da-u a-doru Yeso i Antakiya yase Burus u Barabas u tokon net-to ne tokon nom-to tu ha-m e, e aruk, e dor dak-u Finikiya u Samariya-ne. Da-u e ese u tokon be-to u dak-u o, e wur uzu i za-yahuda-ne da u-tat e yaag jab. Remu iya hen, a-dor beet i o u be-ut to nomog ur-so sok. 4 Da-u e teye Urusharima, a-doru Yeso u a-Tomu Yeso ne, u ut-nengen ne, morog-du a-dor gu un. Burus e Baraba waru un nom-tu Ru-u nome u un. 5 Sedi eken a-dor-ne i o tek-u ban-du Farisa-ne, e yune ur-ees e zu, "Ka ut-nom zarra se na nomgu a-dor i za-yahuda-ne da ur-pes tumsu na wa' e dor nomu wa-warru rem-su u-Ru Mosa ware u-me bor-ut wa." 6 A-Tomu Yeso ne u ut-nengen ne, e morog remu e nom-ut rem-us se. 7 Da-u na tase inan sok, se Biturus yune ur-ees wa zu un, "Or-ut ri, no nak m-tumb ne uzu Ru-u dak me u tek-u me no, uzu dugu-du ri de i za-yahuda-ne hogte Rem-su m-Remer, tumsu e yu'ut jab. 8 U-Ru wu nape jab-u kowan, wa koske uzu wa kabug un u wa ye'et un Yar-u u-Ru, uka wa yete in. 9 Tumsu wa koske m-kuuk u-me in u un ne da, remu zu wa jatusse jab-us un remu yadu jab-us un. 10 U da-o remu yan-o no otte reg-du u-Ru u no otte saku a-doru Yeso ut-cwu, bor-tu in u i mate uso-tu uso-ut in kere ut-kab da? 11 Sedi in yaag jab uzu remu nya-u Wa-ko-uyan Yeso de in kumte u-ukur, uka in kumte." 12 Se morog-du ut-net ho us-ram, e hu erru Burus e Baraba da-u e ooge warru nom-tu m-shin tu Ru-u nome u tek-u me i za-yahuda-ne de. 13 Da-u un tase us-rem, Yakubu shus wa zu, "Or-ut ri, hogon me. 14 Simiyon heese warru ka Ru-u heste kosu cwan-ut wa udu i za-yahuda-ne da, u wa kubte tokon net-to e shu'ut net-ut wa. 15 Byurnur i za-yahuda-ne da, nong hon-hon u nomu a-warru rem-su u-Ru ne ware. Uka na punte uzu, 16 "Da tase um de ut-muun um ma bu-u Dawuda u hemusse. Ko ba o hemusse me ut-swur m-ma o, tumsu um yunus o. 17 Iya o hen net-tu kuse dotu sa-u Yawe, I za-yahuda-ne da i um dage i hi-du war ri. Iya o Yawe zutte,' 18 Um yaag net-ut ri nap-mu nom-ut tun-to m-tumb ne. (aiōn g165) 19 "U hyan-m ri zatte ur-zwar na ekse a-za Yahuda-ne i o byurun udu u-Ru da. 20 Sedi yage in panu u-ran m-ha udu

un taas un re nom ut-re u sake ru-tu za ur-fat da. Tumsu a un nom m-o da, a un tu okon bisa-o u na myugre ur-gekus da. Tumsu taas un tu ko un swa hyu-mu ut-bisa da. 21 In ut-kere ut-zu iya remu da-u ar-ke, net-tu oog u nom-du donse-du bor-u Mosa u-me kohene bo-o, tumsu koduhe ho-du ur-hure de un karunte o u-me Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne." 22 Se a-Tom Yeso, ut-nengen ne, u a-doru Yeso ne beet u Urusharima, e hyen nong ur-zwar. Un dag eken u tek-u me un, e tom un m-ha u Antakiya u Burus ne e Baraba, se un dug Yahudas, (wu na zuye Barsaba) u Sira, e o tu-shu tu a-doru Yeso ne u Urusharima. 23 Na yasu un u-ran u zuye: Dugu-du or-ut no, a-Tomu Yeso u nengen-tu a-dor, m-ha udu a-dor i o takun-ur i za-yahuda-ne da, u bo-u Antakiya u dak-tu Suriya-ne u Kirikiya ne. It o us-vuk. 24 It hok uzu, eken u tek-u me it naaste jab-us no, u rem-us un ne. Un yuns jab-us no uzu, sedi na nongu no ur-pes no dor bor-u Mosa, it tomog un da hen. 25 Da-u it morge, it hyen nong ur-zwar it tomon eken udu no, ur-kot u Baraba e Burus ne, 26 I zonge m-mar, remu e nom-tu Wa-ko-uyan Yeso Kiristi us-pama. 27 Remu iya o it tomton Yahudas u Sira. E de waru no nom-ut tun-to m-sha m-gan u nom-tu it pane ne. 28 Yar-u u-Ru u it ne, it hyanug nong ur-zwar it ekse no dorru bor-to tu Yahuda-ne beet da. Sedi it ut-sa no dor tun-to bor-to u war-to: 29 Sedi a no re nom ut-re u sake m-gir da, u tudu m-ap m-hyu ne, u tudu bisa-tu na myugre ur-gekus ne, tumsu m-o ne. A no some dugu nom-ut to, no de nom-du nom-u kame iya. Se wa'aste. 30 Na tom un m-ha Antakiya, da-u un kargusse morog-du a-dor u yasu un u-ran. 31 Da-u net-tu karunte ran-u o, e nom ur-so sok, remu shiriktin-mu jab mu e kume. 32 Yahudas e Sira hen, un a-warru rem-su u-Ru ne e, un nak u-da u nomu ut-net ut-kose tumsu u swuru un beb-du jab ne. 33 Da-u un nome ut-ho cashi ukun, se a-dor-ne zu Yahudas e Sira aruk e muun udu i tome un u Urusharima m-yar. 35 Burus e Baraba shu'ut u Antakiya, u tokon net-to ne. E ooge ut-kose u waru net-ne rem-su Wa-ko-uyan ukun. 36 Dekun ho-de Burus zu Baraba, "Haane yu-u do'e ut-bo ut-beet tu yo otte m-nom ut-but tu rem-su Wa-ko-uyan da-u dim, yu-u hyan uka a-dor-ne rete shu yadu jab udu Yeso." 37 Baraba cwang wa nok u Yohanna ne wuna foge Markus wa dor un. 38 Sedi Burus hyen kamug un nok u

Markus ne da, remu zu da-u dim wa yakku un u dak-u Famfiriya, wa gugumte re-du shu u-pama u un ne. 39 Rem-us se shu'ut un inan, se un mot. Un mot, Baraba kub Markus un to u-hat m-ha u Sayifurus. 40 Burus hen wa dug Sira. A-doru Yeso kon Wa-ko-uyan wa nomu Burus e Sira ur-sege tumsu wa kosu un nya-u wa. Se un aruk. 41 Un dor dak-tu Suriya u Kirikiya ne, un o cwaag u be-ut to remu e seg-tu a-doru Yeso ne uka e dote yadu jab-us ur-beb ne udu Wa-ko-uyan Yeso.

16 Se Burus hu u bo-tu Darbe u Risitira ne. Wakun wa-doru Yeso oro ukun wu na zuye Timoti. Ino-u wa, wa-Yahuda wa. Uso-u ro o net-u Girik. 2 A-dor-ne beet i bo-tu Risitira u Ikoniya ne warug nom-ut so-to u Timoti. 3 Burus cwanug Timoti u shu'u wa remu ya o wa kubte wa da-u wa do'e tokon be-to, se wa nomu Timoti ur-pes. Wa nong iya remu zu Yahuda-ne beet i o ukun u be-ut to e kabu Timoti, e nak uzu uso-u ro netu Yahuda wa da, wa eeste u wakun u nomu wa'-u wa ur-pes da. 4 Se Timoti aruk e Burus u Sira ne. E do'e tokon bo-to u-tat, e o waru a-dor-ne u i za-yahuda-ne da u e dor rem-su a-Tomu Yeso u ut-nengen ne tu Urusharima cine u e dor se. 5 Ru-u ogu segu a-doru Yeso ne i o u-me ut-bo uka e dote yadu jab ur-beb ne udu Wa-ko-uyan Yeso, tumsu ko mune net-tu sur u-tat. 6 Burus u huub-tu m-ha wa ne to u Gas-u dak-tu Firijiya u Garatiya-ne, remu zu Yar-u u-Ru hooste un warru rem-su u-Ru u dak-u Asiya. 7 Da-u un tene ma-du dak-u Misiya, e nom uka e cwa u dak-u Bitiniya, se Yar-u Yeso hoos un. 8 Se e dor gas-u dak-u Misiya, e irig m-ha u bo-u Toruwa. 9 M-gyup Burus nom u-hyan, wa hyen wakun u dak-u Makidoniya u ees. Wa ogu kon-du wun uzu, "Haane u Makidoniya bo segu it!" 10 Da-u Burus nome u-hyan, za rem it yune it pus m-ha u Makidoniya, remu it kwung m-nap uzu Ru-u o fagu it, it war Rem-su m-Remer. 11 It nok u me u-hat dugu dak-u Toruwa m-ha u Samutakiya, tumsu ur-is gas it te bo-u Niyaporis. 12 Tumsu dugu kun it aruk m-ha u bo-u Firibi u o u-me faruk-du dak-u Roma, tumsu o oye bo-u yat-o u kwun-u dak-u Makidoniya. It nomog ut-ho ukun cashi. 13 U Ho-du ur-Hure it ru u is u-bo, it do'e u kit u-gi be-du it oog m-hyan it ut-kwum be-du us-toog du Yahuda-ne. Se it shu'ut it nom us-rem u neta-ne i haane ukun.

14 Yakun neta ya oro na zu wa Ridiya, wu nomu u-Ru ut-huuk, wa ogu hog-du it. Wa net-u bo-u Tayatira wa, wa bub kus-tu randi-m jaz-mo mu shik u-tat. Wa-ko-uyan upuste jab-u ro wa wu jab-u erru nomu Burus ooge ut-war. 15 Da-u na nomu wun ut-yubusse m-bu ur-kot u net-tu bu-u ro ne, se wa kon uzu, "A no eese uzu me ma-tu wa yadu jab wa udu Wa-ko-uyan, haanun no cüst u bu-u ri." Wa pur it, it ees. 16 Dekun ho-de it ogu ha-mu be-du us-toog, se it goone u eken gwup-e ne tok wu nome u-gwat u beb-du nom us-te. I u o u kom-ut e o kwum-du shik u-tat remu gwat-u o u wa nome. 17 Se gwup-i e hu Burus ne, wa o ut-jar wa o ut-zu, "Net-ut tun-to tok u-Ru e wu m-sek, wu zege ko-uyan ru-o, e o warru fun-yu kwum-du u-ukur!" 18 Wa Haag ut-nom iya ut-ho u-tat. Se Burus hog us-ryab sok, wa zu nom-yu us-te, "U tek-u shin-mu o dim-ur Yeso Kiristi, yagu wun!" Za rem nom-yu us-te yagu wa'-u-gwup. 19 Da-u net-tu u o kom-ut e hyane fun-yu e kumte shik zwapke, se e maas Burus u Sira ne. E nuk un m-ha u-me ban-du ut-net m-te be-du a-kwup-du us-rem. 20 Da-u e hutu un udu a-kwup-du us-rem ne, e zu, "Net-ut tun-to Yahuda-ne e, e o yun-su jab-su ut-net u-me u-bo. 21 E o iis-u ut-net ur-ma'e nomu in nomtun da, remu zu in Roma-ne e." 22 Se net-tu kugun u-da u-gan u haan udu Burus ne e Sira, a-kwup-du us-rem ne zu net-tu kemusse Burus e Sira ut-kus, na vu' e. 23 Da-u na vu' e sok, a-kwup-du us-rem ne wu un u me kur-u m-tok. A-kwup-du us-rem zu wa e'-du bu-u m-tok wa e' un sok. 24 Wa e'-du bu-u m-tok hen wa kub rem-us se, wa wu un u men-tu me kur-u m-tok wa gug naas un u king u-te. 25 U tek-u m-gyup, Burus u Sira e oog us-toog u sep-tu vam-tu u-Ru ne. Net-tu u-me bu-u m-tok o hog-du un. 26 Za rem dak-u rumus ur-beb ne, har kan-tu bu-u m-tok to rumus. Za rem is-tu u-pus, i oog m-gag u-me bu-u m-tok ust. 27 Da-u wa e'-du bu-u m-tok yune dugu m-roog, wa hyen ut-is ur-huk, wa cung uzu net-tu o tage u bu-u m-tok somog. Se wa nakun u-van wa ho-ut hi-ur wa, wa nak uzu tu-shu u keru ho-du wun a net-ut to some. 28 Burus yuns u-cwar wa zu, "A-bo honsu hi-ur ro da! It o ane beet!" 29 Se wa e'-du bu-u m-tok zu na hatun us-hitirra, se wa to m-som wa he u kenu Burus e Sira. 30 Wa rwutun un u-do, wa zu, "I-yate, zan-o um de ut-nom um kum-ut u-ukur?" 31 E zu wun, "Ya jab udu Wa-ko-uyan Yeso, bo u

a bu-u ro ne u-beet, no ut-kwum u-ukur.” 32 Dugu kun un waru wun rem-su Wa-ko-uyan, wun u net-tu to bu-u ro ne beet. 33 U tek-u da-u o m-gyup, wa rwutun un, wa jasu un nat-ut un, za rem na nomu wun ut-yubusse m-bu, wun u a bu-u ro ne beet. 34 Dugu kun wa cwan u unne u me bu-u ro, wa hatun nom ut-re. Wun u a bu-u ro un shi ur-so ne sok, remu zu un beet kowan yaag jab udu u-Ru. 35 Da-u is gase, a-kwup-du us-rem tomon A-us-kom ne uzu, “Reste net-ut to.” 36 Se wa e'-du bu-u m-tok hatun Burus ne tom uzu, “Wa kwup-du us-rem tomgon uzu um rest no. Remu iya rwunun no yur no, ha m-ha. No te m-yar.” 37 Sedi Burus zu un, “U tek-u ut-net o na nom-tu it us-ryap, za na kwupu it us-rem, ko ba it o Roma-ne. Tumsu na gun it u bu-u m-tok, zun ut-sa un rest it m-yasa? Za ut-nome da, un haan un ruut it u hi-du war un.” 38 A-us-kom do'e e waru a-kwup-du rem-us se. Da-u e hoge uzu Burus e Sira net-tu Roma to, nom-u o yaag a-kwup-du us-rem ne hog u-gyer. 39 Dugu kun a-kwup-du us-rem ne haan e kon Burus e Sira e nomu un ur-ho. Dugu kun un rwutun un, se un kon Burus e Sira e yagu bo-u o. 40 Da-u Burus ne ruye dugu bu-u m-tok, se e do'e udu Ridiya. Da-u e hyane a-dor-ne, e swuru e shiriktin-mu jab, e aruk.

17 Burus e Sira dorog u-me bo-tu Ampiporis u Aporiniya ne, e muun u bo-u Tasaronika, u be-du Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne otte. 2 U ho-du ur-hure, Burus cwaag u Kur-u ut-Kose uka wa vette, ut-ho ut-tut tu Ho-du ur-Hure tu wa nome ukun wa oog ur-orop u un ne u nom-tu na pane u-me Rem-su u-Ru. 3 Wa ogu waru rem-su u-Ru, tumsu wa kose un uzu Kiristi de swa-u ur-kob tumsu wa yune dugu marimari. Burus zu, “Yeso wu um o waru no, wa o Kiristi.” 4 Ban-du Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da i nome u-Ru ut-huuk tumsu u tokon neta-to ne tu na nape kohene, e kub rem-us se, e same ur-hi u Burus u Sira ne. 5 Sedi eken Yahuda-ne hu ur-shub, e kargusse a-kob-du m-e' ne u-turru, e morog e yuns gwuz u-me u-bo. E aruk m-som m-cwa u bu-u Jason, u sa-u Burus e Sira, u remu e hatun e udu morog-du ut-net. 6 Sedi ba un hyane un da, un nakun Jason u eken a-dor-ne m-ha udu tu-yat-to tu u-dak. E hu ut-jar uzu, “Tunto net-to e hatun yunus-du us-jab kohene u me u-dak, e ya e teegun u ane. 7 Jason custe un hen u-me bu-u wa. E beet e o pas-du bor-ut

Kaisar Faruk uzu wakun faruk wa oro na zu wa Yeso.” 8 Da-u net-tu hoge iya u tu-yat-to tu u-dak ne, jab-us e yune. 9 Un gugum res-tu Jason u eken a-dor-ne, se da-u a-doru Yeso tope un shik. 10 U tek-u gyup-m mo a-dor tomog Burus e Sira e nok u Biriya. Da-u e teye kun, e do'e u Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne. 11 Yahuda-ne i o dugu Biriya, e zek net-tu Tasaronika-ne u jab-u so-o, remu zu e kabug rem-us se ut-kom ut-yur. Tumsu ko mune un o is nom-u na pane u rem-su u-Ru, u remu e hyen-ut nom-u Burus ware ko nip-to re. 12 Yahuda-ne u-tat e yaag jab udu Yeso, u tokon neta to ne tu napi napi tu Girik tumsu u campa-ne tu Girik u-tat yaag jab ko e. 13 Da-u Yahuda-ne i Tasaronika nape uzu Burus o waru rem-su u-Ru u Biriya, e hu ukun u tok-du ut-net tumsu u yun-su jab-su ut-net ne. 14 Za rem a-dor tok Burus m-ha u dapus m-sa, sedi Sira u Timoti e ees u Biriya. 15 I nome Burus ur-shu'e, e huut wun u bo-u Atina. Da-u e o muun Burus tomon net-tu o ur-kot u wane wa zu un, “Warun Sira e Timoti uzu e nomon m-hor e bit me u ane u Atina.” Se net-ut to yage bo-u Atina m-mu Biriya. 16 Da-u Burus ooge estu Sira e Timoti u bo-u Atina, jab-u ro naag sok uka wa hyente bo-u o shuug u nom-tu m-gir sok tu net-tu nome ut-huuk. 17 Wa to u-me Kur-u ut-Kose wa nom ut-orop u Yahuda-ne u i za Yahuda-ne da, i nome u-Ru ut-huuk. Tumsu un to u-me u-turru ko mune, u tokon net-to ne ukun i haane wa nomu un us-rem. 18 Burus kwumug tokon net-to i tone nom-du rem-su nom-tu net-tu dote ya-du jab. Net-tu fog net-ut to Ipikuriya-ne u Sitokiya-ne. Eken zu, “Zi Yan-o wa u-sorom unwa ut-sa ut-zu?” Eken zu, “U o uka net-tu waru nom-tu tokon ru-to tu za tu ane da.” E zuug iya remu zu Burus haagun wa o waru Rem-su m-Remer su Yeso u yune-ur wa ne. 19 Se e kub Burus e huut wun udu tu-shu tu u-bo, u be-du na foge Arasa. Kuna e zutte wun, “Waru it ka kose-ut po-to tun-to otte tu bo nomu it. 20 It tamug hog-du go-du sin-se rem-se da, it ut-sa it nap ko re se otte.” 21 (Atina-ne beet u tokon ham-ut to ne i ooge ur-shu'ut u Atina e shu'ut ukun e naasu u-da za nom-du okon sedi remu e hog-ut rem-su nom-ut po-to to, tumsu e nom-tu us-rem.) 22 Burus yune ur-ees u-shu tu-shu u-bo, wa zu, “No net-tu Atina, um hyang uzu no zek u cwan-tu dorru ut-ru u-tat. 23 Da-u um o narru u-bo, um got ur-zwar ne um hyen nom-tu no

nome ut-huuk. Tumsu um hyen dekun sak-de um hyen na nong seken pan-se uzu, 'Udu Ru-u na nape da.' Yagun um waru no kowana Ru-u no o nome ut-huuk u no nape da. 24 "Ru-u nome u-dak u ko-uyan u o u-me u-dak, wuna o Ru-u u-dom u-dak ne. Ba shu'ute uzu wuna o ur-faruk du nom-tu ur-fat tu dom u-Ru u-dak ne, wa shu'ute u bu-u net maye ut-kom da. 25 Tumsu wa za u sa-u ur-sege udu ut-net da, wa za sa-u okon da, remu zu wuna ya'e kowan ur-fat u us-vu'e ne, u ko-uyan ne u net dote ur-yu. 26 Dugu ur-takun, Ru-u nong net gan, dugu-du net gan de wa nomte go-du ut-net ut-go ut-go i o ur-yu u-me u-dak. Tumsu wa dug uka rem-tu ut-net dote ur-yu tumsu u da-u e ut-nom ne u be-ut to. 27 Ru-u nong inya remu net-tu su-ut wa, uka otte, jiya unu kwumu wa, ko ba shu'ute iya, wa za m-ra u in ne da. 28 Remu zu, du wun de in otte ur-yu, in o us-rumus tumsu in shu'ute ut-net, uka eken a ut-sep ne zutte uzu, 'In yaag-u ro e.' 29 "Ko ba shu'ute uzu in yaag u-Ru e, kumge in gwat uzu Ru-u o uka shamu zinariya ko azurfa ko ut-ta'ar da. Nom-tu net-tu kere u jab-us e, tumsu u kom-ut e, sedi to zatte ur-fat da. 30 U da-u net-tu nape nom-u Ru-u ut-sa e nom da, wa Haag u yadu un ur-kob za naas u-da remu nomu e nome da. Sedi u da-o Ru-u zuug u kowan u byurun kohene wa byurun dugu kim-us yo-se e 31 Remu zu wa wa'ag ho-du wa de mun, wa nomu net-ne beet kwup-du us-rem. Wa dak wakun wu de nomu in kwup-du us-rem, tumsu netu wa nom-du kwup-du us-rem su ut-nip wa. Ru-u koske net-ne beet uzu wa dak netu wa, wa nomu kowan kwup-du us-rem, Ru-u este uzu wa ut-nom inya remu yunsu wayan dugu marimari-ne." 32 Da-u e hoge Burus nong mottu yune-du marimari-ne, eken nomu wun u-shiga. Sedi eken zu, "It ut-sa it sur m-hog nomu bo de ut-war u mottu rem-us se." 33 Da-u e zuye iya, kuna Burus arukte wa yagte morog-du ut-net. 34 Eken dor Burus e yu' jab. U tek-u un wakun oro wu na zuye Diyoniyus wakun u teku i-yate i Arasa, u yakun neta ya wuna zuye Damaris tumsu u eken ne.

18 Da tase Burus yage bo-u Atina wa hu u bo-u Korintiya. 2 Kuna wa bitte wakun wuna zuye Akira, net-u dak-u Pontus. Akira tumbte ur-haan dugu dak-u Itariya, e neta wa Biskira, remu zu Kawudikiya uka Kaisar, Faruk-u Roma wa nong ur-donse uzu netu dak-u Yahuda u-

beet wa yage bo-u Roma. Burus do'e wa hyan un. 3 Net-ne yuru e, te-u ut-rimpa e nome e kum-ut shik. Te-u ut-rimpa Burus nome kowa, se wa shu'ut udu un e nom m-ank ur-kot. 4 Ko-uyan Ho-du ur-Hure de, Burus to u-me Kur-u ut-Kose wa nom ur-orop u Yahuda-ne u i za Yahuda-ne da. Tumsu wa sur m-waru un uzu Yeso wa o Kiristi. 5 Da-u Sira e Timoti haane dugu Makidoniya, Burus muut jab-u but-tu rem-su u-Ru, wa o waru Yahuda-ne uzu Yeso wa o Kiristi. 6 Se Yahuda-ne gugum rem-us ro, e hu pepru wun. Remu iya Burus pam-ut cwu-ut wa, wa zu, "Hyu-m no o dom-u hi-ut no, me di um rutte hi-ur ri. Dugu da-o um de m-ha udu i za-yahuda-ne da." 7 Da tase wa do'e u okon bu-o u o dapus Kur-u ut-Kose u wakun wuna zuye Titiyus Jostus, "A nomu u-Ru ut-huuk." 8 Kiribus yu-shu bu-u ut-kose u bu-u wa ne u-beet e yu' jab udu Wa-ko-uyan. Tumsu u-tat u teku Korintiya-ne e ye jab na nomu e ut-yubusse m-bu. 9 U mokon gyup-mo Wa-ko-uyan nomog us-rem u Burus ne u da-u wa nome u-hyan uzu, "A-bo hog u-gyer da, ha ut-war. A-bo ho us-ram da. 10 Remu zu um o ur-kot u bo ne, ko ba shu'ute uzu net-tu zwargun Burus, tumsu wakun honsu bo da, remu zu um otte ut-net u-tat u-me bo-u uno." 11 Burus shu'ut ukun m-te u-hak u pyaat-su shishin, u is-u un rem-su u-Ru. 12 Da-u Gariyo ooge Wa-u-dak u Akaya, eken Yahuda-ne same ut-hi, e zwar Burus, e huut wa udu Gariyo na kwupu wa us-rem. 13 E zu, "Net uno wa wadu net-ne e dor u-Ru u fun-yu bor-ut hose." 14 Kanda Burus u nom-ut us-rem, se Wa-u-dak Gariyo zu Yahuda-ne, "Uzu okon nom-u yo-o wa nome u yat-o, me eru no. 15 Ba shu'ute uzu nan-e i ut-gom u ut-dim ne tumsu u bor-ut no ne, se no ho rem-us sin-se u tek-u me no. Um za kwup-du go-du sin-se rem-se da." 16 Se wa buz un dugu kur-u kwup-du us-rem. 17 Se un beet un maas Sostanus yu-shu bu-u ut-kose. E gap-ur wa u shu kur-u kwup-du us-rem. Gariyo gwak-ut un da. 18 Da tase Burus swurug tokon ho-to u Korintiya, se wa yage a-dor-ne. Un aruk m-ha u Kankiriya, Burus nom u-or remu estedu us-rem su wa nome. Se wa to u-me u-hat e Biskira u Akira m-ha u Suriya. 19 Da-u e teye bo-u Afisa kuna Burus yakte Biskira e Akira. Se wa to u-me Kur-u ut-Kose un wa ur-orop u Yahuda-ne. 20 Se e kon wun wa sur m-nom tokon ho-to ukun wa gugum. 21 Kanda wa aruk se wa zu, "Me ut-muun udu no a Ru-

u zuyē.” Se wa aruk u me u-hat m-ha dugu Afisa. 22 Da-u wa cize u Kasariya, se wa do'e u-me a-doru Yeso u Urusharima wa vukus un, wa aruk m-te u Antakiya. 23 Da-u wa tumbe ukun cashi, se wa yune wa to u dak-tu Garatiya-ne u Firijiya-ne. Wa ogu dorru ut-bo ut-bo, u swuru a-doru Yeso beet shiriktin-mu jab. 24 Da-u Burus o tek-u m-ha u dak-tu Garatiya u Firiya-ne, yakun campaa haan dugu bo-u Afisa. Wa-yahuda wa wu na foge Aporos. Netu bo-u Arekzandariya wa. Wa nak us-rem sok. Tumsu wa nak Rem-su u-Ru ur-zwar ne. 25 Eken a-dor-ne iis-tu wun u-me fun-yu Wa-ko-uyan. Tumsu wa kere nom-du us-rem u tek-u ut-net sok, tumsu wa ogu is-u ut-net ut-nip u mottu Yeso uka kumte. Sedi wa nak Yeso ko-uyan u-me Yeso da, wa nak di mot-tu ut-yubusse m-bu u nomu ut-net u wa nape dugu Yohanna Wa-ut-yubusse m-bu. 26 Wa heese nom-du us-rem za u-gyer u-me Kur-u ut-Kose. Biskira u Akira hog rem-us ro, se e fog wun u-kit m-yasa. E sur m-waru wun ur-zwar ne uka fun-yu u-Ru otte yu wa yete net-ne fat-du za ur-ma. 27 Da-u Aporos ooge ussa wa do'e u dak-u Akaya, a-doru Yeso segu wun. E pun u-ran m-ha udu a-dor-ne i o u Akaya e kab wun ut-kom ut-yur. Da-u wa haye ukun, ha-m ro shu'ut ur-sege sok udu a-dor-ne i ya jab-u nya-u u-Ru. 28 Wa nong iya remu zu wa ruug Yahuda-ne u-tat ur-orop u tek-u ut-net, wa ogu waru un u tek-u nom-tu na pane me Rem-su u-Ru uzu Yeso wa o Kiristi.

19 Da-u Aporos ooge u Korintiya, Burus to u-me dak-u o wa te bo-u Afisa, kuna wa bitte eken a-doru Yeso ne. 2 Se wa zu un, “iNo kwung Yar-u u-Ru da-u no ya' jab?” Se e zu, “O'o, it hok uzu Yar-u u-Ru oro da.” 3 Tumsu wa zu, “iYan go-du ut-yubusse tu m-bu to na nomu no?” E zu, “Go-du tu Yohanna to.” 4 Burus zu, “Yohanna nong ut-yubusse m-bu nongu net-ne ut-yubusse m-bu, i byur-ne e yage yudu ba'as-ut e, wa ogu waru net-ne e ya jab-u wakun wu de haan u dim-u wa, wato Yeso.” 5 Da-u un hoge iya, na nomu un ut-yubusse m-bu u tek-u dim-ur Wa-ko-uyan Yeso. 6 Da-u Burus doru un u-kom, Yar-u u-Ru heen u dom-u un, un hu nom-du us-rem u tokon rem-to u waru nom-tu Yar-u u-Ru kosu un. 7 Un teeg campaa-ne uka op-u yur. 8 Se Burus to u-me Kur-u ut-Kose wa ogu waru rem-su u-Ru jab gan. Wa teeg us-pyaat us-tut ukun wa, wa ogu parru un u waru mottu

Faruk-du u-Ru. 9 Sedi eken gugum kab-du rem-us se remu huk-mu ur-hi har e nomu eken a-dor-ne gom-u rim-o u tek-u ut-net. Remu iya Burus yage un, wa nok u a-dor-ne, wa o ut-kose ko mune u makaranta-u Tiranus. 10 Burus nong iya m-te us-hak us-yur, har net-tu ogu ur-shu'ut u Asiya e hog rem-su Wa-ko-uyan Yeso, Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da beet. 11 Ru-u yaag Burus m-shin mu nom-du nom-tu m-shin sok. 12 Abite i otte us-gom haagun udu Burus da, eken nom-du kook us-hund ko ut-kus tu Burus tame, na de ut-kab na doru a-kob-du m-yar ne. Remu iya, net-tu otte kob-du m-yar e de kwum-du m-yar, tumsu i nom-us us-te ooge yadu ur-kob, e de ur-rwu remu nomu Burus nome. 13 Se eken Yahuda-ne a riig-tu ruutu nom-us us-te ne, e ut-sa e kab dim-ur Yeso e huutu rutu nom-us us-te. E zu, “Um zu u dim-ur Wa-ko-uyan Yeso du Burus o but-ut wa, ruun!” 14 Eken yaage oro ta'er, yaag-u Siba, wa-Yahuda, wu foge hi-ur wa yu-Yat-ya a-Toog. 15 Dekun ho-de e o tek ut-nom iya, nom-yu us-te gugum ur-rwu. Se nom-yu us-te shus ya zu un, “Um nak Yeso, um nak Burus. iSedi no wanne no oye?” 16 Campa-yu otte nom-yu us-te tu mak wa he un ut-war. Wa zeg beb-ur un wa kemusse un ut-kus wa hon-su un, un ru dugu bu-u o m-som ut-so tumsu u-war m-ja m-hyu. 17 Net-tu ooge u Afisa beet, u Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da hoge rem-su nom-u na nome, gyer-u ship e, tumsu un sekmusse dim-du Wa-ko-uyan Yeso. 18 U-tat u tek-u i ya jab e haan e o waru nom-ut yo-to tu e nome u tek-u ut-net. 19 Ut-net u-tat i nome u-gwat, e gargussun ran-ut un tu us-pan, e doos u-ra u tek ut-net ut-beet. Da-u e dore shik-u ran-tu us-pan tu e dose u-ra, shik teeg shik-u pama-u ut-ho ut-zongu ut-op u-so u-tan. 20 Remu iya rem-su Wa-ko-uyan sur m-cwa kohene, se tum jab-su ut-net u-tat. 21 Da-u na nome nom-ut to ut-beet, Burus ogu ussa wa do'e u Urusharima, sedi wa dorog uzu wa ba m-ha u Gas-u dak-tu Makidoniya u Akaya ne uro. Tumsu Burus zu, “A um cwaye u Urusharima, me ut-fang m-te bo-u Roma.” 22 Se wa tom net-ne yur u tek-u a-ur-sege ro ne, Timoti u Eratus ne m-ha u Makidoniya, wa hen wa tumb cashi u dak-u Asiya. 23 Da-u na nome iya, eken u tek-u net-tu Afisa, yunus jab-su net-tu ya jab udu Yeso. E hok us-ryab sok remu zu a-dor zuug Yeso wa o fun-yu kwum-du fat-du za ur-ma. 24 Yunus-du us-jab takkun udu yakun

campa-ya wa-u u-zwa na zu wa Dimitiriyus. Wa muye pyu-m rek-mo u azurfa mu otte sha-mu pyu yat-o u Artemis. Net-tu o pyu-m mo remu e ye'et Artemis m-zeg. Dimitiriyus u tokon net-to ne kwumug shik sok u remu cerpa-u o. 25 Wa fog un beet, ur-kot u a go-du sa-u o ne, wa zu, "No net-ne, no nak uzu sa-u uno o it kumte shik sok. 26 No hyang tumsu no hok, bo-u Afisa o war-o da, dak-u Asiya u-beet, Burus uya parug ut-net u-tat sok. Wa byuug hi-ut un uzu ru-u net nome kom-ut wa, a ru-o da. 27 Za hen ut-nom u so-se iya da. Un de na-su dim-du cerpa-u in. A Burus u re shu ut-nom inya, ut-wa u net-tu yage nomu Artemis ru-u yat-o ut-huuk. Tumsu na de mot-du o u sek-m wa ne, nom-u net-tu dak-u Asiya u-beet har dak-u uno o nome-du ut-huuk." 28 Da-u e hoge inya, se e hog us-ryab sok, e yuns us-cwar u-da u-gan e zu, "m-Sek udu Artemis u Afisa-ne!" 29 Bo-u rukuste, netu kusun m-ha u be-du ur-morog, un o nak-du Gayus u Aristakus ne, i rwune dugu dak-u Makidoniya, e oye huub-tu ur-noku Burus. 30 Burus cwang wa cwa udu ur-morog, sedi a-doru Yeso ne hoos wun m-ha. 31 Tokon nengen-tu dak-u Asiya, i o huub-ut Burus ko e, e tom wakun udu ro m-hor m-hor uzu a wa jar wa cwa u be-du ur-morog da. 32 Net-ne beet i morge nom-u zuste kowan, remu zu un nak ko yan-o wa un ut-morog da. Eken jakus us-cwar e o seken rem-se, tumsu eken hu warru su e. 33 Yahuda-ne tok wakun u-shu wu e foge Arekzandariya, wa jakus kom-ut wa u-ru remu net-tu ho-ut us-ram. Wa ut-sa wa waru un uzu yuns-du jab kumge udu Yahuda-ne da. 34 Da-u nape uzu wun wa-yahuda wa un yuns cwar-us un uda u-gan un zu. "M-Sek udu Artemis wu Afisa!" Un teeg us-kwam us-yur u nom-du u-nom u-gan. 35 Da-u wa-us-gen yu bo-u o wa u un u ho-du us-ram, se wa zu, "No net-tu Afisa, kowan nak uzu bo-u Afisa o u gwat-du pyu-u yat-o u Artemis, tumsu wu sha-m wa hene dugu dom u-ru. 36 Ba shu'ute ka ut-nom zaar na se nom-ut to da, kumge no rest jab, a no nom ko-uyan u tek-u m-hor da. 37 No hattun net-ut tun-to u ane, remu zu e nong nom-ut yo-o da. E nong u-hiw u-me pyu-u yat-o u Artemis. Tumsu e pyapuk ru-u in da. 38 Sedi abite Dimitiriyus u i o ur-kot u wane otte okon nom-o u ekse e u wakun ne, kur-u kwup-du us-rem u ya ur-huk, tumsu a-kwup-du us-rem oro, se e huut us-rem. 39 Tumsu abite okon oro u

no ut-sa no shit, se na mang ko-uyan u-me ur-morog. 40 Ut-nip, um o m-hyan uzu in o tek-u a swadu ur-kob ne, ba shu'ute uzu in za keru warru okon nom-o u hatun uno gwuz-o u ya-o da. A faruk-u Roma u shite uzu gwuz-u yan-o na otte, in zatte nom-u ut-zu da." 41 Da-u wa tase us-rem inya se wa zu u net-tu aruk.

20 Da-u gwuz habe, Burus tom fagun a-dor Yeso. Wa ye' e shiriktin-mu jab. Se wa aruk, wa do'e u dak-u Makidoniya. 2 Da-u wa nurse be-ut to ut-beet, wa ye' e shiriktin-mu jab sok, se wa te u dak-u Giris. 3 Kuna wa shu'ute m-te us-pyaat us-tut. Wa ogu tek-u zong-su cwadu u-hat wa dote u dak-u Suriya. E wa hog uzu eken Yahuda-ne zongte nomu wun nom-ut yo-to. Remu iya wa hyen wa dor u-dak m-mu, se wa aruk wa dor u-me Makidoniya. 4 Net-ut tun-to to shu'e wun, Sufata wa'-u Farus dugu Biriya, ur-kot u Aristakus ne u Sandunkus (net-tu Tasaronika), u Gayus (dugu Darbe), u Timoti, u Tikikus ne, u Tarofimus (net-tu Asiya). 5 E ba'ag it m-aruk, e estu it u Toruwa. 6 Da-u na tase Morog-du ur-Beredi du za m-Yis, It hen it yune dugu bo-u Firibi u-me u-hat. Da-u roog-mu ut-tan arke it te Toruwa it bit net-ut to i arkun kada it nokon ukun. Se it shu'ut u Toruwa m-roog ut-ta'er. 7 U ho-du ur-takun du roog-mu ut-ta'er it morog remu it Mot ur-Beredi it bakuste u mar-m Wa-ko-uyan. Se Burus hu nomu net-ne ut-him u tek-u m-gyup, remu zu wa o zong-su ur-aruk ur-is gas. 8 It morogte u kur-u dom. Kuna hitirra-su otte u-tat ur-do. 9 Da-u Burus ooge us-rem, eken zwar-e o shu'ut u dom pyam-yu u-kur na zu wa Yutikus, roog-mu kos wa. Da-u Burus ooge us-rem za ur-ma, roog-mu kost Yutikus har wa heen dugu u-kur u dom-u o, na kub wa ur-u. 10 Se Burus ciz u-dak wa kub wun. Wa zu, "Ana naas jab da, wa o ur-fat!" 11 Se Burus mu u dom kur-u dom, wa Mot ut-Beredi, it re. Wa re shu u nomu un us-rem har is gus da u o wa aruk. 12 Se un nok i-zwar ne ur-fat ne, un nom ur-so sok. 13 Burus arukte m-ha bo-u Asus u fun-yu u-dak, kuna wa zongte uzu it bit wun. It hen it dor u-hat. 14 Da-u wa bite it u Asus, it kub wun u-hat it haan u bo-u Mitirin. 15 Tumsu dugu kun it re shu m-ha ne u-me u-hat. Is o m-gas it te u Gas-u Kiyos. Tumsu da is gase it u ya Gas-u Samos. Da tase it aruk m-ha u bo-u Miretus. 16 Burus ogu zuug wa za ur-cuz u bo-u

Afisa da, remu gyer-u naasu u-da u dak-u Asiya. Wa ogu m-hor, wa cwang uzu a-za nome wa te Urusharima kanda ho-du Morog-du Fentikos. 17 Da-u hat-yu te bo-u Miretus Burus tom na fagnu wa nengen-tu a-doru Yeso tu bo-u Afisa wa nom us-rem u e ne. 18 Da-u e haane udu ro se wa zu un, "No hi-du war-no, no nak ko yan go-du ur-yu de um nome tun dugu da-u um cwane u dak-u Asiya. 19 No nak uka um dorte Wa-ko-uyan Yeso u yadu m-zeg ne, tumsu um nom us-kan u remu ut-net. Tumsu no nak uzu um swaag ur-kob sok, remu Yahuda-ne i za dor da cwang e honsu me. 20 Tumsu um yakke za waru no okon u de segu no da, um waru no rem-su u-Ru tumsu um is-u no u tek-u ur-ban tumsu u me ut-bu ne. 21 Um nongu Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da ut-but u mottu ut-byurun udu u-Ru e yage ut-ba'as, tumsu e ya' jab udu Wa-ko-uyan Yeso. 22 "Yar-u u-Ru kosku me uzu um do'e u Urusharima, sedi um nak nom-u de kwum-du me ukun da. 23 Ko ba shu'ute uzu Yar-u u-Ru ogu waru me ko bo-u he na do'e tagu me u kur-u m-tok, tumsu swadu ur-kob o estu me ukun. 24 Sedi me, um mutte fat-ur ri okon nom-o da, abite me keru tasu nom-u Wa-ko-uyan Yeso wa me ut-nom. Wa dak me um nom donse-du Rem-su m-Remer uzu Ru-o Wa-u-ukur tumsu u nya-u u-Ru ne. 25 "Um nongu no ut-but uka Ru-u otte ussa wa dor-ut jab-su ut-net. Sedi um nak u ya-o o m-vaste uzu no or-ut ri ne a-dor dote hyan-du me da tumsu. 26 Um ut-sa no nap uzu, wu hoge but-ut ri, tumsu wa mur za kab Yeso ba'as-ut ri to da. 27 Um zuug iya remu zu um wargu no nom-u Ru-u ut-sa u-beet. 28 Gwatun hi-ut no ur-zwar ne, u net-tu Yar-u u-Ru ya'u no ut-gwat ne. Reen shu u gwat-du a-doru Yeso i Ru-u kwumne u hi-ur wa tumsu u hyu-mu Wa'-u wa ne. 29 Um nak da-u um arke, net-tu nome kose-tu us-bi de haan. E ut-sa e horusse ban-du a-dor uka o-yu u-dak nomte ban-du ca. 30 Ko tek-u me no, eken do'e ur-yune e nom rem-su us-bi remu zu e naktun ut-net u haan udu e. 31 Remu iya, shu'utun us-zong ne, tas wakun u tek-u me no wa yage yadu jab udu Wa-ko-uyan Yeso, baksun u da-o uzu u-ho m-gyup ne uzu um nong us-hak us-tut um nongu no ut-him m-is ne u is-u ri tas no kab tokon kose-to da. 32 "U da-o hen um yaku no u kom-tu u-Ru tumsu u rem-su nya-u wa u nom ur-kot u no ne, no ut-shu'ut ur-beb ne tumsu o ya' no ur-og ur-kot u i o net-tu u-Ru ne. 33 Um

za cwan-tu shik ko cwu-ut wakun da. 34 No hi-du war-no, no nak uzu um nong pama-u hi-du war ri, remu um hotu hi-du war ri m-e u i o ur-kot u me ne. 35 U tek-u tun-to ut-beet tu um nome, Um nong to remu um kos-tu no uzu a in o ut-nom iya, inu keru segu kushin kushin ne. Tumsu in baksun u rem-su Wa-ko-uyan Yeso ne su zuye, 'In nom ur-so a net-tu nya in nomu in ut-sa, sedi ut-zeg m-nom ur-so a in nya ut-net nomu e ut-sa.'" 36 Da-u Burus tase ut-war inya, se wa ut-jwun wa nom us-toog u un ne beet. 37 Se un beet un hu us-kan, un ham-ut Burus un hu pa-tu wun. 38 Un naas jab sok remu rem-su wa nome uzu un zamu hyan-du wun da tumsu, se un shu'u wun m-ha udu u-hat.

21 Da-u it zu nengen-tu Afisa se ur-ho, se it to u-me u-hat m-ha u bo-u Kos, u be-du hat-su eeste m-gyup. Da-u is gasi it aruk m-ha u gi-yu Rods tumsu u be-du hat-su eeste. Tumsu dugu kun it aruk m-ha u bo-u Fatara. 2 Da-u it kume hat-yu ha-mu dak-u Finikiya, it to m-ha ukun. 3 Da-u it hyanne dak-u Sayifurus, it hut it tok o u kom ur-beer it, it aruk m-ha u dak-u Suriya. Se it ciz u bo-u Taya remu zu kuna hat-yu dote cust-u ut-cwu. 4 Da-u it te be-du a-dor-ne otte, it shu'ut ukun har m-roog ut-ta'er. Yar-u u-Ru wargu a-doru Yeso uzu net-to ya Burus ur-kob a wa do'e u Urusharima. Remu iya hen un zu a wa do'e da. 5 A da-u ur-yune it nome, it yune it hu m-ha. A-dor-ne beet i o ukun neta-ne u yaag-u un ne, e shu'u it m-ha dim-u u-bo, se it he ut-jwun ukun u kit m-bu it nom us-toog. 6 It kowan zu oru wa se wa'aste. Se it to u-me u-hat, se a-dor-ne i o ukun kowan aruk m-mu bu-u wa. 7 Da-u it teye bo-u Taya it eeste u akun da se da it tene bo-u Toremayis It vukus or-ut it ne, it ees ukun u gyup-m mo udu e. 8 Da-u is gasi it aruk m-pas u bo-u Kasariya, it to u bu-u Firibus wa-warru Rem-su m-Remer. Wa o tek-u net-ne ta'er i na dage remu e nom-tu u-pama u a-dor-ne u Urusharima, it ciz udu ro. 9 Wa otte ya-ut-gwup nas i nome ut-gu da, e beet kowan wur nomu Yar-u u-Ru zu wa war. 10 Da-u it nomu ut-ho ukun cashi, se wakun wa-warru rem-su u-Ru haan dugu gas-u Yahudiya na zu wa Agabus. 11 Da-u Agabus haane udu it, se wa kub hap-u Burus. Agabus gug hi-ur wa, kom-ut wa us-na ne se wa zu, "Nom-u Yar-u u-Ru zuye ya, 'Iya o Yahuda-ne i Urusharima dote guksu wu otte hap-u inya, tumsu e yasu

wa ʔdu i za-yahuda-ne da.” 12 Da-ʔ it hoge iya ʔ net-tu o kun ne ʔt-beet, it kon Burus a wa do'e u Urusharima da. 13 Se Burus zu, “ʔRemu ʔ yan-o no ʔtte ʔt-nom inya? ʔRe no ʔtte ʔs-kan u na-su me jab? ʔm zongte u net-tu gug-ʔt me tumsu e ho me u Urusharima remu zu um o nomu Wa-ko-uyan Yeso ʔt-huuk.” 14 Ba it kere parru wun da, se it ho ʔs-ram it zu, “Yage Ru-ʔ nom nom-ʔ cite wa.” 15 Da tase, it zong it do'e u Urusharima. 16 Eken a-dor-ne dugu Kasariya e shu'ʔ it, e huut it ʔdu Manason wu it de ʔr-cuz ʔdu wa, netu bo-ʔ Sayifurus wa, wa o tek-ʔ a-dor-ne i ʔr-takun. 17 Da-ʔ it teene Urusharima, or-ʔt it ne gu it ʔt-kom ʔt-yur. 18 Da-ʔ is gase Burus do'e u it ne ʔdu Yakubu, nengen-tu a-doru Yeso ʔt-beet hen e o ʔkun. 19 Da-ʔ Burus vuk-se ʔn, se wa waru ʔn ʔt-nom u-tat tu Ru-ʔ nome ʔ-me net-tu i za-yahuda-ne da dugu ank-m wa. 20 Da-ʔ e hoge iya, se e nomu u-Ru ʔt-vam, e zu Burus, “Bo hyang ʔt-net ʔt-zongu u-tat e yaag jab-ʔ tek-ʔ me Yahuda-ne, tumsu ʔn beet hen a shub-du dorru ʔt-bor tu Mosa ya it. 21 Na wargu Yahuda-ne a-dor, ʔzu bo o iis-ʔ Yahuda-ne beet i o tek-ʔ i za-yahuda-ne da, e yage dorru kose-ʔt wa-warru rem-su u-Ru Mosa, tumsu bo zu a ʔn nomu yaag-ʔ ʔn ʔr-pes da, ko e nom ʔka in nomte ʔr-ma'in da. 22 ʔYan-o in do'e ʔt-nom? Za u-sakna ʔn do'e ʔt-hog ʔzu haagun. 23 Remu iya se bo nom nom-ʔ it waru bo. It ʔtte net-ne nas u tek-ʔ me it i nome estedu ʔs-rem ʔr-beb ne ʔdu u-Ru remu okon nom-o. 24 Kabun net-ʔt tunto, tumsu jaasun hi-ʔt no ʔr-kot u ʔn ne ʔka bor-ʔt zutte, tumsu no top nom-u e haatun ʔdu toog, ko e ʔt-nom u-or. Ko kowan ʔt-nap ʔzu nom-ʔ na o ʔt-war u ʔn ne a nip-to da, tumsu e ʔt-nap ʔzu no hi-ʔr no, no o yu-du dorru ʔt-bor. 25 ʔ mottu i za-yahuda-ne da i ya jab, It ʔt-nengen u Urusharima, it nong ʔs-rem u mottu bor-tu e do'e ʔt-dor, tumsu it pangu ʔn u-ran, it waru ʔn ʔka it cinte ʔs-rem. It panug ʔzu a ʔn ʔt ap-mu na pane m-gir da, ko e tu hyu-mu u-bisa da, tumsu a ʔn tu ap-mu bisa-ʔ na myugre ʔr-gekes da. Tumsu it wargu ʔn ʔzu a ʔn nom m-o da.” 26 Da-ʔ is gase, Burus kub net-ʔt to wa aruk ʔnu e ne remu e nom-ʔt nomu Mosa waru ʔn u mottu jaasu u-war u remu ʔt-huuk. Sin-se o estedu ʔs-rem su ʔn nome u-Ru ʔr-takun. Se wa to ʔ me be-du ʔr-shu'ʔt du Wa-ko-uyan remu wa nom-ʔt donse-du ho-du u-zoru ʔn, wato ho-

du ʔn de ho-du ʔt-bisa tu toog u remu kowan u teku me ʔn. 27 Da-ʔ ho-tu ʔt-ta'er ha m-ta, eken Yahuda-ne dugu Asiya e hyen Burus ʔ-me be-du ʔr-shu'ʔt du Wa-ko-uyan. Se e yunse gwuz u-me morog-du ʔt-net. E maas wun. 28 E ogu ʔt-jar ʔzu, “No net-tu Isra-ne nomun ʔr-sege! Netu wa ya', wu o ʔt-riig kohene wa o pepru net-ʔt in, wa hosu net-ne dorru bor-ʔt in. Tumsu wa o warru rem-su m-zan mottu be-du ʔr-shu'ʔt du Wa-ko-uyan ʔno ne. Wa naaste be-du u-hen cwatun net-tu za-Yahuda-ne ʔ-me Bu-ʔ ʔs-Toog.” 29 (E zuug iya remu zu e hyang Burus e Tarofimus, netu Afisa ʔ-me u-bo, kabug ʔzu wa oog ʔr-kot u wun ne ʔ-me be-du ʔr-shu'ʔt du Wa-ko-uyan.) 30 Bo-ʔ rukus, net-tu yunne m-som e maas Burus. E ruut wun u me be-du ʔr-shu'ʔt du Wa-ko-uyan, za rem na tage ʔt-is. 31 E o ʔt-sa e ho wun, se rem-su se haan ʔdu yu-Yat-ya a-m-gag ʔzu Urusharima u-beet o tek-ʔ gwuz sok. 32 Za rem se a-m-gag ne, u a-m-gag ne i-yate i Roma, e do'e ʔkun za naas u-da. Da net-tu hyane a-m-gag i-yate se e yage gap-du Burus. 33 Se yu-Yat-ya haan wa maas Burus, wa wu na gug wun u ho-su kwam-ʔs yur. Da-ʔ o yu-shu a-m-gag shitu wun ʔzu, “ʔWana bo oye? Tumsu ʔyan-o bo nome?” 34 Morog-du ʔt-net o hen u pama-ʔ gwuz unwa war su unwa war su wa. Remu tat-ʔ gwuz, yu yat-ya gwa'ag hi-du rem-ʔs se da. Se wa zu na huut Burus u bu-ʔ a-m-gag. 35 Da-ʔ Burus tene be-du ʔt-jang se gwuz mang ʔr-yune, se da a-m-gag haane e kub wun u hi-du war ʔn. 36 Morog-du ʔt-net dor dim-ʔ pama ʔt-jar ʔzu, “Na ho wun! Na ho wun!” 37 Na o mottu ʔr-cwa u Burus ne ʔ-me bu-ʔ karma-ne se wa zu yu yat-ya karma-ne, “ʔKo bo ʔt-ees um nom ʔs-rem u bo ne?” Se yu yat-ya karma-ne zu wun, “ʔBo nak ʔt-Girik rem-ʔr it? 38 ʔBo wa net-ʔ Masar wu hatun wa yunus-du jab-su ʔt-net u da-ʔ dim har wa kub net-ne ʔt-zongu ʔt-nas a ho-du net-ne ʔ-me ʔr-dog da?” 39 Se Burus zu wun, “A'o, me net-ʔ Yahudiya wa'. Tumsu net-ʔ bo-ʔ yat-o o, wa Tarsus u dak-ʔ Kirikiya. Remu iya um ʔs-kon yagu me um nomu net-ʔt tun-to ʔs-rem.” 40 Se wa yagu wun. Burus ees u be-du na jange, wa jakus u-kom u morog-du ʔt-net e ho ʔs-ram. Se e ho ʔs-ram tek, se wa nomu ʔn ʔs-rem u rem-du ʔt-Ibraniya.

22 Burus zu, “Or-ʔt ri, ʔt-nengen ne, eren nomu um de waru no u da-o, um ʔt-sa um

shasu i o ketu me us-rem.” 2 Da-u un hoge u nong us-rem u rem-du ut-ibraniya, se un ho us-ram. Se wa zu: 3 Me netu Yahudiya wa, na mak-ut me u Tarsus, u dak-u Kirikiya, sedi ane a um nente. Um nong u-makaranta u makaranta-u Gamariyer, wuna is-u me ko-uyan u mottu bor-tu i mate uso-ut in. Um otte cwan-tu dorr-ru u Ru uka kowan u tek-u me no otte ut-nom. 4 De wute um yaag net-ne i ya jab ur-kob u da-u dim-u fun-u ya yu net-tu foge fun-yu kose-ut Yeso. Um hoog un, um wu na gug ut-net camp-ne u neta-ne beet, um wu un u kur-u m-tok. 5 Wa-Toog yu-Yat-ya u i shu ut-net ne beet e nak tumsu e kere ut-war uka nomte. Dugu-du un de um kubte ut-ran m-ha udu or-ut it ne Yahuda-ne u-me Dimaku. Um dege ukun um maaste a-doru fun-u ya, um hatun un u Urusharima remu na yu'ut un ur-kob. 6 “Um o tek-u ur-nok, um haag m-te Dimaku, ur-ho u tek se m-zun dugu dom u-ru mo gurus me. 7 Se um he'e u-dak, um hog yakun cwar-ya yu o zu me, ‘Shawuru, Shawuru, zremu yan-o bo otte yadu me ur-kob?’ 8 “Um shus uzu, ‘Wana bo oye, yu-Yat-ya?’ “Se wa zu me, ‘Me wa Yeso wu Nazara wu bo o yadu ur-kob.’ 9 Net-tu o ur-kot u me ne, e hyang m-zun, sedi e hok cwar-yu o us-rem u me ne da. 10 “Se um shit, um zu, ‘Zwa-ko-uyan, yan-o um de ut-nom?’ “Se wa zu, ‘Yune bo cwa u Dimaku, kuna na dote waru bo nom-u bo de ut-nom.’ 11 Remu myak-du zunum-mo is-u ri poos, se i it u e ne oye e nuk me m-cwa u Dimaku. 12 “Kuna yakun campa-ya wu na zuye Hananiya haan udu ri. Wa doru u-Ru wa sok, tumsu wa dor bor-ut in Yahuda-ne. Yahuda-ne beet i o ur-yu u Dimaku e wur nom-ut tu wa nome. 13 Wa haan wa zu me, ‘Oru ri Shawuru, bo keru kwum-du m-hyan.’ Za rem is-u ri upus, um hyen wun. 14 “Se wa zu, ‘Ru-u mate uso-ut uso-ut in, wa ut-sa bo nap nom-u wa ut-sa, bo hyan Wa Jab-u So-o uno, tumsu bo hog rem-us ro. 15 Bo de shu'utu wa-warru rem-us ro udu ut-net ut-beet remu nom-u bo hyane tumsu bo hog. 16 ZU da-o yan-o bo o ut-este? Yune, yage um nomu bo ut-yubusse m-bu, um nom us-toog udu Wa-ko-uyan Yeso, kon u-Ru wa nomu bo ho-du ba'as-ut ro.’ 17 “Da-u um mune u Urusharima, um ogu us-toog u-me Bu-u us-toog, um nom m-hyan. 18 U tek-u hyanu-m mo hen, um hyang Yeso. Wa zu me, ‘Nenge bo yune bo yage Urusharima m-hor m-hor, remu zu un za ut-ees u nom-u bo ware e u me.’ 19 “Se

um zu, ‘Wa-ko-uyan ko un, un nak uzu um haag u ko-uyan Kur-u ut-Kose o um gak i ya jab-u bo ne, tumsu um gapurte un. 20 Tumsu da-u na hoye Istifanus wa-warru rem-us ro, me hi-du war ri um yaag ur-beb u nomu na nome u-beet, har um o e'-du cwu-tu i ho wun ne.’ 21 “Se Wa-ko-uyan zu me, ‘Yune bo nok, me tomu bo m-ra udu i za-yahuda-ne da.’” 22 Ban-du ut-net e o erru Burus se da-u wa zu Ru-u tomog wa udu i za-yahuda-ne da. Se e nom ut-jar e zu, “Na ho wun! Wa kamug na yagu wa ur-fat dal!” E zuug iya remu zu e kabug uzu Ru-u za gwu-du wakun da se Yahuda-ne. 23 Se un hu pama ut-jar, un hu gwun-du kus-tu ut-hobgu un, tumsu un hu as-du m-hyurug m-mya u kose uzu un hok us-ryab sok. 24 Remu iya se yu-shu a-m-gag ne zu na huut wun u bu-u a-m-gag ne. Na zwutur wun us-ryap remu un kum-ut nap-mu nom-u wute net-tu nom-tu wun ut-jar. 25 Da-u un gugse wun remu e nom-tu wun us-ryap, se Burus zu yu-shu a-m-gag yu Roma wu o ees u dapus wun, “Gwatun nom-u uno ur-zwar ne, no do'e pas-du nom-u bor-tu zuye a no zwutru me net-u bo-u Roma, wuna na bite u tokon ba'as-to udu wa da.” 26 Da-u yu-shu karma-ne hoge iya, se wa do'e udu yu-Yat-ya wa zu, “Zan-o bo ut-sa ut-nom? Net unwa wa Roma wa, um kabug uzu bo ut-wa it nomu wun us-ryap da.” 27 Da-u o yu-Yat-ya haane wa zu Burus, “Waru me ut-nip, zbo netu Roma wa?” Se Burus zu, “U.” 28 Se yu-Yat-ya a-m-gag ne zu, “Me, se da um tope shik u-tat kanda um shu'ute wa Roma.” Burus zu, “Sedi me net-u Roma na ma-tu me.” 29 Da-u karma o mottu heese zwutru Burus tumsu e shit wun nom-u wa nome. Da-u e hoge nomu Burus ware, e yagu wun za rem. Ko yu-Yat-ya u hi-ur wa, wa nak uzu Burus netu Roma wa, se wa hog u-gyer remu wa wa'ag karma-ne gug kom-ut Burus. 30 Da-u is gase yu-Yat-ya a-m-gag ut-sa wa nap ko yan-o wute Yahuda-ne maaste Burus. Se wa zu karma-ne e ustun Burus. Wa zu a-toog i-yate u morog-du ut-net e kargun. Se wa haatun Burus u shu ut-net.

23 Burus saku Morog-du ut-Nengen is, se wa zu, “Or-ut ri, yu-ur ri du um nome u tek-u yadu Ru-u in m-zeg, tumsu um nak okon nom-o um nome u um nape uzu o zaru so-o da.” 2 Da-u Hananiya yu-Yat-ya a-Toog-ne hoge nomu Burus ware, se wu i o ees u dapus Burus e gap wa u-nu. 3 Burus zu un, “Ru-u de ya bo ur-

kob bō wa ha-mu ur-no! Bō shu'ute ukun bō o kwupu me us-rem su u-bor, tumsu bō ya u gap-du me, nom-u bor-tu hose.” 4 I o ees ukun e zu Burus, “¿Bō yu-Yat-ya a-Toog u-Ru wa bō de ut-pyap?” 5 Burus shus wa zu, “Or-ut ri ne, um nak ko yu-shu a-toog-ne ya da. Na panug uzu a-bō pyap yu-shu ut-net da.” 6 Da-u Burus nape uzu net-tu o ukun eken Saduki-ne e tumsu u eken Farisa-ne, se wa yuns u-cwar wa zu, “Or-ut ri, me wa u Farisa wa um oye yadu Farisa-ne. Nō o kwupu me us-rem remu zu um wa'ag jab-u yune-du marimari-ne.” 7 Da-u u ware iya, se nan-i yune u tek-u Saduki-ne e Farisa-ne, har morog-du ut-net mot u-yur. 8 Remu zu Saduki-ne zuug yune-du marimari-ne zarra, tumsu a-tom u-Ru zarra ko ut-yar da sedi Farisa-ne yaag jab-u nom-ut to ut-beet. 9 Se gwuz yune ukun, eken u tek-u a-kose-tu bor-ut Farisa-ne yune ur-ees e nong inan sok, uzu, “It, it hyang nom-ut yo-to tu net uno nome da. Jiya okon yar-o nomu wun us-rem ko wa-tom u-Ru.” 10 Gwuz nom u-tat, se yu-Yat-ya a-m-gag ne hog u-gyer tasu na nom Burus ut-kik ut-kik. Se wa zu a-m-gag ne e okon Burus ur-beb, e huut wa u bu-u a-m-gag ne. 11 Da-u gyup-mu nome, Burus nom m-hyan se wa hyen Wa-ko-uyan Yeso haan u kit-u Burus wa zu, “Nom beb-du jab, uka bō nomte but-ut ri u Urusharima, iya hen bō dote but-ut ri u Roma.” 12 Da-u is gase, Yahuda-ne zongte e hoot Burus. E eeste us-rem uzu e za u-re kō e u-swa okon da se e hoog Burus. 13 Net-tu zonge nom-u yo-o uno e zek net-ne ut-shik ut-yur. 14 Se e do'e udu i-Yate a-Toog u i shu ut-nengen ne. E zu, “It nong tond-us yatse uzu it za re-du okon da se it hoog Burus. 15 Remu iya nō Morog-du ut-Nengen u tu-shu ut-net ne zuun yu-Yat-ya karma-ne i Roma nō kon wa na haatun nō wun. Waru yu-Yat-ya karma-ne uzu nō ut-sa nō sur m-gwat rem-us ro ur-zwar ne, it hen it zongte ho-du wun kanda wa teen.” 16 Da-u wa'-u huno-u Burus neta hoge nomu un zonge ut-nom, se wa to u bu-u a-m-gag ne wa waru Burus. 17 Burus hen wa fog wakun u tek-u tu-shu karma-ne i Roma. Wa zu, “Hutu zwaru unwa udu yu-Yat-ya karma-ne, wa otte nom-u wa de waru wa.” 18 Yu-shu karma-yu Roma kub i-zwar wa huut wun udu yu-Yat-ya karma-ne. Yu-shu karma-ne i Roma zu, “Burus wa-m-tok, wa kone um haatun zwaru unwa udu ró, remu zu wa otte nom-u wa de waru bō.” 19 Yu yat-ya ship kom-u i-zwar, wa nuk wun u-kit, wa shit

wun wa u-gan, “¿Yan-o bō de waru me?” 20 Wa zwar zu, “Tu-shu Yahuda-ne zongte e kon bō, bō huut Burus udu Morog-du ut-Nengen u-sot. Un de ut-zu un ut-sa un sur m-gwat rem-us wa ur-zwar ne. 21 Sedi a-bō ees da, remu un zek net-ne ut-shik ut-yur, tumsu un ut-sa un ho wun, un nong us-tond uzu un za u-re kō swa-u okon da se un hoog wun. U da-o hen un taaste ut-zong, bō wa un o ut-este.” 22 Se yu-Yat-ya nuk wun ut-to wa zu, “A-bō waru wakun uzu bō wargu me rem-us sin-se da.” Se wa zu wa, wa mu. 23 Da-u o yu-Yat-ya karma-ne fog tu-shu karma-ne i Roma yur wa zu, “Zongon remu zu nō de ha-mu Kasariya u ya-o kwam-su us-jwuur su m-gyup, ur-kot u karma-ne ut-kok ut-yur, u karma-ne ut-shik ut-tut u op a sak-du jwak, tumsu u a-m-gag ne ut-kok ut-yur a m-dum ne us-sap. 24 Nokon nō kwumun jwaak i Burus dote ur-da. Se nō huut wun udu Wa-u-dak Ferik m-yar.” 25 Yu-Yat-ya a-m-gag ne pun u-ran: 26 Dugu-du Kawudikiya Risiyas, m-ha udu Wa-u-dak Ferik. Um o us-vuk. 27 Yahuda-ne ogu maaste campa-u inya, e ut-sa ho-du wa, se um nom m-hor u a-m-gagu ri rwumun wun, remu zu um m-hyan uzu u o dugu Roma. 28 Ba shu'ute uzu um ut-sa um nap nom-u wa nome u un otte rem-us rò, se um huut wun u be-du Morog-du ut-Nengen. 29 Tumsu um hok un us-rem uzu u o pas-du bor-ut un, sedi nom-u na zu wa nomog korge na gag wa ko na ho wa da. 30 Da-u wakun waru me nom-u un zonge nomu campa-u inya, de wute za rem um tokton wa udu ró. Um zuug i hatun rem-us ro e waru bō nom-tu wa nome. 31 Remu iya o Karma-ne kubte Burus uka na wartu e, un huut wun u bō u Antifatisir m-gyup. 32 Da-u is gase, Karma-ne a da-du jwake aruk u Burus ne m-ha Kasariya. Sedi Karma-ne i o ha-mu us-na u a us-sap ne nok m-mu u bu-u Karma-ne. 33 Da a-m-gag a dadu jwak teye Kasariya, se e yasū Wa-u-dak u-ran tumsu e yagu Burus u kom-ut ro. 34 Da-u wa u-dak karunte nom-u na panne, se wa shit Burus dugu gur-u he wa oone. Da-u wa hoge uzu dugu Kirikiya o, 35 se wa zu, “Me hogu rem-us ró, da-u i hutu rem-us ro haane.” Se Wa-u-dak zu karma-ne do'e e' wun u-me bu-u Here Faruk.

24 Da-u roog-mu ut-tan arke, se yu-Yat-ya a-toog Hananiya, yage Urusharima m-ha u Kasariya u tokon nengen-tu Yahuda-ne u wa

nap-mu ut-bor wu na zuyē Taturus. Kuna war-tu Wa-u-dak nom-tu Burus nome tu za so-to da. 2 Wa-u-dak zu na cwatun Burus, se Taturus heese ke-tu Burus us-rem udu Wa-u-dak. Wa zu, “Wa-u-dak, hak-su bo ooge ur-faruk udu it, it nong shu'ut-du m-yar, remu zu ver-su nom-tu re-u shu u bo hatun, wa'ag dak-u uno re-ut shu. 3 Remu iya Wa-u-dak, it nong ut-vam udu ro Ferik remu nom-tu bo nomu it beet. 4 U remu gyer-u na-su bo u-da, um o kon-us ro bo ya' me u-da cashi, gag jab bo er nom-u um de waru bo. 5 “Net unwa gugudi u nomog wa u-tat, wa o hatun yunus-du us-jab ko hene u dak-u Yahuda-ne u-beet, tumsu wuna o yu yat-ya Nazara-ne, wato a-doru Yeso. 6 Wa ut-sa wa muut be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan it za u-hen, se it maas wun. 8 A-bo shite campu-u inya, bo hogu to-u ro nom-ut to ut-beet uka it war-tu bo to.” 9 Yahuda-ne ees, e zu iya o nom-ut to otte. 10 Da-u Wa-u-dak ya wun u-da wa nom us-rem, se Burus zu, “Um de haatun hi-du war ri u tek-u ur-so, um nak bo tumbte bo o kwup-du us-rem u-me net-ut tun-to. 11 A no gware ur-zwar ne, no ut-nap uzu, zek m-roog op-ut yur da, da um do'e u Urusharima um nom-tu ut-huuk. 12 I hatun rem-us ri ne, e tamug hog-du it u wakun inan da, ko yunsu jab-su ut-net u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan da, ko Kur-tu ut-Kose ko u me u-bo da. 13 Nom-ut tun-to tu e o waru bo, e za keru ur-wuun e war uzu nip-tu to da. 14 Nom u-gan o um eese u o ne, o o uzu um dor u-Ru u uso-tu uso-ut in nomte ut-huuk. Nong hon-hon um dor fun-yu Yeso is-u it (Tu-shu Yahuda-ne zu fun-u ya zatte ut-nip da). Tumsu um o ya-du jab-u nom-tu Mosa u eken a-warru rem-su u-Ru ne pane. 15 Um oog wa'ag jab udu u-Ru, uka armu ne nomte ko e, uzu na de yunsu marimari-ne, a-jab-us so-se ne u a-za-jab-us yo-se ne beet. 16 De wute um otte wa'ag jab-u ho-ur re, ko mune um nom nom-u Ru-u ut-sa tumsu nom-u net-tu ut-sa. 17 “Da-u hak-su arke u-tat, se um muun u Urusharima u remu um hattun ur-sege udu net-ut it i o cwan-tu ur-sege, tumsu um o nom-du toog udu u-Ru. 18 Um o tek-u ut-nom inya, se eken Yahuda-ne bit me u be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, um ta'aste jas u hi-ur ri remu ut-huuk uka bor-ut zutte. Tumsu morog-du ut-net za ur-kot u me ne da, tumsu yunus-du us-jab zarra ko gwuz. 19 Sedi eken Yahuda-ne oro i dugu dak-u Asiya i o ukun. Kamug uzu e o u ane e hattun rem-us ri

udu ro, abite e hyanug uka uzu um nong nom-u kame da. 20 Ko net-ut tun-to e war ba'as-tu e bite me u to ne da-u um ese u-me Morog-du ut-Nengen, 21 Sedi jiya rem-su um nome, da-u um jakse u-cwar um zu, ‘No o kwupu me us-rem u ya-o remu zu um yaag jab uzu Ru-u de yunsu net-ne beet i mare dugu marimari-ne.” 22 Ferik wa u-dak nupuste nom-ut to ut-beet u mot-ut Yeso, se wa zu un, “Da-u yu-Yat-ya Karma-ne Risiya teene, da-u o um de kwupu no us-rem.” 23 Ferik zu yu-Yat-ya a-m-gagu Roma wa e' Burus, sedi a wa ekse wun u-tat da, tumsu a wa hoos huub-ut wa ur-haan udu wa remu e gwat wun da. 24 Da-u roge cashi, Ferik e neta wa Durusira wa-Yahuda e muun Kasariya. Se wa tom na hatun Burus wa hog rem-su mottu yadu jab-u Yeso Kiristi. 25 Da-u o Burus heese us-rem u mottu jab-u so-o. Tumsu wa wur uka net dote re-du beb-du cwan-tu u-war. Burus nom us-rem uzu da-u oon u da-u Ru-u de kwupu net-ne us-rem. Da-u Ferik hoge rem-us se, se gyer-u maas wa. Se wa zu Burus, “Um kwumug nom-u um ut-sa um hog u da-o. A um kume u-da me ut-swur m-fag bo, bo haan.” 26 Ferik zuug iya remu zu wa o m-hyan uka zu Burus u ya wun shik, wun hu pama-u fag-du wun ko-uyan da, Burus hu hen m-ha udu wun un o ur-wa'as, sedi wa yaag Ferik okon da, Ferik hen wa gugum zu du Karma-ne rest wun. 27 Da hak-su us-yur arke, se Fokiyus Festus shu'ut Wa-u-dak u porar Ferik. Ferik hen remu zu wa ut-sa u net-tu Yahuda e cwan wa sok, se wa gugum restun Burus dugu bu-u m-tok.

25 Da-u Festus ooge ur-faruk du Wa-u-dak, se wa teen u bo-u Kasariya, da-u ho-tu ut-tut arke wa yune dugu Kasariya wa do'e u Urusharima. 2 I-Yate a-toog-ne u tu-shu Yahuda-ne e waru Wa-u-dak Festus nom-tu Burus nome tu yo-to. 3 E kon Festus uzu wa zu karma-ne e muut Burus u Urusharima. E cwang uzu wa nong iya, remu e ho-ut wun u dom-u u-fun. 4 Festus shus wa zu, “Na shipus Burus u Kasariya, me hi-du war ri um de m-ha ukun za m-tumb. 5 Remu iya yage i-yate no doron me, abite netu wa otte tokon ba'as-to se un war.” 6 Da-u Wa-u-dak Festus uka m-roog ut-eer ko ut-op u Urusharima, se wa mu u Kasariya. Da-u is gase se wa shu'ut u pora-du ur-faruk wa. Se wa zu karma-ne cwatun Burus u-me remu wa kwup-tu wa us-rem. 7 Da-u Burus teene,

Yahuda-ne i haane dugu Urusharima e yune e guns wun. E ogu waru rem-us yo-se u-tat u Burus, su un za kere ut-kose uzu rem-su un ketu Burus nip-to da. **8** Burus hen wa ruut hi-ur wa. Wa zu, "Me um pakus bor-ut Yahuda-ne da, tumsu um nongu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, ko Kaisar ut-ba'as da ko cashi." **9** Sedi Festus ut-sa wa mangu tu-shu Yahuda-ne jab se wa shit Burus uzu, "¿Ko bo ut-ees bo do'e u Urusharima bo hog nom-u net-ut to do'e ut-war u remu ro u kenu ri?" **10** Burus zu, "Um o ees kenu be-du kwup-du us-rem u Kaisar, ane kumte na kwupu me us-rem. Bo nupuste us-beet, um nongu Yahuda-ne tokon ba'as-to da. **11** Abite me wa ut-ba'as wa, har uzu um nong ut-ba'as, um za som-du ur-ho da. A shu'ute rem-su um ware uzu bise un nome, wakun korge hen wa yasu me u kom-ut un da. Tumsu um de nok-tu us-rem m-ha du Kaisar!" **12** Da-u Festus tase us-rem u a-yadu wa us-rem ne u-pada ne, se wa zu, "To bo konog na huut rem-us sin-se u kenu Kaisar, du Sisar hen de bo dote m-ha." **13** A rooge cashi, Agarifa faruk teen Kasariya e yu-faya wa ya-i-gwup na zu wa Banis. E hagun remu e vukuste Festus remu cwa-ur wa u faruk-du Wa-u-dak. **14** Ba shu'ute uzu, un ut-tumb ukun, se Festus haatun rem-us Burus udu Faruk. Festus zu, "Wakun net wa oro u-me bu-u m-tok wu Ferik yage u da-u wa ooge Wa-u-dak. **15** Da-u um ooge Urusharima i-yate a-toog u nengen-tu Yahuda-ne e hattun me rem-su net unwa, e kon me um kwupu wun rem-su ur-ho. **16** "Sedi um waru un uzu Roma-ne kwup-tu wa ut-ba'as us-rem da, se na haatun wa u kenu i haatun rem-us ro, tumsu na ya wa u-da wa ruut hi-ur wa dugu-du i haatun rem-us wa. **17** Da-u un haane u me ne ane, um naaste u-da da, da-u is gase um shu'ut u dom-u pora-du kwup-du us-rem, um zu na hatun netu wa. **18** Da-u i hatun rem-us ro yune, e hattun rem-us ro u nom-u um oogu wa'ag jab un ut-haatun da. **19** Remu iya, un hu inan u tokon kose-to tu eken Yahuda-ne yete jab tumsu eken yaag jab da. Un o inan u remu yakun campaya-wu na foge Yeso, wu mare, sedi Burus yu un o ketu us-rem, wa hu uzu, 'Yeso o ur-fat.' **20** Me hen um nak uka um dote u nom-du rem-us sin-se da. Se um shit Burus ko wa ut-ha u Urusharima u remu na kwup-tu wa us-rem ukun u mot-tu rem-us sin-se. **21** Da-u Burus sa'e uzu faruk-u yat-wa Sisar wa de kwupu wun us-rem, se um zu na e'

wun m-ha da-u um de tom-du wun udu Kaisar." **22** Se Agarifa Faruk zu Festus, "Ko me um cwang um er campa inya u hi-du war ri." Festus Wa-udak zu, "Bo hogu wun hen u-sot." **23** Da-u is gase se Agarifa Faruk e Banis e wu cwu-tu ur-faruk e to u-me ut-net, un haan u i-yate karma-ne u tu-shu u-bo ne. Se Festus zu na cwatun Burus. **24** Se Festus zu, "Agarifa Faruk, u net-tu o ane ut-beet, netu wa ya' wu Yahuda-ne hatun me rem-us wa u Urusharima, u ana ne, har e zu kamug na yage wa ur-fat da. **25** Sedi me um hyang u nong okon u kore na ho wun da. Remu yat-ya yu Sisar, um zu hen me tomtun wun. **26** Sedi um zatte okon nom-o um de panu yu Yat-ya yu Roma u mottu sin-se rem-us se da. De wute um hatun wun udu no tumsu udu ro Agarifa Faruk no er nom-u wa de ut-war. A in nome wun ut-shut jiya me ut-kwum nomu um de ut-pan. **27** U hyanum ri rag-mo a um tome wu o tage udu Sisar u Roma za na war ba'as-tu wa nome da."

26 ²⁹ A tase Agarifa zu Burus, "Na yaag bo u-da bo jaas hi-du war ro." Se Burus jakus ukom, wa heese us-rem: **2** "Faruk Agarifa, iya o hen um hok ur-zwar u shu'ute uzu du ro de um dote taas u hi-du war ri u remu rem-su Yahuda-ne ke-tu me. **3** Um nong ur-so sok remu zu bo net wa wu nape ur-ma it du Yahuda-ne ur-beet u nom-tu e nomte inan u to. Remu iya um o kon-us ro bo gag jab bo er rem-us ri. **4** "Yahuda-ne beet e nak yu-du um nome u fa-ur ri, dugu dak-u na mutte me tumsu u haan u Urusharima. **5** Un nak me m-tumb ne, har a un haane unu keru waru no uzu me wa Farisa wa tumsu um dor ur-ma'it ur-zwar ne, uka eken Farisa-ne nom-te. **6** Me ya u da-o u ees u kenu no u kwup-tu me us-rem, remu zu um wa'ag jab-u estedu us-rem su Ru-u nome i mate uso-ut in. **7** Estedu us-rem de, ko-du ut-rem op-ut yur wute jab e hyan o shuug, de wute e otte dorru u-Ru u-ho m-gyup ne. Agarifa Faruk remu zu um wa'ag jab-u estedu rem-us se de wute Yahuda-ne otte ke-tu me us-rem. **8** ¿Ya wute no otte m-hyan uzu za ut-nome Ru-u yuns net-u mare ur-fat da? **9** "Me hi-du war ri, u da-u dim um nom nom-tu de hosu re-u shu rem-us Yeso wa-Nazara. **10** Nom-u um nome o hen u Urusharima, har um kum ur-beb dugu i-yate a-toog remu um wu'ut a-doru Yeso u-me

bu-ū m-tōk. Da-ū Yahuda-ne ē ut-sa hō-du a-dorū Yeso ne, um yaag ur-beb ko me uzu na hō un. **11** Um dōrog u-so u-tāt Kur-tū ut-Kose un u yadu un ur-kob tumsu um ton un jurum dim-ur Yeso. Remu zu um o hog-du ryab-us un sok, se um ha dōrru ut-bō tū tōkon dak-to um o yadu un ur-kob. **12** “Yū-Yat-ya a-Toog u Urusharima yaag me ur-beb tumsu wa tom me um masun a-dor i o ukun. Dekun hō-de, um o tek-u m-ha u bō-u Dimaku um nom-ut iya. **13** Faruk, u tek-u u-hō, se um hen mōkon zun-mo mu zege zun-mu ur-hō, mo mōkon dugu dōm-u u-ru, mo gurus me u huub-tu m-ha ri ne beet. **14** It beet it he u-dak, kuna um hogte yakun cwar-ya ya zu me u rem-du ut-Ibraniya-ne, ‘Shawuru, Shawuru, ħremu yan-o bō otte yadu me ur-kob? Bō o Yadu hi-du war ro ur-kob u bō otte gug-mu me.’ **15** “Se um zu, ‘ħWana bō oye yū-Yat-ya?’ “Kuna Wa-ko-uyan zutte me, ‘Me wa Yeso wu bō o yadu ur-kob. **16** Yune ur-ees. Um haagun udu ro remu um war-tu bō uzu um dak bō, bō shu'ut tōk-u ri, tumsu bō war nom-tu bō hyane udu ri, u nom-tu um de kosu bō ane u-shu. **17** Me ukru bō dugu net-ut rō, u i za-yahuda-ne da, i u um de tōm-du bō udu e. **18** Bō de upse e is, e byurun dugu u-cwum u haan m-zun, dugu faruk-ur faruk-u nom us-te, m-ha udu u-Ru. Remu iya o e dote kwum-du has-du ut-ba'as, tumsu un kum ur-og ur-kot u i o shu'ut be-du u-hen i ya jab udu ri.’ **19** “Agarifa Faruk, remu iya um dōrog nom-u Wa-ko-uyan Yeso waru me um nom u-beet, da-u wa nomu us-rem dugu dōm u-ru. **20** Um heeste nom-du ut-but udu Yahuda-ne beet u Dimaku. Tumsu um nomu Yahuda-ne ut-but u Urusharima m-ha gur-u Yahudiya u-beet, tumsu um nong ut-but udu i za-yahuda-ne da uzu un byurun dugu yu-du ut-ba'as, e muut jab-us e udu u-Ru, un nom nom-tu de ut-kose uzu un yakke ut-ba'as. **21** De wute Yahuda-ne maaste me u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, un otte sa-u hō-du me. **22** Sedi um kwung sege-du u-Ru u haan u da-o, de wute um otte ane um o waru wu rek-wa u wu yat-wa ne u kowan u hog. Okon-o um o ut-war u wakun yage za nap da, sedi nom-tu a-warru rem-su u-Ru ne u Mosa ne ware uzu na ut-nom to. **23** Un panug uzu, Kiristi de swadu ur-kob tumsu wa mar. Tumsu un panug uzu wa de shu'utu net ur-takun wu de heese ur-yune dugu marimari-ne remu wa hattun zun-mu u-ukur udu ut-net ut-beet, Yahuda-ne

u i za-yahuda-ne da.” **24** Burus o tek-u ruutu hi-ur wa, se Festus jakus u-cwar ur-beb ne wa zu, “Burus bō o u-dak, nap-mu nome bō u-tāt mo dakus-tu bō!” **25** Burus zu, “Wa-u-dak wa um oye da Festus. Nip-to um o ut-war jab gan. **26** Faruk-u hi-ur wa, wa nak, de wute um otte nomu wun us-rem za u-gyer. Um eeste uzu hen u nak nom-ut tun-to ut-beet, remu zu yasa-mo na nome to da. **27** Agarifa Faruk, ħbō yaag jab-u a-warru rem-su u-Ru ne? Um nak uzu bō yaag jab.” **28** Se Agarifa zu Burus, “A-bō dōrog ūka zu u tek-u nom-ut tunto cashi tū bō ware u da-o tō bō dote rak-su me um shu'ut wa-dorū Yeso Kiristi da!” **29** Burus zu, “Ko u-da cashi, ko u-tāt, Toog-us ri se udu u-Ru, u bō u net-ut tun-to i o hog-du me u ya-o e shu'ut ūka um otte, sedi za ūka wa m-tōk ūka um otte da.” **30** Se Agarifa Faruk yune, u Festus Wa-u-dak, u Banis kowa u tōkon net-to ne i o ukun. **31** Da-u un ruye dugu kur-u kwup-du us-rem, un zu, “Net unwa nong nomu kore na gag wa ko na hō wa da.” **32** Se Agarifa zu Festus, “Uzu net unwa huute rem-us sin-se udu Kaisar da, it za res-tu wun.”

27 Da-u Wa-u-dak zonge uzu da-u nong aruk-ur it, it to u-me u-hat m-ha dak-u Itariya, se un yasū Burus udu yakun karma-ya yū Roma-ne wu na zuye Juriyos, yu-shu karma-ne wu o tek-u “Mōrog-du Karma Sisar ne.” **2** Da-u it cwa u-me u-hat yū bō-u Adimiritiyum, yū o zong-su ha-mu tōkon bō-to tū dapus Asiya, it heese m-ha. Wakun net wa oro wu rwune dugu Tasaronika u dak-u Makidoniya. Dim-ur wa Aristakus net-u tumsu wa dōrog it. **3** Da-u is gase it te bō-u Sidon. Juriyos nomu Burus nom-u so-o, wa yagu wun wa dō'e remu wa hyen-ut huub-ut ro e yu'ut wun nom-u u ut-sa. **4** Da-u it yune dugu kun u-me u-hat, mya-mu ħu gapun udu it. Remu iya it pu' u dim-u Sayifurus, guru mya-mu zatte ur-beb ne da. **5** Da-u it pase m-sa mu o dapus dak-u Kirikiya u Famfiriya-ne, it te bō-u Mira u dak-u Rikiya. **6** Kuna yu-shu karma-ne kumte u-hat yū dugu bō-u Arekzandariya yū o ha-mu dak-u Itariya, wa wu it u-me hat-u ya. **7** It nong ut-rut u-tāt u tek-u ur-pas remu zu ha-mu nong m-hor da. It swaag ur-kob sok kanda it teet Kinidus. Da mya-mu hosu it ur-aruk, se it pus m-ha dak-u Kirit, it aruk u kit-yu dak-u o be-du na foge Sarmoni. **8** It aruk ur-kyat, har it te dekun be-de u dak-u Kirit du na zuye “Be-ur Sodē du ur-

Pak,” u dapus bo-u Rikiya. 9 In naaste u-da u-tát, remu zu ha-mu shu'ute in ur-get ur-gas ne. Da-u kab-du u-swaat arukte. Se Burus zu net-tu o u-me u-hat, 10 wa zu un, “Ha-m mum-mo de shu'utu in swa-u ur-kob sok, tumsu de hatun in u-taag u tokon nom-to, za ut-cwu u u-hat ne u war to da, har u fat-ut in ne.” 11 Juriyos gugum ut-ees u nomu Burus ware. Wa er rem-su wa nak-du u-hat u wa u-hat ne. 12 “Be-ur Sode du ur-Pak” du Rikiya zatte zwaru ur-pak u-gos da. Se eken zu na re shu m-ha ne, na nom m-hor a nome, na te bo-u Finikiya, remu e nom-ut u-gos ukun. Finikiya u o u-me dak-u Kirit otte hen be-ur so-de du ur-ees du us-hat. Dak-u gunste be-ur re, sedi mya-mu kere ur-cwa u gas-u u o gwat-du kom us-cwa u gas u-ta u kom ur-beer ne u gas u-ta u boru o. 13 Da-u mya-mu heese ut-furun dugu m-ereg u kom-ut us-cwa, se net-tu hyen uka zu e de kwum-du nom-u e o ussa. Se e nakun kwam-yu shipe u-hat, un heese ur-pas u dapus dak-u Kirit. 14 Za m-tumb mya-m yo-mo gagun mu na foge, “Kom ur-beer u gas u-dom” mo gapun dugu Kirit. 15 Da-u mya-mu gapne dugu Kom ur-beer u gas u-dom u-hat, a-nak-du u-hat ne cwang e bir u-hat u gas-u mya-mu otte. E kerge byur-ru ya da, se e yage mya-mu hu tok-du it. 16 Da-u it dore gas-u Kawuda, be-du mya-mu zatte sok da. Ur-kyat o it kerte naknu hat-u rek-ya it gug ya udu hat-u yat-ya. 17 Da tase un nakne hat-u rek-ya un suk ya u dom-u hat-u yat-ya, Se un gugrusse hat-u yat-ya us-ho. Un nong iya remu taas ya cakumse ut-kik ut-kik da. Un ust kap-tu u-hat taas mya-mu hutu tok-du ya da. Un gun kwam-u yat-ya yu shipe u-hat remu un hooste u-hat ur-nok. Un nong inya remu gyer-u taas un he u-me hereg-mu Sirtis mu de nasu u-hat. 18 Remu zu bu-mu nong u-gwuz sok, tumsu mo ogu rum-su it, da-u is gase, a-nak-du u-hat ne heese koos-du cwu-tu o u-me u-hat e gun u-me m-bu. 19 U ho-du u-tuturse, un u hi-ur un u jurge tokon nom-to tu u-hat remu gyer-u m-no. 20 Da-u it tumbte it hyanug ur-ho ko reger da, tumsu mya-m yat-mo mu u-yu mo o gapdu it, se it ruut jab beet uzu it ut-fat. 21 Ba shu'ute uzu un tumbte, wakun reeg nom ut-re da, se Burus yune wa zu, “Uzu no kabug rem-us ri dugu Kirit, nom-ut tunto nuse u nom-ut yo-to kume in, to za kum-ut in da. 22 Sedi u da-o um o waru no, no nom beb-du jab, remu zu wakun zaru ut-taag u fat-ur wa da, sedi na taag

u-hat. 23 Um zuug iya remu zu Wa-tom Ru-u ri, tumsu wu um o ut-dor, wa haagun u dapus du ri gyup-ne m-gyup. 24 Wa zu, ‘Burus, a-bo hog u-gyer da. Se bo haag Roma tumsu bo ut-ees u kenu Kaisar Faruk remu wa kwup-tu bo us-rem. Um ut-sa bo nap uzu remu nya-u u-Ru, wa de tetu bo m-yar u huub-tu m-ha ro ne ut-beet.’ 25 Remu iya hen nomun beb-du jab, me um yaag jab udu u-Ru uzu nom-u na waru me iya o dote ut-shu'ut. 26 Sedi mya-mo gwunu in u-domu hereg-mu okon dak-o.” 27 U gyup-mu op ut-nas, mya-mu o pama-u tokdu it u Sa-mu Adiriya. U tek-u m-gyup a tokdu u-hat hyen uka zu na haag u teen dak-u o. 28 Un mu'us ra-du m-bu, un hyen teeg us-daag ut-shik ut-shishin. Da-u it re shu cashi, se un sur ut-mu'us un bit us-daag ut-shik ut-nas u op. 29 Remu gyer-u hat-yu gap ut-ta'ar, un gun us-kwam us-nas su shipe u-hat remu un hooste u-hat ur-nok. U da-u o hen un hu us-toog udu ru-u un u is-u gas m-hor m-hor. 30 Sedi u tek-u a tok-du u-hat eken sa'ag e fat. E nom uka zu un o cust-u kwam-tu m-no dugu hat-u yat-ya. 31 Se Burus zu yu-shu karma-ne Roma u a-m-gag ne o ukun, “A net-ut tun-to eese u-me hat-u inya da, no zaaru ut-fat da.” 32 Da-u e hoge iya, se a-m-gag ne kwuprusse us-ho su hat-u rek-ya, e yage ya aruk u me m-bu. 33 Da-u is ha m-gas, se Burus kon un, un re nom ut-re. Wa zu, “U ya-o m-roog op ut-nas u ya-o no o wadu jab, za no re okon. 34 Remu iya um o kon-us no, no re nom ut-re. Otte ur-zwar u na re, remu na nom-ut ur-fat. Um o waru no nomon iya rem uzu wakun zaar wu de ut-taag u hi-yu hi-ur wa da ko u-gan.” 35 Da-u wa ware iya, se wa kub ur-beredi, wa nom ut-vam udu u-Ru u hyanum un beet. Wa mot de, wa heese ut-re. 36 Da-u o kowan kum shiriktin-mu jab, un re ko un. 37 Tat-u it u me u-hat, it net ut-kok ut-yur u ut-shik ut-tut u opu shishin. 38 Da-u un re nom ut-re un shig, un habu u-hat m-no, un daas arkama u me m-bu. 39 Da-u is gase, a tok-du u-hat nak be-du e otte da. Sedi un hyen dekun gwug-de du otte m-hereg. Se un zong un huut u-hat ukun a nome. 40 Un kwuprusse us-ho su na gugte us-kwam su m-no, un yage se u-me m-bu. U tek-u da-o hen un ust us-gukut su bire u-hat, se un yuns kap-tu u-hat uka mya-mu dote tokdu un u shu. Un hu ur-nok m-sa u-pingse. 41 Se hat-yu gup m-hereg u-me m-bu, hat-yu kerge ur-nok da. Se hat-yu heese ut-yo'ok u-dim remu beb-

dü m-bü. 42 A-m-gag zong e hoot net-tu e o m-shup u e ne, remu gyer-u taas wakun u tek-u me un wa nom u-swab wa som. 43 Sedi yu-shu karna-ne Roma ut-sa wa gu Burus, se wa hoos un. Wa zu un beet wu nape u-swab u-beet wa he m-bü wa nom u-swab m-ha u kit m-sa. 44 I za keru u-swab da e ship te-su u-hat, ko uk-tu u-hat tu kuse. Iya o hen un beet kowan te kit m-sa m-yar.

28 Da-u it kume u-ukur it te u-pingse, it hog uzu dim-du dak-u o foge Marta. 2 Net-tu be-ur re e gu it beet tumsu e nomu it nom-ut so-to sok. E dap-su it u-ra it fa'at remu zu na o u-yu u da-u o tumsu tor-mu oro. 3 Burus kargussun ut-te wa wu u-ra, se yakun fa-ya u-kokos ya rwuun remu dung-mu u-ra, ya ship kom-u Burus. 4 Da-u net-tu u-bo hyane u-fa u kom-u Burus, se e zu or-ut e ne, "Net unwa wa ho-du ut-net wa, ko ba wa ruye dugu m-sa, ra-o dorru wun se wa marug." 5 Burus pam-ut u-fa u dom-u kom-u wa, wa gun ya u-me u-ra, tumsu wa hok m-re da. 6 Un o m-hyan uzu kom-u o ut-huus ko wa he'e wa mar. Da-u un hyane wa tumbte okon kwung wa da, se un heese us-dorog uzu wun okon ru-o o. 7 U dapus be-du net-tu dapuste u-ra, tokon tak-to oro tu yakun campa-ya dim-ur wa Fubiriyus. Wuna o yu-shu u okon dak-o u o m-gan m-bü. Wa bun it, it haan it shu'ut u bu-u rô. Wa ye' it be-du ur-cust du so-de m-te m-roog ut-tut. 8 Uso-u Fubiriyus ogu m-rut u kob-du m-yar, wa otte dung-mu u-war u remu ut-men ne. Se Burus to udu ro, wa doru wun u-kom ur-hi wa nomu wun us-toog. Netu wa kum m-yar. 9 Da-u wa nome iya, se a-kob-du m-yar ne i o u dak-u o haan udu rô wa haste e us-gom. 10 Net-tu dak-u o m-gan m-sa e ye' it ut-nom u-tât, e nong iya remu e koste it uzu e o yadu it m-zeg sok. Da-u it o zong-su ur-aruk, se e kargussun it nom ut-re u tokon nom-to ne tu it ut-sa ut-beet u-me u-hat. 11 Da-u pyaat-su us-tut arke, it to u u-hat yu ha-mu Itariya, it aruk. Hat-yu gose ukun u da-u u-gos u dak-u o u o m-gan m-sa. Hat-ya yu rwune dugu Arekzandariya yu otte m-sha mu ut-ru ut-yur, Kasto u Parus ne. 12 Da-u it teye bo-u Sirakus, it nom m-roog ut-tut ukun. 13 Se it aruk u-me u-hat, it te bo-u Rigiyeum. Da-u roog-mu ur-gan arke, mya-mu yunne dugu m-ereg it pus m-hor m-hor. Da-u is gase it te bo-u Futiyori kuna it yakte u-hat. 14 U kuna it

gotun u eken a-doru Yeso ne. E kon it uzu it nom m-roog ut-ta'er u un ne. It ees udu un, se it re shu m-te dak-u Roma. 15 Da-u a-doru Yeso i bo-u Roma hoge uzu it o haan, se e haan e gu it eken bit it u "Turru u Afisa," tumsu eken bit it u dekun be-de du na zuye be-du "Ut-kur ut-Tut." Da-u Burus hyane un wa nomu u-Ru ut-vam, tumsu wa sur m-kwum beb-du jab. 16 Da-u it teye u Roma tu-shu tu Roma yagu Burus wa shu'ut u bu-u m-seg ur-kot u Karma-ne i o er-ur ro. 17 Da-u roog-mu ut-tut arke, Burus fog tu-shu Yahuda-ne. Da-u e morge se wa zu un, "No or-ut ri, ko ba shu'ute uzu um nongu net-ut in tokon ba-as-to da, ko okon u tek-u ur-ma'in du i mate uso-ut in, ko iyané na maaste me u Urusharima. E yasú me udu Roma-ne na tagu me. 18 Un hen da-u un gwate, un ut-sa un yagu me, remu zu un byuk-ut me u tokon ba-as-to ne tu kore na ho me da. 19 Da Yahuda-ne gugme ut-ees, shu'ute uzu um huut rem-us se m-ha udu Kaisar, ko ba shu'ute uzu um zatte seken rem-se su um haatun remu net-ut in da. 20 De wute um kon-ut uzu no haan u ane uka um dote waru no ko remu u-yan o um otte wa bu-u m-tok. Um o u-me u bu-u m-tok remu zu um wa'ag jab udu Kiristi. Um tumb-ne Ru-u este us-rem uzu wa tomtun Kiristi udu in Yahuda-ne. Tumsu wa haagun." 21 Se e zu wun, "It, it hyang okon ran-o dugu gas-u Yahudiya u mottu rem-us rô da. Wakun haagun hen wa waru it rem-us rô da, ko wa war seken rem-se su yo-se u bo da. 22 Sedi it ut-sa it hog ya-du jab-u rô, nomu it nape di mot-tu fun-u Yeso Kiristi yu Burus o but-tu ya. Kohene net-tu o warru nom-ut yo-to u fun-u inya." 23 E wa'ag ho-du e de ur-shu'ut u Burus ne. Se e haan u be-du wa custe, un haagun hen u-tât. Dugu ur-wun m-ha m-rim, wa o yadu un m-zun u mottu Faruk-du u-Ru. Wa ut-sa wa nakun un u haan udu Yeso remu kose-tu u o nomu un tu rem-us Mosa u ran-tu a-warru rem-su u-Ru ne. 24 Eken Yahuda-ne yaag Jab-u rem-us ro, tumsu eken yaag jab da. 25 Remu iya eken eeste u or-ut e ne da. Burus nup uzu eken oro i za ussa er-ru wa da, da-u e o mot-tu ur-aruk, se wa zu, "Yar-u u-Ru nongu i mate uso-ut in us-rem. Wa nong rem-us se udu wa-warru rem-su u-Ru Ishaya tumsu nom-u wa ware u remu no nip-to. 26 "De'e udu net-ut tun-to bo zu, "No ut-hog, sedi no za ut-nap da; no ut-hyan, sedi no za gwadu ur-nu da." 27 Ru-u zuug a-warru rem-us wa,

net-ut tunto gwa'ag ur-nu da, remu zu jab-us un rindusse. Un otte ut-to, sedi un gwa'ag nu-du nom-u o ut-hog da, un takke is-u un, remu zu un za ussa un hyan da. A un ut-sa un dor nom-u um waru un, un za gwa'ag ur-nu u jab-us un, nom-u un hyane me ut-nom tumsu nom-u e hoge me ut-war. E za byurgun dugu fun-su ut-ba'as u un tumsu um za ukurte un.' 28 "Um ut-sa no nap uzu, Ru-u tomgun rem-su u-ukur m-ha udu i za-yahuda-ne da. Tumsu e de kab-du se." 30 Burus shu'ut u bu-u m-seg m-te ushak us-yur, wa o kab-du kowan wu haane udu ro. 31 Burus nong ut-but tumsu ut-kose ne uka Ru-u dor-ut te jab-us e tumsu wa nomu un ut-kose u mot-tu Yeso Kiristi. Wa nong iya za u-gyer, tumsu wakun hooste wun da.

Roma-ne

1 Me, Burus wa-dorü Kiristi Yeso, me panë uno ran-o. Ru-u dak me Wa-töm-u Yeso. Wa dak me remü um nom-ut but-tu Rem-su m-Remer su u-Rü. **2** Kanda haan-ur Yeso, Ru-u nong estedu Rem-us se m-tumb ne, su rwüne dugu nu-u a-warrü Rem-su u-Rü ne, uka otte m-pan u-me Ran-u Rem-su u-Rü u-hen. **3** Rem-su m-Remer u se, su mottu Wa'-u wa se, wu shu'ute net tumsu wa rwuun dugu ko-ur Dawuda. **4** Tumsu Ru-u koske uzu Wa'-u u-Rü wa Yeso oye. Ru-u nong iya remü beb-du Yar-u wa da-u na yunsu Yeso dugu m-mar. Wuna o Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in. **5** Wuna dage me remü um shu'ute Wa-töm-u wa. Ru-u yaag me u-nya um shu'ut Wa-töm-u Yeso. Wa nong iya remü i-za-Yahuda-ne da, e de yadu wun m-zeg tumsu e dor rem-us rö remü yadu jab-u e nome remü but-tu um nomü ün. **6** No net-tu bo-u Roma, no o tek-u net-tu Ru-u fage e shu'ut a-dorü Yeso Kiristi. **7** Um o panu no uno ran-o, no a-dor-ne Roma beet i Ru-u o ut-cwan tumsu wa dug e shu'ut net-ut wa: Um nong us-toog udu u-Rü Uso-u in u Yeso Kiristi ne Wa-ko-uyan, wa re shu u nomu no u-nya tumsu wa ya' no jab-u pus-o. **8** Nom um ut-sa ut-zu ur-takun, um nong ut-vam remü no a-dor beet i bo-u Roma. Um kerge nomu u-Rü ut-vam remü nom-u Yeso Kiristi nome, yaag in u-fun in nom-ut us-rem u-Rü ne. Tumsu um nome u-Rü ut-vam remü zu net-tu o rem-su yadu jab-u no u-me u-dak u-beet. **9** Ru-u nak uka um hopte nomu no us-toog ko-uyan da-o. U-ho m-gyup ne u-me toog-us ri um haatun kon-us no udu Ru-u ri, wu um o ut-dor jab gan, tumsu um o donse-du Rem-su m-Remer su Wa'-u wa. **10** Toog-us ri ko-uyan da, Ru-u upse me u-fun um haan um hyen-ut no, abite iya wa otte ussa. **11** Um cwanug ur-haan udu no, um nomu no us-toog no kum-ut nya-u u-Yar remü no shu'ute ut-mor u-Rü tumsu no sur m-wa jab-us no udu rö. **12** Cwan-ut ri o uzu, me u no ne in swurun hi-ut in m-shiriktin u yadu jab udu Yeso. **13** Or-ut ri, um ut-sa no nap, us-fun u-tát, um saag um haan udu no. Sedi um kwumug ur-ker da u haan u da-o. Um cwanug um haan um segu no uka no dote swuru ur-beb u-me Yeso Kiristi. Um cwanug um nomu no iya uka um nomtu eken ne i za-Yahuda-ne da. **14** Shu'ute me uka ur-

mag u-me jab-u ri udu ut-net ut-beet. Shu'ute me ur-mag udu net-tu Girik u ya za Girik-ne da, tumsu udu a-m-nap-ne u a-za-m-nap-ne. **15** O wute um zongte ut-but su Rem-su m-Remer udu no i o bo-u Roma. **16** Um za hog-du e'-mu warrü Rem-su m-Remer da. Remü zu Rem-su m-Remer u se o beb-du u-Rü ne du u-ukur udu net-tu ya jab: Ru-u takun ukru Yahuda-ne i ya jab, se i-za-Yahuda-ne da. **17** Remü me rem-su m-Remer jab-u so-o dugu-du u-Rü koske, jab-u so-o u ooge udu yadu ut-nip dugu ur-takun m-ha m-vaste, uka rem-su u-Rü punte se uzu "Net-u jab-u so-o wa ut-kwum ur-fat a wa ya' jab udu u-Rü." **18** Ru-u koske ryab-us wa su rwüne dugu dom u-rü udu a-za-jab-us so-se ne u a nom-du nom-ut yo-to ne. Remü nom-ut yo-to tu net-tu o ut-nom wa'ag e takke ut-nip. **19** Kamug u kowan u nap uka Ru-u otte, remü zu Ru-u koske e m-zun kowana wa ooge. **20** Dugu da-u Ru-u nome u-dak, nom-tu u-Rü, tu na hyente u is da, u shin-m wa mu za ut-ta da, tumsu uka wa otte ne, koske m-zun cas u-me nom-tu Ru-u nome. Remü iya ka ut-nom zarra u net-u zu wa nak u-Rü da. (aidios g126) **21** E nak u-Rü, sedi e ye'et wa m-sek uka u-Rü da, tumsu e nom-tu wa ut-vam remü nom-u wa nome da. Remü zu dorog-us un shu'ute m-zan, tumsu jab-us e shuug u-cwum. **22** E o m-hyan uka zu un o us-ver ne, sedi dorog-us un su m-rag se. **23** E swase nom-du ut-huuk udu u-Rü wu za ur-ma da, sedi e hu nomu ut-ryun tu otte sha-mu ut-net tu de m-mar u no ne u ut-bisa ne u nom-u ur-fat ne. **24** Remü iya, Ru-u yage ün, e hu nom-du nom-tu e cwane u jab-us e. E hu yu-du m-o u-me du kob-du ya-du war-tu or-ut un ne m-zeg. **25** E yage dorru Ru-u ut-nip, e ship us-bi. E hu ut-huuk u m-tok ne udu nom-tu Ru-u nome, sedi Ru-o nome un beet. Ru-o kore na nome ut-vam za ur-ma. U shu'ut iya. (aiön g165) **26** Remü iya, Ru-u yage e, e nom-ut nom-tu e cwane tu m-'e. Ko neta-ne e yage m-roog camp-ut e ne, e hu m-roog u or-ut e ne neta-ne. **27** Campa-ne tumsu e yage m-roog u neta-ut e ne. Sedi e to m-o u or-ut e ne. Campa-ne nomog cwu-tu m-'e u or-ut e ne, tumsu e swaag ur-kob remü nom-tu e nome. **28** Ba shu'ute uzu e gugumte e kum nap-mu u-Rü, se wa yage e dor dorog-su m-zan un. E hu nom-du nom-tu kame uzu un nong da. **29** Jab-us un o shuyi-shuyi u nom-ut yo-to. E o u nomu net-ne nom-ut yo-to. E paste cwan-tu m-zan. E o nomu net-ne nom-tu de naasu e jab. E

paste ur-shub. E o u ho-du u net-ne. E paste u-har. E parru net-ne. E o jab-u rim-o ne. E o m-shat. **30** E o tudu dim-tu net-ne. E yakke u-Ru. E paste jurmu ut-net. E paste jaksu ut-dos. E yukke huk-mu ur-hi. Dorog-us e su yo-se se. E o kob-du kab-du rem-su i mate e ne. **31** E zatte ur-hi da. E nom-ut nomu e cinte us-rem da. E hog-ut on-du net da. **32** E nak uzu Ru-u zuug, i nome nom-ut to e korge na ho e. Sedi e zenge u nom-du nom-tu za so-to. E maag ukun da, e hu swuru eken beb-du nom-du nom-ut yo-to to.

2 Or-u ri, bo wa hyan-du ba'as-tu or-u ro, bo zatte nom-ut war da. Remu zu da-u bo kwupu wakun us-rem, bo o engusse hi-du war ro, remu zu nom-u bo otte kwupu wakun us-rem, o bo o ut-nom. **2** Um zuug iya remu zu Ru-u nak ut-nip da-u wa o kwup-du us-rem su net-tu o nom-du go-du nom-ut yo-to to. **3** Bo net, wa kwupu net-ne us-rem remu nom-du nom-ut yo-to, se bo o nom-du nom-ut yo-to ko bo, iBo o m-hyan uzu bo kus-mu kwup-du us-rem su u-Ru? **4** Kamug in napun uzu Ru-u nongu in nom-ut so-to, u on-ur wa ne tumsu wa zatte hor-mu us-nip da. A in jurum wun da remu gag-du jab-u wa udu in. Napun uzu Ru-u kosu in on-ur wa, remu in byurtun udu wa tumsu in yage nom-du ut-ba'as. **5** Sedi remu kob-du hog-mu us-rem, u kob-du ut-byurun ne udu u-Ru, bo o naknu hi-ur ro swadu ur-kob u ho-du ryab-su u-Ru. U Ho-ur re wa de nomu net-ne kwup-du us-rem hon-hon. **6** Ru-u “de top kowan hon-hon u go-du pama-u wa nome.” **7** Ru-u de yadu fat-du za ur-ma udu net-tu o nom-du nom-ut so-to, tumsu udu i wa jab e kum ut-fu'ubse, m-sek ne u wadu jab ne u Ru-u ya un fat-du za ur-ma. (aiōnios g166) **8** Sedi tokon net-to otte cwan-tu ur-hi, e yaag jab-u nom-u Ru-u zuye nip-to da. E re shu u nom-du nom-tu za so-to. Ru-u de yadu un ur-kob sok. **9** Wa de yadu net beet wu o nom-du nom-ut yo-to ur-kob sok u namu jab ne, Ru-u de heese yadu Yahuda-ne ur-kob, kanda wa ya' i-za-Yahuda-ne ur-kob. **10** Sedi Ru-u de yadu kowan wu o nom-du nom-ut so-to, m-zeg, m-sek ne, u res-du jab ne. Ru-u de ut-takun udu Yahuda-ne, kanda wa ya' i-za-Yahuda-ne. **11** Remu zu Ru-u koste m-kuuk da. **12** I za-Yahuda-ne da, a e nome ut-ba'as, Ru-u de kwupu e us-rem ko uka e zatte bor-ut Ru-u yase Mosa da. Tumsu Yahuda-ne i otte bor-ut Mosa, a e nome ut-ba'as, Ru-u de kwupu e us-

rem remu kob-du dorru ut-bor. **13** Nong hon-hon na ya un ur-kob, remu za net beet wu nape bor-tu u-Ru wa o net-u jab-u so-o da. Sedi net-tu o dorru nom-u bor-tu Ru-u yase Mosa, Ru-u de fag-du net-u wa, wa jab-u so-o. **14** Eken i za-Yahuda-ne dor bor-tu Ru-u yase Mosa. Koske uzu bor-tu u-Ru o u-me jab-us un, ko ba shu'ute uzu wakun ya'aste un bor-tu Ru-u yaase Mosa da. **15** Yu-ur un koske uzu e nak u-me jab-us e nom-u Ru-u ut-sa u-me ut-bor. Remu zu da-u e nome nom-u za so-o, jab-us e kosu e, tumsu a nome u so-o jab-us e kosu e. **16** Remu iya, uka no hogte me but-tu Rem-su m-Remer o ut-war, iya dote shu'ute. Ru-u de yadu Yeso Kiristi m-shin mu wa dote kwupu net-ne us-rem, ko dorog-su m-yasa su jab-su ut-net us-beet. **17** Bo foge hi-ur ro “Wa-Yahuda wa,” bo toste jab-u ro u dom-u bor-tu u-Ru, tumsu bo o ut-uk u yu-ur ro uzu bo net-u u-Ru wa. **18** Bo nak nom-u Ru-u o ut-cwan. Remu zu net-tu iis-tu bo bor-tu u-Ru, tumsu bo nak nom-tu kame bo dag tu o hon-hon. **19** A mune uzu bo zatte u-sakna da uzu bo ooge dor-ut net-tu o po-ne, tumsu bo o bo m-zun udu net-tu o u-me u-cwum. **20** Bo kabe uzu bo wa-ut-kose a-kob-du m-nap ne wa u ya'ag-u rek-e ne, remu zu bo nak uzu bor-tu Ru-u yase Mosa otte m-nap u ut-nip ne. **21** Bo wa iis-u eken, iBo iiste hi-ur ro? Bo wu o ut-but uzu net-tu yage u-hiw, iBo gwak-ut nom-u bo o ut-war ur-zwar ne uzu bo nom-ut u-hiw da? **22** Bo wu o ut-zu a net-tu nom m-o da, iBo gwak-ut nom-u bo o ut-war ur-zwar ne uzu bo nom-ut m-o da? Bo wu tonte m-gir da, iBo nom-ut u-hiw u pyu m-gir da? **23** Bo wu o ut-uk uzu bo otte bor-tu Ru-u yase Mosa. iSedi bo gwak-ut uzu bo naaste dim-du u-Ru da-u bo pase rem-su u-bor da? **24** De wute Rem-su u-Ru zuut, “Nom-u Yahuda-ne o ut-nom wa'ag i-za-Yahuda-ne otte jurmu Ru-u Yahuda-ne kohene.” **25** Nom-du ur-pes otte ur-zwar, a net-u dore bor-tu u-Ru. Sedi a net dore bor-tu u-Ru da wa shu'ute us-gan u net-tu na nome ur-pes ne da. **26** A shu'ute zu i zatte ur-pes da, e o dorru bor-tu u-Ru, Ru-u de kab-du e net-ut wa. **27** Na de kwupu no us-rem remu zu no otte bor-ut Mosa tumsu no nomog ur-pes, sedi no o pas-du bor-ut to. **28** Wa-Yahuda wu ut-nip wa bo oye da, a bo shu'ute wa-Yahuda u-war. Sedi otte ur-zwar bo shu'ut wa-Yahuda u jab u-war ne. **29** Wa-Yahuda ut-nip wa o wu jab-u wa ooge hon-hon udu u-Ru. Yar u-Ru o do'e nomu jab-u net ur-

pes za bor-tu net pane da. Go-du net-u wa kum ut-vam dugu-du u-Ru, za dugu-du net da.

3 ¿Dekun sege-de oro du Yahuda-ne kume du i-za-Yahuda-ne kumte da? ¿Yan-o net de ut-kwum ana nomu wa ur-pes? **2** Sege-du oro du net do'e ut-kwum us-fun u-tát! Ru-u ya'aste rem-us wa udu Yahuda-ne remu e got se ur-zwar ne. **3** Yahuda-ne u-tát e zatte yadu jab udu u-Ru uka e nomte estedu us-rem uzu ut-ya jab da. Wakun ut-kere ut-shut uzu, “¿No o m-hyan uzu a Yahuda-ne shu'ute a-kob-du yadu jab, ut-wa u Ru-u yage nom-du nom-u wa nom-tu Yahuda-ne es-du us-rem?” **4** Za ut-nome da iya! Ko net-ne beet shu'ute a-us-bi, u-Ru wa-ut-nip wa, uka Rem-su u-Ru zutte: “Remu net-ne hyen-ut uzu nom-u bo ware u mottu ba'as-ut un nip-to, tumsu bo re ur-korro ana o kwup-du rem-us ró.” **5** Abite nom-ut yo-to in o ut-nom koske nom-ut so-to tu Ru-u nome, ¿In deen ut-zu Ru-u nong hon-hon da a wa ya' in ur-kob? (Sin-se dorog-su ur-ma net se.) **6** Za ut-nome iya da! A shu'ute Ru-u nome hon-hon da koyan da, ¿rene o wa dote nomu net-tu u-dak kwup-du us-rem hon-hon ne? **7** Wakun wa ut-kere ut-zu, “A mune uzu bis-us ri hatun m-swur mu nip-tu Ru-u u swur-mu zeg-m wa ne, ¿Remu u-yan o Ru-u dote kwupu me us-rem uzu me wa-ut-ba'as wa?” **8** Tokon net-to kek-tu it us-rem uzu it zuug, “Yage it nom ut-ba'as, remu nom-ut so-to nom-ut.” Sedi Ru-u de kwupu un us-rem hon-hon. **9** ¿Yan-o in do'e ut-zu? ¿In Yahuda-ne zeg m-zeg i-za-Yahuda-ne da? Ko okon, na kosku uzu ut-net ut-beet! U Yahuda-ne u i-za-Yahuda-ne da ganse na oye remu beb-du ut-ba'as de o dor-tu na. **10** U-me Rem-su u-Ru, na panug nom-ut tun-to ut-beet: “Net-u jab-u so-o zarra, ko wa-gan; **11** wakun zaar wu o m-nap ne da, wakun zaar wu o sa-u u-Ru da. **12** Net-ne beet e yakke fun-yu u-Ru, Net-ne beet e zatte fun da; Wakun zaar wu nome nom-ut so-to da, ko wa-gan.” **13** “Nu-ut e o uka ut-sag tu o ur-huk, Rem-ut e shuug us-bi.” “Rem-us e uka m-rab mu fa-u yo-ya.” **14** “Nu-ut e shuug u rem-us yo-se, us-pyap ne.” **15** “E waaste ho-du net da. **16** Ko he e huute e hatun u-naas u namu jab ne udu ut-net tumsu hi-du war'e ne. **17** E nak fun-yu res-du jab da.” **18** “Gyer-u u-Ru zaar u jab-us un da.” **19** U da-o in nak uzu Yahuda-ne e na ut-sa e dor bor-tu u-Ru tu Mosa pane. Na nomog iya hen remu net-tu taagte nom-ut

war, tumsu Ru-u de kwupu net-tu dak-u uno u-beet us-rem. **20** Remu iya, wakun zaar wu de ut-shu'ut wa za ut-ba'as remu dorru nom-u bor-tu zu na nom da. Nom-u bor-tu nome o kosu net uka ba'as-ut wa otte. **21** Sedi u da-o Mosa u a-warru Rem-su u-Ru ne koske in fun-yu yadu jab-u so-o, za remu dorru nom-tu bor-tu ut-sa da. **22** Uno jab-u so-o dugu-du u-Ru hagun dugu-du yadu jab udu Kiristi udu i ya'e ut-nip beet. Mokon kuuk-mo zaar da. **23** Net-ne kowan nong ut-ba'as, tumsu e nomog m-ra u sek-mu u-Ru ne. **24** Tumsu Ru-u nong sege-ur wa remu nya-u wa nomu in jab gan. Wa nomog iya remu Kiristi Yeso wu rure in dugu swadu ur-kob du ut-ba'as. **25** Ru-u ya'aste Yeso uka ur-toog du hastu ut-ba'as. Wa nomog iya remu wa mutte net-ne za ut-ba'as udu u-Ru da-u e ya jab udu Yeso wu mare u remu in tumsu wa azug hyu-m wa. Toog-u o koske uzu Ru-u zatte m-kuuk da, tumsu remu gag-du jab-u wa, wa ruuste u fun-u ba'as-tu e nome u-dim wa yaag un ur-kob da. **26** Ru-u nong gag-du jab-u uno da-o remu wa koste uzu wa otte jab-u so-o. Tumsu net beet wu ya' jab udu Yeso wa de ut-shu'ut wa jab-u so-o. **27** U da-o hen, ¿yan-o na dote ut-uk? Okon zarra! Ru-u za kab-du net remu zu a o dorru bor-ut Mosa da, sedi wa kab i o yadu jab udu Yeso u toog-u wa ne. **28** In nak uzu Ru-u o kab-du ut-net remu yadu jab-u e za remu dorru u-bor da. **29** ¿Ru-u Yahuda-ne o war-o? ¿Ru-u a-za Yahuda-ne wa ko e da? Iya o, Ru-u net-ne beet o. **30** Ru-u u-gan, wa de muutu Yahuda-ne e shu'ut a-jab-us so-se udu wa, remu yadu jab-u un. Tumsu muut i za-Yahuda-ne da a-jab-us so-se udu wa, remu yadu jab-u un. **31** ¿No o m-hyan in muutun bor-tu Ru-u yase Mosa m-zan u remu mottu ya-du jab? Ko cashi iya o da! Sedi a inya jab udu Yeso, ut-kose uzu bor-ut Mosa otte m-shin.

4 ¿A in o dorog-su mottu bor-ut Mosa tumsu uka net dote ut-shu'ut wa jab-u so-o, kamug in baksun Ibrahi, uso-u uso-ut Yahuda-ne. **2** Abite remu nom-du nom-ut so-to Ibrahi o Ru-u has-tu wa ut-ba'as, Ibrahi za kwumug nom-u ut-uk u-me ut-net, sedi wa za kum-ut nom-u ut-uk udu u-Ru da. **3** Rem-su u-Ru zuug, “Ibrahi yaag jab udu u-Ru, de wute Ru-u fog-ut wa wa-jab-u so-o.” **4** Da-u net-u nome u-pama, top-u na do'e top-du wa hos-mo da. Sedi top-u nom-u wa nome o. **5** Sedi na got net-ne a-jab-us so-se

ne, za remu pama-us e da, sedi remu yadu jab-u e udu u-Ru wu nome ho-du ut-ba'as. 6 Dawuda warug rem-us se da-u wa nome rem-su kom-u u-Ru udu net-u wu Ru-u fage wa jab-u so-o za wa nom okon pama-o. 7 "Net-tu Ru-u nome ho-du ba'as-ut e, e otte Kom-u u-Ru, I na takse baas-ut e otte kom-u u-Ru. 8 Kom u-Ru udu net, wu Yawe za ut-bakus u nom-tu ba'as-ut wa ne da." 9 ¿Kom-u u-Ru o dom-u a-ur-pes-ne u war-e kyak i na nome ur-pes? ¿Ko beet u a-za-ur-pes-ne? Nom-u in o ut-zu, "Ibrahi otte yadu jab udu u-Ru, de wute Ru-u kub-ut wun, wa-jab-u so-o." 10 ¿Yan da-o Ru-u muutu Ibrahi wa jab-u so-o? ¿Da-u na nomu wa ur-pes o ko kanda na nomu wa ur-pes? Ru-u fak Ibrahi wa jab-u so-o kanda na nom-tu wa ur-pes o. 11 Sedi wa kabug nap-su ur-pes remu yadu jab-u ro udu u-Ru uzu wa hase ba'as-ut ro. Remu iya Ibrahi shu'ute u-uso u yadu jab udu a-yadu jab ne ko ba na nome un ur-pes da. Ru-u o hyan-du un a-jab-us so-se ne remu yadu jab-u un. 12 Tumsu wuna uso-u i na nome ur-pes, za rem ur-pes u warre da sedi dorru da-tu yadu jab-u uso-u in Ibrahi kanda na nome wa ur-pes. 13 Ru-u nongu estedu us-rem u yaase u-dak u-beet udu Ibrahi u ko-ur wa ne, za remu dorru bor-tu u-Ru da sedi remu zu Ibrahi yaag jab udu u-Ru. Remu iya, Ru-u zu Ibrahi net-u jab-u so-o. 14 Abite es-du us-rem su u-Ru u i o dorru u-bor ne o u war-o, koske uzu yadu jab-u net zan-mo, tumsu estedu us-rem su Ru-u nome zatte m-kim da. 15 Um zuug iya, remu zu bor-tu nakun ryab-su u-Ru. Tumsu be-du bor-tu zatte da, net za ut-shu'ut wa-kob-du kab-du rem-su u-bor da. 16 Remu iya, estedu us-rem haan u remu yadu jab. Ru-u nongu in o uka m-hos, udu net-tu o u-me ko-ur Ibrahi, za net-tu na yaase ne u-bor u war-e da, sedi ur-kot u i otte yadu jab uka Ibrahi. Wuna o u-uso u i ya jab beet udu estedu us-rem su u-Ru. 17 Rem-su Ru-u warug uzu, "Ibrahi, um wa'ag bo, bo shu'ut uso-u rem-tu u-dak u-tat." Ru-u nong iya remu zu Ibrahi yaag jab udu u-Ru uzu wa otte beb-du yadu ur-fat udu wu mare, tumsu wu nome nom-ut po-to u-me nom-tu za okon da. 18 Ko ba shu'ute uzu Ibrahi zatte okon u wa dote wadu jab da, sedi wa reeg shu u yadu jab ne uzu wa de shu'ute uso-u ut-dak u-tat, uka Ru-u zutte wa uzu, "Iya o ya'ag-u ro dote ut-shu'ut." 19 Ibrahi yakke u yadu jab-u wa u mar da, ko ba shu'ute uzu wa nong us-hak ut-shik ut-tan, tumsu neta wa

Saratu arukte da-u ur-mat. 20 Sedi wa nong u-sakna u jab remu estedu us-rem su Ru-u nome da, sedi wa swurug yadu jab, tumsu wa nomu u-Ru m-sek. 21 Ibrahi yaag jab, Ru-o keru nom-du nomu wa zu wa ut-nom. 22 Remu yadu jab Ibrahi, Ru-u kabug wa, "wa-jab-u so-o." 23 Uka na punte u Rem-su u-Ru, "Ru-u kabug wun wa-jab-u so-o." Tumsu za remu Ibrahi o war-o na punte da. 24 Sedi na panug rem-us sin-se remu in, remu zu Ru-u mutte in a-jab-us so-se, net beet wu ya' jab udu wa, wu yunse Yeso Wa-ko-uyan in dugu m-mar. 25 Remu ba'as-ut in, to net-tu hote wa, tumsu wa yune dugu m-mar remu wa jaaste ba'as-ut in.

5 Ba shu'ute uzu, Ru-u jaaste ba'as-ut in remu yadu jab udu Yeso, in otte rus-du jab u-me Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi. 2 Remu yadu jab-u in, Kiristi upuste in keru kwum-du nya-u u-Ru u in otte ur-yu. Tumsu in nong ur-so remu wadu jab-u Ru-u de kosu in fu'ubse-tu u-Ru. 3 Tumsu in nomon ur-so da-u net-tu o yadu in ur-kob remu yadu jab-u in udu Kiristi, remu zu in nak uzu swadu ur-kob u in do'e naknu in gag-du jab. 4 A net-u shu'ute wa gag-du jab, Ru-u de muutu wa net-u ur-ka. Tumsu a net-u shu'ute net-u ur-ka, wa de shu'utu wa wadu jab udu u-Ru. 5 Wadu jab za yadu bo m'e da ko cashi, remu zu Ru-u koske in cwan-ut u wa sok. Wa yaag in Yar-u wa, u-me jab-us in. 6 Da-u in za keru ukru hi-ur in da, regne hon-hon da-u Kiristi mare remu ba'as-ut in. 7 Ut-po ne na kum-ut wakun wu de m-mar remu wakun wa-jab-u so-o, jiya na ut-kere kwum-du net wu de ut-mar remu net-u o nom-du nom-ut so-to. 8 Sedi Ru-u koske in cwan-ut wa, u wa tomton in Kiristi wa mur u remu in, da-u in ooge a-ut-ba'as-ne. 9 Ru-u jaaste ba'as-ut in remu hyu-m Kiristi, za u-sakna, wa de hen u ukru in dugu ryab-su u-Ru. 10 Da-u in ooge m-ra u-Ru ne, Ru-u hongussu in u wa ne remu mar-mu Wa'-u wa. In nak uzu Yeso u keru ukru in, tumsu remu zu wa o ur-fat. 11 Maag ukun da, in do'e nom-du ur-so remu mar-mu Wa-ko-uyan Yeso Kiristi nome wa samge in u-Ru ne. 12 Uka ba'as-tu cwatun u-me u-dak dugu-du net gan, mar-mu cwaan remu zu net-ne beet nong ut-ba'as. Tumsu mar-mu haan udu ut-net ut-beet, remu ba'as-tu Adamu nome. 13 Kanda na hattun bor-tu Ru-u yase Mosa, net-tu o nom-du ut-ba'as. Sedi na kabug se uka ut-ba'as da, remu

zu bōr-tu zaar tu net de ut-pas da. **14** Kō ba shu'ute iya, mar-mu takkūn dugu da-u Adamu u haan u da-u Mosa, tumsu u i nōme ne ut-ba'as remu pas-du u-bōr da ūka Adamu nomte. Adamu tumsu wa ooge ryun-u wu de'e haan. **15** Sedi hastu ba'as-ut in tu Ru-u nōme o ūka m-hos ūdu in, za ūka ba'as-ut Adamu da. Remu zu ba'as-ut wa-gan nakkūn mar-mu ut-net u-tāt. Sedi nya-u u-Ru o u-tāt, remu hos-mu wa nōme u-me net gan u wa, Yeso Kiristi hattun nya-u u-Ru ūdu ut-net u-tāt. **16** Tumsu, nya-u u-Ru ganse ooge u ba'as-ut Adamu ne da. Um zuug iya remu ba'as-ut to tu Adamu nōme to nakkūn kwup-du ūs-rem su u-Ru ūdu net-tu u-dak ut-beet. Sedi nya-u u-Ru muute in za ut-ba'as kō ba in nōme ut-ba'as u-tāt. **17** Mar-m nōmog ūr-faruk u-me ut-net remu ba'as-tu net gan, Adamu. Sedi m-zeg iya, Yeso Kiristi samge in u-Ru ne. Ru-u yaag in wa ūka m-hos u-tāt, tumsu i kabe wa, e de re-du beb-du ut-ba'as m-mar ne u-me Yeso Kiristi. **18** Remu ba'as-tu wa u-gan nōme, to haatun net-ne beet swadu ūr-kōb, tumsu iya-o hen nōm-u u-gan u Kiristi nōme, o haatun u-ukur u-me kowan, ūka Ru-u dote yadu net-ne fat-du za ūr-ma. **19** Remu ba'as-ut net gan nōme, de wute net-ne beet e shu'ute a-ut-ba'as-ne. Iya-o hen tumsu remu jab-u so-o u net gan nōme, net-ne u-tāt e de ut-shu'ut a-jab-us so-se ne. **20** Ru-u ya'aste bōr-ut wa ūdu Mosa remu net-tu hyen-ut ba'as-ut e m-zun. Sedi da-u ba'as-tu sure u-tāt, nya-u u-Ru zeg u-tāt sok. **21** ūka ba'as-tu nomte ūr-faruk u-me ut-net ut-beet tumsu hatun un m-mar, iya o hen nya-u u-Ru dote nōm-du ūr-faruk remu jab-u so-o, u de hatun fat-du za ūr-ma remu Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in. (aiōnios g166)

6 ¿Yan-o in do'e ut-zu? ¿In deen u re-du shu u nōm-du ut-ba'as remu wa jaaste ba'as-ut in tumsu wa swuru in u-nya? **2** Za ut-nōme iya da! A in kabe Yeso, nōm-tu wadu in u yu-du ut-ba'as to marug, ¿re dote ut-nōm in ha ūr-yu u-me ut-ba'as? **3** ūka na nōm-tu in ut-yubusse m-bu, in marug tumsu na dok in u Kiristi ne ūka wa murte tumsu na dok wa. Na nōngu in ut-yubusse m-bu remu in nōm-ut yu-ur po-de ūka ūs-gan, ūka Yeso yunte dugu m-mar, u-me fu'ubse-tu u-Ru Uso-u in. Iya o in kumte fat-ur po-de. **5** Ba in shu'ute ūs-gan u Kiristi ne remu mar-m Kiristi, iya o hen in dote ut-shu'ut ūs-gan u yune-ur wa ūr-fat ūka wa yunte. **6**

ūka in nupte ūzu na tarug yu-du ut-ba'as u in u-đom u-kan da-u na tare Yeso u-đom u-kan, taas u ba'as-tu kum-ut ūr-beb u jab-us in da. Na nōmog sin-se ūs-beet taas in shu'ut tok-ne i ut-ba'as da. **7** In nak ūzu ba'as-tu zatte ūr-faruk u-đom-u net-tu mare da. **8** Ba shu'ute ūzu in marug u Kiristi ne, in o yadu jab ūzu in do'e ūr-fat u wa ne. **9** In nakkūn ūzu Ru-u yunste Kiristi dugu m-mar, tumsu wa zamun ut-swur m-mar da. Mar-mu zatte ūr-beb ūdu Yeso da. **10** Remu mar-mu wa mare, ba'as-tu zatte ūr-beb u-me wun da, tumsu u da-o wa o yu-du nōmu u-Ru ut-fu'ubse. **11** Remu iya hen, kab hi-ur ró ūka wu mare taas u ba'as-tu dor-ut wa da, sedi bō kab hi-ur ró wa ūr-fat ūdu u-Ru u-me Kiristi Yeso. **12** Remu iya, a nō yage u ba'as-tu nōm ūr-faruk u-me war-ut nō tu de m-mar da, taas nō dōr zwaru nōm-u war-ut nō o ut-sa da. **13** A nō yase og-tu war-u nō to to shu'ut cwu-tu nōm-du ut-ba'as da. Sedi nō yase hi-ur nō ūdu u-Ru, remu zu nō ogu marug sedi u da-o nō otte fat-ur po-de. Remu iya yaase war-u nō u shu'ut ūka cwu-tu m-ank u nōm-du nōm-ut so-to remu fu'ubse-tu u-Ru. **14** A nō yage u ba'as-tu nōm ūr-faruk u-me nō da, remu zu bōr-tu zatte ūr-beb u-me nō da. Sedi, nōmon ūr-yu u-me shin-mu nya-u u-Ru. **15** Ba shu'ute ūzu nya-u u-Ru ūkurte in dugu ut-bōr, ¿ut-shu'ut ūzu na re shu u nōm-du ut-ba'as ne? O'o! Kō ca! **16** ¿Nō nak ūzu a nō yaase hi-ur nō ūdu wakun ūka tok-ne nomte m-tok, nō shu'ute tok-u wa, remu zu nō o dorru wa da? Nō keru shu'ut tok-ne ut-ba'as tu huutu net-ne ūdu m-mar, kō nō keru dorru Rem-su u-Ru su de wadu net u yu-du jab-u so-o. **17** Sedi ut-vam ūdu u-Ru, remu ūr-takun nō oog m-tok u-me ut-ba'as, sedi u da-o nō kabug kose-tu it nōmu nō jab gan. **18** Ru-u ruute nō dugu tok-mu ut-ba'as, nō shu'ute tok-ne u nōm-du yu-du jab-us so-se. **19** Um kosku nō sha-mu ūs-rem mu tok remu nō gotu ūr-nu, remu jab-u ūr-ma net. ūr-takun nō oogu yasu og-tu war-ut nō u nōm-du nōm-tu za u hen tumsu u swurru nōm-ut yō-to. Remu iya u da-o, yasun og-tu war-ut nō remu nō nōm-ut yu-du jab-us so-se u nō shu'ute u-hen ne. **20** U da-u dim, nō oog tok-ne ut-ba'as, wakun wa'ag nō u nōm-du nōm-ut so-to ūr-beb da. **21** U da-u dim nō nōmog nōm-tu nō hog-du e'-mu nōm-du to u da-o. ¿Yan top-o nō kume remu nōm-du nōm-ut to? Top-u nōm-ut to mar-mo. **22** Sedi u da-o, Ru-u rwurug nō dugu ut-ba'as,

nə shu'ute tok-ne u-Ru. Nya-u u-Ru u nə de ut-kwum o jab u-hen, tumsu nə de kwum-du fat-du za ur-ma. (aiōnios g166) 23 Təp-u ut-ba'as mar-mə, sedi nya-u u-Ru fat-du za ur-ma du u-mə Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in. (aiōnios g166)

7 Or-ut ri ne, nə nak uka bor-tu otte, nə nupuste nom-u um de ut-war, bor-tu nom ur-faruk u-dom net-u o ur-fat u war-to. 2 A in gwatə neta ur-gu, wa o m-shup u bor-tu ur-gu ne, da-u campa wa o ur-fat. Sedi da-u campa wa mare, wa rwuug u bor-tu ur-gu. 3 Remu iya a wa ga wakun campa wa, u campa wa ne ur-fat, na zu wa wa-u-as. Sedi a campa wa mare, wa rwuug u-me ho-yu ur-gu, a neta-u ya ga wakun, wa nong m-o da remu zu campa wa marug. 4 Remu iya nə o or-ut ri ne, mar-m Kiristi u-dom u-kan o wa'ag nə shu'ute marimari-ne udu u-bor. Iya nə shu'ute us-gan, u wu yune dugu m-mar ne remu in nom-tu u-Ru us-pama. 5 Da-u in o shu'ut u-me yu-du ut-ba'as tu o ur-yu u-me in, kose-tu u-bor to yunstun dorog-su nom-ut yo-to tu haatun in m-mar. 6 Sedi u da-o in kwung u-ukur, Ru-u rwurug in dugu ut-bor. U da-o hen in o dorru u-Ru u fun-yu fat-ur po-de yu Yar-u wa. Fun-yu u-ut yu na pane u-me ut-bor in dor-ut ya da. 7 Eken oro i o ut-zu, "Bor-tu Ru-u yase Mosa o yo-to." E o ut-zu nap-mu ut-bor wa'ag in u nom-du ut-ba'as u-tat, sedi nong ur-zwar e nom us-dorog iya da. Bor-tu u-Ru to kosu me ba'as-ut ri. Um za nak uzu shub-du nom-u wakun ba'as-to da, se da-u bor-tu zu, "A-bo wa ur-is u nom-u wakun da." 8 Sedi remu bor-tu u-Ru to, de wute ba'as-tu kum-ut ur-ker to yunsun ko-uyan go-du dorog-su wadu ur-is u nom-u wakun u-me jab-u ri. Uzu bor-tu oro da, ba'as-tu za otte ur-beb da. 9 U da-u dim kanda um nap nom-u bor-tu ut-sa, um oog u ekse hi-ur ri u nom-tu um o ut-nom da. Sedi da-u um nape kose-tu bor-tu u-Ru, za rem um nup uzu um o nom-du ut-ba'as. 10 Se um mur, bor-tu kame uzu to hatun ur-fat, to hatun m-mar mu mote me dugu-du u-Ru. 11 Ba'as-tu kwung ur-ker, to parug me to wu me us-dorog uzu me keru nom-du ut-ba'as tumsu um dor ut-bor u-da u-gan uka um dote kwum-du fat-du za ur-ma, sedi o mok-ut dugu-du u-Ru. 12 Ko ba shu'ute iya, bor-ut u-Ru to o u-hen ne tumsu nom-tu Ru-u zu na nom ne to o u-hen ne tu jab-u so-o, tumsu tu so-to sok. 13 Sedi yan-o in do'e ut-zu, bor-tu u-Ru o so-to tumsu to hatun

in m-mar? Iya o da ko cashi! Ba'as-to hatun me m-mar. Ba'as-tu dorog dim-u bor-ut so-to, to hatun me m-mar. Nə hyanug uka ba'as-tu otte yo-to. To dorog bor-ut so-to tu u-Ru remu nom-du nom-ut yo-to. 14 In nak uzu bor-tu Ru-u yase Mosa, dugu Yar-u u-Ru o rwune. Sedi me net-wa, tumsu tok u-me ut-ba'as. 15 Um nak nom-u um de ut-nom da. Remu zu nom-u um ut-sa ut-nom, um nom-ut o da, nom-u um gugme o um o ut-nom. 16 Abite nom-u um o ut-nom, o um ut-sa ut-nom da, um kabug uzu bor-tu u-Ru to o hon-hon. 17 Me wa u hi-ur ri u nom-du nom-ut yo-to da, sedi ba'as-tu o men-tu jab-u ri. 18 Um nak uzu okon za u so-o u o u-me jab-u ri ur-ma net da, sedi ba'as-to o u-me jab-u ri. Um zuug iya remu zu um cwanug uzu um nomog nom-ut so-to, sedi um kerte ut-nom da. 19 Um wa'ag jab um nom nom-ut so-to, sedi um o nom-du nom-ut yo-to tu um za cwan-tu ut-nom da. 20 A um nome nom-u um za ussa ut-nom da, koske uzu me wa o nom-du nom-ut yo-to to da, sedi ba'as-tu o u-me jab-u ri. 21 Um hyanug uzu, nom-u um nome ko-uyan da-o; a um ut-sa nom-du nom-u so-o, um hyen nom-ut yo-to ur-kot u-me ne remu o hooste me nom-du nom-u so-o. 22 Dugu men-tu jab-u ri, um o cwan-tu bor-tu u-Ru. 23 Sedi u war-u ri um o hyan-du okon u o m-gag u-me jab-u ri. O dor-tu me, tumsu o muutu me tok ut-ba'as. 24 Nom-tu ur-on to um oye! Wana de ukru me dugu nom-u war-u ri ut-sa, taas u mot me dugu-du u-Ru? 25 Ut-vam udu u-Ru u-me Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in! Sedi uka um kubte iya, u-me dorog-us ri um ut-sa um dor nom-tu bor-tu zu na nom, sedi war-u o wadu me um shu'ut uka tok ut-ba'as.

8 Remu iya u da-o, kwup-du us-rem su m-mar zamun da, udu i o u-me Kiristi Yeso. 2 Remu bor-tu u-yar, tu muutun in ur-fat u same-du ut-hi u Kiristi Yeso ne, to ruute me dugu-du bor-tu ut-baas, u m-mar ne. 3 Nom-u bor-ut Mosa kere ut-nom da remu jab ur-ma net, Ru-u nomog o. Ru-u tomgon Wa'-u wa u war-u m-ma-net remu wa shu'ute ur-toog remu ut-ba'as, tumsu wa haste beb-du ut-ba'as dugu war-ut in. 4 Ru-u nong iya, remu in nom-ut nom-tu bor-tu zu na nom. In nong iya da-u Yar-u u-Ru o dor-tu in, za m-ma-net du dor-ut in da. 5 Net-tu o ur-yu uka dorog-su jab-us e koste e, jab-us e shu'ut u shi u nom-tu dorog-su ur-ma net ut-sa. Sedi i Yar-u u-Ru o dor-tu e, e nom dorog-su nom-u

Yar-u u-Ru ut-sa. 6 Yagu jab-us no u nom-du ut-ba'as haatun m-mar, sedi wadu jab-u no u nom-tu Yar-u u-Ru haatun ur-fat u rus-du jab ne. 7 Kowan wu muute jab-u wa u dorog-su ur-ma net, wa shu'utu huub-u yo-o u-Ru ne. Um zuug iya remu zu wa dorog bor-tu u-Ru da, tumsu wa ut-kere ut-dor da. 8 Net-tu o dorog-su ur-ma net, Ru-u za hog-du zarru go-du net-ut to da. 9 Sedi a in yage dorog-su ur-ma net u dor-ut in da. Yagun u Yar-u u-Ru o dor-ut in, remu zu wa o ur-yu u-me in. Net-tu zatte Yar-u rwune udu Kiristi da, Kiristi nak wa da. 10 A regne Kiristi o ur-shu'ut u-me no, ko da war-ut no marug remu ut-ba'as, Yar-u u-Ru de ya' no ur-fat remu zu Ru-u kabug no a-jab-us so-se. 11 Yar-u u-Ru, u yunse Yeso dugu m-mar, o u-me jab-us no. Uka Ru-u yunste Kiristi dugu m-mar, wa de yadu no ur-fat u war-ut no tu m-mar remu Yar-u wa u o u-me no. 12 Remu iya, huub-ut ri ne, in otte nom-u ut-nom, sedi za uka dorog-su nom-tu m-ma-net du ut-sa da. 13 A-bo o ur-yu uka m-ma-net du otte ussa, no do'e m-mar. Sedi abite no o dorru nom-u Yar-u u-Ru ut-sa, tumsu no yage ut-ba'as, no de kwum-du ur-fat. 14 Remu zu i Yar-u u-Ru o dor-tu e, e o yaag u-Ru. 15 No kwumug Yar-u de muutu no tok-ne da, remu iya a no shu'ut u hog-du u-gyer da. Sedi Yar-u o de ut-wa in shu'ut yaag u-Ru, u remu shin-mu Yar-u o in do'e fag-du u-Ru, "Baba! U-uso in!" 16 Yar-u u-Ru u yar-u in ne o waru in uzu yaag u-Ru in oye. 17 Ba shu'ute uzu yaag u-Ru in oye, shu'ute uzu a kwum-tu u-Uso in oye. In reen kwum-tu ut-fu'ubse tu u-Uso ur-kot u Wa'-u wa Kiristi ne. Sedi a in kume fubusse tu Uso, ka ut-nom zarra, se in swaag ur-kob ur-kot u Kiristi ne. 18 Um nak uzu, in za keru hongusse fu'ubse-tu Ru-u de yadu in u kob-du in o ut-swa ne u da-o da. 19 Nom-u Ru-u nome u-beet dugu takun-du u-dak, o wadu jab o hyan da-u Ru-u de kose ko re ya'ag-u wa otte. 20 Remu nom-tu ba'as-tu nome, nom-tu Ru-u nome ut-beet, e kerge nom-du nom-u Ru-u cwan e nom da. Ru-u wa'ag jab uzu 21 nom-tu wa nome to ut-kwum ut-wuz dugu m-tok ut-zum ne. Wa o wadu jab e de kwum-du ut-fu'ubse tu na de yadu yaag u-Ru. 22 In nak uzu nom-tu Ru-u nome ut-beet e o ur-e' u haan u uno da-o e o us-ekus uka neta o hog-du remu ur-mat nomte. 23 Za nomu Ru-u nome o us-ekus u war-o da, u in ne beet, in i Ru-u nome u nya u Yar-u u-Ru in o us-ekus u-me jab-us in.

In o ur-'e tumsu u wadu jab ne da-u Ru-u de muutu in ya'ag-u wa, tumsu wa guut war-ut in. 24 Remu wadu jab, o wute Ru-u ukurte in. Sedi wadu jab-u nom-u no hyane wadu jab de da. Wakun za wadu jab-u nom-u wa otte ut-kom da. 25 Sedi a in o wadu jab-u nom-u in zatte da, koske uzu in o ur-'e u gag-du jab ne. 26 Iya o hen Yar-u u-Ru otte nomu in ur-sege u kob-du ur-beb u in. In nak uka nom-du us-toog da, sedi Yar-u u-Ru o us-toog u ut-shig ne udu u-Ru remu in ut-gom ne tu za ut-ware da. 27 Ru-o nape jab ut-net beet. Wa nup uka dorog-su Yar-u u-Ru u o us-toog u remu net-ut wa. Da-u Yar-u u-Ru nomu in us-toog wa nak nom-u Ru-u ut-sa. 28 In nak uzu u tek-u ut-nom ut-beet Ru-u o nom-du nom-ut so-to udu i o cwan-ut wa ne. Wa nom iya udu net-tu wa dage u remu e nom-ut nom-tu wa zonge e nom. 29 I Ru-u dage dugu ur-takun wa dak wa tun e shu'ut sha-mu wa'-u wa, remu wa-u wa shu'ute mat-du ur-takun u-me ban-du or-ut wa ne. 30 Remu i Ru-u dage, i wa bane. E wa jaase ba'as-ut e. Tumsu in i Ru-u jaase ba'as-ut e, wa de nomu e ut-fu'ubse. 31 Gwatun go-du rem-us sin-se, i Yan-to in do'e ut-zu? i A Ru-u o ur-kot u in ne, wana de m-gag u in ne? 32 Ru-u hoostu Wa'-u wa m-mar u-dom u-kan remu in da, sedi wa ya'aste in Wa'-u wa, wa keru nomu in hos-mu ko-uyan. 33 i Wana de saku i Ru-u dage ut-ba'as? Wakun zarra, remu zu Ru-u muute un za ut-ba'as. 34 i Wana de kere ut-kwup uzu na ho in? Ko net! Yeso Kiristi marug, wa yune dugu m-mar, u da-o wa o shu'ut u kom us-cwa u-Ru. Wa o us-toog udu u-Ru remu in. 35 Wakun zaar wu de ut-wa u Kiristi yage cwan-ut in da! Ko u-taag, Ko swaag u ur-kob, ko us-mer, ko ur-so, ko u-ra, ur-honse ne, ko m-mar, okon zaar u de hoosu u-Ru cwan-ut in da. 36 Uka Rem-su u-Ru zutte, "Remu zu it o net-ut ro, net-tu o ut-cwan e ho it. E o kab-du it uka net-tu na de ut-ho, uka wa-u-pan kubte ca m-ha udu ut-pan." 37 Ko ba shu'ute uzu, nom-ut yo-to tun-to ut-beet to kwumu in, in arukte na fag in a re-du ur-korro, remu Kiristi o cwan-ut in. 38 Um nupuste uzu, wakun zaar wu do'e ut-wa u Ru-u yage cwan-ut in da: ko m-mar, ko ur-fat, ko a-tomu u-Ru, ko faruk-u nom us-te, ko nom-u na o tek ut-nom, ko u na de ut-nom u da-u oon ne, ko yan go-du ur-faruk, ko m-ja, ko ur-ra, ko okon nom-o ut-kwus ut-kwus, to korge to mot in u cwan-tu Ru-u ne da.

Ru-ū kōṣke ūzu wa ǝ cwan-ut in, ū wa tōmtōn Yeṣō Kiristi Wa-ko-uyan in wa mūr ū remū in.

9 Remū shū'ut-ūr ri wa-dorū Kiristi, ūm ǝ warrū ut-nip, Yar-ū u-Rū ǝ dor-tū jab-ū ri tūmsū ǝ kōṣke ūzu bise ūm otte da. **2** Jab-ū ri naag sok, mēn-tū dūng-te mē za ūr-ma. **3** Ūm nōmog dorog-ūs se remū ǝr-ut ri nē Isra-nē campā-nē ū ut-nēta nē, ūm cwanug ūzu Ru-ū yagū mē ūm shū'ut ūka net wū na wa-e u-nu, na mōt mē ū Kiristi nē remū ūkūr ū net-ut ri Isra-nē. **4** Net-tū Isra, tō ǝ net-tū Ru-ū mutte ya'ag-ū wa, wa kōṣkū ūn fūubse-ut wa. Wa nōngu ūn estēdu ūs-rem, wa yasū ūn Bor-ut wa. Wa kōṣū ūn fūn-yū ut-huuk ut-nip nē tūmsū ū estēdu ūs-rem nē. **5** Ibrahi, Ishaku, ū Yakubu ē ǝye nengen-tū ūso-tū ūso-ut in, tūmsū Kiristi wa-Isra wa ū mat-dū net. Wūna ǝ u-Rū. Wūna ǝ farūk-ū kōwan beēt, tūmsū wa korge na nomū wa ut-vam za ūr-ma, Ū shū'ut iya! (aīōn g165) **6** Za remū zū es-dū ūs-rem u-Rū zatte ūr-beb da, sēdi remū zū net-tū Isra tō ut-beēt net-tū u-Rū da. **7** Tūmsū za net-tū kō-ūr Ibrahi tō ǝ net-tū u-Rū da. Remū iya, Ru-ū zū Ibrahi, “Ū-mē Ishaku Mē rwūūtūn bō yaag i ūm nōmū bō estēdu ūs-rem, za wakūn ū tēk-ū mē ya'ag-ū rō da.” **8** Yaag-ū na matē u-war, ē ǝ ya'ag-ū Ru-ū da, sēdi ya'ag-ū estēdu ūs-rem, ē ǝ ya'ag-ū Ibrahi i ut-nip. **9** Baksūn nōm-ū Ru-ū zūye, da-ū wa nōmē estēdu ūs-rem, “Ba da-ū shiye, ūm dē ut-mūūn, Saratu dē mat-dū yadū ūr-campa.” **10** Mōkōn sha-mū ǝro tūmsū. Yaag-ū Rebeka otte u-ūso u-gan, wūna ǝ ūso-u in Ishaku. **11** Sēdi kanda na mat ya'ag-ū ē yūr, Ru-ū wargū Rebeka ūzu, “Wa'-ū yat-wa dē nōmū wū rēk-wa m-tōk.” Ru-ū zūug iya kanda ē nom-ut ǝkōn nōm-ǝ ū sō-ǝ kō ū yō-ǝ. Ru-ū zūug iya remū zū wūna dage Yakubu remū zū iya-ǝ Ru-ū cintē. **13** Ūka Rem-sū u-Rū zūtte, “Ūm cwanug Yakubu, ūm gugumte Isuwa.” **14** ūYan-ǝ in dō'e ut-zū? ūNō ǝ m-hyan ūka zū Ru-ū nōng hōn-hōn da? Iya-ǝ dal Kō cashi! **15** Remū Ru-ū zūug Mosa, “Wa ūm cwanē ūm hyan ǝn-ūr wa, mē hogū ǝn-ūr wa, wa ūm cwanē ūm nōmū ūr-hō, mē nōmū wa ūr-hō.” **16** Remū iya, za remū cwan-mū net mō kō pama-ūs wa da, sēdi remū ǝn-dū u-Rū kyak. **17** Rem-sū u-Rū zūye Farūk-ū Masar, “Ūm wa'ag bō Farūk remū ūm kōṣte ut-net shin-m ri ūdū rō remū u-dak u-beēt nūput me.” **18** Iya Ru-ū hogte ǝn-dū wū wa cwanē wa hog ǝn-ūr wa, tūmsū wa rindusse jab-ū wū

wa cwanē ut-rindusse. **19** Wakūn ut-kere ut-zū, “Abite iya-ǝ, ūremū yan-ǝ Ru-ū otte hyan-dū ba'as-ut in? ūWana dē gugmū nōm-ū Ru-ū cwanē?” **20** ūSēdi wana bō mat-dū net bō nōm-ut inan u-Rū nē? ūNōm-ū Ru-ū nōmē, ǝ ut-kere ut-zū, “Remū yan-ǝ bō nom-tū mē inya?” **21** Wū ǝ ma-ū ut-tur, wa kerū kab-dū ut-rwab wa nōm ūka wa otte ūssa. Wa kere kab-dū kwūs-dū ut-rwab ūr-gan, wa muūt ut-tur remū hō-dū ūr-morog, tūmsū tōkōn tur-tō hen remū net-tū daaste ut-opos ū-mē. **22** Iya Ru-ū nomte pama-ūs wa, wa kōṣe ryab-ūs wa remū ut-ba'as tūmsū wa kōṣe ūzu remū shin-m wa, wa kerū yadū net-nē ūr-kōb i nōmē ut-ba'as. Sēdi wa otte gag-dū jab ūdū i wa dē kōṣū ryab-ūs wa, net-tū kame wa ya' ē ūr-kōb. **23** Iya-ǝ wa otte ūssa wa kōṣe fūubse-ut wa ūdū i wa ut-sa wa hog ǝn-ūr ē, i wa zōnge ūr-takūn i dē kwūm-dū fūbūsse wa. **24** In i Ru-ū banē, za in Yahuda-nē ū war in da sēdi ū a-za Yahuda-nē. **25** Ūka wa wurte ū ran-u Hoseya ūzu: “I za net-ut ri da, ūm dē fag-dū ē ‘Net-ut ri.’ Tūmsū kō-dū ūm ǝog gugumte, ūm dē fag-dū dē, ‘Kō-dū ūm ǝ ut-cwan.’” **26** Tūmsū “Ū be-ūr rē dū na fog-tū ūn: ‘Nō ǝ net-tū ri i da,’ na dē fag-dū ūn, ‘Yaag-ū Ru-ū ūr-fat.’” **27** Ishaya wa-warrū Rem-sū u-Rū jakūs u-cwar wa nōm ūs-rem ū mōt-tū Isra-nē, “Isra-nē ǝ u-tāt ūka hereg-mū m-sa, sēdi ū be-dū ūn otte, net-tō cashi ē dē kwūm-dū u-ūkūr. **28** Yawe dē kwūpu u-dak u-beēt ūs-rem za naas u-da, tūmsū wa hōog se ǝkōn za ut-kwūs da.” **29** Ūka Ishaya wa-warrū Rem-sū u-Rū zūtte ū dēkūn be-dē: “Sēdi ūzu Yawe wū zege m-shin yakūste in ēken ū-mē yaag-ū in da In za shū'ute ūka net-tū bō-ū Saduma, na za hōrūsse in beēt ūka net-tū bō-ū Gomora.” **30** ūYan-ǝ in dō'e ut-zū ū da-ǝ? I za Yahuda-nē da, zōngte ē shū'ut net-tū jab-ūs sō-se ūdū u-Rū da, ū da-ǝ ē kwūmug, jab-ū sō-ǝ ū na kumē dugū-dū yadū jab. **31** Sēdi Isra-nē i cwanē ē shū'ut a-jab-ūs sō-se ū dōrrū fūn-yū u-bōr, ē kwūmug da. **32** ūYan-ǝ wūte iya? Remū zū Yahuda-nē kwūmug ǝ ū fūn-yū yadū jab da, sēdi ūn cwanug ū Ru-ū kab ūn remū nōm-dū pama-ūs sō-se ūn. E nōng ūr-pukse, “Ū dōm-ū ta'ar-rū wadū net ūr-pukse.” **33** Ūka otte m-par ū-mē Rem-sū u-Rū ūzu: “Gwat! Ūm kaag ūr-taar ū Sihiyona Taar-dū ūr-pukse, Sēdi wū ya' jab ūdū wa, na za yadū wa m-e' da.”

10 ǝr-ut ri nē, nōm-ū jab-ū ri zege m-cwan ū tōog-ūs ri nē ūdū u-Rū ūzu, ū Isra-nē

kum u-ukur. 2 Um nak un yaag hi-ut un u nom-du pama-su u-Ru sok. Sedi o za u fun-yu nap-du ut-nip da. 3 Um zuug iya remu zu un nak fun-yu Ru-u o ut-dor wa muute ut-net a-jab-us so-se ne. Wa cwanug un kum jab-u so-o u rwune udu wa. Sedi e gugumte fun-yu u-Ru. De wute e otte ussa e kum jab-u so-o remu dorru ut-bor. 4 Kiristi shuuste nom-u wute na nom-ut bor-ut Mosa, remu kowana ya'e jab udu u-Ru, Ru-u de jaasu ba'as-ut wa. 5 Kose-ut Mosa koske uzu net de keru shu'utu wa jab-u so-o a wa o dorru ut-bor. "A-bo ut-sa kwum-du ur-fat, se bo nong nom-u bor-tu zuye." 6 Sedi nom-u Rem-su u-Ru zuye, uka net dote ut-shu'ut wa jab-u so-o remu yadu jab, "A-bo zu u-me jab-u ro, '¿Wana de dadu dom u-ru?' (Remu wa custun Kiristi u-dak) 7 Tumsu ko no zu, '¿Wana de ur-cwa u-ta u-dak?'" (Wa yuns Kiristi dugu m-mar.) (Abyssos g12) 8 Sedi nom-u Rem-su u-Ru zuye ya: "Rem-su u-Ru o ut-mor u bo ne, se o me nu-u ro u jab-u ro ne." Rem-us se otte kose-tu yadu jab se in o ut-but. 9 A-bo ware u nu-u ro uzu Yeso Wa-ko-uyan wa, tumsu bo yu' jab uzu Ru-u yunste wun dugu m-mar, bo de ut-kwum u-ukur. 10 Um zuug iya remu zu jab o net dote yadu jab wa shu'ute za ut-ba'as udu u-Ru, tumsu nu-o net dote ur-donse wa kum-ut u-ukur. 11 Uka otte m-pan u-me Rem-su u-Ru, "Wu ya' jab ro udu wa, wa za nom-du m'e da." 12 Ru-u koste m-kuuk da. Wa o hyan-du Yahuda-ne u i-za-Yahuda-ne da us-gan. Ru-u net-ne beet o. Tumsu wa nom u-nya udu net-ne beet i foge dim-ur wa. 13 Uka otte m-pan u-me Ran-u u-Ru uzu, "Kowana fage Yawe u sa-u ur-sege, wa do'e kwum-du u-ukur." 14 ¿Sedi rene o net-tu ya jab udu ro da, e dote keru fag-du Yawe u sa-u ur-sege? ¿Rene o e dote yadu jab udu wu e tame hog-du mot-ut wa da? ¿Rene o e dote ut-hog a wakun waru un da? 15 ¿Rene o a-ut-but dote but-tu a wakun tomu un da? Uka otte m-pan u-me Rem-su u-Ru uzu, "Haan-ur a-but-tu Rem-su m-Remer zek ur-zwar." 16 Sedi net-tu Isra to ut-beet u kabe Rem-su m-Remer se da. Uka Ishaya wa-warru Rem-su u-Ru zutte, "Yawe, ¿wana kabe rem-us sin-se su it ware?" 17 De wute yadu jab o haan udu in u fun-u hog-du Rem-su m-Remer, tumsu na hog Rem-su m-Remer udu Rem-us Kiristi. 18 Sedi um otte ur-shut, "¿Nip-to uzu net-tu Isra-ne hok da?" Uka otte m-pan u-me Rem-su u-Ru: "Un nong donse-du rem-us se u-dak u-beet,

Rem-us un teeg ma-du u-dak u-beet." 19 Um swurug m-shut, "¿Net-tu i Isra e gwa'ag nu-du u rem-us se da?" U, e gwa'ag nu-du se, remu zu u da-u Mosa, Ru-u zuug: "Um de wadu Isra-ne nom shub-du net-tu za-Yahuda ne. Tumsu um de ut-wa no hog us-ryab remu net-tu o a-kob-du m-nap ne i-za-Yahuda-ne da." 20 Ishaya warug Rem-su u-Ru jab gan: "Net-tu sa-u me da, e de kwum-du me, Net-tu oro i shite uka e dote kwum-du me da. Sedi um koske hi-ur ri m-zun cas udu un." 21 Sedi mottu Isra, Ru-u swurug m-waru un, "Ko-uyan da, um ut-sa um muutun e udu ri, Sedi e shu'ut a-kob-du dorru us-rem ne u a-kob-du hog-mu us-rem ne."

11 A wakun u shite me uzu: ¿Shu'ute uzu Ru-u yakke net-ut wa? Za, iya o da! Ko me net-u Isra wa, dugu rem-ur Ibrahi, tumsu dugu ko-ur Banyami ne. 2 Ru-u yakte net-ut wa da, i wa dage dugu ur-takun. Baksun nom-u Rem-su u-Ru ware, uka Iriya huute rem-su net-tu Isra udu u-Ru wa zu, 3 "Yawe, e horussu a-warru rem-us ro ne. Tumsu e yo'okte sak-ur ro. Me wa u-gan u kuse ur-fat, tumsu e o baku ri remu e hoot." 4 ¿Yan go-du u-shas o Ru-u nomu wun? Wa shakus wa ut-zu, "Um cungu hi-du war ri ut-net ut-zongu ut-ta'er i sokte e nomu ru-u o u na foge Ba'ar ut-huuk da." 5 Ko u da-o iya otte. Net-tu oro cashi i kuse i Ru-u dage remu nya-u wa. 6 Dug-ut to tu Ru-u nome remu nya-u wa o, za remu us-pama su un nome da. Uzu iya da, nya-u u-Ru za shu'ute nya-u so-o da. 7 Nom-u o tek-u ya: Net-tu Isra saag fun-yu e dote ut-shu'ut net-ut so-to udu u-Ru. Sedi e kwung nom-u e ut-sa da. Eken u tek-u me un i Ru-u dage, e kabug jab-u so-o u-Ru, sedi u-tat i kuse, e shu'ute a-kob-du hog-du us-rem ne tumsu e kwumug da. 8 Uka otte m-pan u-me Rem-su u-Ru uzu, "Ru-u muute un uka rag-ne tumsu za m-nap. Wa yaag un is sedi e za ut-hyan da, tumsu wa yaag un ut-to, e za ut-hog da u haan u ya-o." 9 Se Dawuda zu, "Yage morog-du u-re un to shu'ut uka ur-ren. Tumsu yage u shu'ut un ur-pukse, u de hatun un swadu ur-kob. 10 Yage is-u un u nom u-cwum, E de swadu ur-kob u-tat uka tok-ne za ur-ma." 11 Um omon ur-shut ne u da-o: ¿A Isra-ne pukse e he'e e za keru ur-yune da? Iya o da! Remu ba'as-tu Isra-ne nome, de wute ukur-u teet net-tu za-Yahuda-ne da, remu Isra-ne nom-ut shub-ur un. 12 Ba'as-ut Isra-ne haatun kom u-Ru u-me

u-dak u-beet. Tumsu kob-du dorru us-remu un haatun kom u-Ru udu i za-Yahuda-ne da. M-vaste, a Isra-ne ya jab udu u-Ru, in beet in do'e nom-du ur-so sok remu kom u-Ru. 13 Um o us-rem u no ne i-za-Yahuda-ne da. Me Wa-tom-u Yeso wa udu i za-Yahuda-ne da, um o ut-uk u remu pama-us ri. 14 U remu iya, um o haan jiya me keru wadu Isra-ne e nom ur-shub, o ut-wa u eken u kum u-ukur. 15 Sedi ba na gugmu un, wa'ag is-yu u-pus yu hongusse net-tu u-dak ut-beet u-Ru ne. Da-u Yahuda-ne ya jab udu Yeso, shu'ute uka muutun net-u mare ur-fat! 16 Ba Ibrahi u eken uso-tu uso-ut in ne ooge u-hen ne, iya o ko-ur e dote ut-shu'ut u-hen ne uka net haste rop-du hyu u-gan wa hatun de udu u-Ru, de ut-shu'ut u-hen ne. Shu'ute uzu gug-du hyu de ur-beet de ut-shu'ut u-hen ne. Tumsu ana yase gur-yu u-te na huut udu u-Ru, ya ut-shu'ut u-hen ne, koske uzu ko fe-su te-u ya se otte u-hen. 17 Nomon us-dorog uzu: ana kwupre fe-su te-su zetun su na sere, se na kub fe-yu te-yu zetun yu ur-dog na dame ur-kot. No i za net-tu Yahuda-ne da, no o uka te-yu zetun yu ur-dog, ana dame no us-gur ne, no de kwum-du nya-u u-Ru remu Yahuda-ne. 18 Remu iya, a no nom ut-uk uzu no zek fe-us se su na kupse da. A no o ut-uk baksun uzu, a no shipe us-gur da, sedi gur-se shipe no. 19 Sedi i-za-Yahuda-ne da e ut-kere ut-zu, "Ru-u kwupurte fe-su Yahuda-ne remu wa samte in us-gur ne." 20 Nip-to, remu kob-du yadu jab-u Yahuda-ne, de wute na kwupurte us-fe dugu us-gur. Tumsu no remu yadu jab-u no o no kumte fun-yu ut-tost us-gur. Sedi a no nom ut-uk da sedi na hog u-gyer. 21 A Ru-u yage Yahuda-ne da, una o uka fe-su u-te su ur-takun, wa za hen u yagu no da. 22 Iya-o Ru-u dote keru kosu nom-ut so-to wa u ryab-us wa ne. Wa kosu a-ut-ba'as ryab-us wa, sedi wa nomu nom-ut so-to wa. Sedi a no kabe o jab gan da, na de kwup-ru no dugu us-gur. 23 A Isra-ne byur-ne dugu kob-du yadu jab, na same e us-gur ne, remu zu Ru-u de keru muutu un udu gur-u ya. 24 No i-za-Yahuda-ne da, no o uka te-yu zetun yu ur-dog yu na kupse, se Ru-u same ya u matu te-yu zetun ne yu na sere. Yahuda-ne e o uka te-yu na sere yu so-ya, za shu'utu nom-u m-no u Ru-u same u-fe yu Yahuda-ne u dom-u u-gur yu e rwutun da. 25 No huub-ut ri, um za ussa no shu'ut a-kob-du m-nap ne u remu nom-u o yase da, taas u no shu'ut a ut-uk ne da. Isra-ne u-tat e de

shu'utu a-kob-du hog-du us-rem ne, se i za-Yahuda-ne u-tat i Ru-u dage e o yadu jab udu Kiristi. 26 Iya-o Isra-ne beet e dote kwum-du u-ukur, uka Rem-su u-Ru zutte: "Wa-u-ukur de rwuun u Urusharima, wa de hastu jab-u kob-du kab-du us-rem dugu ko-ur Yakubu. 27 Sin-se o estedu us-rem u ri u un ne, um de nomu un hodu ba'as-ut un." 28 Yahuda-ne shu'ute huub-tu Rem-su M-remmer, tumsu o shu'ute swur-m no a-za-Yahuda-ne remu zu e gugumte Rem-su m-Remmer, sedi Ru-u dak Yahuda-ne. Ru-u o cwan-ut un remu i mate uso-tu uso-ut un. 29 In nupuste uzu Ru-u reeg shu u cwan-ut un ne remu zu wa za kab-du nya-u wa nomu un da ko net-tu wa dage to ka wa ut-to. 30 Ur-takun no i za-Yahuda-ne da, no nong kob-du dorru us-rem, sedi u da-o no kwumug on-du u-Ru remu kob-du dorru us-rem u Yahuda-ne. 31 U da-o Yahuda-ne u hi-ur e, e shu'ute a-kob-du dorru Rem-su u-Ru uka e dote kwum-du on-du u-Ru, on-du Ru-u kosu i-za-Yahuda-ne da. 32 Ru-u mutte ut-net ut-beet Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da a-kob-du dorru us-rem. Ru-u nomog iya remu wa koste ut-net ut-beet on-ur wa. (eleese g1653) 33 Nip-tu ra-du ver-su u-Ru tumsu nap-m ro zatte ur-ma da, kwup-du us-rem u ro zek ur-shut. Nom-tu wa o ut-nom zek nap-mu net. 34 Uka Rem-su u-Ru zutte: "¿Wana nape jab-u Yawe? ¿Wana o huub-u ro, wana heese yadu wun us-rem?" 35 "Wakun zaar wu de yadu u-Ru okon nom-o u wa yage za kum dugu-du u-Ru da. Remu iya wakun zaar wu de ut-zu u Ru-u top wa da." 36 Remu dugu-du wun, tumsu udu wun, tumsu udu du wun de na nom-te ko-uyan. Yage fubusse tu shu'ut udu wun m-mommo! U shu'ut iya! (aiön g165)

12 Remu iya, or-ut ri, um o kon-us no remu on-du u-Ru, no yaase war-ut no uka ur-toog, ko ba no o ur-fat, sedi no yaase hi-ut no u pama-u u-Ru uka Ru-u dote hog-du zwar-ur no. Ya o fun-yu ut-nip yu no dote nomu u-Ru m-sek. 2 A no yage net-tu za u dorru u-Ru da, e waru no uka no dote u yu-ur no da. Sedi yage u Ru-u mang no uka wa otte ussa, tumsu wa ya' no jab-u po-o. Da-u o no do'e nap-du nom-u Ru-u ut-sa no nom, tumsu no ut-nap uka no dote nom-du ko-uyan u so-o u Ru-u ut-sa. (aiön g165) 3 Remu nya-u Ru-u nomu me, um o naku no ut-to beet, a wakun u huut hi-ur wa u bedu wa teye da. Sedi no nap uka no gotte hi-ut

nō, sēdi nō kab hi-ut nō hōn-hōn ūka yadu jab-
 u Ru-u ya' nō. 4 Ūka in kōwan otte u-war u-
 gan ut-og nē u-tāt, tūmsu kodūhē ogde otte
 pama-u wa nōmē. 5 Kō ba shu'ute uzū in o u-
 tāt, sēdi war-o u-gan o na oye remu shu'ut-ur
 in ū Kiristi nē, tūmsu kōwan ganse wa oye e or-
 u wa nē. Taas ū wakun ū hyan ūka zū Ru-u zek
 m-cwan wa m-zeg wakun. 6 Remu iya, kamug
 in nōmōn m-ank ū nya-u Ru-u nōmu in, u-nya
 ut-go ut-go, ūka Ru-u nōm-tū in nya-u o. A Ru-
 u ya bō nya-u waru rem-us wa, war ū yadu jab
 nē ūka Ru-u yute bō. 7 Abite nya-u ró u-pama ū
 dor-u u-Ru o, nōm pama-u o. Abite nya-u ut-
 kose o, nōm ut-kose. 8 Abite nya-u ró u swuru
 net-nē shiriktin-mū jab mō, rē u-shū ut-nōm.
 Abite nya-u m-hos o ūdu ut-net remu ur-kōb,
 rē u-shū ut-nōm jab gan. Abite dor-tū ut-net o,
 nōm o jab gan. Abite hog-dū on-dū ut-net de,
 nōm-o ū tēk-u ur-sō. 9 Cwan or-u ró u cwan-tū
 ut-nip. Nō gugum nōm-ut yo-to, sēdi nō ship
 nōm-u o ū sō-o ut-kom ut-yur. 10 Cwan or-u
 ró ūka huub ur-matu ró, gwat kōwan ūka zū
 wa zek bō. 11 A-bō shu'ut za nōm-ut nōm da,
 sēdi yaase hi-ur ró ū pama-u Wa-ko-uyan. 12
 Nōm ur-sō remu zū bō o wadu jab-u nōm-u Ru-
 u de nōmu bō, bō gag jab-u tēk-u swadu ur-kōb.
 Tūmsu reen u-shū us-toog nē kō-uyan da. 13 A
 net-tū u-Ru o swadu ur-kōb, mō-tun ūn nōm-u
 nō otte. Tūmsu shu'utun a cust-u ut-hamut nē.
 14 Kom-u u-Ru ūdu net-tū o yadu nō ur-kōb,
 waan ūn nu-u sō-o. A nō wa'-u ūn nu-u yo-o da.
 15 Nōmōn ur-sō ū net-tū o ur-sō nē, tūmsu nō
 nōm us-kan ū i o us-kan nē. 16 Nōmōn shu'ut-
 dū m-yar ū or-ut nō nē. A nō shu'ut a huk-mu
 ur-hi da, sēdi nō shu'ut ur-huub ūdu net-tū na
 gugmē nē. A-bō kab hi-ur ró ūka zū bō nak kō-
 uyan da. 17 A wakun ū nōmu bō nōm-u yo-o,
 a-bō top wa ū nōm-u yo-o da. Rē shū ū nōm-
 dū net-tū de ut-hyan uzū o sō-o. 18 Nōm nōm-
 u bō dōte ut-shu'ut m-yar ū kōwan nē. 19 Or-
 ut ri nē, a wakun ū nōmu bō nōm-u yo-o, a-bō
 top-u nōm-u yo-o da, sēdi yage ū Ru-u top-u bō
 ur-mag ū ryab-us wa. Ūm zuug iya remu zū na
 panug u-mē Ran-u u-Ru uzū, “Mē Yawe, ūm de
 top-dū kōwan remu nōm-u wa nōmē.” 20 Rem-
 su u-Ru reeg shū ut-zū, “Abite huub-u yo-o ró o
 hog-dū us-mēr, ya wa nōm ut-rē. A wa hog-dū
 u-swaat m-bū, ya wa m-bū wa swa. A-bō nōmē
 iya shu'ute ūka bō kargusse eng-tū u-ra ū hi-ur
 rō. Tūmsu iya o bō dōte wadu wun ū hog-dū m-
 'e.” 21 A-bō yage jab-u yo-o ū rē jab-u ró da,

sēdi bō zeg beb-dū jab-u yo-o ū fun-yu nōm-dū
 nōm-ut sō-to.

13 Kōwan wa ya' m-zeg ūdu farkina-nē i u-
 dak. Wakun zaar wū de shu'utū faruk da,
 se wū Ru-u dage. Tūmsu kōwana shu'ute faruk,
 Ru-o gan-dū wa ur-faruk. 2 Remu iya, kōwana
 gugmē dorru faruk-tū u-dak, wa gugumtē dorru
 nōm-u Ru-u gan-dē. Tūmsu i o ut-nōm iya e
 de naknū hi-ur e swadu ur-kōb. 3 Ūm zuug iya
 remu zū a nō o nōm-dū nōm-ut sō-to nō za hog-
 dū gyer-u ūn da. Sēdi net-tū o nōm-dū nōm-ut
 yo-to e de hog-dū gyer-u ut-faruk. A-bō ut-sa
 bō ru gyer-yu net-u o ur-faruk, nōm nōm-ut
 sō-to wa de hen ū vam-dū bō. 4 Wa de vam-dū
 bō remu zū wa tōk wa u-Ru wa remu ró. Sēdi a-
 bō o net-u yo-o, bō ut-hog u-gyer remu zū zan-
 o da, farkina-nē otte beb-dū yadu bō ur-kōb.
 Tōk u-Ru wa tūmsu ūdu wa de Ru-u kōstē ryab-
 us wa ūdu net-ut yo-to. 5 Remu iya yasun hi-ur
 nō ūdu faruk-tū u-dak, za remu gyer-u ryab-
 su u-Ru ū war-o da, sēdi taas ū dorog-us nō ū
 hoos nō rus-dū jab. 6 De wutē nō top-ut shik-u
 tar, remu zū faruk-ut tō tōk-nē u-Ru e, tūmsu e
 yaase da-u e remu e nōm-ut ur-faruk. 7 Topōn
 kōwan nōm-u wa doru nō. Abite shik-u tar-u
 hi-dū war-nō e, deen nō top, abite hen shik-
 u tar-u nō e, topōn. Yaan m-zeg ūdu wū kōrē
 Hogon gyer-u wū kōrē na hog gyer-u wa, tūmsu
 nō ya' m-zeg ūdu wū kōrē nō ya' m-zeg. 8 A nō
 shipis nōm-u wakun da. Sēdi nōm-dū nōm-tū
 bor-tū u-Ru zū na nōm, uzū ū net-u cwan or-ut
 wa nē. Ūm zuug iya remu zū wū cwanē or-u wa,
 wa o dorru nōm-u bor-tū zū na nōm. 9 Bor-ut
 tō zuug, “A-bō nōm m-o da, a-bō hō wakun da,
 a-bō nōm u-hiw da, a-bō nōm shub-dū nōm-u
 net da.” Ū nōm-tū o m-pan nē ut-beet u-mē ut-
 bor, na samge tō u-mē rem-us sin-se sū zūyē,
 “Cwan or-u ró ūka bō tontē hi-dū war ró.” 10 A-
 bō o cwan-ut wakun, bō za nōmu wa nōm-ut
 yo-to da. A-bō cwanē or-u ró, bō o nōm-dū bor-
 ut Mosa zū na nōm. 11 Da-u Kiristi dō'e mūun
 remu wa kub-ut in o ut-mor ū in nē m-zeg da-u
 ur-takun dū in kabē wa. Remu iya gwatun ka
 nō otte ur-yu. Nō yūnē dugu m-roog. 12 Gyup-
 mu Haag m-ta, is Haag m-gas. Remu iya, yagun
 nōm-dū nōm-ut yo-to ūka net-tū o u-cwum,
 sēdi nō kab cwu-tū m-gag tū u-Ru ūka nō dōte
 gug-mū faruk-u nōm us-te. 13 In nōmōn shu'ut-
 ur sō-de, ūka net-tū o ur-yu u-mē m-zun. A
 nō same ut-hi ū morog-dū a-u-swa nē ū i ooge

yudu za sode ne u a-u-as ne da, za me u-har ur-shub ne. 14 Sedi no ya' Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ur-be u-me jab-us no, remu wa hiktun ut-mor u no ne uka cwu-tu u-war u no tu no wuye. A no nom dorog-su yu-du ut-baas tu cwan-tu war-ut no da.

14 Kabun net-u yadu jab-u wa zatte ur-beb da. A no ha inan u un ne da, abite dorog-us un za hon-hon u su no ne da. 2 Tokon net-to otte yadu jab-u de wadu e re-du nom-u e ut-sa ut-re. Tumsu eken otte yadu jab uzu Ru-u za ussa e tu m-ap da se ut-ran u war-to. 3 Wu re ko-uyan nom ut-re o, a wa jurum wu rete da. Tumsu wu rete da a wa hyan wa ut-re uka wa ut-ba'as da, remu zu Ru-u kabug e. 4 ¿Wana bo, bo kwup-tu tok-u wakun us-rem? Ko tok-u nong nom-ut so-to udu us-u u-bu wa ko tu yo-to, se us-beet su wa-u-bu se wa kwupu wa us-rem. Wa ut-kere ut-es, remu zu Ru-o keru yadu wun beb-du ur-es. 5 Wakun ut-kere ut-zu dekun ho-de zek tokon ho-to. U hyanum wakun ho-to us-gan. Kowan u nom nom-u wa nape Ru-u ut-sa wa nom, a wa ha kwupu net-ne us-rem da. 6 Wu o hyan-du uka zu dekun ho-de zek tokon ho-to, wa o ut-nom iya remu yadu u-Ru m-sek. Net-u o re-du ko-uyan nom ut-re o, wa o u-re remu sek-mu u-Ru, remu zu e o nomu Wa-ko-uyan ut-vam remu nom ut-re o. Tumsu net-u rete ko-uyan nom ut-re o da wa o ut-nom iya remu Sek-mu u-Ru, wa o nomu u-Ru ut-vam. 7 Wakun zaar wu o shu'ut-mu hi-du war-wa da, tumsu wakun zaar wu de m-mar remu hi-du war-wa da. 8 A in o ur-fat, in o ur-fat udu u-Ru. Remu iya, ko ur-fat ne ko za ur-fat, in o udu u-Ru. 9 Remu iya, Kiristi marug tumsu wa muun ur-fat remu wa shu'ute Wa-ko-uyan u net-tu ur-fat u marimari ne. 10 ¿Bo, remu yan-o bo otte kwupu or-u ro us-rem? ¿Ko yan-o wute bo otte jurmu or-u ro? Um zuug iya remu in beet in do'e ut-es u pora-du kwup-du us-rem u-Ru. 11 Rem-su u-Ru zuug: "Me o Yawe, um tondte, Koduhe jwun-de de ut-kwug u-shu ri, koduhe rem-de de ut-war u nu-u wa uzu me wa u-Ru." 12 Remu iya hen kowan de warru nom-u wa nome udu u-Ru. Yaksun u-Ru kwup-du us-rem. 13 Yagun kwupu or-ut no us-rem. Tumsu yagun ut-zu u Ru-u ya' or-ut in ne a-dor ur-kob. Sedi in waan sin-se u jab-us in uzu in za nom-du okon nom-o u do'e wadu wakun ur-he'e ko u wadu wa u nom-du ut-ba'as da. 14 Uka wa-

doru Wa-ko-uyan Yeso um o waru no rem-us sin-se. Um nak u-me jab-u ri um zatte u-sakna da uzu ko-uyan nom ut-re o so-o. Sedi a wakun u zuye, "A um re nom ut-re uno me ut-nom ut-ba'as udu u-Ru," a wa re nom ut-re o hen wa nong ut-ba'as. 15 Abite nom ut-re u bo o ut-re o de haatun or-u ro ur-he'e, bo za cwan-ut wa da. Kiristi marug remu or-u ro, a-bo yage u or-u ro u he'e u remu nom ut-re da. 16 A-bo yage nom-u bo o m-hyan uka u so-o, o shu'ut u yo-o da. 17 Um zuug iya remu zu faruk-du u-Ru za mottu nom ut-re ut-swa ne o da, sedi mottu yudu jab-u so-o, shu'ut-du m-yar, u ur-so ne u-me Yar-u u-Ru. 18 Kowan wu o dorru Kiristi u go-du fun-u inya, Ru-u de hog-du zwar-ur wa tumsu net-tu de rustu jab-us e u wun ne. 19 Yagun in nomon nom-u de haatun shu'ut-du m-yar a-doru Yeso. Tumsu in segen net-ne e nom ur-beb u yadu jab ne. 20 A-bo naas nom-u Ru-u nome remu nom ut-re da. Ko-uyan nom-ut ut-re o so-o, sedi zatte ur-zwar u net u re nom ut-re u de wadu wakun ur-he'e da. 21 Ut-zeg ur-zwar a net u tu m-ap da ko swadu ke' ko nom-du okon u do'e wadu wakun ur-he'e. 22 Bo keru yadu jab uzu nom-u bo o ut-nom u-beet o so-o, sedi cin o u tek-u jab-u ro u u-Ru ne. Kom-u u-Ru udu net wu jab-u wa zatte ut-ba'as da, remu nom-u wa cwane ut-nom u so-o. 23 Sedi net-u wu otte u-sakna u jab-u wa u nom-u wa de ut-re, wa o naknu hi-ur wa kwup-du us-rem dugu-du u-Ru. Um zuug iya remu zu wa zatte yadu jab da. Tumsu nom-u zatte yadu jab da ba'as-to.

15 In i yadu jab-u in o ur-beb ne, kamug in segen i yadu jab-u e zatte ur-beb da in kabun no'om e. Taas in nomon cwan-tu ur-hi da. 2 Yagun u kowan u mang jab-u or-u wa, remu wa swur-tu wun beb-du yadu jab. 3 Ko Kiristi wa nong cwan-tu hi-ur wa da. Uka Rem-su u-Ru zutte, "Pyap-su i o pepru bo um o hog-du se uka uzu me un o ut-pepur." 4 Nom-u na pane u-beet u-me Rem-su u-Ru us-beet ur-takun, na panug se remu na swur-tu in gag-du jab-u shiriktin-mu jab ne, uka in dote ut-shu'ut u wadu jab ne. 5 Um o us-kon udu u-Ru, wu ye na gag-du jab-u shiriktin-mu jab ne, uka no dote ut-shu'ut u same-du ut-hi ne us-dorog ne us-gan, remu dorru da'at Kiristi Yeso. 6 A no nome iya, rem-us no u dorog-us no de ut-shu'ut us-gan, uka no dote vam-du u-Ru wu o Uso-u in Wa-ko-uyan, Yeso Kiristi. 7

Uka Kiristi kubte nō, kabun or-ut nō iya remu Ru-u kum-ut ut-fu'ubse. 8 Um ut-sa nō bakus uzu Kiristi nongu Yahuda-ne ur-sege remu wa koste uzu Ru-o keru nom-du nom-u wa zu wa ut-nom. Ru-u nongu i mate uso-tu uso-ut in estedu us-rem uzu wa tomnu Kiristi. Da-u Yeso haane, Ru-u nom nom-u wa zu wa ut-nom. 9 Wa haagun remu a-za Yahuda-ne, remu e nom-tu u-Ru ut-fu'ubse remu on-ur wa. Uka Rem-su u-Ru zutte: "Remu iya, Um de vam-du nō u-me a-za Yahuda-ne, Um de nom-du sep-tu vam-tu dim-ur ró." 10 Tumsu Rem-su u-Ru sur m-zu: "Nomon ur-so nō i za-Yahuda-ne da, ur-kot u net-tu u-Ru ne." 11 Tumsu na sur m-zu: "Nō beet a-za Yahuda-ne vamun Yawe, net-ne beet e vam wa." 12 Wa-warru Rem-su u-Ru Ishaya zuug: "Wakun do'e rwuun dugu ko-ur Jesse, wa do'e haan wa nom ur-faruk u-me i-za-Yahuda-ne da. Tumsu e do'e wadu jab udu wa." 13 Um nong us-toog uzu, Ru-u wadu jab, wa ya' nō ya' jab-u pus-o u shu'ut-du m-yar ne, nō otte yadu jab udu wa. Iya o nō wadu jab-u nō dote ut-shu'ut u-shuyi shuyi u shin-mu Yar-u u-Ru. 14 Huub-ut ri, me hi-du war ri um nak uzu nō otte jab-u nom-du nom-ut so-to. Nō otte nap-mu nom-ut tun-to ut-beet, tumsu nō keru is-u or-ut nō ne nom-ut to. 15 Sedi u-me unō ran-o, um wargu nō nom-u o jab-u ri u tokon nom-to ne. Um wargu nō tokon nom-to tu um ut-sa um baksun nō, remu nya-u u-Ru u wa nomu me. 16 Um shu'ute wa pama-us Kiristi Yeso udu a-za Yahuda-ne. Um haatun nō Rem-su m-Remer remu nō shu'ute uka ur-toog udu u-Ru du wa ut-sa du u-hen, remu Yar u-Ru. 17 Remu iya, me ut-kere gap-du u-sok u Yeso Kiristi ne tumsu u pama-u um o ut-nom udu u-Ru. 18 Um za keru gap-du u-sok um war okon da, sedi um war nom-u Kiristi nome, remu um wu'ut i za-Yahuda-ne da u dorru u-Ru, remu rem-us ri u pama-us ri ne. 19 Ru-u nong nom-ut tun-to u remu shin-mu wa kose u nom-du m-shin u us-nap ne, tumsu u beb-du Yar-u u-Ru. Wa takkun se dugu Urusharima m-ha Iririkum, um nong but-tu Rem-su m-Remer su Kiristi, se da-u um tase pama-us se us-beet. 20 Cwan-m ri mo ko-uyan da-o, um nom but-tu Rem-su m-Remer su u-Ru u be-tu i nape Kiristi da. Um nong iya remu zu um za ussa um shu'ut uka net wu nome u-ma u dom-u ma-u wakun da. 21 Uka Rem-su u-Ru zutte: "Net-tu nape wun da, e hyan. Tumsu net-tu hoge rem-us rò da, e

nap." 22 U-da u-beet a um zonge m-haan udu nō, na hoos me ur-haan. 23 U da-o um taaste pama-u um de ut-nom remu net-tu hok Rem-su m-Remer u rug-u o. Us-hak u-tat um cwanug um haan um hyan nō. 24 U da-o um wa'ag jab ur-haan ne u be-ur nō. A um o m-ha u gas-u Asbaniya, me ut-dorun um hyan nō. Me ut-hog ur-zwar um shu'ut udu nō u-da cashi. Da-u um kume sege-ur nō se um re shu m-ha ne. 25 Sedi kanda um do'e ukun, um de m-ha u bo-u Urusharima remu um nom-ut u-nya udu net-tu u-Ru. 26 Net-tu kabe Yeso Kiristi i o u gas-u Makidoniya u i o rug-u Akaya ne, e hok zwaru yadu cwuut e udu or-ut e ne i o ur-kob ne i o u-me net-tu u-Ru u bo-u Urusharima. 27 E hok zwaru ut-nom iya rem uzu e hok e dor un ur-mag. Remu zu a-za-dor ne onkte nya-u u-yar u kom-u u-Ru u rem-su m-remmer dugu-du a-dor-ne u bo-u Urusharima, e hok uzu nomu kuse e nom u e top-ut un ur-mag uzu e nomu un sege-du shik. 28 Da-u um tase pama-u unō, um do'e yasu un shik-u un, um do'e shup-du fun-yu ha-mu gas-u Asbaniya. A um o tek m-ha u Asbaniya, me ut-dorun um vukus nō. 29 Da-u um teene u Roma, um nak me ut-teen u kom-u u-Ru ne u Kiristi ne. 30 Or-ut ri ne, remu Yeso Kiristi Wa-ko-uyan tumsu ut-cwan ne tu Yar-u ya in, um o kon-us nō, nō same ut-kom u me ne remu gag-mu nomu me us-toog udu u-Ru. 31 Nomon us-toog uka um dote ut-pos dugu kom-tu i za a-doru Yeso da, in o dak-u Yahudiya. Um o us-toog uka sege-du um do'e ut-kab udu a-dor i Urusharima e kab o. 32 A Ru-u tane, me ut-haan udu nō ur-so ne remu in nomtun ur-orop ur-kot du de ya in shiriktin-mu jab-u ank-mu u-Ru. 33 Um o nomu nō us-toog udu u-Ru wu shu'ut m-yar wa nom ur-kot u nō ne! U shu'ut iya.

16 Yakun neta-ya oro wu de haan udu nō, dim-ur wa Fibi. Um o waru nō, net-u m-kim wa. Tumsu wa o wa-m-ank u-me a-doru Yeso u bo-u Kankiriya. 2 Kabun wun ut-kom ut-yur remu zu wa doru Wa-ko-uyan wa, uka na gute net-tu u-Ru. Nomon wun sege-du wa ut-sa ur-beet, remu zu kowa wa nongu net-ne u-tat ur-sege tumsu ko me u nongu me. 3 Vuk-su me Biskira u Akira ne or-u ri u-me pama-us Kiristi Yeso. 4 E ya'aste fat-ut e uka e mar remu ri. Me wa u-gan u o vam-ut un da, a-doru Yeso i za-Yahuda-ne da e nong ut-vam

ko'e. 5 Vuksun morog-du a-dor i morge u-me bu-u un. Vuksun huub-u ri Apanitus, wa doru Kiristi ur-takun u dak-u Asiya. 6 Vuksun Meri wu nomu u-pama u remu no sok. 7 Vuksun Andaronikus u Yuniya ne, net-tu Yahuda to uka um otte, it u e ne ooge u bu-u m-tok. A-doru Yeso o yadu un m-sek sok, tumsu um nak un u tek-u a-Tomu Yeso e kabug Kiristi kanda me. 8 Vuksun Ampiriyatus, huub-u ri u-me Wa-ko-uyan. 9 Vuksun Urbanus huub m-anku ri u-me Kiristi, u huub-u ri ne Sitakis. 10 Vuksun Aperes, tok-u so-wa wu Kiristi. Vuksun net-tu o bu-u Aristoburus. 11 Vuksun Herodiya, or-u ri wa-yahuda. Vuksun a-dor u-Ru i o bu-u Narkisus. 12 Vuksun Tirayipina u Tiraposa. Neta-ut to e nongu Wa-ko-uyan us-pama sok. Vuksun huub-u ri Parsis, yakun neta-ya tumsu yu nomu Wa-ko-uyan us-pama. 13 Vuksun Rufus, wu Ru-u dage, u ino-u wane wu shu'ute uka u-ino udu ri. 14 Vuksun Asinikiritus, u Pirigona, u Hermes, u Paturubas, u Haramas u or-ut un i o ur-kot u un ne. 15 Vuksun Pikorogus, u Juriya ne neta, u Niriyus ne u huno-u wa ne wa neta, u Orimpas, u a-doru Yeso ne beet i o ukun. 16 Vuksun or-ut no ne u ham-ut tu u-hen ne. A-doru Yeso beet tomgon us-vuk. 17 Or-ut ri ne, um cwanug m-nak no ut-to remu net-tu o mot-du no, i wadu ut-net e yage dorru u-Ru tumsu e gugumte go-du kose-tu na kabe. 18 Go-du net-tu o nom-du nom-ut to, e za nomu Kiristi us-pama da, sedi cwan-tu war-ut e. U gom-tu m-remu u nu-ut e, u vam-tu us-bi ne, e o parru jab-su ut-net i o er-ru un. Net-tu o er-ru un e o uka ya'ag-u rek-e. 19 Kowan hok uka no otte dorru Rem-su m-Remer. Um hok ur-zwar u remu iya. Sedi um ut-sa no nom us-ver u nom-u o so-o. No shu'ut za ut-ba'as tumsu no som nom-ut yo-to. 20 Ru-u m-yar de yadu no m-shin u no dote jangu faruk-u nom us-te za m-tumb. Nya-u Wa-ko-uyan in Yeso o ur-kot u no ne! 21 Timoti huub m-ank ri, wa o vuk-su no. Iya o tumsu Rushiyos, u Jason ne, u Sosipata ne, e o vuk-su no, e beet or-ut ri ne e Yahuda-ne. 22 Me, Tartiyus, wu pane un ran-o, um o vuk-su no net-tu o dorru Wa-ko-uyan. 23 Gayus o vuk-su no. Wa gwug me u-me bu-u wa, u-me bu-u wa o a-doru Yeso u-me bo-u o morogte. Erastus, wa-cun-du shik u-bo wa o vuk-su no. Tumsu u or-u it ne Kwartus wa o vuk-su no. 24 Nya-u u-Ru Yeso Kiristi o ur-kot u no ne beet! U shu'ut iya. 25 Yagun in nomun u-Ru m-sek!

Wa otte m-shin mu no dote ut-ees u-me yadu jab remu Rem-su m-Remer su Yeso Kiristi wu um o donse-ur wa! Rem-su m-Remer u sin-se na yaksu se m-tumb ne. (aiōnios g166) 26 Sedi u da-o na rwutun se m-zun u-me ran-tu a-warru Rem-su u-Ru ne. Na nong iya uka Ru-u zutte, tumsu na kosku se m-zun udu ut-net, remu i-za-Yahuda-ne da e yu'ut jab tumsu e dor rem-us Yeso. (aiōnios g166) 27 Um cwanug uzu, a Yeso Kiristi segu in, in do'e nomu u-Ru ut-vam wu o wa-m-nap m-mommo! U shu'ut iya. (aiōn g165)

Garatiya-ne

1 Unō ran-o oon dugu-du Burus, Wa-tōm-u Yeso Kiristi wu ooge uzu net-to dage wa da, kō dugu-du wakun net wa da. Sedi Yeso Kiristi wa dage me u u-Ru ne u Uso, wu yunse Yeso dugu m-mar. **2** A-dorū Yeso ne beet i ooge ur-kot u me ne tomottōn unō ran-o udu morog-tu a-dor-ne tu ooge u dak-u Garatiya: **3** Um nong us-toog uzu u-Ru Uso-u in u Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne ya' nō u-nya u rus-du jab ne. **4** Yeso yaste fat-ur wa sha-mu toog u remu ba'as-ut in remu wa guut in dugu dak-u yo-o unō. Unō nong ūka cite mu Ru-u in u Uso ne. (aiōn g165) **5** Yage inya m-sek udu u-Ru m-mommo! U shu'ut iya. (aiōn g165) **6** Um nong m-zap uzu nō o byurru u-dim m-hor dugu-du u-Ru, wu dage nō remu nya-u Kiristi. Nō o dorru seken fun-se su ooge bam u Rem-su m-Remer ne su um nomu nō but-tu se. **7** Sedi ut-nip a Rem-su m-Remer se da. M-ha iya ne tokun net-to oro tu ooge engusse nō tumsu e ut-sa e bargusse Rem-su m-Remer su mot-ut Kiristi. **8** Sedi kō da uzu it, kō wa-tōm u-Ru wu ooge dugu dom u-ru wa nomu nō but-tu Rem-su m-Remer su ooge bam u Rem-su m-Remer ne, su it nomu nō ut-but dugu ur-takun, yage nu-u yo-o u-Ru heen u-dom-u hi-ur wa. **9** Ūka it war-tu nō ur-takun, u da-o um swurug m-warū nō: A wakun nomu nō but-tu Rem-su m-Remer su ooge bam u Rem-su m-Remer ne, su nō onke dugu-du it, um konug uzu Ru-u ya' go net-u wa ur-kob sok. **10** Ūm ut-sa u da-o uzu net-tu hog zwar-ur ri, kō u-Ru? Ūkō sha-mu oro uzu net-to um ut-sa to hog remer-m ri? A mune uzu um omōn ut-sa u net-tu hog remer-m ri, um da shu'ute tok-u Kiristi da. **11** U da-o um ut-sa nō nap or-ut ri ne, uzu Rem-su m-Remer su um nomu nō a dugu-du net de se rwuune da. **12** Um kab-ug se dugu-du wakun net wa da, kō wakun wa iise me da. Yeso Kiristi wa hi-ur wa kwure se rem-se udu ri. **13** Remu nō hok ūka um otte ur-yu da-u um ooge dorru fun-yu Yahuda-ne. Um yaag a-dorū Yeso i ooge net-tu u-Ru ur-kob sok. Um nong nomu um do'e ut-ker um horusse un. **14** Um oog u-shu or-ut ri ne u-tát i ooge us-hak us-gan u me ne u dorru fun-yu Yahuda-ne. Rem uzu um wa'ag jab sok u dorru kim-su uso-tu uso-ut ri ne. **15** Sedi kanda na mat me, Ru-u dak me tumsu wa fug me remu nya-u wa. Tumsu Ru-

u hog ur-zwar, **16** uzu wa kose Wa'-u wa udu ri rem um nom-ut but-tu Rem-su m-Remer su mot-ut wa u-me a-za Yahuda-ne. Da-u nom-ut to nome um shuk-ut wakun net wa mottu nom-u to ooge ut-zu ut-beet kō nom-u um do'e ut-nom da. **17** Tumsu um Haag u Urusharima remu um shit a-tōmu Yeso i ba'e me m-haan da. Sedi um aruk m-ha dak-u Arabiya tumsu da tase um muun u-me bō-u Dimaku. **18** Se da-u hak-su us-tut arke um aruk m-ha Urusharima rem um nuput Biturus, tumsu um shu'ut u wa ne m-roog op ut-tan. **19** Sedi um hyanug wakun u tek-u a-tōmu Yeso u da-u o da sedi Yakubu huub ur-matu Wa-ko-uyan. **20** Um o warru nō ut-nip u-shu u-Ru, nom-u um ooge panu nō a bi-se da. **21** Da tase um aruk m-ha gas-su Suriya u Kirikiya ne. **22** Sedi a-dorū Yeso ne i ooge gas-u Yahudiya e tamug hyan-du me ur-is u ur-is ne da. **23** E hok kyak u mot-ut ri ne uzu: "Burus, wu ooge da-u o m-ya in ur-kob wa ooge da-o u but-tu Rem-su m-Remer su yadu jab su wa ooge ut-sa wa horusse." **24** Tumsu e nonge u-Ru ut-vam u remu ri.

2 Sedi da-u hak-su op us-nas arke, um sur m-ha Urusharima, unō da-o u Baraba ne. Um kyb Titus tumsu. **2** Um Haag u kun remu zu Ru-u kosku me u-hyan uzu um do'e. Da-u um ooge kun um shu'ute m-yasa u tu-shu a-dorū Yeso ne, tumsu um yu' e zun-mu Rem-su m-Remer su um ooge but-tu se u tek-u i za-yahuda-ne. Um oog um cwang uzu hi-ut it u un ne o ur-be ur-gan, remu u-gyer u shu'ut uzu ank-m ri u da-u ar-ke u unō da-o ne oog m-zan da. **3** Sedi Titus wu ooge ur-kot u me ne, kō ba shu'ute uzu wa net-u wa-za-Yahuda wa, tu-shu wa'ag wa nom ur-pes za wa cwan da. **4** Sin-se rem-se yungun remu uzu tokon net-to tu ooge us-bi uzu a-dor-ne e ooge, e cwagun m-yasa rem e got ukur u in kume u same-du ut-hi in u Kiristi Yeso ne. E ut-sa e muut in tok-ne udu nom-du nom-u bor-tu Yahuda-ne zuye. **5** Sedi it yaag un ur-ker da kō u-da cashi, remu Rem-su m-Remer su ut-nip se shu'ut u remu swur-m nō. **6** Tumsu i ooge tu-shu a-dorū Yeso e swurug okon u-me rem-us ri da. (Shuut-ur un tu-shu zatte mokon swas-mō udu ri da, remu zu Ru-u koste m-kuyk da.) **7** Oog ba tu-shu sur okon u rem-us ri, e nup uzu Ru-u yaag me ank-mu but-tu Rem-su m-Remer udu a-za Yahuda-ne, tumsu wa yu' Biturus ank-mu but-tu gandi rem-us se udu

Yahuda-ne. 8 Remu tandi Ru-u wa'e Biturus shu'ut Wa-tom-u Yeso remu ank-mu ut-but udu Yahuda-ne, tumsu wa wa'e um shu'ut Wa-tom-u Yeso udu i za-yahuda-ne. 9 Da-u Yakubu, u Biturus u Yohanna ne, i ooge tu-shu a-doru Yeso ne, e nup uzu Ru-u yaag me uno nya-o. E so ut-kom u Baraba ne u me ne. E ees uzu it de'e u it nom m-ank udu i za-yahuda-ne, tumsu e nom m-ank u-me Yahuda-ne. 10 Nom-u un kone it u war-o uzu it re u-shu u gwat-du i ooge ur-kob, nom-u um ooge ussa uzu um nomog u-da u-beet. 11 Sedi da-u Biturus haane bo-u Antakiya, um baste wun u-shu a-dor-ne, remu uzu nom-u wa oog ut-nom o za hon-hon da. 12 Remu da-u wa teen e ur-takun, wa oog m-re nom ut-re u i za-Yahuda-ne. Sedi a tase, da-u tokon net-to haan dugu-du Yakubu, wa heese muudu u-dim tumsu wa mot hi-ur wa dugu-du un. Wa o gyer-u Yahuda-ne i zuye se na nongu i za-yahuda-ne da ur-pes. 13 Tumsu Yahuda-ne u-tat e same ut-hi u ha-mu ur-no wun ne, ko Baraba hi-ur wa un engusse wa tumsu wa dor un u ha-mu ur-no un ne. 14 Da-u um hyane un yakke dorru fun-yu ut-nip yu Rem-su m-Remer, um zu Biturus u-shu kowan, "Bo net-u Yahuda wa, m-ha iya ne bo zaar dorru bor-tu Mosa yas u Yahuda-ne da. i Re-o nom-te u da-o bo otte wadu a-za Yahuda-ne e dor bor-tu Yahuda-ne?" 15 Burus re shu ut-zu ne, "In Yahuda-ne e udu ur-mat, za 'a-za Yahuda-ne i na foge a-ut-ba'as-ne da." 16 Sedi in nak uzu wakun zaar ut-shuut hon-hon udu dorru bor-tu Ru-u yase Mosa da, sedi udu yadu jab udu Yeso Kiristi. Tumsu in Yahuda-ne i ya'e jab u-me Kiristi Yeso, remu in shu'ute za ut-ba'as udu u-Ru u yadu jab ne u-me Kiristi, tumsu za udu dorru bor-tu Ru-u yase Mosa da. Remu wakun zaar ut-shuut za ut-ba'as udu dorru bor-tu Mosa yas u Yahuda-ne da. 17 "Sedi a mune zu da-u in ut-sa in shu'ut hon-hon udu u-Ru u-me Kiristi, in bit hi-ur in ut-ba'as ne sha-mu a-za Yahuda-ne, i ut-shu'ut uzu Kiristi yaag in shiriktin-mu ut-ba'as? A-a! Iya-o da! 18 Nom-u um ut-war o uzu, a-muune uzu um byurug u-dim u dorru ut-bor remu um shu'ute hon-hon udu u-Ru, shu'ute uka um swurug m-ma ma-u um duuse ur-takun. 19 Remu bor-tu koske me uzu um o uka net-u mare udu ut-bor, rem iya um o ur-yu remu u-Ru, shu'ute uka zu na tarug me u-dom u-kan ur-kot u Yeso Kiristi ne u-dom u-kan. 20 Remu da-o, um zamun ur-yu da, sedi

Kiristi wa ooge ur-yu u-me ri. Tumsu uka um otte ur-yu u uno war-u u-dak o, um o yu-du fat-ur ri udu yadu jab udu Wa' u-Ru, wu cwane me tumsu wa yase hi-ur wa remu ri. 21 Um muute nya u-Ru m-zan da. Remu a-muune uzu dorru bor-tu Ru-u yase Mosa in shu'ut za ut-ba'as udu u-Ru, shu'ute uzu Kiristi marug m-zan!"

3 No ragne Garatiya-ne! i Wana engusse jab-us no? Remu um wargu no m-zun mottu mar-m Yeso Kiristi u-dom u-kan. 2 Warun me u-nom u-gan: Ko no onkte Yar u-Hen remu dorru ut-bor tu Yahuda-ne, i ko remu ya-du jab u-me rem-su no hoge u mot-ut Yeso Kiristi ne? 3 i Yan o wute no otte m-rag ne u-tat? Ba no tak-ne u Yar u-Hen, i yan-o wute no otte ut-sa no vaste ank-mu u-Ru u beb-du u-war? 4 i Kob-du no swaye u-tat du m-zan de? Za u-sakna o da shu'ut okun nomo! 5 i Um o shut-du no tumsu, ut-shu'ut uzu Ru-u yaag no Yar u-Hen u ank-mu nom-tu m-shin u tek-u no remu zu no dorog ut-bor? Iya-o da! Wa yaag no remu uzu no yaag jab-u rem-su no hoge u mot-ut Kiristi ne. 6 Gwat Ibrahi: "Wa yaag jab udu u-Ru tumsu Ru-u og wun net hon-hon." 7 No nap uzu, ya'ag-u Ibrahi i ut-nip e ooge i ya'e jab udu u-Ru. 8 Tumsu remu Ran-u u-Ru, Ru-u zuug Ibrahi da-u dim uzu, a-za Yahuda-ne do'e ut-shu'ut hon-hon udu u-Ru remu yadu jab-u e udu wa. Ru-u zu Ibrahi: "Net-tu ut-dak ut-beet e do'e kwum-du nu-u so-o dugu-du ro." 9 Remu iya, i wa'e yadu jab-us e udu Kiristi e kwumug tandi nu-u so-o u Ibrahi onke remu yadu jab-u wa. 10 Kowana wu toste udu dorru ut-bor u remu wa muute hi-ur wa hon-hon udu u-Ru wa o ur-yu u-me nu-u yo-o. Remu zu o m-pan u-me Ran-u u-Ru: "Kowana wu gugme re-du u-shu u nom-du ko-uyan u ooge m-pan u-me ran u-bor wa o u nu-u yo-o ne!" 11 O m-zun uzu wakun zaar ut-shu'ut hon-hon udu u-Ru remu dorru ut-bor da. Um zuug inya remu o m-pan u-me Ran-u u-Ru: "Se remu yadu jab net o hon-hon dete ur-fat." 12 Inya fun-yu yadu jab ya zaar us-gan u fun-yu ut-bor ne da, yu zuye, "Se udu dorru ut-bor de net dete kwum-du ur-fat." 13 Sedi Kiristi gwuug in dugu nu-u yo-o u u-bor du wa shu'ute nu-u yo-o remu in. Rem uzu o m-pan u-me Ran-u u-Ru: "Nu-u yo-o udu kowana na tare dom u-te." 14 Wa gwuug in remu nu-u so-o u Ru-u ya'e Ibrahi o ut-haan udu a-za Yahuda-ne remu Kiristi Yeso. Na nong iya remu

in onkte estedu us-rem du Yar u-Ru remu yadu jab. 15 Or-ut ri a-dor-ne yage um ya' no shamukoduhge ho-de. Da-u net-ne yur wa'e u-kom u-ran e cin us-rem, wakun zaar wu do'e hastu se ko wa sur okun da. Iya otte u sin-se remse. 16 Ru-u yaste estedu us-rem wa udu Ibrahi tumsu udu wa'-u wa ne. Napun uzu Ran-u zuug da "Udu ya'ag-u ró" Uka na zu ko-ut wa. Sedi, o zuug "Udu wa'-u ró," nomu o ooge ut-war net gan, udu Kiristi. 17 Nom um ooge ut-zu ya: Bor-ut Mosa, tu haane us-hak ut-kok ut-nas u hak-su ur-shik us-op ba wa nome Ibrahi estedu us-rem, to haste estedu us-rem su Ru-u nome m-tumb ne da, remu zu Ru-u haste estedu us-rem wa da. 18 Remu a mune uzu na onk-u og-du ur-mat udu dorru bor-u Mosa, se zaar ut-shu'ut uzu u remu estedu us-rem da. Sedi Ru-u yaste estedu us-rem uka nya-u m-hos udu Ibrahi. 19 ¿Rem-u yan-o Ru-u ya'aste bor-ut Mosa? Wa ya'aste ut-bor u remu to koste ut-net ba'as-ut e. Sedi Ru-u cunug uzu u bor-tu tumb u war-to m-te haan-du wa' wu Ru-u nomte estedu us-rem u mot-ut wa. Ru-u ya'aste bor-ut wa udu a-tom u-Ru m-ha udu Mosa, wu eese tek-u u-Ru ut-net ne. 20 U da-o wa-ur-ees u-tek otte ur-sege a-muune zu m-zuug kir-du ut-net ur-gan ut-sa e egusse us-rem. Sedi u-Ru, wu ooge u-gan, wa nong m-ank u wa-ur-ees u-tek da-u wa yase estedu us-rem udu Ibrahi da. 21 ¿Shu'ute uzu bor-tu gugumte estedu us-rem su Ru-u nome? A'a, iya-o da! Remu a mune uzu bor-ut Mosa tu na yaase to keru yadu ur-fat, shu'ut du hon-hon za haagun dugu-du u-bor. 22 Sedi Ran-u u-Ru o ut-war uzu ba'as-to dor-tu u-dak u-beet. Remu iya Ru-u yu estedu us-rem su ukur udu i ya'e jab-u e udu Yeso Kiristi. 23 Kanda din-de yadu jab haan, in oog u men-tu ur-tage udu dorru u-bor. In oog ur-tage kanda na upse in yadu jab. 24 Remu bor-ut oog u dor-tu u-dak u-beet kanda Kiristi haan. Nomu wute wa haatun remu na muute in hon-hon udu u-Ru remu yadu jab. 25 Sedi da-o yadu jab haagun, bor-ut zamun u dor-tu in da. 26 Remu udu same-du ut-hi no u Kiristi Yeso ne ya'ag u-Ru no ooge beet remu yadu jab. 27 Tumsu net-ne beet i same ut-hi u Kiristi ne u-me ut-yubusse m-bu e wa'ag Kiristi uka na wute kus-ut po-to. 28 Remu i ooge same-du ut-hi u Kiristi ne mottu Yahuda-ne ko a-za Yahuda-ne, tok ko za m-tok, campu ko neta to zamun da. Remu no beet no shu'ute us-gan u-me Kiristi Yeso. 29 Tumsu a mune no net-ut

Kiristi to, no ko-ur Ibrahi de no ooge. No do'e re-du og-du ur-mat-u wun. Tumsu estedu us-rem su u-Ru udu Ibrahi du no de.

4 U da-o nom-u um ooge ut-zu ya: Abite zu wa re-du og-du ur-mat omon wa'-u rek-wa, wa o us-gan uka tok, ko uzu wa otte ko-uyan u uso wa otte. 2 Tumsu net-tu oro tu gwat-du wa, se wa teeg da-u uso wa cine. 3 Iya o in otte kanda Kiristi haan. In oog sha-mu ya'ag-u rek-e in o u-me m-tok u ta-u yar-ut yo-to tu ooge ur-faruk du uno dak-o. 4 Sedi da da-u na cine teene, Ru-u tomon Wa'-u wa. Wu neta mate tumsu wa dor bor-tu Ru-u yase Mosa. 5 Ru-u tomon wun remu wa guut net-ut to tu ooge dorru bor-ut Yahuda-ne remu in onkte og-ur in du shuyi-shuyi, uka ya'ag-u u-Ru. 6 Tumsu rem uzu no ya'ag-u wun ne, Ru-u tomon Yar-u Wa'-u wa u-me jab-us in, Yar-u wa wu' in fog u-Ru, "Uso ri! Uso ri!" 7 Remu iya, bo zamun tok da, sedi wa'-u u-Ru bo ooge. Tumsu remu uzu bo o wa'-u wun, wa wa'ag bo re og-du ur-mat-u wa. 8 Ur-takun, da-u no nape u-Ru da, no oog tok-ne udu ru-tu za ur-fat. 9 Sedi u da-o ba no haane u-me same-du ut-hi u u-Ru ne ko um zu, Ru-u haagun u-me same-du ut-hi u no ne, ¿re-o no otte ut-sa no sur m-mu u-dim tumsu no shu'ut tok-ne udu yar-tu za ur-beb tumsu tu m-zan tumsu udu yar-ut to ne tu ooge ur-faruk u-me uno dak-o? 10 No dor tokun ho-to sok us-pyat ne u u-da ne u us-hak ne u no kum-ut hyu-m pus-mo udu u-Ru. 11 Um hok u-gyer remu no. Jiya pama-us ri u none oog m-zan. 12 Um konug no or-ut ri ne, shu'utun sha-m ri uka um kumte ut-pos dugu to nom-to, remu uzu um shu'ute sha-m no a-za Yahuda-ne i poste dugu bor-ut to. No nongu me nom-tu za hon-hon da. 13 No bakus uzu ur-takun remu kob-du m-yar de um nomtu no donse-du Rem-su m-Remer. 14 Tumsu ko ba shu'ute kob-du m-yar ri shu'ute m-reg udu no, no jurum me ko no gugum me da. No onkte me tumsu no kub me uka uzu um o wa-tom u-Ru, no kub me uka Kiristi Yeso hi-ur wa. 15 ¿Yan-o kume so-ur no ur-beet? Um nak uzu abite oog ut-nome, no za hoste is-ut no tumsu no yase to udu ri. 16 ¿Um shu'ute huub-u yo-o no u da-o remu zu um o waru no ut-nip? 17 To-to net-to ekuste to kubus jab-us no, sedi nom-u un ooge zong-su ut-nom o zaar so-o da. E ut-sa e hast no dugu-du ri remu no muute jab-us no udu un. 18 Ko re-o nomte, otte ur-

zwar wakun ya' jab-u remu nomu so-o, uda u-beet, za da-u um ooge none war-o da. 19 Yaag-u ri! Uka neta yu o u-me remu men-tu ur-mat, iya-o um otte ut-swur m-hog gandi go-du re-mo se Kiristi shuug ut-rogom u-me jab-us no. 20 Um cwang um haan tumsu um shu'ut ur-kot u no ne u da-o tumsu um swase cwar-yu us-rem ri, rem uzu um ekuste mot-ut no ne. 21 Warun me, no i ooge ut-sa no shu'ut u ta-u bor-tu Yahuda-ne, ino nak nom-u bor-tu zuye? 22 Ran-u u-Ru o ut-zu Ibrahi otte ya'ag yur. Wagan oog dugu tok-u neta, tumsu wagan oog dugu-du neta wu zaare me m-tok da. 23 Sedi wa'-u ooge dugu-du tok-u neta na mak-ut wa uka na vette; sedi wu na mate dugu-du neta wu zaare me m-tok da wa oog uka shu-du estedu us-rem su u-Ru udu Ibrahi. 24 Neta-ut tun-to ut-yur to o sha-mu estedu us-rem su u-Ru us-yur. Hajaratu, wa o uka Ror-du Sinai be-du net-tu onkte bor-tu Yahuda-ne, tu mute e tok-ne. 25 U da-o Hajaratu o ees-mu Ror-du Sinai u-me dak-u Arabiya, tumsu ees-mu Urusharima u ya-o. Remu wa o u-me m-tok udu u-bor ur-kot u yaag-u wa ne. 26 Sedi unwa jit neta wa, Saratu, wa o ees-mu Urusharima u ooge u-dom u-ru. Wa zaar me m-tok da tumsu wa o sha-mu ino-u in. 27 Remu zu o m-pan: "Nom ur-so, neta za ur-mat, wu mate ya'ag da. Nom ut-jar m-yat, wu tame nap-du remu ur-mat da. Remu uzu neta wu campu wa gugme, u da-o wa otte ya'ag, m-zeg wu ooge ur-yu e campu wa." 28 Tumsu da-o no or-ut ri ne, no o ya'ag i na mate sha-mu shu-du estedu us-rem su u-Ru, uka Ishaku. 29 Sedi u da-o u wa' wu na mate uka na vette wa yu' wa'-u na mate udu beb-du u-yar ur-kob. Gandi nom-ut to ooge m-da u da-o. 30 Sedi iyan-o Ran-u u-Ru zuye u mot-tu iya ne? "Buz tok-u neta-u ya u wa'-u wa ne. Rem uzu wa'-u tok-u neta wa zaar u re-du og-du ur-mat-u wa'-u neta wu zaare m-tok da." 31 Remu iya or-ut ri ne, in zaar ya'ag-u tok-u neta da, sedi ya'ag-u neta yu zaare me m-tok da.

5 Kiristi ruute in remu in shu'ute i na ruute ut-nip. Se no ees ur-beb ne u-me yadu hi-ut no, tumsu a no shu'ut tok-ne udu dorru bor-ut Yahuda-ne da. 2 Eren! Me, Burus, um o waru no iya: A no toste jab-us no udu nom-du ur-pes u remu no shu'ute hon-hon udu u-Ru, sedi shu'ute uzu nom-u Kiristi nome remu no zatte mokon swur-mo udu no da. 3 Tumsu um do'e

ut-sur waru no kowana yage na nomu wa ur-pes, se wa dorog nomu bor-ut Yahuda-ne zuye ut-beet. 4 Tumsu a no ooge ut-sa no nom hon-hon u-shu u-Ru udu dorru u-bor, no kupuste hi-ur no dugu-du same-du ut-hi no u Kiristi ne. No byurug shin-ut no dugu-du nya-u u-Ru. 5 Sedi udu in, Yar-o yu'e in ur-beb in o wadu jab u-me yadu jab tumsu udu shu'ut-du jab-u so-o u u-Ru nome in estedu us-rem. 6 Remu da-u in ooge same-du ut-hi u Kiristi Yeso, ur-pes ko kob-du ur-pes zatte mokon swur-mo da. Nom-u na ooge ut-gwat u war-o yadu jab-u o kose hi-ur o udu ut-cwan. 7 No oog u som-mu maga uka kumte, iwana kupse no u-fun dugu dorru ut-nip? 8 U-Ru, wu dage no, a wa wa'e no nom-ut go-du se dorogse da! 9 Tun-to kose-tu us-bi to o sha-mu "yisti cashi mo wu' ur-tung ur-beet de yune." 10 Um toste jab udu Wa-ko-uyan uzu wa do'e e'-du no dugu dorru kose-tu us-bi. Sedi Ru-u do'e nomu net wa kwup-du us-rem, wu ooge engusse no. 11 U da-o or-ut ri ne, a mune uzu um omon ut-but uzu se na nongu no ur-pes, iyan-o wa-e na omon u yadu me ur-kob? A mune uzu um o ut-kose uzu se na nonge i ya'e jab ur-pes, net-tu za hok-ut ryab-su mottu but-tu rem-su u-kan da. 12 Um cwang uzu a-yunsu us-jab ne i ooge ussa e honsu no ur-pes uzu e nomu hi-ur e ur-vu. 13 Remu na fak no u no nom ur-yu u-me u-ukur or-ut ri ne. Sedi a no yage ukur u no kume o shu'ut kerru yage-du cwan-tu u-waru no duut no da. Sedi nomon m-ank u ukur-u no kume no nome or-ut no ne us-pama u-me ut-cwan. 14 Remu bor-ut Yahuda-ne na samge to ut-beet u-me u-bor u-gan: "Cwan kowan uka bo tonte hi-ur ro." 15 Sedi a no ut-nom sha-mu ut-bisa, u tudu or-ut no ne tumsu u honsu e ne, gwatun sok, tass no horusse or-ut no ne da. 16 Sedi um o ut-zu, yagun u Yar-u duut fat-ut no. A no nome iya, no zaar u shuksu cwan-tu u-war u no. 17 Remu zu cwan-tu u-waru no ton nom-u Yar-u u-Ru zare ut-sa da, tumsu Yar-u u-Ru ton nom-u cwan-tu u-waru no tonte da. Tunto nom-to ut-yur to o m-dum or-ut e ne, tass bo nom nom-u cwan-tu u-war u no ut-sa da. 18 Sedi a no nome nom-u Yar-u waru no, no zamun u ta-u kose-tu bor-ut Yahuda-ne da. 19 U da-o ank-mu ba'as-tu u-war o m-zun. To o: M-o, Kob-du u-hen, Cwan-tu hog-du remer-mu u-war, 20 Dorru ru-tu zare ur-fat, M-bon ne, Ut-gugum ne, U-har ne, Ur-shub ne, U duus-du jab ne, U cwan-tu m-zeg ne,

U kōb-du shu'ut-du m-yar ne, U mōt-du ut-hi ne, 21 shub-du re u-shu ēken, U swa ne, Cwan-tu morog-du m-zan ne, U tōkōn nōm-ut yō-to ne. Um o nōmū nō ut-him ūka um nōmtu nō ur-takun, kōwana o nōm-du go-du tō nōm-tō wa za re-du og-du Faruk-du u-Ru da. 22 Sedi Yar-u mut go-du tun-tō nōm-tō u-me fat-ut in: Ut-cwan, Ur-so ne, Rus-du jab ne, Gag-du jab ne, Ur-on ne, Nōm-du nōm-ut sō-to ne, Yadu jab ne, 23 Swuūmse du ur-hi, U shupdu ur-hi ne. Bōr-yu zaar yu dō'e ut-zu a net-tu nōm nōm-tō da. 24 Tumsu i ooge i Kiristi Yeso e tarug cwan-tu ba'as-tu u-war u cwan-tu nōm-ut yō-to ne. 25 Ba shu'ute uzu in o ur-yu udu u-Yar, yage in nōmōn ur-nok u-me du'ut-du Yar-u. 26 Taas in shu'ut hi-ut yat-tō ne da, kō in wa or-ut in ne duus jab da, kō in nōm shub-du or-ut in ne da.

6 Or-ut ri ne, a ba'as-tu shipe wakun, nō i Yar-u ooge ut-du'ut se nō mutun go-du net-u wa u-fun u-tek ut-swuūmse. Sedi gwatun hi-ur nō sok, tass nō he u gandi go-du mō reg-mō da. 2 Kabun no-mu or-ut nō ne, tumsu a nō nōme iya nō o dorru bōr-ut Kiristi. 3 A wakun ūs-dorog uzu okōn-o wa ooge, tumsu wa zaar okōn da, wa o engusse hi-ur wa. 4 Yage kōwan nōmū hi-ur wa m-reg, da-u o wa kere nōm-du ut-uk u hi-ur wa, a se wa samge hi-ur wa u wakun ne da. 5 Remu zu kowan dō'e kabdu no-mu nōm-u wa nōme. 6 Kōwana wu o onk-du ut-bōr dugu-du rem-su u-Ru se wa yaag a-ut-kōse wa ne, udu mōt-du nōm-ut sō-to wa ut-beet. 7 Taas nō engusse hi-ur nō da. Wakun nomte u-Ru hōr da, nōm-u net-u kawē o wa dō'e ut-ket. 8 Remu i ooge yudu hōk-su war-tu ut-ba'as e m-remer e dō'e ket-du ut-zum, ūka wa-ur-tōm wu kuwe go za sō-ye, wa dō'e ket-du ya-tu za sō-to. Sedi net wu ooge yudu hōk-se du u-Yar m-remer, wa dō'e kwum-du fat-du m-mōmmo dugu-du u-Yar, ūka wa-ur-tōm wu kawē go sō-ye wa dō'e ket-du ya-ut sō-to. (aiōnios g166) 9 Sedi a in pó u nōm-du nōm-ut sō-to ne da. Remu da-u kame, in dō'e nōm-du ket-u sō-o, a in kuusun da. 10 Remu iya, kōdahē in kume ur-ker, yage in nōmū kōwan nōm-u sō-o, hadde i ooge me bu-u a-yadu jab ne. 11 Gwatun pan-ūs yasse su um nōme ūka um otte panu nō tun-tō gom-tu m-vastē u kom-u ri. 12 I ooge ut-sa e wa nō nōm-du pes-du za cwan e ut-sa ēken gwat e net-ut sō-to. Nōmū wa'e un nōm-ut iya e zaar ut-sa na ya' e ur-kōb da remu e o nōm-du ut-kōse uzu

mar-m Kiristi u-kan u war-ya na dōte kwum-du u-ukur. 13 Remu i na nōme ur-pes e dor-ut u-bōr u hi-ur e da. Sedi e ut-sa na nōmū nō ur-pes kō e nōm ut-uk u mōttu dorru ur-pes nō. 14 Sedi me, um zatte nōm-u um dō'e ut-uk da se kan-u Wa-kō-uyan in Yeso Kiristi. Remu kan-u ya, cwan-ut ri remu unō dak-o tō marug. Tumsu cwan-tu unō dak-o remu ri tō marug. 15 Ur-pes, kō za ur-pes o zaar okōn nōm-o da. Nōm-u zuge ur-zwar uzu Ru-u muute in net-ut po-to. 16 Um nōng ūs-kōn Ru-u ya' rus-du jab-u ur-on ne udu i dore tun-tō kōse-to beet. E o Isra-ne ut-nip i u-Ru. 17 M-vastē, a wakun o ekse me u tun-tō nōm-tō da. Rem um otte ut-ran u war-u ri su kōse uzu me yu Yeso wa um ooge. 18 Or-ut ri ne, nya-u Wa-kō-uyan in Yeso Kiristi o ur-kot u yar-u nō ne. U shu'ut iya.

Afisa-ne

1 Unō ran-ō oon dugu-dū Burus, wa-tōm-u Yeso Kiristi remu cite mu u-Ru, udu net-tu u-hen i o u-me bo-u Afisa i ooge yadu jab u-me same-du ut-hi e u Kiristi Yeso ne. **2** Um o us-toog udu u-Ru Uso-u in, u Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne, uzu wa ya' nō u-nya u rus-du jab ne. **3** Ut-vam udu u-Ru, Uso-u Uso-u in Yeso Kiristi, wu wa'e in nu-u so-o u ut-yar ne u koyuhe fun-ya u wa yute in nu-u so-o tu rwune dugu dom u-ru remu same-du ut-hi Kiristi ne. **4** Remu wa dak in kanda wa nom dom u-ru u-dak ne, in shu'ut u-hen ne tumsu za ur-pyap u shu wa. U-me ut-cwan, **5** Ru-u cunug in shu'ut ya'ag-u wa remu same-du ut-hi in u Kiristi Yeso ne remu cite-m wun u hog-du reme-m ne. **6** Remu iya in nome u-Ru ut-vam remu nya-u m-sek u wa ya'e in m-hos remu Wa'-u wa wu wa cwane. **7** Ru-u rwurug in u hyu-m Kiristi, remu same-du ut-hi in u Kiristi ne. In kwumug hodu ba'as-ut in. Kiristi nong iya remu u tat-u on-du u-Ru udu in. **8** Tumsu wa koske in nya-u wa u-tat. Tumsu wa wa'ag in shu'ut us-ver ne tumsu in nap ko-uyan go-tu ut-nom ut-beet. **9** Tumsu remu zu cikte u-Ru, wa kose in zong-su m-yasa su wa zonge ut-nom u remu dugu nom-tu Kiristi de ut-nom. **10** Nom-u Ru-u zonge ut-nom ya: Ba da-u teye, wa zongte wa haatun ko-uyan nom-o u dom-u u-ru u-dak ne ur-koto, udu faruk Kiristi. **11** Tumsu remu zu in samge ut-hi u Kiristi ne, in kwumug ur-og dugu-dū u-Ru, remu zu wa dak in dugu ur-takun, tumsu wa wa'ag ko-uyan nok hon-hon uka wa zongte ut-nom. **12** Ru-u zongte uzu it Yahuda-ne i ba'e m-wa jab udu Kiristi dugu ur-takun, in haatun ut-vam m-sek ne udu u-Ru. **13** Tumsu nō a-za-Yahuda-ne, remu same-du ut-hi u Kiristi ne, Ru-u yaag nō Yar-u u-Hen, wu wa nomte estedu us-rem m-tumb ne. Na nong iya ba nō hoge rem-su u-Ru su ut-nip, Rem-su m-Remer su ukur, da-u nō ya'e jab udu Kiristi. **14** Ru-u yaag in Yar-u wa. Yar-u u-Hen o ooge og-du ur-takun du Ru-u do'e ya-du in. Da-u wa ya'u in Yar-u u-Hen, unō koske in uzu wa ya'u in nom-u wa nome in estedu us-rem. M-vaste wa do'e gwu-du i ooge net-ut wa. Wa nong iya remu vam-tu sek-m wa. **15** Remu iya, dugu da-u um hoge yadu jab-u nō udu Wa-ko-uyan Yeso tumsu cwan-ut nō ne remu net-tu u-Ru ut-beet, **16** Um yakke vam-du u-Ru u remu

nō da, da-u um bakse u nō ne u-me toog-us ri. **17** Um o kon-du u-Ru u Wa-ko-uyan in Kiristi Yeso ne, Uso u m-sek, remu sege-du Yar-u u-hen wa ya' nō us-ver u u-hyan ne, ko nō napu wa uka dupke. **18** Um o us-kon udu u-Ru wa upus jab-us nō ko nō napu wadu jab du na fogte nō, u ooge tat-u sek-m wun u wa zonge remu net-ut wa, i o og-ur rò. **19** Um o us-kon tumsu nō nap seg-mu beb-du shin-mu u-Ru mu zege remu in i ya'e jab udu wun. Gandi shin-m mo o us-gan, **20** mo yunse Kiristi dugu m-mar, tumsu wa shugusse wun u-dom u-pora-du du sek-mu u-Ru u kom-u us-cwa u-Ru u-dom u-ru **21** Ukun Kiristi wa ooge ur-faruk m-zeg kotuhe yar-to tu o ur-faruk. Tumsu wa otte dim-du zege koduhe dim-de u unō da-o m-ha da-u oone ne. (aiōn g165) **22** Ru-u yaag Kiristi faruk-du ko-uyan tumsu wa wa'ag wun yu-shu u-domu ko-uyan, remu a-doru Yeso. **23** A-doru Yeso e ooge i Kiristi, Kiristi wa ya'u o ur-fat u-beet, wa dorte ko-uyan u-beet u hi-ur wa.

2 Da-u dim nō oog uka a-za Yahuda-ne remu ba'as-ut nō u nom-ut yo-to nō ne. **2** U ho-ut to nō dorog fun-us yo-se su u-dak. Nō dorog wu ooge ur-faruk u dom-u yar-tu m-mya tu net-tu hyente da. Wuna ooge u-yar u ooge da-o m-ank u-me jab-su net-tu gugme dorru u-Ru. (aiōn g165) **3** In beet Yahuda-ne tumsu in nongon ur-yu sha-mu a-za Yahuda-ne, u dorru cwan-tu ut-baas in. In o nom-du nomu war-ut in u jab-us in ut-sa in nom. Remu iya in wa'ag Ru-u hog ryabus in uka net-tu kuse i Ru-u de nomu kwup-du us-rem. **4** Sedi on-du u-Ru o u-tat, tumsu wa cwanug in sok. **5** Ko ba uzu in oog uka marimari ne remu ba'as-ut in, wa yaag in ur-fat da-u wa yunse Kiristi dugu m-mar. Nō kwumug u-ukur remu nya-u u-Ru. **6** Remu same-du ut-hi in u Kiristi ne, Ru-u yunuste in dugu m-mar ur-koto u Kiristi ne, remu in nom-ut ur-faruk ur-koto u Kiristi ne u dom u-ru. **7** Ru-u nong iya remu wa koste kowan da-u de haan, tat-u nya-u wa u zatte ut-mugusse da, remu on-ur wa du wa kose in, i ooge same-du ut-hi u Kiristi Yeso ne. (aiōn g165) **8** Remu nya-u u-Ru o wute nō kum-ut u-ukur remu yadu jab, za remu beb-du hir-ur nō o da. Hos-mo dugu-du u-Ru. **9** Ru-u ukurte nō za remu nom-ut so-to tu nō nome da, remu taas, wakun nom ut-uk da. **10** Ru-u nomog in uka in otte. Tumsu wa nomog in remu same-du ut-hi in u Kiristi Yeso ne, remu nom-du ank-mu

nom-ut so-to, nomu wa zonge in nom dugu ur-takun. 11 Remu iya baksun uzu na makut no a-za Yahuda-ne. Tumsu i foge hi-ur e a-ur-pes-ne, e o fag-du no a-za-ur-pes-ne, ko ba shu'ute uzu pes-du u-war de, du na nome kom-tu net. 12 Hoto no oog m-ra u-Ru ne no oog za Kiristi, tumsu no oog uka ham-ut ne u-me a-u-dak-ne u Isra. No nak estedu us-rem su Ru-u nomu e da. No o ur-yu u uno dak-o za u-Ru tumsu za wadu jab. 13 Sedi da-o remu same-du ut-hi no u Kiristi Yeso ne, no oog m-ra u-Ru ne sedi da-o Ru-u muutun no ut-mor u Kiristi ne. Wa nong iya remu uzu no toste jab u-me nomu Kiristi shuse da-u hyu-m wa azge dugu war-u wa da-u wa mare u dom u-kan. 14 Um zuug iya remu Kiristi hi-ur wa rus-du jab-u in de. Wa samge Yahuda-ne u a-za Yahuda-ne uka net gan remu mar-m wa u-dom u-kan. Wa hast bor-tu Yahuda-ne ya hatun yu-ur yo-de de du mote Yahuda-ne u a-za Yahuda-ne. 15 Bor-ut Yahuda-ne o u-tat, sedi Kiristi haste to remu mar-m wa. Wa nong iya remu wa nomtu hi-ur wa net-ut po-to, e same ut-hi u wa ne. Tuntto net-ut po-to to dame Yahuda-ne u a-za Yahuda-ne ur-koto, remu e nom-ut shu'ut-du m-yar. 16 Tumsu hen, Kiristi haste bor-ut Yahuda-ne remu wa hongusse Yahuda-ne u a-za Yahuda-ne udu u-Ru, e shu'ut net gan, u wa haste shu'ut-ur yo-de u tek u-Ru u net-ne u remu mar-m wa u dom u-kan. 17 Kiristi haan wa nom donse-du Rem-su m-Remer su rus-du jab udu no a-za Yahuda-ne i ooge m-ra dugu u-Ru tumsu rus-du jab ne udu Yahuda-ne i ooge ut-mor. 18 Remu dugu-du wun, in beet in kumte ur-ker du ha-mu kit-u u-Uso remu Yar-u u-Hen u-gan. 19 Remu iya da-o no a-za Yahuda-ne hamut-to no ooge da ko net-tu do da, sedi no a-u-dak-ne e ur-koto u net-tu u-Ru ne tumsu net-tu bu-u u-Ru. 20 In beet a-za Yahuda-ne u Yahuda-ne in o uka u-ma, u na maye u-dom ur-tak du a-tomu Yeso ne u a-warru rem-su u-Ru ne. Tumsu taar-du takun-du u-ma Kiristi Yeso wa hi-ur wa. 21 Na samge in beet u-me same-du ut-hi u wun ne, uka na nomte u-ma remu in rogom in shu'ut bu-u u-hen us-toog be-du Wa-ko-uyan dote ur-yu. 22 Tumsu u remu same-du ut-hi no a-za Yahuda-ne u Yahuda-ne u wun ne o na mure no, remu uzu no shu'ute uka be-du du ur-shu'ut du Yar-u u-Ru.

3 U sin-se doroqse ne u jab, me, Burus um o nomu no us-toog, me wu oye wa-m-tok-u Kiristi Yeso u remu re-u u-shu no, a-za Yahuda-ne. 2 Remu um nak za u-sakna uzu um oog um kabug uzu no nak, Ru-u yaag me no-mu nom-du ank-mu yu-du wa-tom-u Yeso, remu re-u u-shu no a-za Yahuda-ne. 3 Ru-u upuste me nomu wa zonge ut-nom m-yasa, uka um pantu no u takun-du ran-u uno. 4 Tumsu a no karunte nomu um panne, no ut-kere ut-nap uzu um nak m-zun nom-tu m-yasa tu Ru-u zonge ut-nom su mot-ut Kiristi. 5 Ru-u wargu net-tu cara-tu arke nom-u m-yasa u wa zonge ut-nom da. Sedi u da-o wa koske to remu Yar-u wa udu net-tu wa dage e shu'ut a-tomu Yeso u a-warru rem-su u-Ru ne. 6 Tumsu nom-u Ru-u zonge ut-nom u ya: a-za Yahuda-ne u Yahuda-ne, i ya'e jab-u rem-su m-remmer ne, e onkte og-du ur-mat hon-hon dugu-du u-Ru. Tumsu, e o og-tu war-u u-gan, tumsu ur-koto, e hog remmer-mu nomu Ru-u nomte estedu us-rem, remu same-du ut-hi e u Kiristi Yeso ne. 7 Um shu'ute tok-u ank-mu rem-su m-remmer remu nya-u u-Ru ya'u me, udu wa wute beb-ur wa de um nom m-ank u-me ri. 8 Ko ba shu'ute zu me o ur-vaste u-me u tek-u net-tu u-Ru, Ru-u yu' me m-mo ank-m yat-mo. Wa dak me um shu'ut wa-warru Rem-su m-Remmer udu a-za Yahuda-ne, u mottu tat-u kwum-tu u-yar u e do'e ut-kwum udu onk-u Kiristi. 9 Tumsu na dak me um ya m-zun udu kowan u mottu nom-tu m-yasa tu Ru-u zonge ut-nom. Wuna nome ko-uyan tumsu wa yakse nom-tu m-yasa tu wa zonge dugu ur-takun. (aiön g165) 10 Nom-u wute Ru-u nom-ut tun-to nom-to ut-beet remu wa nomot a-doru Yeso ne wa koste tat-u nap-m wa, udu ut-yar tu ooge ur-faryuk u-dom u-ru. 11 Uno o nom-u m-mommo u Ru-u zonge ut-nom, u wa shuse remu Kiristi Yeso Wa-ko-uyan in. (aiön g165) 12 U remu Kiristi tumsu u yadu jab-u in ne me wun, in ut-kere ut-haan za u-gyer tumsu jab gan u-shu u-Ru. 13 Um o kon-us no, a jab-u no get u remu swadu ur-kob u ri da. Um o swadu ur-kob remu no, u ooge re-u u-shu no. 14 Remu nom-ut to ut-beet, um he ut-jwun um nom us-toog udu Uso. 15 Wuna wu koduhe ko-de du dom u-ru u-dak ne kumte du wa dim-de. 16 Um nong us-kon uzu me tat-u sek-m wun wa ya' no ur-beb dugu Yar-u u-hen jab-us no. 17 Sedi Kiristi ut-nom be-du ur-shu'ut u wa u-me u jab-us no uka no wute jab udu wa. Gurus no ut-rogom m-cwa me

cwan-tu u-Ru tumsu u ship no ur-beb ne. 18 Um nong us-toog uzu no kum ur-beb, ur-koto u net-tu u-Ru ne ut-beet, no nap m-huk tumsu m-wur ne m-ja ne tumsu u ra-du ka cwan-ut Kiristi otte remu in. 19 Tumsu um nong us-toog no nap cwan-ut Kiristi, tu zege beb-du nap-mu net, remu no shu'ute shuyi-shuyi m-te da-u no do'e onk-du shu-du u-Ru. 20 In ya' m-sek udu u-Ru, wu de kere nom-du ut-nom u-tat sok m-zege nomu in kone ko dorog-us in. Tumsu wa nom iya uka beb-ur wa du ooge m-ank u-me in. 21 Remu same-du ut-hi in u Kiristi Yeso ne, yage a-doru Yeso ne beet u ya' wun m-sek remu no m-mommo! U shu'ut iya! (aiōn g165)

4 Remu iya me, yu ooge wa ur-tage remu ank-mu Wa-ko-uyan, um o kon-us no, no i Ru-u dage no shu'ut net-ut wa, no nom tun-to nom-to: Dortun fat-ut no uka net-tu u-Ru nomte. 2 U-da u-beet swuumsun hi-ur no u shu'ut u tor-mu jab ne. Shu'utun u gag-du jab ne tumsu no kab nwas-mu or-ut no ne u jab ut-cwan ne. 3 Nomon uka no dote ut-kere no e' same-du ut-hi no u rwuune dugu-du Yar-u u-Hen, udu shu'ut-du m-yar u or-ut no ne. 4 No og-tu u-war u-gan to. Tumsu na samge no u u-Yar u-Hen u-gan, uka na fogte no u wadu jab u-gan da-u Ru-u dage in. 5 In otte Wa-ko-uyan u-gan, fun-yu yadu jab udu u-Ru u-gan, ut-yubusse m-bu u-gan. 6 In otte u-Ru u-gan, wa o Uso u-beet. Wa ooge faruk-du ko-uyan, tumsu dom-u ko-uyan, tumsu wa u-me ko-uyan. 7 Sedi Kiristi yaag in kowan u-nya, ka Kiristi zongte wa ya'. 8 Uka Rem-su u-Ru zutte, "Da-u wun arke m-da dom u-ru wa kub ban-du ut-net i wa mase; tumsu wa nomu net-ne m-hos." 9 Da-u rem-su u-Ru zuye, "wa daag dom u-ru" koske m-zun uzu, tumsu Kiristi cuzgun u-dak. 10 Net wu na zuye wa cuzgun u-dak tumsu wuna wu daye u ane jit u-dom u-ru, u be-du zege m-ja remu wa koste beb-ur wa u kohene. 11 Kiristi yaag eken a-doru Yeso ne u-nya: eken ne, e shu'ut a-tomu Yeso, eken ne, shu'ut a-warru u Rem-su u-Ru, eken ne, shu'ut a-warru u Rem-su m-Remer, eken ne, shu'ut a e'-du a-doru Kiristi ne, tumsu eken ne, shu'ut a-ut-kose ne. 12 Kiristi nomog iya remu wa zongte net-tu u-Ru, remu ank-mu a-doru Yeso, remu na muut war-u Kiristi. 13 Uno ut-re u-shu m-te da-u in beet do'e ut-shu'ut u same-du ut-hi ne u-me nomu in yute jab tumsu nap-m in u mot-ut Wa' u-Ru ne. Se in do'e ut-shu'ut

sha-mu net wu sete me u-Yar, m-te jamu na dote ut-shu'ut uka Kiristi otte. 14 Se, in zamun ut-shu'ut ur-yu uka ya'ag-u rek-e da. A in ees na engusse in u kose-tu us-bi tu ut-net da, sha-mu hat-u rek-ya yu mya-mu m-bu byurgusse. Ana nak jab-us in dugu net-tu us-ver i zonge e engusse in udu warru us-bi e. 15 Sedi, udu donse-du nip-tu Remsu m-Remer dugu jab ut-cwan, in do'e ut-rogom u koyuhe fun-ya, remu in shu'ut sha-m Kiristi. Wuna ooge ur-hi du a-doru Yeso. 16 Wun wa'ag u-war u-beet o same ur-be ur-gan tumsu na shipus ur-koto. Koduhe og-du u-war nomte mu wa ank-mo tumsu to sege tokon og-to rogom, remu u-war u-beet o shu'ut m-yar ne tumsu o nen u-me cwan-ut e remu or-ut e ne. 17 Remu iya, u beb-ur Wa-ko-uyan um o waru no inya: A no sur m-nom ur-yu uka a-za Yahuda-ne u-me dorog-su m-zan e da. 18 Dorog-us un shuug u-cwum tumsu se mok-ut dugu fat-du Ru-u yu'e, remu zu un nak u-Ru da tumsu un gugumte erru rem-us wa. 19 E zatte m-e' da. E o ur-yu du shu'ut-du cwan-tu u-war u tumsu un nom ko-uyan go-du nom-tu us-gur to za mu-du u-dim. 20 Sedi, iya-o na iis-tu no u mot-ut Kiristi ne da. 21 Za u-sakna na wargu no mot-ut Kiristi tumsu na iis-tu no mot-ut wun, remu zu na byuk-ut ut-nip u-me Yeso. 22 Na iis-tu no, uzu no yage yu-du fun-yu ho-to no. Se no hoste u-tu u-war u no, u natuste u remu cwan-tu tu ut-enk. 23 Sedi yagun u Yar-u muut jab-us no u pose tumsu dorog-us no ne. 24 Tumsu wa-un war-u po-o uka no wute cwu-tu m-wa. Uno war-u po-o na nom-ug o uka sha-mu u-Ru. Tumsu uno war-u po-o kose hi-ur wa u-me jab-u so-o u yu-du u-hen ne du rwuune dugu ut-nip. 25 Remu iya, yagun warru us-bi. Sedi, kowan se wa war-u oru wa a-dor-ne ut-nip, remu in beet og-tu war-u Kiristi to. 26 "Nomon us-ryab tumsu a no nom ut-ba'as u-me ryab-us no da." A no yage no cwa m-roog no o u-me us-ryab da. 27 Tumsu a no ya' faruk-u nom us-te ur-ker da. 28 Net wu nome u-hiw a-wa sur m-nom u-hiw da. Sedi yage wa nom m-ank tumsu wa nom okon u so-o u kom-ut wa, ko wa kumu okon u wa do'e yadu i zatte da. 29 A no yage rem-su za so-se rwuun dugu nu-ut no da. Sedi no war nomu otte ur-sege ko eken ut-haan ut-mor u-Ru ne e kum nomu e ut-sa, ko ut-wa i ooge ut-er e kum shiriktin-mu jab. 30 A no naas jab-u Yar-u u-Hen u-Ru da. Wa ooge sha-mu us-nap udu no uzu Ru-u kabug no

net-ut wa to no ooge, uzu dekun ho-de Ru-u do'e ruutu no dugu ut-baas. 31 Yagun no mot u gag-tu jab ne u kuwut-mu jab ne u us-ryab ne, u namu jab ne u gom-tu u-har ne u nas ur-dim ne, u same u nom-ut yo-to ne ut-beet u jab-u yo-o ne. 32 Ba iya, shu'utun u jab-u so-o ne udu or-ut no ne. Hogon on-du or-ut no ne, u nome-du or-ut no ne ur-ho, uka Ru-u nomtu no ur-ho remu Kiristi.

5 Remu iya, doron sha-mu u-Ru u nomu no ut-nom u-beet remu zu no o ya'ag-u Ru-u tone. 2 Yagun no u kowan u gwat or-u wa u is-ur so-de, uka Kiristi nomte in wa yaste hi-ur wa remu in sha-mu ya-du toog, u Ru-u hoge reme-m wa tumsu nom-u ut-kab udu u-Ru. 3 Sedi ana tan rem-su m-o da, ko dekun yu-du us-gur de u cwan-tu ur-hi ne u-me no. To nom-to dupke udu net-tu u-Ru da. 4 A no nom rem-su kob-du m-e da, remsu m-zan, u hor m-zan ne da, remu uzu se dupke na war se u tek-u no da. Sedi, no ya' ut-vam udu u-Ru. 5 No nap uzu wakun zaar wa-u-as, wa-za-u-hen, wa-cwan-tu ur-hi (wu ooge us-gan u wa nome-du ru-tu za ur-fat ut-huuk) wu do'e kwum-du dekun og-de u faruk-ur Kiristi u u-Ru ne da. 6 Remu iya, a no yagu wakun engusse no rem-su m-zan da, remu, uzu go-du to ba'as-to ryab-su u-Ru haatun udu a-kob-du hog-mu us-rem ne. 7 Remu iya a no same ut-hi un ne u nom-tu un nome ne da. 8 Remu zu ho-to no nak nip-tu u-Ru da, uka i ooge u-cwum i nape nomu ooge m-gan u e da, remu same-du ut-hi no u Wa-ko-uyan ne. Nomon ur-yu uka i nape nip-tu u-Ru uka kumte e nom. 9 Remu zun-m mo mu ooge u-me no mo mut nom-tu ooge tu so-to kyak, u u-hon hon ne, tumsu u ut-nip ne. 10 Tumsu no mugusse ko-uyan no iis nomu cite Wa-ko-uyan. 11 A no same ut-hi u ank-mu m-zan mu u-cwum ne da, sedi no rwutun to m-zun. 12 Nom-tu m-e to na tan go-du nom-ut to, tu net-ut yo-to nome m-yasa. 13 Sedi da-u na rwutun ut-nom ut-beet m-zun do'e ut-kose ko wanne e un ooge. 14 Remu zun-mu wu' na hyen ko-uyan m-zun. O wa'e wakun zuut: "Zute, no ooge m-roog, tumsu no yune dugu m-mar, Tumsu Kiristi ut-mok u-domu no." 15 U remu iya shu'utun ga' sok uka no otte ur-yu. A no nom ur-yu uka rag-ne da, sedi uka a-us-ver-ne. 16 Nomon ank-mu da-u no uka dupte, remu zu in o me da-u yo-o. 17 U remu iya a no shu'ut rag-ne da, sedi napun

nomu Wa-ko-uyan o ut-sa no nom. 18 A no yage u ke ho no da, remu uzu swa-u ke u-tat u na-su fat-ut no. Sedi yagun u Yar u-Hen dor-ut fat-ut no. 19 Uno ut-wa no huut ut-sep u udu or-ut no ne ut-gom ne dugu me Ran-u u-Ru, u sep-tu ut-vam ne, u sep-tu rwune dugu-du Yar-u u-hen ne. Huun ut-sep tumsu ut-oni ne u-me jab-us no. 20 Tumsu u-da u-beet ya-un ut-vam udu u-Ru Uso u ko-uyan, remu same-du ut-hi in u Yeso Kiristi ne. 21 Tumsu no yasu hi-ur no udu or-ut no ne u remu ut-fu'ubuse udu Kiristi. 22 No neta-tu ur-gu, yasun hi-ur no udu camp-a-ut no, uka no otte ut-nom udu Wa-ko-uyan. 23 Nomon iya remu zu camp-a ro wa ooge yu-shu ro, uka Kiristi otte hi-du a-doru Yeso ne beet. Kiristi wa ooge wu ukre a-doru wa ne beet i ooge sha-mu war-u wa. 24 Uka a-doru Yeso ne yute hi-ur e udu Kiristi, iya o neta-ne se e ya'aste hi-ur e udu camp-a-ut e u-me ko-uyan. 25 Kowuhe camp-a wa se wa cwanug neta wa tumsu wa got wa uka Kiristi tonte a-doru Yeso ne, tumsu wa mur u remu e. 26 Wa nomog iya remu wa ruute a-doru wa u kit. Wa nong iya udu jaas-du baas-ut in uka bu-mu jaaste m-jigin, da-u in hoge rem-su u-Ru. 27 Wa nong iya remu wa ya'aste a-doru Yeso ne udu hi-ur wa sha-mu gwup ur-gu wu so-wa. Wa ut-sa wa shu'ut u-hen ne, za ur-pyap, za tokon dakur-tu m-jigin to, ko tokon kaap-to. 28 Iya tumsu, kowuhe camp-a wa se wa gwak-ut neta wa uka wa tonte war-u wa. Wu cwanu neta wa hi-ur wa de wa cwane. 29 Se wa nong iya remu zu wakun tamug gugmu war-u wa da, sedi wa regusse o tumsu wa got o uka Kiristi nomte remu a-doru Yeso ne. 30 Kiristi gwak-ut in u inya fun-ya remu zu in o sha-mu og-tu war-u wa to. 31 Uka Ran-u u-Ru zutte: "Campa yage uso wa, u ino wa ne, wa same u neta wa ne, tumsu wa shu'ut sha-mu net gan u neta wa ne." 32 Um nak uzu gom-ut tun-to kose-du m-sha de uka Kiristi u a-doru Yeso ne otte us-gan. Tun-to o nomtu m-yasa yat-to. 33 M-ha iyane, kowan u-me no se wa gwak-ut neta wa ka wa cwunte hi-ur wa, tumsu neta se wa yaag camp-a wa m-zeg.

6 Ya'ag, doron i mate no, tumsu remu zu no ya'ag u-Ru no ooge, rem iya o kumge no nom. 2 "Ya'an m-zeg udu uso no u ino-u no ne." Uno ooge bor-yu ur-takun u Ru-u ya'e yu otte estedu us-rem ne: 3 A-bo ya'e uso ro u ino ro ne m-zeg, "Nom-tu ut-nok hon-hon u remu

ró, tumsu bo ut-kwum fat-du m-wur u-me u-dak.” 4 Ut-uso, a no wa ya'ag-u no nom us-ryab da u fun-yu no du'ute e. Sedi yunsun un ut-him ne u tumsu ut-bor ne tu rwune dugu-du Wa-ko-uyan. 5 No tok-ne, doron uso-tu u-bu no i u-dak m-zeg ne, u-gyer ne. Tumsu u jab ut-nip ne, us-gan ka no nomte udu Kiristi. 6 Nomon iya za da-u e ooge gwat-du no u war-o da, remu zu no ut-sa e vam no, sedi u jab-u no beet nomon nom-u Ru-u ooge ussa, sha-mu tok-ne Kiristi. 7 Nomon ank-mu m-tok-u no u jab-su ur-so ne, uka uzu Wa-ko-uyan wa no ooge nomu us-pama, za ut-net da. 8 No bakus uzu Wa-ko-uyan do'e yadu kowan du wa ogde, ko tok-o wa ooge ko wa-u-bu, remu nom-ut so-to tu wa nome. 9 Uso-tu u-bu, dortun tok-ne no us-gan, tumsu no yage yadu e u-gyer. No bakus uzu no beet tok-u Uso u-bu u-gan wa ooge u-dom u-ru. Wa koste m-kuuk da. 10 M-vaste, shu'utun ur-beb ne u remu beb-ur yat-de du Wa-ko-uyan. 11 Gagun cwu-tu m-gag ut-beet tu Ru-u yu'e, ko no ut-ker ur-ees ur-beb ne u gug-mu zong-su faruk-u nom us-te. 12 Nomon iya remu zu gag-m in za gug-mu huub-ut yo-to tu ut-net to da. Sedi gag-m in u yar-ut yo-to ne tu o ur-faruk tumsu e kose ur-beb, u gugum du beb-ut yat-to dugu me uno dak-u u-cwum o, tumsu gug-mu yar-ut yo-to ne tu dom u-ru. (aiōn g165) 13 Gagun cwu-tu m-gag ut-beet tu Ru-u yu'e, ko no ut-ker ur-ees ur-beb ne u gug-mu yar-tu huub-ut yo-to ró. Tumsu ba no nome ko-uyan ut-zong ne no kere ur-ees u re-u ur-korro ne u gug-mu huub-u yo-o. 14 Se no ees, ba no wa'e ut-nip sha-mu u-ho u byun-u no tumsu no wa' jab-u so-o sha-mu cwu-tu m-gag remu sok-u no. 15 Shipun Rem-su m-Remer ur-beb ne su haatun rus-du jab u-Ru ne, uka karma-ne wute ut-ka'at tumsu e ees ur-zwar ne u gug-mu huub-ut yo-to e. 16 Uda u-beet, ship yadu jab, sha-mu u-tum, u do'e ut-wa bo ker ruutu er-tu u-ra tu faruk-u nomu us-te ut-beet. 17 Kabun u-ukur uka top-du du u-kwam, u rem-su u-Ru ne su ooge sha-mu u-van u yar-u yu'e no. 18 Tumsu no nom us-toog us-kon ne u-da u-beet u dor-ut tu u-Yar u-hen ne. Remu iya no ees us-zong ne tumsu a no yage us-kon su sa-u sege-du u-Ru u remu net-tu u-Ru ut-beet da. 19 Tumsu nomon me us-toog, kome. Konon u-Ru o ya' me gom-tu kame um war za u-gyer ko me ut-ker ut-wa na nap zong-su m-yasa, su ooge Rem-su m-Remer. 20 Um o wa-u-gug, wu Ru-u tomne uka wa-tom,

um haatun sin-se remsu m-remes se. Rem iya nomon us-toog ko me re u-shu ut-war za u-gyer u remu wun, uka dupte um war. 21 Me o tomnu Tikikus, or-u in wu in tone. Wun tok-u jab-u so-wa u Wa-ko-uyan wa, wu do'e waru no nomu um ooge ut-nom uka um otte m-da ne. 22 Um o tomnu wa udu no u remu zu no nap uka it otte m-da, tumsu no kum shiriktin-mu jab. 23 Um nong us-toog uzu u-Ru Uso in u Wa-ko-uyan. Yeso Kiristi ne ya' no beet a-dor-ne rus-du jab, tumsu ut-cwan ne, u yadu jab ne. 24 Nya-u u-Ru o ur-koto u i ooge cwan-tu Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne beet u cwan-tu za ur-ma ne.

Firipi-ne

1 Unō ran-o oon dugu-dū Burus e Timoti, tok-ne Yeso Kiristi, m-ha udu net-ut Yeso Kiristi ut-beet u bo-u Firibi, ur-kot u i o tu-shu u a-ur-sege dū ank-m Yeso ne. **2** Um o us-toog udu u-Ru, wu ooge Uso-u in, u Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne, wa ya' nō u-nya u rus-du jab ne. **3** Um nomu Ru-u ri ut-vam, u-da u-beet da-u um bakse u nō ne. **4** Da-u um nome nō beet toog-us ri u u-da u-beet, um nom se ur-so ne, **5** remu same-du ut-hi nō u me ne, u re-u u-shu Rem-su m-Remer dugu ho-du ur-takun dū nō hoge se u haan u da-o. **6** Tumsu um zatte u-sakna da uzu, u-Ru wu tak-ne nom-du nom-ut so-to u-me jab-us nō, wa ut-re u-shu u nom-du to m-te ur-vaste kanda da-u Kiristi Yeso do'e muun. **7** Nong hon-hon um nom dorog-us se uka um nomte u mot-ut nō ne beet, remu zu um o m-hog-u nō ne u-me jab-u ri. Um zuug iya remu uzu nō beet nō samge ut-kom u-me nya-u u-Ru ur-kot u me ne, m-ha u-me bu-u m-tok, tumsu u ruut dū Rem-su m-Remer. **8** Ru-u nak uzu um cwanug nō sok, uka Kiristi otte cwan-ut nō ne. **9** Tumsu toog-us ri se uzu, cwan-ut nō u rogom u-me m-nap, u zun-mu ko-uyan ne. **10** Um nong sin-se toog-se remu nō dug-ut nom-tu kame, nō shu'ute u-hen ne tumsu za ur-pyap, kanda ho-du Kiristi de muun. **11** Um nong us-toog uzu Ru-u do'e ut-nom iya u remu nō nom-ut yu-ur nō u-hen ne tumsu shuyi-shuyi. Um nak uzu nō ut-nom iya remu zu Kiristi Yeso o nomu nō ur-sege. Da-u net-tu hyane shin-m nō e ut-ya u-Ru m-sek tumsu e nomu wa ut-vam. **12** Or-ut ri ne, um ut-sa nō nap uzu, nom-u kume me u ane wa'ag re-u u-shu u Rem-su m-Remer. **13** Remu iya, karma-ne beet i o e'-du u-pada, u kowan u-me bo-u unō nak u da-o uzu, na wa'ag me u bu-u m-tok remu but-ut Kiristi. **14** Tumsu tage-tu na tagu me u bu-u m-tok, wa'ag oru ri a-dor-ne u-tat sur ur-beb udu Wa-ko-uyan u shiriktin-mu jab ne mu but-tu rem-su u-Ru za u-gyer. **15** Nip-to uzu eken a-dor-ne o but-tu rem-us Kiristi u-tek ur-shub m-dum ne. Sedi eken o but-ut Kiristi u tek-u jab-u so-o. **16** A-dor-ne o ut-but u tek-u jab-u so-o, e o ut-nom remu e o cwan-ut ri, tumsu e nak uzu na wa'ag me ane remu um ruute Rem-su m-Remer su mot-ut Kiristi. **17** Net-tu o but-ut Kiristi remu ur-shub m-dum ne, e o rogmussu hi-ur e remu

cwan-tu ur-hi tu jab-us e, za remu jab ut-nip da. Cwan-m e, e sur m-wa um swa ur-kob u-me bu-u m-tok. **18** Sedi okon zarra. Ko dugu jab-us us-bi ko dugu jab ut-nip, nom-u zege ur-zwar u-beet o uzu, na nong but-tu rem-su mot-ut Kiristi. Um hok ur-zwar remu net-tu o hog-du Rem-su m-Remer. Tumsu um de re-du shu ur-so ne, **19** remu zu um nak u remu toog-us nō, ur-sege ne dū Yar-u Yeso Kiristi, nomu kume me o ut-wa um kum u-ukur. **20** Um o wadu jab tumsu u-kar ne sok uzu, na za yadu me m-e' da u okon nom-o ko yakun fun-ya da. Sedi um re u-shu u shiriktin-mu jab ne remu Kiristi, uka um otte ko-uyan da-o u da-u dim, remu war-u ri de hatun m-sek udu Kiristi, ko ana ho me ko ana yagu me ur-fat. **21** U muri gwat-mo, a um o ur-fat, um o ur-yu remu Kiristi. Tumsu a um mare swur-mo udu ri. **22** Sedi a um re shu ur-yu, me nomu ank-m Kiristi uka kumte, remu iya um nak nom-u um de ut-dag da. **23** Jab-su mokot me us-yur. Nom-u um zege m-cwan, um do'e um shu'ut udu Kiristi, u zegu me ur-zwar iya sok. **24** Ko ba shu'ute uzu zek ur-zwar um shu'ut ur-fat remu um nom-tu nō ur-sege. **25** Um otte m-nap iya za u-sakna. Tumsu um nak uzu me ut-shu'ut ur-fat tumsu me ut-re u-shu ur-shu'ut u nō ne beet remu nō rogomte u-me ur-so u yadu jab-u nō ne. **26** Remu zu da-u um sure m-haan udu nō, so-ur nō remu nom-u Kiristi Yeso nome de ut-nom u-tat remu nom-u wa o ut-nom u me ne. **27** Nom-u zege ur-zwar o uzu, nō nom shu'ut-ur nō hon-hon uka Rem-su m-Remer u mot-ut Kiristi. Sedi, ko a um haane hyan-du nō, ko a um hoge u mot-ut nō da-u um za ur-kot u nō ne da, me ut-nap uzu nō o ees ur-beb ne u u-Yar ne u-gan, tumsu nō o nom-du m-gag ur-kot u tek-u same-du ut-hi remu ya-du jab-u o us-gan u Rem-su m-Remer ne. **28** A nō hog u-gyer u huub-ut yo-to nō u koyuhe fun-ya da. O de ut-shu'ut sha-mu swadu ur-kob-u un dū m-mommo, sedi ut-shu'ut nap-su kwum-du ukur-u nō, tumsu o ut-rwuun dugu-du u-Ru. **29** Um zuug iya remu zu na yaag nō ur-ker remu Kiristi za remu yadu jab-u war-o udu rò da, sedi nō swa ur-kob u remu wun, **30** remu uzu nō o tek-u us-pama us-gan u su nō hyane me ut-nom, tumsu u da-o nō hok uzu um o tek ut-nom.

2 Kiristi yaag nō shiriktin-mu jab dugu yu-ur nō u wa ne, tumsu wa yaag nō rus-du jab

dugu cwan-ut wa, tumsu nō otte same-du ut-hi u Yar-u Kiristi ne, tumsu nō koske cwan-ut nō u ur-on ne udu or-ut nō ne. 2 Remu iya, um o kon-us nō. Yagun u so-ur ri u shi u-tát, udu same-du ut-hi nō ne ur-koto, udu cwan-tu or-ut nō tumsu nō shu'ut jab-us nō us-gan tumsu u dorog-us nō ne. 3 A nō o m-nom okon u remu cwan-tu ur-hi da, sedi nō kose hi-ur nō uzu okon nom-o nō ooge da. Sedi nō shu'ut swuune, gwatun or-ut nō ne m-zeg hi-ut nō. 4 A nō gwat hi-ur nō u boru nō da, sedi nō gwat or-ut nō ne ko'e. 5 Yagun u dorog-us nō shu'ut uka su ooge ba sha-mu su Kiristi Yeso: 6 Ko ba shu'ute uzu wa o uka u-Ru u koyuhe fun-ya, wa muute shu'ut-ur wa us-gan u-Ru ne nom-u wa do'e ut-shup da. 7 Sedi wa muute hi-ur wa uzu wa otte m-shin u shu'ute us-gan u-Ru ne da, tumsu wa kub og-du tok, tumsu na muut wun u sha-mu net. 8 Da-u wa haane u sha-mu net, wa muut hi-ur wa swu. Tumsu wa ye m-zeg udu u-Ru, tumsu m-ha m-mar ne, mar-mu dom-u u-kan. 9 Remu iya ne, Ru-u fubusse wa u be-du zege, tumsu wa ye wun ur-dim du zege koduhe dim-de. 10 Remu u-me dim-ur Yeso koduhe jwun-de do'e ut-kwukut, u-dom u-ru u-dak ne tumsu u-ta u-dak ne, 11 Tumsu koduhe rem-de do'e ut-war uzu Yeso Kiristi Wa-ko-uyan wa, remu sek-mu u-Ru u-Uso. 12 Sedi, huub-ut ri, ka nō yute me m-zeg u-da u-beet da-u um ooge ur-kot u nō ne, zek ur-zwar u da-o uzu nō ya' me m-zeg da-u um ooge m-ra u nō ne. Reen u-shu m-ank ne u-gyer ne u m-zap ne u nō shuuste ukur-u nō. 13 Um zuug iya remu Ru-o o m-ank u-me nō, remu wa ye'et nō jab tumsu m-shin ne nō nom nom-u wa o ut-sa nō nom. 14 Nō nom ko-uyan za us-rem tumsu za u-gwuz, 15 remu nō shu'ute tumsu za ur-pyap u-hen ne, uka ya'ag-u u-Ru, u tek-u u-me net-ut yo-to u a-ut-ba'as-ne. Se nō nong yu-ur sode u-me un sha-mu reger u mok-du m-zun u-me dak-u u-cwum 16 Shupun gom-du ur-fat ur-zwar ne, remu uzu ho-du muun-ur Kiristi me ut-ker nom-du ut-uk uzu um nong m-som ko ank-mu m-zan da. 17 Sedi me ut-nom ur-so ko zu um tagte u fat-ur ri, du na azge uka toog, uka ank-m nō mu ut-nip, uka ur-toog udu u-Ru. Tumsu um nong ur-so tumsu um o ur-so u nō ne beet. 18 Dupke nō shu'ut u mok-du jab ur-so ne ur-kot u me ne. 19 A Wa-ko-uyan Yeso zuye, um o wadu jab uzu me tomton nō Timoti za m-tumb. Me ut-ha ut-nom iya ko me um kum-ut m-shirikin da-u um hoge uka nō

otte ut-nom. 20 Um o ut-sa nō nap uzu um zatte wakun uka wun da, wu do'e gwat-du cwan-tu shu'ut-du m-yaru nō sok. 21 Um zuug iya remu zu kowan mutte jab-u dorog-su cwan-tu nom-u o u wa, za nom-u o u Yeso Kiristi da. 22 Sedi nō nak go-du net-u Timoti oye, uka wa ya'aste hi-ur wa, uka wa' udu uso-u wa, uka wa nomte us-pama u me ne u warru Rem-su m-Remer. 23 Remu iya, da-u um hyane ka ko-uyan otte m-da u mene, um o wadu jab tomton wun udu nō za m-tumb. 24 Um zatte u-sakna da uzu a Wa-ko-uyan u tane, me ut-haan me hi-ur ri za m-tumb. 25 Sedi um dorogte uzu kamug um u da-o muutun nō Abafariditus. Oru ri wa dory Yeso wa, huub m-ank u ri, huub ur-sege ri udu m-gag. Tumsu wu nome m-ank mu sha-mu watom-u nō remu wa nom-tu me ur-sege u da-u um o ussa. 26 Um o tomnu wun remu zu wun tumbte ut-sa wun hyan nō, tumsu wun ekuste sok remu uzu nō hok uzu wa zatte m-yar da. 27 Tumsu iya-o wa nong kob-du m-yar sok, har wa oog ussa m-mar. Sedi Ru-u hok on-ur wa, tumsu u on-ur ri ne, taas um nom namu jab u-me mokon namu jab mu da. 28 Remu iya um ekuste sok um tomton nō wun, remu uzu da-u nō hyane wun nō ut-nom ur-so du hyan-du wun, tumsu um za na-su jab sok da. 29 Remu iya, kabun wun ur-so ne sok, uka a-doru Wa-ko-uyan kubte or-ut e a-dor-ne. Ya'an ut-net go-du wun ne m-zeg. 30 Yaan wun m-zeg remu zu wa kokot m-mar remu ank-m Kiristi. Da-u wa ooge nomu me ur-sege, du nō kerge nomu me da. Wa nong iya remu uzu nō kerge ur-haan nō nomu me ur-sege hi-ur nō da.

3 U da-o hen or-ut ri ne, nomon ur-so u-me Wa-ko-uyan! Um poot u genu nō tun-to nom-to tu um de ut-swur m-waru nō da tumsu um o nom-du to remu e'-du yar-m nō. 2 Gwatun ur-zwar ne u a-nom-du nom-ut yo-to ne, e uka o', i ooge a-kwup-du u-war, i zuye se na nongu nō ur-pes kanda nō kum-ut u-ukur. 3 Remu in i nome ut-huuk u Yar u-Ru i na oye i na nome ur-pes du ut-nip. In toste u nomu Ru-u nomu in ne u-me Kiristi Yeso. In toste u beb-du net da, 4 Ko ba shu'ute uzu me u hi-ur ri um otte nomu de kere wadu me yadu jab-u nom-ut to. A wakun o us-dorog uzu wa kere kwum-du ukur dugu-du beb-du net, um otte m-zeg wa: 5 Na nongu me ur-pes u ho-du roog-mu ut-eer. Me net-tu Isra wa, dugu ko-ur Banyami. Me matu

net-u Ibraniya-ne wa. Uka wa Farisa um nong yu-ur ri du dorru bor-ut Yahuda-ne. 6 Um oog um cwanug u-Ru sok u wa me u yadu a-doru Yeso ne ur-kob. Um oog u jab-u so-o ne sok, u wa me dorru bor-ut Yahuda-ne za pas-du u-bor. 7 Um oog um kabug nom-ut to uka m-swur, sedi u da-o um kabug to m-zan remu nomu Kiristi nomu me. 8 Nomu zege iya, um kabug ko-uyan m-zan remu swur-mu zare senusse da mu nap-m Kiristi Yeso Wa-ko-uyan u ri. Remu wa o um taagte ko-uyan tumsu um kabug to nom-tu us-gur, remu um kum-ut Kiristi, 9 tumsu zu um shu'ute us-gan u wun ne. Um zamun u tost u jab-u ri remu nom-u um o ut-nom da sedi um shu'ute wa jab-u so-o remu dorru ut-bor da. Sedi um shu'ute wa jab-u so-o remu ya-du jab-u udu Kiristi. Jab-u so-o uno rwugun dugu u-Ru remu ya-du jab. 10 Um ut-sa m-nap Kiristi tumsu um nap shin-m mo mu yunse wa dugu m-mar. Tumsu um ut-sa um swa ur-kob uka wa soote ur-kob, tumsu um shu'ut us-gan u wa ne u mar-m wa, 11 um ut-sa tunto nom-to nom remu uzu Ru-o ut-wa um shu'ut ur-fat tumsu ba um mare. 12 Za zu um kwumug nom-ut to ut-beet da, ko uzu um shuug u-beet uka Ru-u otte ussa da. Sedi um o ut-swur ur-nok u-shu um shu'ut uka Kiristi remu uzu wa dak me um shu'ut ba wa. 13 Or-ut ri ne, um kabug hi-ur ri uzu um shupuk to da. Sedi nom-u um o ut-nom u-gan: Um o ut-kuus ut-to u nomu ooge dim ne tumsu um o buz-du nom-u o u-shu. 14 Um o m-som um te be-du re-du ur-korro remu um reet ur-og, du Ru-u ut-sa udu ri. Wa ut-sa um shu'ut sha-m Yeso Kiristi tumsu um shu'ut ut-mor u wa ne. 15 In beet i Yar u-Ru seste yage in shu'ut u go-du uno jab o ne. Sedi a wakun o seken dorogse ne su kit, Ru-u de ut-wa wa nap m-zun. 16 Nom-u zuge ur-zwar hen, yagun in duut yu-ur in remu nip-tu in kume. 17 Or-ut ri ne, dorton fat-ut no uka um nomte du ri yu-de, tumsu isun dugu-du net-tu o dorru da-tu it yas u no. 18 Nomu wute um otte waru no uzu no gwat yu-ur no ur-zwar ne, u da-o tumsu um o waru no m-is ne u is-u ri, uzu eken oro u-tat i o gug-mu kose-tu mottu mar-m Kiristi u-dom u-kan. 19 Vaste-m un be-du m-mar de un sa-e, ru-u un nom-tu war-ut un ut-sa to, tumsu un u-da u-beet un o ut-uk tu nom-tu me. Dorog-us un o du nom-tu u-dak. 20 Sedi in net-tu dom u-ru to. Tumsu in ekuste u e'-du wa-u-ukur dugu kun, wuna o Wa-ko-uyan Yeso

Kiristi. 21 Wa do'e kab-du war-tu za m-sek u in tumsu wa muut to sha-mu war-u m-sek u wa. Wa ut-nom iya u beb-ur wa, remu gandi beb-ur re du muute ko-uyan udu faruk-ur wa.

4 Remu iya, or-ut ri ne i um ut-cwan, shu'utun ur-beb ne udu Wa-ko-uyan! Um cwanug no or-ut ri ne, tumsu um tumbte ussa um m-hyan no, remu zu no oye so-ur ri u top-u ri ne u um kume remu ank-m ri. 2 Um konog Yudiya u Sintiki remu uzu no net-ut Wa-ko-uyan to hongsun kob-du same-du ut-hi no. 3 Tumsu um konog bo, huub m-ank-u ri wu ut-nip, bo nomu neta-ut to ur-sege, remu zu un nong m-ank sok u me ne udu warru Rem-su m-Remer. Un nong m-ank ur-kot u Keremen ne u tokon huub-tu m-ank-u ri ne, i dim-ut e ooge m-pan u-me Ran-u ur-fat. 4 Ko-uyan da nomun ur-so u-me Wa-ko-uyan. Me ut-swur m-zu: Nom ur-so! 5 Yage kowan hyan yar-mu jab no. Wa-ko-uyan nong ut-mor u muun ne. 6 A jab-u no yune remu okon nom-o da, sedi tek-u ko-uyan, u-me us-toog us-kon ne, ut-vam ne huutun kon-us no udu u-Ru. 7 Tumsu rus-du jab ne du u-Ru, u zege nap-mu net, o de e'-du jab-us no u dorog-us no ne remu same-du ut-hi no u Kiristi Yeso ne. 8 M-vaste, or-ut ri, Ko-uyan o no iise dugu-du ri, ko-uyan o no onke dugu-du ri, ko-uyan o no hoge dugu-du ri, ko-uyan o no hyane me ut-nom, waan to u-me u-iis. Tumsu Ru-u rus-du jab ut-nom ur-kot u no ne. 9 Ko-uyan o no iise dugu-du ri ko-uyan o no onke dugu-du ri, ko-uyan o no hoge dugu-du ri, ko-uyan o no hyane me ut-nom, waan to u-me u-iis. A no nome tunto nom-to Ru-u rus-du jab ut-nom ur-kot u no ne. 10 Um nongu Wa-ko-uyan ut-vam, remu zu u da-o no muttun jab-us no tumsu udu ri. Um nak uzu um oog u jab-us no, sedi no kwumug keru nomu me ur-sege da. 11 Za uzu um zuug iya remu uzu um tagte okon da, remu uzu um iiste ur-shu'ut u nomu um otte ne u-beet u koyuhe fun-ya. 12 Um nak yu-du ur-kob, tumsu um nak yu-du ut-kwum. Um iiste ur-shu'ut u nomu um otte ne u-beet u koyuhe fun-ya, ko um reeg um shig ko um o us-mer, ko um o shu'ut-du ut-kwum u-tat ko da-u swa-u ur-kob. 13 Me kere nom-du ko-uyan u remu Kiristi wu yu'e me ur-beb. 14 Sedi nong ur-zwar u no nom-tu me ur-sege u-me swadu ur-kobu ri. 15 Net-tu Firipi-ne, da-u um haatun no rem-su m-remar su u-Ru, no nak ank-m ri

dugu ur-takun. A tase, da-u um yage no m-ha
dak-u Makidoniya, no nak uzu no ooge morog-
du a-doru Yeso ne i nomu me ur-sege u war-
no. No o net-tu nomu me sege-du shik-u war-
no. No nong iya remu um ye'et un Rem-su m-
Remer su u-Ru. **16** Remu da-u um ooge u bo-u
Tasaronika no tomotton me ur-sege m-zeg u-so
u-gan. **17** Um zuug iya tass no dorog uzu hos-
mo um ut-sa dugu-du no da, sedi um ut-sa no
kum u-top dugu-du u-Ru remu hos-m no. **18**
Um kwumug ko-uyan um ut-sa, ut-nip um otte
u-tat m-zeg nom-u um ut-sa. Um otte nom-u
um ut-sa u-beet remu um kwumug hos-mu no
yasun Abafariditus. Hos-mo uka hos-mu sha-
mu wys u-hakun, toog-o u Ru-u onke tumsu wa
hog zwaru o. **19** Tumsu Ru-u ri de tos-du no
nom-u no ut-sa u-beet dugu sek-mu kwum-ut
wa, remu Kiristi Yeso. **20** M-sek udu u-Ru Uso-u
in m-mommo. U shu'ut iya. (aion g165) **21** Vuksun
net-ut Kiristi Yeso ut-beet. A-dor-ne i ooge ur-
kot u me ne e o vuk-su no. **22** Net-tu u-Ru ut-
beet e o vuk-su no, ur-same u a-dor-ne i ooge
u-me bu-u Kaisar. **23** Nya-u Wa-ko-uyan in Yeso
Kiristi o ur-kot u yar-u no ne. U shu'ut iya.

1 Timoti

1 Unō ran-ō oon dugu-du ri, Burus. U-Ru wu ukre in tumsu Kiristi Yeso ne wu in ooge wa-du jab udu wa, wa wa'ag me um shu'ut wa-tom-u Kiristi Yeso. **2** Um o pan-du unō ran-ō m-ha udu ró Timoti wu o uka wa-u ut-nip u ri remu uzu tumsu bo yaag jab u-me Kiristi. Um nong us-kon udu u-Ru u-Uso u Kiristi Yeso Wa-ko-uyan u in, uzu wa ya' bo u-nya u ur-on u rus-du jab ne. **3** Da-u um ooge m-ha u Makidoniya um zuug uzu bo shu'ut u-me bo-u Afisa remu bo nom-tu tokon net-to u-har ukun uzu un yage kose-tu us-bi. **4** Tumsu waru un uzu un yage muut-u jab-us un udu ut-kwur u ogor-tu uso-tu uso-ut un tu za ur-ma. Go-du rem-us se haatun inan ko oog ba haatun re-u u-shu ank-mu u-Ru, u na shuuse remu yadu jab. **5** Sedi nom-u um ut-sa u nak-du ut-to ri shuus cwan-ut to, cwan-tu rwiune dugu jab-u u-hen tumsu u jab ne u nape nom-u so-o u yo-o ne u yadu jab-u ut-nip ne udu u-Ru. **6** Sedi eken net-ne enkte dugu nom-ut tun-to, tumsu e byurug u-kit udu rem-su m-zan. **7** E ut-sa e shu'ut a-ut-kose tu bor-ut Mosa, sedi e nak nomu e o ut-zu ko e nak nom-u e o ut-war za-u gyer-u ur-beb ne da. **8** In nak uzu bor-yu u-Ru o so-ya, sedi se net-tu nong kose-tu to hon-hon. **9** Tumsu in nak uzu na nomug bor-yu u-Ru remu net-tu ooge a-jabu so-o ne da. Sedi na nomog to remu i pase bor-yu u-Ru tumsu a-yunsu us-jab ne, remu i gugme nom-du nom-u Ru-u ut-sa tumsu a-ut-ba'as-ne, remu a-za u-hen ne u i yute u-Ru m-zeg ne da, remu i hoye uso-ut e u ino-ut e ne u i hoye ut-net ne, **10** u net-tu i nome m-o ne, u campa-ne i rooge u campa-ne, u neta-ne i rooge u neta-ne, u a-hyu-u du ut-net ne, u a-us-bi ne, u a pas-du estedu us-rem ne, u i nome okon nom-o u kose-tu ut-nip hose ut-nom. **11** Kose-tu ut-nip tun-to eeste u rem-su m-rem ne su m-sek su ware mot-tu Ru-u nu-u so-o. Sin-se ooge remsu m-rem su Ru-u ya'u me no-mu nom-du but-tu se. **12** Um vam-ug Kiristi Yeso, Wa-ko-uyan in, wu ya'u me ur-beb remu wa kabug me uka net wu wa do'e tostu jab-u wa udu ri, da-u wa dage me um nom pama-us wa. **13** Hoto, um oog warug nom-ut yoto u mot-ut wun ne. Um yaag net-ut wun ur-kob, tumsu um oog yunus-du us-jab udu net-ut wun. Sedi um kwumug ur-on rem uzu um nomog u kob-du m-nap tumsu

kob-du yadu jab ne u-me Kiristi. **14** Tumsu Wa-ko-uyan da'uste nya-u wa u-tat u dom-u ri u jab-u so-o ne u ut-cwan ne remu same-du ut-hi ri u Kiristi Yeso ne. **15** Sin-se rem-se nip-to tumsu yage kowan kab se: Kiristi Yeso haagun u-me u-dak remu wa ukurte ut-net dugu ba'as-ut e, tumsu u-me un me zege ut-ba'as. **16** M-ha iya ne, Kiristi Yeso hog on-ur ri, me yu zege kowan ut-ba'as, u remu wa kose ut-net gag-du jab-u wa u za ut-ta. Wa cwan-ug uzu nom-u wa nome remu ri o shu'ut m-sha udu ut-net i do'e ya-du jab udu wa, tumsu e kum fat-du m-mommo. (aiōnios g166) **17** U da-o udu faruk-u za ur-ma, wu zaare m-mar da, wu na hyun-te da, wu o u-Ru u-gan kyak, m-zeg u m-sek ne shu'ut udu wa m-mommo. U shu'ut iya. (aiōn g165) **18** Um o nomu bo tun-to him-to, Timoti, wa-u ri, uka waru nomu do'e ut-nom u-shu su na nome u mot-ut ró ne ur-takun, u remu uzu a-bo dore to bo ut-nom gag-m uka wa m-gag so-wa remu nip-tu Rem-su m-Remer, **19** bo o m-shup u yadu jab-u rò ur-zwar-ne, tumsu u jab ne u nape nom-u so-o u yo-o ne. Eken net-ne e yakke tun-to tumsu remu iya e shaktusse yadu jab-u e. **20** Go-du net-ut to e o Himeniyus u Arezanda. Um ya'aste un u kom-tu faruk-u nom us-te, remu uzu o do'e iis-u un yage-du pyap-su u-Ru ne.

2 Ur-takun, remu iya, um o hyum-du no, nomon us-kon u remu ut-net ut-beet, us-toog ne, ut-vam ne, **2** nomon us-toog remu ut-faruk u i o dom-u ur-faruk ne beet. A in nome iya in ut-nom ur-yu m-yar tumsu u nom-du nom-u Ru-u zuy e in nom u-hen ne. **3** Go-du sin-se toog-se otte ur-zwar, tumsu u-Ru Wa-u ukur in hog zwaru se sok. **4** Wa ut-sa ut-net ut-beet u kum u-ukur dugu ba'as-ut e tumsu e nap rem-su ut-nip su mot-tu u-Ru. **5** Remu uzu Ru-o u-gan kyak. Tumsu net oró gan wu eese tek-u ut-net u u-Ru ne. Net-u wa na foge Kiristi Yeso. **6** Wa ya'aste hi-ur wa remu wa rwurut ut-net ut-beet remu e kum-ut u-ukur. Sin-se o rem-su Ru-u yase udu u-dak u-beet hon-hon u da-u kame. **7** O wa'e Ru-u tomton me uka wa-ut-but u wa-tomu-u Yeso ne, um nom kose-tu ut-nip su rem-su mot-tu ya-du jab, udu i za Yahuda-ne. Nom-u um ooge ut-war nip-to. A bise um otte da. **8** Remu iya, um ut-sa campa-ne be-du e morogte, e jakus ut-kom tu u-hen udu u-Ru da-u e o us-toog, za namu jab ne ko inan ne da. **9** Tumsu iya um ut-sa u neta-ne wa'

cwu-tu dupe. Kumge neta-ne wa' cwu-tu zaare haatun m-e' da tumsu e wa' cwu-tu kose shup-du ur-hi, za uk-tu u-ga ne da, ko kus-tu bu-mu ut-ro ko ta'ar-tu shik ko kus-tu shik sok, 10 sedi neta-ne i o m-gwat uzu e yaste hi-ur e udu u-Ru kumge e muut hi-ut e u nom-du nom-ut so-to. 11 Yage neta-ne iis za nom-du ur-shut tumsu u yase du ur-hi ne u-beet. 12 Um yaag neta ur-beb du ut-kose da ko e nom ur-faruk du campa-ne da. Sedi yage e ho us-ram. 13 Remu zu Ru-u nomog Adamu ur-takun kanda Hawa. 14 Tumsu Adamu wa faruk-u nom us-te engusse da. Sedi neta wa, remu uzu wa na engusse wa shu'ut wa-ut-ba'as. 15 Sedi neta-ne do'e kwum-du ukur udu ur-mat du yaag, abite e reeg u-shu u yadu jab ne, u ut-cwan ne, tumsu u-hen ne, tumsu u shup-du ur-hi ne.

3 Rem-us sin-se nip-to su zuye, a net-u o cwan-tu wa shu'ut yu-shu u-me a-doru Yeso ne wa o cwan-tu og-ur so-de. 2 Remu iya, se yu-shu shu'ute za ur-pyap, wa shu'ut campa neta gan, wa shu'ut u shup-du ur-hi ne, wa shu'ut wa-us-ver, u dim-ur so-de ne. Tumsu wa shu'ut wa-cwan-tu ut-hamut u bu-u wa, tumsu wa shu'ut wa kerru ut-kose. 3 Tumsu se wa shu'ute za wa swa-u ke u-tat da ko wa cwan-tu yunus-du jab da. Sedi se wa shu'ute net ur-ka, za wa u-har da, tumsu za wa cwan-tu shik da. 4 Se wa kerge gargu bu-u wa ur-zwar ne, tumsu se wa kerge ut-wa yaag-u wa ya' wa m-zeg tumsu e dor wa. 5 Remu zu abite net kerge gargu bu-u wa da, rene o wa dote keru gwat-du a-doru Yeso ne? 6 Tumsu se a wa shu'ut wa doru po-wa da, remu zu wa kere ut-shu'ut u huk-mu ur-hi ne tumsu wa he gandi kwup-du us-rem uka faruk-u nom us-te nomte. 7 Yu-Yat-ya a-doru Yeso ne se tumsu wa shu'ute net wu otte dim-ur so-de udu a-za-dor ne, taas wa he u-me nom-tu m-e da tumsu u-me ren-du faruk-u nom us-te. 8 Iya o hen us-dikon se e shu'ute net-tu kore ya-du m-zeg, e shu'ut net-tu ut-nip. Tumsu se e shu'ute a-za swa-u ke ne u-tat, tumsu se e shu'ute a-ut-nip-ne u mot-tu shik ne. 9 Se e ship rem-su ut-nip su mot-tu yadu jab-u ur-zwar ne tumsu e shu'ut u jab ne u kose uzu un zatte ut-ba'as da. 10 Kanda na dag un us-dikon, yage na reg un sok. A-muune uzu un zatte ur-pyap da, yage e nom m-ank uka us-dikon. 11 Iya-o hen tumsu neta-ut un se e shu'ute net-tu kore yadu m-zeg, sedi za a remsu ha-mu ur-no ne u mot-tu or-ut

e ne da. Tumsu e shu'ut u shup-du ur-hi ne u jab-u so-o ne u-me ko-uyan u e o ut-nom. 12 Se dikon yu shu'ut campa neta gan, tumsu wa kere gargu ya'agu wa u bu-u wa ne ur-zwar ne. 13 Net-tu o u nom-du pama-u so-o uka us-dikon e do'e kwum-du m-zeg dugu-du eken tumsu e do'e kwum-du swur-mu shiriktin-mu jab u-me yadu jab-u e u-me Kiristi Yeso. 14 Ko ba shu'ute uzu um o panu no, um cwang uzu um haan um hyan no za wa'as. 15 Sedi um o panu no remu uzu, a-muune uzu okon nom-o naase me oda, no shu'ut u m-nap ne uka dupte net-tu dor-ut hi-ur e u-me bu-u u-Ru. Um o us-rem u mot-tu a-doru Yeso ne u Ru-u ur-fat, u ooge ur-kug tumsu ur-tak du ut-nip. 16 Tumsu in beet in eeste uzu, yu-ur so-de in nom-tu m-yasa to tu-yat-to: Yeso haagun u war-u net, na koske in uzu wuna o wa'u u-Ru udu Yar-u u-Ru. A-tom u-Ru-ne hyun wun, a-doru Yeso nom donse-ur wa u-me ut-dak. Net-tu u-dak u-beet e yaag jab u wun ne, Ru-u kub wun u-dom u-ru, u-me sek-m wa.

4 Sedi Yar-u u-hen wargu in uzu u ho-tu m-vaste eken do'e yage-du yadu jab-u ut-nip. E do'e dorru kose-tu yar-tu ut-enk tumsu ut-kose ne tu rwune dugu nom us-te. 2 Go-du kose-ut to haan udu ya ha-mu ur-no ne u us-bi ne, i nap-mu nom-u so-o u yo-o ne mur-se. 3 Un zuug uzu kumge na nom ur-gu da tumsu ana re tokon nom-tu ut-re to da. Sedi Ru-u nong nom-u ut-re remu na re u tek-u ya-du ut-vam udu i ya'e jab tumsu udu i nape ut-nip. 4 Remu ko-uyan u Ru-u nome u so-o o, tumsu nom-u na do'e ut-gugum zaar da a-muune uzu na kabug to u ya-du ut-vam ne. 5 Remu zu udu toog-us in tumsu rem-su u-Ru ne na muute to u-hen ne. 6 Abo re u-shu u rwuutun nom-ut to m-zun udu or-ut ro a-dor-ne, bo do'e shu'ut wa-warru rem-us Kiristi Yeso wu so-wa, tumsu bo ut-re u-shu ut-rogom ne remu rem-su ya-du jab u kose-ut so-to ne tu bo ooge ut-dor. 7 Gugme kose-ut to tu za tu ut-nip da, tumsu kwur-tu m-zan ne tu za ut-sege ut-net e ya' u-Ru m-zeg da. U swas-mu iya, iise hi-ur ro bo nom ur-yu uka Ru-u otte ussa bo nom. 8 Remu iis-u u-war o ur-zwar ne, sedi iis-u nom-du nom-u Ru-u ut-sa zek ur-zwar. O do'e segu net u-me dinde yu-de u da-o tumsu m-mommo. 9 Nom-u um ware rem-us sin-se nip-to, tumsu se korge ut-kab u ut-kom ut-yur. 10 O wa'e it o nom-du m-

ank us-hund ne tumsu re-u u-shu ne remu re-u ur-korro u swadu ur-kob ne, remu zu it wa'ag jab-u it udu u-Ru ur-fat. Wa korge ukur du ut-net ut-beet, ukur-u o ut-zeg ur-zwar udu i ya'e jab u-me wa beet. 11 Kose nom-ut to tumsu bo waru kowan wa nom-to. 12 A-bo yage wakun jurum bo da remu uzu bo o wa'u beb. Sedi bo shu'ut nom-u ut-kose udu a-dor-ne, u-me rem-us ro, u yu-ur ro, u-me cwan-ut ro, u-me yadu jab-u ro tumsu u-me hen-u ro ne. 13 Kanda um haan ukun, wa jab-u karunte a-dor-ne Ran-u u-Ru, ut-but ne tumsu nomu e ut-kose ne. 14 Taas bo yage nya-u Yar-u Ru-u u na ya'u bo udu nom-u a-warru rem-su u-Ru ne ware, da-u nengen-tu a-doru Yeso ne doru bo ut-kom. 15 Wa' jab u-me nom-ut to ut-beet. Yasu hi-ur ro ur-beet, u remu kowan do'e hyan-du re-u u-shu ro. 16 Gwat hi-ur ro ur-zwar ne uka bo otte ur-yu tumsu u kose-ut ro ne. Re u-shu u nom-du nom-ut to, remu zu bo u net-tu o hog-du bo ne do'e kwum-du u-ukur.

5 A-bo hagusse u-nengen da, sedi nomu wa us-rem uka u-uso. Gwat ya'ag-u beb-ne uka or-ut ro ne. 2 Gwat ut-mang uka ino-ut ro tumsu ya'ag-u neta-ne uka huno-ut ro, u jab u-hen ne. 3 Gwatun bomos-ne i zatte wakun wu do'e yadu e ur-sege da. 4 Sedi abite bomos otte ya'ag ko ya'agu ya'agu wa, nom-u kame e nom ur-takun e iis ur-yu uka ya'ag u-Ru u bu-ut e, tumsu e top i mate e udu gwat-du e. Remu zu a e nome iya Ru-u do'e hog-du zwar-ur un. 5 Sedi bomos wu zatte wakun wa segu wa da tumsu wa o war-wa, se wa toste wadu jab-u wa udu u-Ru. Tumsu wa nom us-toogu u-da u-beet, m-gyup u u-ho ne wa o us-kon remu sege-du u-Ru. 6 Sedi bomos wu o yudu remu cwan-tu hog-du ur-zwar remu hi-ur wa, wa marug u-me u-Yar ko ba wa o ur-fat. 7 Yase ut-net bor-ut tun-to, ko'e, remu e ut-shu'ut za ur-pyap. 8 Sedi a-muune uzu wakun kerge gwat-du ko-ur wa da ko net-tu bu-u wa da, wa yakke yadu jab-u wa u-me Kiristi tumsu go-du net-u wa zek wa-za dor m-yo. 9 Bomos wu na pane dim-ur wa, u-me ran-u bomos-ne, se wa teeg us-hak ut-shik ut-tut, tumsu wa oog wa ya-du jab udu campa wa da-u campa wa oog ur-fat. 10 Tumsu se wa otte dim-ur so-de remu nom-du ank-m somo, tumsu wa nomgu ya'agu wa ut-him, tumsu wa cust-du ut-hamut, tumsu wa nome-du net-tu u-Ru us-pama, tumsu wa sege i o swadu ur-kob, tumsu

wa ya'aste hi-ur wa u nom-du nom-ut so-to ut-go ut-go ut-beet. 11 Sedi bomos-ne i omne ya'ag, a no wa dim-ut e u-me ran-u bomos-ne da. Remu da-u cwan-tu war-u e ruye yadu hi-ur e remu Kiristi, e do'e ut-cwan e nom ur-gu. 12 A shu'ute iya un do'e haatun hi-ur un kwup-du us-rem remu zu un pakus estedu us-rem un su ur-takun. 13 Tumsu a-muune uzu no wa'ag dim-ut e u-me ran-u bomos-ne, un do'e iis-du ur-shu'ut roggo ne tumsu e do'e naasu da-u e u cwaag u-me ut-bu tu ut-net ur-ba. Tumsu un zaar ut-shu'ut roggo war-o da, sedi un do'e ut-shu'ut u ha-mu ur-no u cwaag u nom-u zaare bu-m e da tumsu warru nom-tu kame e war da. 14 Remu iya, um o yadu us-rem udu bomos-ne i omne ya'agu rek-e uzu e sur m-nom ur-gu, e mat ya'ag, tumsu e gwat bu-ut e, faruk-u nom us-te zaar u kwum-du kerru zudu okon nom-o u yo-o u un ne da. 15 Um zuug iya remu zu eken bomos-ne i o ya'ag taag yage-du dorru Yeso tumsu e o dorru faruk-u nomu us-te u da-o. 16 Abite wakun neta wa wu o wa-doru Yeso otte bomos-ne u-me bu-u wa, kamug wa gwat e tumsu za wa sake a-doru Yeso ne m-no da. Se a-doru Yeso ne gwat bomos-ne i zatte wakun wu do'e sege un da. 17 Ut-nengen i nome m-ank u-me morog-du a-dor-ne uka kumte e korge na ya' e m-zeg, tumsu na top e, hadde i nome m-ank sok u same ut-but ne u ut-kose ne. 18 Remu Ran-u u-Ru zuug, "A-bo tage nu-u gob-u u-na' da-u wa o rew-mu hyu da." Tumsu u dekun be-de o zuug, "Kowana nome m-ank kamug wa kum u-top." 19 A-bo ees u remu na kete u-nengen yu a-doru Yeso da se bo kwung us-ees us-yur ko us-tut. 20 A-muune nengen-yu a-dor Yeso nong ut-ba'as, nomu wa ut-him u-shu a-doru Yeso ne, remu tokon nengen to hog gyer-u ut-nom. 21 Um o u hyum-du bo u-shu u-Ru tumsu u Kiristi Yeso ne u a-tom u-Ru ne, bo dor tunto bor-to za kose-du m-kuuk tumsu cwan-tu ur-hi ne. 22 Abo nom hor-mu doru wakun ut-kom da, tumsu a-bo same ut-hi u-me ba'as-ut eken ne da. Ship hi-ur ro u-hen ne. 23 Yage swadu m-bu u war-mo, sedi bo swa ke dugu bu-mu inabi cashi u remu re-mu ut-men ro tumsu m-kwet-kwet-m ro ne. 24 Bakse, ba'as-tu tokon net-to to o m-zun cas, tumsu to o u dor-tu un m-ha udu kwup-du us-rem. Sedi eken oro ba'as-ut e zaar m-zun da se u ane u-shu. 25 I ya-o tumsu, ank-m so-mo tokon net-to

o m-zun cas. Tumsu ank-m so-mo tu na nome m-yasa to do'e ut-rwuun dekun ho-de m-zun.

6 Tok-ne beet se e yaag uso-tu bu-ut e m-zeg. Uno ut-hoos haatun du us-pyap u dim-du u-Ru u kose-tu a-doru Yeso ne. 2 Sedi i otte uso-tu u-bu i o a-dor Yeso ne a e jurum e da remu zu e o a-doru Yeso ne. Sedi yage e sur m-nomu un us-pama uka kumte, remu uzu ank-m un segu eken a-doru Yeso ne i e tone. 3 Tokon net-to nom tokon kose-to tu o bam dugu kose-tu um nomu no ne. Kose-ut un eeste u rem-su ut-nip su Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi da. Tumsu un koste nom-tu do'e sege ut-net e nom ur-yu uka Ru-u otte ut-sa da. 4 Go-du net-ut to otte huk-mu ur-hi, tumsu un nak okon da. Net-ut to otte cwan-tu inan u mot-tu gom-tu m-zan ne. Go-du nom-ut to haatun ur-shub, u u-har ne, us-pyap ne, u dorog-us yo-se u mot-tu eken ne. 5 Go-du net-ut to haatun namu jab u-da u-beet. Jab-us un natusse, tumsu un yakke dorru ut-nip. Un dorog uzu doru u-Ru o fun-yu kwum-du shik. 6 M-ha iya ne, dorru u-Ru u rus-du jab-u u mot-tu nomu bo otte ne, swur-mo sok. 7 Remu zu in haagun u okon ne u uno dak-u u-beet o da tumsu iya in zaar u kab-du okon nom-o m-rwu da. 8 Sedi a in otte nom ut-re tumsu u cwu-tu ut-wa ne, to korge in. 9 Sedi net-ne i ut-sa e kum ut-kwum, e he u-me m-reg u ur-ren ne u cwan-tu nom-tu m-rag ne u-tat tu ur-honse, m-te m-sabre tumsu m-mar ne. 10 Remu cwan-tu shik o kug-du go-du nom-ut yo-to ut-beet. Tumsu remu cwan-tu shik eken yakke yadu jab du ut-nip, tumsu e naknu hi-ur e namu jab u-tat. 11 Sedi bo Timoti, bo o net u-Ru. Rem iya, som m-ra dugu-du nom-ut yo-to tunto ut-beet. Tumsu bo dor fun-yu yudu jab-u so-o, u nom-du nom-tu Ru-u ut-sa ne, u yadu jab ne, u ut-cwan ne u gag-du jab ne, u jab-u m-tor ne. 12 Jumun dum-m so-mo mu yadu jab. Ship fat-du m-mommoo du Ru-u fogte bo remu de, tumsu rem-su bo ware u-shu ut-net u-tat. (aiōnios g166) 13 Um o kon-du bo u-shu u-Ru wu yu'e ur-fat udu ut-nom ut-beet tumsu u-shu Kiristi Yeso wu ware ut-nip tu mot-tu hi-ur wa ne u-shu Pontus Biratus, 14 uzu bo ship bor-u inya ur-zwar ne, za ur-pyap m-te hodu muun-ur Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi. 15 Wa do'e muun u da-u Ru-u cine. Wuna o wa nu-u so-o tumsu u-Ru kyak, wu zege ut-faruk ut-beet ur-beb tumsu Wa-ko-uyan wu zuge a-ko-

uyan ne beet. 16 Wa war-wa wa zaar m-mar da, tumsu wa nom ur-yu u-me m-zun mu wakun zaar wu de kerru te-du wa da. Is-u net tamug hyan-du wun da, tumsu wa zaar tame-du hyan-du wa da. M-zeg m-beet u ur-beb ne udu wa m-mommoo! U shu'ut iya. (aiōnios g166) 17 Nome i otte ut-kwum u uno dak-u u-beet o ut-him a e shu'ut huk-mu ur-hi da, tumsu a e wa' jab-us e udu ut-kwum tu do'e ut-natusse da. Sedi se un wa'ag jab-us un udu u-Ru, wu yu'e ko-uyan m-hos remu hog-du m-remer in. (aiōn g165) 18 Waru un uzu un wa' shik-u un udu nom-du nom-ut so-to. Un shu'ut a-ut-kwum ne udu nom-du ank-m somo, tumsu e mot nom-tu e otte m-hos udu i ooge ut-sa ur-sege. 19 A un nome iya un o nomu hi-ur un ur-cun du ut-kwum tu do'e ut-shu'ut ur-tak du ur-beb u remu u-shu, remu zu un kum-ut ur-fat du ut-nip. 20 Timoti, ship nomu na yase bo ur-zwar ne. Bir u-kit dugu rem-su m-zan u i ooge gug-mu bo ne u nom-u e o ut-gwat uzu nap-mo. 21 Tokon net-to hakte u-kit dugu yadu jab e tumsu e o dorru kose-tu us-bi. Yage nya u-Ru shu'ut ur-kot u no ne.

2 Timoti

1 Unō ran-o oon dugu-dū Burus, wū Rū-u dage wa shu'ut wa-tōm-u Kiristi Yēsō u cite mū u-Rū. Wa tomog mē um warū net-ne mōt-tu estēdu ūs-rem sū ūr-fat ūdu yadū jab u-mē Kiristi Yēsō. **2** Um o pan-du unō ran-o ūdu Timoti. Bō o ūka wa'-u ri wū um o ūt-cwan. Yage u-Rū u-Uso u Kiristi Yēsō nē Wa-ko-uyan in ya' bō u-nya, ūr-on nē u rū-dū jab nē. **3** Um vam-ug u-Rū wū um o nomē m-tōk ūka ūso-tu ūso-ut ri nomtē u jab nē u kōsē ūzū um zatte ūt-ba'as da, ūka u-hō u m-gyup nē um o ūt-bakus u bō nē u-mē toog-ūs ri. **4** Da-u um bakse u is-m ró nē, um tumbtē ūt-sa um hyan bō, kō jab-u ri dō'e ūt-shū u ūr-sō nē. **5** Um nong ūt-vam remū ūzū um bakustē u yadū jab-u ūt-nip ró nē u ooge ūr-takun u-mē wū matē ino-u ró Rois, tumsū ino-u ró Afiniki. Tumsū um nak u da-o ūzū gandi yadū jab-u o u u-mē ró. **6** Rem iya um o baksun bō, ūzū bō puk-ut u-ra u nya-u u-Yar u Rū-u yasū bō, da-u um dōrū bō kom-ut ri dōm-u ró. **7** Remū ūzū Rū-u yaag in yar-u u-gyer da, sēdi yar-u ūr-bēb, tumsū ūt-cwan nē tumsū him-tū ūr-hi nē. **8** Remū iya a-bō hog e'-mū warrū rem-ūs mōt-ut Wa-ko-uyan in kō e'-m ri da, mē yū o u-mē bu-u m-tōk u remū wa. Sēdi Afisa bō same ūt-hi u mē nē u tēk-u swadū ūr-kōb u remū warrū Rem-sū m-Remer, ūdu bēb-du u-Rū. **9** Remū Rū-u gwūug in tumsū wa fog in ūzū in nomon yū-du u-hen. Wa nong inya, za remū ūzū in korge wa nomē in iya da. Sēdi kanda wa nom u-dak u-beet Rū-u zongtē wa kōsē in on-ur wa ūdu Kiristi Yēsō. (aiōnios g166) **10** Sēdi na kōskē on-du u-Rū u da-o ūdu haan-ur Wa-u-ukur in Kiristi Yēsō. Wa gek-ut bēb-du m-mar tumsū wa kōsē fun-yū fat-du m-mōmmo ūdu rem-sū m-rēmer. **11** Rū-u dak mē um shu'ut wa-ut-but, wa-tōm-u Yēsō, tumsū wa-ut-kōsē tū Rem-sū m-Remer wa. **12** O wūte um otte swadū ūr-kōb u ana u-mē bu-u m-tōk. Sēdi um hōk e'-mū sē da, remū ūzū um nak wū um otte yadū jab. Tumsū um nak za u-sakna ūzū wa kere e'-du Rem-sū M-rēmer sū um ooge but-tū sē m-tē hō-du Kiristi dō'e mūun. **13** Nom-u bō hoge dugu-dū ri, ship o ūka fun-yū kōsē-tū ūt-nip ūr-zwar nē sok. Tumsū bō nom inya u yadū jab nē tumsū ūt-cwan nē tū bō kumē dugu-dū same-du ūt-hi u Kiristi Yēsō nē. **14** Remū bēb-du Yar-u u-hen u o m-yū u-mē in, gwat kōsē-tū ūt-nip

tū sō-tō tū na yasū bō. **15** Bō nap ūzū kowan u Asiya kuus-tun mē u-shin, m-ha Fajerus tumsū Hamojenis nē. **16** Yage Wa-ko-uyan kōsē ūr-on u bu-u Onesiforus, remū ūzū u-da u-tāt wa yaag mē m-hiriktin sok, tumsū wa hōk m-e' ūzū um oog u-mē bu-u m-tōk da. **17** Sēdi da-u wa haanē Roma, wa goot mē sok sē da-u wa hyanū mē. **18** Um nong ūs-toog ūzū Wa-ko-uyan ūzū wa kōsē wun on-ur wa u hō-du Kiristi dō'e mūun. Tumsū bō nak sok ūr-zwar nē ūka wa nom-tē mē ūr-sege u-mē Afisa.

2 Remū iya, wa'u ri, shu'ute ūr-bēb nē ūdu u-nya u bō otte remū same-du ūt-hi ró u Kiristi Yēsō. **2** Tumsū nom-tū bō hoge mē ūt-war ūdu ūt-net u-tāt, iisē nom-ut tō ūdu ūt-net tū o yadū jab nē, i dō'e kere iis-u ēken. **3** Gag jab-u swa-u ūr-kōb u it nē ūka wa m-gag sō-wa wū Kiristi Yēsō. **4** Wa m-gag zaar wū dō'e guksū hi-ur wa u nom-du tokon nom-tū tū net-tū nomē da, remū zū cwan-ut wa ūzū yū-shū wa wū kabē wun wa hog zwar-ur wun. **5** Iya tumsū, da-u wakun o som-mū maga, na zaar wa' wun top-du re-du ūr-korro da sē wa dōrog bor-tū maga. **6** Wa-ur-tōm wū nomē m-ank sok wa kamug kwum-du nom-tū ūr-tōm tū ūr-takun. **7** Nom ūs-dorog u mōt-tū nom um o ūt-war. Remū ūzū Wa-ko-uyan dō'e segu bō, ūzū bō nap tō nom-tō ūt-beet. **8** U-da u-beet bakse ūzū Kiristi Yēsō, wū yūnē dugu marimari-nē, wa o dugu kō-ur Faruk Dawuda. Sin-sē o Rem-sū m-Remer sū um o ūt-war. **9** Remū warrū Rem-sū m-Remer, o wa'e um otte swadū ūr-kōb, teet un gug-ut mē ho-sū kwam ūka wakun wū nomē ūt-ba'as. Sēdi wakun zaar wū dō'e kerū gag-du remsū u-Rū da. **10** Remū iya, um gak jab u ko-uyan remū i Rū-u dage. Um nong iya remū kō'e ē kum u-ukur ūdu yadū jab u-mē Kiristi Yēsō, tumsū ē kum ūr-cwa u-mē m-sek mū m-mōmmo. (aiōnios g166) **11** Rem-ūs sē nip-tō: A in mare u Kiristi nē, in dō'e tumsū ūr-yū u wa nē. **12** A in gage jab, in ūt-nom ūr-Faruk u wun nē. A in nomē se-m wun, wun dō'e nom-du se-m in. **13** A in zatte yadū jab da, wun omōn u jab-u sō-o nē, remū ūzū wun za nomū se-mū hi-ur wun da. **14** Baksun kowan mōt-tū tuntō nom-tō, tumsū nomū un ūt-him u-shū u-Rū ūzū un yage m-dum mū ūt-gom. Gō-du nan-i ē i m-zan, tumsū tō kere naasu i o errū un. **15** Nom ūka bō dōtē ūt-kere u-beet bō kōsē hi-ur ro ūdu u-Rū ūka wa u-pama wū Rū-u hoge zwar-ur

wa. Shu'ute net-u wu zare hog-du e'-mu pama-
us wa da, tumsu wu iis-u net-ne rem-su ut-
nip hon-hon. 16 Eese m-ra dugu rem-su m-zan
u rem-su m-rag su wu'e ut-net e sur m-nom
nom-tu za tu u-Ru da. 17 Kose-ut un burug uka
ur-bubu. Net-ne yur i nome go-du kose-ut to
una o Himeniyus u Firetus ne. 18 Un yakke fun-
yu ut-nip. Un zu na nomog yune-du marimari-
ne, tumsu un o natusse ya-du jab-u eken. 19 M-
ha iya ne, net-tu u-Ru ees ur-beb ne uka ur-tak
du zaare ut-rumus da. U-domu tak-ur rinde Ru-
u punte tunto gom-to: "Ru-u nak net-tu ooge
net-ut wa" tumsu "I zuye uzu e o a-doru Wa-
ko-uyan se e yakke nom-du nom-ut yo-to." 20
U-me bu-u yat-o a kwano tu shik tu kwam-tu
bu-mu ut-ro u kwam-ut pus-to ne to o war-to
da, tumsu tokun oro tu na nome us-te u ut-
rwab ne. Tokon na zongte to u remu mrog-ur
yat-de, tokon remu ank-mu ko-uyan ho-de. 21
Bo yu shu'ute kwano du ank-mu ko-uyan ho-
de, a bo jaase hi-ur ro u-hen ne, bo do'e ut-
shu'ut uka ut-kwano remu ank-m yat-mo. Na
do'e has-tu bo u-kit, remu ank-mu us-o u-bu,
zongi zongi remu ko-uyan ank-m so-mo. 22 Sedi
som dugu nom-ut yo-to tu nak-du jab-su yaag-
u beb-ne. Tumsu bo dor yu-du jab-u so-o, u
yadu jab ne, u ut-cwan ne, u shu'ut-du m-yar
ne, ur-kot u i foge dim-ur Wa-ko-uyan u jab-u
u-hen ne. 23 Sedi gugme m-rag tumsu inan i
m-zan ne, remu uzu bo hi-ur ro bo nak uzu to
haatun u-har. 24 Tumsu tok-u Wa-ko-uyan se
wa shu'ute za u-har. Sedi se wa koske ur-on udu
kowan, wa shu'ut wu do'e kere nom-du ut-kose,
tumsu wa shu'ut wa tor-mu jab. 25 U-tek ut-
swuumse u nome un i o gug-mu bo ut-him, u-
me wadu jab uzu Ru-o ut-wa un yage ut-ba'as,
tumsu u do'e huutu un udu nap-mu ut-nip. 26
Se u da-u o, un do'e ut-muun u-me dorog-us
un tumsu un kum ut-kusum dugu-du ren-du
faruk-u nom us-te. Remu uzu wa maaste un uka
tok-ne remu e nom-ut ko-uyan u wa ut-sa.

3 Um ut-sa bo nap uzu ho-tu m-vaste da-u
swadu ur-kob do'e haan. 2 Remu net-ne do'e
ut-shu'ut a cwan-tu ur-hi ne, a cwan-tu shik
ne, a ut-uk ne, a huk-mu ur-hi ne, a us-pyap ne,
a-kob-du doru i mate e ne, a-kob-du ut-vam ne
tumsu a-za u-hen ne. 3 Un do'e ut-shu'ut a-
kob-du ut-cwan ne, a shup-du or-ut e ne u jab,
a naasu dim-tu or-ut e ne, a-kob-du shup-du
ur-hi ne, a-ut-gam ne, tumsu i gug-mu nom-

tu ooge tu soto ne. 4 Un do'e ut-shuut a re-
du u-ra u huub-ut un, a-kob-du gwat-du orut
e ne, a huk-mu ur-hi ne, tumsu a cwan-tu m-
remer ne m-zeg cwan-tu u-Ru. 5 Un do'e ut-
kose uka a-dor u-Ru ne, sedi un do'e gugum
du shin-m mu do'e ut-wa un shu'ut net-tu u-
Ru. Som m-ra dugu net-tu ooge iya. 6 Una ooge
go-du net-ut to tu cwuye u-me ut-bu tu ut-net
tumsu un engusse jab-su neta-ne. Neta-ut tun-
to zatte us-ver da, i no-mu ba'as-ut e ruye un
u-dak, tumsu go-du ut-ba'as ut-go ut-go to o
dor-tu un. 7 Go-du neta-ut to u-da u-beet e o u-
iis, sedi m-ha iya ne e kerge nap-du rem-su ut-
nip da. 8 A-ut-kose ne ine e gugum ut-nip uka
Yannes u Yamris e gugumte Mosa. Jab-us un
za so-se da tumsu un zatte yadu jab u ut-nip
da. 9 Sedi un zaar ha-mu m-ra da. Dekun ho-de
za m-tumb kowan do'e ut-nap uzu un o rag-
ne, uka Yannes e Yamris. 10 Sedi bo, Timoti,
bo nak u mot-tu kose-ut ri, tumsu uka yu-ur ri
ne, nom-u um ut-sa ut-nom u fat-ur ri, u yadu
jab-u ri ne, u shiriktin-mu jab-u ri ne u cwan-
ut ri ne, u gag-du jab-u ri ne. 11 Bo nak uka
un yute me ur-kob tumsu swadu ur-kob ne du
kume me u-me Antakiya, u Ikoniya u Risitira
ne. Um gak jab u swadu ur-kob dinde tumsu
Wa-ko-uyan ruut me dugu to ut-beet. 12 Ut-
nip, kowana ooge ussa wa dor fun-yu u-Ru uka
wa-doru Kiristi Yeso wa do'e swadu ur-kob. 13
Sedi net-ut yo-to u i o engusse ut-net ne e do'e
ut-re u-shu m-swur ne. Un do'e engusse eken
tumsu na do'e engusse un. 14 Sedi se bo eese u
yadu jab ne udu nom-tu na iise bo ne. Bo nak
uzu nom-ut to nip-to, remu uzu bo nak uzu bo
keru yadu jab udu i iise bo. 15 Na iise bo Ran-
u u-Hen dugu fa-ur ro. Tumsu o yaag bo us-
ver u bo onk ukur-u u oone udu yadu jab u-me
Kiristi Yeso. 16 Remsu Ran u-Ru us-beet gom-to
tu Ru-u wa'e u-me jab-su i pane se udu Yar-
u wa. Tumsu se kere iis-u in ut-nip, tumsu se
wa' in nap nom-u ooge u za so-o u-me fat-ut
in. Se mang in da-u in nome nom-u ooge za
so-o, tumsu se iis-u in nom-du nom-u ooge u
hon-hon. 17 Nom-u wute inya u-beet o uzu net
wu nomu u-Ru ut-huuk do'e ut-shu'ut u-zongi
zongi shuyi-shuyi u remu wa nom-ut ko-uyan u
ooge u ank-m so-mo.

4 Um o hyum-du bo u-shu u-Ru u Kiristi Yeso
ne, wu do'e nomu i ooge ur-fat u i mari
ne kwup-du us-rem, tumsu remu uzu wa do'e

muun wa ka faruk-ur wa: 2 Nom donse-du
 remsu u-Ru. Bo shu'ut us-zong ne, ko da-u m-
 remer ko da-u za m-remer. Bo mang, bo nom
 ut-him, tumsu bo ya' shiriktin-mu jab u gag-
 du jab-u yatō ne tumsu u kose-ut so-to ne. 3
 Remu da-u oon da-u net-tu zamuttun cwan-tu
 erru kose-tu ut-nip da, sedi un do'e doru nomu
 jab-us un ut-sa. Un do'e kargusse hi-du war-
 e a-ut-kose ne i do'e waru un nom-u to-tu m-
 koot un ut-sa ut-hog. 4 Un do'e zwape to-ut
 un dugu erru ut-nip, tumsu un bir u-kit udu
 erru ut-kwur. 5 Sedi bo, Timoti, se bo shu'ute u
 shup-du ur-hi ne u-da u-beet, gag jab u swa-
 u ur-kob ne, nom ank-mu warru Rem-su m-
 Remer, tumsu bo shuus no-mu ank-mu Ru-u
 yase udu ro. 6 Um o yadu bo tuntō bor-to remu
 uzu fat-ur ri o uka ur-toog du u-swa du wa-toog
 dase, tumsu da-u um do'e yage uno dak-u u-
 beet o ut-mor. 7 Um jwumug dum-m so-mo uka
 kumte. Um taaste maga. Um shupuk rem-su ut-
 nip su mot-ut Kiristi ur-beb ne. 8 Tumsu u da-
 o og-du o estu me, top-du ur-faruk jab-u so-
 o. Wa-ko-uyan, wa-kwup-du us-rem hon-hon,
 wa do'e yadu me dinde og-de u ho-du wa do'e
 muun. Tumsu og-ur rinde za remu ri o warri
 da, sedi tumsu remu i ooge cwan-tu muun-ur
 wun beet. 9 Nom m-hor uka bo dote ut-nom bo
 haan udu ri. 10 Remu zu Dimas kuustun me u-
 shin u remu cwan-tu nom-tu u-dak tumsu wa
 yakke me wa do'e u Tasaronika. Kiricin do'e u
 Garatiya, tumsu Titus do'e u Dimatiya. (aiōn g165)
 11 Ruka wa o ur-kot u-me ne kyak. Gote Markus
 u bo haatun wa, remu uzu wa o ur-sege ne du
 yat-de u-me ank-m ri. 12 Um tomog Tikikus
 m-ha Afisa. 13 Da-u bo o haan, se bo kabnu
 me u-godo yu um yagne u-me bo-u Toruwa u
 kom-ut Karbus. Tumsu bo kabne me ran-tu us-
 pan ri, hadde tu na nome u ka-tu ut-bisa. 14
 Arezanda wu nome u-zwa ut-kwam, wa nongu
 me nom-ut yo-to u-tat. Wa-ko-uyan do'e top-u
 wun remu nom-u wun nome. 15 Tumsu bo ees
 m-ra dugu-du wun, remu wa gugumte rem-us
 in ur-beb ne. 16 Da um ruute hi-ur ri ur-takun
 u-shu wa-kwup-du us-rem, wakun dorog dim-
 u ri da. Kowan somog me. Ta'as Ru-u top un
 nom-ut to ut-beet m-yo u un ne da. 17 Sedi
 Wa-ko-uyan ees ur-kot u me ne tumsu wa yu'
 me ur-beb remu um shuuste donse-du rem-su
 m-remer m-zun m-ha udu i za-Yahuda-ne da
 e hog. Tumsu wa u-kur me dugu nu-u u-zur.
 18 Wa-ko-uyan do'e ruutu me dugu ko-uyan

ank-m yo-mo mu do'e heese me tumsu wa do'e
 muutun me m-yar u-me faruk-du u-ru wa. M-
 sek m-beet udu u-Ru m-mommō! U shu'ut iya.
 (aiōn g165) 19 Bo vuk-se me Biskira u Akira ne u
 net-tu bu-u Onesiforus ne. 20 Eratus ees u-me
 bo-u Korintiya, tumsu um yakke Tarofimus u
 kob-du m-yar u-me bo-u Miretus. 21 Nom uka
 bo dote ut-kere bo teen ane kanda gos-u heen.
 Yuburus o tomtōn bo us-vuk, u Fudens ne, u
 Rinus ne, u Karadiya ne, tumsu a-doru Yeso ne
 beet. 22 Yage Wa-ko-uyan nom ur-kot u yar-u
 ro ne. Nya-u shu'ut ur-kot u no ne.

Hyan-u

1 Unō hyan-o oon dugu-du Yeso Kiristi, u Ru-u ya'u Yeso remu Ru-u o ut-sa wa koste tok-ne wa nom-u wa zonge ut-nom u-shu za m-tumb. Tumsu Kiristi nomog remsu hyan-u unō u wa tomtōn wa-tōm-u u-Ru udu tok-u wa Yohanna. **2** Yohanna wur ko-uyan hon-hon u wa hyane tumsu wa hog. Sin-se ooge ogor-tu remsu u-Ru tumsu ut-nip ne tu Yeso Kiristi upse. **3** Nu-u u-Ru udu wu karunte rem-us sin-se su nom-u do'e ut-nom u-shu, tumsu kom-u u-Ru udu wu ere tumsu wa dor se. Rem uzu nom-ut tun-to do'e ut-nom za m-tumb. **4** Unō ran-o oon dugu-du Yohanna, m-ha udu morog-tu a-doru Yeso ne ut-ta'er i o me gas-su dak-u Asiya. Yage no onk u-nya u rus-du jab ne dugu-du u-Ru, wu o da-o, tumsu u da-u arke ne, u da-u do'e haan ne, tumsu dugu-du ut-yar ut-ta'er tu o u-shu poradu ur-faruk du u-Ru, **5** tumsu dugu-du Yeso Kiristi. Wuna o wa-warru rem-su ut-nip hon-hon wu yu'e zun-mu nom-u wa nape. Wuna o wu yune ur-takun dugu m-mar tumsu faruk-u faruk-tu u-dak ut-beet. Yeso Kiristi cwan-ug in tumsu wa ukur in dugu swadu ur-kob udu aguz-du hyu-m wa u remu ba'as-ut in. **6** Wa wa'ag in shu'ut nom-u ur-faruk tumsu a-toog-ne rem-u in nom-te Ru-u wa tumsu uso-u wa ne m-tok. M-sek tumsu ur-beb ne udu wun m-mommo! U shu'ut iya. (aiōn g165) **7** Gwatun! Yeso o haan u ut-ku'ut ne. Tumsu kowan do'e hyan-du wa, u dame i jwaye wun ne. Tumsu net-tu u-dak ut-beet e do'e nom-du namu jab u remu wun. U! U shu'ut iya. **8** Wa-Ko-uyan u-Ru zuu, "Me wa wu otte ur-beb ur-beet dugu ur-takun m-ha m-vaste, wu ooge da-o, tumsu wu ooge da-u arke, tumsu wu do'e haan, me o Ru-u zuge ur-beb." **9** Me, Yohanna, me o oru no wa-doru Kiristi tumsu wu nome ur-kot u no ne u-me swadu ur-kob, u faruk-du u-Ru ne, tumsu u gag-du jab ne uka wa-doru Yeso. Na gwunug me u-me dak-u ooge m-gan m-sa ne mu Patamos remu uzu um oog warru rem-su u-Ru tumsu remsu ut-nip su mot-ut Yeso ne. **10** U ho-du a-doru Yeso ne nom-u Wa-ko-uyan ut-huuk, Yar-u u-Ru dor-ut me. Tumsu um hog u-cwar u dim-u ri yu ut-wan uka wan-tu u-kar. **11** Ya zu me, "Pan u-me ran-u us-pan nom-u bo hyane, tumsu bo tomot o udu morog-tu a-doru Yeso ne u-me bo-ut tun-to ut-ta'er: Afisa, Simina, Pirigamu,

Tayatira, Sardisu, Firadafiya u Rawudikiya ne." **12** Um bir u-dim remu um hyan wana o us-rem u me ne. Tumsu da-u um bire u-dim, um hyun us-kwam us-ta'er su kwam-tu bu-mu ut-ro su shik su na sukte us-hitirra. **13** U-me tek-u us-kwam su ur-ees su na sukte us-hitirra, um hyun wakun net wa u ees "Sha-mu Wa'u Net," wa o m-wa u toggo-yu m-wur ne m-te ba-tu us-na, tumsu wa o m-as u-zeng ne yu kwam-tu bu-mu ut-ro su shik-u sok-u wa. **14** Hi-ur wa u hi-us wa ne o pusse uka ut-randi, tumsu pusse uka ut-turum. Tumsu is-u wa o uka rem-tu u-ra. **15** Tumsu na-us wun o uka kwam-tu bu-mu u-dak tu shik tu na toke u-me u-ra. Tumsu cwar-u wa o uka gwuz-u m-bu mu o m-ja u-me u-gi. **16** Wu otte sha-mu Wa'u Net wa o m-shup u reger ne ta'er u kom-u ut-cwa wa, tumsu u-me nu-u wa van-u m-wur rwun yu otte m-re koyuhe gas-ya. Shu-u wa o us-mok uka zun-mu ur-ho sok. **17** Da-u um hyane wun um he u-dak ut-jwun u-shu wun uka zu um marug. Se wa doru me kom ut-cwa tumsu wa zu me: "A-bo hog u-gyer da! Me wa o wu otte ur-beb ur-beet dugu ur-takun m-te m-vaste. **18** Me wa wu ooge wa-ur-fat. Um oogu marug, tumsu da-o um o ur-fat m-mommo! Um o m-shup u u-mabudi yu m-mar ne u mabudi yu be-du andaka ne otte ne. (aiōn g165, Hadēs g86) **19** "Remu iya pan nom-u bo hyane, u nom-u o da-o ne, tumsu nom-u do'e ut-shu'ut ne da-u nom-ut tun-to arke. **20** Unō o zun-mu nom-tu m-yasa tu reger ta'er i bo hyane u kom ut-cwa ri tumsu us-kwam ne us-ta'er su bu-mu ut-ro su shik su na sukte us-hitirra: U reger ne ta'er e o a-tom u-Ru ne e i morog-tu a-doru Yeso ne ut-ta'er, tumsu kwam-su ur-ees su na sukte us-hitirra us-ta'er se ooge morog-tu a-doru Yeso ne ut-ta'er.

2 Pan ran-u unō m-ha udu wa-tōm u-Ru wu morog-du a-doru Yeso ne u-me bo-u Afisa: Unō ran-o oon dugu-du wu o m-shup u reger ne ta'er u kom-u ut-cwa u wa, tumsu wa o m-da u tek-u us-kwam us-ta'er su kwam-tu bu-mu ut-ro su shik su na sukte us-hitirra: **2** Um nak nom-tu no nome ut-beet. Um hyanug pama-u ank-m no tumsu gag-du jab-u no ne. Um nak uzu no gugumte net-ut yo-to. Tumsu no reg i ooge ut-war uzu e o a-tomu Yeso ne sedi e zaar a-tomu Yeso da. No byuk-ut un a-us-bi ne. **3** No nong gag-du jab, tumsu no gug jab u swadu ur-kob u remu dim-ur ri, tumsu no poog da.

4 Sedi um otte u-nom u-gan u um zaare ut-sa da u mot-ut no ne: No zaar u cwan-ut ri da ko or-ut no ne uka no nomte ur-takun. 5 Remu baksun uka no otte m-nom ut-cwan ur-beb ne kanda no he'e. Yagun ut-ba'as tumsu no nom ur-yu uka no nomte ur-takun da-u no ya'e jab udu ri. A no re u-shu ut-ba'as ne, um do'e ut-haan udu no tumsu um do'e ven-du no udu hast-du kwam-su ur-ees u no su na sukte us-hitirra dugu be-du ur-shu'ut u se. 6 Sedi no otte nom-u so-o u no nome: No gugumte nom-ut yo-to Nikorata, tu kome um gugme. 7 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne. Udu net-tu kere re-du ur-korro, me ya'u un kerru re-du ya-tu u-te dugu me u-te yu yu'e ur-fat, su rogme u-me u-faradisi u u-Ru. 8 Pan uno ran-o m-ha udu wa-tom u-Ru wu morog-du a-doru Yeso ne u-me bo-u Simina: Sin-se rem-se oon dugu-du wu ooge ur-takun u m-vaste ne, wu mare sedi da-o wa muugun ur-fat. 9 Um nak u mot-tu swadu ur-kob no ne tumsu taag-u no ne, m-ha iya ne no otte ut-kwum. Um nak u mot-tu net-tu o ut-war uzu net-tu Ru-u dage to, Yahuda-ne, sedi e zaar Yahuda-ne da. Un o warru nom-ut yo-to u mot-ut no ne, sedi un o me net-tu o nomu faruk-u nom us-te m-tok. 10 A-no hog gyer-u kob-du no do'e ut-swa da. Er me! Faruk-u nom us-te o mot-tu wadu huub-ut yo-to no e maas eken u-me no tumsu e wa' no u-me bu-u m-tok remu uzu e nom-tu no m-reg. No do'e swa-u kob-ur yat-de m-roog ut-op. Sedi taas no kuusun u yadu jab u me ne da ko a-muune uzu na do'e ho-du no. Um do'e yadu no top-du ur-fat. 11 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne. Wu kere re-du ur-korro, mar-mu u-yurumse zaar u honse wa da. 12 Pan uno ran-o m-ha udu wa-tom u-Ru wu morog-du a-doru Yeso ne u-me bo-u Pirigamu: Sin-se remse oon dugu wu o m-shup u van-u m-wur ne yu otte m-re koyuhe gas-ya: 13 Um nak be-du no otte ur-yu u-me be-du faruk-u nom us-te otte ur-faruk. No o a-doru ri a jab-u so-o ne, tumsu no yakke dorru me da, ko da-u un hoye Antipas wu ooge wa jab-u pus-o udu warru rem-us ri ukun u bo-u no be-du faruk-u nom us-te otte ur-faruk. 14 Sedi no nom tokun nom-to tu um zaare ut-sa da: Tokon net-to u-me no un dor kose-ut

ne nom ut-ba'as. Bara'amu wu' un re nom-u ut-re u na sake ru-tu za ur-fat. Tumsu wa wu' e nom ut-ba'as udu reg-du e uzu e roog u neta-tu zaare tu' e da. 15 Iya-o, eken oro u-me no i dorru kose-ut Nikorata. 16 Rem iya, se no yakke ut-ba'as! Sedi a no gugme ut-yage, um do'e haan udu no za m-tumb um nom m-dum u un ne u van-u m-wur u rwuune dugu me nu-u ri. 17 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne. Tumsu kowana wu re ur-korro me ut-ya wa nom ut-re u m-yasa dugu dom u ru u na foge manna. Me ut-ya kowan ta'ar-ur pus-de. Tumsu u dom-u ta'ar-ur re dim-du oro m-pan du wakun nape da se wu onke de. 18 Pan uno ran-o m-ha udu wa-tom u-Ru u morog-du a-doru Yeso ne u-me bo-u Tayatira: Sin-se remse oon dugu-du Wa'u u-Ru wu is-u wa ooge sha-mu rem-tu u-ra tumsu wu ba-tu us-na wa ooge uka kwam-tu bu-mu u-dak tu shik yu na toke u-ra tumsu na jig. 19 Um nak nom-tu no nome ut-beet. Um nak uzu no o cwan-tu or-ut no ne tumsu no otte yadu jab-u udu ri. Um nak uka no otte nomu or-ut no ne ur-sege, tumsu uka no otte gag-du jab-u ne. Um nak u da-o uzu no ut-nom m-zeg da-u no onk-u me ur-takun. 20 Sedi okon oro u no nome u yu-ur no u um zaare ut-sa da: No gugumte egusse neta-u ya Jezeber dugu burgusse kose-tu us-bi wa. Wa fog hi-ur wa wa-warru rem-su u-Ru sedi udu kose-ut wa, wa o engusse net-ut ri dugu u-fun udu nom-du yudu m-o tumsu u re-du nom-u ut-re u na sake ru-tu za ur-fat. 21 Um yaag wa u-da uzu wa byurun dugu ut-ba'as, sedi wa zaar ut-sa ut-byurun dugu oo-m wa da. 22 Gwat! Um do'e gwun-du wun u dom-u u-yun u kob-du m-yar. Tumsu um do'e wadu i nome m-o u wun ne e swa ur-kob u-tat, se e byurgun tumsu e yage nom-du nom-tu wun nome. 23 Um do'e ho-du i o dorru kose-ut wun. Se morog-tu a-doru Yeso ne beet e do'e ut-nap uzu me o wu got e us-jab tumsu dorog-su ut-net ut-beet. Tumsu um do'e ven-du kowan u-me no hon-hon uka ba'as-ut tu no nome. 24 Sedi tumsu um otte us-rem u remu no i kuse u-me Tayatira i gugme dorru kose-tu us-bi tun-to, i gugme ut-nom ur-kot u nom-u a-doru wun ne foge kose-tu ut-nip tu ur-ra tu faruk-u nom us-te upse. Um zaar ut-swur m-sake no mokon no'-mo da, 25 sedi uzu no re u-shu dorru me ne uka no otte dorru me, kanda um haan. 26 Sedi udu wu reye ur-korro tumsu

wa dor me m-te m-vaste, um do'e ya-du wa-ur-beb wa nom faruk-du ut-dak ut-beet. 27 Wa do'e nom-du faruk-ur un u kom-yu u-kwam; tumsu wa do'e cakmusse un uka rwab-tu ma-u ut-tur, uka um onkte ur-beb dugu-du uso-u ri. 28 Um do'e ya-du wun reger-yu ur-wun. 29 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne."

3 Pan uno ran-o m-ha udu wa-tom u-Ru wu morog-du a-doru Yeso ne u-me bo-u Sardisu. Wu o faruk-du ut-Yar ut-ta'er i nome u-Ru m-tok, tumsu wu o m-shup u reger ne ta'er, wa tomtoton sin-se remse: Um nak nom-tu no nome ut-beet. Um nak uzu net-tu o ut-war uzu no o ur-fat, sedi no marug. 2 Zutun dugu m-roog, tumsu no swure nom-u kuse me no cashi ur-beb kanda o murus u-beet. Remu uzu um byuk-ut uzu nom-u no o ut-nom o shuuste nom-u Ru-u ri o ut-sa no nom da. 3 Remu iya, baksun u nom-u no onke tumsu no hog, tumsu no dor o, tumsu no byurun udu ri. A no gugme ut-zute dugu m-roog, um do'e ut-haan udu no za m-tumb, za nap-ur no, uka hyu-u. 4 M-ha iya ne, eken oro i kuse cashi u-me no u bo-u Sardisu i gugme naas-du hi-ur e u ut-ba'as. Un do'e nom-du m-ha u me ne u-me cwu-ut pus-to tu u-hen remu uzu un korge. 5 Kowana re ur-korro wa do'e wadu cwu-ut pus-to uka net-ut tun-to nomte. Um zaar u has-tu dim-du net-u wa dugu ran-u ur-fat da. Da-u um eese u-shu Uso-u ri u a-tomu u-Ru ne, um do'e ut-war uzu wa o net-u ri. 6 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne. 7 Pan uno ran-o m-ha udu wa-tom u-Ru wu morog-du a-doru Yeso ne u-me bo-u Firadafiya. Wa-u-Hen tumsu wa-ut-nip o tomtoton sin-se rem-se. Wuna o wu o m-shup u mabudi ne yu faruk-ur faruk Dawuda. A wa upse u-is wakun za kerru ut-tage da, tumsu a wa tage u-is wakun za kerru ut-upus da. 8 Um nak nom-tu no nome ut-beet, tumsu um upuste u-is u remu no yu wakun zaaru kerru ut-tage da. No otte ur-beb cashi, m-ha iya ne no dor rem-us ri tumsu no nong se-m ri uzu no o wadoru ri da. 9 Ut-nip! Um do'e wadu net-ut to i o ban-du kirru ut-net i ooge nomu faruk-u nom us-te ut-huuk, i zuye, It o net-tu Ru-u dage, sedi bise un otte, un haan tumsu un he ut-jwun u-shu no tumsu un war uzu um o cwan-ut no. 10 Rem uzu no dorog bor-u ri udu gag-du jab ne,

um do'e e'-du no dugu da-u reg-m yat-mo mu do'e haan u-me u-dak u-beet remu na reg-ut i o m-yu u-me u-dak u-beet. 11 Um o haan za m-tumb. Ship yadu jab u bo otte, taas u wakun haan wa kost top-du ur-faruk du na do'e yadu bo da. 12 Wu kere re-du ur-korro um do'e ut-wa wa shu'ut ur-kan u-me be-du ur-shu'ut du Ru-u ri. Tumsu wa zamun u yage o da. Tumsu um do'e pan-du dim-du Ru-u ri u dim-du bo-u Ru-u ri ne u dom-u wun. Bo-u o ooge Urusharima u po-o u o cuzun dugu me dom u-ru dugu-du Ru-u ri. Tumsu um do'e pan-du dim-ur po-de ri u dom-u wun. 13 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne. 14 Pan uno ran-o m-ha udu wa-tom u-Ru wu morog-du a-doru Yeso ne u-me bo-u Rawudikiya. Wu na foge, U shu'ut iya o tomtoton no sin-se remse. Wa ware ut-nip hon-hon u mot-tu u-Ru ne. Tumsu dugu wun de Ru-u nomte ut-nom ut-beet. 15 Um nak ank-m ro. Um nak uzu bo zatte m-dung ko m-tor da. Um cwan-ug uzu no o m-tor ne ko m-dung ne. 16 Sedi ba shu'ute no zatte m-dung ko m-tor da, um do'e top-su no dugu me nu-u ri. 17 Remu zu no o ut-war u-me no, "It o ut-kwum ne. It otte ko-uyan u it o ut-sa." Sedi no nak da uzu yu-ur no u-me Yar-u u-Ru de shaktusse, nom-tu ur-on, wa ur-kob, po, tumsu ur-so. 18 Um o yadu no us-rem uzu no haan udu ri no o kwam-tu bu-mu ut-ro su shik tu na zome u u-ra. U da-u o no do'e ut-shu'ut ut-kwum ne. Tumsu no do'e oodu cwu-ut pus-to dugu-du ri remu no takuste so-ur no du shu'ute nom-tu m-e'. Tumsu no o m-noog remu is-u no ko no ut-ker m-hyan. 19 Net-tu um o ut-cwan e o net-tu um o nak-du ut-to tumsu ut-him ne. Rem iya wa'un jab uka no dote yage-du ut-ba'as. 20 Me ya ana! Um o ees u bon-du is tumsu um o ut-koot. A wakun hoge cwar-u ri tumsu wa upus u-is um do'e cwaan u-me bu-u wa tumsu um do'e re-du nom ut-re ur-kot u wa ne, tumsu wa do'e ut-re u me ne. 21 Udu wu reye ur-korro me ya'u wa ur-be ur-kot u-me ne u dom-u pora-du ur-faruk-u ri, uka um rete ur-korro tumsu um shu'ut ur-kot u uso-u ri ne u dom-u pora-du ur-faruk-u wa. 22 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne.

4 Da-u nom-ut to arke um got, tumsu is-yu oro ukun u ees ur-huk u-me dom-u u-ru! Tumsu

cwar-yu ur-takun yu um hoge ya o us-rem u me ne sha-mu furrū u-kar ya zu me: “Daane dom u ana remu um kos-tu bo nom-u do’e ut-nom za u-sakna u dim-u nom-ut tun-to.” 2 Za rem Yar-u u-Ru dor-ut me, tumsu um hyun pora-du ur-faruk ukun u-me dom u-ru tumsu wakun o shu’ut u dom-u de. 3 Tumsu wu o shu’ut u-domu pora-du ur-faruk wa o us-bakut sha-mu ta’ar-ut so-to tu shik tu na foge jaspera u yakutu ne. Be-du wa otte u shu’ut rotorond yu gunys wa ya o sha-mu ta’ar-ut so-to tu shik tu na foge zumurrudu. 4 M-gan u pora-du ur-faruk ne pora-tu ur-faruk oro ur-shik ut-nas, tumsu i o shu’ut u dom-u to e o ut-nengen ur-shik ut-nas. Un kowan o m-wa u cwu-ut pus-to ne tumsu u top-tu ur-faruk ne tu kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik u-dom-u hi-ut wa. 5 Dugu-du me pora-du ur-faruk yakut-su o rwuun tumsu ut-dum ne u gap-du us-kagagag ne. Tumsu u-shu pora-du ur-faruk-u de hittirra su oro ukun us-ta’er se o m-re u-ra. To ooge Yar-tu u-Ru ut-ta’er. 6 Tumsu u-shu pora-du ur-faruk-u de ukun okon nom-o oro sha-mu sa-mu ur-madibi, du o us-myak u m-bakut ne. M-gan pora-du ur-faruk de, nom-tu ur-fat oro ut-nas, tumsu war-u un o ut-is ne koyuhe gas-ya, u-shu u u-dim ne. 7 Nom-yu ur-fat yu ur-takun o uka u-zur, yu u-yurumse o uka u-na, yu u-tuturse o u u-shu ne sha-mu shu-u net, yu u-nasurse o sha-mu u-shup ur-yune ut-kap ne. 8 Koyuhe u-me nom-tu ur-fat ut-nas ya otte ut-kap ut-shishin, tumsu war-ut e u-beet is-tu takuste u-shu u u-dim ne m-ha ta-u kap-ut e ne. U-ho u m-gyup ne un tamug ut-yage ut-zu: 9 Da-u nom-tu ur-fat yu’e m-sek, m-zeg ne u ut-vam ne udu wu o shu’ut u-domu pora-du ur-faruk tumsu wu o ur-fat m-mommo, (aiōn g165) 10 nengen-ut to ur-shik u ut-nas un he u-dak tumsu un nomu wu o shu’ut u-domu pora-du ur-faruk ut-huuk wu o ur-fat m-mommo. Tumsu un rust top-tu ur-faruk-u un u-shu pora-du ur-faruk tumsu un zu, (aiōn g165) 11 “Bo wa kore, Wa-ko-uyan it tumsu Ru-u it ne, u bo onk m-sek u m-zeg ne tumsu ur-beb ne, remu bo wa nome ut-nom ut-beet, tumsu udu cite-m ro na nomte to, tumsu nom-ut to shu’ut.”

5 Se um hyun ran-u us-pan u na huste u kom-u ut-cwa u wu o shu’ut u dom-u pora-du ur-faruk. U-me ran-u o pan-su oro u-me tumsu u-do ne, tumsu na rake ran-u us-pan o ut-be ut-

ta’er. 2 Tumsu um hyun wa-tom u-Ru yu o ur-beb ne, wu nome ut-jar u cwar-yu m-yat uzu, “Wana kore wa upus ran-u us-pan o tumsu wa hast ut-rake tu o dom-u ran-u us-pan o?” 3 Sedi wakun zaar u-me dom u-ru ko dak-u uno ko ta-u u-dak wu kore wa upus ran-u o ko wa gwat nom-u o m-pan u-me ran-u o da. 4 Se um heese us-kan m-yat rem uzu wakun zaar wu kore wa upus ko wa karunte nom-u o m-pan u ran-u o da. 5 Se wakun u tek-u ut-nengen wa zu me, “Yage us-kan! Gwat! Wu na foge zur-yu ko-ur Yahuda, wu o dugu ko-ur faruk Dawuda, wa reeg ur-korro. Wuna o wu na nomte estedu us-rem dugu ko-ur Dawuda. Tumsu wa korge wa upus ran-u us-pan o tumsu wa hast rake-tu o ut-ta’er.” 6 Se um hyun Kag-ur ur-ca, uka zu na panug ya, wu o ees ut-mor u pora-du ur-faruk, tumsu nom-tu ur-fat u to ut-nas u ut-nengen ne to gunuste wa. Wa otte us-kar us-ta’er u ut-is ne ut-ta’er, tu o Yar-tu u-Ru ut-ta’er tu wa tomne u-me u-dak u-beet. 7 Se wa do’e tumsu wa onk ran-u o dugu kom ut-cwa u wu o u shu’ut u-dom pora-du ur-faruk. 8 Da-u wa kabe ran-u o, se nom-tu ur-fat u to ut-nas u ut-nengen ne ur-shik u ut-nas to he u-dak u-shu Kag-ur Ur-ca. Kowan o u-moro ne, tumsu e o m-shup u ut-kwano ne tu kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik to shuug u noog-mu wus u-hakun, tu ooge toog-su net-tu u-Ru. 9 Tumsu e fu sep-u po-o e o ut-zu: “Bo wa kore bo kab ran-u us-pan tumsu bo hast rake-ut wa, remu uzu na panug bo, tumsu bo gwuug net-tu u-Ru u hyu-m ro dugu koduhe ko-de tumsu ut-rem ne tumsu ut-net ne tumsu ut-dak ne. 10 Bo muute un shu’ut ur-faruk tumsu a-toog-ne remu un nom-te Ru-u in m-tok, tumsu un do’e nom-du ur-faruk u dom-u u-dak.” 11 Se um got tumsu um hog cwar-su a-tomu u-Ru u-tat, ut-zongu dom ut-zongu, tumsu ut-zongu ut-op u-so ut-zongu u-op. E gunuste pora-du ur-faruk u nom-tu ur-fat ne tumsu ut-nengen ne. 12 Tumsu un fu ut-sep u-me dom-u u-ru u cwar-yu m-yat: “Kag-ur Ur-ca wu na pane wa kore. Wa onk ut-vam, m-shin ne, ut-kwum ne, us-ver ne, tumsu ur-beb ne, m-sek ne, m-zeg ne, tumsu ut-vam ne.” 13 Se tumsu um hog kotuhe nom-tu ur-fat tu me dom u-ru u tu dom-u u-dak ne u tu ta-u u-dak ne u tu me m-sa ne, tumsu u ko-u-he nom-u ur-fat u o me m-bu u u-dak ne, e o fu-du ut-sep: “Udu wu o shu’ut u dom-u pora-du ur-faruk tumsu udu Kag-ur ur-ca ne, na ya’ wa ut-

vam, m-sek ne, m-zeg ne, tumsu m-shin ne, m-mommo!" (aiōn g165) 14 Tumsu nom-tu ur-fat u to ut-nas to zu, "U shu'ut iya." Tumsu nengen-ut to ur-shik ut-nas he u-dak un nomu Kag-ur Ur-ca ut-huuk.

6 Um o ut-gwat uka Kag-ur Ur-ca haste ur-takun u-gan u tek-u ut-rake ut-ta'er. Se um hog wagan u tek-u nom-tu ur-fat u to o ut-zu u cwar-yu o uka u-kagagag, "Haane!" 2 Um got tumsu um hyun jwaak-u pus-ya o ees ukun. Wu o m-sak u dom-u ya o m-shup u-ta ne, tumsu na wa-u wa top-du ur-faruk u hi-ur wa. Wa aruk m-rwu remu wa reet m-gag tumsu wa kum re-du ur-korro. 3 Da-u Kag-ur Ur-ca upse ut-rake tu u-yurumse, um hog nom-yu ur-fat yu u-yurumse ya o ut-zu, "Haane!" 4 Se yakun jwaak ya rwuun, yu o jaz-ya. Wu o m-sak u dom-u u-jwaak na yase wa van-u m-wur u yat-o, tumsu na yu' wa-ur-beb uzu wa hast shu'ut-du m-yar dugu me u-dak, tumsu wa wu'ut ut-net e pan or-ut e ne kohene. 5 Da-u Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-tuturse, se um hog nom-yu ur-fat yu u-tuturse ya o ut-zu, "Haane!" Um got, tumsu kun u shu ri um hyun jwaak-u rim-yal Wu o m-sak u dom-u ya wa o m-shup u nom-yu ut-mu'us ne u kom-u wa. 6 Se um hog okon nom-o uka u-cwar u tek-u nom-tu ur-fat u to ut-nas ya o ut-zu, "Kwano du u-mu'ug ur-gan du fat de o top-u ur-hoot ur-gan, tumsu kwano tu u-mu'ug tu bur ut-tut to o top-u ur-hoot ur-gan. A-bo naas m-noog u bu-mu ke ne da." 7 Da-u Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-nasurse, um hog cwar-yu nom-yu ur-fat yu u-nasurse ya o ut-zu, "Haane!" 8 Um got, tumsu ukun u-shu ri um hyun u-jwaak yu bu-mu ut-ran! Wu o m-sak u-dom ya dim-ur wa na zuye m-mar. Tumsu be-du andaka ne otte, du na foge Hades o dorru dim-u wa. Na yu' e ur-beb u-domu ur-ho ur-gan u-me ut-nas u-me net-tu u-dak ut-beet uzu un ho un us-van su m-wur, u us-mer ne u us-gom ne tumsu bisa-tu ur-dog ne. (Hadēs g86) 9 Da-u Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-tanurse, se um hyun u-ta ur-sak andaka ne i na hoye u remu rem-su u-Ru tumsu u remu yadu jab u warru rem-su ut-nip su mot-ut Yeso 10 Un nom us-kan u cwar-u yat-ya, "Wa-ko-uyan, bo o wa-u-hen tumsu ut-nip ne! Mune o bo do'e kwup-du us-rem tumsu bo top-u it mag-du hyu-m it u-domu net-tu dak-u uno i hoye it?" 11 Se na yase un kowan u-toggo yu m-wur yu pus-

ya, tumsu na zu un este u-da cashi, se tat-u huub-ut un tok-ne u or-ut un ne i na do'e ut-ho uka na hote un o shuug. 12 Um got uka Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-shishin. Se na nom rumus-du u-dak du yat-de. Tumsu ho-du barum u rimde uka kus-u rim-o u na nome u can-tu gwaar-u rim-ya, tumsu pyaat-yu barum u jaz-ya uka m-hyu. 13 Tumsu reger heen dugu dom u-ru u u-dak uka gom-tu ya-tu u-rumba heetun da-u mya-mu ur-beb furne tumsu mo zugumse ya. 14 Se dom u-ru hust uka ur-wundi. Tumsu ut-ror ut-beet u dak-tu o m-gan m-sa ne ko-u-he na hast o dugu be-du ur-shu'ut u wa. 15 Se faruk-tu u-dak, tumsu u faruk-ut rek-to ne, u tu-shu karma-ne, u a nom-u ut-kom ne, u a ur-beb ne, tumsu u i o m-tok ne u i zaare m-tok ne da, kowan yase hi-ur wa u-me ut-so tumsu u tek-u ta'ar-ur u dom-u ut-ror. 16 Tumsu un zu ut-ror u ut-ta'ar ne, "Heenun u dom-u it! No yase it dugu-du wu shu'ut u dom-u pora-du ur-faruk! Yasun it dugu-du namu jab-u Kag-ur Ur-ca! 17 Remu ho-ur yat-de du namu jab-u un teegun! Wana do'e kerru ur-ees?"

7 Da-u taase um hyun a-tomu u-Ru ne nas u ees u jwun-tu u-dak ut-nas. Un o m-shup u mya-mu u-dak ne ut-nas remu e hooste m-mya ut-furun u-dom u-dak ko u-me m-sa ne, ko u-domu yakun te-ya. 2 Se um hyun wakun watom u-Ru wa oon dugu gas-u ho-du rwuutun, wa o m-shup u nap-su Ru-u ur-fat ne. Wa nomu a-tomu u-Ru ne nas i na ya'e ur-ker e honse u-dak u m-sa ne wa o ut-jar u cwar-u yat-ya. 3 Wa zu, "A no honse u-dak ko m-sa ko us-te se it wa'ag us-nap u pong-tu tok-ne u-Ru" 4 Wakun waru me tat-u ut-net i na wa'e us-nap dugu me ko-tu Isra-ne ut-beet, ur-zongu u-gan u ut-shik ut-yur ut-nas. 5 Dugu me ko-ur Yahuda 12,000, dugu me ko-ur Ruben 12,000, dugu ko-ur Gad 12,000, 6 dugu ko-ur Ashur 12,000, dugu ko-ur Naptari 12,000, dugu ko-ur Manase 12,000, 7 dugu ko-ur Simiyon, 12,000, dugu ko-ur Rewi 12,000, dugu ko-ur Issakar 12,000, 8 dugu ko-ur Zeberun 12,000, dugu ko-ur Yusuhi 12,000, dugu ko-ur Banyamin 12,000. 9 Da-u taase um hyun morog-du ut-net u-tat tu wakun zare kerru ut-ogor da, dugu ko-u-he dak-o, ut-ko ne, ut-net ne u ur-rem ne. Un o u ees u-shu pora-du ur-faruk tumsu u-shu Kag-ur Ur-ca ne. Un o m-wa u toggo-su m-wur su pus-se ne tumsu m-shup u ran-u u-dabino

ne u kom-ut un. 10 Tumsu un o ut-jar u cwar-su m-yat: “Ukur-u oon dugu-du Ru-u it wu o shu'ut u-domu pora-du ur-faruk, tumsu dugu-du Kag-ur Ur-ca!” 11 Tumsu a-tomu u-Ru ne beet e o ees m-gan u pora-du ur-faruk ne tumsu m-gan ut-nengen ne tumsu m-gan u nom-tu ur-fat u to ne ut-nas. Tumsu un he u-dak u ut-jwun, shuut un u u-dak u-shu pora-du ur-faruk, tumsu un nome u-Ru ut-huuk. 12 Un fu ut-sep, “U shu'ut iya! Nu-u so-o u m-sek ne tumsu us-ver ne tumsu ut-vam ne tumsu m-zeg ne tumsu m-shin ne tumsu ur-beb ne udu Ru-u it m-mommo. U shu'ut iya!” (aiōn g165) 13 Se wagan u tek-u nengen-ut to ne ur-shik ut-nas shit me, “Wanne e ine m-wa u toggo-su m-wur ne su pus-se? Tumsu dugu hene o un rwuune?” 14 Tumsu um zu wun, “Uso-u u-bu ri, bo wa o wu nape.” Se wa zu me, “Ine ooge net-tu rwuune dugu da-u swa-u kob-ur yat-de. E jaaste toggo-su m-wur un tumsu mo muut un u puse u hyu-mu Kag-ur Ur-ca.” 15 O wa'e un otte u ees u-shu pora-du ur-faruk du u-Ru tumsu un o nomu wa ut-huuk u-ho u m-gyep ne u-me be-du ur-shu'ut du u-Ru. Tumsu wu o shu'ut u-domu pora-du ur-faruk wa do'e yadu un be-du ur-hure. 16 Un zamun ut-swur m-hog us-mer ko u-swaat m-bu da. Ho-du zamun ut-swur m-gap un ko mokon dung-mo gap un da. 17 Remu Kag-ur Ur-ca ya yu o shu'ut u-domu pora-du ur-faruk wa do'e ut-shu'ut wu o gwat-du un. Wa do'e huutu un u be-du per-mu m-bu mu yu'e fat-du m-mommo. Tumsu Ru-u do'e koku un m-is m-beet dugu is-u un.

8 Da-u Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-ta'er, se me dom u-ru nom tek m-te u-uk u-kwam u-gan. 2 Se um hyun a-tomu u-Ru ta'er i eese u-shu u-Ru, tumsu na yas u us-kar us-ta'er. 3 Wakun wa-tom u-Ru wu otte ur-tanda du kwam-tu bu-mu ut-ro ne du shik, wa haan tumsu wa ees u ur-sak du toog. Na yas u noog-mu wus u-hakun u-tat remu yadu toog udu u-Ru, u toog-su net-tu u-Ru ne, u dom-u ur-sak du kwam-tu bu-mu ut-ro ne du shik u-shu pora-du ur-faruk. 4 Fu'ut-mu noog-mu wus u-hakun, mo same u toog-su net-tu u-Ru ne, mo yune m-te du u-Ru dugu-du kom-u wa-tom u-Ru. 5 Se wa-tom u-Ru shuus ur-tanda du noog-mu wus u-hakun u-ra dugu ur-sak, tumsu wa gun de u-dom-u u-dak u-beet. Tumsu na nom gap-u us-kagagag, ut-dum ne, u us-yakut ne

tumsu rumus-du u-dak ne. 6 Se a-tomu u-Ru ne u-ta'er i o m-shup us-kar ne us-ta'er e zongte remu un fur-ut se. 7 Wa-tom u-Ru yu ur-takun fur yuwa kar-ya, tumsu na nom ut-turum u u-ra ne ur-dame u m-hyu ne na gwun to u-dom u-dak. Ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut u u-dak to tokos, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu us-te se tokos, tumsu u gwa-us yarse ne us-beet se tokos. 8 Se wa-tom u-Ru yu u-yurumse wa fur yuwa kar-ya, tumsu okon nom-o uka ta'ar-u yat-o m-re u-ra na gun o u-me m-sa. Ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu m-sa to barum m-hyu, 9 tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu nom-tu ur-fat tu o u-me m-sa to murus, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu us-hat se natusse. 10 Se wa-tom u-Ru yu tuturse wa fur yuwa kar-ya, tumsu reger-u yat-ya heen dugu dom u-ru, ya o m-re u-ra uka u-hitirra yu ut-kom. Ya he u-domu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu us-gi tumsu u dom-u bu-mu m-per. 11 Dim-du reger-u ya na foge Ut-gag. Ya muut ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu m-bu ut-gag ne, tumsu ut-net u-tat e murum remu swadu bu-mu ut-gag. 12 Se wa-tom u-Ru yu u-nasurse wa fur yuwa kar-ya, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu ur-ho to barum u-cwum, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu u-pyaat to barum u-cwum, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut du reger e barum u-cwum. Tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu ur-hoot to barum u-cwum, tumsu ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu m-gyup to barum u-cwum. 13 Se um got tumsu um hog u-shup ya o ur-yune u tek-u dom u-ru tumsu ut-jar m-yat, ya o ut-zu, “Nom-tu ur-on! Nom-tu ur-on! Nom-tu ur-on udu i o shu'ut u-me u-dak u-beet, u remu nomu do'e ut-nom da-u a-tomu u-Ru ne tut i kuse fure kar-us e!”

9 Se wa-tom u-Ru yu u-tanurse wa fur yuwa kar-ya, tumsu um hyun u-reger yu heen dugu dom u-ru u-dak. Tumsu na yase wa u-mabudi yu kub-u za ur-ma. (Abyssos g12) 2 Wa upus kub-u za ur-ma, tumsu fu'ut-mu yunne dugu me u-kub uka fu'ut-mu ra-u yat-o. Ur-ho u m-mya ne to barum u-cwum remu m-fu'ut mu rwuune dugu me kub-u za ur-ma. (Abyssos g12) 3 Tumsu dugu me m-fu'ut e cuzun u-me u-dak, tumsu na yu' un ur-beb un nom m-tot uka tot i u-dak u-beet. 4 Na waru e uzu a e honse gwa-su u-dak ko ur-kuwut ko u-te sedi net-ut to war-to tu zatte nap-su u-Ru u pong-ut e da.

5 Na waru un uzu a un ho un da, sedi un ya' un ur-kob m-te us-pyaat us-tan. Tumsu toto-m un o uka tot-mu u-tot da-u ya to-te net. 6 U ho-ut to net-tu do'e goot-du m-mar sedi un zaar u kwum-du mo da. Un do'e ut-sa un mar, sedi mar-mu do'e som-du un. 7 Sha-mu e e o uka jwaak i na zonge i m-gag. E otte okon nom-o uka top-tu ur-faruk tu bu-mu ut-ro ne du shik u-dom-u hi-ut e, tumsu shuut un o uka sha-mu shuut-u ut-net. 8 Hi-us un o uka hi-su neta tumsu nin-u un o uka nin u-zur. 9 Un otte ut-tum sha-mu tum-tu ut-kwam, tumsu ram-su kap-ut un o uka keke-su jwaak u-tat m-som udu m-gag. 10 Un otte us-tor tumsu un nom m-tot uka tot nomte. Tumsu na yaag e ur-beb e honse ut-net m-te us-pyaat us-tan u tor-us e. 11 Faruk-u un wa o nom-yu us-te yu kub-u za ur-ma. Dim-ur wa u rem-du ut-lbraniya na zu wa Abadan tumsu u rem-du ut-Girik na zu wa Aporiyan, wata Wa-ur-ho. (Abyssos g12) 12 Swa-u ur-kob du ur-takun arukte, sedi gwat, swa-u ur-kob ut-yur omon. 13 Se wa-tom u-Ru wu shi-shin fur yuwa kar-ya, tumsu um hog u-cwar ya o rwuun dugu jwun-tu ur-sak ut-nas du kwam-tu bu-mu ut-ro du shik du ooge u-shu u-Ru. 14 Tumsu ya zu wa-tom u-Ru yu shishin wu o m-shup u-kar ne, "Uste a-tom u-Ru ne e nas i o m-gag u gi-u yat-ya yu Yufiretis." 15 Tumsu a-tom u-Ru ne e nas i na zonge u remu da-u o tumsu ho-ur re ne tumsu pyaat-u ya ne tumsu hak-u ya ne na ust un remu un horusse ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu net-tu u-dak ut-beet. 16 Um hog tat-u karma-ne un teeg 200,000,000 karma-ne u-domu jwaak. 17 Tumsu u-me hyan-u ri um hyang jwaak u i o m-sak ne u-domu e. I o m-sak u dom-u jwaak e o m-wa ut-tum ne tu bu-m jaz-mo tumsu rim-su bu-mu ut-ran ne u bu-mu ut-ro ne. Jwaak-u e otte ut-hi uka zur, tumsu u-ra u m-fu'ut ne u ta'ar-tu bu-mu ut-ro tu o m-tok o rwuun dugu me nu-ut e. 18 Remu nom-ut tun-to ut-tut nom-tu haatun swadu ur-kob ne du u-ra, u m-fu'ut ne, ta'ar-tu bu-mu ut-ro tu o m-tok tu rwuune dugu nu-tu jwaak, to ho ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu net-tu u-dak. 19 Beb-du jwaak-u e o dugu nu-ut e u tor-us e ne. Remu uzu tor-us un o uka fa, tor-us se o ut-hi ne tu honse ut-net. 20 Sedi net-tu kuse i na hoye da udu nom-tu haatun swadu ur-kob, un gugum ut-byurun tumsu un yage ut-ba'as. E re u-shu u nome nom us-te ut-huuk u ru-tu za ur-fat ne tu kwam-tu bu-mu ut-ro ne

tu shik tumsu kwam-ut pus-to ne tu shik tumsu u kwam-tu bu-mu u-dak ne tumsu ut-ta'ar ne tumsu us-te ne tu zaare m-hyan ko m-hog ko m-ha da. 21 Tumsu e gugum yage-du ho-du ut-net ko nom-du m-bon ko m-o ko u-hiw ne.

10 Se um hyun wakun wa-tom u-Ru wu o ur-beb ne wa o cuzun dugu me dom u-ru. Ku'ut-du takus wa, u roturond ne dom-u hi-ur wa. Shu-u wa o us-bakut uka ur-ho, tumsu na-us wa o uka u-ra u yune m-kim m-da u-ru uka ur-kan. 2 Tumsu wa o m-shup u ran-u us-pan ne u rek-o u na upse u kom-ut wa. Tumsu wa dor ba-tu us-na wa u kom-u ut-cwa wa u dom-u m-sa tumsu na-u kom-u ur-beer wa u dom-u u-dak. 3 Se wa nom ut-jar m-yat uka jar-tu u-zur. Tumsu da-u wa nome ut-jar, se us-kagagag us-ta'er se shus. 4 Da-u kagagag-us se us-ta'er nome us-rem, um o mot-tu ut-pan. Sedi um hog yakun cwar-ya dugu me dom u-ru, ya o ut-zu, "Takse nom-u kagagag-us se us-ta'er ware tumsu a-bo o m-pan da." 5 Se wa-tom u-Ru wa wu um hyane ees u-dom m-sa tumsu u-dak ne wa jakus kom ut-cwa wa m-gwat me dom u-ru. 6 Wa nom us-tond u dim-du wu o ur-fat m-mommo, wu nome dom-u u-ru u nom-u ooge u-me o ne, tumsu u-dak ne u nom-u o u-me o ne, tumsu m-sa ne u nom-u o u-me o ne. Wa zu, "Naas u-da zamun da! (aiōn g165) 7 Sedi da-u wa-tom u-Ru wu u-ta'er o mot-tu furru yuwa kar-ya, nom-tu m-yasa tu Ru-u zonge ut-nom to do'e ut-shu, uka wa war-tu tok-ne wa a-warru rem-su u-Ru ne." 8 Se cwar-yu um hoge dugu me dom u-ru, ya sur m-nom us-rem u me ne: "Do'e bo onk ran-u us-pan u na upse dugu kom-u wa-tom u-Ru wu ooge u ees u-dom m-sa tumsu dom-u u-dak ne." 9 Se um do'e udu wa-tom u-Ru tumsu um zu wa "Ya' me ran-u us-pan rek-o u ooge kom-u ro." Wa zu me, "Kab o tumsu bo re o. O do'e ut-shu'ut ut-gag u men-ut ro, sedi u-me nu-u ro o do'e ut-shu'ut m-rem ne uka so." 10 Se um onk ran-u us-pan rek-o dugu kom-u wa-tom u-Ru tumsu um tu'us o. O shu'ut m-rem ne uka so u nu-u ri, sedi da-u um tor-se o, o barum ut-gag u men-ut ri. 11 Se na waru me, "Se bo swurug m-war rem-su u-Ru u mot-tu ut-net u-tat, ut-dak ne, ut-rem ne tumsu ut-faruk ne."

11 Se na yase me u-ryap yu u-te yu o uka u-kom, tumsu na zu me, "Do'e bo mu'us be-du ur-shu'ut du u-Ru u sak-du toog ne, tumsu

bo ogor tat-u ut-net i nome ut-huuk ukun. 2 Sedi a-bo mu'us kat-du do-u be-du ur-shu'ut du u-Ru da. Remu uzu na ya'aste o udu ut-dak, tumsu un do'e jangusse bo-u u-hen m-te us-pyaat ut-shik ut-yur u us-yur. 3 Tumsu um do'e yadu a-warru nip-ut ri ne yur ur-beb du waru rem-su u-Ru m-te ut-ho 1,260 m-wa u cwu-tu namu jab ne." 4 A-warru ut-nip ne ine yur e ooge te-su zetun us-yur tumsu kwam-su ur-ees su na sukte us-hitirra us-yur su eese u-shu Wa-ko-uyan wu otte u-dak u-beet. 5 A wakun o cwan-tu wa honsen un, ra-u rwuun dugu nu-ut un o tokos huub-ut yo-to un. Iya-o kowana wu o ut-sa wa honsu un wa do'e ut-mar. 6 Net-ut tun-to ut-yur un otte beb-du tage du dom u-ru taas na nom u-yu da da-u e ooge waru rem-su u-Ru. Tumsu un otte beb-du muut-du m-sa tumsu us-gi ne m-hyu, tumsu un haatun ko-uyan go-du nom-tu haatun swadu ur-kob u-me u-dak ko-uyan da-o cite un. 7 Da-u un taase waru rem-su u-Ru, bisa-u yo-o yu rwuune dugu kub-u za ur-ma wa do'e nom-du m-gag u un ne tumsu wa do'e zeg beb-ur un wa horusse un. (Abyssos g12) 8 Tumsu na do'e u yagu war-ut un m-ryt u-dak u-domu fun-u yat-ya u-me bo-u yat-o u na foge u sha-mu us-rem Saduma u Masar ne. Gandi bo-u o ooge be-du na surgusse Wa-ko-uyan un u-kan. 9 M-roog ut-tut u u-uk, ut-net ut-beet, ut-ko ne, ut-rem ne tumsu ut-dak ne e do'e gwat-du u-ut un tumsu e za ut-yage na jwak un da. 10 Tumsu I o ur-yu u dom-u u-dak e do'e nom-du ur-so dom-u un tumsu e nom morog-du ur-so, m-ha tom-tu u-nya ne udu or-ut un ne. Remu ine a-warru rem-su u-Ru ne yur e yaag i o ur-yu u dom-u u-dak ur-kob. 11 Sedi ba roog-mu ut-tut u-uk arke vu'e su ur-fat dugu-du u-Ru to u-me un, tumsu un yune u ba-tu us-na un. Net-tu hyane un gyer-u yat-ya maas e. 12 Se cwar-yu m-yat dugu me dom u-ru ya fog a-warru rem-su u-Ru e yur, "Daanun u ana!" Tumsu un yune m-da u-me dom-u u-ru u-me ur-ku'ut, da-u huub-ut yo-to un o madi-ur un. 13 U da-u o za rem na nom rumus-du u-dak du yat-de se ur-kwus ur-gan u-me ut-op tu u-bo o hemusse. Net-ne 7,000 e marus u remu rumus-du u-dak. Kowan hog u-gyer sok tumsu un yu' Ru-u me dom u-ru m-zeg. 14 Swa-u ur-kob du u-yurumse arukte. Du tuturse oon za rem. 15 Wa-tom u-Ru wu u-ta'er wa fur yuwa kar-ya, tumsu cwar-su yune ut-jar m-yat u-me dom u-ru se o ut-zu: "Faruk-du dak-u u-beet

shu'ute be-du faruk-du Wa-ko-uyan u in tumsu u Kiristi wun ne. Tumsu Wa-ko-uyan do'e u nom-du ur-faruk m-mommo." (aiön g165) 16 Se nengen-ut to ur-shik ut-nas i o shu'ut u-domu pora-tu ur-faruk un u-shu u-Ru, un he dom-u ut-jwun u shuut un ne u-dak. Tumsu un nome u-Ru ut-huuk, 17 Tumsu un zu, "It yaag ut-vam udu ro, Wa-ko-uyan u-Ru wu zege ur-beb, wu ooge u da-o tumsu wu ooge u da-u arke, rem uzu bo kabug beb-ur yat-de ro tumsu bo heese ur-faruk. 18 Dak-tu hog us-ryab, sedi ryab-us ro teegun, tumsu da-u teegun u bo dote nomu i mare kwup-du us-rem, tumsu bo ya' tok-ne ro, a-warru rem-su u-Ru ne, top-u un, tumsu u dame net-tu u-Ru ne u i o hog-du gyer-u dim-ur ro ne, m-ha u i-rek-e u i-yate ne. Tumsu da-u teegun u bo do'e horusse net-tu horusse u-dak u-beet." 19 Se na upus be-du ur-shu'ut du u-Ru du o u-me dom u-ru tumsu u-me kun na hyun ur-tuksura du estedu us-rem wa u-me be-du ur-shu'ut du u-Ru. Tumsu ukun na nom us-yakut, ut-dum ne, u gap-du us-kagagag ne, rumus-du u-dak ne tumsu na nom u-yu u yat-o u ut-turum ne tumsu m-mya ne.

12 Se um hyun u-hyan u ya'u me murimmo o rwuugun dugu me dom u-ru. Um hyun u-neta ya na takuste wa u ur-ho, tumsu u-pyaat ne u ta-u ba-tu us-na wa. Wa o m-wa u top-du ur-faruk ne du reger op u yur u hi-ur wa. 2 Wa o men-tu ub ne, tumsu wa o us-ekus m-yat remu re-mu ur-mat da-u wa o u mot-tu ur-mat. 3 Se um hyun sekun nap-se se rwuugun dugu me dom u-ru. Um hyun fa-u yat-ya yu yo-ya u jaz-ya yu otte ut-hi ut-ta'er tumsu us-kar ne us-op tumsu top-tu ur-faruk ne ut-ta'er u dom-u hi-ut wa. 4 Tor-u wa opos ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu reger i dom u-ru tumsu wa gwun e u-me u-dak. Se fa-u yat-ya yu yo-ya ya ees u-shu neta-u ya yu o mottu ur-mat, remu wa toroste ur-ya da-u wa mate. 5 Neta-u ya mut ya-du ur-campa, wu do'e nom-du faruk-du ut-dak u kom-yu yu u-kwam. Tumsu na rumus ya-ur wa m-da dom-u u-ru tumsu udu pora-du ur-faruk-u wa. 6 Neta-u ya kusum m-som m-cwa u-me ur-dog, m-ha be-du Ru-u zongte ur-be remu wa, du wa dote gwat-du wa m-te m-roog 1,260. 7 Tumsu gag-mu yune u-me dom u-ru. Mika'iru u a-tom wa ne e nom m-dum u fa-u yat-ya ne yu yo-ya. Tumsu fa-u yat-ya yu yo-ya u a-tomu wa ne e top ur-mag. 8 Sedi Mika'iru

u a-tomu wa ne un zeg beb-du fa-u yat-ya yu yo-ya. Tumsu fa-u yat-ya yu yo-ya u a-tomu wa e taag u be-du ur-shu'ut u-me dom u-ru. 9 Se na gwun fa-u yat-ya yu yo-ya u-dak, wata fa-u ya yu dugu da-u dim yu na foge faruk-u nom us-te, wu engusse u-dak u-beet. Na gwun wa u-dom u-dak u a-tomu wa ne ur-kot u wa ne. 10 Tumsu um hog cwar-yu ur-beb dugu me dom u-ru ya o ut-zu, "U da-o ukur u haagun u ur-beb ne tumsu u faruk-du Ru-u in ne, tumsu beb-ur Kiristi wa ne. Remu wu kete or-ut in us-rem, camp-a-ne u ut-neta ne wu kete e us-rem u-shu Ru-u in u-ho u m-gyup ne, na gwun-gun wa u-dak. 11 Tumsu un re ur-korro u wa ne remu mar-mu Kag-ur Ur-ca dom u-kan tumsu remu rem-su u-Ru su un ware. Un cwang fat-ut un sok da, har teet un zaar u hog-du gyer-u m-mar da. 12 Rem iya, nomon ur-so, me dom u-ru! Tumsu u no ne i o ur-yu u-me dom u-ru, nomon ur-so! Sedi nom-tu ur-on udu no u-dak tumsu m-sa ne. Remu uzu faruk-u nom us-te cuzgun udu no! Tumsu wa shuug us-ryab ne, remu wa nak uzu da-u wa cashi o kuse." 13 Da-u fa-u yat-ya yu yo-ya hyane uzu na gwun-gun wa u-dak, wa buz neta-u ya yu mate ya-du ur-campa. 14 Sedi na yu' neta-u ya ut-kap ut-yur uka kap-tu u-shup, remu wa yunte ut-kap m-ha be-du na zonge wa u-me ur-dog taas u fa-u yo-ya maas wun da. Kuna na dote gwat-du wa m-te, u-da u-gan, ut-da ut-yur ne tumsu uk u-da ne. 15 Se fa-u yat-ya yu yo-ya ya agzun m-bu dugu nu-u wa u dim-u neta-u ya uka bu-mu u-gi, remu bu-mu reet neta-u ya uka bu-mu re-du u-dak. 16 Sedi dak-u sege neta-u ya udu upus u-nu tumsu o toros gi-u ya yu fa-u yat-ya yu yo-ya agzun dugu nu-u wa. 17 Tumsu fa-u yat-ya yu yo-ya hog ryab-su neta-u ya, tumsu wa aruk remu wa jum-ut m-gag u ko-du neta-u ya ne, i dore nom-u Ru-u zu un nom tumsu un dor rem-us Yeso.

13 Se fa-u yat-ya yu yo-ya yune wa do'e wa ees u-kit m-sa. Se um hyun bisa-u o u yo-o u rwuun dugu me m-sa. Wa otte us-kar us-op u ut-hi ne ut-ta'er, u top-tu ut-faruk ne ut-op u-domu kar-us wa. Tumsu m-pan u dom-u koduhe hi-de dim-tu orò du pyap-su u-Ru. 2 Bisa-u yo-o ya o uka sha-mu u-go. Sedi na-us wa o u-cam tumsu ut-can ne u karanku i otte m-re tumsu m-wur sha-mu su bisa-yu ur-dog yu na foge biyer tumsu nu-u wa o sha-mu nu-u u-zur. Fa-u yat-ya yu yo-ya yase bisa-u yo-o ya

beb-ur wa u pora-du ur-faruk-u wa ne u faruk-ur yat-de wa ne. 3 Um hyun ur-gan u tek-u hi-tu bisa-u yo-o ya u ur-honse ne du yat-de uka du do'e ho-du wa, sedi honse-ur re tuus! U-dak u-beet o murimmo tumsu un dor bisa-u yo-o ya. 4 Un nome fa-u yat-ya yu yo-ya ut-huuk remu zu wa yaag bisa-u yo-o ya ur-beb, tumsu un nome bisa-u yo-o ya ut-huuk. Un shit, "Wana otte ur-beb uka bisa-u yo-o inya? Wana do'e ut-kere m-gag u wa ne tumsu wa re wa m-gag?" 5 Na yu' bisa-u ya ur-ker wa war gom-tu huk-mu ur-hi tumsu u pyap-su u-Ru ne. Tumsu na yu' wa-ur-beb u wa nom nom-u wa o ut-sa u-beet us-pyaat ut-shik ut-yur u pyaat-su us-yur. 6 Se bisa-u yo-o ya upus u-nu wa tumsu wa o pyap-su u-Ru. Wa o pyap-su dim-du u-Ru u be-du ur-shu'ut wa ne, wata, i o shu'ut u-me dom u-ru. 7 Tumsu na yu' bisa-u yo-o ya ur-ker wa nom m-gag u net-tu u-Ru ne tumsu wa re e m-gag. Tumsu na yu' wa-ur-beb u wa nom ur-faruk du koduhe ko-de u ut-net ne u ur-rem ne tumsu u-dak ne. 8 Tumsu net-tu o shu'ut u-me u-dak ut-beet e do'e nomu bisa-u yo-o ya ut-huuk. Una ooge net-tu dim-ut e zare m-pan u-me ran-u ur-fat da dugu na nom u-dak u-beet, ran-u us-pan o u ooge u Kag-ur Ur-ca wu na pane. 9 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to. 10 Kowana na cine uzu se wa nong m-tok, tok-mo wa dote m-ha. Kowana na cine uzu van-u m-wur o do'e ho-du wa, tumsu van-u m-wur o na dote ho-du wa. Remu iya net-tu u-Ru se e gak jab u swadu ur-kob ne tumsu e shu'ut u yadu jab ne. 11 Se um hyun okon bisa-u yo-o wu o rwuun dugu me u-dak. Wa otte us-kar us-yur uka Kag-ur Ur-ca, sedi cwar-u wa o uka cwar-yu fa-u yat-ya yu yo-ya. 12 Wa o nom-du ko-uyan u beb-du bisa-u yo-o ya yu ur-takun. Wa wa'ag u-dak u-beet u net-tu o u-me o ne e nomu bisa-u yo-o ya yu ur-takun ut-huuk, wu honse-ur yat-de wa tuuse. 13 Wa nom nom-tu m-shin tu-yat-to, m-ha wa-du u-ra ne o heen dugu dom u-ru u-dak da-u kowan o ut-gwat. 14 Tumsu u us-nap ne su na ya'e wa nom u swas-mu bisa-u yo-ya ya yu ur-takun, wa engusse ut-net ut-beet tu unò dak-u u-beet o. Wa wu' ut-net e nom u-ma u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ya yu na honse u van-u m-wur tumsu wa muun ur-fat remu e yu'ut wa m-zeg. 15 Na yu' bisa-u yo-ya ya yu u-yurumse ur-beb wa ya' ur-fat udu ma-u bisa-u yo-ya ya yu ur-takun, remu wa nom-ut us-rem tumsu wa wa' i gugme nome-du ma-u bisa-u

yō-ya ut-huuk beēt na hō e. **16** Tumsu wa wa'ag na wa'u kowan us-nap u kom ut-cwa kō dōm-u pong-ur wa, i-yatē, i-rek-e, a-ut-kwum ne, a-ur-kōb-ne, tok-ne, tumsu wu zare m-tok da. **17** Tumsu wakun zaar wu dō'e kerru ut-o kō wa bab okon za nap-us sē da, wata dim-dū bisa-u yō-ya ya, kō ut-ogor ne tū o ees-mu dim-ur wa. **18** Unō nōm-o otte sa-u us-ver: Wu otte m-nap, yage wa nap ogor-tū bisa-u yō-ya ya, remu uzu ogor-tū dim-dū net-tō. Ogor-ut tō ooge 666.

14 Se um got, tumsu ukun u-shu ri um hyun Kag-ur Ur-ca u ees u-dōmu ur-ror dū na foge Sihiyona u-mē u-bō u-hen u-Ru. Tumsu u Kag-ur Ur-ca ne, ut-net ne ur-zongu u-gan u ut-shik ut-yur ut-nas, i otte dim-ur wa u dim-dū Uso-u wa ne m-pan u pong-ut e. **2** Tumsu um hog us-ram sē o rwuun dugu mē dōm u-ru sha-mu ram-su bu-mu o m-ja tumsu sha-mu dum-tū u-kagagag m-yat. Wan-tū um hoge tō o sha-mu wan-tū ya ut-oni ne e o os-dū us-moro. **3** Tumsu e fu sep-u po-o u-shu pora-dū ur-faruk dū u-Ru tumsu u-shu nōm-tū ur-fat ut-nas u nengen-ut tō ne. Wakun zaar wu o wu kere iis-u sep-u o da sē net-ne e ur-zongu u-gan u ut-shik ut-yur ut-nas i na guye dugu mē u-dak u-beet. **4** Tun-tō o net-tū naase war-ut e u yu-dū m-o da, remu zū un shupuk hi-ut un u-hen ne. Un o doru Kag-ur Ur-ca kohene wa huute. Na oog e dugu mē net-tū u-dak ūka sha-mu yadu toog-dū ket ur-takun dū na yu'e udu u-Ru u Kag-ur ur-ca ne. **5** Un warug us-bi u nu-ut un da. Un zatte ur-pyap da. **6** Se um hyun wakun wa-tōm u-Ru ut-riig ut-kap m-mya u-dōm u-ru. Wa zongte remu wa nom-ut but-tū rem-su m-remer su m-mōmmo udu i o ur-yu u-mē u-dak u-beet, udu kō-u-hē dak-o, ur-kō ne, ur-rem ne tumsu ut-net ne. (aiōnios g166) **7** Se wa zū u u-cwar yu m-yat, “Hogon gyer-u u-Ru tumsu nō ya' wa m-sek remu hō-dū kwup-dū us-remu wa teeg. Nōmon wa ut-huuk wa yu nōmu mē dōm u-ru u u-dak ne, m-sa ne tumsu hu-su bu-mu m-per ne.” **8** Se wa-tōm u-Ru wu u-yurumse doron wun, wa zu, “Babira o hemusse! Babira bō-u yat-o hemusse! Bō-u unō wa'ag ut-dak ut-beet e nōm ur-kot u wa ne u yu-dū m-o u wun ne ūka net wu ke hoye.” **9** Wa-tōm u-Ru wu tuturse dor un, ut-jar m-yat, “A-muune wakun nonge bisa-u yō-ya ya ut-huuk tumsu u ma-u ooge sha-mu bisa-u yō-ya ya tumsu wa onk nap-us u wa dōm-u pong-ur wa kō dōm-u kom-

u wa, **10** wa dō'e ut-goone u ryab-su u-Ru ne. Wa dō'e yadu e ur-kōb sok u ryab-su u-tāt u wa ne us-shuyi. Tumsu e dō'e swadu ur-kōb u-tāt u-mē u-ra u dō'e ut-wa u kwam-tū u'e u-shu a-tōm u-Ru ne i u-hen tumsu u-shu Kag-ur Ur-ca. **11** Fu'ut-mu u-ra mu swadu ur-kōb u un dō'e ut-yune u-dōm u-ru m-mōmmo. Tumsu e zaar kwum-dū ur-hure dugu swa-u ur-kōb un da u-hō u m-gyep ne, remu i nōmē bisa-u yō-o ya ut-huuk u ma-u ooge sha-mu bisa-u yō-ya ne kō i onke nap-su dim-ur wa.” (aiōn g165) **12** Remu iya, net-tū u-Ru sē e gak jab-u swa-u ur-kōb ne, i dore bor-tū u-Ru tumsu e ship yadu jab-u e u-mē Yeso. **13** Se um hog u-cwar dugu mē dōm u-ru uzu, “Pan nōm-ut tun-tō: Nu-u sō-o udu i mare u-mē yadu jab udu Wa-ko-uyan dugu da-o m-ha u-shu.” “U,” nōm-u Yar-u u-Ru ware, “un dō'e kwum-dū ur-hure dugu ank-m un, remu na dō'e nōmu un u-top u remu ank-m somo mu un nōmē dō'e dorru un.” **14** Se um got, tumsu ukun u-shu ri um hyun ku'ut-ur pus-de, tumsu wu o shu'ut u-dōm ku'ut-ur re wa o sha-mu Wa'u Net. Wa otte top-dū ur-faruk dū kwam-tū bu-mu ut-rō dū shik u-dōmu hi-ur wa tumsu u-roji ne yu otte m-re sok u kom-u wa. **15** Se wakun wa-tōm u-Ru rwuun dugu be-dū ur-shu'ut dū u-Ru. Tumsu wa nom ut-jar m-yat udu wu o shu'ut u-dōm ur-ku'ut, “Kab roji-u rō tumsu bō nōm ket, rem uzu da-u ket teeg, remu da-u ket-u nōm-tū na kawē mē u-dak u-beet teegun.” **16** Se wu o shu'ut u-dōm ur-ku'ut wa nūb roji-u wa u-mē u-dak u-beet tumsu na kest u-dak u-beet. **17** Se wakun wa-tōm u-Ru rwuun dugu be-dū ur-shu'ut dū u-Ru u-mē dōm u-ru, tumsu kowa wa otte u-roji yu m-re sok. **18** Wakun wa-tōm u-Ru, wu o gwat-dū u-ra, wa rwuun dugu mē ur-sak wa nōm us-rem u-cwar-yu ur-bēb udu wu o m-shup u-roji ne yu otte m-re, “Kab u-roji yu m-re rō bō kargusse yatū inabi tū nene dugu u-dak, remu uzu ya-tū inabi tō neng.” **19** Se wa-tōm u-Ru nūb roji-u wa u-mē u-dak, tumsu wa gargusse inabi dugu mē tak-u inabi u o mē u-dak. Se wa gun un u-mē be-ur yat-de be-dū na nomte rew-mu yatū inabi. Kuna Ru-u dote u yadu un ur-kōb u-mē ryab-us wa. **20** Na ryawugusse e u be-dū na nōm-te rryu-u mu yatū inabi u-dō u-bō. Tumsu hyu-mu agzun dugu be-dū na nōm-te rew-mu yatū inabi mō nom m-ja m-te ja-mu nu-u u-jwaak, m-te ra-mu us-kirometa ut-kōk ut-tut.

15 Se um hyun u-hyan u ya'u me murimmo u rwuugun dugu me dom u-ru: a-tom u-Ru ne ta'er e o m-shup u nom-tu haatun swadu ur-kob ne ut-ta'er tu m-vaste, tu do'e haatun shu-du ryab-su u-Ru. **2** Um hyun u-shu ri okon nom-o uka m-sa us-bakut uka ur-madibi mo samge u-ra ne. Tumsu u-domu de net-tu reye ur-korro u bisa-u yo-ya ya ne u ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya tumsu pan-yu dim-ur wa ne. Un o m-shup us-moro ne su Ru-u yase un. **3** Un fu sep-u Mosa tok-u u-Ru tumsu u sep-u Kag-ur Ur-ca ne: "Nom-tu bo nome to o u-tat tumsu murimmo ne, Wa-ko-uyan u-Ru, wu zuge ur-beb u-beet. Fun-us ro o hon-hon tumsu ut-nip ne, Faruk wu ut-dak ut-beet. **4** Wana za hog-du gyer-u ro da, Wa-ko-uyan, tumsu wa ya' m-sek u dim-ur ro da? Remu uzu bo wa ooge wa-u-hen u war ro. Ut-dak ut-beet to do'e haan tumsu e nom ut-huuk u-shu ro, remu ank-mu jab-u so-o ro rwuugun m-zun." **5** Se um got um hyun be-du ur-shu'ut du u-Ru (rimpa-du estedu us-rem su u-Ru) ur-huk u-me dom u-ru. **6** Se a-tom u-Ru ne ta'er i ooge m-shup u nom-tu haatun swadu ur-kob ne ut-ta'er e rwuun u-do dugu me be-du ur-shu'ut du u-Ru. E o m-wa u cwu-ut so-to ne tumsu tu m-bak-ut ne u hap-su kwam-tu bu-mu ut-ro yu shik-u sok-ut un. **7** Se wagan u tek-u nom-tu ur-fat u to ut-nas yase a-tom u-Ru ne e ta'er, ut-kwano ne tu kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik, to shuug u ryab-su u-Ru ne, wu o ur-fat m-mommo. (aion g165) **8** Be-du ur-shu'ut du u-Ru de shi m-fu'ut dugu sek-mu u-Ru u beb-ur wa ne. Wakun zaar wu o kerru cwadu be-du ur-shu'ut du u-Ru da se a-tom u-Ru ne ta'er e taaste dasu nom-tu haatun swadu ur-kob ne ut-ta'er.

16 Se um hog u-cwar m-yat dugu be-du ur-shu'ut du u-Ru ya o zudu a-tom u-Ru ne ta'er, "Deen tumsu no aguz kwano-ut yat-to to ut-ta'er tu shiye u ryab-su u-Ru ne u-me u-dak u-beet." **2** Se wa-tom u-Ru wu ur-takun do'e wa da'as u-wa kwano o u-me u-dak u-beet. Se tokon nat-ut yo-to tu o m-re ne to rwuun u war-tu ut-net i otte nap-su bisa-u yo-ya ya tumsu u i nome ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ne ut-huuk. **3** Se wa-tom u-Ru wu u-yurumse do'e wa da'as u-wa kwano o u-domu m-sa, tumsu sa-mu barum uka hyu-mu ut-net tu mare. Tumsu ko-uyan u o u-me m-sa o murus. **4** Se wa-tom u-Ru wu u-tuturse wa do'e wa da'as u-wa kwano o u-

me us-gi u be-tu m-per ne, tumsu to barum m-hyu. **5** Se um hog wa-tom u-Ru wu otte ur-beb u dom-u m-bu o ut-zu, "Bo wa u-hon-hon wa, Wa-u-Hen, wu ooge u da-o tumsu wu ooge u-da u-beet, remu uzu bo tomtoton sin-se kwub-du us-rem se. **6** Remu uzu un aguzte m-hyu mu net-tu u-Ru u a-warru rem-su u-Ru ne, tumsu bo yaag un m-hyu un swa. O ooge top-u un." **7** Tumsu um hog u-cwar dugu-du ur-sak, ut-zu, "U, Wa-ko-uyan u-Ru, wu zuge ur-beb u-beet, kwup-du us-rem u ro o hon-hon tumsu ut-nip ne." **8** Se wa-tom u-Ru wu u-nasurse da'as u-wa kwano o u-dom ur-ho, tumsu na yu' ur-ho ur-beb de tok ut-net u u-ra. **9** Se dung-mu ut-tat tokos ut-net har un hu pyap-su dim-du u-Ru, wu wa'e nom-ut to ut-beet to nom. Sedi un gugum yage-du ut-ba'as un ya' u-Ru m-sek. **10** Se wa-tom u-Ru wu u-tanurse wa da'as u-wa kwano o u-domu pora-du ur-faruk du bisa-u yo-ya ya, u faruk-ur wa ne to barum u-cwum. Net-tu hu epur-du ut-gop u remu m-re. **11** Tumsu un hu pyupur-ru u-Ru wu dom u-ru remu m-re u nat-ut un ne. Sedi e gugum yage-du nom-du nom-ut yo-to tumsu e byurun udu u-Ru. **12** Se wa-tom u-Ru wu u-shishin da'as u-wa kwano o u-me gi-u yat-ya yu Yufiretis. Tumsu bu-m wa gu'us remu na mangte faruk-tu u-dom u-fun. **13** Se um hyun nom us-te i rime tut i o sha-mu ut-ko e rwuugun dugu me nu-u fa-u yat-ya yu yo-ya, dugu me nu-u u bisa-u yo-ya ya tumsu dugu me nu-tu wa-warru rem-su u-Ru ne wu us-bi. **14** Una o yar-tu nom us-te i o nom-du nom-tu m-shin us-nap ne. Tumsu un ru un do'e udu faruk-tu u-dak ut-beet, tumsu un kargussun un u remu gag-mu m-vaste mu ho-ur yat-de du u-Ru wu zuge ur-beb. **15** "Gwat, me ya um do'e haan za nap-ur no sha-mu hyu-u! Nu-u so-o udu wu shu'ute u-hog tumsu wa cin kus-ut wa zongi zongi, taas wa nok ur-so da tumsu wa hog m-e' da." **16** Se yar-tu nom us-te kargusse ut-faruk u a-m-gagu un ne u dekun be-de du na foge Amagedon u rem-du Yahuda-ne. **17** Se wa-tom u-Ru wu u-ta'er da'as u-wa kwano o u-me m-mya. Tumsu jar-tu m-yat rwuun dugu be-du ur-shu'ut du u-Ru, uzu, "Na taaste!" **18** Se na nom gap-du us-kagagag, ut-dum ne, u us-yakut ne tumsu rumus-du u-dak. Na tamug nom-du go-du rumus-du u-dak iya da mu na nom-te net u-me u-dak u-beet, rumus-du u-dak u de o yat-de sok. **19** Bo-u yat-o o mot ut-kwis ut-tut tumsu bo-tu u-dak ut-beet to hemusse. Ru-

u bakus u Babira ne bo-u yat-o tumsu wa yu' wa kok-du m-bu ur-shuyi shuyi u ryab-su u-Ru. 20 Tumsu ko-u-he dak-u ooge m-gan m-sa o enk, tumsu ut-ror ut-beet to enk. 21 Na nom ut-turum tu-yat-to, tu no'-mu to teye tat-u net. To hu hemun dugu dom u-ru u dom-u ut-net, sedi un hu pepurru u-Ru u remu swa-u ur-kob du ut-turum ne, remu uzu swadu ur-kob u de o u-tat.

17 Wagan u tek-u a-tom u-Ru ne ta'er i otte ut-kwano ut-ta'er wa haan tumsu wa zu me, "Dornu me, tumsu um do'e kosu bo swadu ur-kob du do'e heen udu napi napi yu u-kaar wu o shu'ut u u-dom m-bu u-tat. 2 Faruk-tu u-dak nong m-o u wun ne. Tumsu net-tu u-dak ut-beet ke i m-o wun hoog un." 3 Se wa-tom u-Ru haan tumsu wa kub me u-me sege-du Yar-u u-Ru m-cwa u-me ur-dog. Kuna um bitte u-neta u shu'ut u-domu bisa-u yo-ya yu jaz-ya tumsu bisa-u yo-ya na takuste ya u ut-gom tu pyap-su u-Ru ne. Wa otte ut-hi ut-ta'er tumsu us-kar ne us-op. 4 Neta-u ya o m-wa kus-tu bu-mu ur-ge ne tumsu tu jas-to ne, tumsu wa nong ut-uk u ta'ar-tu kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik, u ta'ar-tu shik ne tumsu uz-ne i shik sok. Tumsu wa o m-shup u kok-u m-bu ne u kwam-tu bu-mu ut-ro du shik, de shuug u bu-mu ke ne mu o ees-mu nom-tu us-gur ut-go ut-go u tu oo-m wun ne. 5 U pong-ur wa dim-du oro m-pan: M-YASA BABIRA U YAT-O, INO-U KAAR NE TUMSU INO-U NOM-TU US-GUR TU U-DAK U-BEET. 6 Um hyun neta-u ya swa-u hoog wa u hyu-mu net-tu u-Ru i ware rem-su ut-nip su mot-ut Yeso. Da-u um hyane wun um hog murimmu. 7 Se wa-tom u-Ru zu me, "Rem-u yan-o bo otte u murimmu? Um do'e waru bo nom-tu m-ya-ta tu neta-u ya u bisa-u yo-ya ya ne yu wa otte m-sak, yu otte ut-hi ut-ta'er u us-kar ne us-op. 8 Bisa-u yo-o ya yu bo hyane, ya oog ur-fat sedi ya zaar ur-fat u da-o da. Tumsu m-ha iyane wa do'e rwuun dugu me kub-u za ur-ma tumsu ya do'e u be-du m-mar. Tumsu net-tu dak-u u-beet ne i dim-ut e zaare m-pan u-me ran-u ur-fat dugu na nom u-dak u-beet, un do'e nom-du murimmu u remu bisa-u yo-ya ya oog ur-fat sedi ya zaar ur-fat u da-o da tumsu wa do'e ut-swur m-rwuun ur-fat. (Abyssos g12) 9 "Rem-us sin-se ut-sa wu otte jab-u m-nap: Hi-ut to ut-ta'er to ees-mu ut-ror ut-ta'er tu neta-u ya otte shu'ut. To o tumsu shu'ut mu ut-faruk ut-ta'er.

10 Ut-faruk ut-tan to arukte, wu shi-shin wa o ur-faruk u da-o, tumsu wu u-ta'er haagun u-ro da, sedi faruk-ur wa do'e ut-shu'ut u-da cashi. 11 Bisa-u yo-ya ya oog ur-fat sedi da-o ya zaar ur-fat da, ya ooge faruk-du u-eer. Wa o tek-u ut-faruk ut-ta'er, tumsu wa do'e ha-mu du mar-m wa. 12 "Kar-su bo hyane us-op faruk to ut-op tu onke ur-faruk da u-ro. Na do'e ya-du un ur-beb du nom-du ur-faruk u-kwam u-gan ur-kot u bisa-u yo-ya ya ne. 13 Faruk-ut tun-to dorog-us un o us-gan, tumsu un do'e yasu beb-ur un u faruk-ur un ne udu bisa-u yo-ya ya. 14 Ur-koto de un do'e m-ha tumsu un nom m-dum u Kag-ur Ur-ca ya ne, sedi Kag-ur Ur-ca do'e u re-du un m-gag remu uzu wa ooge Wa-ko-uyan yu a-ko-uyan ne tumsu Faruk-du ut-faruk ut-beet. Tumsu i wa fage u i wa dage ne tumsu a jab-u so-o wa ne e do'e ut-shu'ut ur-kot u wa ne." 15 Se wa-tom u-Ru zu me, "Bu-mu bo hyane, be-du kaar-u ya otte shu'ut, de o ees-mu ut-net, u ban-tu ut-net ne, ut-dak ne tumsu ut-rem ne. 16 Bisa-u yo-ya ya yu bo hyane tumsu us-kar ne us-op e do'e gug-mu kaar-u ya. E do'e onk-du kwum-ut wa ut-beet un yage wa ur-so. Un do'e tu'usu war-u wa tumsu un tokos wa u-ra. 17 Remu uzu Ru-o wa'e go-du dorog-us se u-me jab-us un, nom-u do'e ut-wa un nom nom-u wa ut-sa un nom. Un do'e ut-ees un yase faruk-ur un udu bisa-u yo-ya ya, m-te da-u na do'e shuus-du rem-su u-Ru. 18 Tumsu neta-u inya yu bo hyane u-me hyan-u ro wa o shu'ut-mu bo-u yat-o u ooge faruk-du faruk-tu u-dak u-beet."

18 Da taase tumsu um hyun wakun wa-tom u-Ru wa cuzun dugu me dom u-ru. U beb-ur yat-de ne sok, wa otte shin-m yat-mo, tumsu dak-u nom m-zun u remu sek-m wa. 2 Wa nom ut-jar u cwar-yu m-yat: "Babira o hemusse! Babira bo-u yat-o hemusse! O shu'ute be-du ur-pak du ko-uyan go-du nom us-te ne tumsu be-du ur-pak du ko-uyan go-du yar-ut yo-to tumsu be-du ur-pak du ko-uyan go-du no za so-ye ne tumsu be-du ur-pak du ko-uyan go-du bisa-o u za u-hen tumsu u tu us-gur ne. 3 Ut-dak ut-beet e nong ur-kot u wa ne, u yu-du m-o u wun ne uka net wu ke hoye. Faruk-tu u-dak to nong m-o u wun ne, tumsu a-u-cerpa ne i u-dak u-beet shu'ute a-ut-kwum ne sok remu uzu wun kerge oodu nom-tu shik u-tat." 4 Se um hog yakun cwar-ya us-fag dugu me dom u-ru, "Hatun m-ra dugu-du wun, net-

ut ri. A nɔ same ʉt-hi ʉ ba'as-ʉt wʉn nɛ da, taas tʉmsʉ na ya' nɔ ʉr-kɔb ʉr-kot ʉ wʉn nɛ. 5 Remʉ ba'as-ʉt wʉn nɔng u-tát, ʉka ta'ar-tʉ na kargusse tɔ nom m-ja m-tɛ mɛ dɔm u-ru, tʉmsʉ Ru-ʉ bakuste ʉ nom-ʉt yɔ-tɔ rò nɛ. 6 Nomʉ wʉn ʉka wʉn nomtɛ ʉt-nɛt. Top-ʉ wʉn u-so yʉr remʉ nom-ʉt yɔ-tɔ ró. ʉ-mɛ kɔk-du dʉ wʉn var-tʉ ɛkɛn nɛ, varʉn wʉn kɔwʉn u-so u-yʉr nom-ʉ wʉn varʉ ɛ. 7 Ya' kaar-u ya ʉr-kɔb tʉmsʉ ʉ namʉ jab nɛ ʉka m-sek tʉmsʉ ʉ hog-du m-remɛr nɛ dʉ wʉn ya'e hi-ʉr wʉn. Wa nɔng ʉt-ʉk ʉ-mɛ jab-ʉ wa, 'ʉm shʉ'ʉtɛ ʉka u-rɛn tʉmsʉ ʉm zaar bomos da. ʉm zaar ʉ tame-du nom-du namʉ jab da.' 8 Remʉ iya, nom-tʉ haatʉn swadu ʉr-kɔb tun-tɔ dɔ'e hɛɛn ʉdʉ rò ʉr-hɔ ʉr-gan: m-mar ʉ namʉ jab nɛ ʉ ʉs-mɛr nɛ. Ra-ʉ dɔ'e ʉ toksʉ wʉn, remʉ ʉzʉ Wa-ko-uyan u-Rʉ wʉ dɔ'e kwʉpʉ wʉn ʉs-rem wa ɔ wa-ʉr-bɛb u-bɛɛt. 9 "Tʉmsʉ farʉk-tʉ u-dak ʉt-bɛɛt tʉ nomɛ m-ɔ ʉ wʉn nɛ ʉ yʉ-du hog-du m-remɛr ʉ wʉn nɛ ɛ dɔ'e nom-du ʉs-kan ʉ namʉ jab nɛ da-ʉ ʉn hyanɛ m-fʉ'ʉt mʉ ɔ yʉnɛ dʉgu ra-ʉ ɔɔgɛ tok-du wʉn. 10 ɛ dɔ'e ʉt-ees m-ra, ɛ hog u-gyɛr ʉ remʉ swa-ʉ ʉr-kɔb wʉn. Tʉmsʉ ʉn dɔ'e ʉt-zʉ, "Nom-tʉ ʉr-on! Nom-tʉ ʉr-on ʉdʉ ró Bɔ-u Yat-ɔ, Babira bɔ-u yat-ɔ! Remʉ ʉzʉ ʉ-mɛ u-kwam u-gan kwʉp-du ʉs-rem sʉ u-Rʉ hɛɛgun ʉdʉ rò.' 11 "A-u-cɛpa nɛ ʉ u-dak u-bɛɛt ɛ nom ʉs-kan ʉ namʉ jab nɛ rem-u wʉn, remʉ ʉzʉ wakʉn zamʉn wʉ dɔ'e ʉ ɔɔdʉ cwʉ-ʉt ɛ da. 12 Cwʉ-tʉ ʉn ɔɔgɛ ʉt-bab tɔ ɔɔgɛ, kwam-tʉ bʉ-mʉ ʉt-ró tʉ shik, ta'ar-tʉ pus-tɔ nɛ tʉ shik nɛ, ta'ar-tʉ shik nɛ, ʉ uz nɛ i shik, tʉmsʉ ʉ cwʉ-tʉ ʉs-keer nɛ tʉ so-to, ʉ kus-tʉ bʉ-mʉ ʉr-ge nɛ, ʉ tʉ jas-tɔ, kus-tʉ m-bakʉt nɛ, ʉs-katakɔ nɛ sʉ te-yʉ Sitiru, tʉmsʉ nom-tʉ na nomɛ dʉgu nin u-rwag, ʉ katako-sʉ shik nɛ, kwam-tʉ bʉ-mʉ u-dak nɛ tʉ shik, kwam-ʉt rim-tɔ nɛ tʉmsʉ ta'ar-tʉ m-bakʉt nɛ, 13 ʉ ʉt-kirfa, ʉ ʉt-pɔ-ʉg nɛ, ʉ nɔɔg-mʉ wʉs u-hakʉn nɛ, ʉ m-nɔɔg nɛ ʉ mur nɛ, ʉ nɔɔg-mʉ mang u-war nɛ, ʉ kɛ nɛ, ʉ nɔɔg-mʉ inabi nɛ, ʉ hyʉ-mʉ fat nɛ, ʉ hyʉ-mʉ bur nɛ, ʉ na nɛ, ʉ ca nɛ, ʉ jwaak nɛ, ʉ kɛkɛ-sʉ jwaak nɛ, ʉ tok-nɛ wata, ʉ fat-tʉ ʉt-nɛt nɛ. 14 "ʉn dɔ'e ʉt-zʉ, 'Ya-tʉ ʉs-te tʉ bɔ tumbe ʉt-sa bɔ kum tɔ haag m-ha. Cwʉ-tʉ shik ró ʉt-bɛɛt ʉ nom-tʉ bɔ zʉgɛ ʉt-cwan nɛ tɔ ɛnkɛ bɔ, bɔ zamʉn ʉ kwʉm-du tɔ da m-mɔmmɔ.' 15 A-u-cɛpa nɛ ʉ shʉ'ʉtɛ a-ʉt-kwʉm nɛ ʉ remʉ babʉ wʉn nom-ʉt tun-tɔ ɛ dɔ'e ʉt-ees m-ra, ɛ ɔ hog-du u-gyɛr ʉ remʉ swa-ʉ ʉr-kɔb ró. ɛ dɔ'e nom-

du ʉs-kan ʉ namʉ jab nɛ. 16 "Nom-tʉ ʉr-on! Nom-tʉ ʉr-on, ʉdʉ bɔ-u yat-ɔ ʉnɔ! Wʉ ɔ m-wa' ʉ kus-ʉt so-tɔ nɛ tʉ ʉs-keer, ʉ tʉ bʉ-mʉ ʉr-ge nɛ tʉmsʉ tʉ jas-tɔ nɛ, tʉmsʉ ʉt-ʉk nɛ tʉ kwam-tʉ bʉ-mʉ ʉt-ró tʉ shik, ʉ ta'ar-tʉ shik nɛ tʉmsʉ uz nɛ i shik! 17 ʉ-mɛ u-kwam u-gan kwʉm-ʉt yattɔ tɔ natʉsse!" "Koyʉhɛ yʉ yat-ya hat-sʉ m-bʉ ʉ i nomɛ m-ha ʉ-mɛ m-sa nɛ, ʉ nɛt-tʉ nak-du ʉs-hat nɛ tʉmsʉ ʉ i kumɛ shik-ʉ ɛ nɛ dʉgu ʉ-mɛ m-sa ɛ dɔ'e ʉt-ees m-ra. 18 Da-ʉ ʉn hyanɛ m-fʉ'ʉt dʉgu be-du wʉn ɔttɛ m-tok ʉn dɔ'e nom-du ʉt-jar ʉn zʉ 'Hɛnɛ ɔ ɔkɔn bɔ-ɔ ɔttɛ ʉ ɔ yat-ɔ ʉka bɔ-u ʉnɔ?" 19 Tʉmsʉ ɛ dɔ'e ʉs-kan ʉ namʉ jab nɛ ʉ as-du m-huug nɛ ʉ hi-ʉt ɛ remʉ ɛ kɔstɛ namʉ jab ɛ. Tʉmsʉ ɛ dɔ'e ʉt-jar, "Nom-tʉ ʉr-on! Nom-tʉ ʉr-on ʉdʉ ró ʉnɔ bɔ-u yat-ɔ ɔ! I ɔttɛ ʉs-hat ɛ shʉ'ʉt a-ʉt-kwʉm nɛ remʉ pust-du kwʉm-ʉt wʉn m-bʉ. ʉ-mɛ u-kwam u-gan, tɔ arʉktɛ ʉt-bɛɛt! 20 Cwar-yʉ re ʉ-shʉ ʉt-zʉ dʉgu mɛ dɔm-ʉ u-ru, Nomɔn ʉr-so ʉ remʉ Babira nɔ nɛt-tʉ ɔ mɛ dɔm u-ru! Nomɔn ʉr-so, nɛt-tʉ u-Rʉ ʉ a-tɔmʉ Yɛsɔ nɛ ʉ a-warrʉ rem-sʉ u-Rʉ nɛ! Ru-ʉ nomgu wʉn kwʉp-du ʉs-rem ʉka wʉn nom-tʉ nɔ." 21 Sɛ wa-tɔm u-Rʉ wʉ ʉr-bɛb kʉb ta'ar-u yat-ɔ ʉka ta'ar-ʉr dʉ ʉr-na tʉmsʉ wa gun dɛ ʉ-mɛ m-sa, wa ɔ ʉt-zʉ, "I ya-ɔ bɔ-u yat-ɔ Babira na dɔtɛ ʉ gwʉn-du wa-ʉr-bɛb tʉmsʉ na zamʉn ʉ hyan-du ɔ da. 22 Na zamʉn ʉt-sur m-hog wan-tʉ ʉs-mɔrɔ, ʉ a ʉt-sep nɛ, ʉr-tʉkkʉrma nɛ, tʉmsʉ ʉs-kar nɛ ʉ-mɛ ró da. Tʉmsʉ na zamʉn ʉt-sur m-kwʉm wakʉn wa nom-du u-cɛpa ʉ-mɛ ró da. Na zamʉn tʉmsʉ ʉt-sur m-hog wan-tʉ ʉr-na ʉ-mɛ ró da. 23 Zʉn-mʉ u-hitirra zamʉn ʉt-mɔk ʉ-mɛ ró da. Cwar-yʉ gwʉp ʉr-gʉ ʉ zwar ʉr-gʉ nɛ na zamʉn ʉt-sur m-hog ʉ-mɛ ró da. A-ʉt-kwʉm nɛ ró ɛ ɔɔgɛ i-yatɛ u-dak u-bɛɛt, rem ʉzʉ bɔ ɛngusse ʉt-dak ʉt-bɛɛt ʉ gwat-ʉ bɔ nomɛ. 24 ʉ-mɛ fʉn-ʉs rò na byʉk-ʉt hyʉ-mʉ a-warrʉ rem-sʉ u-Rʉ nɛ ʉ nɛt-tʉ u-Rʉ nɛ tʉmsʉ ʉ hyʉ-mʉ ʉt-nɛt ʉt-bɛɛt tʉ na hoyɛ nɛ ʉ-mɛ u-dak u-bɛɛt."

19 Da taasɛ ʉm hog na nɔng u-gwʉz ʉka gwʉz-ʉ ʉt-nɛt u-tát ʉ-mɛ dɔm u-ru, ʉn ɔ ʉt-jar: "Na vam Wa-ko-uyan! U-ʉkʉr tʉmsʉ m-sek nɛ ʉ ʉr-bɛb nɛ shʉ'ʉt ʉdʉ Ru-ʉ in, 2 remʉ ʉzʉ kwʉp-du ʉs-rem ʉ wa nip-tɔ tʉmsʉ hon-hon. Remʉ wa nɔngu kaar-u yat-ya ya kwʉp-du ʉs-rem wʉ nasɛ u-dak u-bɛɛt ʉ m-ɔ. Wa nɔngu wʉn u-top remʉ ʉzʉ wʉn hoog i nomʉ wa m-tok." 3 Tʉmsʉ u-yʉrumɛ ʉn sur m-nom ʉt-jar,

“Na vam Wa-ko-uyan! M-fu'ut mü bö-u o do'e ut-yüne u-ru m-mömmö!” (aion g165) 4 Tumsu nengen-ut to ur-shik ut-nas u nom-tu ur-fat ne ut-nas un he u-dak un nome u-Ru ut-huuk wu o shu'ut u dom-u pora-du ur-faruk. Tumsu un zu, “U shu'ut iya! Na vam Wa-ko-uyan!” 5 Se cwar-yu rwuun dugu pora-du ur-faruk, ya zu, “Vamun Ru-u in, tokne wa beet, i ooge u gyer-u wa, u same i-rek-e u i-yate.” 6 Se um sur m-hog ut-jar uka jar-tu ut-net u-tat, ko sha-mu gwuz-u gi-yu o m-ja, ko sha-mu u-kagagag. Un zu, “Na vam Wa-ko-uyan! Remu Wa-ko-uyan in u-Ru wu zuge ur-beb wa hesete ur-faruk. 7 Yagun in nomon ur-so u men-ut pus-to ne, tumsu yagun in ya' wun m-sek. Remu da-u teegun u morog-du ur-gu du Kag-ur Ur-ca, tumsu gwup ur-gu wun zongte hi-ur wa. 8 Na yaag wa kus-ut pus-to tu so-to tumsu tu m-bakut ne u wa wa'.” Remu kus-ut pus-to tu so-to to o ees-mu ank-m so-mo mu net-tu u-Ru. 9 Se wa-tom u-Ru zu me, “Pan inya: 'Nu-u so-o udu i na bane udu morog-du ur-gu du Kag-ur Ur-ca!’” Tumsu wa sur m-zu, “Sin-se o rem-su u-Ru su ut-nip.” 10 Da-u um hoge nom-u wun zuye se um he u-dak ut-jwun u-shu wun um nomu wun ut-huuk. Sedi wa zu me, “A-bo nom iya da! Tok wa um ooge u bo ne tumsu u or-ut ro ne i o jab-u so-o ne udu donse-du rem-su mot-ut Yeso. Nome u-Ru ut-huuk! Remu rem-su mot-ut Yeso o haatun beb-du waru nom-u do'e ut-nom u-shu.” 11 Se um hyun u-me dom u-ru ur-huk tumsu jwaak-u pus-ya o ees ukun, tumsu wu o m-sak u dom-u jwaak-u ya dim-ur wa oye Wa ya-du jab-u u Wa-ut-nip ne. Wa nom kwup-du us-rem hon-hon tumsu wa nom m-gag hon-hon. 12 Is-u wa o uka rem-du u-ra, tumsu u dom-u hi-ur wa top-tu ur-faruk oro u-tat. Dim-du oro m-pan u dom-u wa wakun kerge nap-du de da se wa hi-ur wa. 13 Wa o m-wa ut-cwu ne tu na mase u-me m-hyu, tumsu dim-ur wa na foge Rem-su u-Ru. 14 Ban-du karma-ne i o me dom u-ru o dorru wun, tumsu e o m-sak u jwaak-u puse tumsu m-wa u kus-ut pus-to ne tumsu us-myak ne. 15 Dugu me nu-u wa van-u m-wur rwuun yu o m-re ne remu wa horusse huub-ut yo-to tu u-Ru dugu ko-u-he dak-o. “Wa do'e nom-du faruk-ur un u kom-yu u-kwam.” Wa do'e jangusse be-du rew-mu inabi, du ooge ees-mu ryab-su u-Ru wu zuge ur-beb u-beet. 16 Wa otte dim-ur wa m-pan u-domu toggo-u wa tumsu u-domu kut-u wa ne: FARUK-U FARUKINA NE TUMSU WA-

KO-UYAN WU A KO-UYAN NE. 17 Se um hyun wa-tom u-Ru u ees u-me ur-ho, wa o ut-jar m-yat udu no i ooge ur-yune ut-kap u-dom u-ru, “Haanun! Kargun ur-be ur-gan remu zuu ho-du morog-du re-du nom-u ut-re du yat-de du u-Ru zonge. 18 Haanun no tu war-tu ut-faruk, u i-yate karma-ne, u beb-ne i m-gag. Tu'un ap-mu jwaak u a sakmu jwaak ne, tumsu u ap-mu ut-net ne ut-beet, u same tok-ne tumsu i zaare m-tok ne da, i-rek-e u i-yate ne.” 19 Se um hyun bisa-u yo-o ya u faruk-tu dak-u u-beet ne tumsu u a-m-gag ne e karugte ur-be ur-gan remu e nom-ut m-gag u wu o m-sak dom-u u-jwaak ne u a-m-gagu wa ne. 20 Sedi na maas bisa-u yo-o ya, tumsu ur-kot u wa ne u wa-warru rem-su u-Ru ne i us-bi i nome nom-tu m-shin u-tat u ees-m wa. U nap-us se wa engusse ut-net u-tat i kabe nap-su bisa-u yo-ya ya, tumsu un nome ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ya ut-huuk. Un yur na gun un ur-fat ne u-me ur-kaw du u-ra u do'e ut-wa u kwam-tu u'e. (Limnē Pyr g3041 g4442) 21 Na horusse karma-ne wa beet u van-u m-wur u rwuune dugu me nu-u wu oye m-sak u jwaak-u pus-ya. Tumsu sagra tu'us ap-mu u-ut un se da-u e shige.

20 Se um hyun wa-tom u-Ru wa o cuzun dugu me dom u-ru. Wa o m-shup u mabudi ne yu kub-u za ur-ma tumsu wa o m-shup u ho-su kwam ne su m-no u kom-u wa. (Abyssos g12) 2 Wa maas fa-u yat-ya yu yo-ya ya, wata, fa-u ya yu dugu da-u dim, wu na foge faruk-u nom us-te, ko Shetan. Tumsu wa gug wa m-te us-hak ur-zongu u-gan. 3 Wa guns wa u-me u-kub u za ur-ma, wa tage tumsu wa rake o. Wa nong iya remu hooste wa engusse net-tu ut-dak m-te da-u hak-su ur-zongu u-gan shiye. Da taase, na do'e yagu wa u-da cashi. (Abyssos g12) 4 Se um hyun pora-tu ur-faruk, tumsu net-tu o shu'ut u dom-u to na yu' e beb-du kwup-du us-rem. Tumsu um hyun net-tu na hoye u remu waru rem-su mot-ut Yeso tumsu u remu donse-du rem-su u-Ru ne. E gugumte nome-du bisa-u yo-o ya ut-huuk ko ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ya, ko e onk nap-us wa u pong-ut e ko u kom-ut e. E beet e yunge tumsu ur-fat, tumsu e nom ur-faruk u Kiristi ne m-te us-hak ur-zongu u-gan. 5 Dinde o yune-du marimari ne du ur-takun. Net-tu mare i kuse, e yunge ur-fat da se hak-su ur-zongu u-gan shuug. 6 I kume yune-du ur-takun e kwumug nu-u so-o udu u-Ru,

tumsu na haste e kit remu ank-m wun. Mar-mu u-yurumse zatte ur-beb u dom un da, sedi e do'e shu'ut a-toog-ne i u-Ru tumsu u Kiristi ne. Tumsu e do'e nom-du ur-faruk ur-kot u wa ne us-hak ur-zongu u-gan. 7 Da-u hak-su ur-zongu u-gan arke, na do'e u usti faruk-u nom us-te dugu gug-u wa. 8 Tumsu wa do'e ur-rwu remu wa engusse ut-dak dugu koyuhe gas-yu u-dak u-beet, wata Gog u Magog ne, tumsu Shetan do'e kargusse e ur-be ur-gan remu m-gag. Karma-ne e o u-tat i na zaare kerru ut-ogor da, uka m-herereg kit m-sa. 9 Tumsu um hyun un da-u un ooge m-nok m-pas m-cwa u-dak u-beet, tumsu un gunus net-tu u-Ru tumsu bo-u Ru-u tone ne. Sedi ra-u heen dugu me dom u-ru tumsu o tokos un beet. 10 Se faruk-u nom us-te, wu engusse ut-dak na guns wa u-me ur-ka-u du u-ra u do'e ut-wa u kwam-tu u'e, be-du na gunte bisa-u yo-ya ya u wa-warru rem-su u-Ru ne wu us-bi. Un do'e swadu ur-kob ukun u-ho u m-gyup ne m-mommo. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) 11 Tumsu um hyun pora-du ur-faruk du pus-de u yat-de, u wu o shu'ut u-domu de ne. U-dak u-beet u u-me dom u-ru ne e som dugu-du shu wa, sedi e kwumug be-du ur-pak da. 12 Tumsu um hyun i mare, i-yate u i-rek-e ne e o ees u-shu pora-du ur-faruk du u-Ru. Na upus ut-ran, tumsu na upus okon ran-o, u na foge ran-u ur-fat. Na nomu i mare kwup-du us-rem uka otte m-pan u-me ut-ran uka ank-m un. 13 Se sa-mu yu' net-tu mare u-me wa tumsu be-du andaka ne o yu' tu wa net-to, tumsu mar-mu yu' tu wa net-to. Tumsu Ru-u nomu un beet kwup-du us-rem uka nom-tu un nome. (Hadēs g86) 14 Se m-mar tumsu be-du andaka ne otte ne na gun un u-me ur-ka-u du u-ra. Ka-w du ra-u uno o ooge mar-mu u-yurumse. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) 15 Kowana na bite dim-ur wa m-pan u-me ran-u ur-fat da, se na guns wa u-me ur-ka-u du u-ra. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Se um hyun me dom u-ru u po-o u dak-u po-o ne. Remu me dom u-ru u ur-takun u dak-u ur-takun ne o arukte, tumsu mokon samo zamun da. 2 Tumsu um hyun bo-u u-hen u-Ru, Urusharima u po-o, o u cuzun dugu-du u-me dom u-ru dugu-du u-Ru. Bo-u o oog shamu gwup ur-gu wu nome ut-uk u kus-ut so-to tumsu zongi zongi u remu campa ur-gu wa wu wa do'e ut-ga. 3 Tumsu um hog u-cwar m-yat dugu pora-du ur-faruk ya o ut-zu, “U da-o

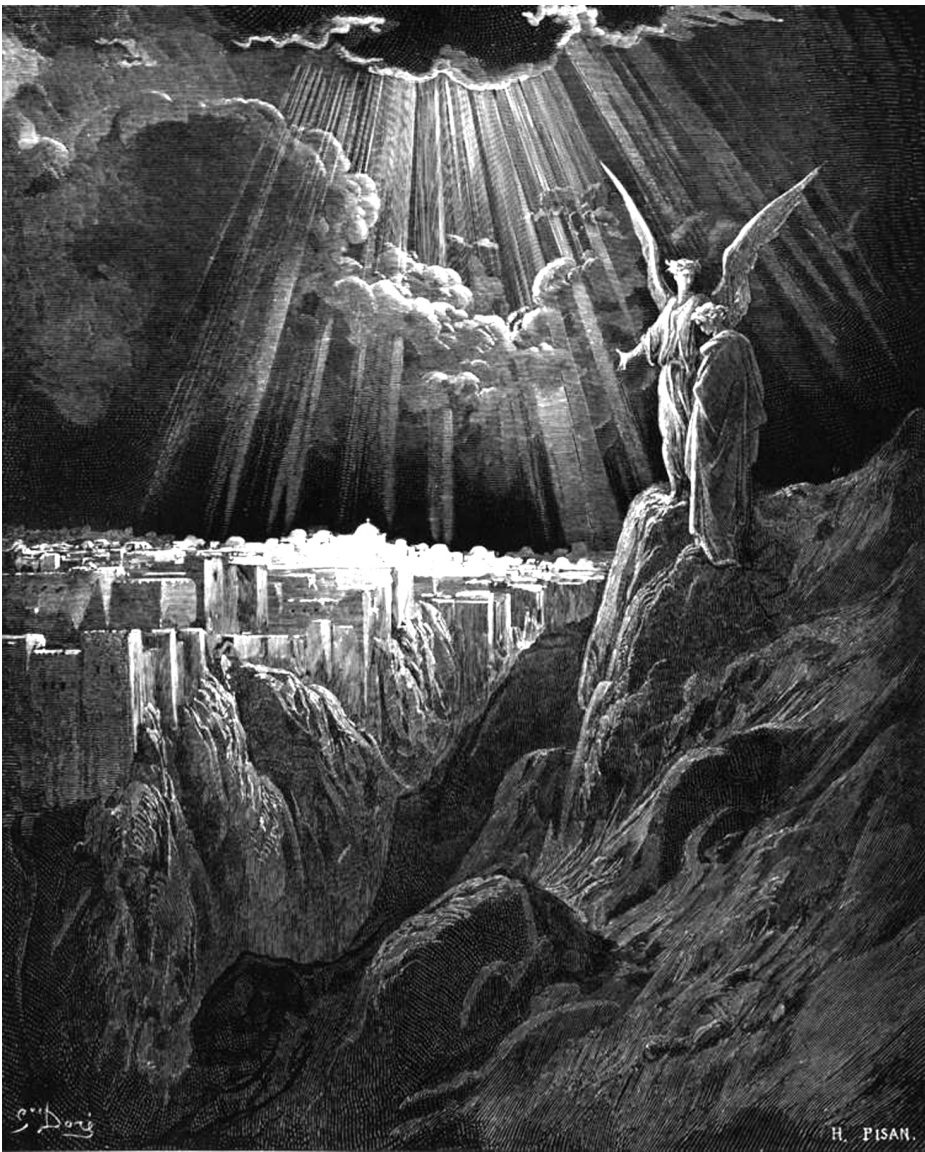
be-du ur-shu'ut du u-Ru de o ur-kot u ut-net ne, tumsu wa do'e ur-yu u un ne. E do'e u ut-shu'ut net-ut wa, tumsu u-Ru u hi-ur wa, wa do'e ut-shu'ut ur-kot u un ne tumsu wa do'e ut-shu'ut Ru-u un. 4 Wa do'e koku un m-is m-beet dugu is-u un. Mar-mu zamun da ko namu jab ko us-kan ko m-re, remu uzu ut-ut ut-nom tu ho-to to arukte.” 5 Se wu o u shu'ut u-dom pora-du ur-faruk wa zu, “Gwatun, um o muutu ko-uyan u po-o!” Se wa zu me, “Pan nom-ut tun-to, remu nom-u um waru bo o u hon-hon tumsu nip-to.” 6 Se wa zu me, “Na taaste! Me wa ooge Ar-fa u Omega, wu ur-takun tumsu m-vaste ne. Udu i o hog-du u-swaat beet me ya'u e bu-mu ut-swa m-hos dugu per-mu m-bu mu ur-fat. 7 I re ur-korro beet e do'e onk-u dinde og-du ur-mat de, tumsu me ut-shu'ut Ru-u un tumsu un do'e shu'ut ya'ag-u ri. 8 Sedi i o u-gyer ne, a-kob-du yadu jab ne, u a nom-du nom-tu us-gur ne, u a ho-du ut-net ne, u a m-o ne, u a-u-gwat-ne, u a nome-du ru-tu za ur-fat ut-huuk ne tumsu u a-us-bi ne beet, og-ur e o u-me ur-ka-u du u-ra u do'e ut-wa u kwam-tu u'e. Uno o mar-mu u-yurumse.” (Limnē Pyr g3041 g4442) 9 Se wagan u tek-u a-tom u-Ru ne ta'er wu o m-shup u ut-kwano ne ut-ta'er tu shiye u nom-tu haatun swadu ur-kob ne ut-ta'er tu m-vaste wa haan tumsu wa zu me, “Dornu me! Me kosu bo gwup ur-gu, neta Kag-ur Ur-ca.” 10 Se Yar-u u-Ru dor-ut me, wa kub me m-da ror-ur yat-de tumsu du m-ja. Ukun wa kosu me bo-u u-hen, wata Urusharima o u cuzun dugu me dom u-ru dugu-du u-Ru. 11 Sek-mu u-Ru o ur-mok u-me o. Tumsu to o ur-myak ne uka ta'ar-tu m-bakut tu na foge jasper, tumsu m-zun ne uka ur-madibi. 12 O otte sar u yat-o tumsu m-ja ne u us-is ne op us-yur, tumsu u a-tom u-Ru ne op u yur, wagan u koyuhe is-ya. Tumsu u-domu koyuhe is-ya na panug ur-dim ur-gan du koduhe ko-du Isra-ne op u ut-yur. 13 Is-us oro us-tut u gas-u u-dom, us-tut u kom ur-beer, us-tut u kom ut-cwa, tumsu us-tut u gas-u u-ta. 14 Saru bo-u o na maag o u-domu ta'ar-ut yat-to op ut-yur. U-domu ta'ar-ut to dim-du oro ur-gan m-pan du kowuhe a-tomu Kag-ur Ur-ca op u ut-yur. 15 Wa-tom u-Ru wu o us-rem u me ne wa otte kom-yu bu-mu ut-ro yu shik remu mu'us-du bo-u o, is-us wa u saru wa ne. 16 Da-u wa mu'use bo-u o u u-kom, se wa bit o teeg us-tadiya 12,000 su shu'ute uka us-kirometa 2,220. Wur-m wa u huk-m wa tumsu m-ja ne ganse. 17

Se wa mu'us saru bo-u o, tumsu wa bit cam-u wa teeg us-kubit 144, su shu'ute us-na 200. Mu'us-ut tun-to to o uka net-ne mu'uste, to wa-tom u-Ru nome. 18 Saru bo-u o na maag o ut-ta'ar tu so-to tu na foge jaspera. Tumsu ko-uyan u ooge me bo-u o na nong to u kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik, to o us-mok m-bakut ne uka ur-madibi. 19 Saru bo-u o na maag o u dom-u ut-ta'ar tu na nome ut-uk u ko-uyan go-du ta'ar-tu so-to tu shik. Ta'ar du ur-takun na nongu wa ut-uk u ta'ar-ut so-to na zu to jaspera, tu u-yurumse na zu to sappaya, tu u-tuturse na zu to agata, tu u-nasurse na zu to zumurrudu, 20 tu u-tanurse na zu to onis, tu u-shishin na zu to yakutu, tu u-ta'er na zu to kirisorata, tu u-eer na zu to berir, tu u-jwuur na zu to topaz, tu u-op na zu to kirisoparasa, tu op u u-gan na zu to yakinta, tu op u u-yur na zu to ametis. 21 Is-su bo-u o op u us-yur na nong se u uz i shik tu na foge ru'uru'u. Koyuhe is-ya na nong ya u ru'uru'u u-gan. Tumsu fun-u yat-ya yu bo-u o na nong ya u kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik to na nomte ya, m-zun ne uka ur-madibi. 22 Um hyanug be-du ur-shu'ut du u-Ru u-me bo-u o da, remu uzu Wa-ko-uyan u-Ru wu zuge ur-beb u-beet u Kag-ur Ur-ca ne e ooge be-du ur-shu'ut du u-Ru du bo-u o. 23 Bo-u o zaaru cwan-tu zun-mu ur-ho ko u-pyaat mo mok o da, remu sek-mu u-Ru mo yu'e m-zun, tumsu ya-du Kag-ur Ur-ca wa ooge u-hitirra yu bo-u o. 24 Dak-tu do'e ur-nok u zun-mu bo-u o, tumsu faruk-tu u-dak u-beet do'e haatun sek-m e u-me o. 25 Na za tage is-su bo-u o u-ho da, tumsu gyep-mu zaar ukun da. 26 Net-tu do'e haatun m-sek tumsu m-zeg ne mu ut-dak u-me o. 27 Okon zaar u za u-hen u do'e cwa-du bo-u o da, ko wakun wu nome nomtu m-e' u wa-us-bi ne. Sedi i dim-ut e ooge m-pan u war-e u-me ran-u ur-fat u Kag-ur Ur-ca e do'e cwadu bo-u o.

22 Se wa-tom u-Ru kose me gi-yu m-bu mu ur-fat. Ya o us-bakut uka ur-madibi, tumsu ya rwuugun dugu pora-du ur-faruk du u-Ru tumsu udu Kag-ur Ur-ca ne. 2 Ya jaan m-dor tek-u fun-u yat-ya yu bo-u o. U koyuhe gas-yu gi-u ya te-yu ur-fat o ees, su mute ut-ya ut-go op u ut-yur, koyuhe pyaat-ya ya mut ut-ya. Tumsu ran-tu te-u ya hen u remu yar-mu ut-dak to. 3 Nu-u yo-o zamun ukun da. Pora-du ur-faruk du u-Ru u du Kag-ur Ur-ca ne do'e ut-shu'ut u-me bo-u o, tumsu tok-ne wa do'e

nomu wa m-tok. 4 E do'e hyan-du shu-u wa. Tumsu dim-ur wa do'e ut-shu'ut u pong-ut un, ut-kose uzu un net-ut wa to. 5 Na zamun u nom-du m-gyep ukun da. Un zamun u cwan-tu zun-mu us-hitirra ko zun-mu ur-ho da, remu Wa-ko-uyan u-Ru wa do'e ut-shu'ut zun-m un. Tumsu un do'e nom-du ur-faruk m-mommo. (aiōn g165) 6 Se wa-tom u-Ru zu me, "Ko-uyan u bo hoge tumsu bo hyun o u hon-hon o tumsu u ut-nip. Wa-ko-uyan u-Ru, wu Yar-u wa dorte a-warru remu u-Ru ne, wa tomgon wa-tom u-Ru wa, wa ware tok-ne wa nom-u do'e ut-nom za m-tumb." 7 "Gwat, um do'e mun za m-tumb! Nu-u so-o udu i dore rem-su nom-u do'e ut-nom u-shu su o m-pan u-me ran-u un." 8 Me, Yohanna, me wa hoge tumsu um hyun nom-ut tun-to ut-beet. Tumsu da-u um hoge tumsu um hyun to, um he u-dak u dom-u jwun-ut ri remu um nom-tu wa-tom u-Ru ut-huuk wu kose me to. 9 Sedi wa zu me, "O'o! A-bo nom-u me ut-huuk da. Me tok-u u-Ru wa um ooge, uka u-ro tumsu u or-ut ro ne a-warru rem-su u-Ru ne, tumsu u same i dore nom-u o m-pan u-me ran-u un. Nome u-Ru ut-huuk kyak." 10 Se wun nomu me ut-him, "A-bo yase rem-su nom-u do'e ut-nom u-shu u-me ran-u un da, remu zu da-u o ut-mor. 11 Yage wu o nom-du nom-ut yo-to wa re u-shu u nom-du nom-ut yo-to ne, tumsu wu o nom-du nom-tu us-gur yage wa re u-shu u nom-du nom-tu us-gur ne. Wu o nom-du nom-tu jab-u so-o yage wa re u-shu u nom-du nom-tu jab-u so-o ne, tumsu wu o nom-du nom-tu u-hen yage wa re u-shu u nom-du nom-tu u-hen ne." 12 Gwat, um o haan za m-tumb! Um o haatun top-u ri ur-kot u me ne, remu um top-u kowan uka nom-tu wa nome. 13 Me wa oye Ar-fa u Omega ne, wa ur-takun u m-vaste ne, takun-du u-nom u vaste mu u-nom ne. 14 Nu-u so-o udu i jaase toggo-su m-wur e. Na do'e ya-du e ur-ker e cwa u-me is-u bo-u o tumsu e re ya-tu u-te dugu te-yu ur-fat. 15 I o do-u u-bo una oye o, i nome u-gwat ne, a-u-as ne, u a ho-du ut-net, u a nome ru-tu za ur-fat ut-huuk tumsu u kowan wu o cwan-tu us-bi ne tumsu wa nom us-bi ne. 16 Me Yeso, um tomgon wa-tom u-Ru ri wa waru bo sin-se remse remu morog-tu a-doru Yeso ne. Me wa o ur-kug tumsu dugu ko-ur Dawuda ne, tumsu me oye reger yu' m-zun yu ur-gas is. 17 Yar-u u-Ru u gwup ur-gu ne un zu, "Haane!" Tumsu yage wu o hog-du rem-us sin-se wa zu,

“Haane!” Kowana wu o hog-du u-swaat, yage
 wa haan. Tumsu kowana ut-sa, yage wa haan
 tumsu wa kab nya-u m-hos u m-bu mu ur-fat.
 18 Um o nomu kowan ut-him wu o hog-du rem-
 su nom-u do'e ut-nom u-shu su o me ran-u
 uno: A wakun sure dekun gom-de u se, tumsu
 Ru-u do'e swuru wa nom-tu haatun swadu ur-
 kob ne tu na pane u-me ran-u uno. 19 Tumsu a
 wakun haste okon nom-o dugu me ran-u unu u
 nom-u do'e ut-nom u-shu, Ru-u do'e hastu og-
 ur ro dugu me te-yu ur-fat tumsu dugu me bo-
 u u-hen, su na ware u-me unu ran-o. 20 Yeso,
 wu ware rem-us sin-se wa zu, “U, Um o haan
 za m-tumb!” U shu'ut iya! Haane, Wa-ko-uyan
 Yeso! 21 Yage nya-u Wa-ko-uyan Yeso u shu'ut
 ur-kot u net-tu u-Ru ne! U shu'ut iya.

Tumsu um hyun bo-u u-hen u u-Ru, Urusharima u po-o, o u cuzun dugu-du u-me dom u-ru dugu-du u-Ru. Bo-u o oog sha-mu gwup ur-gu wu nome ut-uk u kus-ut so-to tumsu zongi zongi u remu campa ur-gu wa wu wa do'e ut-ga. Tumsu um hog u-cwar m-yat dugu pora-du ur-faruk ya o ut-zu, “U da-o be-du ur-shu'ut du u-Ru de o ur-kot u ut-net ne, tumsu wa do'e ur-yu u un ne. E do'e u ut-shu'ut net-ut wa, tumsu u-Ru u hi-ur wa, wa do'e ut-shu'ut ur-kot u un ne tumsu wa do'e ut-shu'ut Ru-u un.”

Hyan-u 21:2-3

Reader's Guide

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Ut-Ma-in---Ut-Ma-in-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Roma-nē 10:7
Hyan-u 9:1
Hyan-u 9:2
Hyan-u 9:11
Hyan-u 11:7
Hyan-u 17:8
Hyan-u 20:1
Hyan-u 20:3

aidios

Roma-nē 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matiyu 12:32
Matiyu 13:22
Matiyu 13:39
Matiyu 13:40
Matiyu 13:49
Matiyu 21:19
Matiyu 24:3
Matiyu 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Pama-ū 3:21
Pama-ū 15:18
Roma-nē 1:25
Roma-nē 9:5
Roma-nē 11:36
Roma-nē 12:2
Roma-nē 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Garatiya-nē 1:4
Garatiya-nē 1:5
Afisa-nē 1:21
Afisa-nē 2:2
Afisa-nē 2:7
Afisa-nē 3:9
Afisa-nē 3:11
Afisa-nē 3:21
Afisa-nē 6:12
Firipi-nē 4:20
Colossians 1:26
1 Timoti 1:17
1 Timoti 6:17
2 Timoti 4:10
2 Timoti 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Hyan-u 1:6
Hyan-u 1:18
Hyan-u 4:9
Hyan-u 4:10
Hyan-u 5:13
Hyan-u 7:12
Hyan-u 10:6
Hyan-u 11:15
Hyan-u 14:11
Hyan-u 15:7
Hyan-u 19:3
Hyan-u 20:10
Hyan-u 22:5

aiōnios

Matiyu 18:8
Matiyu 19:16
Matiyu 19:29
Matiyu 25:41
Matiyu 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Pama-ŭ 13:46
Pama-ŭ 13:48
Roma-ne 2:7
Roma-ne 5:21
Roma-ne 6:22
Roma-ne 6:23
Roma-ne 16:25
Roma-ne 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Garatiya-ne 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timoti 1:16
1 Timoti 6:12
1 Timoti 6:16
2 Timoti 1:9
2 Timoti 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Hyan-u 14:6

eleēsē

Roma-ne 11:32

Geenna

Matiyu 5:22
Matiyu 5:29
Matiyu 5:30
Matiyu 10:28
Matiyu 18:9
Matiyu 23:15
Matiyu 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
James 3:6

Hadēs

Matiyu 11:23
Matiyu 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Pama-ŭ 2:27
Pama-ŭ 2:31
1 Corinthians 15:55
Hyan-u 1:18
Hyan-u 6:8
Hyan-u 20:13
Hyan-u 20:14

Limnē Pyr

Hyan-u 19:20
Hyan-u 20:10
Hyan-u 20:14
Hyan-u 20:15
Hyan-u 21:8

Sheol

Ūr-Takun 37:35
Ūr-Takun 42:38
Ūr-Takun 44:29
Ūr-Takun 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

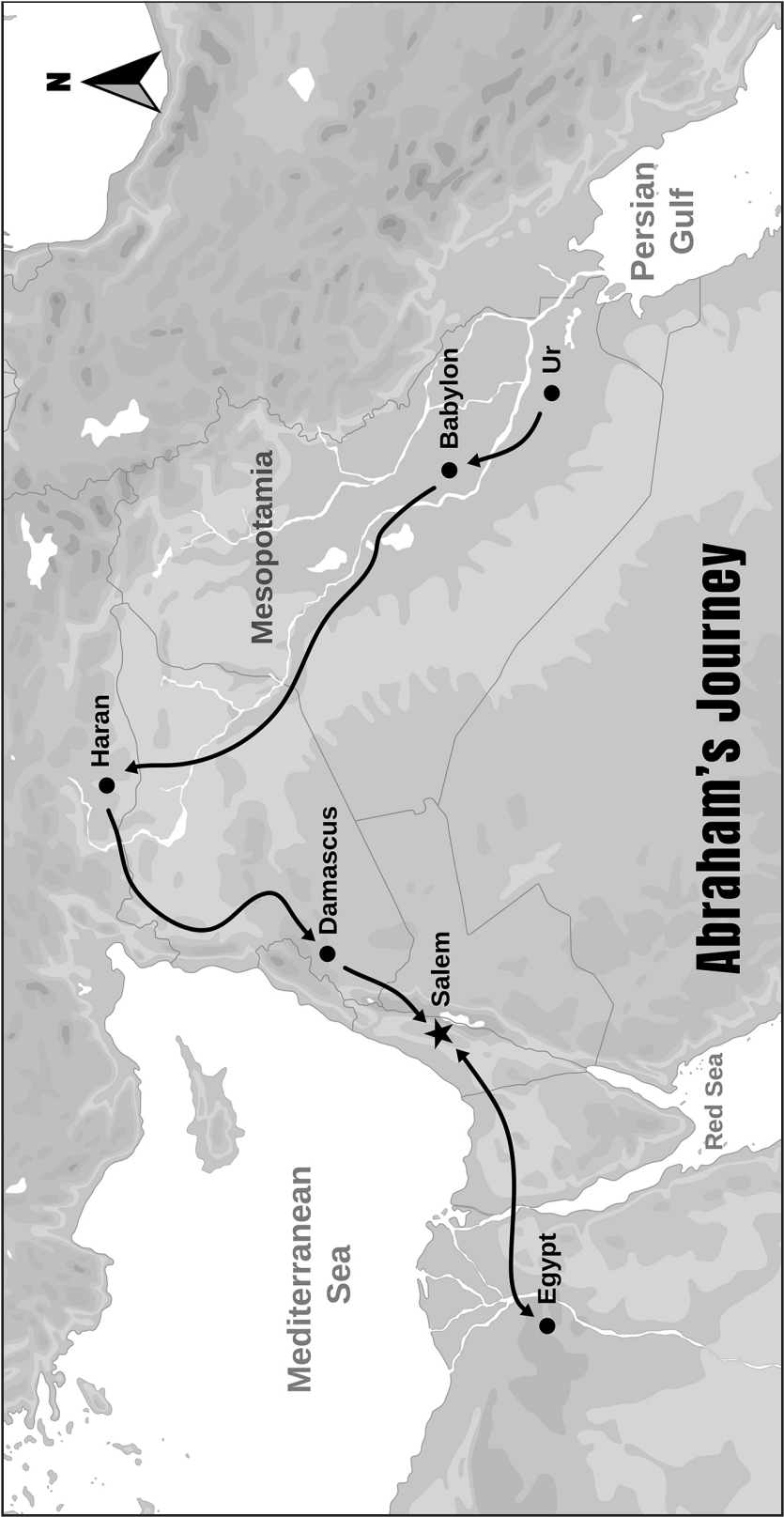
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Yunana 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

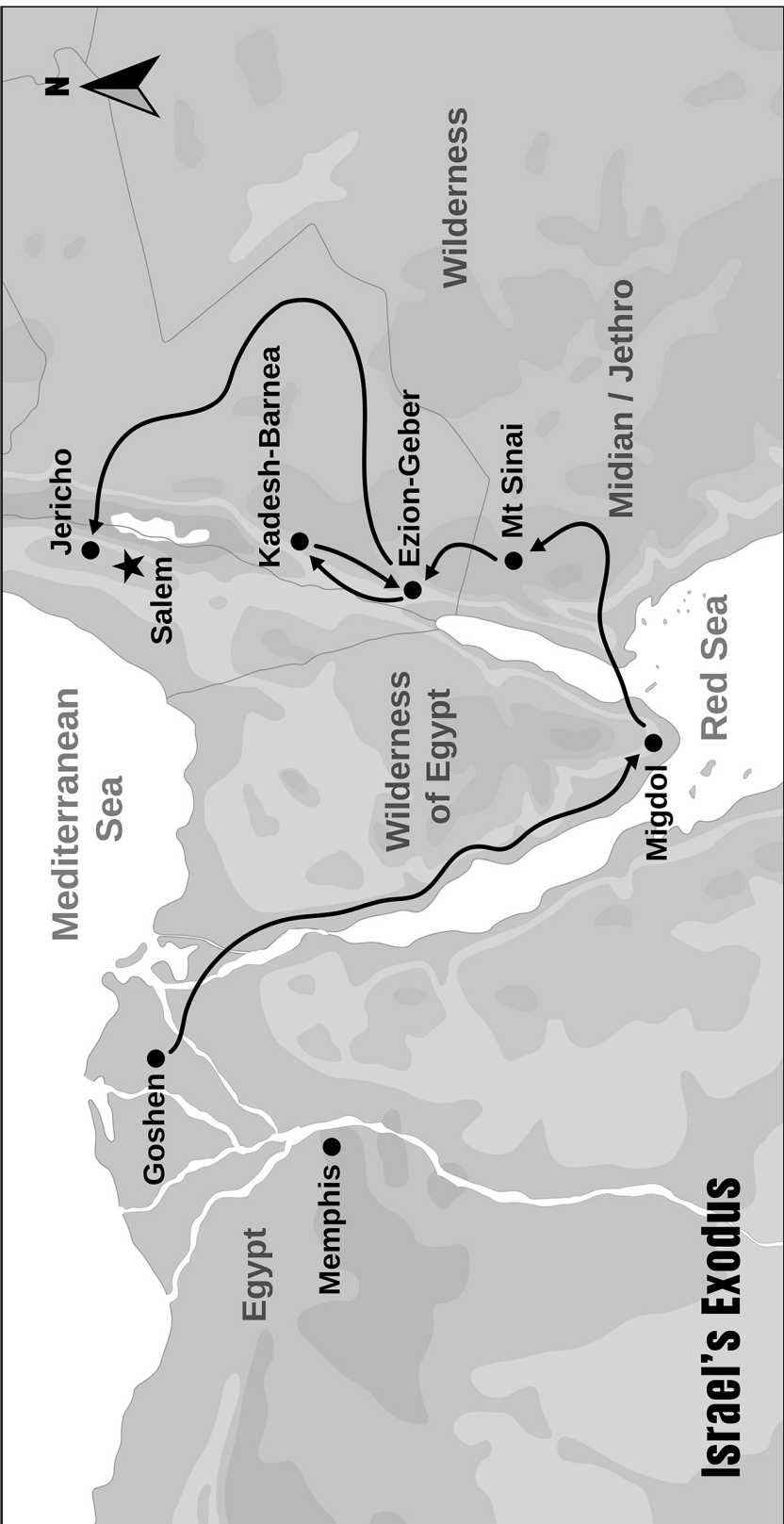
Questioned

None yet noted

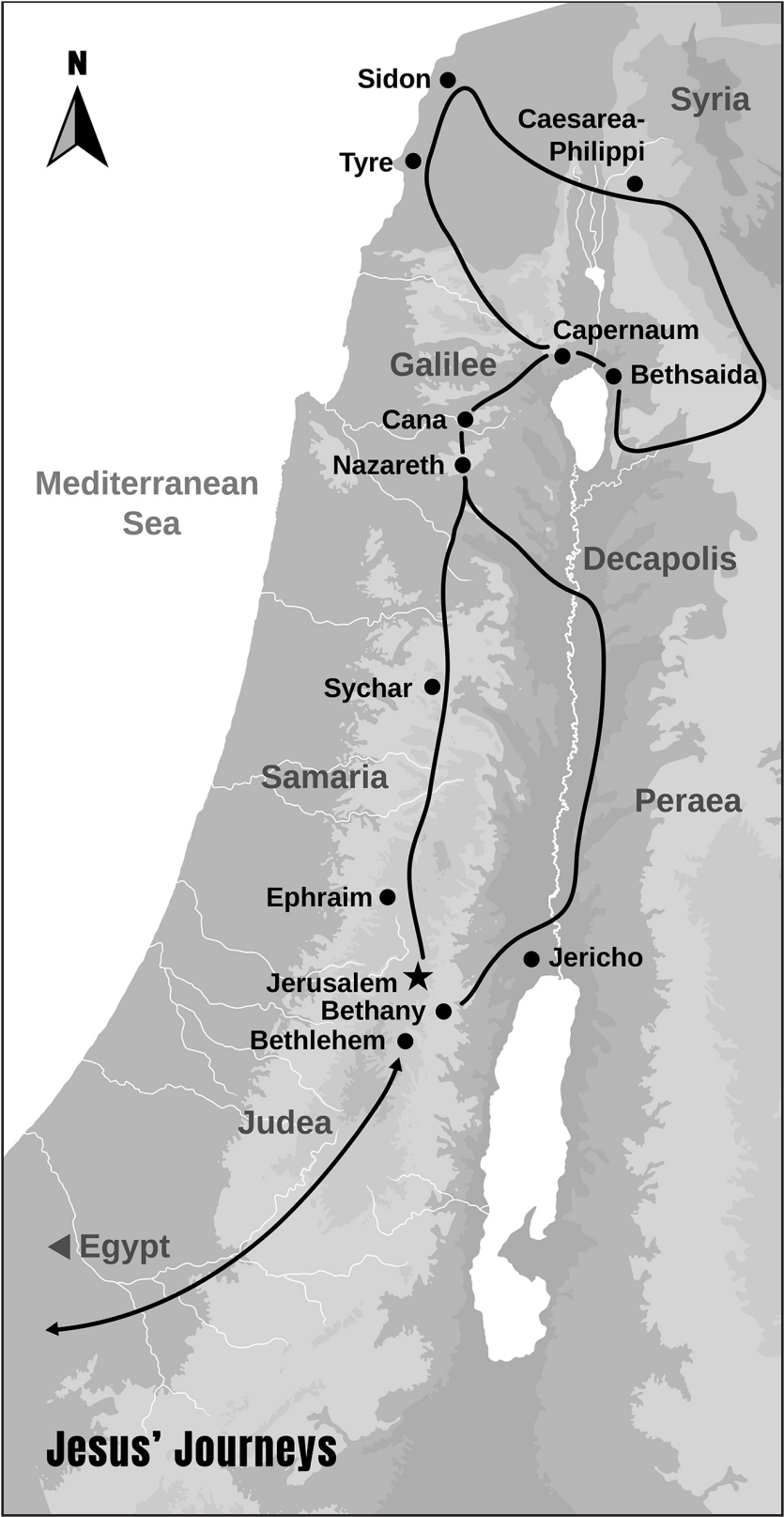

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

Hebrews 11:8

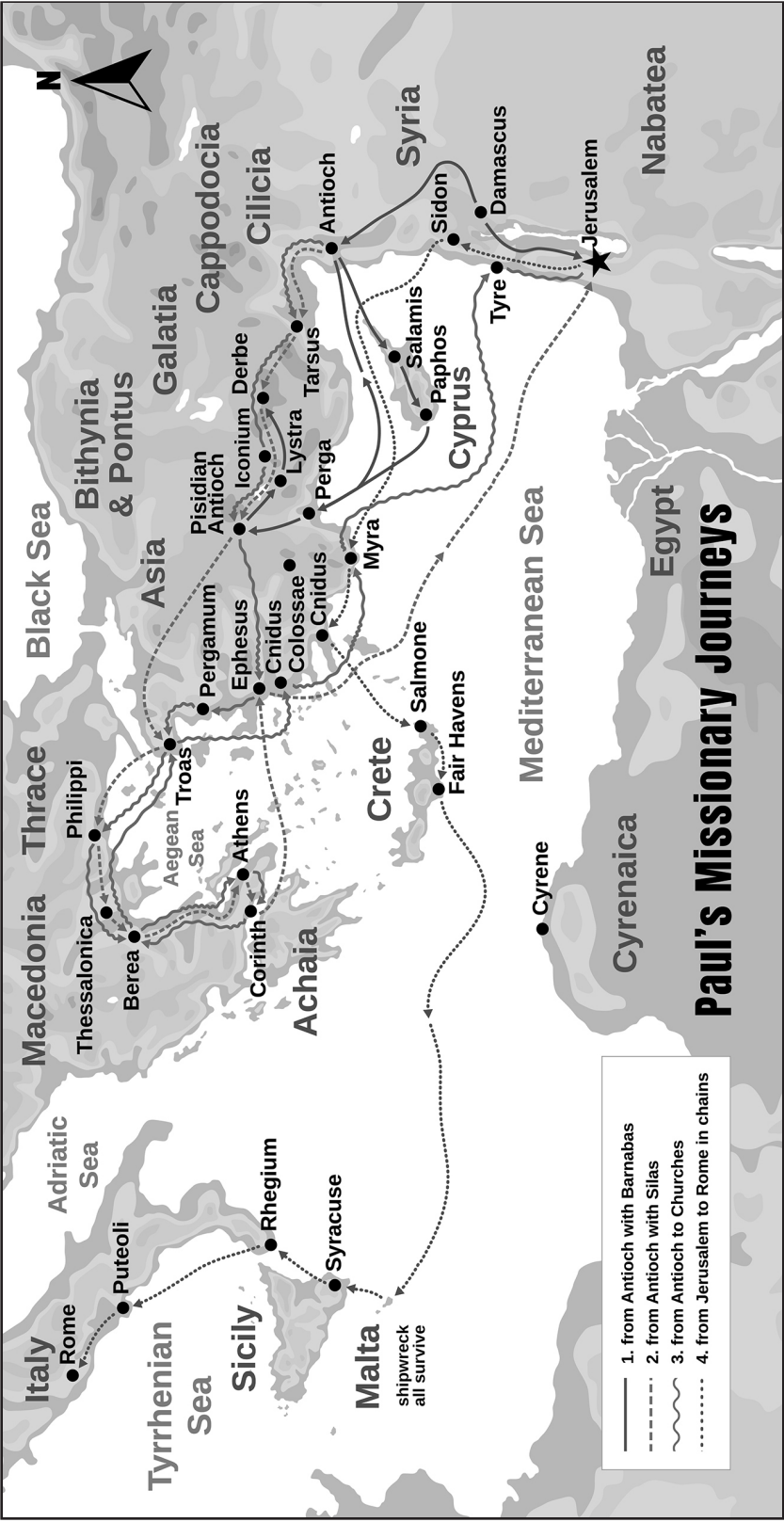

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people**
- 1956** Jim Elliot martyrd in Ecuador
- 1830** John Williams reaches Polynesia
- 1731** Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614** Japanese kill 40,000 Christians
- 1572** Jesuits reach Mexico
- 1517** Martin Luther leads Reformation
- 1455** Gutenberg prints first Bible
- 1323** Franciscans reach Sumatra
- 1276** Ramon Llull trains missionaries
- 1100** Crusades tarnish the church
- 1054** The Great Schism
- 997** Adalbert martyrd in Prussia
- 864** Bulgarian Prince Boris converts
- 716** Boniface reaches Germany
- 635** Alopen reaches China
- 569** Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432** Saint Patrick reaches Ireland
- 397** Carthage ratifies Bible Canon
- 341** Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325** Niceae proclaims God is Trinity
- 250** Denis reaches Paris, France
- 197** Tertullian writes Christian literature
- 70** Titus destroys the Jewish Temple
- 61** Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52** Thomas reaches Malabar, India
- 39** Peter reaches Gentile Cornelius
- 33** Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we?			▶		Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful?			▶		Romans 5:12-19	
Where are we?			▶			
					Innocence	
			Eternity Past		Creation 4004 B.C.	
▶ Who are we?	God	Father		John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	
		Son		God's perfect fellowship		
		Holy Spirit				
	Mankind	Living				
		Deceased believing				
		Deceased unbelieving				
	Angels	Holy		Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	
		Imprisoned				
		Fugitive				
		First Beast				
		False Prophet				
		Satan				
Why are we?			▶		Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God’s image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?						
Fallen				Glory		
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age		New Heavens and Earth	
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City		
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise			
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers				
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth						
Luke 16:22 Blessed in Paradise						
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment						
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command						
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10		
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 20:13 Thalaasa		Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels	
			Revelation 19:20 Lake of Fire			
			Revelation 20:2 Abyss			

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Remu iya, do'en no nomu net-tu u-dak ut-beet kose-tu rem-us ri, uka e dotē shu'utu a-doru ri. No nomu e ut-yubusse m-bu e shu'ut u-me faruk-du Uso-u ri,
udu ri ne, Wa'-u wa, tumsu udu Yar-u u-Ru ne. - Mاتیو 28:19

